TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

A FERICITULUI TEODORIT, EPISCOPUL KIRULUI,

TÎLCUIRE

A CELOR O SUTĂ CINCIZECI DE PSALMI

AI PROOROCULUI ÎMPĂRAT DAVID

Care - tălmăcindu-se din elineşte prin osîrdia răposatului întru fericire Kir Iosif, întîiul Episcop al Argeşului - s-a tipărit acum întîia oară, prin osîrdia şi toată cheltuiala iubitorului de Dumnezeu Episcop al Buzăului, D. D. Kesarie, în zilele bine-credinciosului Domn a toată Țara Românească, Alexandru Dimitrie Ghica, la anul 1840.

Iar acum se retipăreşte pentru întîia oară cu litere latineşti, prin osîrdia şi toată cheltuiala iubitorului de Dumnezeu Părintelui nostru Stareț Iustin Pîrvu, la anul 7511 de la facerea lumii, 2003 al mîntuirii noastre.

Îndreptarea scriiturii şi notele: fratele întru Hristos Florin

Cu un *Cuvînt de încheiere* alcătuit din Sfinții Părinți ai ortodoxei Biserici a lui Dumnezeu celui în Treime slăvit, Căruia se cuvine slava, cinstea şi închinăciunea, acum, şi pururea şi în vecii vecilor. Amin. Amin.

SFÎNTA MĂNĂSTIRE *SFINȚII ARHANGHELI* – PETRU VODĂ

8 NOIEMBRIE 7511 - 2003

MAI-NAINTE PRIVIRE

Mie, mai-nainte de celelalte dumnezeieşti cuvinte, îmi era a tîlcui proorocia marelui David[1], fiindcă ucenicii bine-credincioşi - şi orăşenii, şi sătenii - cu deosebire la aceasta s-au sîrguit toți a lua aminte. Dar, nu mai puțin, şi cei ce au îmbrățişat viața postnicească pe aceasta o poartă pe limbă, noaptea şi ziua lăudîndu-L pe Dumnezeul tuturor şi domolind patimile trupului, pentru că, amestecînd folosul cu dulceața viersuirii dumnezeiescului dar, prea-dorită şi vrednică de iubit a pus învățătura înaintea oamenilor. Şi oricine poate vedea că cei mai mulți dintre oameni fie nu pomenesc nimic din celelalte dumnezeieşti *Scripturi*, fie prea puține, dar pomenesc de multe ori cîntările cele duhovniceşti ale dumnezeiescului David - şi în case, şi prin uliți şi prin căi - şi se prea-îndulcesc cu tocmirea viersuirii, şi prin dulceața aceasta dobîndesc folosul. De aceea voiam să tîlcuiesc mai întîi această proorocie şi să pun înainte oamenilor celor înțelepți folosul cel dintru adînc; ca, cîntînd împreună şi simțind înțelesul celor cîntate, îndoit să secere cîştigul. Dar cei ce au cerut de la noi tîlcuirile altor dumnezeieşti *Scripturi* nu au lăsat a lua sfîrşit sîrguința aceasta a noastră: pentru că unii ne-au arătat că este de nevoie a se tîlcui *Cîntarea Cîntărilor*; alții au dorit să cunoască proorocia bărbatului dorirlor, Daniil; alții - pe a dumnezeiescului Iezechil, şi alții au cerut a se face înțelese şi arătate lor proorociile celor doisprezece Prooroci, care le erau întru neînțelegere.

Şi, fiindcă Dumnezeu - Cel ce înțelepțeşte pe cei orbi şi le descoperă tainele, Care a dat gură omului, şi a făcut surd şi mut, văzător şi orb - a dat omului să înțeleagă şi să poată tîlcui dumnezeieştile Lui cuvinte, vino drept aceea ca, chemînd dumnezeiescul dar - care, după proorocie, aduce pe cei orbi în calea pe care nu au ştiut-o, şi îi face a călători pe cărări pe care nu le-au cunoscut, şi le dăruieşte celor surzi de demult a auzi dumnezeieştile cuvinte şi dă adevăr ochilor celor ce petrec întru întuneric şi în negură - să îndrăznim asupra proorociei acesteia a Psalmilor.

Nimeni să nu socotească însă că osteneala noastră este de prisos din pricină că şi alții, mai înainte de noi, au pus înainte şi au arătat tîlcuirea aceasta. Pentru că - citind eu multe tîlcuiri şi aflîndu-i pe unii că s-au abătut cu multă nesăturare întru alegorie, iar pe alții că au alăturat proorocia oarecărora istorii ca şi cum tîlcuirea le-ar ajuta mai vîrtos Iudeilor decît ucenicilor credinței - am socotit prea-de cuviință a fugi şi de nemăsurarea acestora, şi de a acelora. Şi cîte se cuvin istoriilor celor vechi, pe acestea să le alăturăm şi acum, iar proorociile pentru Stăpînul Hristos, şi pentru Biserica neamurilor, şi pentru viețuirea cea evanghelicească şi pentru propovăduirile Apostolilor, să nu le dăruim altora, care lucru le este iubit să-l facă Iudeilor, cei ce trăiesc întru furtişag şi întru rea lucrare şi țes răspuns pentru a lor necredință. De aceea, nu ne este atît de ostenitoare tîlcuirea mai-naintei grăiri, pentru că privirea lucrurilor o face arătată.

Ne vom sîrgui cît va fi cu putință a fugi de lungimea cuvîntului şi scurt a pune înainte folosul, celor ce voiesc. Şi, mai înainte arătînd scopul Psalmilor, aşa ne vom apuca de tîlcuire.

Se cuvine însă a şti că este osebit lucru proorociei a le vesti nu numai pe cele ce vor să fie, ci şi pe cele de față, şi a le grăi pe cele ce s-au făcut. Pentru că dumnezeiescul Moisi ne-a învățat arătat cele zidite de Dumnezeul tuturor, care au luat pe „a fi" demult şi prea-de demult, nu de la oameni primind învățătura aceasta, ci din darul Duhului. Le-a spus şi pe cele ale vremii lui, precum lui Faraon pedepsele aduse asupră-i, şi lui Israil dăruirea manei şi împărtăşirea cărnurilor. A spus

1 Prooroc şi împărat al Iudeii şi apoi al întregului Israil, între 1010-970 înainte de Hristos.

mai-nainte încă şi cele ce or să fie, adică venirea Stăpînului Hristos, risipirea Iudeilor şi mîntuirea neamurilor.

Aşa şi dumnezeiescul David (după acela el întîi scriind proorocia) pomeneşte facerile de bine făcute celor de acum de Dumnezeul tuturor şi mai-nainte le însemnează pe cele ce or să fie cu mulți ani mai pe urmă. Şi nu foloseşte numai cuvinte prooroceşti, ci şi sfătuitoare şi legiuitoare şi, cînd moralizatoare, cînd dogmatică aduce învățătura. Uneori tînguieşte primejdiile Iudeilor, iar alteori mai-înainte cîntă mîntuirea neamurilor. În multe locuri încă mai-nainte vesteşte Patimile Stăpînului Hristos şi Învierea, şi cu multa felurime a proorociei îi îndulceşte pe cei ce voiesc a lua aminte.

Oarecari au zis că Psalmii nu sînt toți ai lui David, ci şi ai altora. Drept aceea, aşa înțelegînd şi scrierile de deasupra, pe unii i-au afierosit lui Idithum, pe alții lui Etham, pe alții fiilor lui Core şi pe alții lui Asaf, din *Istoria Paralipomenilor* învățînd noi că şi aceştia sînt Prooroci. Eu însă nu mă împotrivesc cu nimic pentru acestea. Căci ce folos îmi adaugă mie, ori de sînt toți ai acestuia, ori de sînt oarecari şi ai acelora, fiind lucru vădit că toți s-au scris din lucrarea dumnezeiescului Duh? Pentru că şi pe dumnezeiescul David îl ştim Prooroc, şi pe aceia *Istoria Paralipomenilor* îi numeşte Prooroci. Lucrul Proorocului este să dea limba slujitoare darului Duhului, după glasul ce se poartă în Psalmi: „Limba mea - zice - este trestia Scriitorului ce scrie degrabă." Dar să stăpînească hotărîrea celor mai mulți: că cei mai mulți dintre scriitori au zis că aceştia sînt ai lui David.

Şi, de vreme ce oarecari au numit scrierile de deasupra mincinoase, socotesc că este lucru de nevoie a vorbi puține şi pentru aceasta. Mi se pare că este lucru îndrăzneț a răsturna scrierile de deasupra, care se aflau pe vremea lui Ptolemei[2], celui ce a împărățit peste Egipt după Alexandru[3], pe care toți cei 70 de bătrîni[4] le-au tălmăcit în limba elinească. Şi, mai înainte cu o sută cincizeci de ani de tălmăcirea aceea, umplîndu-se de dumnezeiescul dar, minunatul Ezdra[5] a scris de-a doua oară *Sfintele Cărți*, căci se stricaseră, din lenevirea Iudeilor şi din păgînătatea Babilonienilor de demult.[6] Dacă acela, din Preasfîntul Duh, iarăşi a înnoit pomenirea lor, iar Cei 70, nu fără de dumnezeiasca insuflare, le-au tălmăcit în limba elinească cu multă împreună-glăsuire şi întocmire şi, pe lîngă celelalte dumnezeieşti *Scripturi*, au tălmăcit şi scrierile de deasupra, apoi socotesc că este lucru îndrăzneț şi foarte obraznic să le numească cineva mincinoase pe acestea şi să socotească gîndurile lor mai înțelepte decît lucrarea Duhului. Şi acest lucru îl va arăta mai luminat tîlcuirea din parte a Psalmilor.

Încă şi „diapsalma" (adică schimbarea viersuirii cîntării şi a noimei) au tîlcuit-o în multe feluri. Unii au socotit că este încetare a lucrării Duhului, alții - schimbare a proorociei, iar alții - prefacere a viersuirii. Iar unul, folosind tălmăcirea lui Achila[7], în locul diapsalmei a pus acest cuvînt, adică „de-a pururea", zicînd că el se împreună cu stihul dinainte. După cum, întru al treilea Psalm, după

2 faraonul Ptolemeu Filadelful (283-246)

3 Alexandru Machidon

4 De fapt, 72 de înțelepți care au tălmăcit *Vechiul Testament* din ebraică în elină, tălmăcire ce se cheamă *Septuaginta*, „cei şaptezeci" (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

5 Preot printre Iudeii din Babilon. În vremea unuia dintre cei doi împărați Persani, nu ştim dacă Artaxerxe I (465-424), sau Artaxerxe al II-lea (404-358), Ezdra vine la Ierusalim cu poruncă de la împărat să reaşeze *Legea*, pe care Iudeii iarăşi o uitaseră. Ezdra face acest lucru, desparte pe Iudei de soțiile şi de copiii lor de altă semințe şi reia Sărbătoarea Corturilor (vezi *Cartea I a lui Ezdra*).

6 Aceasta s-a întîmplat în timpul robiei babiloniene din vremea lui Nabucodonosor, care va mai fi pomenită de multe ori.

7 Tălmăcitor în elineşte al *Vechiului Testament* (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

stihul: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, şi m-a auzit din muntele cel sfînt al Lui", aflăm adăugată această diapsalmă, căci Achila a împreunat aşa: „Şi m-a auzit din muntele cel sfînt al Lui de-a pururea", făcînd împreună o înțelegere cu stihul dinainte.

Aflîndu-i pe Cei 70 şi pe toți ceilalți tîlcuitori ai dumnezeieştii *Scripturi* care au tîlcuit această „diapsalmă", eu socotesc că nu este drept a-i defăima pe atîția, şi mai cu seamă pe unii ca aceştia, şi a mă încrede înțelegerii unuia singur. De aceea, socotesc că scrierea diapsalmei însemnează schimbarea viersuirii. Că - de vreme ce a alcătuit cete, care Îi aduceau lui Dumnezeu cîntarea şi lauda, neîmplinind Lui vreo trebuință oarecare, ci aducîndu-i folos norodului - marele David a făcut cetele a cînta cu oarecare potrivire, iar pe cei ce foloseau organele i-a făcut să dea glăsuirea întocmită. Iar cîntările au multe schimbări ale viersuirii, şi lirele şi alăutele au schimbări de lovituri. Se poate vedea multă deosebire ca aceasta şi la fluiere. Deci, „diapsalma" mi se pare că însemnează, după cum am zis, schimbarea viersuirii. Iar tîlcuirea cea cu dinadinsul o ştie cel ce a pus această deasupra-scriere şi cel ce, ca şi acela, a primit strălucirea dumnezeiescului Duh.

Cei ce citesc Psalmii cu iubire de osteneală se cuvine a şti că aceştia nu păzesc rînduiala vremii, ci unii, cuprinzînd istorii mai vechi, au dobîndit uneori a doua rînduială; iar alții, care cuprind vreme mai nouă, s-au rînduit mai întîi. Aşa, Psalmul al 3-lea are deasupra-scrierea povestirii pentru Avesalom, iar al 141-lea - pe a lui Saul. Şi îi este arătat fiecăruia ce ştie istoria cu cît sînt mai demult cele pentru Saul decît cele pentru Avesalom.

Iar eu socotesc că însuşi dumnezeiescul David a zis Psalmii, iar alții - că alcătuirea acestora au făcut-o oarecari din cei ce au fost mai pe urmă. Şi le-am însemnat pe acestea aici, ca să nu curm pentru ele tîlcuirea, fiind silit atunci cînd trebuie a vorbi. Deci, mărginind mai înainte-privirea, să ne apucăm, cu ajutorul lui Dumnezeu, de tîlcuirea din parte.

TÎLCUIREA PSALMULUI 1

Al lui David, nescris deasupra la Evrei.

Fericit - bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioşilor, şi în calea păcătoşilor n-a stătut şi pe scaunul pierzătorilor n-a şezut;

De aici este lesne a cunoaşte că cei ce au tălmăcit dumnezeieştile *Scripturi*, aflînd de demult deasupra-scrierile la Evrei, le-au mutat în limba elinească şi pe acestea. Căci au lăsat nescris deasupra Psalmul de față şi pe cel următor, aşa cum i-au aflat, neîndrăznind a adăuga ceva de la sine la cuvintele Duhului.

Unii din cei ce au scris pricinile Psalmilor au zis că acesta de față cuprinde învățătură morală, iar mie mi s-a părut că nu este mai puțin dogmatic decît moral. Căci cuprinde nu numai mustrarea păcătoşilor, ci şi pe a păgînilor, şi sfătuieşte a lua totdeauna aminte la dumnezeieştile cuvinte, dintru care dobîndim folos nu doar moral, ci şi dogmatic.

Şi foarte cu potrivire a pus marele David înaintea scripturii sale fericirea, urmînd pe al său Fiu şi totodată Stăpîn, adică pe Mîntuitorul Hristos, Care a început învățătura către Sfinții Săi Ucenici de la fericiri: „Fericiți - cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor." (Stăpînul Hristos este Fiu al lui David ca om, după glasul *Sfintelor Evanghelii*, căci: „Cartea neamului lui Iisus Hristos, fiul lui Avraam, fiul lui David"; iar Domn al lui şi Făcător - ca un Dumnezeu, că al Lui este glasul: „Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea.")

Deci începutul fericeşte pe cel ce nici nu s-a împărtăşit în cale cu necredincioşii, nici nu a primit sfatul păcătoşilor ca pe unul adevărat şi întemeiat (că pe aceasta a numit-o „stare"), şi a fugit de statornica stricăciune a pierzătorilor. Iar acest nume, adică „fericit", este numire dumnezeiască. Şi martor e dumnezeiescul Apostol, strigînd: „Fericitul şi singur Stăpînitor, Împăratul împăraților şi Domnul domnilor." Stăpînul nostru Dumnezeu a dat-o cu împărtăşire pe aceasta şi oamenilor, precum şi pe celelalte. Pentru că, numindu-Se El credincios - „Credincios, zice, este Dumnezeu, prin Care v-ați chemat la împărtăşirea Fiului Său", iar Fericitul Moisi zice: „Dumnezeu este credincios şi nu este nedreptate întru Dînsul" - a numit şi din oameni „credincioşi" pe cei ce primesc cuvintele Lui fără de îndoială. Aşa, fiind şi numindu-Se Dumnezeu, Marele Dăruitor a dat cu împărtăşire şi oamenilor această numire şi strigă: „Eu am zis: Dumnezei sînteți, toți fii ai Celui Preaînalt, iar voi ca nişte oameni muriți." Deci numele acesta, adică „fericit", este rod al săvîrşirii faptei bune. Că - precum fiecare din meşteşugurile din viață priveşte la sfîrşit, adică: meşteşugul cel de luptă, către cununile de măslin; cel ostăşesc, către biruințe şi semne de biruință; cel doctoricesc, către sănătate şi către izbăvirea de boli; cel neguțătoresc, către adunarea banilor şi către avuția bogăției - aşa şi ştiința faptei bune are ca rod şi sfîrşit dumnezeiasca fericire. Şi nimeni, văzîndu-l fericindu-se aici numai pe bărbat, să nu socotească cum că neamul femeilor se lipseşte de această fericire. Stăpînul Hristos, alcătuind fericirile cu neamul bărbătesc, n-a oprit muierilor cîştigarea faptei bune. Cuvîntul cuprinde împreună cu bărbații şi pe muieri, căci „cap al muierii este bărbatul", după cum zice dumnezeiescul Apostol. Celelalte mădulare ale trupului se împreună cu capul, iar capul, încununîndu-se, se bucură. Aşa şi noi, vorbind către cineva şi numindu-l pe dînsul „cap iubit", nu-l despărțim de celelalte părți ale trupului, ci vorbim din parte către întreg.

Şi nu aşa prost[8] a pomenit mai întîi de „cale", apoi de „stare", apoi de „scaun", ci ştiind cu de-adinsul că gîndul suferă mai întîi pornire - ori rău ar fi, ori bun - apoi stare, apoi oarecare adeverire întărită. Deci sfătuieşte ca nici cu mintea să primească vreo înțelegere păgînească, nici să călătorească spre vreo lucrare fără de lege.

Dumnezeieştii *Scripturi* îi este drag a numi „necredincioşi" pe cei ce cred în nedumnezeire[9] ori în multă dumnezeire[10], „păcătoşi" - pe cei ce voiesc a trăi întru fărădelege şi au îmbrățişat viață stricată, iar „pierzători" - pe cei ce se pierd nu numai pe ei înşişi, ci îi împărtăşesc şi pe alții de pierzare şi de vătămare, ca şi boala ce năpădeşte şi asupra oamenilor, şi asupra dobitoacelor, de care se umplu cei ce se apropie de bolnavi. De aceea cuvîntul porunceşte a fugi de soboarele acestora.

Dar, fiindcă fuga de răutate nu ajunge pentru săvîrşirea faptei bune - „abate-te de la rău şi fă binele", zice Psalmistul, iar Fericitul Isaia: „Încetați răutățile voastre, învățați-vă a face binele" - Fericitul David a adăugat foarte după cuviință:

2 ci în Legea Domnului - voia lui şi, în Legea Lui va cugeta ziua şi noaptea.

Nu numai că se cuvine să le urască pe cele zise mai-nainte, ci să şi ia aminte la dumnezeiasca *Lege*, noaptea şi ziua, şi să le voiască pe acelea pe care le porunceşte dumnezeiasca *Lege* şi să-şi îndrepte a sa viață după scopul aceleia. Aşa a şi legiuit Dumnezeul tuturor prin Moisi, zicînd: „Vor fi graiurile *Legii* acesteia totdeauna în gura ta şi vei cugeta întru dînsele şezînd, şi sculîndu-te, şi zăcînd şi în cale umblînd. Şi le vei spînzura pe dînsele de mîinile tale şi vor fi neclintite înaintea

8 „Prost" însemnă aici „simplu", „obişnuit".
9 ateii
10 politeiştii

ochilor tăi.”

Apoi, arată şi rodul care odrăsleşte de aici:

3 Şi va fi – zice – *ca pomul cel răsădit lîngă izvoarele apelor, care rodul său va da în vremea sa,*

4 şi frunza lui nu va cădea şi toate oricîte va face vor spori.

Precum izvoarele fac a înfrunzi pomii ce sînt răsădiți lîngă dînsele, aşa şi apele dumnezeiescului Duh îi gătesc pe credincioşi a aduce dumnezeieştile roade. Deci pentru aceasta şi Stăpînul Hristos a numit „apă” învățătura Sa: „Dacă cineva însetează - zice - să vină la Mine şi să bea, şi îi va fi apa pe care Eu o voi da lui izvor de apă vie ce saltă spre viață veşnică.” Şi iarăşi: „Cel ce crede întru Mine, precum a zis *Scriptura*, rîuri de apă vie vor curge din pîntecele lui.” Şi încă şi către Samarineanca: „Cel ce bea din apa aceasta va înseta iarăşi, iar care ar bea din apa pe care Eu o voi da lui nu va înseta în veac.” Aşa - şi prin Isaia Proorocul: „Că Eu voi da (apă) întru sete celor ce călătoresc prin loc fără de apă şi voi deschide prin munți izvoare şi prin dealuri rîuri, ca să adăp neamul Meu cel ales, norodul Meu pe care l-am cîştigat.”

Deci, după cuviință, şi Fericitul David l-a asemănat pe cel ce s-a îndeletnicit întru dumnezeieştile cuvinte cu pomii răsădiți lîngă izvoarele apelor, care au frunzele de-a pururea înfrunzite şi aduc rodul la vreme, pentru că nevoitorii faptei bune vor lua roadele ostenelilor în viața ce va să fie. Şi, purtînd întru ei totdeauna nădejdea cea bună, ca pe nişte frunze, înverzesc, şi se bucură, şi prin mîngîiere uşurează greutatea ostenelilor. Au încă şi dăruitor cu sîrguință, pe Stăpînul cel mare, ajutîndu-le lor totdeauna: „Că, celor ce iubesc pe Dumnezeu - zice dumnezeiescul Apostol - toate le ajută spre cele bune.” Pentru aceasta a zis şi Fericitul David: „Şi toate, oricîte va face, vor spori.” „Că de la Domnul - zice - paşii omului se îndreptează şi calea Lui o va voi foarte.” Şi nu l-a pus aşa prost pe acest „toate”, ci cu multă lămurire, că - după ce mai întîi a oprit toate felurile răutății şi a arătat săvîrşirea dumnezeieştilor legi - a adăugat aşa: „Toate, oricîte va face, vor spori”, ştiind că unul ca acesta nu va voi să lucreze nimic împotrivnic legilor, alcătuindu-şi a sa voie cu dumnezeiasca *Lege*, că zice: „În *Legea* Domnului - voia lui.”

Aşa, îndemnînd prin aceasta către fapta bună şi învățînd filosofia cea desăvîrşită, de aici îi îndeamnă pe nevoitori prin cele împotrivnice, zicînd:

5 Nu aşa - necredincioşii, nu aşa,

Prin îndoirea opririi, arată mai luminat împotrivirea.

ci ca praful pe care îl spulberă vîntul de pe fața pămîntului.

Zice: Adăpîndu-se de dumnezeieştile cuvinte, aceia sînt de-a pururea înverziți şi aduc rodul copt. Iar aceştia, fiind călcați de duhurile împotrivnice, se aseamănă cu praful, purtat cu lesnire aici şi acolo de vînturile cele împotrivnice.

6 Pentru aceasta, nu vor învia[11] *necredincioşii la Judecată, nici păcătoşii în sfatul Drepților;*

Preasfîntul Duh le povesteşte pe toate cu multă descoperire, că n-a zis: „Nu vor învia necredincioşii”, ci: „la judecată nu vor învia”, în loc de: Nu vor învia spre judecată, ci spre osîndă. Aceia nu au trebuință de mustrări, avînd arătată păgînătatea, ci primesc pedeapsa singură. Precum pe ucigaşii de oameni prinşi întru însuşi lucrul uciderii judecătorul nu îi bagă în judecătorie

11 Verbul grecesc „anistimi” se traduce şi prin „a învia”, şi prin „a se scula”. De aceea, putem înțelege că necredincioşii nu se vor ridica la Judecată pentru a se îndreptăți, căci ei vor învia doar „spre învierea osîndei”.

ca să-i mustre, ci ca să scoată asupra lor hotărîrea hotărîtă de legi, aşa şi cei ce au trăit întru păgînătate pătimesc munca îndată după înviere, neadunîndu-se la judecată, ci primind hotărîrea pedepsei. Încă şi cei izbăviți de dogmele păgîneşti, dar care au vieţuit viață nelegiuită, se vor aşeza undeva departe de adunarea Drepților. Pentru că acest nume, adică „sfat", Achila şi Teodotion[12] l-au tălmăcit: „adunare", iar Simmah[13]: „strîngere".

7 că ştie Domnul calea drepților, şi calea necredincioşilor va pieri.

Dreptul Judecător - zice - le ştie pe toate încă mai înainte de judecată şi nu mai are trebuință nici de dovezi, nici de mustrări. Pentru aceea, împărțind fiecăruia cele după vrednicie, pe unii îi va învrednici de laude şi de cununi, iar pe alții îi va trimite la munca neîncetată. Iar acest cuvînt: „calea necredincioşilor va pieri", se aseamănă cu graiurile acelea apostoleşti: „Dacă lucrul cuiva se va arde, se va păgubi." Pentru că lucrul bărbaților drepți rămîne strălucind, iar împreună cu oamenii păgîni şi necuvioşi se pierde şi răutatea lor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 2

Nescris deasupra la Evrei.

Săvîrşind întîiul Psalm întru pomenirea necredincioşilor, dintru aceasta a făcut iarăşi începutul celui de al doilea, învățînd că vor primi sfîrşitul mai-nainte zis acelora şi cei ce s-au turbat asupra Mîntuitorului: şi păgîni, şi împărați, şi boieri şi Iudei. Pentru că întru al doilea Psalm mai-înainte vesteşte Patimile omeneşti şi Împărăția Stăpînului Hristos, şi încă mai-nainte prooroceşte chemarea neamurilor şi tînguieşte necredința Iudeilor, căci acest „pentru ce s-au întărîtat neamurile?" este al celui ce se tînguieşte şi prihăneşte nebunia. Dar nu avem trebuință de multe cuvinte spre tîlcuire, fiindcă dumnezeiescul Petru, verhovnicul Apostolilor, a pus tîlcuirea în *Fapte*: „împărați" şi „boieri" i-a numit pe Irod, pe Pilat Ponteanul, pe arhierei şi pe cărturari. Pentru că unul s-a trimis de împăratul Romanilor, ocîrmuind stăpînirea aceluia; iar celălalt era întru aceeaşi vreme toparh (adică domn) al Iudeilor. Unul avea slugi şi supuşi din Iudei, iar celălalt - ostaşi din neamuri. Şi, făcîndu-se într-un gînd şi unire şi măiestrind uciderea Stăpînului, s-au sfătuit lucruri deşarte şi zadarnice, neputînd să dea uitării pe Cel ce S-a răstignit de dînşii: că, înviind a treia zi, El a stăpînit toată lumea.

Şi prea-cu potrivire şi foarte după cuviință l-a încheiat şi l-a unit Psalmistul cu fața[14] norodului pe acest „au cugetat deşarte", pentru că Iudeii au făcut sfatul acesta rău asupra Mîntuitorului: martor este glasul *Sfintelor Evanghelii*, care ne învață că fariseii, ieşind, au făcut sfat cum Îl vor pierde pe Dînsul, şi Caiafa a strigat: „De folos este ca să moară un om, şi să nu piară tot neamul."

Iar acest grai, „s-au întărîtat", Achila l-a tălmăcit: „s-au tulburat", iar Simmah: „se amestecă". Şi acesta, stînd alături de „neamurilor", ne dă a înțelege că Pilat - după ce Iudeii i L-au adus pe Iisus ca pe un oarecare tiran, zicînd de multe ori că se cade ca El să fie ucis – a scos fără de voie hotărîrea aducătoare de moarte, temîndu-se a-L slobozi, după cum s-ar fi cuvenit, ca să nu se ridice de aici vreo pîră şi asupra lui. Că, după cum a zis Fericitul Luca: „Îl pîrau pe Dînsul,

12 Tălmăcitor în elineşte al *Vechiului Testament* (vezi *Cuvîntul de încheiere*).
13 Tălmăcitor în elineşte al *Vechiului Testament* (vezi *Cuvîntul de încheiere*).
14 „față" - ipostas, persoană

zicînd: Pe Acesta L-am aflat răzvrătind neamul şi oprind să dea dajdie Cezarului, zicîndu-Se pe Sine Hristos că este Împărat."

Pentru ce s-au întărîtat neamuri şi noroadele au cugetat cele deşarte?

2 Stătut-au de față împărații pământului şi boierii s-au adunat întru una asupra Domnului şi asupra Unsului Lui.

Nu zice „neamurile", cu articol, ca să socoteşti că-i cuprinde pe toți, ci „neamuri", aducînd înțelegerea către oarece din parte. Că - de vreme ce, prinzîndu-L, Iudeii L-au dat pe Dînsul neamurilor - pentru aceasta zice: Care este pricina, sau ce este ce s-a făcut, încît şi noroadele s-au pornit asupra Lui împreună şi L-au dat pe Dînsul în mîinile neamurilor? Iar acest grai: „s-au întărîtat", se înțelege în loc de: „s-au trufit".

3 Să rupem legăturile lor şi să lepădăm de la noi jugul lor!

Pentru că „cel ce nu cinsteşte - zice - pe Fiul, nici pe Tatăl nu-L cinsteşte"; deci, după cuviință, împreună cu jugul Fiului, îl leapădă şi pe cel al Tatălui. Mie însă mi se pare că Preasfîntul Duh le porunceşte credincioşilor să zică acestea: „Să rupem legăturile lor - adică ale neamurilor celor păgîne - şi să lepădăm de la noi jugul lor" - adică al Iudeilor celor prea-fără de lege - şi să luăm asupra noastră jugul cel bun al Domnului. Că al Lui este glasul: „Luați jugul Meu pe voi, că jugul Meu este bun şi sarcina Mea - uşoară." Încă şi însăşi *Legea* s-a numit „jug" de dumnezeieştii Apostoli. Pentru aceasta zice dumnezeiescul Petru, în *Fapte*: „Ce ispitiți pe Dumnezeu a pune jug pe grumazul ucenicilor, pe care nici părinții noştri, nici noi nu l-am putut purta? Fără numai că, prin darul Domnului Iisus, credem să ne mîntuim în acelaşi chip ca şi aceia." Cu acestea se aseamănă şi graiurile prooroceşti: „Să rupem legăturile lor şi să lepădăm de la noi jugul lor!", adică: Să ne depărtăm cu inima de a mai voi să fim sub dînşii; să scuturăm de la noi jugul *Legii*, nimic să socotim închipuirile[15], dacă nu s-ar înțelege duhovniceşte; să se socotească nedesăvîrşită către folos umbra[16], dacă nu zugrăveşte întru sine taina lui Hristos.

4 Cel ce locuieşte în ceruri va rîde de dînşii, şi Domnul îi va batjocori pe ei.

Căci Cel pironit şi dat la moarte de dînşii, fiind în ceruri şi cuprinzîndu-le pe toate, arată sfaturile lor deşarte şi zadarnice; încă şi Tatăl Acestuia şi Stăpînul tuturor le va răsplăti lor cu vrednică osîndă.

5 Atunci va grăi către dînşii întru mînia Sa şi întru iuțimea Sa îi va tulbura pe ei.

Tîlcuirea graiurilor acestora ne învață sfîrşitul lucrurilor. Pentru că, venind asupra lor oaste romană, cetatea a prădat-o şi a surpat-o, Biserica a ars-o, pe cei mai mulți dintre dînşii i-a omorît, iar pe cei ce au scăpat de junghiere, prinzîndu-i, i-a dat la robie.

Se cuvine a băga de seamă cu mintea că pînă aici a pomenit două fețe: întîi - pe „Domnul", şi apoi, pe „Hristos"[17]: „... asupra Domnului - zice - şi asupra Hristosului Lui." Apoi, pe „Cel ce locuieşte în ceruri" şi pe „Domnul": „Cel ce locuieşte în ceruri va rîde de dînşii, şi Domnul îi va batjocori pe ei." Şi încă iarăşi a păzit acelaşi chip:

6 Iar Eu sînt pus Împărat de Dînsul

---

15 „Închipuirile" - „umbra" de care se vorbeşte mai jos (vezi nota următoare).

16 *Vechiul Testament*, *Vechiul Legămînt*, *Legea cea veche*, „umbră a Noului Legămînt", vezi la Sfîntul Apostol Pavel.

17 Căci „Unsul (Alesul) Lui (al lui Dumnezeu)", în evreieşte: „Mesia", se tălmăceşte în elină „Hristos".

Aici, se cuvine a pune soroc[18], şi a adăuga după aceea:

peste Sion, muntele cel sfînt al Lui, vestind porunca Domnului.

Căci nu împărăţeşte numai peste muntele Sion, ci şi peste cele văzute, şi peste cele nevăzute şi peste toată zidirea. Peste muntele Sion şi peste Iudeea a adus dumnezeiasca Lui învăţătură celor ce veneau la Dînsul, şi cei ce au primit-o au abătut apele ei la toată lumea, plecîndu-se dumnezeieştilor Lui porunci. Pentru că zice: „Mergînd, învăţaţi toate neamurile!”

Iar acest stih: „Eu sînt pus Împărat de Dînsul”, îl grăieşte omeneşte, căci, ca Dumnezeu, are Împărăţia din fire, iar ca om, o are hirotonisită. Că are stăpînirea fără de început ca Dumnezeu, ne învaţă acelaşi Prooroc, zicînd: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului, toiag de dreptate este toiagul Împărăţiei Tale”, iar Fericitul Pavel zice că Psalmul acesta s-a zis pentru Fiul. Întru acest chip înalt numindu-Se, ca Dumnezeu, S-a înălţat şi ca om. Şi David strigă, propovăduind dumnezeiasca înălţime: „Să cunoască ei că numele Îţi este Domnul, Tu singur eşti înalt peste tot pămîntul!” Şi Zaharia, către Ioan: „Şi tu, pruncule, Prooroc al Celui Preaînalt te vei chema.” Iar despre înălţimea cea omenească ne învaţă Fericitul Pavel, zicînd: „Pentru aceea L-a şi prea-înălţat pe El Dumnezeu şi I-a dat Lui nume mai presus de toate numele“, deşi numele acesta - adică „Fiul Unul Născut” - îl avea Dumnezeu-Cuvîntul mai înainte de veci odrăslit împreună cu lucrul. Avînd însă, ca Dumnezeu, numirea Fiului, o ia pe dînsa şi ca om. Pentru aceea, a adăugat şi în Psalmul ce ne stă înainte:

7 Domnul a zis către Mine: Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut.

Cineva, plecîndu-se învăţăturii dumnezeiescului Duh, nu ar putea lipi acest grai la dumnezeirea Stăpînului Hristos. Pentru aceea, să auzim pe Dumnezeul tuturor zicînd prin David: „Din pîntece, mai înainte de luceafăr Te-am născut.” Deci ca om primeşte şi graiul acesta şi ca om le aude pe cele adăugate:

8 Cere de la Mine, şi voi da Ţie neamurile moştenirea Ta, şi biruinţa Ta - marginile pămîntului.

Căci, ca Dumnezeu, este Făcător al tuturor: „Toate printr-Însul s-au făcut, şi fără de Dînsul nu s-a făcut nimic; întru Dînsul s-au zidit toate, ori văzute, ori nevăzute.” Dacă este Făcător şi Ziditor al tuturor, apoi este şi Stăpîn şi Domn al acelora pe care le-a făcut. Dar, fiind stăpîn din fire ca Dumnezeu, ia şi ca om stăpînirea tuturor.

Căci de demult părea că poartă grijă numai de Iudei, că zice: „S-a făcut parte a Domnului norodul lui Iacov; Israil, împărţeala moştenirii Lui.” Dar acesta s-a lepădat afară, căci nu a primit nici un folos din purtarea de grijă, şi, după cuviinţă, Dumnezeu S-a mutat către neamuri, măcar că nici de demult nu era fără purtare de grijă de acestea, împlinind astfel moisicească proorocie, că a aceluia este glasul: „Veseliţi-vă, neamuri, cu norodul Lui!” Putem afla şi împlinirea asemănată cu mai-înainte-grăirea: că, pe cei ce au crezut din Iudei - nu numai pe cei doisprezece Apostoli, ci şi pe cei şaptezeci de ucenici, şi pe cei o sută douăzeci cărora Fericitul Petru le-a grăit în norod; şi pe cei cinci sute cărora Hristos li S-a arătat deodată după Înviere, după glasul dumnezeiescului Pavel; şi pe cei trei mii, şi pe cei cinci mii pe care i-a vînat verhovnicul Apostolilor, propovăduind; şi pe celelalte zeci de mii, pentru care marele Iacov a zis: „Vezi, frate, cît de mulţi sînt Jidovii credincioşi?” - deci pe aceştia, şi lîngă aceştia pe cei care au crezut din Iudeii de prin toată lumea, arătîndu-i norod sfînt, şi vînînd prin ei toate neamurile, împlineşte proorocia ce zice: „Veseliţi-vă, neamuri, cu norodul Lui!” Pe lîngă aceasta, împlineşte încă şi a Sa mai-înainte grăire către Iudei,

18 A ne opri.

care zice: „Încă şi alte oi am, care nu sînt din staulul acesta. Şi Mi se cade şi pe acelea a le aduce, şi glasul Meu vor auzi şi se vor face o turmă şi un Păstor.” Aceasta o zice şi în Psalmul ce ne stă înainte: „Cere de la Mine, şi Îți voi da Ție neamurile - moştenirea Ta, şi biruința Ta - marginile pământului.” Şi îmi vine mie să tînguiesc necredința Iudeilor, care - auzind proorocia aceasta, ce pomeneşte arătat „marginile pământului”, şi ştiind că nici unul din cei ce au fost împărați la dînşii n-a cîştigat atîta domnie, ci numai singur Stăpînul Hristos, Cel ce a odrăslit după trup din David - se orbesc la ochii minții, după proorocia ce grăieşte: „Pipăi-vor ca nişte orbi peretele, şi ca şi cum nu ar avea ochi vor pipăi.” Pentru aceasta îi şi îngrozeşte pe dînşii proorocescul cuvînt:

9 Paşte-vei pe dînşii cu toiag de fier, ca pe vasele olarului îi vei zdrobi pe dînşii.

Îi va zdrobi pe dînşii, ca pe nişte vase de tină, cu împărăția romană - pe care proorocia lui Daniil[19] o numeşte „fier”, cu închipuire[20] pentru tăria şi nezdrobirea ei. Căci - de vreme ce s-au lepădat de Dînsul a-L avea Împărat şi ziceau, strigînd cu mare strigare: „Noi nu avem împărat, fără numai pe Cezarul!” - a pus peste dînşii pe Cezarul pe care l-au cerut şi i-a pedepsit pentru păgînătate prin oastea aceluia.

Iar dacă cineva socoteşte că acestea nu s-au zis pentru Iudei, ci pentru neamuri, se cuvine să le înțeleagă aşa: „Paşte-va neamurile cu toiag de fier”, cu Împărăția Lui cea tare şi nezdrobită, şi „îi va zdrobi pe dînşii ca pe vasele olarului”, risipindu-i şi alcătuindu-i din nou prin baia naşterii de a doua[21], şi tari îi va lucra cu focul Duhului. Mai-nainte grăindu-le pe acestea, Fericitul David sfătuieşte de aici şi pe împărați, şi pe supuşi, să alerge la Mîntuitorul, şi să îmbrățişeze legile cele mîntuitoare şi să dobîndească folosul prin învățătura şi dăscălia[22] dintr-însele, că zice:

10 Şi acum, împărați, înțelegeți, învățați-vă toți care judecați pămîntul!

Al nostru, al tuturor, este Împărat Cel ce S-a părut de demult că stăpîneşte numai peste Iudei.

11 Slujiți Domnului cu frică şi vă bucurați Lui cu cutremur!

Bucurîndu-ne şi veselindu-ne pentru mîntuire, nu se cuvine să nădăjduim numai la iubirea de oameni, ci să ne şi temem şi să ne cutremurăm de dreptatea unită cu aceasta. Că „cel ce se pare - zice - că stă să caute să nu cadă”. Căci, temîndu-ne de Stăpînul, lucrăm cele cuvenite şi avem multă veselie, conştiința fiind bună şi dăruindu-ne bucurie prea-mare prin aceasta. Şi să stea „cu cutremur”, adică întru umilință, ca nu cumva bucuria lui Dumnezeu să se prefacă întru bucuria lumii.

12 Luați învățătură, ca nu cîndva să Se mînie Domnul şi să pieriți din calea cea dreaptă.

Că nu ajunge spre desăvîrşire numai avuția cunoştinței de Dumnezeu, ci se cuvine a folosi şi fapta bună cea lucrătoare, de care apucîndu-vă, veți călători pe calea cea nerătăcită.

13 Cînd se va aprinde degrabă mînia Lui, fericiți - toți care nădăjduiesc spre Dînsul.

Pentru că în vremea Judecății, răutatea voastră, ca o materie aprinsă, va aprinde dumnezeiasca mînie ca pe un foc, şi vă veți îndepărta de calea drepților, osînde luînd pentru cele păcătuite întru această viață. Atunci încă şi cei ce cu adevărat şi cu întemeiere au nădăjduit spre Dînsul vor lua rodul nădejdii, adică fericirea, că zice: „Fericiți - cei ce nădăjduiesc spre Dînsul.” Că, deşi nevoitorii faptei bune au fericirea întru viața aceasta de acum, dar mai adevărat o vor primi în

19 Vezi nota de la tîlcuirea Psalmului 116, stih 22.
20 „cu închipuire” - cu comparație
21 Sfîntul Botez
22 Din „didascalia” (în elineşte) - lecție, învățătură.

ziua aceea, cînd cei ce au trăit cu răutate vor trage asupra lor dumnezeiasca urgie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 3

Psalmul lui David, cînd a fugit de la fața lui Avesalom, fiul său.

Celor sîrguitori, istoria le este arătată, dar, pentru cei mai trîndavi, o voi zice pe aceasta în scurt. După acea îndoită nelegiuire[23], marele David a căzut întru primejdii multe şi felurite. Pentru că nu numai neamurile vecine s-au pornit spre război, ci şi însăşi casa lui s-a răzvrătit, şi nelegiuirea a urmat nelegiuirii: desfrînării lui Amnon[24] - uciderea lui de către Avesalom, şi uciderii de frate - ridicarea asupra tatălui său şi depărtarea supuşilor. Purtîndu-i de grijă dumnezeiescul dar, nici una dintre acestea nu au venit asupra lui David, apoi însă, depărtîndu-se acela pentru nelegiuirea făcută de dînsul, dumnezeiescului dar i-a luat locul răutatea, care a făcut lucruri vrednice de jale, odrăslindu-i lanț de primejdii. Deci întru acea vreme a scris Psalmul de față, fugind de fiul cel ucigător de tată şi de cei ce primiseră a se oşti împotriva lui împreună cu acela, dumnezeiescul Duh lucrînd întru dînsul şi atunci, pentru pocăința lui fierbinte.

Doamne, cît s-au înmulțit cei ce mă necăjesc! Mulți se scoală asupra mea,
2 mulți zic sufletului meu: Nu este mîntuire lui întru Dumnezeul lui!

Adică: Mulți vrăjmaşi de multe feluri năvălesc asupra mea dinspre toate părțile. Dar mai mult mă mîhnesc cei ce mă batjocoresc şi zic că m-am golit de purtarea Ta de grijă. Însă eu ştiu că nu vei suferi să mă treci cu vederea, măcar de am făcut şi păcate foarte mari, ci, pe cel ce s-a smerit acum pentru păcat, îl vei înălța şi îl vei arăta mai înalt decît vrăjmaşii.

Că aceasta a arătat-o zicînd:

3 Iar Tu, Doamne, sprijinitorul meu eşti, slava mea şi Cel ce înalți capul meu.

Nu mă bizui nici împărăției, nici stăpînirii, ci pe Tine Te cred că eşti slava mea şi nădăjduiesc că mă voi înălța degrab de dreapta Ta.

4 Cu glasul meu către Domnul am strigat, şi m-a auzit din muntele cel sfînt al Lui.

Pentru aceasta Ție Îți aduc rugăciunile cu toată sîrguința, ştiind că îndată vei dărui cererile. Iar „strigarea" nu se cuvine a o înțelege ca glas şi chiuire, ci ca osîrdie a sufletului, pentru că aşa a zis şi Dumnezeul tuturor către Fericitul Moisi, cel ce tăcea: „Ce strigi către Mine?" - „strigare" numind tăcerea rugăciunii minții cea cu sîrguință. Iar acest „M-a auzit din muntele cel sfînt al Lui", s-a zis după socoteala ce stăpînea de demult, care cugeta că Dumnezeul tuturor locuieşte în Cort, fiindcă de acolo le da preoților răspunsurile şi poruncile.

5 Iar eu am adormit şi am dormit. Sculatu-m-am, că Domnul mă va sprijini.

---

23 După o viață petrecută în frică de Dumnezeu, dreptul David s-a lăsat ispitit de frumusețea Vatşevei, soția unuia dintre ostaşii lui, Urie Heteul. Păcatul lui David nu s-a oprit însă la prea-curvie, ci a urmat uciderea soțului, pe care împăratul îl trimite la război, poruncind în taină căpeteniei oştirii să îl lase singur în fața vrăjmaşilor (vezi *Cartea a Doua a Împăraților*, capitolul 11).

24 Întîiul fiu al lui David, născut în Hevron din Ahinoam Izreeliteanca. Amnon o siluieşte pe Tamara, sora lui Avesalom, al treilea fiu al lui David, născut în Hevron din Maaca, şi este ucis de acesta (*Cartea a doua a Împăraților* 13:1-29).

Dumnezeiasca Scriptură numeşte de multe ori primejdiile „noapte”, pentru că cei ce cad întru cele prea-mîhnicioase socotesc că petrec ca într-un întuneric. De asemenea, cu nopțile este înjugat somnul. Deci Psalmistul însemnează deodată şi necazurile, şi izbăvirea de acestea: „sculatu-m-am, că Domnul mă va sprijini” arată că: Dobîndind dumnezeiescul ajutor, m-am înălțat peste relele ce cad asupra mea. Pentru aceea:

6 Nu mă voi teme de zeci de mii de noroade care împrejur mă împresoară. Scoală, Doamne, mîntuieşte-mă, Dumnezeul meu,

Că destul este să fi de față ca să risipeşti zecile de mii cele multe.

7 că Tu ai bătut pe toți cei ce-mi vrăjmăşesc în deşert, dinții păcătoşilor ai zdrobit.

Împărtăşeşte-mă de mîntuirea desăvîrşită, precum i-ai pedepsit de multe ori pe cei ce au avut asupra mea vrăjmăşie nedreaptă: şi pe cei de o seminție, şi pe cei de altă seminție, şi pe Israililteni, şi pe Amaleciți, şi pe Saul însuşi; aşa învredniceşte-mă şi acum de mîntuire. Iar acest „dinții păcătoşilor ai zdrobit” e în loc de: „i-ai golit pe dînşii de toată tăria”, din metafora[25] fiarelor lipsite de dinți, care sînt foarte lesne defăimate şi biruite.

8 A Domnului este mîntuirea,

Zice: Nu am nădejdea spre om, ci de la Tine aştept mîntuirea; şi nu numai eu singur, ci şi norodul Tău, supărat de război împreună cu mine. Mă grijesc încă şi de cei ce-mi dau război, pentru că şi acela este norodul Tău. Deci dă-le, Stăpîne, şi acestora, şi acelora, blagoslovenia păcii. Că aceasta a arătat zicînd:

şi peste norodul Tău - blagoslovenia Ta.

Şi Fericitul Moisi împreunează pacea cu blagosloveniile. Încă şi întru istorie îl aflăm pe Fericitul David grijindu-se foarte pentru norod şi pentru însuşi copilul cel ucigător de tată şi făcînd purtare de grijă mai vîrtos de pace decît de biruința asupra norodului.

TÎLCUIREA PSALMULUI 4

Întru sfîrşit, întru laude. Psalmul lui David.

În loc de „întru sfîrşit”, Achila şi Teodotion au tălmăcit: „făcătorului de biruință”, iar Simmah: „de biruință”. Şi „întru sfîrşit” însemnează că cele proorocite se vor împlini după multe vremi mai pe urmă, iar David a mai-nainte grăit întru sfîrşitul Psalmului pentru învierea din morți, zicînd: „În pace voi adormi şi voi dormi, că Tu, Doamne, deosebi întru nădejde m-ai sălăşluit.”

Iar după ceilalți, Psalmul de față se aduce de către Fericitul David cîntare de biruință lui Dumnezeu, „Făcătorului de biruință”, după biruința asupra lui Avesalom, părîndu-li-se lor că s-a zis după risipirea războiului aceluia, pentru că, în Psalmul dinainte, Fericitul David a zis: „Mulți zic sufletului meu: Nu este mîntuire lui întru Dumnezeul lui”, iar aici zice: „Fiii oamenilor, pînă cînd grei la inimă? Pentru ce iubiți deşertăciunea şi căutați minciuna? Şi să cunoaşteți că minunat a făcut Domnul pe cel cuvios al Său”. Deci în Psalmul acesta învață pe cei ce bolesc cu nedumnezeirea că El este Cel ce priveşte şi ocîrmuieşte toate; şi, spre dovada învățăturii, le

25 Figură de stil rezultînd dintr-o comparație subînțeleasă.

povesteşte pe cele de rînd pentru fiecare.

Cînd am strigat eu, auzitu-m-ai, Dumnezeul dreptății mele,

Învățați-vă - zice - din cele făcute de mine cum stă de față oamenilor Dumnezeul tuturor şi îi aude pe cei ce Îl cheamă curat, că eu am dobîndit cererea îndată după ce l-am adus rugăciunea mea. Iar aceasta: „dreptății mele", a pus-o în loc de: „al dreptei mele cereri", căci nu era lucru al socotelii şi înțelepciunii lui David să-şi mărturisească lui-şi dreptate şi faptă bună. Şi se aseamănă graiurile acestea cu cele zise de Dumnezeu prin Isaia: „Atunci Mă vei chema, şi Eu te voi auzi. Încă grăind tu, voi zice: Iată, de față sînt."

întru necaz m-ai desfătat.

Dumnezeul tuturor obişnuieşte a slobozi să se întîmple Sfinților pricini de scîrbe, iar după iscusire[26] şi cercare, înalt propovăduieşte pe nevoitori, şi încă întru înseşi ispitele le aduce toată mîngîierea. Aceasta ne învață aici şi marele David, zicînd: Întru înseşi necazurile am dobîndit ajutorul şi mîngîierea Ta. La fel este şi acea zisă a Dumnezeului tuturor către dumnezeiescul Pavel: „Destul îți este ție darul Meu, că întru neputință se face desăvîrşită puterea Mea."

2 Milostiveşte-Te spre mine, şi auzi rugăciunea mea!

Dreptul nu se satură de rugăciune, ci - rugîndu-se, şi dobîndind milostivire şi culegînd roadele rugăciunii - stăruie aducînd rugăciune, ştiind folosul ce va să fie de aici.

3 Fiii oamenilor, pînă cînd - grei la inimă? Pentru ce iubiți deşertăciunea şi căutați minciuna?

O oameni! Cunoaşteți din cele făcute pentru mine pe Ocîrmuitorul şi Stăpînitorul tuturor: în ce chip priveşte cele omeneşti şi dăruieşte cererile celor ce se apropie cu sîrguință. Şi lepădați deşartele voastre gînduri. Iar „grei la inimă" i-a numit după cuviință pe necredincioşi, pe cei ce nu voiesc a căuta în sus către Dumnezeu şi a vedea dumnezeieştile iconomii, ca şi cei din metafora celor îngreuiați la cap din beție de vin, care, din aburii ce se ridică în sus de dedesubt, sînt siliți a închide ochii, şi nu pot a-i deschide.

4 Şi să cunoaşteți că minunat a făcut Domnul pe cel cuvios al Său. Domnul mă va auzi cînd voi striga către Dînsul.

Nu aşa prost m-a slobozit de primejdiile ce au căzut asupră-mi, ci m-a făcut strălucit şi vestit prin biruință - căci aceasta însemnează cînd zice: „minunat a făcut". Şi aşteaptă totdeauna, primind rugăciunile mele. Iar pe „cuvios", iarăşi l-a pus aici în loc de: „nevinovat, care n-a nedreptățit cu nimic pe vrăjmaşi, ci el s-a nedreptățit de dînşii".

5 Mîniați-vă,

Aici, se cuvine a pune soroc, şi apoi a le citi pe celelalte:

şi nu păcătuiți,

Mîniați-vă - zice - şi îngreuiați-vă asupra celor ce se scoală cu nedreptate asupra voastră, văzîndu-i bine-norociți. Dar să nu măriți răul cu rău, ispitindu-vă – şi plecîndu-i şi încredințîndu-i şi pe alții - cum că toate se poartă nerînduite şi nechivernisite. Pentru că se cuvine să facem împotrivă păcatelor noastre de peste zi, noaptea cerîndu-ne seama de la noi înşine:

de cele ce ziceți în inimile voastre, întru aşternuturile voastre umiliți-vă.

---

26 cercare, probare, ispitire

Că vremea de noapte, fiind izbăvită de gîlcevile din afară, dă multă linişte gîndurilor. După cuviință, atunci a poruncit a face cercarea celor grăite sau lucrate ziua şi a legiuit a vindeca rănile prin doctoria umilinței.

6 Jertfiți jertfa dreptății şi nădăjduiți spre Domnul.

Şi prin graiurile acestea leapădă slujba *Legii*, ca pe una de prisos, şi legiuieşte a aduce jertfa dreptății. Căci lui Dumnezeu Îi este mai dorită avuția dreptății - unită fiind cu ea şi nădejdea spre Dînsul - decît toată jertfa de o sută de boi şi de o mie de boi. Fiindcă mulți - şi din Elini, şi din Iudei şi din ereticii ce cugetă cele împotrivnice - uneori doresc întreaga înțelepciune şi dreptate, dar, fiind lipsiți de buna-credință, nu dobîndesc de aici nici un rod. Pentru aceea, Preasfîntul Duh porunceşte, prin dumnezeiescul David, nu numai să jertfească jertfa dreptății, ci să şi nădăjduiască spre Domnul. Aşa zice şi Stăpînul Hristos ucenicilor Săi: „Eu sînt Vița cea adevărată, voi – mlădițele, şi Tatăl Meu este Lucrătorul. Toată mlădița ce nu aduce rod întru Mine, o ridică pe dînsa.” Şi nu aşa prost a zis „ce nu aduce rod”, ci „ce nu aduce rod întru Mine”, adică: „după poruncile Mele, după legiuirile Mele, cu credința cea întru Mine”, fiindcă unii par că se îngrijesc de fapta bună şi fără mărturisirea întru Dînsul, pentru slava oamenilor.

Mulți zic: Cine va arăta nouă cele bune?

Însemnează pe aceia pe care i-a numit „grei la inimă”, ca pe cei ce se îngreuiază pentru ispitele de scîrbă ce cad asupră-le, şi nu cred purtării de grijă a lui Dumnezeu şi îndrăznesc a spune aceasta.

7 Însemnatu-s-a peste noi lumina feței Tale, Doamne, dat-ai veselie în inima mea.

Deci unele ca acestea gîndesc şi grăiesc aceia, iar noi, cei ce am primit strălucirea cunoştinței Tale de Dumnezeu şi ne-am luminat cu razele Tale, întru înseşi primejdiile ridicate asupra noastră avem destulă mîngîiere nădejdea spre Tine.

8 Din rodul grîului, al vinului şi al untului de lemn al lor s-au înmulțit.

Iarăşi mustră pe aceia care zic: „Cine va arăta nouă cele bune?”, ca pe cei ce dobîndesc atîtea încă întru această viață de acum, dar totuşi bolesc cu nemulțumirea. Iar înțelegerea este cu ipervaton[27]: „Mulți zic: «Cine va arăta nouă cele bune»? Din rodul grîului, al vinului şi al untului de lemn al lor s-au înmulțit”. Adică: Măcar că întreabă, dar tot ei se îndulcesc de roadele de multe feluri ale pămîntului. Căci prin aceste trei feluri de folos firii omeneşti - grîul, vinul şi untul de lemn - a cuprins şi celelalte bunătăți împreună, mustrînd nemulțumirea acelora care, în mîini purtînd darurile lui Dumnezeu şi cu îndestulare întru bunătățile Lui desfătîndu-se, îndrăznesc a zice, ca unii ce n-ar fi dobîndit nimic: „Cine va arăta nouă cele bune?”

Iar eu, îndulcindu-mă de lumina Ta şi cîştigînd cunoştința Ta:

9 Cu pace voi adormi şi voi dormi,
10 că Tu, Doamne, deosebi întru nădejde m-ai aşezat.

Izgonind toată gîlceava şi împerecherea gîndurilor[28], împărțindu-le pace şi învățîndu-mă să cuget pentru Pronia Ta cea bună, voi primi moartea spre nădejdea învierii. Căci „somn” a numit aici moartea. Şi foarte după cuviință a înjugat nădejdea cu pomenirea morții după ce a grăit

27 „Hiperbat” - figură de stil constînd în schimbarea ordinii fireşti a cuvintelor, sau din „împletirea” lor, cum zice Fericitul Teodorit.

28 şovăială, îndoială a minții, viclenie.

cuvintele pentru purtarea de grijă. Căci - pe cei mulți ce cad întru rele-norociri în viața aceasta de acum, şi se nedreptățesc de cei ce trăiesc întru răutate şi primesc sfîrşitul vieții nedobîndind nici un ajutor - marele David îi învață să nu se îngreuieze, fiindcă moartea este înjugată cu nădejdea, şi după moarte va să fie răsplătire.

TÎLCUIREA PSALMULUI 5

Întru sfîrşit, pentru moştenitoarea, Psalmul lui David.

Aşa au tălmăcit şi ceilalți scrierea de deasupra, deci e vădit că dumnezeiescul cuvînt numeşte „moştenitor", îndeobşte, Biserica lui Dumnezeu, iar deosebit - sufletul ce trăieşte cu bună-credință. Că este cu putință a auzi pe Domnul zicînd în *Sfintele Evanghelii*: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moşteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii!" Şi dumnezeiescul Pavel zice la fel: „Duhul împreună mărturiseşte duhului nostru că sîntem fii ai lui Dumnezeu. Iar dacă sîntem fii, apoi şi moştenitori, moştenitori ca fii ai lui Dumnezeu, şi împreună moştenitori cu Hristos, fiindcă împreună pătimim, ca împreună să ne şi proslăvim." Şi iarăşi: „Drept aceea, nu mai eşti rob, ci fiu; şi dacă fiu, apoi şi moştenitor al lui Dumnezeu, prin Hristos." Şi încă multe altele de acest fel este cu putință a afla în dumnezeiasca *Scriptură*, dintru care povățuindu-ne, vom putea cunoaşte înțelegerea.

Graiurile mele ascultă-le, Doamne, înțelege strigarea mea,
2 ia aminte la glasul cererii mele, Împăratul meu şi Dumnezeul meu!

Bătîndu-se cu multe valuri dinspre toate părțile, Biserica lui Dumnezeu şi fiecare suflet care îmbrățişează viață cu bună-credință le biruieşte pe acestea şi totdeauna înoată mai presus de furtună cînd cheamă dumnezeiescul ajutor. Deci aceasta ne arată nouă proorocescul cuvînt, învățîndu-ne cum se cuvine a-L ruga şi a-L îndupleca pe Împăratul şi Dumnezeul tuturor: „Graiurile mele ascultă-le, Doamne, înțelege strigarea mea, ia aminte glasul cererii mele!"

Iar pe acest „ascultă-le", l-a pus în loc de: Facă-se graiurile rugăciunii mele în lăuntrul urechilor Tale, şi cu milostivire auzi rugăciunea mea şi ia aminte cu de-adinsul la cuvintele cererii mele, fiindcă pe Tine Te ştiu Dumnezeu şi Împărat. Dar nici „strigarea" nu se cuvine a o înțelege „strigare", nici „urechile" - „urechi", căci este obiceiul dumnezeieştii *Scripturi* să grăiască mai trupeşte pentru Dumnezeul tuturor, numind dumnezeieştile lucrări prin mădulare omeneşti: „ochi" - lucrarea cea văzătoare, cea auzitoare: „urechi", şi pe celelalte la fel. Deci „strigare" numeşte sîrguința celor ce se roagă şi rugăciunea osîrduitoare a minții.

3 Căci către Tine mă voi ruga, Doamne, şi dimineața vei auzi glasul meu.
4 Dimineața voi sta înaintea Ta, şi mă vei vedea,

Căci, cutezîndu-mă că îmi primeşti rugăciunile şi scuturînd somnul de la gene, îndată ce se luminează stau înaintea Ta, ca a Unuia cu adevărat Împărat şi Stăpîn, aducîndu-Ți cererea. Şi nu este al fiecăruia să zică Dumnezeului tuturor: „Voi sta înaintea Ta, şi mă vei vedea", ci al celor ce, ca marele Ilie, pentru îndrăzneala viețuirii sfinte, îndrăznesc a zice: „Viu este Domnul, Căruia astăzi Îi stau înainte."

că Dumnezeul cel ce nu voieşte fărădelegea Tu eşti.
5 Nu va locui lîngă Tine cel ce vicleneşte, nici nu vor petrece călcătorii de lege în preajma ochilor Tăi.

Zice: Tu primeşti cererile mele şi mă priveşti pe mine, cel ce mă rog, fiindcă opreşti toată fărădelegea şi cu totul Te întorci de la cei ce trăiesc întru răutate. Te îngreţoşezi - zice - de toţi cei ce îmbrăţişează viaţă nelegiuită - căci a adăugat:

6 Urît-ai, Doamne, pe toţi cei ce lucrează fărădelegea, pierde-vei pe toţi cei ce grăiesc minciuna. Pe bărbatul sîngiurilor şi vicleanul, îl urăşte Domnul.

În mijloc a adus catalogul răutăţii, arătînd toate cele împotrivnice dumnezeieştii voiri, că zice: Dumnezeu nu numai că opreşte răutatea, şi fărădelegea, şi minciuna, şi vicleşugul şi uciderea, ci îi şi urăşte pe lucrătorii acestora care nu voiesc a lua aminte la pocăinţă. Şi însemnează prin acestea pe cei ce s-au ridicat asupra Bisericii în felurite vremi, dar n-au putut a o birui, după oprirea şi nelăsarea Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru Însuşi, Care zice: „Porţile iadului nu o vor birui pe dînsa.” Acest lucru l-a arătat încă şi Psalmul de faţă.

7 Iar eu întru mulţimea milei Tale voi intra în casa Ta, închina-mă-voi către Sfîntă Biserica[29] *Ta întru frica Ta.*

Zice: Dobîndind iubirea Ta de oameni şi cu dreapta Ta fiind păzit, Ţie Îţi aduc închinăciunea cea necurmată în Biserica afierosită slavei Tale, purtînd întru mine frica Ta de-a pururea. Că, nădăjduindu-mă la iubirea Ta de oameni, nu voi suferi să o lepăd pe aceasta.

8 Doamne, povăţuieşte-mă întru dreptatea Ta, pentru vrăjmaşii mei îndreptează înaintea Ta calea mea.

Unele din pre-scrieri au aşa: „înaintea mea calea Ta”. Şi amîndouă se ţin de înţelegere bine-credincioasă: că, ori calea noastră de s-ar îndrepta înaintea lui Dumnezeu, nu vom lua cercare a rătăcirii; ori calea lui Dumnezeu de s-ar îndrepta înaintea noastră, pe dînsa vom călători şi vom alerga cu sîrguinţă către dînsa. Deci „moştenitoarea” cere să se povăţuiască de către dreptatea lui Dumnezeu, să i se îndrepteze şi să i se înlesnească ei calea, ca astfel să călătorească nestingherită. Simmah a pus această înţelegere: că, în loc de „îndreptează”, a zis: „netezeşte”. Auzim încă şi pe Însuşi Hristos, prin Isaia: „Vor fi – zice - cele strîmbe în căi drepte, şi cea colţuroasă - în cărări netede.” Iar, în alt Psalm, încă Fericitul David a zis: „De la Domnul paşii omului se îndreptează, şi calea Lui o va voi foarte.”

Şi graiurile „moştenitoarei” sînt pline de smerită-cugetare, că nu cere să i se îndrepteze calea pentru a ei dreptate, ci pentru vrăjmaşii ce trăiesc întru păgînătate şi îi dau război cu nedreptate. Apoi, ne arată fiecare din meşteşugirile răutăţii lor:

9 Că nu este în gura lor adevăr,

Cu minciuna - zice - îşi întinează limbile lor totdeauna.

inima lor este deşartă.

Cu cuvintele lor se aseamănă şi se potrivesc şi gîndurile lor, şi mintea lor împreună-mărturiseşte gurii lor.

10 Groapă deschisă - gîtlejul lor,

Mormintele închise au putoarea ascunsă, iar cele deschise slobozesc multă putoare. Asemenea graiuri - zice - rîgîiesc şi aceştia, pline de toată păgînătatea şi putoarea. Şi însemnează

29 Acesta e numele adevărat: „Biserică”, iar nu „Templu”. Temple, sau capişti drăceşti, au păgînii şi urmaşii lor din vremurile mai noi, francmasonii.

prin cuvintele acestea hulele asupra lui Dumnezeu şi graiurile desfrînării şi ale înverşunării[30].

cu limbile lor vicleneau. Judecă-i pe ei, Dumnezeule!

Mai grele decît graiurile ce se grăiesc sînt cele ascunse: că, folosind vicleşuguri, ei lucrează nenumărate rele împotriva aproapelui.

11 Să cadă din sfaturile lor, după mulțimea păgînătăților lor leapădă-i pe dînşii! -

Deci să fie aduşi sub judecata Ta - o Stăpîne! - şi să fie învinuiți de acelea pe care le măiestresc asupra noastră, şi să se învețe cu cercarea că țes țesătură de păianjen, şi să se pedepsească după vrednicia îndrăznirii lor.

că Te-au amărît, Doamne.

Pentru că, pornindu-şi tabăra împotriva celor afierosiți Ție, asupra Ta au pornit războiul.

12 Şi să se veselească toți cei ce nădăjduiesc întru Tine. În veac se vor bucura, şi Te vei sălăşlui întru dînşii.

Şi aceasta îi va umple de veselie pe cei ce au crezut întru Tine. Şi le va da lor dulceața veşnică nu pieirea acelora, ci purtarea Ta de grijă, fiind încredințați că vei locui întru dînşii, şi vei umbla întru ei şi îi vei arăta pe dînşii casă afierosită Ție.

13 Şi se vor lăuda întru Tine cei ce iubesc numele Tău, căci Tu vei blagoslovi pe cel drept, Doamne.

Pentru că, dăruindu-se blagoslovenia şi Pronia Ta slujitorilor Tăi, cei ce s-au făcut îndrăgitori ai numelui Tău vor cugeta mare pentru a Ta purtare de grijă, povestind a Ta putere. Aşa zice şi Fericitul Pavel: „Cel ce se laudă în Domnul să se laude."

Că cu arma bunei-voiri ne-ai încununat pe noi.

Dumnezeiasca Scriptură numeşte voia cea bună a lui Dumnezeu „bunăvoire". În acest fel este: „Bine ai voit, Doamne, pămîntului Tău", în loc de: Bune ai voit pămîntului Tău. Şi, la Fericitul Pavel: „După buna voire a voii Lui", adică: „după voia cea bună a Lui". Deci şi aici zice aceasta: Voia Ta cea bună şi multa iubire şi dragoste părintească a Ta s-au făcut nouă şi armă aducătoare de biruință, şi cunună de biruință.

TÎLCUIREA PSALMULUI 6

În sfîrşit, întru laude, pentru a opta, Psalmul lui David.

Proorocescul cuvînt numeşte „a opta" aşezarea ce va să fie. Că, de vreme ce viața aceasta de acum se înconjură prin şapte zile ale săptămînii - vremea, începîndu-se de la ziua dintîi şi încetînd în ziua de-a şaptea, iarăşi la cea dintîi se întoarce, şi aşa la cea de a şaptea vine după cuviință - dumnezeiescul cuvînt a numit „ziua a opta" veacul cel afară de numărul săptămînicesc.

Şi în Psalmul acesta pomeneşte moartea şi judecata, pentru care a şi pus această deasupra-scriere. Că va zice: „Nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine, şi în iad cine se va mărturisi Ție?", în loc de: Celor ce ies de aici li s-a încuiat uşa pocăinței şi nu le mai este cu putință

30 Aprinderea spre curvie, mai cu seamă spre cei de aceeaşi parte.

celor ce în viața de acum nu au folosit doctoriile pocăinței a aduce acolo lui Dumnezeu mărturisirea pentru păcat. Şi mărturiseşte acestor cuvinte şi pilda fecioarelor, care ne-a învățat că fecioarele nebune, avînd candelele stinse, au rămas afară de uşile cămării de nuntă, bătînd în uşă, dar gonindu-se şi de cămară lipsindu-se, zicînd către dînsele Domnul: „Duceți-vă, nu vă ştiu pe voi." Pentru aceasta, după păcatul acela îndoit, Fericitul David aduce această rugăciune lui Dumnezeu, rugîndu-L să se vindece, în viața cealaltă nemaiavînd loc doctoriile pocăinței.

Doamne, nu cu urgia Ta să mă mustri pe mine, nici cu mînia Ta să mă pedepseşti!

Nu se roagă să nu fie mustrat, ci să nu fie mustrat cu urgie; nici nu cere să nu fie pedepsit, ci să nu pătimească acest lucru cu mînie. Zice: Pedepseşte-mă ca un părinte, nu ca un judecător; ca un doctor, nu ca un chinuitor. Să nu măsori munca cu păcatul, ci amestecă dreptatea cu iubirea de oameni.

2 Miluieşte-mă, Doamne, că neputincios sînt!

Un glas ca acesta este potrivit celor ce au păcătuit: că, povățuind înainte, neputința biruieşte păcatul; că, dacă nu se va slăbănogi cuvîntarea dintru noi, nu se vor scula asupră-ne patimile; că, sănătos fiind hățuitorul, şi întorcîndu-i şi îndreptîndu-i pe cai cu ştiință, nu au loc săltările.

3 Vindecă-mă, Doamne, că s-au tulburat oasele mele şi sufletul meu s-a tulburat foarte,

„Oase", numeşte aici gîndurile, că - de vreme ce oasele au firea mai uscăcioasă, şi ele poartă trupul - a numit „oase", cu închipuire, gîndurile, prin care se îndreptează jivina, adică omul. Tulburarea acestora - zice - m-a clătinat şi m-a nestatornicit pe mine. Pentru aceea, mă rog a dobîndi iubirea Ta de oameni, ca să primesc vindecarea.

şi Tu, Doamne, pînă cînd?
4 Întoarce-Te, Doamne, izbăveşte sufletul meu, mîntuieşte-mă pentru mila Ta!

Acest „pînă cînd" nu îl zice mustrînd, ci - ca unul ce era întru chinuiri - se roagă a grăbi cu ajutorul. Şi cu potrivire a adăugat acest „pentru mila Ta", că zice: Nici mie însumi nu mă bizuiesc, nici nu pun ajutorul Tău pe seama dreptății mele, ci mă rog să-l dobîndesc pe acesta pentru mila Ta. Iar acest „întoarce-Te, Doamne" - în loc de: Ia aminte la mine şi nu-Ți întoarce fața Ta de către mine! - s-a luat din metafora celor mîniați, ce se întorc şi nu voiesc să-i vadă pe cei ce le-au greşit.

5 Că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine, şi în iad cine se va mărturisi Ție?

Mă rog - zice – a dobîndi vindecarea în vremea de acum, ştiind că celor ce ies cu răni din viața aceasta nu li se va da nici o vindecare, nemaiavînd loc pocăința. Foarte bine s-a filosofat aceasta de dumnezeiescul David, că nu întru moarte, ci întru viață este cel ce pomeneşte pe Dumnezeu. În iad nu este mărturisire şi pocăință, căci Dumnezeu a rînduit aici viață şi lucrare, iar acolo - cercarea şi luarea de seamă a celor lucrate. Şi este osebit lucru al veacului al optulea a nu mai da vreme oamenilor ce sînt întru el spre lucrarea faptelor bune sau rele, ci, ale căror lucruri va fi semănat cineva semințele întru sine, întocmai ale acelora va culege şi roadele. Pentru aceea legiuieşte să lucrăm pocăința aici, căci în iad este nelucrătoare o sîrguință ca aceasta, că zice: De vreme ce lungă mi s-a făcut vremea pocăinței, mă tem să nu apuce moartea - întru care nu este mărturisire - înaintea milei Tale. Pentru aceasta cer să se grăbească mila Ta.

Apoi, învață pe ascultător că, împreună cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu, se cade să urmeze şi faptele noastre, căci - de am pune înainte neputința noastră, ori tulburarea, ori bunătatea lui Dumnezeu, dar nu se vor pune înainte cele ale noastre - nici un folos nu ne este

nouă.

6 Ostenit-am întru suspinul meu, spăla-voi în fiece noapte patul meu cu lacrimile mele, aşternutul meu voi uda.

Ştiu că mari şi grele am păcătuit, dar petrec lăcrimînd totdeauna, tînguindu-mă pentru cele îndrăznite de mine. Încă şi patul pîngărit de acea fărădelege îl voi spăla pururea cu lacrimi, ispitindu-mă a-l curăți prin acestea. Şi, măcar de voi dobîndi lăsare, nu voi înceta făcînd acest lucru - că aceasta însemnează „spăla-voi în fiece noapte patul meu şi-l voi uda."

7 Tulburatu-s-a de mînie ochiul meu,

Însăşi partea văzătoare a minții mele s-a tulburat, pentru mînia Ta, Stăpîne! Că „ochi" a numit aici „mintea", pentru aceea a şi pomenit numai un ochi.

învechitu-m-am întru toți vrăjmaşii mei.

Decît toate - zice - mai grele îmi sînt ocările vrăjmaşilor mei: acestea mă cheltuiesc, şi mă topesc şi aduc asupră-mi bătrînețe fără de vreme.

8 Depărtați-vă de la mine, toți cei ce lucrați fărădelege, că a auzit Domnul glasul plîngerii mele. Auzit-a Domnul cererea mea,
9 Domnul rugăciunea mea a primit.

Zice: Să nu mă batjocorească pe mine cei ce nu văd fărădelegile lor, şi se bucură de greşelile mele. Că am dobîndit dumnezeiasca milostivire, şi nădăjduiesc prin acelea care m-am rugat să mi se treacă cu vederea greşelile şi să mi se dea iertare.

10 Să se ruşineze şi să se tulbure toți vrăjmaşii mei, să se întoarcă şi să se ruşineze foarte degrabă!

Zice: Deci, acestea ştiindu-le, încetați a-mi aduce ocări şi - de vreme ce nu luați în minte nelegiuirile voastre - umpleți-vă de ruşine, şi de gîlceavă şi de tulburare. Căci dumnezeiasca judecată este dreaptă şi plină de frică.

TÎLCUIREA PSALMULUI 7

Psalmul lui David, pe care l-a cîntat Domnului pentru cuvintele lui Husi, fiul lui Iemeni.

Fugind de fiul cel pierzător şi ucigător de tată, Fericitul David a aflat ajutător pe Husi[31], care l-a înduplecat pe Avesalom să nu gonească îndată pe tatăl său, după sfătuirea lui Ahitofel[32], ci să adune tot norodul şi atunci să se ostăşească asupra celui ce l-a născut. Deci, căzîndu-i cu greu şi foarte mîhnindu-se că s-a arătat mai bună sfătuirea lui Husi, Ahitofel a primit sfîrşitul prin spînzurare, făcîndu-se el însuşi ucigaş al său. Iar dumnezeiescul David, luînd vreme spre fugă din întîrzierea năvălirii, a dobîndit mîntuirea. Deci aduce Psalmul acesta Mîntuitorului-Dumnezeu ca laudă şi rugăciune. Adaugă încă şi învățătură, îndemnîndu-i pe cei nedreptățiți a avea nădejdile spre Dumnezeu şi de acolo a aştepta ajutorul, iar pe cei ce nedreptățesc înfricoşîndu-i prin pomenirea dreptei Judecăți a lui Dumnezeu.

31 „Cel mai bun prieten al lui David", îl numeşte *Cartea a doua a Împăraților* 15:32.
32 Sfetnic trădător al lui David, vezi *Cartea a doua a Împăraților*.

Doamne Dumnezeul meu, spre Tine am nădăjduit, mîntuieşte-mă de toți cei ce mă prigonesc şi mă izbăveşte,

2 ca nu cîndva să răpească sufletul meu ca un leu, nefiind cel ce izbăveşte, nici cel ce mîntuieşte.

Zice: La nici un ajutor omenesc nădăjduindu-mă, ci avînd întru sine-mi singură nădejdea către Tine, mă rog să dobîndesc a Ta purtare de grijă, temîndu-mă ca nu cumva, venind asupră-mi ca nişte fiare sălbatice şi aflîndu-mă pustiu de a Ta Pronie, războinicii[33] să mă strice cu totul.

3 Doamne Dumnezeul meu, de am făcut aceasta,

Apoi, ne învață mai luminat ceea ce zice:

de este nedreptate întru mîinile mele,

Şi, arătînd care fel de nedreptate zice aici, îndată adaugă:

4 de am răsplătit celor ce-mi răsplătesc mie rele, să cad de la vrăjmaşii mei deşert,

5 să gonească dar vrăjmaşul sufletul meu, şi să-l prindă, şi să calce în pămînt viața mea şi slava mea în țărînă să o sălăşluiască.

Multe sînt părțile faptei bune: nu numai întreaga înțelepciune şi priceperea, ci şi bărbăția şi dreptatea. Deci aici nu-şi mărturiseşte fapta bună desăvîrşită, ci că nu i-a nedreptățit nicidecum pe vrăjmaşii aceia, pătimind nedreaptă fugă de dînşii. Zice: Nu numai că nu am început nedreptatea, dar nici n-am vrut să le izbîndesc cîndva celor ce m-au nedreptățit, că, prinzîndu-l pe Saul sub mîna mea de mai multe ori, nu i-am răsplătit pentru vrăjmăşia cea nedreaptă. Pentru care, Stăpîne, Cel ce pe toate le şti vădit, Te rog să mă judeci cu dreptate: şi, de am lucrat vreun lucru ca acesta vreodată, să mă golesc de purtarea Ta de grijă - că aceasta zice „apoi să cad de la vrăjmaşii mei deşert” – şi să fiu dat prins sub mîna vrăjmaşilor, ca să mă golesc nu numai de slava de la Tine şi de împărăție, ci să fiu dat şi morții celei prea-de rîs. Că aceasta a însemnat-o zicînd: „Şi slava mea în țărînă să o sălăşluiască.”

6 Scoală-Te, Doamne, întru urgia Ta, înalță-Te întru hotarele vrăjmaşilor mei!

Simmah a tălmăcit: „întru mîniere”, Teodotion: „întru mînie”, iar Achila: „întru neîntîrziere”. Deci roagă pe Dreptul Judecător să pună pedeapsa asupra celor nedrepți, folosind nu îndelunga-răbdare, ci dreapta hotărîre, că acest grai: „scoală-Te”, l-a pus în loc de: Să nu mai rabzi îndelung! Într-acest fel este şi „Scoală-Te, pentru ce dormi, Doamne?”, pentru că şi acolo îndelunga-răbdare a numit-o „somn”. Zice: Scoală, Doamne, ajută-ne nouă, că nu este vremea iubirii de oameni, ci a dreptei urgii. Deci pune Tu hotar vrăjmaşilor, oprind nedreapta lor năvălire.

7 Şi Te scoală, Doamne Dumnezeul meu, cu porunca ce ai poruncit,

Că Tu ai legiuit a face izbîndă celor nedreptățiți. Deci, ceea ce ai poruncit altora să facă, lucrează Tu - o Stăpîne! - şi îmi dă ajutorul Tău.

8 şi adunare de noroade Te va înconjura. Şi pentru aceasta la înălțime Te întoarce.

Făcîndu-se arătată purtarea Ta de grijă, toți Îți vor aduce laude şi Dumnezeu Preaînalt Te vor chema, ca pe Cel ce toate le priveşti şi pui dreapta pedeapsă asupra celor nedrepți. Căci, pe acest „la înălțime Te întoarce”, l-a pus în loc de: Preaînalt fiind din fire şi necunoscut celor mulți, arată-Te ceea ce eşti, prin purtarea de grijă către cei nedreptățiți. Apoi, cu proorocie:

33 „Războinic” numeşte pe „războitor”, pe cel ce se războieşte cu cineva.

9 Domnul va judeca noroadele.

Că nu va judeca numai a mea judecată, ci şi toată firea oamenilor.

Judecă-mă, Doamne, după dreptatea mea şi după nerăutatea mea asupra mea.

Prin cuvintele acestea, dumnezeiescul David nu şi-a mărturisit dreptatea - căci îl auzim pe dînsul strigînd cele împotrivnice: „Fărădelegea mea eu o cunosc, şi păcatul meu înaintea mea este pururea", şi: „Am zis: Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea Domnului" - ci zice dreptatea întru lucrul ce-i sta înainte: Că nici pe Avesalom – zice - nu l-am nedreptățit cu nimic, nici pe Ahitofel, nici pe cei ce s-au ostăşit asupra mea împreună cu aceştia. Deci după dreptatea aceasta şi după nerăutate mă rog a fi judecat, iar nu după greşelile mele de demult. Pricina aceasta de față mă rog a fi judecată deosebi, şi să nu-mi izbîndeşti acum pentru alte păcate.

10 Sfîrşească-se dar răutatea şi viclenia păcătoşilor, şi vei îndrepta pe cel drept,

În loc de „sfîrşească-se", Simmah a pus: „termină-se", „mărginească-se". Zice: Dacă s-ar arăta deşartă viclenia celor ce trăiesc întru răutate, atunci ucenicii faptei bune ar face mai cu sîrguință călătoria ce le stă înainte.

Cel ce cerci inimile şi rărunchii, Dumnezeule.
11 Drept este ajutorul meu de la Dumnezeu, Cel ce mîntuieşte pe cei drepți la inimă.

„Rărunchi", numeşte aici gîndurile, cu închipuire, de vreme ce rărunchii zădărăsc şi deşteaptă poftele de sub pîntece, iar de aici se pornesc gîndurile poftei. Şi zice: Cel ce ştie gîndurile ascunse ale minții oamenilor îmi va da mie ajutor drept, ca Acela ce cu adevărat este obişnuit a face aceasta, pentru că le face izbîndă celor nedreptățiți. Deci, de aici, se şi teme de cei ce trăiesc întru răutate, şi arată în taină dreptele pedepse, mai-înainte vestind pierzarea lui Ahitofel:

12 Dumnezeu este judecător drept, şi tare, şi îndelung răbdător şi Care nu aduce mînie în fiece zi.

Are încă şi iubire de oameni, pentru care suferă prea-mult greşelile lor: fiindcă, dacă cîndva ar vedea pe oameni dobîndind folos prin aceasta, o vreme îi înfricoşează cu îngrozirile, întîrziind pedeapsa. Iar dacă, şi pe aceasta defăimînd-o, ar rămîne păcătuind, îndată aduce asupra lor, cu dreptate, pierzarea cea de tot. Pe acestea le-a arătat prin cele adăugate mai pe urmă:

13 De nu vă veți întoarce, sabia Sa o va luci, arcul Său l-a întins şi l-a gătit,
14 şi întru dînsul a gătit vasele morții,

Acestea nu sînt lucrurile pedepsei, ci ale îngrozirii, că zice: „o va luci", nu: „asupră o va aduce"; şi: „a întins arcul", nu: „a slobozit săgeata". Şi, învățîndu-ne asupra cui va slobozi săgețile, îndată a împreunat:

săgețile Sale celor ce se ard le-a gătit.

Că cei ce au primit materia cea lesne de aprins a păcatului au luat „şi au zidit lemne, şi iarbă şi trestie" - după cum zice dumnezeiescul Apostol - se vor săgeta cu săgețile acestea purtătoare de foc.

15 Iată, s-a chinuit de nedreptate,

Ahitofel, sfătuind acea rea socoteală.

a zămislit durere şi a născut fărădelege.

Că, din răutatea şi viclenia fără covîrşire, l-a într-armat pe copilul cel prea-fără de lege asupra tatălui, ce nu-i făcuse nici o nedreptate.

16 Groapă a săpat, şi a adîncit-o pe ea, şi va cădea în groapa pe care a făcut-o.
17 Întoarce-se-va durerea lui la capul lui, şi peste creştetul lui nedreptatea lui se va pogorî.

Se va prinde - zice - întru cursele sale, şi va primi răsplătirile durerilor sale şi se va vîna în laţurile pe care le-a înfipt spre vînarea altora.

18 Mărturisi-mă-voi Domnului după dreptatea Lui, şi voi cînta numelui Domnului celui înalt.

Iar eu, dobîndind atîta purtare de grijă a lui Dumnezeu, voi lăuda totdeauna pe Făcătorul de bine, povestind dreptatea judecăţii Lui.

TÎLCUIREA PSALMULUI 8

Întru sfîrşit, pentru teascuri. Psalmul lui David.

Se cuvine a şti că, în fiecare Psalm întru care Cei Şaptezeci au pus pe acest „întru sfîrşit", Achila şi Teodotion au tălmăcit: „făcătorului de biruinţă", iar Simmah: „de biruinţă". Deci şi Psalmul acesta de biruinţă se aduce Făcătorului de biruinţă Dumnezeu, Celui ce l-a pierdut pe vrăjmaşul şi izbînditorul diavol şi i-a slobozit desăvîrşit pe oameni de tirania aceluia.

Iar „teascuri", numeşte bisericile, fiindcă şi pe Domnul Îl numeşte „viţă", că El Însuşi a zis întru *Sfintele Evanghelii*: „Eu sînt Vița cea adevărată". Şi, culegînd-o pe aceasta, cei ce au crezut gătesc vinul cel de taină. Prea-mare este şi această mustrare a necredinţei Iudeilor: pentru că - deşi aud mulţime de teascuri şi ştiu luminat că li s-a dat numai un teasc oarecare, iar mai vîrtos nici teasc, ci un linişor[34], că zice: „Înainte am săpat întru dînsa un linişor, şi am aşteptat să facă struguri, şi ea a făcut spini" – ştiind aşadar acestea, Iudeii nu voiesc a înţelege că a încetat *Legea cea Veche* şi s-a arătat darul *Aşezămîntului celui Nou*, care îi cheamă spre mîntuire pe toţi oamenii.

Deci pentru aceasta nu mai calcă preoţii roadele oamenilor după *Legea cea Veche*, numai pe un singur jertfelnic, ca într-un lin, ci s-au înfipt peste tot pămîntul şi marea milioane de altare, care biruiesc tot numărul. Psalmul al 83-lea ne învaţă aceasta mai luminat, căci şi el, avînd deasupra-scriere „a teascurilor", a făcut pomenire de multe altare, zicînd: „Cît sînt de iubite lăcaşurile Tale, Doamne al Puterilor, doreşte şi se sfîrşeşte sufletul meu spre Curţile Domnului". Şi, după puţine: „... altarele Tale, Doamne al Puterilor." Încă şi acest al 8-lea Psalm, fiind scris deasupra „pentru teascuri", mai-nainte vesteşte mîntuirea lumii, şi ne învaţă purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru oameni şi mai-nainte grăieşte întruparea Unuia-Născut.

Doamne Domnul nostru, cît este de minunat numele Tău în tot pămîntul! Că s-a înălţat marea cuviinţă[35] *a Ta mai presus de ceruri.*

Aici, acest „cît" nu este asemănător, ci întinzător, că zice: Numele Tău se laudă foarte - o Stăpîne! - şi toţi Te numesc pe Tine Făcător al cerului şi al pămîntului. Căci acest „s-a înălţat marea cuviinţă a Ta mai presus de ceruri" arată că au cunoscut toţi că le stăpîneşti pe toate, şi

34 „Lin" - vas în care se tescuiesc strugurii, teasc mic.
35 „mare cuviinţă" - măreţie, slavă

cerul, şi pămîntul. El avea marea cuviinţă de-a pururea, dar oamenilor nu le era cunoscută aceasta de-a pururea. Şi Fericitul Avacum mai-nainte vesteşte unele ca acestea, că, după ce a zis: „Dumnezeu de la Teman va veni, şi Cel Sfînt - din muntele cel cu umbra deasă", a adăugat: „Acoperit-a cerurile bunătatea Lui, şi de lauda Lui plin este pămîntul." Şi chiar El, arătîndu-Se lui Iacov şi întrebîndu-L acela pentru numire, a zis: „Pentru ce cauţi numele Meu, şi acesta este minunat?"

2 Din gura pruncilor şi a celor ce sug ai săvîrşit laudă, pentru vrăjmaşii Tăi, ca să sfarmi pe vrăjmaşul şi izbînditorul.

Mai ales acest lucru a arătat puterea Ta: că prin bărbaţii care n-au învăţat înţelepciunea omenească şi prin pruncii cei sugători, care urmează curăţia şi neştiinţa, l-ai surpat pe acel prea-rău tiran, care Îţi vrăjmăşuia de-a pururea Ţie, Dumnezeului nostru; şi, amăgind pe oameni pentru războiul împotriva Ta, iarăşi ca un muncitor îi muncea pe dînşii pentru amăgire. Aşa, învăţîndu-l acelea pe Ahitofel şi îndemnîndu-l să le zică, l-a făcut de s-a omorît cu mîinile sale. Aşa, întrarmîndu-l pe Iuda spre vînzare, i-a dat lui spînzurarea ca plată pentru ascultare. Şi după istorie este cu putinţă a cunoaşte adevărul proorociei: pentru că, întru *Sfintele Evanghelii* - cînd pruncii mergeau înainte cu stîlpări şi ziceau: „Osana întru cele prea-înalte, bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului" - Stăpînul Hristos le-a răspuns Iudeilor, ce se îngreuiau: „Au n-aţi citit? Din gura pruncilor şi a celor ce sug ai săvîrşit lauda!" Deci şi pruncii aceia osîndesc pe necunoscătorul şi nemulţumitorul norod al Iudeilor, cel asemenea diavolului vrăjmaş şi izbînditor. Pentru că şi acesta - de-a pururea călcînd dumnezeiasca *Lege* şi lucrînd împotriva celor poruncite de Dumnezeu - a răstignit pe Stăpînul Hristos ca şi cum s-ar fi nevoit pentru Puitorul de lege, numindu-L împotrivnic lui Dumnezeu şi fără de lege.

3 Că voi vedea cerurile, lucrul degetelor Tale, luna şi stelele, pe care Tu le-ai întemeiat.

Zice: O Stăpîne! - destule sînt şi stihiile să arate marea Ta lucrare: şi cerul, şi pămîntul, şi luna, şi soarele, şi buna rînduială şi buna podoabă dintru acestea. Iar purtarea Ta de grijă, ce ajunge pînă la oamenii cei proşti[36], propovăduieşte ca fiind mai mare negrăita Ta iubire de oameni.

4 Că ce este omul, că-l pomeneşti pe el, sau fiul omului, că-l cercetezi pe el?

Şi acestea nu povestesc pentru zidire, ci pentru purtarea de grijă, căci n-a zis că „l-ai zidit", ci că „îl pomeneşti şi îl cercetezi". Iar aiurea descoperă şi tînguieşte şi mai luminat prostimea[37] firii noastre, zicînd că omul „deşertăciunii s-a asemănat, zilele lui ca umbra trec". Şi iarăşi: „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea cîmpului, aşa va înflori. Că Duh a trecut într-însul, şi nu va fi şi nu-şi va mai cunoaşte încă locul său." Şi altele ca acestea, nenumărate, este cu putinţă a afla întru dumnezeiasca *Scriptură*, care strîng şi împilă trufia omenească. Deci şi aici se miră proorocescul cuvînt, strigînd: „Ce este omul, că-l pomeneşti pe el, sau fiul omului, că-l cercetezi pe el?" Nu numai că l-ai adus întru „a fi", ci i-ai dăruit şi pe „bine a fi", şi-l pomeneşti şi, rău aflîndu-se, îl cercetezi.

5 Micşoratu-l-ai pe dînsul cu puţin oarece decît Îngerii,

Aici a pomenit hotărîrea de după călcarea poruncii[38], căci este mai micşorat decît Îngerii cu

36 „Proşti" – aici: „mici", „neînsemnaţi".

37 „Prostime" – aici: „sărăcie", „slăbiciune".

38 Cea dintîi poruncă, aceea de a nu gusta din pomul cunoştinţei binelui şi răului, a cărei călcare a adus după sine moartea.

murirea.

cu slavă şi cu cinste l-ai încununat pe el
6 şi l-ai pus pe dînsul peste lucrurile mîinilor Tale.

Încă şi pe acestea le-a primit firea noastră după înomenirea Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru, căci zice dumnezeiescul Apostol: „Cu darul sînteți mîntuiți", şi: „Ne-a ridicat şi împreună ne-a pus pe noi să şedem întru cele cereşti, prin Iisus Hristos."

7 Toate le-ai supus sub picioarele lui: oile şi boii, toate, încă şi dobitoacele cîmpului,
8 păsările cerului şi peştii mării, cele ce străbat cărările mărilor.

Zice: Această dovadă a iubirii Tale de oameni şi a puterii este adevărată, căci ai umplut firea oamenilor cea proastă de atîta înțelepciune, încît vînează cu înțelegerile nu numai jivinele pămînteşti, ci şi pe păsări, şi pe cele înotătoare, şi pe cele de două vieți[39], şi pe cele mai înalte şi pe cele mai adînci; sub mîna lui le are supuse şi pe cele ce străbat aerul, şi pe cele acoperite cu ape.

Deci a dăruit stăpînirea acestora de obşte tuturor oamenilor, iar - după ce a luat pîrga noastră asupră-Şi, şi a arătat-o Biserică a Sa, şi a numit-o „trup" al Său şi a făcut negrăita unire - dumnezeiescul Cuvînt a şezut „deasupra a toată Începătoria, şi Stăpînirea, şi Domnia şi deasupra a tot numele ce se numeşte, nu numai în veacul acesta, ci şi în cel ce va să fie". Pe toate le-a supus sub picioarele Lui, nu numai „oile şi boii toți", ci şi toată zidirea văzută şi nevăzută. Martor al acestora este dumnezeiescul Apostol, care arătat strigă: „Iar pe Cel micşorat cu puțin decît Îngerii, pe Iisus, Îl vedem cu mărire şi cu cinste încununat pentru patima morții." Şi, puțin mai sus: „Pe toate le-ai supus sub picioarele Lui." Şi, în *Epistola către Corinteni*: „Iar cînd a zis că: «toate s-au supus», arătat este că afară de Cel ce l-a supus Lui toate." Că numai singură firea cea nezidită, ca o slobodă, s-a deosebit de supunerea aceasta, iar ceea ce a primit pe „a fi" de la aceasta, ori ce fel ar fi, ori văzută, ori nevăzută, se supune Stăpînului Hristos şi ca unui Dumnezeu, şi ca unui om. Atîta cinste a primit firea oamenilor de la Dumnezeul tuturor. Pentru aceea a pus începutul Psalmului şi la sfîrşit:

9 Doamne Domnul nostru, cît este de minunat numele Tău în tot pămîntul!

TÎLCUIREA PSALMULUI 9

Întru sfîrşit, pentru cele ascunse ale Fiului. Psalmul lui David.

Simmah zice: „de biruință, pentru moartea Fiului", Achila: „făcătorului de biruință, pentru întinerirea Fiului", iar Teodotion: „pentru tinerețea Fiului". Deci, cu un glas pomenindu-L pe Fiul, toți ne învață că şi Psalmul acesta cuprinde proorocie a biruinței Stăpînului Hristos împotriva morții. Pentru că, biruind păcatul cu bărbăție şi cu vitejie şi nedînd morții nici o pricină de apucare, a surpat stăpînirea ei.

Cei 70 au numit taina aceasta „ascunsă", fiindcă se tăinuia de toți şi de înşişi Apostolii, şi martor este Evanghelistul: pentru că - de multe ori zicîndu-le lor Domnul: „Iată, ne suim în Ierusalim, şi Fiul Omului Se va da să Se răstignească, şi-L vor ucide pe Dînsul, şi a treia zi Se va scula" - a

39 Amfibienii: broaştele, salamandrele, tritonii.

adăugat Evanghelistul: „Şi era aceasta ascunsă de la ochii lor.” Pentru care, şi Fericitul Pavel strigă: „Înțelepciune a lui Dumnezeu grăim în taină, pe cea ascunsă, pe care nimeni din boierii veacului acestuia[40] nu a cunoscut-o. Că, de ar fi cunoscut-o, nu ar fi răstignit pe Domnul slavei.” Şi iarăşi: „Taina cea ascunsă din veacuri de neamuri.” Deci după cuviință au numit Cei 70 moartea Fiului „ascunsă”.

Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea, spune-voi toate minunile Tale.
2 Veseli-mă-voi şi mă voi bucura întru Tine, cînta-voi numele Tău, Preaînalte.

Osebirea[41] celor desăvîrşiți este să dăruiască lui Dumnezeu toată inima, şi toată mintea să o sfințească Lui, că zice: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din toată tăria ta şi din tot gîndul tău.” Iar cel ce îşi împarte gîndurile la Mamona şi la Dumnezeu, la Hristos şi la aur, la viața de acum şi la aceea ce va să fie, nu poate să zică cu adevărat: „Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea.” Iar Proorocul, mai-nainte văzîndu-le cu ochi duhovniceşti pe cele ce or să fie, nu numai că se mărturiseşte cu toată inima, ci şi povesteşte toate minunile Lui, făcîndu-i pe ascultători părtaşi ai cîntării, voind să-L laude numai pe Făcătorul de bine şi să nu aibă ca pricină de îndulcire bogăția şi stăpînirea, nici sănătatea şi buna tărie a trupului, ci pomenirea lui Dumnezeu. Că zice: „Veseli-mă-voi şi mă voi bucura întru Tine”. Aşa, şi aiurea: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu, şi m-am veselit.” Şi, în alt loc: „Veseliți-vă întru Domnul şi vă bucurați, drepților.” Şi iarăşi: „Veseleasă-se inima celor ce caută pe Domnul”.

3 Cînd se vor întoarce vrăjmaşii mei înapoi, slăbi-vor şi vor pieri de către fața Ta.

Simmah le-a tălmăcit pe acestea aşa: „Cînta-voi numelui Tău, Preaînalte, căci s-au întors vrăjmaşii mei înapoi, şi s-au poticnit şi au pierit de către fața Ta.” Zice: Văzînd eu pe ai mei neprieteni prăpădindu-se, şi întorcîndu-se în fugă, apoi prinzîndu-se şi pătimind pierzarea cea de tot, Te laud pe Tine şi cînt facerile Tale de bine, fiindcă m-am izbăvit de pierzătorul şi prin dumnezeiescul dar am primit slobozenia. Că Psalmul acesta nu s-a zis de la Însuşi Mîntuitorul, după cum au socotit oarecari, ci mai vîrtos către Dînsul, ca şi către un Făcător de bine, de la cei ce li s-a făcut bine, după cum ne învață graiurile înseşi.

4 Că ai făcut judecata mea şi îndreptarea mea,

În ce chip?

şezut-ai pe scaun, Cel ce judeci dreptatea.

Ce fel de hotărîre a scos?

5 Certat-ai neamurile, şi a pierit necredinciosul, numele lui l-ai stins în veac şi în veacul veacului.

Că nu ai suferit multă vreme - zice - a trece cu vederea firea oamenilor, ce era rău robită de amarul tiran, ci - şezînd pe scaun de judecată înalt şi înfricoşat, ca un Stăpînitor - ai adus aşa o pedeapsă asupra acestuia, încît ai dat uitării celei cu totul desăvîrşite pomenirea lui. Iar „certat-ai neamurile, şi a pierit cel necredincios” are această înțelegere: Prin Sfinții Apostoli şi prin propovăduitorii adevărului de după aceea, ai adus la neamuri dumnezeieştile dogme; iar, acelea primindu-le şi izbăvindu-se de înşelăciune, cel necredincios a pierit, neavîndu-i pe cei înşelați

40 „Boierii veacului acestuia” sînt satana şi dracii săi, apoi: arhiereii, fariseii şi cărturarii, împreună cu împărații şi căpeteniile.

41 „Însuşirea specifică”, „particularitatea”, cum se zice în păsărească zilelor noastre.

care i se închinau lui. Aşa, Varnava şi Pavel i-au certat pe Licaonii ce se ispiteau să le jertfească, strigînd: „Ce faceți, o oameni? Şi noi sîntem oameni pătimaşi, asemenea vouă, care vă întoarcem pe voi către Dumnezeu de la acestea deşarte.” Aşa, Fericitul Pavel i-a certat pe Galateni: „O Galateni fără de minte! Cine va zavistuit pe voi, înaintea ochilor cărora Iisus Hristos S-a scris răstignit?” Aşa, pe Corinteni: „Cu totul se aude întru voi curvie, şi acest fel de curvie nici întru neamuri nu se numeşte.” Deci „a certat neamurile, şi a pierit cel necredincios şi numele lui l-a stins în veacul veacului”, pentru că s-au stins cu totul slujbele păgîneşti şi s-au dat uitării celei desăvîrşite, încît nimeni din oamenii de acum nu ştie tainele păgînătății.

6 Vrăjmaşului i-au lipsit săbiile întru sfîrşit, şi cetățile i-ai surpat,

Vrăjmaşul s-a golit de armele sale, neavînd slujitori păgînătății, căci cei ce se făcuseră unelte ale aceluia, prefăcîndu-se acum şi schimbîndu-se, au primit să ducă războiul împotriva lui. Încă şi cetățile au primit asupră-le zidirea bunei-credințe, pierzîndu-se păgînătatea ce se afla de demult întru dînsele. Căci era cu neputință să se zidească buna-credință, nepierzînd mai înainte păgînătatea. Aceasta a zis şi dumnezeiescul Apostol: „Arătatu-s-a tuturor oamenilor darul lui Dumnezeu cel mîntuitor, învățîndu-ne pe noi ca, lepădîndu-ne de păgînătate şi de poftele lumeşti, să trăim în veacul de acum cu întreagă înțelepciune şi cu bună-credință… ”, şi celelalte. Aşa, nimeni nu învie împreună cu Hristos pînă nu va primi împărtăşirea morții. Pentru aceea zice şi dumnezeiescul Pavel: „Dacă împreună sădiți ne-am făcut cu asemănarea morții Lui, apoi şi învierii Lui vom fi părtaşi.” Şi iarăşi: „Dacă împreună murim, împreună vom şi trăi.” Tot aşa, pierzînd păgînătatea vrăjmaşilor, a zidit buna-credință.

pierit-a pomenirea lui cu sunet.
7 Şi Domnul în veac rămîne,

Zice: Acela a pătimit pierzare arătată tuturor şi prea-învederată foarte. Pentru că aceasta însemnează „cu sunet”, din metafora caselor ce cad de oarecare cutremur şi fac mult sunet. Iar Dumnezeul şi Stăpînul nostru - zice - are stăpînirea veşnică şi Împărăția nepierdută.

gătit-a la judecată scaunul Său.
8 Şi El va judeca lumea întru dreptate, judeca-va noroadele cu îndreptare.

Că nu numai în viața de acum Şi-a arătat a Sa putere, ci şi întru ceea ce va să fie Îşi va arăta Înfricoşatul Său Divan[42], judecînd pe toți oamenii şi dîndu-i fiecăruia cele după vrednicie.

9 Şi S-a făcut Domnul scăpare săracului, ajutor în bune vremi întru necazuri.

Pe acest „în bune vremi“, Achila l-a tălmăcit: „în vreme”, iar Simmah: „după vreme”. Şi cuvîntul ne învață că Domnul a lucrat a noastră mîntuire în vreme potrivită. Iar „sărac”, numeşte firea oamenilor, pentru multa sărăcie pricinuită din fărădelege. Fericitul Pavel ne învață potrivirea şi îndemînarea vremii acesteia: „Căci - zice - cînd eram prunci, eram robiți sub stihiile lumii. Iar cînd a venit plinirea vremii, a trimis Dumnezeu pe Fiul Său, Cel născut din femeie, făcîndu-Se sub *Lege*, ca pe cei de sub *Lege* să-i răscumpere, ca să căpătăm înfierea.”

10 Şi să nădăjduiască spre Tine cei ce cunosc numele Tău, că nu ai părăsit pe cei ce Te caută pe Tine, Doamne.

Pe acest „să nădăjduiască”, Achila şi Simmah l-au zis: „vor nădăjdui”, folosind grai hotărîtor, în loc de poruncitor. Că zice: Făcîndu-se mîntuire, cei ce Te-au cunoscut pe Tine Făcător şi

42 Înfricoşata Judecată

Dumnezeu îşi vor avea nădejdile întru Tine.

11 Cîntați Domnului, Celui ce locuieşte în Sion,

Proorocul a zis aceasta după socoteala de demult a ludeilor. Ne-am învățat însă din apostoleasca dăscălie că este şi Sion ceresc, că zice: „V-ați apropiat la muntele Sionului, la Cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc.”

vestiți întru neamuri isprăvile Lui!

„Isprăvile”, Simmah le-a zis „măiestrii”, iar Achila: „schimbări”. Pentru că, într-adevăr, s-a făcut schimbare prea-mare a lucrurilor: cei ce de demult erau vrăjmaşi - acum prieteni; cei ce erau departe - acum aproape; robii s-au făcut fii; cei dintru necunoştință - întru cunoştință; întru lumină - cei dintru întuneric; întru nădejdea vieții - cei morți; săracii - moştenitori ai Împărăției cerurilor; ludeii – departe, şi neamurile – aproape; fiii - cîini şi, cîinii - fii. Iată încă măiestriile Mîntuitorului: cu dumnezeiască cuviință, s-a dăruit nemurire prin murire, şi prin moarte – viață; prin necinste – cinste; blagoslovenie - prin blestem; prin Cruce - mîntuire. Acestea sînt măiestriile, acestea meşteşugirile Domnului nostru.

12 Că Cel ce caută sîngiurile lor Şi-a adus aminte, nu a uitat strigarea săracilor.

Cel ce le priveşte pe toate - zice - şi caută cu de-adinsul cele ce se fac a văzut junghierile oamenilor îndrăznite de diavolul prin înşelăciune, şi a venit spre ajutorarea celor nedreptățiți. Că aceasta înseamnă „nu a uitat strigarea săracilor”, fiindcă „strigare” nu numeşte aici rugăciunea şi cererea, ci ticăloşia[43] venită asupră-le prin păcat, pentru care se întîmplă şi morți fără de vreme, şi plîngeri şi primejdii.

13 Miluieşte-mă, Doamne, vezi smerenia mea de către vrăjmaşii mei,

Zice: Aşa era strigarea tînguirilor şi a plîngerilor, ca şi cum ar fi avut oarecare cerere pentru greutățile ce-i țineau.

14 Cel ce mă înalți pe mine din porțile morții, ca să vestesc toate laudele Tale.

Acesta - zice - este sfîrşitul bunătăților, adică izbăvirea de stricăciune şi pierzarea morții, pe care dobîndind-o, vom lăuda de-a pururea facerile Tale de bine.

În porțile fetei Sionului veseli-ne-vom de mîntuirea Ta.

„Sion” numeşte Cetatea cerească, după cum ne-a învățat Fericitul Pavel. Iar „porți” ale aceleia - bisericile de peste tot pămîntul, prin care au intrat în Cetate cei ce au crezut. Deci zice: Bucurîndu-ne şi săltînd întru acestea pentru nădejdile învierii, Îl vom lăuda pe Pricinuitorul lor. Şi, de vreme ce a pomenit surparea morții, a adăugat după cuviință:

15 Afundatu-s-au neamurile întru stricăciunea pe care au făcut-o, în cursa aceasta pe care au ascuns-o s-a prins piciorul lor.

16 Cunoaşte-Se Domnul judecăți făcînd: întru lucrurile mîinilor lui s-a prins păcătosul.

Încă şi aici numeşte „neamuri” ceata dracilor, că ei, lucrînd mîntuitoarea Cruce, prin aceasta au căzut din tiranie: „în cursa pe care au ascuns-o s-a prins piciorul lor, şi întru lucrul mîinilor lui s-a prins păcătosul”.

Iar dacă graiurile puse înainte s-ar lua şi pentru neamurile care n-au crezut şi care i-au ucis pe

43 Aici: „nenorocirea”.

bunii-biruitori Apostoli şi Mucenici, şi aşa vom afla adevărul propovăduirii. Că prin junghierea acelora s-a adeverit şi s-a întărit propovăduirea bunei-credinţe, şi pe mai mulţi au vînat ei după ce au murit, decît cînd erau vii; şi „întru lucrurile mîinilor lui s-a prins păcătosul", şi „Domnul S-a cunoscut judecăţi făcînd", iconomisind cu înţelepciune şi dreptate.

17 Întoarcă-se păcătoşii la iad, toate neamurile cele ce uită pe Dumnezeu!
18 Că nu pînă în sfîrşit va fi uitat săracul, răbdarea săracilor nu va pieri pînă în veac.

Zice: Aceştia care n-au crezut dumnezeieştii propovăduiri se vor duce la iad foarte degrab şi se vor da morţii, iar cei goniţi de dînşii nu s-au vătămat în zadar, pentru că „răbdarea săracilor nu va pieri pînă în veac", şi „cel ce va răbda pînă în sfîrşit, acesta se va mîntui" şi „fericiţi - cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăţia cerurilor". Apoi, văzînd de departe cu ochi prooroceşti prădîndu-se propovăduitorii bunei-credinţe de către cei rău-credincioşi, zice rugător:

19 Scoală-Te, Doamne, să nu se întărească omul, să se judece neamurile înaintea Ta!
20 Pune, Doamne, dătător de lege peste ei, să cunoască neamurile că oameni sînt!

După cuviinţă, cineva ar fi putut întreba pe Iudei: Ce „dătător de lege" se roagă aici Proorocul să se dea? Pentru că marele Moisi, făcîndu-se slujitor al dumnezeieştii puneri de lege, primise sfîrşitul vieţii demult şi prea-demult, şi alt dătător de lege după acela nu s-a mai sculat. Iar dacă nimeni altul nu se arată pus legiuitor nici Iudeilor, nici neamurilor, rămîne să se înţeleagă că S-a arătat de sus Dătător de lege al neamurilor Stăpînul Hristos, Care strigă în *Sfintele Evanghelii*: „S-a zis celor de demult: «Să nu ucizi!» - iar Eu zic vouă: Tot cel ce se mînie asupra fratelui său în zadar, va fi vinovat judecăţii. S-a zis celor de demult: «Nu vei prea-curvi!» - iar Eu zic vouă: Tot cel ce caută spre muiere spre a o pofti pe dînsa, iată, a prea-curvit cu dînsa întru inima lui!" - şi celelalte toate asemenea.

Deci Proorocul se roagă a se pune peste neamuri legea Acestuia, ca, părăsind viaţa cea de fiară, să ştie „că oameni sînt". Că „omul - zice Proorocul - în cinste fiind, n-a priceput. Alăturatu-s-a cu dobitoacele fără de minte şi s-a asemănat lor." Pentru care zice şi aici: „Cunoască neamurile că oameni sînt."

21 Pentru ce, Doamne, stai departe, treci cu vederea în vremi de necaz?
22 Cînd se mîndreşte necredinciosul, se aprinde săracul; se prind întru sfaturile care gîndesc.

Mi se pare că stai departe, Stăpîne, şi nu vezi cele omeneşti, nefăcînd izbîndă celor nedreptăţiţi. Şi aceia se topesc de mîhnire ca de foc, văzînd trufia celor ce îi nedreptăţesc. Şi foarte cu potrivire l-a pus pe acest „se aprinde", că cei ce se mîhnesc se aseamănă celor ce se ard şi izbucnesc suspinul pe gură ca pe un fum. Şi din mîhnire – zice – li se face vătămare, venindu-le gînduri nu bine-cuvioase, ci îndoindu-se cu gîndul pentru purtarea Ta de grijă, că asta înseamnă „se prind întru sfaturile care gîndesc". Şi, învăţîndu-ne pricina, a adăugat:

23 Că se laudă păcătosul întru poftele sufletului său, şi cel ce face strîmbătate bine se cuvîntează.

Că, lucrînd ei nenumărate lucruri grele, dobîndesc şi laude de la linguşitori.

24 Întărîtat-a pe Domnul cel păcătos, după mulţimea urgiei lui:

Aici, se cuvine a pune soroc şi a aduce pe urmă:

Nu va căuta.

În loc de: „Întărîtat-a pe Domnul, zicînd: Nu va căuta”. Adică - lăsîndu-se prins de nebunie şi turbare, ca şi cum n-ar privi nimeni de deasupra - sare asupra a toată fărădelegea, nesocotind că Judecătorul va căuta cele ce se fac.

Apoi, o zice pe aceasta mai luminat:

25 Nu este Dumnezeu înaintea lui,

Cel necredincios şi păcătos nu pune pe Dumnezeu înaintea ochilor lui niciodată, ci în fiecare zi şi în toată vremea îşi pîngăreşte şi îşi întină căile sale, necrezînd că este judecată:

se spurcă în toată vremea căile lui, se leapădă judecățile Tale de către fața lui.

Cu totul defaimă legile Tale, toată vremea o cheltuieşte întru fărădelegi, căci „cel necredincios micşorează şi netrebniceşte poruncile lui Dumnezeu.”

Peste toți vrăjmaşii săi va stăpîni.

Dar, cu toate acestea, bine-sporeşte. Apoi, zugrăveşte covîrşirea îngîmfării:

26 Că a zis întru inima sa: Nu mă voi clăti din neam în neam, fără de rău.

Simmah a tălmăcit-o mai luminat: „Nu mă voi răsturna în neam şi în neam, nici nu voi fi întru rea pătimire.” Îndrăzneşte această semeție „şi socoteşte că, uneltind toate felurile răutății, nu va pătimi nici un lucru greu”.

27 A cărui gură de blestem este plină, şi de amărăciune şi de vicleşug. Sub limba lui - osteneală şi durere.

Că vicleşuguri coase, şi izvodeşte rele şi viața lui sînt vrăjmăşiile şi bîntuielile asupra săracilor. „Osteneală nefolositoare şi durere necîştigătoare - fără de acestea limba nu o mişcă, nici nu o clăteşte.”

28 Şade întru pitulare, cu cei bogați întru ascunsuri, ca să ucidă pe cel nevinovat.

Şezînd întru adunări şi în sobor, găteşte pîndiri şi măiestrii asupra celor fără de vină. „Cei bogați cu păgînătatea trăiesc totdeauna întru luare în batjocură, că pîndesc pe cei fără de răutate. Şi, într-alt fel, şi bogații pîndesc pe cei săraci. Că diavolul a căutat să-L ucidă pe Hristos în taină. Că nevinovat cu mîinile şi curat cu inima numai singur Dumnezeu este.”

29 Ochii lui spre cel sărac privesc: pîndeşte întru ascuns, ca leul în culcuşul său, pîndeşte ca să răpească pe săracul, cînd îl va trage pe el.

30 În cursa lui îl va smeri pe el,

Precum îşi întoarce leul ochiul aici şi acolo, căutîndu-şi vînat, aşa şi acesta noaptea şi ziua izvodeşte cu mintea măiestrii de răpiri şi de lăcomie. Precum în peştera lui leul pîndeşte de-a pururea ca să răpească, „aşa şi diavolul în adunarea Iudeilor, ca într-un culcuş, a vînat pe Hristos, socotindu-L pe Dînsul că este numai om”.

dar se va pleca şi va cădea, cînd va stăpîni el pe cei săraci.

Căci, cînd îi va birui pe toți, nu va scăpa nicidecum de gura morții, ci se va da mormîntului, asemenea celorlalți. „Căci a socotit vrăjmaşul să-i domnească şi pe Apostolii înşişi, încă şi pe Mucenici. Dar, cînd i s-a părut că i-a stăpînit pe toți, atunci a căzut, zdrobindu-se, fiindcă acest «pleca-se-va» arată că s-a zdrobit.”

31 Că a zis întru inima sa: Uitat-a Dumnezeu, întors-a fața Sa, ca să nu vadă pînă în sfîrşit.

„Necredinciosul lucrează toate acestea împotriva săracilor lui Dumnezeu amăgindu-se pe sine şi gîndind că nu este Dumnezeu privitor, «că a zis întru inima sa: Uitat-a Dumnezeu, întors-a fața Sa, ca să nu vadă pînă în sfîrşit.»” Dar cu nimic nu-l vor folosi pe dînsul graiurile acestea păgîneşti şi gîndirile nedumnezeirii, ci prin înseşi lucrurile va cunoaşte că Stăpînul tuturor priveşte asupra faptelor omeneşti. Mîhnindu-se foarte din graiurile acestea păgîneşti, Proorocul schimbă iarăşi cuvîntul întru rugăciune, zicînd:

32 Scoală-Te, Doamne Dumnezeul meu, înalță-se mîna Ta, nu uita pe săracii Tăi pînă în sfîrşit!

Fiindcă cei ce trăiesc întru păgînătate şi întru fărădelege zic că „a uitat Dumnezeu”, învață-i pe dînşii prin cercare că n-ai uitat, nici nu Ți-ai întors fața Ta, ci faci purtare de grijă pentru cei nedreptățiți. Şi, mai greu mîhnindu-se şi căzîndu-i cu greu, a adăugat pentru hulele acelora:

33 Pentru ce a întărîtat necredinciosul pe Dumnezeu? Că a zis întru inima sa: Nu va căuta.

Se cuvine a înțelege că diavolul zice: „Cît de mult aş înghiți pe om, nu este Cel ce îl caută pe dînsul”. Dar, măcar de va gîndi aşa de milioane de ori acela, Tu le vezi:

34 Vezi, că Tu la durere şi la mînie iei aminte, ca să-l dai pe dînsul în mîinile Tale.

Aşa a despărțit şi Simmah: „Vezi, că Tu priveşti de sus truda şi întărîtarea.” Iar Achila: „Văzut-ai, că Tu vezi osteneala şi întărîtarea.” Deci: Măcar de ar zice de milioane de ori cei ce trăiesc întru păgînătate că „nu priveşti spre cele omeneşti”, noi ştim că vezi, şi priveşti de sus fărădelegile acestora şi le dai lor vrednică pedeapsă.

Că Ție s-a lăsat săracul, sărmanului Tu să-i fi ajutor.

Pentru aceasta, Te rog pe Tine:

35 Zdrobeşte brațul celui păcătos şi rău!

Şi va fi aceasta, dacă numai vei voi să cauți păcatul lui, şi îndată va fi deşert şi se va da pierzării celei de tot - că aceasta a arătat zicînd:

Căuta-se-va păcatul lui, şi nu se va afla.

Simmah a zis încă mai luminat: „Căuta-se-va păgînătatea lui, ca să nu se afle el.” Adică, aceea căutîndu-se şi arătîndu-se, acesta a pierit.

36 Domnul este Împărat în veac şi în veacul veacului,

De vreme ce necredinciosul zicea: „Nu caută, nici nu vede”, proorocescul cuvînt ne învață după cuviință că Domnul va împărăți, şi că nu va împărăți aşa prost, ci „în veacul veacului”. Iar lucrul cel osebit al împăratului este să poarte grijă de supuşii lui.

pieriți, neamuri, din pămîntul Lui!

Cele ce trăiți întru fărădelege, cele ce nu ați primit mîntuitoarea propovăduire.

37 Pofta săracilor ai auzit-o, Doamne, la gătirea inimii lor a luat aminte urechea Ta.

Iar „gătirea”, Simmah a numit-o „sîrguință”. Şi zice: Vezi ce doresc săracii cu de-adinsul şi ce fel de osîrdie au. Apoi, ne învață aceasta mai luminat:

38 Judecă sărmanului şi smeritului,

Acest lucru – zice - îl doreşte fiecare din cei ce pătimesc nedreptate.

ca să nu adauge încă a se mări şi a se trufi omul pe pămînt!

Că, pedepsindu-se cei ce trăiesc întru păgînătate şi întru fărădelege, va fi folos prea-mare celorlalți, care vor privi la aceştia şi nu vor îndrăzni a lucra cele asemenea. Şi acestea nu prost le-a împreunat Proorocul cu Psalmul pus înainte, ci vrînd să arate în ce chip se afla firea oamenilor de demult şi că Unul Născut Cuvîntul lui Dumnezeu, făcîndu-Se om în vreme potrivită, a pus peste răni doctorii potrivite. Lîngă acestea, ne învață şi că, pe cei ce nu voiesc a primi nici un folos din facerea de bine, Dumnezeul tuturor îi va da la munci mai mari în ziua arătării Sale celei de a doua oară.

TÎLCUIREA PSALMULUI 10

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Fiind gonit de Saul, prea-dumnezeiescul David a zis Psalmul acesta către cei ce îl sfătuiau să-şi dobîndească mîntuirea cu fuga. Şi se potriveşte la tot cel nedreptățit ce are nădejdea către Dumnezeu. Şi este deasupra-scris „întru sfîrşit” fiindcă cuprinde mai-nainte grăire a dreptei judecăți a lui Dumnezeu şi a pedepsei ce va să fie adusă asupra celor fără de lege.

Spre Domnul am nădăjduit, cum veți zice sufletului meu: Mută-te în munți ca o pasăre!

Zice: Pentru ce oare mă sfătuieşti să fug, şi munții să-i înconjur ca o pasăre ce zboară şi să mut corturile aici şi acolo eu, cel ce am nădejdea întemeiată către Dumnezeu şi, pentru aceea, nu mă tem de neprieteni?

2 Că, iată, păcătoşii au întins arcul, gătit-au săgeți în tolbă, ca să săgeteze întru întuneric pe cei drepți la inimă.

De aici vedem că Proorocul a învîrtejit cuvintele spre Dumnezeu, învățîndu-ne că arcele şi săgețile vrăjmaşilor sînt gata şi că ei vor, în întuneric, să folosească asupra noastră măiestria şi pîndirile. Fiindcă „întuneric” a numit tăinuirea bîntuielii şi ascunderii, şi numele acesta arată noaptea fără lună. Iar „drepți cu inima”, nu a zis mărturisindu-şi fapta bună desăvîrşită, ci ştiind că n-a lucrat nimic spre vătămarea lui Saul, ci a păzit totdeauna spre dînsul dragoste prea-multă.

3 Cele ce Tu ai săvîrşit, ei le-au surpat.

Zice: Nu am răpit împărăția, ci am primit hirotonia de la darul Tău, iar aceia se ispitesc a mă pierde, într-armîndu-se împotriva hotărîrii Tale.

Dar Dreptul ce a făcut?

4 Domnul este în Biserica cea sfîntă a Sa, Domnul în cer are scaunul Său, ochii Lui privesc peste lume, genele Lui cearcă pe fiii oamenilor.

5 Domnul cearcă pe cel drept şi pe cel necredincios.

Aceia m-au urît, iar Tu, Drept Judecător - şezînd în scaunele cereşti şi făcînd a Ta arătare în Biserica de pe pămînt - priveşti peste toată lumea şi destul Îți sînt Ție numai genele ochilor ca să cunoşti toate cele omeneşti. Şi şti cu de-amănuntul faptele celor nedrepți şi ale celor drepți şi cumpăneşti răsplătirile după lucruri. Dar se cuvine a şti că şi „ochi”, şi „gene”, şi „scaune” şi celelalte ca acestea, le zice mai trupeşte, învățîndu-i pe oameni cele dumnezeieşti din lucrurile omeneşti, adică punînd lucrărilor dumnezeieşti numiri de mădulare omeneşti.

6 Iar cel ce iubeşte nedreptatea urăşte sufletul său,

Cel ce-şi iubeşte sufletul său urăşte nedreptatea, iar cel ce are dragoste spre aceea măiestreşte pieire sufletului său, căci trage asupră-şi dumnezeiasca urgie, pentru care vorbeşte proorocescul cuvînt:

7 că va ploua peste păcătoşi laţuri, foc, şi pucioasă şi duh de vifor -

Închipuie pedepsele de la cele făcute de demult Sodomei şi Gomorei, pentru că Domnul a plouat din cer foc şi pucioasă peste cetăţile acelea. Deci aşa i-a îngrozit şi aici, nu ca şi cum va aduce asupră-le negreşit pe acelea, ci arătînd muncile cele de multe feluri.

partea paharului lor.

Pe acestea - zice - şi le-au agonisit loru-şi cu sorţi, alegînd fărădelegea. Iar „pahar" numeşte aici munca. Aşa, încă şi într-alt Psalm: „Paharul este în mîna Domnului, cu vin neamestecat, plin de amestecătură." Şi, după puţin: „Bea-vor toţi păcătoşii pămîntului." Acest pahar i s-a poruncit Fericitului Ieremia să-l aducă neamurilor.

8 Că drept este Domnul şi dreptăţile a iubit, îndreptări a văzut faţa Lui.

Zice: Domnul le aduce pe acestea asupra celor ce trăiesc întru răutate, căci, fiind izvor al dreptăţii, foloseşte îndreptarea ca pe o cîrmă şi le orînduieşte pe toate.

TÎLCUIREA PSALMULUI 11

Întru sfîrşit, pentru a opta, Psalmul lui David.

De aceeaşi înţelegere se ţine şi Psalmul acesta, că mustră pe cei ce viclenesc şi, făgăduind prietenie, îl dau pe dînsul lui Saul, vrăjmaşul lui, vestindu-i aceluia unde petrecea. Şi are deasupra-scrierea „pentru a opta", pomenind dreapta Judecată a lui Dumnezeu, pe care o va face Dreptul Judecător după cea de „a şaptea", cum am zis mai înainte. Pentru aceasta s-a şi scris „întru sfîrşit", fiindcă mai-nainte grăirea va să fie în vremile cele mai de pe urmă.

Mîntuieşte-mă, Doamne, că a lipsit cel cuvios, că s-au împuţinat adevărurile de către fiii oamenilor.

Mă rog a dobîndi de la Tine mîntuirea - o Stăpîne! - fiindcă lucrul adevărului se primejduieşte să se stingă, toţi - ca să zic cu un cuvînt - bolind cu necredinţa unora faţă de alţii.

Apoi, povesteşte mai luminat cele îndrăznite de aceia:

2 Deşarte a grăit fiecare către vecinul său,

Că făţărnicesc prietenie, dar le lucrează pe cele ale vrăjmaşilor.

buze viclene - în inimă, şi în inimă au grăit rele.

Cu vicleşug - zice – vorbesc unii cu alţii: acesta trimite cu buzele minciuni în inima aproapelui, şi acela îi trimite împotrivă iarăşi cele asemenea. De aici, îi îngrozeşte pe dînşii cu munca:

3 Pierde-va Domnul toate buzele cele viclene, limba cea mare grăitoare,

Şi care este felul marii grăiri?

4 pe cei ce au zis: Limba noastră o vom mări, buzele noastre la noi sînt, cine este Domn al nostru?

Ei nu suferă - zice - să măsoare cuvintele cu firea lor, nici nu voiesc a căuta spre

dumnezeieştile legi, ci, deschizînd gură fără uşi, grăiesc cu slobozenie ceea ce voiesc, defăimînd dumnezeiasca îndelungă-răbdare şi nicicum socotind că sînt sub stăpînirea lui Dumnezeu. Unul ca acesta era Faraon, care zicea: „Nu ştiu pe Domnul!" Unul ca acesta era Rampsak[44], care îndrăznea a zice: „Să nu te amăgească pe tine Dumnezeul tău, întru Care tu ai nădăjduit, că va izbăvi Ierusalimul din mîna mea." Unul ca acesta era Nabucodonosor[45], care îi înfricoşa pe acei viteji Tineri[46] şi nu se înfiora a zice: „Cine este Dumnezeu care vă va scoate pe voi din mîinile mele?" Dar şi aceia au luat pedeapsă pentru cele pe care le-au îndrăznit, şi aceştia pentru care povesteşte proorocescul cuvînt vor lua muncile cele vrednice. Şi, aceasta însemnînd-o, a adăugat:

5 Pentru necazul scăpăţaţilor şi suspinul săracilor acum Mă voi scula, zice Domnul, pune-Mă-voi întru mîntuire, îndrăzni-voi întru ei.

Nu-i voi trece cu vederea pe dînşii, care se tînguiesc şi suspină pentru fărădelegea îndrăznită asupra lor, ci, scuturînd de la Mine îndelunga-răbdare ca pe un somn, voi face mîntuirea lor luminată şi strălucită. Aşa a tălmăcit Simmah: „Voi rîndui mîntuire arătată." Şi, învăţîndu-ne că cele zise vor fi cu adevărat, a adăugat:

6 Cuvintele Domnului: cuvinte curate, argint cu foc lămurit, ales de pămînt, curăţit de şapte ori.

Pe acest „de şapte ori" l-a pus în loc de „de multe ori", că dumnezeiasca *Scriptură* are acest obicei.

7 Tu, Doamne, ne vei păzi pe noi şi ne vei feri de neamul acesta şi în veac.

Pentru că, fiind păziţi de darul Tău, nu numai că vom scăpa de cursele neamului acestuia de acum, ci vom dobîndi şi mîntuirea cea veşnică.

8 Împrejur necredincioşii umblă, după înălţimea Ta ai înmulţit pe fiii oamenilor.

Părăsind calea dumnezeiască, cei ce trăiesc întru păgînătate se rătăcesc aici şi acolo, ispitindu-se a împrejura şi a înconjura pe cei mai blînzi şi mai buni. Iar Tu, arătîndu-Te dintru înălţimea firii Tale, învredniceşti de purtarea Ta de grijă pe cei luptaţi şi supăraţi cu război de aceia, mîngîindu-i acum întru necazuri şi, după puţin, dăruindu-le mîntuire desăvîrşită.

---

44 Vezi tîlcuirea deasupra-scrierii Psalmului 13.

45 Împărat Babilonian (604-562), care a dus norodul lui Israil în robia de 70 de ani. În 597, Nabucodonosor cucereşte Ierusalimul şi strămută pe Împăratul Ioiachim împreună cu curtea sa, cu meşteşugarii şi cu ostaşii. Urmaşul acestuia, Sedechia, se răzvrăteşte, şi în 587 Ierusalimul e iarăşi cucerit şi jefuit, Biserica e dărîmată şi sînt strămutaţi alţi ludei. Apoi, în 582, urmează o nouă strămutare, după răscoala în care a fost ucis guvernatorul Godolia. Puţini dintre cei robiţi aveau să se întoarcă la Ierusalim, mai întîi cu Zorobabel (vezi nota de la tîlcuirea stihului 51, Psalm 17) şi apoi cu Ezdra.

46 Pentru că nu au vrut să se închine idolului de aur, cum era porunca împăratului Nabucodonosor, „Tinerii ce au mers din Iudeea în Babilon oarecînd" - Anania, Azaria şi Misail - au fost aruncaţi într-un cuptor, pe care - aşa cum spune irmosul - „de şapte ori muncitorul Haldeilor l-a ars nebuneşte cinstitorilor de Dumnezeu". Iar ei „cu credinţa Treimii văpaia cuptorului au călcat-o, cîntînd: Dumnezeul Părinţilor noştri, bine eşti cuvîntat!" „Cei trei Tineri cu trei guri lăudau Treimea, binecuvîntînd pe Tatăl, şi pe Fiul şi pe Sfîntul Duh", şi au fost păziţi nevătămaţi de Sfîntul Arhanghel Mihail. Minunea a fost atît de mare, încît Nabucodonosor, „văzîndu-i pe aceştia cu putere mai bună mîntuiţi de Făcătorul şi Mîntuitorul, a strigat: Tineri, binecuvîntaţi-L; preoţi, lăudaţi-L; noroade, prea-înălţaţi-L întru toţi vecii!" Într-adevăr, după ce a văzut cu ochii săi *patru* bărbaţi în mijlocul focului, dintre care unul „asemeni fiilor zeilor" (Arhanghelul Mihail), împăratul a poruncit să fie cinstit în tot Babilonul Dumnezeul lui Israil (vezi şi la *Daniil* 3:1-29).

TÎLCUIREA PSALMULUI 12

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Marele David a adus către sine şi Psalmul acesta, nefiind gonit însă de Saul, ci de Avesalom. Cele din vremea lui Saul erau mai înainte de păcat, şi pentru aceea se ziceau cu multă îndrăzneală, iar cele din vremea lui Avesalom sînt după păcat, şi de aceea cuvintele sînt amestecate cu plîngere şi suspin.

Pînă cînd, Doamne, mă vei uita pînă în sfîrşit?

„Uitare", a numit întîrzierea ajutorului, şi se roagă să nu fie uitat „pînă în sfîrşit", adică să nu fie lipsit de tot de dumnezeiasca Pronie.

2 Pînă cînd întorci faţa Ta de către mine?

Graiul acesta l-a pus din metafora celor ce se mînie şi nu voiesc a-i vedea pe cei ce le-au greşit. Pentru care, după puţine, zice: „Caută spre mine şi mă miluieşte." Şi - nici „faţă" înţelegînd pe „faţă", nici „întoarcere" pe „întoarcere" - iarăşi închipuie cuvîntul din lucrurile omeneşti.

3 Pînă cînd voi pune sfaturi în sufletul meu, dureri în inima mea, ziua şi noaptea?

Mă sfarm cu inima noaptea şi ziua, gîndurile le întorc şi le învîrtesc: uneori nădăjduiesc că voi dobîndi iubirea Ta de oameni, alteori mă îndoiesc, şi alteori iar opresc nădejdile cele bune.

4 Pînă cînd se va înălţa vrăjmaşul meu asupra mea?

Acestea se potrivesc să le zicem şi noi cînd sîntem luptaţi de diavolul, pururea chemînd dumnezeiescul ajutor. Pentru că şi prea-dumnezeiescul David se mîhnea, văzîndu-i pe vrăjmaşi mai puternici.

5 Caută, auzi-mă, Doamne Dumnezeul meu, luminează-mi ochii mei, ca nu cîndva să adorm întru moarte,

Fiind înconjurat cu noaptea primejdiilor, sînt ţinut cu mîhniciunea ca şi cu un somn. Arătîndu-se lumina ajutorului Tău, ar risipi noaptea primejdiilor şi ar curma somnul mîhniciunii; dar, dacă vei întîrzia ajutorul, mă tem ca somnul să nu se prefacă întru moarte, făcîndu-se mai puternică scîrba decît gîndurile.

6 ca nu cîndva să zică vrăjmaşul meu: Întăritu-m-am asupra lui. Cei ce mă necăjesc se vor bucura de mă voi clăti.

Să nu mă arăţi bucurie vrăjmaşilor, căci aceasta îmi este prea-de mîhnire mai mult decît toate.

7 Iar eu spre mila Ta am nădăjduit,

Şi de aici este arătat că a zis Psalmul acesta după păcat, căci nu se bizuie la dreptate, ci la milă, şi la aceasta zice că nădăjduieşte.

bucura-se-va inima mea de mîntuirea Ta.

La mila Ta am acum nădejdile şi, după ce voi dobîndi mîntuire şi mă voi izbăvi de mîhnire, voi face cîntarea de laudă cu toată dulceaţa. Că a adăugat aceasta:

Cînta-voi Domnului, Celui ce mi-a făcut bine mie, şi voi cînta numelui Domnului celui înalt.

Zice: Deşi nu ştiu negrăita Ta fire, îmi ajunge mie să mă închin, şi să laud numele Tău şi să cer tot ajutorul Tău cel drept. Căci cred că-l voi dobîndi pe acesta chemîndu-l numai.

TÎLCUIREA PSALMULUI 13

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Şi Psalmul acesta ne trimite „la sfîrşit", fiindcă mai-nainte vesteşte pentru cele ce vor să fie. Iar pricina lui este aceasta: Oarecînd, s-a ridicat cu oaste asupra Iudeilor Senaherim, împăratul Asirienilor, şi a luat multe cetăți, pe unele cu făgăduințe, iar pe altele cu înconjurarea.[47] Şi, nădăjduind să biruiască încă şi Ierusalimul, l-a trimis pe Rampsak, voievodul lui, către Iezechia[48], care stăpînea atunci peste Iudei. Rampsak grăia cuvinte hulitoare şi păgîneşti asupra lui Dumnezeu, zicînd: Spuneți Iezechiei: „Să nu te amăgească Dumnezeul tău, spre Care tu ai nădăjduit, că va izbăvi Ierusalimul din mîna mea. Unde sînt dumnezeii Hamatului şi Arfadului? Şi unde este dumnezeul cetății Samariei? Au doară a putut să se izbăvească din mîna mea? Va izbăvi Domnul Ierusalimul din mîna mea?" Iar Iezechia, după ce a defăimat oastea lui cea prea-mare şi nebunia cuvintelor lui, cu a sa bună-credință a chemat dumnezeiescul ajutor, şi l-a dobîndit îndată. Pentru că Dreptul Judecător, urînd păgînătatea aceluia şi primind buna-credință a acestuia, a ucis printr-un Înger o sută optzeci şi cinci de mii de Asirieni, şi pe ceilalți i-a întors în fugă. Iar celor închişi şi înconjurați le-a dăruit prea-slăvita mîntuire.

Zis-a cel nebun întru inima sa: Nu este Dumnezeu!

Foarte se potriveşte cuvîntarea Psalmului acestuia cu cuvintele lui Senaherim şi ale lui Rampsak. „Aceia ziceau că Iezechia se amăgeşte, ca şi cum nu ar fi fost Dumnezeu să stea înainte pentru Iudeea. Însăşi viața şi petrecerea le erau stricate celor de prin prejurul lui Senaherim, încît nici Dumnezeu n-a aflat între dînşii pe vreunul grijindu-se de fapta bună. Toate se abătuseră spre răutate. Dar ce? Au nu vor cunoaşte aceştia, «cei ce cheltuiesc norodul Lui şi îl mănîncă în loc de pîine», prin înseşi lucrurile, puterea lui Dumnezeu? Ba toți Îl vor cunoaşte din lucruri că bate război cu dînşii. Şi de acolo le va veni lor frică, de unde nu au aşteptat: unde ar fi socotit că Dumnezeu se grijeşte de Iudei şi că se vor ucide de Înger? Şi cei ce au batjocorit sfatul săracului şi smerit-cugetătorului Iezechia, ce se bizuia lui Dumnezeu mai vîrtos decît armelor, vor înțelege că acela ce s-a atîrnat pe sine de Dumnezeu a cîştigat nădejdea care nu ruşinează. Că cine altul decît Dumnezeu îi va mîntui apoi pe cei rămaşi în Sion şi va întoarce semințiile robite de demult? - încît se va face bucurie de obşte celor 12 seminții, a căror rădăcină şi începătură a fost Patriarhul Iacov, căruia i s-a schimbat numele în «Israil», de la dînsul numindu-se şi semințiile acestea «Iacov» şi «Israil»."

Acestea sînt cîte privesc către istorie, dar să cercăm înțelegerea mai cu de-amănuntul.

2 Stricatu-s-au şi urîți s-au făcut întru meşteşuguri, nu este cel ce face bunătate.

Temelie şi rădăcină a păgînătății este viața cea stricată, pentru că ei, dîndu-se pe sine la

47 În 701 înainte de Hristos, Senaherim îi cere tribut lui Iezechia şi apoi împresoară Ierusalimul.

48 Împărat al Iudeii (716 - 690), unul dintre cei mai bine-credincioşi. Pentru credința şi nădejdea lui, Dumnezeu a făcut acea înfricoşată minune de care este vorba aici, şi încă alte două, aşa cum se arată la tîlcuirea Psalmului 20.

desfrînare şi la viaţă de fiară, au scos din minte pomenirea lui Dumnezeu. Şi au urmat nebuniei povăţuitorului şi supuşii: unii[49], lepădîndu-se de Dumnezeu cu totul şi hotărînd că nu este nicidecum Dumnezeu, ci numai un nume deşert şi peste nici o fiinţă rînduit; alţii[50], numindu-i ca şi cum ar fi dumnezei pe cei ce nu sînt şi împingîndu-L în lături pe Cel ce singur este Dumnezeu cu adevărat; iar alţii[51], făcîndu-şi socoteala că este Dumnezeu, dar dovedind şi arătînd că nu poartă grija celor de pe pămînt şi nu priveşte nicicum la cele omeneşti. Deci toţi împreună s-au abătut într-o socoteală lepădătoare de Dumnezeu, dar nu îndrăzneau să zică aceasta cu gura şi să se lepede cu buzele, căci gîndurile fireşti îi povăţuiau către mărturisirea cunoştinţei lui Dumnezeu. Cu inima se încredinţau însă pe sine, făcîndu-se cu adevărat fără de minte şi înnebunindu-se, că Acesta nu este Dumnezeu întru totul. Cu toate acestea, cele lucrate de dînşii erau mustrare a gîndului lor fără de Dumnezeu, pentru că din rod se cunoaşte pomul. Drept aceea, cu înseşi faptele şi cu toată viaţa lor şi-au stricat sufletul, dîndu-se cu trupul la toată stricăciunea, încît şi bărbaţii se înnebuneau asupra bărbaţilor, şi se stricau pe sine cu toate lucrările cele fără de lege şi cu fapte ce nu-s vrednice de grăit şi urîţi erau pentru dînsele. Cum nu ar fi prea-arătaţi aşadar - măcar de ar fi şi scris cu cuvîntul deasupra loru-şi nenumăraţi dumnezei, măcar de ar fi şi zis cu buzele că ştiu şi că mărturisesc pe Dumnezeul cel peste toate - că întru inima lor, adică în mintea lor, nu era nici o înţelegere adevărată pentru Dumnezeu? Deci într-acest chip era toată viaţa mai înainte de venirea Mîntuitorului nostru. Iar „nebun” s-a numit, prea-adevărat şi prea-fireşte, cel lepădat de Dumnezeu. Că, dacă „frica lui Dumnezeu este începătura înţelepciunii”, apoi nefrica şi lepădarea vor fi împotrivnice înţelepciunii.

3 Domnul din cer a privit peste fiii oamenilor, ca să vadă de este cel ce înţelege sau cel ce caută pe Dumnezeu.

4 Toţi s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut, nu este cel ce face bunătate, nu este pînă la unul.

„Cel ce întru cele înalte locuieşte şi peste cele smerite priveşte” nu a trecut însă cu vederea ce lucrau şi grăiau aceia, ci, făcînd cu de-adinsul cercare a înseşi gîndurilor, i-a văzut pe toţi asemenea ţinuţi cu reaua-credinţă şi cu fărădelegea vieţii. Se aseamănă aceasta celor zise către Avraam: „Strigarea Sodomei şi a Gomorei s-a înmulţit către Mine şi păcatele lor sînt mari foarte. Deci, pogorîndu-Mă, voi vedea dacă acelea se săvîrşesc după strigarea ce vine către Mine.”

5 Au nu vor cunoaşte toţi cei ce lucrează fărădelegea? Cei ce mănîncă pe norodul Meu întru mîncare de pîine? Pe Domnul nu L-au chemat.

6 Acolo s-au temut de frică, unde nu era frică.

Zice: Nu aţi voit să cunoaşteţi aceasta, cei ce îl mîncaţi, deci vă veţi învăţa prin însăşi cercarea lucrurilor că norodul Meu nu va fi lesne prins, nici nu îl veţi cheltui pe dînsul ca pe nişte pîine ce se mănîncă, defăimînd a Mea purtare de grijă. Căci „pe Domnul nu L-au chemat” aceasta zice. De aceea, cei ce grăiţi fără frică şi nu vă temeţi de nimeni, veţi cădea întru frică şi temere şi vă veţi întoarce în fugă, nimeni din oameni înfricoşîndu-vă, nici gonindu-vă. Că asta arată aceea, adică: „Acolo s-au temut de frică, unde nu era frică.” Iar întrebarea „Au nu vor cunoaşte toţi cei ce lucrează fărădelegea?” se cuvine a o citi după făţărnicie.

Iar aceasta: „Domnul din cer a căutat peste fiii oamenilor, ca să vadă de este cel ce înţelege

49 ateii

50 Politeiştii, închinătorii la idoli.

51 Aşa-numiţii „deişti”, din care se trag francmasonii.

sau cel ce caută pe Dumnezeu", a închipuit-o omeneşte, arătînd că a trimis Asirienilor pedeapsă din cer. Dar noi ştim că Dumnezeul tuturor e pretutindeni de față şi ține ocolul pămîntului şi pe cei ce locuiesc pe dînsul „ca nişte lăcuste", după glasul Proorocului.

7 Că Dumnezeu este în neamul drepților. Sfatul săracului l-ați ruşinat, iar Domnul nădejdea lui este.

Domnul tuturor le face pe acestea pentru fapta bună a lui Iezechia şi pentru neamul ce se păştea de acela cu buna-credință. Pe care – zice - voi, cei rău-credincioşi, l-ați defăimat ca pe unul prost şi ați luat în batjocură nădejdea lui spre Mine cea tare şi întemeiată. Că pe aceasta a numit-o „sfat", în loc de „scop". Acela însă a ținut - zice - nădejdea către Mine ca pe o ancoră sfințită şi a dobîndit mîntuire cu adevărat, după cum a nădăjduit. Că aceasta a adăugat:

8 Cine va da din Sion mîntuire lui Israil?

Şi acest cuvînt are proorocie: nu numai că vesteşte mîntuirea făcută atunci celor înconjurați, ci şi mîntuitoarea arătare a Mîntuitorului nostru, petrecută cu multe vremi mai pe urmă.

Cînd va întoarce Domnul robia norodului Său, bucura-se-va Iacov şi se va veseli Israil.

Că, de vreme ce 10 seminții şi multe cetăți de-ale Iudeilor erau robite acum, se roagă ca aceia să dobîndească mîntuirea şi să-şi ia înapoi slobozenia. Atunci - zice - va fi mai mare veselia norodului cu îndoită numire - că nu se numea numai „Iacov", ci şi „Israil", moştenind şi numirea pusă de Dumnezeu strămoşilor lor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 14

Psalmul lui David.

Fiindcă Psalmul dinainte le-a vestit mîntuirea celor ce locuiau în Ierusalim şi mai-nainte le-a spus chemarea înapoi celor ce se robiseră, după cuviință Psalmul de față aduce în mijloc sfătuire şi arată viața după care erau să petreacă cei rînduiți sub Dumnezeu, care au dobîndit atîta ajutor, închipuind cuvîntul cu întrebare şi răspuns.

Doamne, cine va locui în lăcaşul Tău? Şi cine se va sălăşlui în muntele cel sfînt al Tău?

Zice: Cine este vrednic - o Stăpîne! - să stea în Biserica Ta şi să viețuiască în cetatea Ta? În ce fel se cuvine să fie acesta? Care meşteşugiri folosind? Că „lăcaş" numeşte Biserica lui Dumnezeu, iar „munte sfînt" - Ierusalimul. Întrebînd aşa, primeşte răspunsul:

2 Cel ce umblă fără prihană şi lucrează dreptate,

Unul ca acesta - zice - se cade să se facă izbăvit de răutate, să fie slobod de toată prihana şi să lucreze cu sîrguință toată fapta bună. Fiindcă „dreptate", aici, numeşte fapta bună cea desăvîrşită. Pentru aceea, arată felurile acesteia:

3 cel ce grăieşte adevăr în inima sa, care n-a viclenit cu limba sa, şi n-a făcut vecinului său rău

Că el se cuvine să aibă slobodă de minciună nu numai limba, ci însăşi mintea, şi să se facă cu totul izbăvit de vicleşug şi de fățărnicie, încît nici o vătămare să nu treacă de la dînsul spre

aproapele. Şi foarte cu urmare a pomenit mai întîi inima, apoi limba şi apoi fapta, că înaintea lucrului povățuieşte cuvîntul, iar înaintea cuvîntului - mintea.

şi ocară n-a luat asupra celor de aproape ai săi.

Şi dacă oarecare ar cădea în vreo primejdie, nu se cade a-l împila, şi a-l apăsa şi a ne pune asupră-i, ci mai vîrtos a ne împărtăşi de mîhnire, după legea apostolească ce porunceşte să plîngem cu cei ce plîng.

4 Defăimează-se înaintea lui tot cel ce vicleneşte,

Iar dacă cineva ar fi ales viața cea fără de lege, pe acesta să-l socotească de trei ori ticălos[52], măcar de i-ar şi merge bine şi ar avea norocirea cea desăvîrşit bună. Că, de vreme ce a scos afară defăimarea, după cuviință a adăugat aceasta, învățîndu-ne deosebirea bărbaților celor buni şi a celor răi:

iar pe cei ce se tem de Domnul îi slăveşte

Zice: Cuvios lucru este a-i cinsti şi a-i învrednici de toată cucernicia şi cinstea pe cei ce au multă evlavie şi sîrguință către cele dumnezeieşti.

cel ce se jură vecinului său şi nu se leapădă.
5 Argintul său nu l-a dat în cămătă şi daruri asupra celor nevinovați n-a luat.

Jurămintele să fie întărite de adevăr, şi lăcomia să nu întineze venitul. Iar felul lăcomiei este dobînda. Judecătorul să fie prea-fără de mită şi să scoată hotărîrea curată de daruri, pentru că darea de daruri, adică de mită, strică dreptatea.

Cel ce face acestea nu se va clăti în veac.

Iar semnul de biruință al acestor fapte bune este a dobîndi totdeauna dumnezeiescul ajutor, şi a petrece întru multe bunătăți şi veşnica viață a o aştepta. Acestea nu ni se potrivesc mai puțin nouă decît celor de demult, fiindcă, pe lîngă *Punerea de Lege cea Veche*, am învățat-o şi pe *Cea Nouă*, şi am dobîndit mai mare dar.

TÎLCUIREA PSALMULUI 15

Scrisoarea stîlpului, Psalmul lui David.

Aici, mai-nainte vesteşte Patima Stăpînului, şi Învierea şi mîntuirea celor ce au crezut întru Dînsul. Iar deasupra-scrierea, pe lîngă moarte, a arătat şi biruința, căci stîlpul nu se pune numai la morminte, ci se ridică şi celor ce fac biruință, şi se scrie ca să-i învețe acea biruință pe cei ce nu ştiu. Deci aceasta însemnează titlul scrierii stîlpului.

Păzeşte-Mă, Doamne, că spre Tine am nădăjduit!
2 Zis-am Domnului: Domnul Meu eşti Tu,

Psalmul acesta s-a zis de către fața Mîntuitorului. S-a zis însă după firea Sa omenească, după cum aflăm multe ca acestea şi întru *Sfintele Evanghelii*. Una este: „Părinte, de este cu putință, treacă paharul acesta de la Mine. Însă nu după cum Eu voiesc, ci precum Tu voieşti.” Şi: „Mă duc

52 nenorocit, sărman, sărac

către Tatăl Meu şi Tatăl vostru, şi Dumnezeul Meu şi Dumnezeul vostru." Aşa Îl aflăm pe Dînsul rugîndu-Se adeseori şi genunchii plecîndu-i. Iar că acestea sînt ale firii omeneşti, şi nu ale Dumnezeirii, ce nu are trebuință de ele, Apostolul ne învață arătat. Şi zice aşa, în *Epistola către Evrei*: „El, în zilele trupului Său, a adus, cu strigăt şi cu lacrimi, cereri şi rugăciuni către Cel ce putea să-L mîntuiască din moarte, şi auzit a fost pentru evlavia Sa. Şi, măcar că era Fiu, a învățat ascultarea din cele ce a pătimit. Şi, desăvîrşindu-Se, S-a făcut tuturor celor ce-L ascultă pricină de mîntuire veşnică." Cu Dumnezeu-Cuvîntul, Cel ce este desăvîrşit mai înainte de veci, s-a desăvîrşit însă şi chipul robului[53], care s-a făcut fără de patimă şi stricăciune şi fără de moarte. Deci a zis că Domnul a făcut acestea „în zilele trupului Său", cînd avea trupul muritor: ele sînt toate omeneşti, şi nu cuvenite lui Dumnezeu. Drept aceea, şi în Psalmul acesta Mîntuitorul cere să fie păzit şi de Sine Se păzeşte; că cere ca om, şi dă cererea ca Dumnezeu, binevoind şi împreună-lucrînd Tatăl Său. Iar acest cuvînt: „Zis-am Domnului: Domnul Meu eşti Tu", se aseamănă cu: „Mă duc către Dumnezeul Meu şi Dumnezeul vostru."

că de bunătățile Mele nu ai trebuință.

Că nelipsit eşti şi de dreptatea omenească nu ai trebuință, şi orice bunătate ar face cineva, tot el se foloseşte, iar Ție nici un cîştig nu îți este de aici. Însă pe aceasta, Simmah a tălmăcit-o într-alt fel: „Vreo bunătate mie nu-mi este afară de Tine." Zice: Tot venitul celor bune prin darul Tău îmi este mie.

Şi amîndouă aceste tălmăciri se țin de blagocestie[54]: că şi noi de la Dumnezeu dobîndim bunătățile, şi El de a noastră dreaptă lucrare nu are trebuință, ci pentru folosul nostru o legiuieşte pe aceasta.

3 Sfinților celor de pe pămîntul Lui minunate a făcut Domnul, căci toate voile Sale sînt întru dînşii.

Aici, îi însemnează pe Apostoli şi pe cei ce au crezut prin aceia, cărora zice că s-au făcut arătate minunile lui Dumnezeu, fiindcă au împlinit - zice - toate poruncile Mele.

4 Înmulțitu-s-au slăbiciunile lor, după aceea s-au grăbit.

Zice: Multe s-au ridicat dinspre toate părțile: năpădiri de noroade şi de povățuitori de noroade, de împărați şi de voievozi. Însă, biruindu-i pe toți, drumul l-au săvîrşit cu prea-multă grăbire şi scopul l-au atins. Şi se aseamănă acesta cu graiul apostolesc: „Cînd voi fi slab, atunci sînt puternic."

Nu voi aduna adunările lor din sîngiuri, nici voi pomeni numele lor prin buzele Mele.

Iar pe aceştia - zice - care s-au sculat asupra lor, îi voi da la pedepse şi voi ascunde pomenirea lor cu uitarea, încît înseşi numirile lor să nu se mai ştie cu totul.

5 Domnul este partea moştenirii Mele şi a paharului Meu.

Se cuvine a ne aduce aminte de cele dintru al doilea Psalm, pentru că şi acolo tot omeneşte a zis Tatăl către Dînsul: „Cere de la Mine, şi Îți voi da Ție neamurile - moştenirea Ta, şi biruința Ta - marginile pămîntului." Iar în *Sfintele Evanghelii*, El Însuşi a zis către Tatăl Său pentru Sfinții Apostoli: „Părinte, aceia pe care Mi i-ai dat Mie ai Tăi erau şi Mie pe dînşii Mi i-ai dat. Şi nici unul dintre dînşii n-a pierit, fără numai fiul pierzării." Ci, precum aici, rugîndu-Se, vorbeşte omeneşte,

53 „Chipul robului" - firea cea omenească pe care a luat-o Mîntuitorul (vezi *Acatistul Domnului*).

54 bună-credință, evlavie, cuvioşie, temere de Dumnezeu

aşa arată în alte părți că El este Stăpînul tuturor, că zice: „Oile Mele aud glasul Meu, şi Eu le cunosc pe ele, şi ele îmi urmează Mie şi Eu le dau lor viață veşnică”. Şi iarăşi: „Încă şi alte oi am, care nu sînt din turma aceasta. Şi pe acelea Mi se cade Mie a le aduce, şi glasul Meu vor auzi şi se vor face o turmă şi un Păstor.” Şi omeneşte zice încă în Psalmul de față: „Domnul este partea moştenirii Mele şi a paharului Meu”, numind „moştenire” împărăția neamurilor, iar „pahar” - moartea pe care a răbdat-o pentru noi. Aşa zicea şi în *Sfintele Evanghelii*: „Părinte, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta.” Mai descoperit, ar fi zis: Domnul este partea Mea şi a Bisericii Mele, care este moştenirea Mea. Domnul este încă şi parte a paharului Meu, adică a morții.

Tu eşti Cel ce iarăşi aşezi moştenirea Mea.

N-a zis: „Cel ce Mi-ai dat-o”, ci: „Cel ce iarăşi aşezi moştenirea Mea”. Fiindcă omul, îndată ce s-a zidit, a luat stăpînirea tuturor şi avea viață fără de moarte, iar după călcarea poruncii a căzut dintru amîndouă: şi din stăpînire, şi din viață. Stăpînul face cererea pentru firea omenească, rugîndu-Se omeneşte ca aceea să-şi ia înapoi viața şi stăpînirea.

6 Funii au căzut peste Mine întru cei prea-puternici ai Mei, că moştenirea Mea prea-tare este Mie.

Pentru moştenirea aceasta - zice - am primit vrăjmăşiile şi bîntuielile de acum - că „funii” îi numeşte pe vrăjmaşi. Aşa zice şi într-un alt Psalm: „Funiile păcătoşilor s-au înfăşurat împrejurul Meu, şi Eu legea Ta n-am uitat.” Deci zice: Pentru „moştenirea aceasta prea-tare” şi pentru mîntuirea oamenilor rabd vrăjmăşiile şi bîntuielile de față.

7 Bine voi cuvînta pe Domnul, Cel ce M-a înțelepțit pe Mine. Şi încă şi pînă în noapte M-au pedepsit rărunchii Mei.

Înțelepțindu-Mă de la Domnul, voi birui noaptea Patimii. Că „noapte” a numit scîrba cea întunecoasă a ispitelor. Şi să nu socotească nimeni că este nepotrivit lucru a Se înțelepți Stăpînul Hristos după firea omenească, auzind noi pe dumnezeiescul Luca: „Iar Iisus sporea cu înțelepciunea şi cu darul înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor.” Şi să-l auzi iarăşi pe acesta zicînd că Îngerul, venind, L-a întărit pe El cînd S-a înfricoşat în vremea Patimii şi a asudat picături de sînge. Iar dacă a avut trebuință de ajutor îngeresc ca să arate firea chipului robului, apoi cu mult mai vîrtos Se înțelepțea cu adevărat de la Dumnezeirea ce locuia întru Dînsul: căci, fiind om şi Dumnezeu, Se înțelepțea ca om, dar era izvor al înțelepciunii ca Dumnezeu.

8 Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea Mea pururea că de-a dreapta Mea este, ca să nu Mă clatin.

9 Pentru aceasta s-a veselit inima Mea, şi s-a bucurat limba Mea şi încă şi trupul Meu se va sălăşlui spre nădejde.

10 Că nu vei lăsa sufletul Meu în iad, nici vei da pe Cel cuvios al Tău să vadă stricăciune.

11 Cunoscute ai făcut Mie căile vieții,

De prisos este să le mai tîlcuim noi pe acestea, după ce a făcut-o dumnezeiescul Petru, cel ce a primit descoperirea şi de la Tatăl, şi de la Fiul, şi de la Sfîntul Duh. Că, făcînd cuvînt între Iudei şi aducînd în mijloc această mărturie, el a zis aşa: „Bărbați frați, se cade să zic cu îndrăzneală către voi pentru Patriarhul David că a şi murit, s-a şi îngropat, şi mormîntul lui este între noi pînă în ziua de astăzi. Că, fiind Prooroc şi ştiind că Dumnezeu s-a jurat cu jurămînt ca din rodul coapsei lui să ridice pe Hristos după trup, mai-înainte văzînd, a grăit pentru Învierea Lui că «nu s-a lăsat în iad

sufletul Lui, nici trupul Lui n-a văzut stricăciune».” Şi, la alt loc: „David, slujind neamului său, a murit şi a văzut stricăciune, iar Acela pe Care Dumnezeu L-a sculat nu a văzut stricăciune.” De nevoie lucru este a le grăi pe acestea celor ce îndrăznesc a tîlcui rău, încă şi Iudeilor, pentru că au mustrare vădită a trăsnirii Iudeilor.

Deci Stăpînul Hristos zice, şi aici, omeneşte: Întărindu-Mă totdeauna de dumnezeiasca fire, Mă apropii de mîntuitoarea Patimă şi Mă veselesc cu nădejdea Învierii: că nici sufletul Meu nu se va lăsa în iad, nici trupul Meu nu va pătimi stricăciunea după fire, ci degrab voi dobîndi învierea şi Mă voi întoarce la viață, arătînd această cale tuturor oamenilor.

umple-Mă-vei de veselie cu fața Ta, frumusețe - în dreapta Ta pînă în sfîrşit.

Apropiindu-Se la Patimă, zicea: „Întristat este sufletul Meu pînă la moarte.” Iar aici, pomenind Învierea, a folosit după cuviință aceste cuvinte, învățîndu-ne că, în locul mîhnirii aceleia, va fi întru necurmată veselie şi dulceață, fără de patimă şi neschimbător, făcîndu-Se nemuritor şi după firea omenească. Căci ca Dumnezeu aşa era de-a pururea şi, îndată ce S-a plăsmuit în pîntece, l-ar fi fost lesne a dărui nepătimirea, neschimbarea şi nemurirea şi firii Lui omeneşti. A slobozit însă firea pe care a luat-o asupră-Şi a călători prin patimi, pentru ca, pierzînd silnicia păcatului, să curme într-acest chip tirania diavolului, şi să piardă stăpînirea morții şi să dea tuturor oamenilor pricină de a învia a doua oară. Deci ca un om ia nestricăciunea şi nemurirea.

Totodată, Psalmul acesta mustră şi vătămarea de minte a lui Arie, şi pe a lui Evnomie şi pe a lui Apolinarie[55]. Primii au zis că Dumnezeu-Cuvîntul a luat trup neînsuflețit, iar Apolinarie a numit însuflețit trupul luat asupră-Şi, dar l-a lipsit pe dînsul de sufletul cel cuvîntător. Şi nu ştiu de unde a cunoscut aceste două suflete, că nicăieri dumnezeiasca *Scriptură* nu învață această dogmă. Ci Preasfîntul Duh, prin Fericitul David, vădit a pomenit de suflet, dînd mustrare asupra amîndorura eresurile.

TÎLCUIREA PSALMULUI 16

Rugăciunea lui David.

Fiind gonit de Saul şi pătimind multe feluri de bîntuieli, Îl cheamă spre ajutor pe Dumnezeul tuturor:

Auzi, Doamne, dreptatea mea, ia aminte cererea mea, ascultă rugăciunea mea - nu întru buze viclene.

Iarăşi, „dreptate” nu zice aici fapta bună desăvîrşită, ci cererea cea dreaptă. Ceilalți tălmăcitori nici nu au adăugat pronumele „mea”, ci Simmah şi Teodotion L-au numit pe Dumnezeu „Domn al dreptății”, iar Achila a zis aşa: „Auzi, Doamne, drept”, în loc de: „cu dreptate, nu cu îndelungă-răbdare”. Iar acest „nu întru buze viclene”, Simmah l-a zis: „nu prin buze viclene”, adică: Aduc rugăciunea cu buze curate, nu unele cugetînd, şi altele grăind, ci limba o am împreună-mărturisind cu socoteala.

2 De la fața Ta judecata mea să iasă, ochii mei să vadă dreptate.

Te rog să judeci cele pentru mine, căci ştiu dreptatea hotărîrii Tale.

55 Mari ereziarhi, despre care va mai fi vorba.

3 Ispitit-ai inima mea, cercetat-o-ai noaptea, cu foc m-ai lămurit, şi nu s-a aflat întru mine nedreptate.

4 Ca să nu grăiască gura mea lucrurile oamenilor,

Aici, ne învaţă că, apucînd pe Saul de multe ori în mîna sa, n-a suferit a-l ucide, ci a răsplătit nedreptatea cu facere de bine. Pentru aceea a pomenit şi noaptea întru care a făcut acest lucru, atunci cînd, dormind Saul, l-a păzit şi nici unuia dintre ai săi nu i-a dat voie să aducă asupra lui rana purtătoare de moarte. Însă „noapte" numeşte cu închipuire şi primejdiile, pentru întunecarea mîhnirii, precum „lămurire prin foc" numeşte cercarea. Căci: „Cu foc m-ai lămurit - zice - şi nu s-a aflat întru mine nedreptate", că, cercîndu-mă ca pe aur, curat m-ai aflat - o Stăpîne! Că atîta stau de departe de a vătăma pe neprietenul meu, încît şi despre defăimare am păzit limba mea slobodă şi n-am suferit a grăi cele pe care le lucrează el.

pentru cuvintele buzelor Tale eu am păzit căi aspre.

Plecîndu-mă poruncilor Tale, am făcut şi acest lucru greu şi ostenitor.

5 Săvîrşeşte paşii mei întru cărările Tale, ca să nu se clătească paşii mei.

Deci Te rog să nu se abată în lături scopul meu. Şi va fi acest lucru, dacă aş dobîndi ajutorul Tău. Că „paşi" a numit pornirea faptei.

6 Eu am strigat, că m-ai auzit, Dumnezeule,

Nu în zadar - zice - am rostit cuvintele acestea, ci avînd cercarea iubirii Tale de oameni, că de multe ori m-ai auzit cînd Te-am chemat.

pleacă mie urechea Ta şi auzi graiurile mele!

7 Minunate fă milele Tale, Cel ce mîntuieşti pe cei ce nădăjduiesc spre Tine.

Deci, primeşte rugăciunea şi porneşte multe limbi spre lauda Ta. Căci cei ce s-au miluit de Tine îl vor vedea pe cel nedreptăţit şi vor lăuda purtarea Ta de grijă, obişnuind Tu a le dărui ajutor celor ce nădăjduiesc spre Tine.

8 De cei ce stau împotriva dreptei Tale păzeşte-mă, Doamne, ca pe lumina ochiului.

Împotrivă-stătători dreptei lui Dumnezeu i-a numit pe cei ce-i dădeau lui război, şi prea-cu cuviinţă, fiindcă el fusese uns de Dumnezeu şi de la Dînsul dobîndise împărătească hirotonie. Deci zice: Hotărîrii Tale se pun împotrivă cei ce au pornit războiul împotriva mea. Şi se roagă să dobîndească păzire ca şi lumina ochiului, care are ca pe nişte îngrădiri sprijinirea sprîncenelor, ce trimit la tîmple umezeala sudorilor şi izbăvesc vederea de vătămare, iar în loc de pari, are genele; acest fel de purtare de grijă se roagă să o dobîndească.

Întru acoperămîntul aripilor Tale mă vei acoperi

9 de către faţa necredincioşilor ce m-au necăjit pe mine.

Folosind altă icoană, iarăşi se roagă să dobîndească purtarea de grijă. Că „aripi" numeşte iutea şi grabnica întemeiere a purtării de grijă, căci uşoară este pornirea aripilor. Am auzit zicînd şi pe marele Moisi: „Întinzîndu-Şi aripile Sale, i-a primit pe dînşii şi i-a ridicat pe umerele Sale." Încă şi Domnul a zis către Ierusalim: „De cîte ori n-am voit să adun pe fiii tăi în ce chip găina adună puii săi sub aripile sale, şi n-aţi voit!"

Vrăjmaşii mei sufletul meu l-au înconjurat.

10 Grăsimea lor au încuiat-o, gura lor a grăit mîndrie.

Oarecari au numit „grăsime” buna-norocire şi sănătatea, dar mie mi se pare că numeşte aşa dragostea şi iubirea de fraţi, că aceasta arată urmarea graiurilor. Aşadar, zice: Încuind toată firească milostivire şi nedînd nici un loc gîndurilor iubirii de oameni, ei grăiesc graiuri înalte şi trufaşe, şi alcătuiesc şi aşează asupra mea pîndiri şi măiestrii de multe feluri.

11 Scoţîndu-mă, acum m-au înconjurat, ochii lor i-au pus ca să-i plece în pămînt.

Ei m-au izgonit din pămîntul strămoşesc şi iarăşi aleargă aici şi acolo, voind să mă prindă, fiindcă nu voiesc să vadă dreptatea, ci au ochiul minţii abătut în altă parte. Aşa a tălmăcit şi Simmah: „Ochii lor i-au tocmit să-i plece în pămînt într-altă parte.”

12 Apucatu-m-au ca un leu gata spre vînat şi ca un pui de leu ce locuieşte întru ascunsuri.

Lepădînd cuvîntarea firii[56], urmează fiarelor ce voiesc hrana, şi împrejur o pîndesc şi se pornesc de năprasnă.

13 Scoală-Te, Doamne, întîmpină-i pe ei, şi-i împiedică pe dînşii! Izbăveşte sufletul meu de la cel necredincios cu sabia Ta, de la vrăjmaşii mîinii Tale.

Pornirea acelora opreşte-o - o Stăpîne! – cu opririle pe care le şti. Că „împiedică” aceasta a zis, din metafora celor ce îi surpă pe furiş pe cei ce aleargă. Iar pe mine - zice - slobozeşte-mă de bîntuiala acelora, abătînd sabia Ta asupra lor.

14 Doamne, din puţin de pe pămînt

Adică: Cu hotarul Tău îi trimiţi la moarte pe oameni, căci Tu ai zis: „Pămînt eşti şi în pămînt te vei întoarce.”

împărtăşeşte-i pe dînşii în viaţa lor, şi de cele ascunse ale Tale să se umple pîntecele lor.

Zice: Iar eu, deşi lesne Îţi este a-i trimite la moarte, Te rog să-i risipeşti vii pe dînşii, şi reaua lor întovărăşire să se strice şi să se împărtăşească ei de pedepsele învistierite la Tine. Aşa zice încă şi Dumnezeu Însuşi, în cîntarea marelui Moisi: „Au nu toate acestea s-au adunat la Mine şi s-au pecetluit întru comorile Mele? În ziua izbîndirii le voi răsplăti, în vremea cînd va greşi piciorul lor.”

Săturatu-s-au fiii şi au lăsat rămăşiţele pruncilor lor,

Simmah a tălmăcit aşa: „Sătura-se-vor fiii şi vor lăsa rămăşiţele pruncilor lor.” Ştiu - zice - că vei aduce dreapta Ta pedeapsă nu numai asupra lor, ci şi peste fiii lor şi peste nepoţii lor, cei ce au urmat răutatea strămoşilor. Iar acest „se vor sătura” înseamnă: Se vor împărtăşi de cele rele pînă la saţiu.

15 iar eu întru dreptate mă voi arăta feţei Tale, sătura-mă-voi cînd mi se va arăta mie mărirea Ta.

Adică mie, robului Tău - zice. Că aceia vor fi pedepsiţi precum am spus, iar eu mă voi desfăta întru bunătăţile Tale, trimise de dreapta Ta purtare de grijă, primind cercare şi probă prea-mare a facerii Tale de bine.

TÎLCUIREA PSALMULUI 17

56 Raţiunea cu care Dumnezeu l-a înzestrat pe om, după Chipul Său.

Întru sfîrşit, robului Domnului, lui David, care a grăit Domnului cuvintele cîntării acesteia în ziua în care l-a izbăvit pe dînsul Domnul din mîna tuturor vrăjmaşilor lui şi din mîna lui Saul, şi a zis:

Arătată este deasupra-scrierea şi nu are trebuinţă de tîlcuire. Pricina Psalmului este pusă şi în *Istoria Împăraţilor*. Însă vrednic lucru este a ne minuna de filosofia Proorocului, că - pătimind de la Saul atîtea bîntuieli - nu l-a rînduit pe dînsul între vrăjmaşii lui, ci - despărţindu-l de neprieteni - nu l-a pomenit ca pe un vrăjmaş. Şi s-a scris deasupra „întru sfîrşit", căci are şi proorocia chemării neamurilor şi a înstrăinării Iudeilor, care s-a făcut după multe vremi mai pe urmă.

Iubi-Te-voi, Doamne, vîrtutea mea!

2 Domnul este întărirea mea, şi scăparea mea şi izbăvitorul meu. Dumnezeul meu, ajutorul meu, şi voi nădăjdui spre Dînsul. Apărătorul meu, şi cornul mîntuirii mele şi sprijinitorul meu.

Proorocul răsplăteşte facerile de bine cu dragoste, căci doar cu aceasta este cu putinţă a-l răsplăti lui Dumnezeu acela ce bine a pătimit de la Dînsul. Pe aceasta a legiuit-o Dumnezeu şi cînd începea *Punerea de Lege*: „Să iubeşti - zice - pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, şi din tot sufletul tău şi din toată vîrtutea ta." Şi însăşi slujba urmează dragostei celui iubit, pentru că dragostea „toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă, dragostea nu cade niciodată." Şi se făgăduieşte Fericitul David să iubească pe Dumnezeu, nu pentru că nu ar fi făcut desăvîrşit acest lucru pînă atunci, ci nesuferind a se sătura de dragoste. Apoi, dă numiri dumnezeieşti facerilor de bine şi din catalogul bunătăţilor pe care le-a dobîndit face catalog de nume. Şi numeşte pe Dumnezeu: „vîrtute", fiindcă s-a împărtăşit de aceasta; „întărire", ca acela ce s-a întărit împotriva neprietenilor; „scăpare", ca acela ce a avut pe Dumnezeu zid şi îngrădire tare; „izbăvitor", ca acela ce s-a izbăvit prin Dumnezeu de vrăjmaşi; „ajutor", ca acela ce de acolo a dobîndit ajutorul; „apărător", ca pe Cel ce i S-a făcut lui apărător în vreme de nevoie; „corn de mîntuire şi sprijinitor", ca acela ce s-a mîntuit cu a Lui purtare de grijă. Iar „corn de mîntuire" a pus din metafora dobitoacelor ce îi muncesc pe vrăjmaşi cu coarnele. „Corn încă se zice şi împărăţia, că «va da tărie împăraţilor noştri şi va înălţa cornul unsului Său», în loc de: «împărăţia unsului Său»."

3 Lăudînd, voi chema pe Domnul, şi de vrăjmaşii mei mă voi mîntui.

Aici ne învăţăm să mulţumim pentru bunătăţile ce ni s-au făcut şi să cerem iarăşi cele cuvenite. Şi zice: Făcînd aceasta, voi fi mai înalt decît vrăjmaşii. Apoi, povesteşte ridicările asupră cele de multe feluri ale neprietenilor:

4 Cuprinsu-m-au durerile morţii şi rîurile fărădelegii m-au tulburat,
5 durerile iadului m-au înconjurat, întîmpinatu-m-au laţurile morţii.

„Dureri ale morţii" şi „ale iadului", numeşte primejdiile purtătoare de moarte, căci, precum odată cu naşterea se fac durerile, aşa se învecinează cu moartea şi primejdiile prea-mari. Iar „rîuri ale fărădelegii" sînt năpădirile nedrepte şi fără de veste ale vrăjmaşilor, că Saul şi ceilalţi neprieteni năvăleau de năprasnă, precum izbeşte rîul cînd primeşte scursurile apelor de aici şi de acolo. Iar „laţuri ale morţii" a numit năpădirile, că ceea ce este laţul şi cursa celor necuvîntătoare le este pîndirea celor ce li se dă război: amîndouă sînt măiestrii de vătămare ascunsă.

6 Şi, cînd mă necăjeam, am chemat pe Domnul şi către Dumnezeul meu am strigat. Şi a auzit din Biserica cea sfîntă a Sa glasul meu, şi strigarea mea înaintea Lui va intra în urechile Lui.

Însă, fiind înconjurat de atîtea primejdii, am chemat dumnezeiasca purtare de grijă, defăimînd

tot ajutorul omenesc. Şi nu am greşit în nădejdea mea, că Dumnezeu a primit cererile mele îndată. Iar „Biserică", aici, nu o zice pe cea făcută de mînă, că Solomon[57] a zidit-o pe dînsa după acestea, ci a numit aşa Cerul.

7 Şi s-a clătinat, şi s-a cutremurat pămîntul, şi temeliile munților s-au tulburat şi s-au clătinat, că S-a mîniat pe dînsele Dumnezeu.

8 Suitu-s-a fum întru mînia Lui, şi foc de la fața Lui se va aprinde, cărbuni s-au aţîţat de la Dînsul.

Însă toate acestea nu le-a pus ca şi cum aşa s-au făcut cu adevărat, ci pentru că în acest chip sînt înțelese cu credința. Dumnezeu a făcut aşa de multe ori, nu numai pedepsind, ci şi înfricoşînd pe oameni, îngrozind cu trăznete, cu sunete, cu cutremur şi cu foc. Astfel, voind a-l înfricoşa pe Israil, a arătat muntele Sinai fumegînd cu foc. Deci prin acestea Proorocul a vestit pedeapsa asupra vrăjmaşilor, învățînd şi pe ceilalți oameni să nu le lucreze pe cele asemenea, ca să nu pătimească la fel.

9 Şi a plecat cerurile, şi S-a pogorît şi - negură sub picioarele Lui.

10 Şi S-a suit peste Heruvimi şi a zburat, zburat-a pe aripile vînturilor.

11 Şi a pus întuneric ascunderea Lui, împrejurul Lui - Cortul Lui,

Aici, povestind iarăşi arătarea lui Dumnezeu, pune întru ascultători destulă frică. Dar noi nu ştim nici pogorîre, nici suire a firii dumnezeieşti, că Dumnezeu este nescris împrejur, fiind pretutindeni de față şi pe toate cuprinzîndu-le. Ci prin acestea învățăm mulțimea felurită a iconomiilor, că uneori Se arată oamenilor mai cu blîndețe şi mai cu apropiere, iar alteori mai cu mare cuviință[58]. Uneori încă, voind a pune în lăuntru frică, arată lucruri prea-slăvite şi neobişnuite. Deci pe acest „a plecat cerurile şi S-a pogorît" îl vom înțelege cum că a arătat a Sa arătare. Iar „negură sub picioarele Lui" însemnează venirea de față cea nevăzută; suirea „peste Heruvimi" şi zburarea „peste nori" arată iuțimea arătării; acest „a pus întuneric ascunderea Lui" închipuie firea cea nevăzută, iar „împrejurul Lui este Cortul Lui" - lumina dimprejurul Lui. Pentru aceea a zis şi Fericitul Pavel: „Cel ce singur are nemurirea şi locuieşte în lumina cea neapropiată."

întunecoasă apă în norii văzduhurilor.

12 Dintru strălucire înaintea Lui nori au trecut,

Zice: Precum aerul, întunecîndu-se prin desimea norilor, sloboade strălucirea fulgerului, tot aşa Dumnezeul tuturor, nevăzut fiind, Îşi sloboade şi razele luminii gîndite, dar îi şi munceşte cu focul cel muncitor pe cei ce trăiesc întru răutate. Că aceasta a arătat adăugînd:

grindină şi cărbuni de foc.

13 Şi a tunat din cer Domnul şi Cel înalt Şi-a dat glasul Său.

14 Trimis-a săgeți, şi i-a risipit pe ei; şi fulgere a înmulțit, şi i-a tulburat pe dînşii.

Acestea s-au petrecut şi la noi de multe ori: că, întru războaiele făcute nu de mult, i-a mistuit cu grindină şi cu foc pe barbarii care veniseră asupra noastră dinspre miazănoapte, iar pe Perşii ce se ostăşiseră dinspre răsărit şi nădăjduiau a lua fără sînge cetățile noastre i-a înobădat cu obezi şi i-a oprit de a mai păşi înainte; şi pe unii i-a dat la moarte, iar pe alții i-a trimis vestitori ai celor făcute şi întîmplate.

57 Al patrulea fiu al lui David, din femeia lui Urie, Vatşeva; ultimul împărat al statului unitar evreiesc, între 970-930.

58 cu mai multă slavă

15 Şi s-au arătat izvoarele apelor şi s-au descoperit temeliile lumii de certarea Ta, Doamne, de suflarea Duhului mîniei Tale.

Şi aceasta s-a făcut la noi întru multe părți: clătindu-se, pămîntul s-a desfăcut, şi adînc nemăsurat s-a arătat în munți înalți şi apă a ieşit în locuri fără apă. Ocîrmuitorul tuturor le face pe acestea arătînd oamenilor puterea Sa cea muncitoare şi învățîndu-i că într-o clipeală poate să aducă pierzarea cea de tot asupra tuturor, dar, din iubire de oameni, întîrzie pedeapsa şi aşteaptă pocăința.

16 Trimis-a dintru înălțime şi m-a luat, luatu-m-a din ape multe.

Şi, învățîndu-ne ce numeşte cu închipuire „ape", a adăugat:

17 Izbăvi-mă-va de vrăjmaşii mei cei tari şi de cei ce mă urăsc pe mine, că s-au întărit mai vîrtos decît mine.

Zice: A arătat vădit neprietenilor mei purtarea de grijă asupra mea. Că aceasta a zis grăind: „Trimis-a dintru înălțime şi m-a luat", în loc de: l-a încredințat pe toți că mi-a dat ajutor din cer şi m-a învrednicit de această purtare de grijă, văzînd tăria neprietenilor, căci „s-au întărit mai vîrtos decît mine".

18 Întîmpinatu-m-au în ziua răutății mele,

Mie mi se pare că însemnează aici scularea asupră-i a lui Avesalom, făcută după păcat, că „răutate" - pe care Simmah o numeşte „ticăloşie" – zice slăbiciunea sufletului pentru care s-a făcut păcatul.

şi S-a făcut Domnul întărirea mea şi m-a scos întru lărgime.

Împingîndu-mă - zice - şi surpîndu-mă şi trîntindu-mă, m-a întărit Dumnezeu şi strîmtoarea a făcut-o lărgime, dăruindu-mi viață în locul morții celei aşteptate. Aceasta o zice încă şi în alt Psalm: „Împins fiind, m-am povîrnit să cad, şi Domnul m-a sprijinit."

19 Izbăvi-mă-va, că m-a voit.

Nădăjduiesc că mă va învrednici de acelaşi ajutor şi în vremea de aici înainte, şi mă voi înălța deasupra vrăjmaşilor, măcar de vor şi avea prea-foarte multă putere.

20 Şi îmi va răsplăti mie Domnul după dreptatea mea şi după curăția mîinilor mele îmi va răsplăti mie.

21 Că am păzit căile Domnului şi nu am făcut păgînătate despre Dumnezeul meu.

22 Că toate judecățile Lui sînt înaintea mea şi îndreptările Lui nu s-au depărtat de la mine.

Nu fără dreptate - zice - face purtare de grijă pentru mine, ci ştiind scopul meu şi cunoscînd că am sîrguință să păzesc toate poruncile Lui. Că - de vreme ce a arătat multa purtare de grijă a lui Dumnezeu spre dînsul - arată acum şi dreptatea acesteia, îndemnînd pe auzitor spre fapta bună şi învățîndu-ne că nu este cu putință a o dobîndi pe aceasta pînă nu vom cîştiga adevărata dragoste către Dumnezeu. Proorocul n-a voit a dezgoli tuturor catalogul isprăvilor sale, ci face închipuire de cum este cu putință să dobîndeşti dumnezeiasca purtare de grijă.

23 Şi voi fi fără prihană cu Dînsul

Şi cum este cu putință să se isprăvească acest lucru?

şi mă voi păzi de fărădelegea mea.

Depărtîndu-mă - zice - de acelea pe care rău le-am lucrat, mă voi face fără prihană în vremea viitoare. Astfel, marele David - fiind silit a pomeni ale sale isprăvi, ca să arate dreptatea purtării de grijă a lui Dumnezeu - nu a suferit să ascundă fărădelegea făcută de dînsul.

24 Şi îmi va răsplăti mie Domnul după dreptatea mea şi după curăția mîinilor mele înaintea ochilor Lui.

Atunci dar - zice - cînd mă voi face cu totul fără de prihană, voi dobîndi bunătățile întregi. Că pe toate le priveşte Dumnezeul tuturor, şi va face răsplătirile şi pentru faptele cele bune - că pe acestea le-a numit „curățenie a mîinilor" - şi pentru scopul cel bine-credincios al minții. Apoi, ne învață aceasta mai descoperit:

25 Cu cel cuvios, cuvios vei fi; şi, cu omul nevinovat, nevinovat vei fi.
26 Şi, cu cel ales, ales vei fi; şi, cu cel îndărătnic, Te vei îndărătnici.

După socotelile oamenilor potriveşti răsplătirile - o Stăpîne! - pentru că celor cuvioşi le dăruieşti cele vrednice cuvioşiei, şi celor nevinovați şi izbăviți de păcat - pe cele asemenea; celor aleşi şi desăvîrşiți - pe cele desăvîrşite, iar celor ce îndată se abat şi călătoresc pe calea împotrivnică, potrivit le găteşti să afle sfîrşitul căii. Cum şi în ce chip?

27 Că Tu pe norodul cel smerit vei mîntui, şi ochii mîndrilor vei smeri.

Că pe cei ce ori au gînd smerit, ori sînt smeriți din întîmplare, îi învredniceşti de mîntuire şi îi arăți vestiți. Iar pe cei ce îşi ridică sprînceana şi robesc trufiei, îi sileşti a se pleca la pămînt şi a gîndi la prostimea firii.

28 Că Tu vei lumina pe Luminătorul meu, Doamne-Dumnezeul meu, lumina-vei întunericul meu.

Fiindcă a numit de multe ori necazurile „întuneric", după cuviință numeşte izbăvirea de acestea „lumină". Şi zice: Dobîndesc de la Tine şi această purtare de grijă, căci Luminătorul, Cel ce a primit lumina cea adevărată (şi numeşte aşa Chipul robului[59]) Se va zidi dintru a mea coapsă. Pe aceasta o zice încă şi în alt Psalm: „Acolo voi răsări cornul lui David, gătit-am Luminător unsului meu."

29 Că întru Tine mă voi izbăvi de ispită, şi întru Dumnezeul meu voi trece zidul.

Zice: Prin darul Tău voi scăpa de toată bîntuiala şi de toată pîndirea - că „ispită" şi „zid" numeşte pîndirea.

30 Dumnezeul meu, fără prihană este calea Lui,

Cu dreptate le ocîrmuieşti pe toate, şi pentru aceasta cutez.

cuvintele Domnului - cu foc lămurite.

Şi pe aceasta am învățat-o din nemincinoasele Tale cuvinte. Căci „cu foc lămurite" le numeşte pe cele cercate şi izbăvite de minciună, după cum am zis şi mai înapoi.

31 Scutitor este al tuturor celor ce nădăjduiesc spre Dînsul.

Nu numai eu, ci toți cei ce au această nădejde către Dînsul vor dobîndi acelaşi ajutor.

32 Că cine este Dumnezeu, afară de Domnul nostru, şi cine este Dumnezeu, fără numai

59 omul Iisus

Dumnezeul nostru?

Că nici nu este alt dumnezeu, ca unul să-i dea cererea aceluia, iar altul - Acestuia.

33 Dumnezeu, Cel ce mă încinge cu putere şi a pus fără prihană calea mea,

Că, întărindu-mă cu a Lui putere, mă sîrguiesc a umbla pe calea cea dreaptă.

34 Cel ce face picioarele mele ca ale cerbului şi peste cele înalte mă pune;

Că, precum cerbilor le-a dat după fire a călca fiarele înveninate, aşa m-a arătat şi pe mine mai tare şi mai înalt decît neprietenii.

35 Cel ce înveți mîinile mele la război,

Că - întinzîndu-le pe acestea întru rugăciune - îi biruiesc pe vrăjmaşi.

şi ai pus arc de aramă în brațele mele,

Pentru aceasta, a făcut brațele mele ca un arc de aramă nefrînt, ca să sloboadă săgețile asupra vrăjmaşilor.

36 şi mi-ai dat mie scuteală de mîntuire şi dreapta Ta m-a sprijinit. Şi certarea Ta m-a îndreptat întru sfîrşit şi certarea Ta aceasta mă va învăța.

Şi m-ai pedepsit pe mine, cel ce am păcătuit, m-ai îndreptat după ce am căzut, m-ai învățat cît de mare rău este păcatul şi m-ai învrednicit mîntuirii.

37 Lărgit-ai paşii mei sub mine, şi nu au slăbit urmele mele.

Întru strîmtorarea necazului - zice - mi-ai dat lățimea mîngîierii, de care mîngîindu-mă, am ajuns pînă în vremea de acum. Iar pe „lărgit-ai”, Simmah l-a zis: „desfătat-ai”.

38 Goni-voi pe vrăjmaşii mei şi-i voi prinde pe dînşii. Şi nu mă voi întoarce, pînă ce se vor sfîrşi.
39 Necăji-i-voi pe dînşii, şi nu vor putea să stea, cădea-vor sub picioarele mele.

Zice: Întărindu-mă de dumnezeiasca Ta Pronie, nădăjduiesc că-i voi birui pe toți vrăjmaşii mei şi că nu mă voi opri pînă ce nu-i voi face iarăşi supuşi. Că aceasta a arătat zicînd: „cădea-vor sub picioarele mele.”

40 Şi m-ai încins cu putere spre război, împiedicat-ai pe toți cei ce se sculau asupra mea, sub mine,

Adică: Mi-ai dăruit bărbăție şi tărie şi ai împiedicat pornirea vrăjmaşilor. Aşa s-a făcut şi cu Goliat, şi cu Saul: pe acela care a cheltuit vremea lucrării întru cuvinte nebuneşti l-a surpat cu praştia, iar de cel legat cu somnul a scăpat cu lesnire. Tot aşa a scăpat şi de bîntuielile Gateenilor[60].

41 şi al vrăjmaşilor mei mi-ai dat dosul

În loc de: I-ai întors în fugă - că osebirea celor ce fug este să dea dosurile.

şi pe cei ce mă urăsc i-ai pierdut.

Pe Saul, pe Ahitofel, pe Avesalom şi pe nenumărați alții.

42 Strigat-au, şi nu era Cel ce mîntuieşte, către Domnul, şi nu i-a auzit pe ei.

Nici cei străini nu au dobîndit purtarea de grijă chemîndu-i spre ajutor pe ai lor dumnezei, nici

60 Locuitorii cetății Gat, unde s-a adăpostit David pe cînd era gonit de Saul. Despre Gateeni va mai fi vorba.

Saul, Avesalom, Semei[61] şi ceilalți vrăjmaşi dintre Israililteni nu L-au avut ajutor pe Dumnezeu.

43 Şi-i voi zdrumica pe ei ca praful în fața vîntului, ca tina ulițelor voi şterge pe dînşii.

Ajutîndu-mi mie darul Tău, se vor face deşerți şi de tot nevăzuți.

44 Izbăveşte-mă de împotrivă-grăirea norodului!

Aici, mai-nainte vesteşte nebunia Iudeilor împotriva Mîntuitorului şi mîntuirea neamurilor şi se roagă să nu aibă nici o împărtăşire la împotrivă-grăirea acelora.

Pune-Mă-vei cap neamurilor.

Şi, cu adevărat, nu-l ştim pe David să fi împărățit peste neamuri, ci proorocia se împlineşte prin Cel ce S-a născut dintru dînsul după trup. Pentru că Cel ce S-a născut după trup din David - „David" şi El numindu-Se, după dumnezeiescul Iezechil – Stăpînul zic, adică Hristos, a împărățit peste toate neamurile, de-a pururea stăpînind peste toți ca Dumnezeu, iar după întrupare primind şi slujba cea de voie a celor ce au crezut întru Dînsul.

45 Norodul pe care nu l-am cunoscut Mi-a slujit Mie, întru auzul urechii M-a ascultat.

Mai-nainte le vesteşte pe acestea de către fața Stăpînului Hristos şi zice: Chemîndu-se, cei ce n-au primit vreodată nici pe legiuitorul, nici pe Proorocul Meu, au ascultat şi au iubit foarte cu lesnire stăpînirea Mea.

46 Fiii străini au mințit Mie, fiii străini s-au învechit şi au şchiopat din cărările lor.

Iar cei ce au fost numiți „fii" şi au fost scrişi în rînduială de fii s-au făcut străini, fiind nemulțumitori spre facerile de bine, şchiopătînd împrejurul credinței şi părăsind calea bunei-credințe. Aşa zice Dumnezeu şi prin Ieremia Proorocul: „Cum te-ai întors Mie întru amărăciune, via cea străină, iar Eu am sădit vie roditoare, toată adevărată", cuvinte prin care arată sădirea Sa şi mustră nemulțumirea acelora. Iar pe acest „s-au învechit şi au şchiopătat", Simmah l-a zis: „se vor necinsti şi se vor ruşina", sfîrşitul mai-nainte grăirii mărturisind că sînt într-adevăr plini de necinste: văzîndu-se numai, sînt urîcioşi tuturor.

47 Viu este Domnul, şi bine este cuvîntat Dumnezeul meu şi să Se înalțe Dumnezeul mîntuirii mele!

Pomenind împreună-grăirea Iudeilor, Proorocul însemnează Patima şi Învierea de după Patimă. Şi, fiindcă Iudeii obişnuiesc să numească „mort" pe Cel răstignit, el strigă: „Viu este Domnul, şi bine este cuvîntat Dumnezeul meu şi să Se înalțe Dumnezeul mîntuirii mele." Şi nu numai că este viu, ci S-a şi înălțat în ceruri şi le dă mîntuire celor ce voiesc.

48 Dumnezeule, Cel ce mi-ai dat izbîndire mie şi ai supus noroadele sub mine, Izbăvitorul meu de vrăjmaşii mei cei mînioşi,
49 de la cei ce se scoală asupra mea mă vei înălța, de omul nedrept mă vei izbăvi.

Deci Tu, Cel ce vei face acestea multe vremi mai pe urmă, mă vei izbăvi şi pe mine de cei ce îmi dau război cu nedreptate şi vei arăta bine-supus norodul pe care mi l-ai supus.

50 Pentru aceasta mă voi mărturisi Ție întru neamuri, Doamne, şi numelui Tău voi cînta,

Că, prin neamurile ce se vor chema puțin mai pe urmă, Te voi cînta întru bisericile din toată lumea. Şi este cu putință a vedea sfîrşitul proorociei acesteia: dumnezeiescul David Îl laudă pe

61 Vezi nota tîlcuirii stihului 13, Psalm 30.

Dumnezeu prin rugi bine-credincioase întru toate cetățile şi satele, țarinile şi pustniciile, şi în munți, şi în dealuri, şi pe pământ, şi în mare, şi în cea locuită şi în cea nelocuită.

51 Cel ce măreşti mîntuirile împăratului şi faci milă unsului Tău, lui David, şi seminției lui pînă în veac.

Că, după ce m-ai uns împărat, Tu nu numai că mă mîntuieşti, ci m-ai şi arătat strălucit şi vestit. Şi îi vei învrednici de această purtare de grijă şi pe copiii mei, şi pînă în veac vei păzi strălucirea seminției mele. Însă, dacă se va înțelege aceasta iudeeşte, proorocia va fi mustrată, căci neamul lui David a ținut împărăția doar pînă la robie, iar după întoarcerea de acolo, singur povățuind, Zorobabel[62] n-a lăsat moştenitori ai stăpînirii. Deci - dacă proorocia este adevărată, precum şi este negreşit, fiindcă Duhul Adevărului a descoperit-o - apoi trebuie să înțelegem prin „sămînța lui David" cea cu strălucire veşnică pe Stăpînul Hristos, Cel ce S-a născut din David după trup, Care are Împărăție şi slavă veşnică mai-nainte de veci, ca Făcător şi Dumnezeu, dar a luat-o şi ca om, în zilele cele mai de pe urmă. Pentru aceea a zis Dumnezeul tuturor şi prin dumnezeiescul Iezechil: „Le voi da pe David împărat al lor." Şi iarăşi: „David Împăratul este în mijlocul lor." Şi l-a numit pe Dînsul „David", ca pe Cel ce a odrăslit după trup din coapsele lui David. Încă şi Fericitul Isaia strigă aceasta: „Va fi rădăcina lui Iesei Cel ce S-a sculat să stăpînească neamuri, spre Dînsul neamurile vor nădăjdui." După ce a învățat acestea, Fericitul Matei a început scrierea *Evangheliei* sale: „Cartea neamului lui Iisus Hristos, fiul lui David…"

TÎLCUIREA PSALMULUI 18

Întru sfîrşit, al lui David.

De la Fericitul Pavel ne-am învățat cele trei feluri ale dumnezeieştilor legi. Aşa, zice că una s-a dat fără scrisori, prin zidire şi prin firea oamenilor. Pentru că cele nevăzute ale Lui se văd din zidirea lumii şi se înțeleg prin făpturi. Şi iarăşi: „Neamurile ce nu au lege le fac din fire pe ale legii. Neavînd lege, aceştia îşi sînt ei înşişi lege." Alta s-a dat cu slove prin marele Moisi. Şi zice că *Legea* s-a adăugat pentru călcările de poruncă, poruncindu-se şi aşezîndu-se prin Îngeri în mîna mijlocitorului. După aceasta, s-a pus cea de a treia, adică aceea a darului, pentru că zice: „Legea Duhului Vieții m-a slobozit pe mine din legea păcatului şi a morții."

În Psalmul pus înainte, şi Fericitul David împreună-glăsuieşte cu acestea şi îi învață pe oameni după aceeaşi rînduială: mai întîi, legea ce propovăduieşte pe Ziditorul întru zidire; apoi, pe cea dată prin Moisi, care a pus mai multă cunoştință pentru Ziditorul întru cei ce voiau să ia aminte; după aceasta, pe cea a darului, care curățeşte sufletele desăvîrşit şi le izbăveşte de sticăciunea de acum. De aceea ne şi trimite la „sfîrşit" Psalmul, căci mai-nainte vesteşte *Noul Testament*.

Cerurile povestesc slava lui Dumnezeu şi facerea mîinilor Lui o vesteşte tăria.

Zice: Numai arătîndu-se frumusețea cerurilor şi mărimea, este destul să propovăduiască puterea Ziditorului. Că - dacă cel ce vede o prea-mare şi prea-bună zidire îl laudă pe ziditor; dacă cel ce vede o corabie bine şi frumos făcută îl înțelege pe marangoz (adică pe făcătorul de

62 Prinț Iudeu născut în Babilon, primul între cele 12 călăuze care au adus la Ierusalim o caravană de strămutați, între 538 şi 522. Împreună cu Marele Preot Iosua reia lucrările (începute de Şesbazar în 537) pentru refacerea Bisericii, care se deschide în 515 (vezi *1 Ezdra,* 2:1, 3:2,8, 4:2,3, 5:2).

corabie); dacă, prin privirea icoanei, intră împreună în lăuntru şi pomenirea zugravului - apoi, cu mult mai vîrtos văzîndu-se, zidirea povăţuieşte cu adevărat pe privitori către Ziditorul. Şi a pomenit „cerul" şi „tăria" după urmarea învăţăturii marelui Moisi, pentru că acela a zis întîi: „Să se facă cerul!", şi apoi povesteşte zidirea tăriei, pe care a numit-o „cer al cerurilor".

Să nu se mire nimeni însă de numele cu număr de mulţi[63] al cerurilor, fiind obiceiul *Scripturii* să numească uneori cu număr de unul, iar alteori cu număr de mulţi. Şi Fericitul David îl numeşte cu număr de unul: „cerul cerului Domnului." Şi iarăşi: „Celui ce îmbracă cerul cu norii." Şi - cu număr de multe, iarăşi acelaşi: „Lăudaţi-L pe Dînsul, cerurile cerurilor!" Aceeaşi însemnare au amîndouă graiurile, căci cerul acesta văzut s-a făcut ca oarecare acoperămînt al pămîntului, iar cel mai de sus este acoperămîntul acestuia. Deci pentru aceasta se numeşte „cer al cerului" şi „cer al cerurilor". Este cu putinţă a vedea şi la noi cetăţi care au numire îndoită, pentru că zicem şi „Tarson", şi „Tarsis"; şi „Tiva", şi „Tivele", pentru aceeaşi cetate. Aşa, cei vechi numeau o cetate şi „Michina", şi „Michinele", ştiind-o că se numea cu număr de multe. Şi acestea nu s-au zis de mine aşa prost, ci pentru cei ce se ispitesc să numere multe ceruri.

2 Ziua zilei spune cuvînt şi noaptea nopţii vesteşte cunoştinţă.

Urmarea tocmită a nopţii şi a zilei arată hotarele aşezate de Ziditorul, pe care zidirea neînsufleţită nu suferă a le călca. Căci - crescînd, şi micşorîndu-se spre trebuinţa oamenilor, şi una de la alta împrumutînd vreme şi iarăşi plătindu-şi datoria una alteia - ziua şi noaptea arată purtarea de grijă ce stă asupra lor. Iar acest „îi spune cuvînt, şi îi vesteşte cunoştinţă" şi „povestesc slava" nu învaţă că cele văzute sînt însufleţite, ci este facere de faţă[64] care învaţă pe toţi să se povăţuiască de la cele văzute spre Dumnezeu cel nevăzut, şi Aceluia să-I aducă lauda.

3 Nu sînt graiuri, nici cuvinte, ale cărora să nu se audă glasurile lor.
4 În tot pămîntul a ieşit vestirea lor, şi la marginile lumii - graiurile lor.

Adică: Nu cu ziceri, nici cu cuvinte care nu se aud, ci în tot pămîntul a ieşit glasul lor, ori, după Achila: „canonul lor", că - nerostind nici cuvinte, nici graiuri, ci arătînd canonul şi rînduiala lor - ele cheamă tot pămîntul şi marea spre dumnezeiasca laudă.

5 În soare a pus locaşul Său, şi el - ca un mire ce iese din cămara sa.
6 Bucura-se-va ca un uriaş să alerge cale: din marginea cerului - ieşirea lui, şi întîmpinarea lui - pînă la marginea cerului.

Cei trei[65] au tălmăcit acestea mai luminat: „În soare a pus aşezămîntul Său întru dînşii", adică în ceruri. Aşa a învăţat şi marele Moisi: „Şi a făcut Dumnezeu pe cei doi luminători mari şi i-a pus pe dînşii pe tăria cerului, spre a lumina pe pămînt." Aceasta a zis-o şi dumnezeiescul David: Şi-a pus locaşul Său în soare, ca el să se asemene, după frumuseţe, cu mirele ce iese din cămară cu multă bună-cuviinţă, iar după grăbnicie – cu un uriaş ce aleargă cu multă putere şi tărie, „nimeni stîndu-i spre împiedicare şi ispitindu-se să-l oprească despre mergerea înainte. Aşa şi acesta: răsare de la răsărit, şi întru o zi trece cerul şi ajunge la apus, împărtăşind toată jivina de a sa fierbinţeală."

7 Şi nu este cine să se ascundă de căldura lui.

„Căldura" a pomenit-o aici în loc de lumină, arătînd mai mare lucrare decît lumina făcută de

63 plural
64 „Facere de faţă" - personificare, figură de stil prin care se atribuie firii neomeneşti însuşiri ale oamenilor.
65 Cei trei tălmăcitori folosiţi cu osebire: Achila, Teodotion şi Simmah.

mînă, care nu ne încălzeşte decît de aproape, iar soarele - slobozindu-şi razele de departe - ne împărtăşeşte şi de căldură, şi de lumină. Ajung şi acestea să arate oamenilor pe Făcătorul, dar a dat şi lege spre ajutor, care poate să întoarcă pe cei rătăciți:

8 Legea Domnului este fără prihană, care întoarce sufletele; mărturia Domnului - credincioasă, care înțelepțeşte pruncii.

9 Dreptățile Domnului - drepte, cele ce veselesc inima; porunca Domnului - strălucită, care luminează ochii.

10 Frica Domnului - curată, care rămîne în veacul veacului. Judecățile Domnului - adevărate, îndreptate împreună.

11 Dorite-s mai mult decît aurul, şi decît piatra scumpă mult, şi - mai dulci decît mierea şi fagurul.

„Lege", şi „mărturie", şi „dreptăți", şi „poruncă" şi „judecăți" numeşte *Legea* lui Moisi, că uneori zice: „Acestea sînt dreptățile şi judecățile pe care le-a dat Domnul lui Moisi", iar alteori: „Vei străjui *Legea* Domnului Dumnezeului tău şi vei păzi poruncile Lui!" Şi se numeşte „lege", ca ceea ce pune în rînduială viețuirea prea-bună; şi „mărturie", ca ceea ce îi mărturiseşte pe cei ce păcătuiesc şi le arată pedeapsa călcării de poruncă; iar „dreptăți" - ca ceea ce învață dreptatea, şi opreşte nedreptatea şi îi arată drepți pe cei ce isprăvesc fapte bune. Se numeşte „poruncă", ca ceea ce porunceşte ce se cuvine să se facă şi le rînduieşte cu stăpînire; iar „judecăți" - ca ceea ce arată dumnezeieştile hotărîri, şi învață ce bunătăți va dobîndi cel ce le păzeşte şi la care munci se va da cel ce le calcă. Deci zice: Legea lui Dumnezeu, fiind slobodă de toată prihana, întoarce sufletele oamenilor şi le face fără de prihană. Mărturia, înfricoşînd pe cei nedesăvîrşiți şi prunci, îi înțelepțeşte. Dreptățile veselesc inima, arătînd pricina îndreptării. Porunca luminează ochiul minții, învățîndu-l ce mulțumeşte şi împacă pe Dumnezeul tuturor. Iar evlavia şi frica lui Dumnezeu, arătînd cu cuvinte sfătuitoare păzirea acestora, aduce desfătarea veşnicelor bunătăți. Şi după cuviință a numit „curată" frica de Dumnezeu, adică curată de păcat, fiindcă frica omenească este păcătoasă şi se numeşte „temere". Iar judecățile le-a numit „adevărate şi îndreptate", ca cele ce cu adevărat aduc asupra oamenilor şi cinste, dar şi pedepse drepte.

Deci a zis: „Acestea sînt mai scumpe decît aurul şi decît pietrele scumpe şi mai dulci decît mierea", însă nu tuturor oamenilor, ci celor cu adevărat oameni, a căror viață nu se aseamănă dobitoacelor celor necuvîntătoare, după glasul Proorocului.

12 Pentru că robul Tău le păzeşte pe acestea

Pentru a căror dobîndire ne învață mai descoperit:

şi, cînd păzesc acestea, răsplătire este multă.

Zice: Celor ce voiesc a le păzi pe acestea le este pusă înainte prea-mare răsplătire. Dar, de vreme ce a zis că păzeşte judecățile lui Dumnezeu, a luat în minte neputința omenească şi, gîndind trufia graiului, îndată a adăugat:

13 Greşalele cine le va pricepe? De cele ascunse ale mele curățeşte-mă

Că, deşi voiesc cu multă sîrguință a păzi poruncile lui Dumnezeu, mă trag de fireasca neputință spre multe afară de voia şi de socoteala mea. Şi pe unele le greşesc neştiind, iar pe altele - biruindu-mă de lucrurile puse împrejuru-mi, ce îmi cad înainte. Iar de şi scap de păcatul cu lucrul, gîndurile mă umplu de toată întinăciunea. Pentru aceasta Te rog pe Tine, Cel ce poți a mă curăți, şi strig: „De cele ascunse ale mele curățeşte-mă!"

14 şi de cei străini cruță pe robul Tău!

Că nu numai gîndurile mă înconjură, ci şi ceata dracilor se pune împrejurul meu: aceia îmi vrăjmăşuiesc de afară, iar acelea împreună lucrează şi le ajută din lăuntru. Şi după cuviință i-a numit pe dînşii „străini", ca pe nişte vrăjmaşi care s-au lepădat cu totul de împrietenirea cu noi.

De nu mă vor stăpîni, atunci fără prihană voi fi şi mă voi curăți de păcat mare.

15 Şi vor fi întru bună-plăcere cuvintele gurii mele, şi cugetul inimii mele înaintea mea este totdeauna.

Iar eu doresc - zice - să capăt ajutorul Tău, ca - scăpînd de bîntuielile acestora - să-mi pun înaintea Ta sufletul slobod de toată prihana şi, luîndu-mi de la Tine iertarea pentru cele greşite, să-Ți aduc Ție lauda veşnică, pomenind de-a pururea cuvintele Tale. Însă prin acestea mai-nainte vesteşte şi *Aşezămîntul cel Nou*, şi darul Botezului şi dăruirea Preasfîntului Duh, prin care credincioşii capătă lăsarea celor mai-nainte greşite şi, avînd destul ajutor în vremea de aici înainte, biruiesc patimile ce se ridică asupră-le şi duhurile vrăjmaşe şi rele.

După aceea, adaugă:

Doamne, ajutorul meu şi Izbăvitorul meu!

Punînd sfîrşitul potrivit Psalmului, L-a numit „Domn", ca pe un Făcător şi Ziditor, şi „izbăvitor", ca pe Cel ce slobozeşte de stricăciunea dinainte prin naşterea de a doua oară a Preasfîntului Botez, şi izbăveşte de robia dracilor şi dăruieşte nestricăciune şi nemurire.

Psalmul acesta le cuprinde pe toate: cele dintîi învață pentru zidire şi pentru purtarea de grijă, cele din mijloc - pentru *Lege*, iar cele de pe urmă - pentru dar. Că zice: „Greşelile cine le va pricepe? De cele ascunse ale mele curățeşte-mă şi păzeşte de străini pe robul Tău, Doamne, ajutorul meu şi izbăvitorul meu." Iar dăruitor al bunătăților acestora este *Noul Testament*.

TÎLCUIREA PSALMULUI 19

Întru sfîrşit, al lui David.

Ostăşindu-se oarecînd asupra Iudeii, Senaherim a trimis spre înconjurarea Ierusalimului oaste prea-mare, peste care era voievod Rampsak, şi scrisori Iezechiei, pline de toată hula şi păgînătatea. Fericitul Iezechia, bărbat împodobit cu toată buna-credință, luînd epistola aceea şi chemîndu-l spre ajutor pe Proorocul Isaia, a alergat la dumnezeiasca Biserică şi, deschizînd scrisoarea, a arătat-o lui Dumnezeu, spunîndu-I păgînătatea neprietenilor şi rugîndu-L ca pentru hula aceluia să arate Asirienilor a Sa putere. Prin Psalmul de față, Fericitul David le prooroceşte pe acestea mai-nainte cu multe neamuri, luminîndu-se de Preasfîntul Duh, şi îl arată pe norod că se roagă împreună cu împăratul (Iezechia), îndemnînd pe Dumnezeu ca rugăciunea lui să fie primită.

Auză-te Domnul în ziua necazului, sprijinească-te numele Dumnezeului lui Iacov!

2 Trimită ție ajutor dintru cel sfînt şi din Sion sprijinească-te pe tine!

Că, de vreme ce minunatul Iezechia a alergat la dumnezeiasca Biserică, ținînd scrisoarea cea hulitoare, norodul se roagă să fie primită rugăciunea lui şi să dobîndească de acolo ajutorul. Aici, a numit „sfînt" Biserica.

3 Pomenească Domnul toată jertfa ta, şi arderea de tot a ta să se îngraşe!

Fiindcă şi în vreme de pace se grijea de dumnezeiasca slujbă, după cuviinţă le vorbeşte pe acestea pentru împăratul, rugînd pe Dumnezeul tuturor să caute spre bună-credinţa lui, să pomenească jertfele cele multe şi felurite şi să-i dea iarăşi pace, ca el să-L milostivească cu mai multe jertfe. Căci Simmah a tălmăcit aşa acest „arderea de tot a Ta să se îngraşe”: „prinosul Tău mai mult să-l facă”, adică: Dăruindu-ţi slobozenia păcii, să-ţi dea ţie vreme ca să-L milostiveşti pe Dînsul cu mai multe jertfe.

4 Să-ţi dea ţie Domnul după inima ta şi tot sfatul tău să-l plinească!

Îl rugăm pe Dreptul Judecător - zice - să dea răsplătire cuvenită după curăţenia sufletului tău.

5 Bucura-ne-vom de mîntuirea ta şi întru numele Domnului Dumnezeului nostru ne vom mări.
6 Plinească Domnul toate cererile inimii tale!

Că, luînd tu cererile, ne vom împărtăşi şi noi de veselie, făcîndu-ne străluciţi şi vestiţi cu puterea lui Dumnezeu.

7 Acum am cunoscut că a mîntuit Domnul pe unsul său, auzi-l-va pe dînsul din cerul cel sfînt al Său.

Ne-am învăţat prin înseşi lucrurile - zice - că împăratul nostru, nădăjduind la Dumnezeu, va dobîndi mîntuire şi, aducîndu-şi cererile întru Biserica de jos, va primi ajutorul de sus.

Întru putere este mîntuirea dreptei Tale.

Că prea-mare ajutor de mîntuire este puterea dreptei Lui, pe care-l dăruieşte celor ce se apropie la El. Iar „dreaptă” a zis aici iarăşi omeneşte, numind aşa dumnezeiasca purtare de grijă.

8 Aceştia - în căruţe, şi aceştia - pe cai, iar noi întru numele Domnului Dumnezeului nostru vom chema.
9 Aceştia s-au împiedicat şi au căzut, iar noi ne-am sculat şi ne-am îndreptat.

Zice: Bizuindu-se cailor şi carelor, aceia n-au dobîndit nici un folos de acolo, ci - nevăzut împiedicîndu-se - au căzut. Iar noi, chemînd dumnezeiescul ajutor, am dobîndit văzut mîntuirea şi, ca şi cum neprietenii ar fi căzut jos de frică, ne-am arătat mai înalţi decît vrăjmaşii.

10 Doamne, mîntuieşte pe împăratul şi ne auzi pe noi, ori în ce zi Te vom chema!

Că, după ce am dobîndit atîta sprijinire, noi înşine şi împăratul nostru, Te rugăm, Stăpîne, a o cîştiga pe aceasta totdeauna.

TÎLCUIREA PSALMULUI 20

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

După biruinţa aceea strălucită şi vestită şi după pieirea cea nevăzută a Asirienilor, Fericitul Iezechia s-a bolnăvit şi, înştiinţîndu-se prin Proorocul Isaia că va muri, a milostivit pe Dumnezeu cu lacrimi fierbinţi, s-a izbăvit de boală şi a primit făgăduinţă pentru încă cincisprezece ani de viaţă. Deci dumnezeiescul David a scris Psalmul acesta iarăşi ca despre faţa norodului, care laudă pe Dumnezeu pentru sănătatea împăratului.

Doamne, întru puterea Ta se va veseli împăratul şi de mîntuirea Ta se va bucura foarte.
2 Pofta inimii lui i-ai dat lui şi de voia buzelor lui nu l-ai lipsit pe dînsul.

Puternic fiind - zice - şi iubitor de oameni, ai primit cu dragoste rugăciunea împăratului nostru şi i-ai dat lui toate cererile. Iar mai vîrtos i-a dăruit daruri mai mari decît cererea, că a adăugat:

3 L-ai întîmpinat pe el cu blagosloveniile bunătății, pus-ai pe capul lui cunună de piatră scumpă.

Că i-ai dat lui împărăția fără să o ceară şi cu iubirea Ta de cinste ai împodobit capul lui cu cunună împărătească.

4 Viață a cerut de la Tine, şi i-ai dat lui lungime de zile în veacul veacului.

A luat - zice - aceea pentru care s-a rugat şi a dobîndit viața pe care a dorit-o, pentru că acest „în veacul veacului" arată şi viața ce va să fie, adică pe cea gătită Sfinților, care are nepierzarea.

5 Mare este slava lui întru mîntuirea Ta, slavă şi mare cuviință vei pune peste el.

Nu numai că i-a dăruit mîntuire, ci l-a făcut pe el strălucit, şi înalt şi vestit pentru moartea cea prea-slăvită a vrăjmaşilor şi pentru că soarele a alergat înapoi cale împotrivnică[66]. Şi aşa s-a făcut de cunoscut acest lucru peste tot pămîntul şi marea, încît Împăratul Babilonienilor a trimis daruri celor ce de demult dădeau ei daruri Asirienilor. El socotea că soarele a făcut acest lucru (ori că l-a pătimit) pentru Iezechia, semnul arătînd moartea Asirienilor.

6 Că îi vei da lui blagoslovenie în veacul veacului, veseli-l-vei pe dînsul întru bucurie cu fața Ta.

Zice: Avînd atîta îndrăzneală la Tine, de-a pururea va fi pomenit şi mult-vestit întru toate neamurile. Pentru că, pe acest „cu fața Ta", Simmah l-a pus: „înaintea feței Tale". Deci va avea veselie - zice - şi necurmată îndulcire, dobîndind „fața Ta", adică milostivirea Ta. Iar pricina acestora s-a făcut lui căci a nădăjduit spre Tine. Şi a adăugat aceasta:

7 Că împăratul nădăjduieşte spre Domnul şi întru mila Celui înalt nu se va clăti.

Dobîndind darul Tău, el este mai înalt decît cei ce îi dau război. Şi îl dobîndeşte nădăjduind la nici un om, fără numai la Tine.

8 Afle-se mîna Ta tuturor vrăjmaşilor Tăi, dreapta Ta să afle pe toți cei ce Te urăsc pe Tine!

Simmah a zis acest cuvînt mai descoperit: „Mîna Ta va apuca şi va prinde pe toți vrăjmaşii Tăi, dreapta Ta va afla pe toți cei ce Te urăsc pe Tine." Şi se țin de aceeaşi urmare cele zise, că nu s-a bizuit în zadar împăratul la nădejdea Ta, „ci ştiind că dreapta Ta este mai înaltă decît toți vrăjmaşii, şi îi va prinde pe cei prea-iuți şi grabnici şi pe cei prea-puternici îi va pierde." Iar „dreaptă" şi „mînă", iarăşi a zis lucrarea.

9 Că-i vei pune pe ei ca un cuptor de foc în vremea feței Tale. Domnul întru mînia Sa îi va tulbura pe ei, şi-i va mînca pe ei focul.
10 Rodul lor de pe pămînt îl vei pierde şi sămînța lor din fiii oamenilor.

Lesne Îți este Ție - zice - să-i aprinzi pe dînşii ca pe un cuptor şi să-i mistuieşti ca pe o materie de ars în foc. Şi nu numai pe dînşii, ci şi pe fiii şi nepoții lor - că pe aceştia i-a numit „sămînță" şi „rod" - încît să se stingă toată pomenirea lor. Iar acest „în vremea feței Tale" - în loc

66 Cerînd semn că se va însănătoşi cu adevărat, împăratul s-a învrednicit de acea nemaiauzită minune, căci soarele s-a întors din drumul său, dînd înapoi umbra ceasului solar cu zece linii (v. *Cartea a patra a Împăraților*, 20:9, 10).

de: „în vremea urgiei Tale” - însemnează: Cînd vei cerca să se facă acest lucru şi cînd vei judeca potrivită vremea muncii.

11 Că au plecat asupra Ta rele,

De vreme ce şi-au pornit limba asupra Ta şi au rostit cuvinte hulitoare.

cugetat-au sfaturi care nu vor putea să stea.

Unele din pre-scrieri (adică izvoade[67]) au zis „să stea”, iar Simmah: „Au gîndit gînduri care nu pot să fie.” Prin aceasta, mai-nainte grăieşte de cuvintele hulitoare ale Asirianului: „Să nu te amăgească pe tine Dumnezeul spre Care ai nădăjduit că va izbăvi Ierusalimul din mîna mea!” Pentru graiurile acestea zice că „au gîndit gînduri care nu pot să fie”, ori „au cugetat sfaturi care nu vor putea să stea”, nădăjduindu-se că Îl vor birui pe Dumnezeul cel adevărat, precum făcuseră cu idolii.

12 Că-i vei pune pe dînşii dos,

Simmah zice aşa: „Îi vei pune pe dînşii întorşi”, adică: Pe cei ce au scăpat de rana Îngerului îi vei întoarce în fugă şi-i vei sili să-şi dea spatele, ducîndu-se să vestească cele făcute. Şi pe acestea le-a pus cu proorocie Proorocul, ca pe cele nefăcute încă.

întru cei rămaşi ai Tăi vei găti fața lor.

Oarecari au zis că acest cuvînt este cu ipervaton, şi l-au înțeles aşa: Întru cei rămaşi ai lor vei găti fața Ta, adică: Vei aduce pedeapsă şi asupra celor rămaşi, şi asupra celor ce au fugit. Este însă cu putință să alăturăm aceeaşi înțelegere, zicînd: „Întru cei rămaşi ai Tăi vei găti fața lor”, pentru că uşor şi lesne Îți este a aduce asupra lor pedepsele rămase Ție, şi Îți este cu putință a-i întoarce înapoi, şi a-i opri şi a-i munci pe cei ce au fugit, şi şi-au dat dosurile şi au socotit că au scăpat de moarte.

13 Înalță-Te, Doamne, întru puterea Ta, cînta-vom şi vom lăuda puterile Tale!

Nu fiind smerit Se înalță Dumnezeu, nici nu ia ce nu are, ci arată ce are. Deci după cuviință a zis: „Înalță-Te, Doamne, întru puterea Ta”, ca să se arate înălțimea Ta, pe care noi o vom cînta şi o vom lăuda, povestind facerile Tale de minuni.

TÎLCUIREA PSALMULUI 21

Întru sfîrşit, pentru sprijinirea de dimineață, Psalmul lui David.

Psalmul acesta mai-nainte vesteşte Patimile Stăpînului Hristos, şi Învierea, şi chemarea neamurilor şi mîntuirea lumii. Deasupra-scrierea aceasta arată. „Zice: «întru sfîrşit, pentru sprijinirea de dimineață». Acel «întru sfîrşit» este pus ca să înțelegi «iconomia ce s-a făcut de Dînsul la sfîrşitul veacurilor»”. Iar „sprijinire de dimineață” este arătarea Mîntuitorului nostru, Cel ce a strălucit ca o dimineață celor ce şedeau întru întuneric. Căci Stăpînul Hristos este Lumină adevărată şi a săvîrşit dimineața care a risipit întunericul şi „negura diavolească, pentru că «răutatea», în multe locuri ale Scripturii, se înțelege în loc de «întuneric», cu ghicitură. Iar oarecare

67 „izvod” - manuscris original, prima sursă

numeşte «sprijinire de dimineaţă» vremea Învierii Mîntuitorului." Deci pentru Dînsul s-a zis Psalmul, căci se cuvine a crede mai mult Sfinţiţilor Apostoli şi Mîntuitorului Însuşi, Celui ce a pricinuit arătat înainte-cuvîntarea Psalmului, decît celor ce se apucă a-l tîlcui rău.

Dumnezeule, Dumnezeul Meu, ia aminte spre Mine, pentru ce M-ai lăsat?

Stăpînul a slobozit acest glas şi pe Cruce, fiind pironit, folosind însăşi limba Evreilor: „Ili, ili, lema sabahtani?" Aşadar cum este cu putinţă să facă ei neadevărată mărturia Adevărului Însuşi? Iar că „S-a lăsat", zice fiindcă a suferit moartea, care luase stăpînirea asupra celor păcătoşi, măcar că nu s-a făcut de Dînsul nici un păcat. Deci nu numeşte „lăsare" despărţirea Dumnezeirii celei unite - după cum au socotit oarecari - ci slobozirea ce s-a făcut patimii. Pentru că Dumnezeirea era de faţă şi cînd pătimea Chipul robului[68] şi L-a slobozit să pătimească, măiestrind mîntuire la toată firea omenească. Ea însă nu primea patimă întru Sine, căci cum era cu putinţă să pătimească firea cea fără de patimă? Ci Stăpînul Hristos le zice pe acestea ca un om şi - de vreme ce întru cele aduse asupră-I El era pîrgă a firii omeneşti - vorbeşte pentru toată firea.

2 Departe de mîntuirea Mea sînt cuvintele greşelilor Mele.

Se cuvine a şti că nici unul din ceilalţi tălmăcitori nu a pomenit „greşelile", ci Achila zice: „răcnirea Mea", Simmah: „tînguirile Mele", iar Teodotion: „strigarea Mea". Dar, ca să nu fim în bănuială că i-am trecut cu vederea pe ceilalţi tălmăcitori şi că dintru aflare a minţii îi mustrăm pe cei ce au tîlcuit într-alt fel Psalmul acesta, vom folosi tălmăcirea Celor 70. Luînd aminte la acest stih, şi aceia au zis că Psalmul nu se potriveşte la Domnul, căci „cum era cu putinţă să zică Cel ce nu a păcătuit: «departe de mîntuirea Mea sînt cuvintele greşelilor Mele»?" Deci ascultă-l strigînd pe marele Ioan: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii". Şi pe dumnezeiescul Pavel: „Pe Cel ce n-a cunoscut păcat, pentru noi păcat L-a făcut, ca noi să ne facem dreptate printr-Însul." Şi iarăşi: „Hristos pe noi ne-a răscumpărat din blestemul *Legii*, făcîndu-Se, pentru noi, blestem." Deci - precum a luat asupră-Şi păcatul nostru, fiind izvor al dreptăţii; şi a luat blestemul ce zăcea asupra noastră, fiind noian al blagosloveniei; şi a răbdat Crucea, defăimînd ruşinea - tot aşa a rostit şi cuvintele cele pentru noi. Că - dacă S-a vîrît, cu voia, sub pedeapsa hotărîtă nouă, căci „pedeapsa păcii noastre este peste Dînsul", după cum zice Proorocul - apoi cu mult mai vîrtos şi mai bine a rostit cuvintele cele pentru noi în locul nostru, şi strigă: „Departe de mîntuirea Mea sînt cuvintele greşelilor Mele." Să nu cauţi - zice - la greşelile firii, ci dă-i mîntuire pentru Patimile Mele. Şi, de vreme ce a iconomisit patima după omenire[69], în vremea Patimilor S-a rugat de multe ori, zicînd: „Părinte, de este cu putinţă, treacă paharul acesta de la Mine!" Şi, mîhnindu-Se, zicea: „Întristat este sufletul Meu pînă la moarte." Deci, după cuviinţă, şi Psalmul de faţă le-a zis pe acestea, mai-nainte vestindu-le.

3 Dumnezeul Meu, striga-voi ziua către Tine, şi nu vei auzi; şi noaptea, şi nu spre nepricepere Mie.

Ori, după ceilalţi: „Şi noaptea, şi nu cu tăcere." Zice: Necurmat strigînd Eu noaptea şi ziua şi nesuferind a tăcea, nu ai auzit şi M-ai dat la Patimă, dar cu toate acestea ştiu taina iconomiei. Că aceasta a arătat „nu spre nepricepere Mie", adică: Am înţeles că nu în zadar ai întîrziat darea cererii, ci iconomisind din Patimă un lucru mare şi mîntuitor.

4 Iar Tu în cel sfînt locuieşti, lauda lui Israil.

68 Încă o dată: omul Iisus.

69 După firea cea omenească, după „omenitate".

Lucrul mai prea-slăvit decît toate - zice - este că Patima se lucrează locuind Tu în trupul acesta sfînt. Iar „laudă a lui Israil” Îl numeşte pe Dînsul ca pe Cel ce Se laudă şi Se cîntă de ai Săi slujitori, căci, în loc de „laudă”, ceilalți tîlcuitori au pus „cîntare”.

5 Spre Tine au nădăjduit părinții noştri,

Arată cîştigul nădejdii:

nădăjduit-au, şi i-ai izbăvit pe dînşii.
6 Către Tine au strigat, şi s-au mîntuit. Spre Tine au nădăjduit, şi nu s-au ruşinat.

Ştiu arătat - zice - că, nădăjduind la ajutorul Tău, părinții noştri nu s-au înşelat de nădejde şi, chemîndu-Te pe Tine spre ajutor, au dobîndit purtarea Ta de grijă.

7 Iar Eu sînt vierme, şi nu om, ocara oamenilor şi defăimarea norodului.

Iar Eu - zice - ca un vierme şi prost[70] M-am arătat, şi am fost cu totul de rîs. Oarecari au zis că prin „vierme” se arată şi naşterea din Fecioară, că nu din împreunare are acesta (adică viermele) pe fiu. Iar eu socotesc că prin „vierme” se arată aici numai prostimea, asemuind aceasta din cele de mai jos, căci zice:

8 Toți cei ce M-au văzut M-au batjocorit, grăit-au cu buzele, clătit-au cu capul:
9 Nădăjduit-a spre Domnul, izbăvească-L pe El, mîntuiască-L pe El, că-L voieşte pe El!

Iar acestea se află şi întru *Sfinţitele Evanghelii*, că zice: „Mulți, clătind cu capetele, ziceau: Pe alții a mîntuit, pe Sine nu poate să Se mîntuiască!” Şi unul din tîlhari zicea: „De eşti Tu Fiul lui Dumnezeu, mîntuieşte-Te pe Sine-Ți şi pe noi!” Se poate a-l afla întru *Sfinţitele Evanghelii* încă şi pe acest „Nădăjduit-a spre Domnul, izbăvească-L pe El, mîntuiască-L pe El, că Îl voieşte pe El!”

10 Că Tu eşti Cel ce M-ai tras din pîntece, nădejdea Mea, de la sînul Maicii Mele.
11 Spre Tine m-am aruncat din mitras[71]*, din pîntecele Maicii Mele Dumnezeul Meu eşti Tu.*

Şi Fericitul Isaia le-a mai-nainte vestit pe acestea: după ce a zis că „fecioara va lua în pîntece, şi va naşte Fiu şi vor chema numele Lui Emmanuil”, a adăugat: „Unt şi miere va mînca mai-nainte de a cunoaşte El binele sau răul. Va lepăda răutatea, ca să aleagă binele.” Deci şi Fericitul David zice, ca despre fața Stăpînului Hristos: Tu M-ai plămădit în mitră, şi de acolo iarăşi M-ai scos şi, încă aplecîndu-mă Eu şi trăgînd sînul cel de maică, am spînzurat nădejdile Mele de a Ta purtare de grijă.

12 Să nu Te depărtezi de la Mine, că necazul este aproape, şi nu este cine să-Mi ajute Mie!

Pentru că atunci L-a părăsit pe Dînsul şi ceata ucenicilor. După aceasta, mai-nainte grăieşte şi felurile necazului:

13 Înconjuratu-M-au viței mulți, tauri graşi M-au cuprins,
14 deschis-au asupra Mea gura lor, ca un leu ce răpeşte şi răcneşte.

Numeşte „tauri” pe preoți şi pe cărturari, cărora le era încredințată începătoria norodului şi care erau foarte aspri şi semeți, iar „viței” - pe cei rînduiți sub dînşii. Şi le spune „graşi” pentru că s-au desfătat întru bunătățile dăruite de Dînsul. Aşa a zis mai-nainte şi marele Moisi: „Şi a mîncat Iacov, şi s-a săturat cel iubit şi a zvîrlit cu piciorul; îngrăşatu-s-a, îngroşatu-s-a, lățitu-s-a şi a părăsit pe

70 „Prost” – aici: „smerit”, „simplu”, „sărac”.
71 „Mitras” - sălaşul pruncului din pîntecele mamei (grecism).

Domnul ce l-a făcut pe dînsul." Încă şi Fericitul Osie asemuieşte norodul junicei celei sirepe[72], căci ca o junică a strechiat[73] Efraim. Şi într-acest fel l-a numit: „Aşa şi Efraim, junică învățată să iubească vrajba" - adică prigonitoare şi iubitoare de pricire, că „nikos"[74] nu numeşte „biruința", ci „iubirea de pricire". Şi, arătînd smerenia de după acestea, a adăugat: „Iar Eu mă voi sui pe frumusețea grumazului ei. Grumazul ei cel înalt şi trufaş îl voi smeri şi jugul temerii deasupra ei îl voi pune." Deci şi Psalmul acesta mai-nainte scrie ridicările asupră ale arhiereilor, cărturarilor şi fariseilor, care - urmînd sălbăticia taurilor şi nebunia leilor - înconjurau pe Stăpînul nostru Hristos.

15 Ca apa s-au vărsat toate oasele Mele,

„Oase", îi numeşte pe Sfinții Apostoli, fiindcă şi Biserica o numeşte „trup", iar tăria trupului sînt oasele, că de acestea se poartă partea cea moale şi care curge a trupului. Şi zice: Toți s-au risipit în vremea Patimii, despărțindu-se aici şi acolo, ca nişte apă.

făcutu-s-a inima Mea ca ceara ce se topeşte, în mijlocul pîntecelui Meu.

16 Uscatu-s-a ca un vas de lut vîrtutea Mea, şi limba Mea s-a lipit de gîtlejul Meu, şi în țărîna morții M-ai pogorît.

Toate acestea s-au făcut în vremea Patimii: de temere, inima s-a risipit ca ceara de foc, şi vîrtutea nu mai arăta lucrarea dinainte şi limba petrecea nemişcată. Iar dumnezeieştii Evanghelişti ne învață că, fiind El întrebat de multe ori, n-a răspuns nimic. După Patimă S-a dat încă şi mormîntului, pe care l-a numit „țărînă a morții", pentru că cei ce se îngroapă se acoperă cu țărînă.

17 Că M-au înconjurat cîini mulți, adunarea celor vicleni M-a cuprins.

După Iudei, acum numeşte oastea din neamuri, că acestora L-au dat pe Dînsul. Proorocia a păzit rînduiala lucrurilor şi după cuviință i-a numit „tauri" pe aceia, şi „cîini" pe aceştia: „Că aceia erau sub jugul *Legii* - deşi călcau *Legea* la arătare - iar aceştia, după *Lege*, erau necurați. Aşa a numit-o şi Domnul pe Hananianca: «Nu este bine - zice - a lua pîinea fiilor şi a o da cîinilor.»" Cu toate acestea, după Patimă, cei ce erau „cîini" s-au mutat prin credință întru rînduiala fiilor, iar cei ce de demult au avut purtarea de grijă a fiilor au primit numirea cîinilor, căci ca nişte cîini s-au turbat asupra Stăpînului. Pentru aceştia strigă Fericitul Pavel: „Vedeți cîinii, vedeți lucrătorii cei răi, vedeți ucidere!" Aşadar, numindu-i „cîini", cuvîntul cel proorocesc a zis: „M-au înconjurat cîini mulți, adunarea celor vicleni m-a cuprins." Apoi, povesteşte cele îndrăznite de dînşii:

18 Săpat-au mîinile Mele şi picioarele Mele, numărat-au toate oasele Mele,

Acest lucru este arătat şi descoperit şi celor foarte prigonitori, că întru *Sfințitele Evanghelii* auzim pe Însuşi Domnul zicînd către Sfinții Săi Ucenici: „Vedeți mîinile Mele şi picioarele Mele, că Însumi Eu sînt." Încă şi Tomei i-a arătat semnele cuielor şi rana de suliță. Iar „numărat-au toate oasele Mele" acest lucru zice: Pironindu-Mă, atîta M-au întins, cît lesne era celui ce ar fi voit să cunoască şi numărul oaselor.

iar ei au privit şi s-au uitat la Mine.

În loc de: „batjocorindu-Mă şi rîzînd de Mine".

19 Împărțit-au hainele Mele loru-şi şi pentru cămaşa Mea au aruncat sorți.

72 rea, sălbatică

73 A înnebunit, muşcat de streche.

74 „Nikos" - „biruință", dar şi „vrajbă", în greceşte.

Istoria *Sfintelor Evanghelii* ne învață arătat şi acest lucru.

20 Iar Tu, Doamne, să nu depărtezi ajutorul Tău de la Mine, spre sprijinirea Mea ia aminte!
21 Izbăveşte de sabie sufletul Meu şi din mîna cîinelui pe cel unul născut[75] *al Meu!*
22 Mîntuieşte-Mă din gura leului şi din coarnele inorogilor - smerirea Mea!

Zice: De vreme ce nu am nici un ajutor omenesc, Mă rog să dobîndesc sprijinirea Ta şi să Mă izbăvesc de aceştia şi de cel ce lucrează prin aceştia şi vine asupra Mea ca un cîine şi ca un leu. Că „leu", şi „cîine" şi „inorog" numeşte pe cel ce are - după glasul Apostolului - stăpînia morții, adică pe diavolul, care şi în vremea Patimii a năvălit asupra Lui ca o fiară, aducînd asupră-I moartea. Aceasta a zis-o şi Domnul întru dumnezeiasca *Evanghelie*: „Acum este judecata lumii acesteia. Acum stăpînitorul lumii acesteia se va scoate afară." Şi iarăşi: „Vine stăpînitorul lumii acesteia, şi întru Mine nu va afla nimic." Dar şi nimic aflînd din acelea ce căuta - căci căuta învinuiri de păcat - L-a dat la moarte cu obrăznicie şi foarte cu nedreptate. Iar El suferea nedreptatea, meşteşugind să strice moartea cea de obşte.

23 Spune-voi numele Tău fraților Mei, în mijlocul Bisericii Te voi cînta.

Şi de aici este arătat că omeneşte grăia acestea, fiindcă omeneşte pătimea cele grăite. Astfel, „frați" numeşte pe cei ce au crezut întru Dînsul. Frați sînt însă ca ai unui om, căci Se numeşte Stăpîn şi Domn ca Dumnezeu, iar ca om - şi frate. Căci este Unul Născut, dar şi „întîi-născut", şi aceea se potriveşte Celui ce este Dumnezeu şi Domn, iar aceasta - Celui ce este om. Este singur născut ca Dumnezeu şi Unul Născut se numeşte; iar ca om Se zice şi „întîi-născut", şi martor este Apostolul, zicînd: „Ca să fie El întîi născut întru mulți frați." Iar aici zice: Povestindu-le pe acestea fraților Mei, printr-înşii Te voi cînta pe Tine, gătindu-i să țească lauda aceasta. Apoi, împlineşte făgăduința:

24 Cei ce vă temeți de Domnul, lăudați-L pe El, toată sămînța lui Iacov, slăviți-L pe El!
25 Să se teamă de Dînsul toată sămînța lui Israil!

Că - de vreme ce Biserica s-a alcătuit şi din neamuri, şi din Iudei - îi ridică spre cîntare pe toți, numindu-i pe unii de la strămoşul lor, „Iacov" şi „Israil", iar pe ceilalți - din fapta bună, ca ceea ce este destul să-i împodobească în loc de neam. Aşa aveau obicei şi Iudeii a numi pe cei ce veneau la *Lege* din neamuri, după cum ne învață *Istoria Faptelor*, că, făcînd cuvînt în norod, dumnezeiescul Apostol a zis: „Bărbați Israililteni şi care dintre voi se tem de Dumnezeu, ..."

Că n-a defăimat, nici n-a lepădat ruga săracului, nici n-a întors fața Sa de la Mine şi, cînd am strigat către Dînsul, M-a auzit.

Lăudați - zice - pe Cel ce S-a făcut vouă pricinuitor de mîntuire, pe Cel ce nu a suferit să treacă cu vederea firea voastră cea prea-proastă, ci a auzit-o şi v-a neguțătorit vouă mîntuirea prin Învierea Mea. După acestea, arată potrivirea pe care o are cu Tatăl ca Dumnezeu, că a adăugat:

26 De la Tine este lauda Mea, întru adunare mare Mă voi mărturisi Ție.

Că, precum Eu Te fac arătat oamenilor pe Tine, aşa şi Tu îi înveți pe toți să-Mi aducă aceeaşi cinste Mie, zicînd: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit, pe Dînsul ascultați-L. Iar acum Te-am şi proslăvit pe Tine şi iarăşi Te voi proslăvi." Aşa a descoperit Tatăl cunoştința pentru Dînsul lui Petru, aşa lui Pavel, aşa, prin aceştia, tuturor oamenilor, că a numit „adunare mare" ceea ce ajunge pînă la marginile pămîntului.

75 Pentru acest „unul născut", vezi tîlcuirea la Psalmul 34, stihul 17.

Rugăciunile Mele le voi da înaintea celor ce se tem de Dînsul.

„Rugăciuni” nu numeşte aici rugăciunile, ci făgăduinţele. Şi *Legea* ştie această despărţire: „de te-ai rugat Domnului rugăciune”, în loc de: „dacă te-ai făgăduit ceva lui Dumnezeu”. Deci - de vreme ce mai sus Se făgăduia să-I aducă laudă prin cei ce au crezut într-Însul - aici ne învaţă mai descoperit că va pune sfîrşit făgăduinţelor, pentru ca cei ce cugetă dumnezeieştile cuvinte să înveţe adevărul lor prin înseşi lucrurile. Şi - de vreme ce a pomenit adunare - de nevoie face proorociile pentru aceasta şi mai-nainte vesteşte chemarea tuturor neamurilor, că pe aceia îi numeşte „săraci”, ca pe unii ce de demult nu au avut bogăţia bunei-credinţe, ci au slujit sărăciei neştiinţei:

27 Mînca-vor săracii, şi se vor sătura şi vor lăuda pe Domnul cei ce-L caută pe Dînsul.

Nu toţi, că nu toţi au ascultat *Evanghelia*, ci numai cei ce au primit în lăuntru dumnezeiescul dar. De aceştia - care cu adevărat flămînzeau şi însetoşau - a zis că se vor sătura, îndulcindu-se de hrana cea nemuritoare. Însă dumnezeiască hrană ştim şi dăscălia duhovnicească şi ospăţul cel de taină şi fără de moarte, pe care-l cunosc cei învăţaţi.

Vii vor fi inimile lor în veacul veacului.

Fiind încă înfăşuraţi cu trup stricăcios, aşteaptă viaţa cea veşnică, mîngîindu-se cu nădejdea învierii.

28 Aduce-şi-vor aminte, şi se vor întoarce la Domnul toate marginile pămîntului

Bine a pus pe acest „aduce-şi-vor aminte”, fiindcă - primind pe „a fi” de la Dumnezeu - L-au uitat pe Cel ce i-a zidit. Iar „toate marginile pămîntului” nu sînt un neam, nici două, ci din toate cele ce sînt prin lume vor alerga nenumăraţi şi vor primi cu sîrguinţă raza cunoştinţei de Dumnezeu:

şi se vor închina înaintea Lui toate moştenirile neamurilor.

Şi învaţă că stăpînirea este chiar a lui Dumnezeu, iar nu străină, că a pus urmare:

29 A Domnului este Împărăţia, şi El stăpîneşte neamurile.

Că El nu este numai Dumnezeu al Iudeilor, după cum socotesc aceia, ci Făcător a toată firea oamenilor. Aşa a zis şi Apostolul: „Au numai al Iudeilor este Dumnezeu, au nu încă şi al neamurilor? Aşa şi al neamurilor, fiindcă unul este Dumnezeu, Care va îndrepta tăierea împrejur cea din credinţă şi netăierea împrejur cea prin credinţă.”

30 Mîncat-au, şi s-au închinat Lui toţi graşii pămîntului, înaintea Lui vor cădea toţi cei ce se pogoară în pămînt.

Cei ce au mîncat şi s-au săturat, mulţumind pentru hrana cea nemuritoare, se vor închina, ca unui Dumnezeu, Celui ce S-a făcut dăruitor acestora. Şi - de vreme ce în stihul dinainte i-a pomenit numai pe cei ce s-au îngrăşat din acea dumnezeiască hrană - după cuviinţă a zis că „înaintea Lui vor cădea toţi cei ce se pogoară în pămînt“: căci, după învierea din morţi, unii de bună-voie, alţii nevrînd, unii cu dragoste, iar alţii de frică vor aduce închinăciune lui Dumnezeu, după acel glas apostolesc: „Lui se va pleca tot genunchiul, al celor cereşti, şi al celor pămînteşti şi al celor de dedesubt, şi toată limba va mărturisi pe Domnul Iisus Hristos întru slava lui Dumnezeu-Tatăl.”

31 Şi sufletul Meu Lui viază, şi seminţia Mea va sluji Lui.

„Sămînță" a Stăpînului Hristos sînt cei născuți prin baia celei de a doua naşteri, care primesc darul înfierii. De aceea a zis că sufletul Său viază Lui, dar nu-I slujeşte, ci sămînța slujeşte, pentru că firea luată s-a unit cu Dumnezeirea care a luat-o şi s-a împărtăşit de aceeaşi slavă şi cinste.

32 Vesti-se-va Domnului neamul ce vine, şi vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naşte, pe care l-a făcut Domnul.

Zice: Nu pentru neamul acesta - întru care eu, David, mai-nainte le vestesc pe acestea - ci pentru cel ce va să fie şi pentru norodul ce se va naşte, pe care Însuşi Domnul tuturor l-a alcătuit.

Deci David le-a mai-nainte vestit pe acestea toate, iar eu tînguiesc trăsnirea Iudeilor, că - citind dumnezeieştile cuvinte - ei nu văd niciodată adevărul ce străluceşte întru acestea, ci hotărăsc că Psalmul s-a zis pentru David, măcar că îl aud pe dînsul strigînd: „Vesti-se-va Domnului neamul ce vine, şi vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naşte, pe care l-a făcut Domnul. Îşi vor aduce aminte, şi se vor întoarce la Domnul toate marginile pămîntului şi se vor închina înaintea Lui toate moştenirile neamurilor." Şi: „Mîncat-au şi s-au închinat Lui toți graşii pămîntului". Căci nu vedem la David nici una dintru acestea făcută, nici la vreunul din cei din David, ci numai la singur Stăpînul Hristos, Dumnezeu-Cuvîntul - Cel ce S-a înomenit după trup din David, Care din David a luat chipul robului - vedem că a umplut tot pămîntul şi marea de cunoştința de Dumnezeu şi a înduplecat pe cei ce erau de demult rătăciți şi care aduceau închinăciune idolilor să se închine Celui ce cu adevărat este Dumnezeu.

Ci, lăsînd cuvintele către Iudei, să călătorim către nevoințele ce ne sînt de față şi către tîlcuirea celorlalți Psalmi:

TÎLCUIREA PSALMULUI 22

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Acest Psalm pus înainte se cîntă de către neamuri, care se bucură, căci le va paşte pe dînsele Domnul. Încă tîlcuieşte şi ospățul cel de taină pe care l-a pus înaintea lor Cel ce îi paşte pe dînşii.

Domnul mă paşte, şi nimic nu-mi va lipsi.

Acestea au aceeaşi înțelegere cu cele tîlcuite mai-nainte, că - după ce a zis în Psalmul trecut: „Mînca-vor săracii, şi se vor sătura şi vor lăuda pe Domnul cei ce-L caută pe Dînsul", şi iarăşi: „Mîncat-au şi s-au închinat toți graşii pămîntului" - arată aici pe Dăruitorul hranei. Şi numeşte „Păstor" pe hrănitor, că aşa S-a numit pe Sine Stăpînul Hristos: „Eu sînt Păstorul cel bun, şi cunosc pe ale Mele şi Mă cunosc de ale Mele." Aşa S-a numit şi prin Proorocul Iezechil. Deci, şi aici, toți cei ce s-au îndulcit de mîntuitoarea hrană strigă: „Domnul mă paşte şi nimic nu-mi va lipsi!" - căci Păstorul le dăruieşte celor ce se pasc de Dînsul îndulcirea bunătăților de tot felul.

2 La loc de verdeață, acolo m-a sălăşluit,

Fiindcă L-a numit „Păstor" pe dăruitorul bunătăților, după cuviință a pomenit şi hrana oilor, cu închipuire, căci „verdeață" numeşte aici sfințita învățătură a dumnezeieştilor cuvinte, întru care se află hrana cea tainică.

la apa odihnei m-a hrănit.

Însemnează aici apa naşterii de a doua oară, întru care, botezîndu-se, cel ce pofteşte darul se

dezbracă de bătrînețile păcatului şi întinereşte[76].

3 Sufletul meu l-a întors, povățuitu-m-a pe cărările dreptății,

Şi dintru acestea - zice - m-a împărtăşit, după ce m-a slobozit de rătăcire şi m-a făcut a călători pe calea cea dreaptă.

pentru numele Lui.

Iar toate acestea sînt daruri ale marii Sale cuviințe, căci nu le-am dobîndit pentru a noastră faptă bună. Deci zice: Avînd un ajutor şi apărător ca Acesta, nu mă voi teme nici de porțile morții, ci toată moartea o voi defăima - căci a adăugat:

4 De voi şi merge în mijlocul umbrei morții, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine eşti.

Şi adaugă şi altele lîngă acestea:

Toiagul Tău şi varga Ta, acestea m-au mîngîiat.

Cu acela îmi întărea slăbiciunea, iar cu aceea mă povățuia către calea cea dreaptă. Însă nu ar fi greşit cineva dacă ar fi numit aşa mîntuitoarea Cruce, căci cu pecetea şi cu pomenirea acesteia ne izbăvim de vrăjmaşii draci şi ne povățuim către cărarea cea dreaptă. „Şi aceasta este «toiagul Tău şi varga Ta m-au mîngîiat»: împreunîndu-se, din două toiege se face cruce, cu toiagul cel drept - fiind slabi - întărindu-ne, şi îndreptîndu-ne şi împuternicindu-ne noi, cei ce întru Dînsul am crezut; iar pe cel de curmeziş folosindu-l asupra dracilor."

5 Gătit-ai înaintea mea masă împotriva celor ce mă necăjesc. Uns-ai cu unt de lemn capul meu, şi paharul Tău este îmbătîndu-mă ca un prea-puternic.

Aceste taine sînt arătate celor învățați şi nu au trebuință de nici o tîlcuire. Că aceia ştiu şi untul de lemn duhovnicesc cu care şi-au uns capul, şi beția ce întăreşte dar nu slăbănogeşte şi hrana cea tainică pe care ne-o pune înainte Cel ce, pe lîngă Păstor, S-a făcut şi Mire. Şi zice: Cu bunătățile acestea m-ai ospătat, întristîndu-se şi cheltuindu-se de pizmă neprietenii că cei ce le slujeau lor de demult au dobîndit atîta schimbare.

6 Şi mila Ta mă va urma în toate zilele vieții mele, ca să locuiesc eu în casa Domnului întru îndelungare de zile.

Iar pricinuitoarea acestor bunătăți este negrăita Ta iubire de oameni, care n-a aşteptat rugăciunea noastră, ci - ca pe nişte fugari - ne-a gonit, ne-a ajuns, ne-a împărtăşit de mîntuire şi ne-a dat petrecerea întru dumnezeieştile case, atît întru viața de acum, cît şi întru aceea ce va să fie. Că aceasta a arătat-o zicînd: „întru lungime de zile", adică „de-a pururea şi totdeauna", zicere care se potriveşte veacurilor acelora fără de margine.

TÎLCUIREA PSALMULUI 23

Psalmul lui David.

În unele din pre-scrieri, adică în izvoade, am aflat: „Al lui David, întru una din sîmbete", iar în

76 În vremea Fericitului Teodorit, mulți se botezau tîrziu. La fel de adevărat rămîne însă că Sfîntul Botez îi înnoieşte şi pe pruncii cei mici, căci îi scoate de sub robia diavolului, în care îi ține păcatul strămoşului Adam.

cartea ce se numeşte *Exapla*[77] aceasta nu se află. Însă, ca să nu-l lăsăm netîlcuit nici pe acesta, ni se cuvine a şti că el însemnează stăpînească Înviere după care tot pămîntul şi marea au primit razele cunoştinței de Dumnezeu. Pe lîngă aceasta, Psalmul de față mai-nainte vesteşte şi suirea la ceruri a Stăpînului.

Al Domnului este pămîntul şi plinirea lui, lumea şi toți cei ce locuiesc într-însa.

Că - de vreme ce Iudeii socoteau că El stăpîneşte doar Palestina, şi că numai pentru ei singuri poartă grija şi că este numai al lor Dumnezeu - proorocescul cuvînt ne învață după cuviință că El stăpîneşte toată lumea, şi o stăpîneşte nu răpind stăpînirea, nici lipsind pe altcineva de stăpînire, ci El zidind-o pe dînsa şi aducînd-o dintru neființă întru a fi.

2 Că El Însuşi pe mări l-a întemeiat şi pe rîuri l-a gătit pe el.

Prin acestea, arată nu numai zidirea, ci şi purtarea de grijă: că pămîntului, fiind din fire uscat, i-a dăruit potrivită şi asemănată umezeală de afară şi - împreunîndu-l pe dînsul prin mijloc cu prea-mari noianuri, şi rîuri foarte multe şi prea-mari şi izvoare prin mijlocul uscaturilor - le-a făcut pe unele să curgă de-a pururea, iar pe altele să izvorască. Aşa, arătînd stăpînirea lui Dumnezeu şi mai-nainte vestind cunoştința de Dumnezeu a neamurilor, aduce sfătuirea pentru fapta bună, închipuind iarăşi cuvîntul prin întrebare şi răspuns. Că zice:

3 Cine se va sui în muntele Domnului şi cine va sta în locul cel sfînt al Lui?

Iar „munte" nu îl numeşte aici pe cel pămîntesc al Sionului, ci pe cel ceresc, pe care l-a arătat Fericitul Pavel: „Va fi apropiat - zice - de muntele Sionului şi de Ierusalimul ceresc, care este Cetatea Dumnezeului celui viu." Şi, de vreme ce mai-nainte a învățat că Dumnezeu este Făcătorul şi Ziditorul tuturor, după cuviință aduce răspunsul la întrebare:

4 Cel nevinovat cu mîinile şi curat cu inima, care nu şi-a luat în deşert sufletul său şi nu s-a jurat întru vicleşug vecinului său.

Zice: Cel ce doreşte a se sui în muntele acela se cuvine a-şi curăți sufletul de gînduri necuvioase şi a-şi avea mîinile slobode de faptele care sînt într-acest chip. Pentru că pe „mîini" le-a pus în loc de „fapte", iar prin „inimă" a însemnat „gîndurile", căci cu una ne sfătuim, iar cu celelalte lucrăm. Şi unul ca acesta - zice - se cuvine să nu dorească nimic din cele ce curg şi se strică, fiindcă pe acestea le-a numit „deşarte", ca şi Ecclesiastul, care zice: „Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sînt deşertăciune." Şi - de vreme ce şi vicleşugul, şi călcarea de jurămînt sînt înjugate cu iubirea de bani - după cuviință le opreşte şi pe acelea: „şi nu s-a jurat întru vicleşug vecinului său." Apoi, arată rodul isprăvilor acestora:

5 Acesta va lua blagoslovenie de la Domnul şi milostenie de la Dumnezeu, Mîntuitorul său.

Foarte potrivit a înjugat milostenia cu blagoslovenia: fiindcă şi cele ce par că sînt răsplătiri se dau oamenilor numai pentru dumnezeiasca iubire de oameni, căci toate dreptățile oamenilor sînt nimic pe lîngă darurile date de Dumnezeu, necum pe lîngă cele ce vor să fie, care covîrşesc şi gîndul omenesc.

6 Acesta este neamul celor ce caută pe Domnul, al celor ce caută fața Dumnezeului lui Iacov.

Cei ce voiesc a vieți după aceste sfătuiri - zice - doresc cu adevărat a-L vedea pe Legiuitorul

77 Culegere de tălmăciri alcătuită de Orighen, care şi-a aşezat lucrarea pe şase coloane, în greceşte: „exapla" (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

faptei bune, Care de demult l-a învrednicit de a Sa arătare şi pe marele Iacov[78]. În Psalmul al 11-lea, vorbind pentru un neam care trăia întru toată răutatea şi viclenia, Proorocul se ruga lui Dumnezeu, zicînd: „Tu, Doamne, ne vei păzi pe noi şi ne vei feri de neamul acesta în veac.” Iar aici hotărăşte cele împotrivnice: „Acesta este neamul celor ce-L caută pe Domnul.” Că - după înomenirea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru, cînd tot pămîntul şi marea s-a plecat dumnezeieştii propovăduiri - neamurile au părăsit dumnezeii cei părinteşti şi Îl căutau pe Dumnezeul lui Iacov.

Şi aşa, mai-nainte vestind mîntuirea lumii, învaţă de aici pe cei ce s-au apropiat la credinţă că Stăpînul Hristos nu numai că a înviat, stricînd stăpînirea morţii, ci S-a şi înălţat la ceruri. Că, de vreme ce Psalmul 21 avea proorociile mîntuitoarelor Patimi şi mai-nainte grăirea mîntuirii neamurilor, după cuviinţă mai-nainte scrie aici stăpînească Înălţare, pomenindu-le pe neamuri şi propovăduindu-le cunoştinţa. Şi ne arată nouă cete de Îngeri, pe unii povăţuind înaintea Stăpînului Hristos, iar pe alţii întrebînd de sus şi voind a se învăţa ce vedere prea-slăvită este aceasta:

7 Ridicaţi, boieri, porţile voastre, şi vă ridicaţi, porţile cele veşnice, şi va intra Împăratul slavei!

8 Cine este Acesta, Împăratul slavei? Domnul cel tare şi puternic, Domnul cel tare în război!

9 Ridicaţi, boieri, porţile voastre, şi vă ridicaţi, porţile cele veşnice, şi va intra Împăratul slavei!

10 Cine este Acesta, Împăratul slavei? Domnul Puterilor, Acesta este Împăratul slavei!

Şi nimeni - mă rog - să nu se minuneze auzind neştiinţa Puterilor nevăzute, fiindcă ele nici nu ştiu mai-nainte, nici nu le ştiu pe toate, ci numai Dumnezeiasca Fire singură are cunoştinţa aceasta, iar Îngerii, şi Arhanghelii şi celelalte cete ale Puterilor nevăzute atîtea ştiu, cîte sînt învăţaţi. De aceea a zis şi dumnezeiescul Apostol, vorbind pentru dînsele: „Ca să se facă cunoscută acum Începătoriilor şi Stăpîniilor, întru cele cereşti, prin Biserică, înţelepciunea lui Dumnezeu cea în multe chipuri.” Iar dacă Puterile de sus au învăţat dumnezeiasca înţelepciune prin Biserică, mai cu de-adinsul nu este nici un lucru necuvios dacă nu ştiu taina Înălţării lui Hristos, văzînd ele fire omenească, iar nu Dumnezeirea ascunsă întru dînsa.

Dar, dacă cineva nu ar primi acest lucru, să-şi ia dezlegarea din cele tîlcuite în Psalmul acesta. Astfel, mai sus, Proorocul a închipuit tîlcuirea faptei bune din întrebare şi din răspuns, zicînd: „Cine se va sui în muntele Domnului, sau cine va sta în locul cel sfînt al Lui?” Întrebînd aşa, a adus pe urmă şi răspunsul: „Cel nevinovat cu mîinile şi curat cu inima…”, şi celelalte. La fel, să se socotească şi aici că aşa e forma cuvîntului şi că cei ce întrebau nu au întrebat neştiind, ci ca prin propovăduirea aceasta să-i înveţe pe toţi stăpînirea Celui ce Se înălţa. Pentru aceea zic Puterile ce răspund că El este Împărat al slavei, fiindcă primeşte slava de la toţi şi are Împărăţia adevărată şi statornică. Şi Îl numesc pe El „Domn tare şi puternic în război”, căci a pierdut amara tiranie a diavolului şi a risipit înşelăciunea dracilor. Şi poruncesc a se deschide „porţi veşnice”, care niciodată nu s-au deschis oamenilor, căci nimeni nu a trecut vreodată prin acelea, dar Dumnezeu-Cuvîntul - Care S-a înomenit, luînd asupră-Şi pîrga

78 „Apoi, S-a arătat Domnul în capul scării şi i-a zis: Eu sînt Domnul Dumnezeul lui Avraam, tatăl tău, şi Dumnezeul lui Isaac. Nu te teme! Pămîntul pe care dormi, ţi-l voi da ţie şi urmaşilor tăi. Urmaşii tăi vor fi mulţi ca pulberea pămîntului şi tu te vei întinde la apus şi la răsărit, la miazănoapte şi la miazăzi, şi se vor binecuvînta întru tine şi întru urmaşii tăi toate neamurile pămîntului” (*Facerea*, 28:13-14).

noastră şi suind-o în ceruri - a pus firea noastră să şadă de-a dreapta slavei întru cele înalte, „deasupra a toată Începătoria, şi Stăpînia, şi Domnia şi a tot numele ce se numeşte, nu numai în veacul acesta, ci şi întru cel ce va să fie". Şi marele Ilie s-a înălțat, dar nu la cer, ci spre cer. Aşa, unele iarăşi întreabă ca şi la început, iar celelalte răspund şi se învață că El este Domnul Puterilor, Împăratul slavei, adică al Îngerilor şi al Arhanghelilor, şi Făcătorul şi Ziditorul a toată făptura cea nevăzută.

TÎLCUIREA PSALMULUI 24

Întru sfîrşit, al lui David.

Psalmul acesta are forma rugăciunii. Pentru aceasta, după cuviință, deasupra-scrierea lui nici nu-l numeşte Psalm. Oarecari din scriitori a zis că este mai-nainte vestitor al robirii şi a tîlcuit că de la aceea ar fi fost zis, luînd aminte numai la sfîrşitul lui, care zice: „Izbăveşte, Dumnezeule, pe Israil din toate necazurile lui!" Iar eu socotesc că Psalmul acesta s-a zis de Fericitul David cînd avea asupră-i multe năpădiri ale neprietenilor. De aceea face şi pomenirea păcatelor vechi, şi a celor noi, şi se roagă a se izbăvi de acestea. Psalmul pus înainte tîlcuieşte încă sfătuire şi dojenire folositoare oamenilor, „şi se potriveşte mai vîrtos celor chemați din neamuri şi are multă urmare şi asemănare cu cel mai înainte de dînsul."

Către Tine, Doamne, am ridicat sufletul meu.
2 Dumnezeul meu, spre Tine am nădăjduit, să nu mă ruşinezi în veac, nici să-şi rîdă de mine vrăjmaşii mei.

De pretutindeni fiind înconjurat de nenumărați vrăjmaşi, Ție, Stăpîne, Îți aduc sufletul meu şi sînt atîrnat de al Tău ajutor, rugîndu-mă să nu petrec întru ruşine totdeauna, şi să fiu bucurie vrăjmaşilor.

3 Pentru că toți cei ce Te aşteaptă pe Tine nu se vor ruşina.
4 Să se ruşineze cei ce nelegiuiesc în zadar.

Am - zice - chezaşi puternici ai nădejdii pe cei ce au crezut în Tine şi au dobîndit ajutorul Tău. Că obişnuieşti a purta grijă de aceştia, iar pe cei ce trăiesc întru fărădelege îi ruşinezi. Şi a zis că îi va umple de ruşine nu numai pe cei ce păcătuiesc, ci şi pe cei ce fac fărădelege în zadar, căci nu toți greşesc asemenea: unii alunecă ori dintr-o întîmplare, ori din fireasca neputință; iar alții se îndulcesc cu fărădelegile, şi cu mintea gîndesc altele.

Căile Tale, Doamne, arată-mi şi cărările Tale mă învață!
5 Povățuieşte-mă spre adevărul Tău şi mă învață, că Tu eşti Dumnezeu, Mîntuitorul meu, şi pe Tine Te-am aşteptat toată ziua!

Iar eu, mai întîi, mă rog să cunosc căile Tale şi să deprind cărările ce duc către Tine, ca să călătoresc totdeauna pe cărarea Ta cea nerătăcitoare şi adevărată. Apoi, mă rog să mă învăț prin înseşi lucrurile că eşti Mîntuitor al meu, aşteptînd totdeauna de la Tine iubirea de oameni. Pentru că pe „toată ziua" l-a pus în loc de „de-a pururea", voind să ne învețe că nu are acum o socoteală, iar mai tîrziu alta, în locul aceleia.

6 Adu-ți aminte de îndurările Tale, Doamne, şi de milele Tale, că din veac sînt!

7 Păcatele tinereților mele şi ale neştiinței mele să nu le pomeneşti! După mila Ta pomeneşte-mă Tu,

Cu blîndețe - zice - şi cu iubire de oameni îi iconomiseşti de-a pururea pe toți. Şi acum mă rog să dobîndesc bunătatea aceasta şi să-Ți aduci aminte de a Ta iubire de oameni, iar nu de păcatul meu: O Stăpîne, făcînd pomenire de mine, fă-o cu iubire de îndurări, iar nu după dreptate. Că aceasta s-a rugat şi întru cele zise: „După mare mila Ta pomeneşte-mă Tu" Adică: Pomeneşte-mă pe mine, nu păcatul meu! „Iar «Păcatul tinereților mele şi al neştiinței mele să nu-l pomeneşti!» înseamnă «păcatul norodului din Egipt, fiindcă am slujit acolo idolilor»." Deci păcatele acelea să nu le pomeneşti, ci a Ta iubire, prin care şi atunci i-ai miluit pe oameni.

pentru bunătatea Ta, Doamne!

Că nu pentru a mea vrednicie mă rog să dobîndesc aceasta, ci pentru a Ta iubire de oameni.

8 Bun şi drept este Domnul,

Nu aşa prost - zice - am folosit cuvintele acestea, ci ştiind că Stăpînul este nu numai drept, ci şi iubitor de oameni. *Dumnezeiasca Scriptură* ne învață pretutindeni aceasta, zicînd: „Mila şi judecata voi cînta Ție, Doamne", şi: „Milostiv, şi îndurat şi drept este Domnul", şi: „Dumnezeul nostru, miluieşte" şi: „Dumnezeu este judecător drept, şi tare, şi îndelung răbdător şi neaducînd mînie în toate zilele."

pentru aceasta lege va pune celor ce greşesc în cale.
9 Povățui-va pe cei blînzi la judecată, învăța-va pe cei blînzi căile Sale.

Simmah a tălmăcit mai descoperit, zicînd: „Pentru aceasta, va arăta calea celor ce greşesc." Pentru că, din bunătate, Dumnezeu nu munceşte îndată pe cei ce păcătuiesc, ci le arată calea cea dreaptă şi îi învață legea pocăinței. Iar pe cei ce trăiesc întru blîndețe şi prostime[79] îi învață a desluşi firea lucrurilor şi îi face a şti toate iconomiile Lui, ca nu cumva prostimea, făcîndu-se merinde de neştiință, să lucreze multă vătămare. Apoi, arată firea căilor celor zise:

10 Toate căile Domnului, mila şi adevărul, celor ce caută aşezămîntul Lui şi mărturiile Lui.

Că cei ce totdeauna şi necurmat se desfătează întru sfințitele cuvinte se învață cu de-adinsul prin acelea că toate iconomiile lui Dumnezeu, Mîntuitorului nostru, sînt amestecate cu mila şi cu adevărul. Căci celor ce se căiesc pentru greşeli le dă milă şi iertăciune, iar pe nevoitorii nebiruiți ai faptei bune înalt îi propovăduieşte şi îi încununează, scoțînd hotărîrea împreună cu adevărul. Încă şi celor ce au trăit întru fărădelege şi nu s-au căit de cele greşite aduce asupră-le munci după hotarele adevărului.

11 Şi curățeşte păcatul meu, pentru numele Tău, Doamne, că mult este!

Deci eu – zice - Te rog să fi milostiv păcatelor mele, nu pentru căința cea sîrguincioasă, ci pentru numirea iubirii de oameni pe care o ai şi pentru că de numele Tău am spînzurat nădejdile mele.

12 Cine este omul ce se teme de Domnul? Lege va pune lui în calea pe care a ales-o.
13 Sufletul lui întru bunătăți se va sălăşlui, şi sămînța lui va moşteni pămîntul.

De aici înainte, sfătuieşte, şi aduce dojenirea folositoare şi făgăduieşte celor ce se tem de Domnul felurita purtare de grijă, fiindcă de multe feluri sînt viețuirile bunei-credințe: monahiceşti,

79 „Prostime" – aici: „simplitate", „smerenie".

mireneşti, pustniceşti şi politiceşti[80], prosteşti (adică țărăneşti) şi ostăşeşti, împărăteşti şi trăitoare din lucrarea mîinilor, corăbiereşti şi lucrătoare de pămînt, şi altele de multe feluri. Şi, fiindcă întru fiecare viață este cu putință a plăcea lui Dumnezeu, proorocescul cuvînt a zis după cuviință: „Cine este omul ce se teme de Domnul? Lege va pune lui în calea pe care a ales-o", în loc de: Va pune legile cuvenite şi potrivite în viața pe care acela voieşte a o viețui. Aşa, pe vameşii care îl întrebau ce se cade să lucreze, dumnezeiescul Ioan Botezătorul i-a sfătuit să nu ia nimic mai mult decît ce era rînduit; iar pe ostaşi - să nu asuprească pe nimeni, ci să se îndestuleze cu lefile, adică cu hrana osebită şi hotărîtă lor. Tot aşa, dumnezeiescul Apostol a pus legi potrivite şi robilor, şi stăpînilor, şi copiilor, şi părinților, şi muierilor şi bărbaților.

Deci proorocescul cuvînt le-a făgăduit celor ce au împlinit legile dumnezeieşti petrecerea sufletului întru bunătăți şi blagoslovenia seminției: „Sufletul lui întru bunătăți se va sălăşlui, şi semința lui va moşteni pămîntul". Că - de vreme ce facerea de copii era dorită iudeilor, pentru a lăsa moştenitori, şi încă şi acum acest lucru le este vrednic de iubit celor ce îmbrățişează viața însoțită - şi dintru acestea îi îndeamnă a alerga către lucrarea faptei bune.

14 Întărire este Domnul celor ce se tem de Dînsul, şi făgăduința Lui va arăta lor.

Simmah şi Teodotion au tălmăcit acest cuvînt mai descoperit: „Taina Domnului - celor ce se tem de Dînsul, împăcarea şi tocmeala Lui va arăta lor." Şi este cu putință a-L auzi pe Însuşi Stăpînul zicînd, prin Isaia Proorocul: „Tainele Mele - Mie şi la ai mei." Că nu le descoperă pe acestea tuturor, ci celor ce se tem de Dînsul, şi lor le arată scopul dumnezeieştilor Lui cuvinte. Iar, după Cei 70, „întărire este Domnul celor ce se tem de Dînsul", arătîndu-i pe dînşii nebiruiți şi mai înalți decît vrăjmaşii.

15 Ochii mei - de-a pururea către Domnul, că El va scoate din laț picioarele mele.

„Ochii", aici, îi zice iarăşi pe cei ai minții, pe care îi are către Dumnezeu, cunoscînd arătat că prin purtarea Lui de grijă va scăpa de bîntuielile vrăjmaşilor gătite asupra lui.

16 Caută spre mine şi mă miluieşte, că unul născut şi sărac sînt eu!

Acest nume, „unul născut", ceilalți l-au tălmăcit „unul". Şi zice: Sînt golit de tot ajutorul, pentru aceea mă rog a dobîndi sprijinirea Ta. Şi foarte jalnic l-a pus pe acest „caută spre mine şi mă miluieşte": Vezi-mi - zice - singurătatea şi înconjurarea vrăjmaşilor. Văzîndu-mă aşa, negreşit mă vei milui.

17 Necazurile inimii mele s-au înmulțit, din nevoile mele scoate-mă!
18 Vezi smerenia mea şi osteneala mea, şi lasă toate păcatele mele!

Cu multe pătimiri dureroase - zice - sînt îmbulzit despre toate părțile. Deci, cumpănind această smerenie şi ticăloşie a mea cu fărădelegile mele, dă-mi lăsarea şi dăruieşte-mi iertarea lor.

19 Vezi pe vrăjmaşii mei, că s-au înmulțit şi cu urîciune nedreaptă m-au urît.

Deşi mi se pare - zice - că nu sînt vrednic de iubirea Ta de oameni, cu atîtea rele luptîndu-mă, totuşi, văzînd nedreapta vrăjmăşie a neprietenilor, împărtăşeşte-mă de dînsa, că Ție am greşit călcînd ale Tale porunci, iar aceia îmi dau război cu nedreptate, neavînd a mă învinui cu nimic.

80 De obşte, sociale, de la „polis" – „oraş", în elineşte.

20 Păzeşte sufletul meu şi mă izbăveşte, să nu mă ruşinezi că Te-am chemat pe Tine!

Că, deşi am călcat oarecari din legile Tale, nu m-ai despărțit de a Ta purtare de grijă. Pentru aceea, Te rog a mă izbăvi de cei ce îmi dau război şi a fi păzit.

21 Cei fără de răutate şi cei drepți s-au lipit de mine, că Te-am aşteptat, Doamne.

Şi acest lucru este osebit al faptei bune: a urî cineva împreună-petrecerea cu cei răi şi a-i iubi pe cei ce cinstesc potrivirea şi întocmirea, şi cugetă îndreptarea şi sînt izbăviți de răutate. Proorocul a zis că a făcut acest lucru, socotind că este întru plăcerea Stăpînului.

22 Izbăveşte, Dumnezeule, pe Israil din toate necazurile lui!

Rugăciunea către Dumnezeu este potrivită împăratului, căci se cuvine celui rînduit să stăpînească a face toată purtarea de grijă pentru supuşi. Pentru aceasta, nici Fericitul David nu a adus rugăciunea numai pentru sine, ci şi pentru norodul încredințat lui, şi într-acest fel mîntuirea celui ce împărățeşte bine şi frumos s-a făcut folos al norodului de obşte. Graiul are încă şi altă înțelegere. Israil se despărțise şi în vremea lui Saul, şi în vremea lui Işboşet[81], şi în vremea lui Avesalom. Deci zice: Dacă aş dobîndi ajutorul Tău şi m-aş înălța deasupra vrăjmaşilor, Israil va dobîndi pace şi se va desfăta întru bunătățile Tale, după ce voi strica şi voi opri războiul dintru dînsul.

TÎLCUIREA PSALMULUI 25

Al lui David.

Mi se pare că dumnezeiescul David a zis şi Psalmul acesta pentru sine şi socotesc că este mai vechi decît cel trecut. Că acela a făcut pomenire de păcat şi de mare păcat, zicînd: „Curățeşte fărădelegea mea, că multă este!", iar aici povesteşte felurile faptei sale celei bune. Deci socotesc că a rostit cuvintele acestea cînd era gonit de Saul şi silit a petrece la cei de altă semințe, unde - văzîndu-i trăind cu păgînătate, şi cu rea-credință şi cu toată fărădelegea - fugea de adunările lor şi de jertfele a tot poporul, care se săvîrşeau dracilor. Şi tălmăcirea graiurilor ne învață aceasta mai descoperit.

Judecă-mă, Doamne, că eu întru nerăutatea mea am umblat, şi spre Domnul nădăjduind nu voi slăbi.

Zice: Purtîndu-mă cu credință, şi nici un rău făcîndu-i lui Saul şi fiind gonit cu atît amar, Te rog pe Tine, Stăpîne, să fi judecător al dreptății mele, că pe Tine Te ştiu Dumnezeu, şi de a Ta purtare de grijă am spînzurat nădejdile mele şi nădăjduiesc că nu voi fi sub mîna celor ce mă gonesc.

2 Ispiteşte-mă, Doamne, şi mă cearcă, cu foc lămureşte rărunchii mei şi inima mea!

Şi de aici este arătat că Psalmul acesta e mai vechi decît păcatul lui David (cel cu muierea lui Urie). Căci el doreşte nevoințele cele primejdioase, fiindcă trăia cu nevinovăție şi cu nerăutate şi nu avea cercare de păcat. Iar „rărunchi" şi „inimă" numeşte gîndurile, şi am zis aceasta de multe ori.

3 Că mila Ta înaintea ochilor mei este,

Te rog a fi cercat şi a mă lămuri prin foc ca pe aur, fiindcă la mila Ta nădăjduiesc şi de aici

81 Işboşet, fiu al lui Saul, după moartea acestuia a domnit 2 ani în Israil (vezi *Cartea a II-a a Împăraților*, 2:10).

aştept ajutorul, că de acesta m-am răzimat şi m-am întărit.

şi bine am plăcut întru adevărul Tău.

Aici, povesteşte felurile bunei-plăceri:

4 Nu am şezut cu adunarea deşertăciunii, şi cu cei ce lucrează fărădelegea nu voi intra.
5 Urît-am adunarea celor ce viclenesc, şi cu cei necredincioşi nu voi şedea.

Zice: În aşa fel am purtat grijă de slujba Ta, că - şi fiind la oamenii rău-credincioşi şi fără de lege - am fugit de adunările lor şi de împreunările lor cele vătămătoare. Şi acestea însemnează petrecerea lui la cei de altă seminție, cu care, fiind silit a locui împreună, nu suferea să se împărtăşească nici de păgînătate, nici de fărădelege.

6 Spăla-voi întru cei nevinovați mîinile mele şi voi înconjura jertfelnicul Tău, Doamne,
7 ca să aud glasul laudei Tale şi să povestesc toate minunile Tale.

Deci mă îngrețoşez foarte de reaua-credință a acestora şi doresc să văd jertfelnicul Tău, Stăpîne, şi să primesc în urechi cîntările Tale de laudă şi să-i învăț marile lucrări ale minunilor Tale pe cei ce nu le ştiu. Iar acest „Spăla-voi întru cei nevinovați mîinile mele" se aseamănă cu ce a făcut Pilat, care - nevrînd a se împărtăşi de uciderea săvîrşită de ludei - şi-a spălat mîinile, arătînd şi cu fapta fuga de lucrul acela. Deci zice: Cutezîndu-mă, îmi spăl mîinile ca un nevinovat care nu am avut nici o împărtăşire cu dînşii.

8 Doamne, iubit-am bunăcuviința casei Tale şi locul lăcaşului măririi Tale.
9 Să nu pierzi cu cei necredincioşi sufletul meu şi cu bărbații sîngiurilor viața mea!
10 Întru ale cărora mîini sînt fărădelegile dreapta lor s-a umplut de daruri.

În loc de „bunacuviință", Simmah a pus „palat", şi în loc de „bărbații sîngiurilor": „bărbați ucigaşi". Şi zice: Degrab slobozeşte-mă, Stăpîne, din petrecerea cu aceştia pe mine, care doresc după casa Ta care străluceşte cu darul Tău, ca să nu mă pierzi cu oamenii rău-credincioşi, şi luători de mită, şi ucigaşi şi care leapădă dreptatea. Şi, prin acestea, i-a arătat iarăşi pe aceiaşi. Iar „casă" a numit Cortul, că încă nu se zidise dumnezeiasca Biserică. Pentru aceea a şi adăugat: „şi locul lăcaşului slavei Tale."

11 Iar eu întru nerăutatea mea am umblat, izbăveşte-mă, Doamne, şi mă miluieşte!
12 Piciorul meu a stătut întru îndreptare,

Zice: Fiind împreună cu aceştia, am urmat credinței, şi m-am depărtat pe sine-mi de toată răutatea şi, răzimînd picioarele mele de îndreptarea bunei-credințe, am stătut cu întemeiere şi cu întărire. Mă rog să-mi păzeşti starea aceasta pînă în sfîrşit. Şi va fi acest lucru, dacă mă vei izbăvi de locuirea împreună cu aceştia.

în biserici bine Te voi cuvînta, Doamne.

De aici ne-am învățat mai descoperit că Psalmul s-a zis pentru însuşi David: căci făgăduia că, prin scrierea Psalmilor, Îl va lăuda şi Îl va binecuvînta pe Dumnezeu întru toate bisericile de prin lume, mai-nainte văzînd cu ochi prooroceşti schimbarea şi prefacerea lumii. Şi proorocia a luat sfîrşit, că - prin gurile bine-credincioşilor - marele David laudă în tot pămîntul şi marea pe Făcătorul de bine Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 26

Mai înainte de a se unge, Psalmul lui David.

Această deasupra-scriere nu am aflat-o întru izvodul ce se numeşte *Al şaselea*[82] din *Exapla*, fără numai întru unele din izvoade. De aici dar, oarecari au luat pricină să scoată ca neadevărate toate deasupra-scrierile şi să le lepede, că - zic ei - cum ar fi fost cu putință să scrie David Psalmi prooroceşti, fiind încă neuns, şi neprimind darul Duhului, şi dealtfel fiind el tînăr atunci - oile păscînd, nu îndreptînd împărăția - şi nefiind gonit de nici unii din vrăjmaşi? Se cădea să ştie ei că *Istoria Împăraților* spune că David s-a uns de două ori, iar mai vîrtos de trei ori: întîi în Vitleem - de Samuil Proorocul; a doua oară în Hevron - de seminția Iudei, după uciderea lui Saul; iar a treia oară - de toate seminţiile, după săvîrşirea lui Memfivoste. Şi pentru a doua ungere zice aşa: „Şi a întrebat David pe Domnul, zicînd: Mă voi sui întru una din cetăţile Iudei? Şi a zis Domnul către dînsul: Suie-te! Şi a zis David: Unde mă voi sui? Şi a zis: În Hevron.” Apoi, povestind în ce chip s-a suit, scriitorul de istorie a adăugat: „Şi au venit oamenii Iudei şi au uns acolo pe David, ca să împărătească peste casa Iudei.” Iar pentru a treia, iarăşi aşa: „Şi au venit toate seminţiile lui Israil către David în Hevron.” Şi, după puţin: „Şi le-a aşezat lor Împăratul David aşezămînt în Hevron înaintea Domnului, şi au uns pe David împărat peste tot Israilul.”

Drept aceea, este arătat că a zis Psalmul de față mai-nainte de a primi a doua hirotonie şi a se da la arătare iconomia lucrurilor. Deci, fiind gonit de Saul, a rostit cuvintele acestea cînd a intrat către Avimeleh preotul şi - rugîndu-se în Cortul lui Dumnezeu şi luînd blagoslovenia pîinilor - a scăpat din mîinile celor ce îi dădeau război. Şi zice aceasta şi în Psalmul de față: „M-a ascuns pe mine în Cortul Lui în ziua răutăților mele.” Tot atunci, Doeg Idumeul, păscînd acolo asinii împărăteşti, a vestit lui Saul fuga lui David. Pentru aceea zice în Psalm: „S-au sculat asupra mea martori nedrepți.” Tîlcuirea de-a rîndul ne va învăța acestea încă mai descoperit.

Domnul este luminarea mea şi Mîntuitorul meu, de cine mă voi teme? Domnul este scutitorul vieții mele, de cine mă voi înfricoşa

De Tine - zice - luminîndu-mă şi strălucindu-mă cu lumina Ta de gînd, îi defăimez pe toți neprietenii deodată.

2 cînd se vor apropia de mine cei ce-mi fac rău, ca să mănînce cărnurile mele? Cei ce mă necăjesc şi vrăjmaşii mei, aceia au slăbit şi au căzut.

Zice: Nu am greşit nădăjduindu-mă la ajutor de la Tine, pentru că - ajungîndu-mă cei ce mă goneau ca nişte fiare şi se ispiteau a mă face jertfă mîncată crudă - pe mine nu m-au vătămat cu nimic, iar ei au pătimit pierzarea cea de tot. Istoria ne învață că acest lucru s-a întîmplat de multe ori, pentru că, fiind vînat de Saul, David a scăpat din mreji, iar mai vîrtos, de ar fi voit, l-ar fi şi ucis pe cel ce îl gonea. Dar el şi-a arătat a sa filosofie, iar acela şi-a luat pedeapsa pentru răutate la cei de altă semințe. Deci cele zise sînt mai-nainte grăire a celor ce or să fie.

3 De s-ar rîndui asupra mea tabără, nu se va înfricoşa inima mea. De s-ar scula asupra mea război, întru aceasta eu nădăjduiesc.

Luînd - zice - atîta cercare a ajutorului Tău, eu îndrăznesc asupra celor grele, într-armîndu-mă cu nădejdea, măcar de se vor ispiti vrăjmaşii să năpădească asupra mea de două şi de trei ori pe atîția.

---

82 În *Exapla*, Psalmii aveau două tălmăciri suplimentare, numite *A cincea* (*Quinta*) şi *A şasea* (*Sexta*), subînțeles „uersio” - traducere.

4 Una am cerut de la Domnul, aceasta voi căuta: să locuiesc în casa Domnului în toate zilele vieții mele, să văd frumusețea Domnului şi să cercetez Biserica cea sfîntă a Lui.

5 Că m-a ascuns în Cortul Său în ziua răutăților mele, acoperitu-m-a întru ascunsul Cortului Său, pe piatră m-a înălțat.

Zice: Dobîndind atîta facere de bine, eu nu caut de la Făcătorul meu de bine bogății şi stăpînire, nici împărăție şi slavă, ci să stăruiesc totdeauna la dumnezeiasca Biserică, şi să văd ca într-o oglindă dumnezeiasca frumusețe de acolo şi să cercetez toate cele făcute după *Lege*. De acolo am acum cercare a folosului, de acolo secerînd mîntuirea şi scăpînd din mîinile celui ce mă gonea. Pe acestea le-a cerut marele David, şi le-a luat de la marele dăruitor Dumnezeu. Că el a întors dumnezeiescul Chivot, şi a făcut alt Cort, mai minunat, şi a alcătuit cetele de multe feluri ale cîntăreților, fapte pe care va putea să le învețe cineva mai cu de-amănuntul din *Cartea Paralipomenilor*. Iar aceasta ce zice: „Una am cerut de la Domnul", însemnează cum că „un dar am cerut", că aşa se cuvine să înțelegem.

6 Şi acum, iată, a înălțat capul meu peste vrăjmaşii mei. Înconjurat-am şi am jertfit în Cortul Lui jertfă de laudă.

Aici timpul s-a schimbat. Aceasta ne-a învățat şi Achila, că, în loc de: „a înălțat capul meu", a pus: „se va înălța capul meu". Deci însemnează că va împărăți, şi va birui pe vrăjmaşi şi îi va înconjura pe dînşii cel ce acum de dînşii este înconjurat. Şi nu Îi va aduce lui Dumnezeu jertfele *Legii* în Cort, ci - prin cei ce au crezut în Dumnezeu - îi va aduce jertfa de laudă întru toate bisericile din lume, noaptea şi în toate zilele. Unele din pre-scrieri (adică izvoade) au: „jertfă de laudă şi de strigare". Au însă aceeaşi minte[83] şi înțelegere, căci „strigare" este glas de război, făcut de cei mai îndrăzneți asupra celor ce se tem. Într-acest chip este şi cîntarea de laudă, că glasul e al celor ce sînt cu inimă bună, şi se veselesc şi Îl laudă pe Dumnezeu, că zice: „De este cineva între voi cu inimă bună, să cînte."

Cînta-voi şi voi lăuda pe Domnul.

Şi de aici este arătat că s-a schimbat timpul, fiindcă se făgăduieşte să cînte şi să aducă laudă.

7 Auzi, Doamne, glasul meu cu care am strigat! Miluieşte-mă şi mă auzi pe mine!

Milă cere, dar nu nedreaptă, ci foarte cu dreptate.

8 Ție a zis inima mea: Pe Domnul voi căuta.

Zice: N-am rostit cuvinte golite de adevăr, ci - mintea împreună-mărturisind cuvintelor - am pus lucrul deasupra lor.

Căutatu-Te-a pe Tine fața mea,

Şi nu vor ajunge cele făcute pînă acum, ci voi lucra acestea şi în vremea de-aici înainte:

fața Ta, Doamne, voi căuta.

Deci să nu mă lepezi pe mine, cel ce Te doresc, nici să mă lipseşti de ceea ce doresc:

9 Să nu-Ți întorci fața Ta de către mine şi să nu Te abați întru mînie de la robul Tău!

Aceasta a pus-o din metafora celor ce se mînie, şi se întorc de către cei ce se apropie la dînşii şi se ispitesc a se abate către altă cale.

---

83 cuget

Ajutorul meu fii, să nu mă dai pe mine corbilor şi să nu mă părăseşti, Dumnezeule, Mîntuitorul meu!

Pe acest „să nu mă dai pe mine corbilor”, ceilalți tălmăcitori l-au zis: „Să nu mă lepezi pe mine.” Cei 70 au făcut numele acesta dintru învățătura dinafară, pentru că „Du-te la corbi!” era ocară la cei vechi, făcută din oarecare basm.

10 Că tatăl meu şi maica mea m-au părăsit, iar Domnul m-a luat.

Că, fiind gonit de Saul, am fost silit a petrece departe de cei ce m-au născut. Destul însă îmi eşti Tu mie în locul tuturor - o Stăpîne!

11 Lege pune-mi mie, Doamne, în calea Ta, şi mă povățuieşte în cărare dreaptă,

În loc de „lege pune-mi mie”, Achila şi Teodotion au zis: „luminează-mă”, iar Simmah: „arată-mi calea Ta”. Zice: Fiindcă sînt silit a petrece departe de cei de o semințe cu mine, fă-Te mie Însuți legiuitor şi povățuitor, arătîndu-mi cărarea care duce către Tine.

pentru vrăjmaşii mei.
12 Să nu mă dai pe mine în mîna celor ce mă necăjesc,

Graiurile acestea sînt naşteri ale cugetului smerit, că zice: Eu sînt nevrednic de mîntuire, dar sînt gonit fără dreptate, cu nimic nedreptățindu-i pe cei ce acum îmi dau război. Deci să nu dai celor ce nedreptățesc pe cel nedreptățit.

că s-au sculat asupra mea martori nedrepți şi nedreptatea a mințit sie-şi.

Achila a zis mai luminat acest cuvințel: „Împotrivă mi-au stătut mie martori mincinoşi, şi nedreptatea s-a arătat foarte.” Pentru că ei - zice - au adus clevetiri asupra mea; iar eu, pentru ajutorul Tău, n-am primit de aici nici o vătămare, şi săgețile trimise de cei nedrepți s-au întors împotriva lor. Şi aceasta s-a luat din vorba de obşte pentru cei ce ne bîntuiesc, dar nu ne vatămă: Pe sine s-a vătămat, nu pe mine. Aşa a zis şi Fericitul David: „A mințit nedreptatea ei-şi.”

13 Iar eu cred că voi vedea bunătățile Domnului în pămîntul celor vii.

Că nu numai în viața aceasta de acum mă voi înălța deasupra vrăjmaşilor, ci voi fi şi întru desfătarea bunătăților ce se aşteaptă. Iar „pămînt al celor vii” numeşte viața viitoare, ca ceea ce este despărțită de moarte, şi de stricăciune şi slobodă de scîrbă. Apoi, aduce sfătuire tuturor oamenilor:

14 Aşteaptă pe Domnul,

Şi cum va fi cu putință acest lucru?

îmbărbătează-te, şi să se întărească inima ta şi aşteaptă pe Domnul!

Zice: Într-armîndu-se cu bărbăția şi biruind prin aceasta pătimirile ce năpădesc asupră-i, mintea se întăreşte, şi biruieşte şi aşteaptă dumnezeieştile făgăduințe, a cărora moştenitoare se face laolaltă cu trupul împreună-lucrător.

TÎLCUIREA PSALMULUI 27

Psalmul lui David.

„David zice Psalmul acesta de către fața celor ce au crezut întru Hristos, chemînd spre ajutor prin rugăciune pe Hristos. Împreună are încă şi blestem al mîndriei Iudeilor şi rugăciune de a se depărta şi a se despărți de mîna acelora, iar mai vîrtos şi de partea lor."

Către Tine, Doamne, voi striga, Dumnezeul meu, să nu taci către mine! Ca nu cîndva să taci către mine, şi să mă asemăn celor ce se pogoară în groapă.

S-a zis Psalmul acesta de David cînd era gonit de Saul şi se vrăjmăşea de cei ce păreau că-i sînt prieteni, dar îl vesteau şi se ispiteau a-l face arătat lui Saul. Unul ca acesta era Doeg Idumeul, alții erau Zifeii[84], şi alții afară de aceştia mulți. Şi acest Psalm, ca şi cei mai dinainte, se potriveşte la tot cel ce cade întru primejdii, că îi este aceluia cu putință să rabde, asemenea Fericitului David, şi să se roage lui Dumnezeu şi să dobîndească de acolo purtarea de grijă.

Iar pe acest „voi striga", nu l-a pus în loc de „glas", ci în loc de „rugăciune osîrduitoare". „Să nu taci către mine" s-a luat din metafora celor ce sînt rugați de oarecari, şi nimic nu voiesc a le răspunde. Şi zice: Dacă vei tăcea către mine şi dacă mă vei goli de ajutorul Tău, îndată voi fi dat la moarte - că pe aceasta a numit-o „groapă", fiindcă mormîntul se sapă asemenea gropii.

2 Auzi, Doamne, glasul rugăciunii mele, cînd mă rog către Tine, cînd ridic mîinile mele către Biserica cea sfîntă a Ta!

Nu se zidise Biserica încă, ci „Bisericăă" numeşte Cortul, întru care se ruga fiind departe cu trupul şi trimițîndu-şi acolo mintea. Aşa şi Fericitul Daniil: rugîndu-se în Babilon, el deschidea ferestrele casei, care erau întoarse către Ierusalim, nu pentru că ar fi crezut că acolo Se scrie împrejur şi Se cuprinde Dumnezeu, ci învățîndu-se că acolo s-a făcut dumnezeiasca arătare.

3 Să nu mă tragi pe mine cu cei păcătoşi şi cu cei ce lucrează nedreptate să nu mă pierzi, cu cei ce grăiesc pace către vecinul lor, iar cele rele - în inimile lor.

Fericitul David se roagă a nu avea nici o împărtăşire cu fățarnicii. Urîți şi grețoşi zice că sînt cei ce unele grăiesc, şi altele se sfătuiesc. Pentru care le doreşte să culeagă rodul răutății potrivit meşteşugirilor lor, că zice:

4 Dă-le lor, Doamne, după lucrurile lor şi după răutatea meşteşugirilor lor! Şi după lucrurile mîinilor lor dă-le lor, răsplăteşte-le răsplătirea lor!

Dar să nu socotească nimeni că dreptul blestemă pe vrăjmaşi. Cele zise nu sînt de blestem, ci de dreaptă hotărîre, că zice: „Răsplăteşte-le lor răsplătirea lor", adică: Să cadă întru ale lor vrăjmăşii şi bîntuieli, pe care le cos unii asupra altora. Aceasta o zice şi întru al şaptelea Psalm: „Întoarce-se-va durerea lui la capul lui, şi pe creştetul lui nedreptatea lui se va pogorî." Apoi, ne învață pricina pedepsei:

5 Că n-au înțeles lucrurile Domnului şi lucrurile mîinilor Lui.

Iar pe acestea le-au făcut – zice - nevoind a învăța nici cuvînt, nici lucru dumnezeiesc. Pentru aceea:

Surpa-vei pe dînşii, şi nu-i vei zidi pe ei.

La zidirile rele este folositoare surparea. Şi de aici este arătat că a zis cu proorocie cele de mai-nainte, nu blestemîndu-i pe dînşii, ci mai-nainte vestindu-le cele ce aveau să fie, căci nu a zis: „surpă-i", ci: „Surpa-vei, şi nu îi vei zidi." Apoi, dobîndind iar dumnezeiasca descoperire şi văzînd

84 locuitorii ținutului Zif

de departe ajutorul ce avea să fie, a pornit limba spre cîntare de laudă:

6 Bine este cuvîntat Domnul, că a auzit glasul cererii mele.
7 Domnul este ajutorul meu şi sprijinitorul meu.

Şi, arătînd pricina ajutorului celui grabnic, a adăugat:

Că spre Domnul a nădăjduit inima mea, şi m-am ajutorat şi a înflorit trupul meu.

Nădejdea către Dînsul s-a făcut mie pricinuitoare de această purtare de grijă, izbăvindu-mă de reaua pătimire a fugii. Şi am înfrunzit şi am luat sănătatea pricinuită de inima bună.

Şi din voia mea mă voi mărturisi Lui.

În loc de: Nu de silă, ci de bună voie Îi voi face Lui lauda. Aşa zice şi aiurea: „De bună voie voi jertfi Ţie.” Şi iarăşi: „Cele de bună voie ale gurii mele bine le voieşte Domnul”.

8 Domnul este întărire norodului Său şi sprijinitor mîntuirilor unsului Său este.

Şi Îl cînt pe El ca pe un Stăpîn bun, Care şi împăratului, şi norodului cu iubire de cinste îi dă tărie, putere şi mîntuire. Că „uns” pe sine se numeşte, ca pe un împărat, acest nume (adică „uns”) fiind de obşte şi Împăraţilor, şi Proorocilor şi Preoţilor.

9 Mîntuieşte norodul Tău, şi blagosloveşte moştenirea Ta, şi-i paşte pe dînşii şi-i ridică pe dînşii pînă în veac.

Deci - zice - împărtăşeşte norodul Tău de această blagoslovenie şi mîntuire, îndreptîndu-l, şi păscîndu-l şi arătîndu-l mai înalt decît vrăjmaşii. Şi îi este cuvenită împăratului rugăciunea pentru norod. Vrednic de laudă este încă şi acest lucru al marelui David, că aducea lui Dumnezeu rugăciune pentru dînşii, fiind gonit de norod, care bătea război asupra lui împreună cu Saul. Că mai-nainte vedea schimbarea lor şi nu căuta la nedreptatea ce îi făceau, ci la supunerea ce va să fie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 28

Psalmul lui David, pentru scoaterea Cortului.

Nici această deasupra-scriere nu am aflat-o în cartea izvodului ce se numeşte *Al şaselea* din *Exapla*, fără numai întru oarecari pre-scrieri, adică izvoade. Pornindu-se de aici, unii din scriitori au socotit că Fericitul David a zis Psalmul acesta cînd a întors Chivotul. Dar graiurile Psalmului n-au nici o înţelegere ca aceasta, ci altele mai-nainte vesteşte el. Şi are încă îndoită proorocie: una care se potriveşte Împăratului Iezechia, iar alta Împăratului nostru al tuturor, Care - pierzînd înşelăciunea idolilor - a luminat lumea cu razele cunoştinţei de Dumnezeu. Voi zice în scurt proorocia pentru Iezechia, iar pe a noastră prin mai multe cuvinte, ca pe ceea ce ni se cuvine mai mult. Biruindu-i pe Asirieni şi bucurîndu-se de prea-slăvita biruinţă, minunatul Iezechia porunceşte norodului să răsplătească lui Dumnezeu cu jertfe, să-I aducă Lui cîntări şi slavoslovii şi să săvîrşească în curtea Lui cea sfîntă slujba legiuită. (Fiindcă Biserica era neumblată celor mulţi şi numai preoţilor le era îngăduită intrarea acolo). Apoi, ne învaţă pricina acestora, arătînd rana trimisă de Dumnezeu asupra Asirienilor, pomenind „glas” şi strigare. Şi numeşte cu închipuire mulţimea vrăjmaşilor: „mulţime de ape”, apoi: „cedri”, arătînd de aici înălţimea şi desimea lor. Şi

zice că acestea s-au zdrobit, iar norodul cel iubit s-a asemuit cu „fiul inorogilor”, ca cel ce se închină cu adevărat lui Dumnezeu şi care prin Acesta a pierdut multe zeci de mii din vrăjmaşii ce veniseră asupră-i, şi ca pe nişte paie i-a rupt, şi i-a risipit şi a clătinat tabăra cea pustie de Dumnezeu. Locul ce se asemăna dumbrăvii, pentru desimea războinicilor, l-a golit de cei ce tăbărîseră acolo, iar pe noi, cei ce am primit frica cerbilor, ne-a făcut a rămîne şi a nu fugi. Deci pentru aceasta este cu cale a ne aduna împreună toți în Biserică şi a aduce Lui răsplătirile laudelor. Apoi, slobozindu-ne de aceştia, va face să se ridice iarăşi zidirile stricate de vrăjmaşi şi să fie locuite. Căci pe toate le vom isprăvi cu lesnire, avîndu-L pe Împăratul cel veşnic, Care ne-a dat stăpînirea şi ne-a dăruit pacea.

Aşadar, tîlcuirea a arătat că Psalmul s-a zis pentru Fericitul Iezechia. Dar - de vreme ce *Legea Veche* este închipuire a *Celei Noi* - vino să arătăm asemănarea, alăturînd trupul lîngă umbră: acolo - împărat bine-credincios, aici - Hristos, dascălul bunei-credințe; acolo - norod plecat şi supus aceluia, iar aici - norod mîntuit de Acesta; acolo - războiul şi pieirea Asirienilor, iar aici - ridicarea asupră a dracilor şi surparea lor.

Deci darul Duhului porunceşte Sfinților Apostoli să propovăduiască neamurilor mîntuirea şi să-i aducă lui Dumnezeu pe cei ce se vor pleca. Pentru că „fii ai lui Dumnezeu” îi cheamă pe Apostoli, care au fost ca nişte frați ai lui Hristos, căci zice: „Spuneți fraților Mei că voi merge mai înainte de voi în Galileea”; iar „fii ai berbecilor” sînt credincioşii din neamuri, fiindcă au odrăslit cu adevărat din părinți necuvîntători şi dobitoceşti.

Aduceți Domnului, fii ai lui Dumnezeu, aduceți Domnului pe fiii berbecilor!

2 Aduceți Domnului slavă şi cinste, aduceți Domnului slavă numelui Lui, închinați-vă Domnului în curtea cea sfîntă a Lui.

Zice: Voi, care v-ați chemat „fii ai lui Dumnezeu” şi cărora vi s-a încredințat dumnezeiasca propovăduire, treceți şi duceți-o pe aceasta pretutindeni, cu toată sîrguința, şi arătați-i cuvîntători pe cei hrăniți şi crescuți întru necuvîntare şi aduceți-i lui Dumnezeu întîi pe aceştia. Apoi, prin ei, aduceți cinstea şi lauda întru dumnezeieştile case, cinstindu-L pe Făcătorul de bine. Cuvîntul se aseamănă cu cele zise de Mîntuitorul către Sfinții Apostoli: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-i pe dînşii în numele Tatălui, şi al Fiului şi al Sfîntului Duh.” Pentru că şi Psalmul acesta, după cele zise, îndată a pomenit sfințitele ape:

3 Glasul Domnului peste ape, Dumnezeul slavei a tunat,

Cuvîntul mai-nainte vesteşte glasul pogorît din cer la rîul Iordanului: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit.” Şi i-a zis „tunet” fiindcă a alergat în toată lumea, prin *Sfințitele Evanghelii*. Tot aşa, „fii ai tunetului” s-a numit perechea aceea a Apostolilor, pentru glasul mai presus de fire şi dumnezeiesc al cuvîntării de Dumnezeu.

Domnul - peste ape multe.

Că nu numai Iordanul a primit darul acela, ci Taina Botezului se săvîrşeşte în tot pămîntul şi marea, chemarea dumnezeiască sfințind firea apelor. De aici, mai-nainte vesteşte puterea dăruită Apostolilor:

4 Glasul Domnului întru tărie, glasul Domnului întru mare cuviință.

Istoria *Faptelor*, împreună-glăsuitoare cu acestea, ne învață şi ea că Stăpînul Hristos, înălțîndu-Se, le-a poruncit Sfinților Săi Ucenici, zicînd: „Rămîneți în cetatea aceasta pînă ce vă veți îmbrăca cu putere din înălțime.” Şi după zece zile, în praznicul Penticostiei, s-a făcut glas din cer, „ca de o

suflare ce se poartă repede, şi a umplut casa unde erau ei şezînd, şi li s-a arătat între dînşii împărțindu-se limbi ca de foc, şi au şezut pe fiecare dintre ei". Iar „glas", numeşte darul Duhului, care i-a umplut de vîrtute şi putere pe Apostoli şi i-a arătat slăviți pe cei proşti[85]. Apoi, arată ce fel de lucruri s-au făcut cu puterea glasului acestuia:

5 Glasul Domnului, cel ce zdrobeşte cedri, şi va zdrobi Domnul cedrii Libanului.

Prin cuvintele acestea însemnează surparea şi pierzarea idolilor. Că - de vreme ce capiştile idolilor erau înalte şi nici un rod nu le dădeau celor ce le cinsteau - le-a asemănat pe acestea cu cedrii Libanului, care sînt înalți, dar nu au fire să aducă vreun rod de mîncare.

6 Şi-i va zdrumica pe dînşii ca pe vițelul Libanului,

„Liban" numeşte de multe ori Ierusalimul, zicînd: „Deschide-ți, Libane, uşile tale, şi să mănînce focul cedrii tăi!" Iar „viței al Libanului" este cel făcut de dînşii în Horib, că zice: „Au făcut viței în Horib şi s-au închinat celui scobit." Iar puitorul de lege Moisi l-a zdrobit şi l-a zdrumicat pe acela. Deci zice: Asemenea aceluia îi va zdrumica şi îi va face deşerți pe toți idolii lumii.

şi cel iubit - ca fiul inorogilor.

Iar norodul ce a crezut, şi pentru aceasta se numeşte „iubit", va fi nebiruit şi neînvins, fiindcă s-a izbăvit de înşelăciunea multei dumnezeiri şi cinsteşte o singură Dumnezeire.

7 Glasul Domnului, al Celui ce taie para focului.

Că Sfinții Apostoli, primind darul Preasfîntului Duh în chipul focului, se luminau şi nu se ardeau. Încă şi întru viața ce va să fie, îndoita lucrare a focului, împărțindu-se, va lumina pe nevoitorii faptei bune, dar va arde pe îndrăgitorii răutății. Pentru aceasta, munca celor fără de lege se cheamă şi „foc", dar şi „întuneric", fiindcă lucrarea luminătoare nu se arată acolo.

8 Glasul Domnului, al Celui ce clatină pustia. Şi va clătina Domnul pustia Kaddisului.

Simmah nu a zis: „al Celui ce clăteşte", ci: „al Celui ce naşte", iar Achila: „al Celui ce chinuieşte". Şi Isaia mai-nainte grăieşte pentru pustia aceasta, zicînd: „Veseleşte-te, pustie însetată, veselească-se pustia şi ca şi crinul înflorească." Iar „pustie" numeşte neamurile, fiindcă de demult se făcuseră pustii de Dumnezeu. Acestea a zis dumnezeiescul Isaia că „vor înflori", iar Fericitul David că „se vor chinui şi vor naşte". Una ca aceasta se află şi în altă parte la Isaia: „Veseleşte-te, stearpo, ceea ce nu naşti, rupe şi strigă, ceea ce nu chinuiai! Căci mai mulți sînt fiii celei pustii, decît ai aceleia ce are bărbat." Clătinînd Stăpînul pustia (şi clătirea însemnează arătarea lui Dumnezeu), o va face să nască mîntuirea, după proorocia care zice: „Pentru frica Ta, Doamne, în pîntece am luat, şi am chinuit şi am născut Duhul mîntuirii Tale, pe care L-ai făcut pe pămînt." Pentru aceasta o şi numeşte pe dînsa „kaddis", adică „sfîntă", în evreieşte.

9 Glasul Domnului, al Celui ce naşte cerbii şi descoperă dumbrăvile.

Firea cerbilor este să nu bage în seamă fiarele tîrîtoare, şi Stăpînul a dat această stăpînire şi Preasfinților Apostoli, că zice: „Iată, am dat vouă stăpînire să călcați peste şerpi, şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului." Întărindu-se prin cuvîntul acesta, ei i-au izgonit pe dracii amăgitori ai lumii şi au dat în vileag neputința idolilor. Aceasta a vestit mai-nainte proorocescul cuvînt: „Glasul Domnului, al Celui ce naşte cerbii şi va descoperi dumbrăvile", arătînd lucrul cel prea-slăvit: prin cerbi a împuns mulțimea fiarelor celor de multe feluri, prin necărturari a vădit

85 „Proşti" – aici: „simpli", „smeriți".

nerodirea filosofilor şi prin pescari a pierdut tirania diavolului. Iar „dumbrăvi” a numit capiştile idolilor, ca cele ce sînt cu totul neroditoare. Aşa sînt stejărişele, ori dumbrăvile, pe care prea-bunii lucrători ai pămîntului obişnuiesc a le tăia, golind şi curăţînd pămîntul cuprins şi ţinut de dînsele, pe care răsădesc pomi roditori şi seamănă semineţele de mîncare. Aşa au făcut şi lucrătorii de pămînt ai lumii: smulgînd din rădăcină capiştile idolilor, au răsădit în locul lor dumnezeieştile biserici. Pentru aceasta:

În Biserica Lui, fiecare grăieşte mărire.

Deşteptîndu-se spre cîntare de laudă de această mare şi prea-slăvită lucrare a Lui.

10 Domnul potopul va locui şi va şedea Domnul Împărat în veac.

Că va zidi şi va înnoi lumea, ce s-a potopit în rîul fărădelegii. Pentru aceea zice şi Fericitul Pavel: „De este întru Hristos vreo zidire nouă…”, şi celelalte. Şi zice apoi: Făcînd acest lucru, nu va lăsa de aici înainte să ia loc păgînătatea, ci va împărăţi în veac.

11 Domnul tărie norodului Său va da, Domnul va blagoslovi pe norodul Său în pace.

Prin acestea, mai-nainte a vestit ridicările asupră ale necredincioşilor, biruinţa Mucenicilor purtători de biruinţă şi pacea care se va da Bisericii. „Domnul tărie norodului Său va da” în vremea războiului „şi va blagoslovi pe norodul Său în pace”, după ce va risipi războiul cel lung.

TÎLCUIREA PSALMULUI 29

Psalmul cîntării înnoirii casei. Întru sfîrşit, lui David.

Nici Fericitul David n-a zidit dumnezeiasca Biserică, nici celui ce a zidit-o nu i se potrivesc graiurile Psalmului acesta. Deci „înnoire a casei” numeşte înnoirea firii omeneşti, pe care a săvîrşit-o Stăpînul Hristos, primind pentru noi moartea, şi moartea pierzînd-o şi dăruind nouă nădejdile învierii.

Psalmul acesta s-a zis şi pentru Fericitul Iezechia. Căci, după uciderea Asirienilor şi după izbăvirea de boală, a săvîrşit praznic prea-mare, mulţumindu-i lui Dumnezeu că le-a dăruit mîntuire şi a slobozit Sfînta Biserică de urgia vrăjmaşilor. Deci, fiindcă cele săvîrşite se asemănau prazniculuii înnoirii, după cuviinţă a primit şi deasupra-scrierea aceasta. Se cuvine a şti însă că Psalmul se potriveşte Iezechiei după închipuire, iar la toată firea oamenilor - după însuşi adevărul. Căci - precum acela a primit hotărîrea morţii (cum ne-a învăţat *Istoria Paralipomenilor*) şi a dobîndit viaţa prin dumnezeiescul dar - aşa şi strămoşul Adam - nădăjduind că va fi dumnezeu şi ridicîndu-se cu gîndul împotriva Celui ce l-a făcut - s-a dat morţii, dobîndind apoi învierea, prin dumnezeiasca iubire de oameni.

Înălţa-Te-voi, Doamne, că m-ai primit şi n-ai veselit pe vrăjmaşii mei asupra mea.

Că, luînd pîrga noastră, printr-însa Stăpînul a învrednicit de mîntuire toată firea şi n-a lăsat-o a se face bucurie vrăjmaşilor şi neprietenilor.

2 Doamne Dumnezeul meu, strigat-am către Tine, şi m-ai vindecat.
3 Doamne, scos-ai din iad sufletul meu, mîntuitu-m-ai de cei ce se pogoară în groapă.

Firea omenească o auzim povestind acestea. Dar, după înţelegerea cea proastă şi lesnicioasă,

acel „strigat-am către Tine, şi m-ai vindecat” se potriveşte Iezechiei, iar firii omeneşti încă nu. Că ea n-a rugat pe Dumnezeu, nici n-a căutat slobozenia din stricăciune, ci, văzînd moartea, se tînguia şi se jeluia, neaşteptînd învierea. Deci, în loc de rugăciune, a pus lacrimile şi tînguirile pentru cei ce boleau şi se săvîrşeau, arătînd negrăita iubire de oameni a lui Dumnezeu, Căruia, deşi nechemat şi numai văzînd plîngerile, I s-a făcut milă şi a dezlegat moartea. Că şi aici a numit moartea „groapă”.

4 Cîntați Domnului, cei cuvioşi ai Lui, şi vă mărturisiți pomenirii sfințeniei Lui!
5 Că urgie este întru mînia Lui şi viață în voia Lui.

După cuviință le împarte celor cuvioşi lauda şi mărturisirea darului. Căci - de vreme ce darul învierii se dă tuturor oamenilor, dar nu toți sînt vrednici de el - cu potrivire îi afieroseşte cîntărilor pe cei vrednici. Şi prea-bună foarte face cealaltă despărțire, căci urgia o alătură mîniei („urgie” numind pedepsirea), iar viața - voirii. Că Dumnezeu o voieşte mai vîrtos pe aceasta, nu pe cealaltă, pe care noi o tragem asupră-ne. Căci Dumnezeu - zice - n-a făcut moartea, nici nu Se veseleşte de pierzarea celor vii, ci pe toate le-a zidit spre ființă şi facerile lumii sînt mîntuitoare. Îl auzim încă şi pe Dînsul, grăind prin Iezechil Proorocul: „Au doară cu voire voi voi moartea păcătosului, pe cît să se întoarcă şi să trăiască?”

6 Seara se va sălăşlui plîngere, şi dimineața bucurie.

Aşa s-a întîmplat şi în vremea Iezechiei, şi în vremea mîntuirii de obşte. Căci Asirienii, îngrozindu-i şi pornind cetatea spre plîngere, noaptea au primit ei rana, şi aceia pe care i-au silit a lăcrima s-au umplut de inimă bună dimineața. Iar dumnezeiescul Isaia, aducîndu-i Iezechiei hotărîrea morții seara, iarăşi a doua zi dimineața i-a adus vestirile vieții. Tot aşa s-a făcut şi la mîntuirea de obşte: tînguindu-se Sfinții Apostoli şi împreună cu dînşii cei ce crezuseră pentru Patima Domnului, dimineața au venit femeile aducînd veselia Învierii.

7 Iar eu am zis întru îndestularea mea: Nu mă voi clătina în veac!

Aşa a nădăjduit şi Adam, petrecînd în Rai mai-nainte de înşelăciune, şi Iezechia, după ce a biruit pe Asirian. *Cartea Paralipomenilor* ne învață acest lucru arătat, zicînd că „s-a înălțat inima Împăratului Iezechia”.

8 Doamne, întru voia Ta ai dat frumuseții mele putere. Şi Ți-ai întors fața Ta, şi m-am tulburat.

De asemenea, şi acestea se potrivesc atît Iezechiei, cît şi întregii firi omeneşti. Pentru că acela a dobîndit dumnezeiasca purtare de grijă pentru fapta bună şi i-a stăpînit pe Asirieni, iar apoi, golindu-se de dumnezeiescul dar, a căzut în boală şi a primit temerea sfîrşitului. Şi Adam era împodobit în Rai cu frumusețea faptei bune şi era deasupra stricăciunii, dar, după ce s-a golit de dumnezeiasca Pronie pentru călcarea de poruncă, a pătimit furtuna vieții. Simmah a pus acest cuvînt foarte arătat: „Doamne, întru bunăvoința Ta ai dat strămoşului meu stăpînire”, încît de aici se vede că pe acestea le grăieşte ipostasul firii omeneşti către Stăpînul Hristos, Care i-a dăruit ei darul cel mare al vieții.

9 Către Tine, Doamne, voi striga şi către Dumnezeul meu mă voi ruga. Ce folos este întru sîngele meu, cînd mă pogor eu întru stricăciune? Au doară se va mărturisi Ție țărîna, sau va vesti adevărul Tău?

Şi Fericitul Iezechia a rostit cuvintele acestea, după cum ne învață *A patra istorie a Împăraților* şi proorocia prea-dumnezeiescului Isaia. Încă şi firea omenească - nu toată, ci prin

Sfinți - a strigat către Dumnezeu, zicînd la fel: Drept este a Te lăuda pe Tine, Făcătorul, şi a răsplăti Ție pentru darurile Tale cu cuvinte mulțumitoare şi bine-cunoscătoare. Acesta este lucrul osebit al celor vii, căci cum ar putea să cînte ale Tale faceri de bine cei ce se risipesc în țărînă şi în praf şi au pierdut lucrarea trupească?

10 Auzit-a Domnul, şi m-a miluit, Domnul s-a făcut ajutorul meu.
11 Întors-ai plîngerea mea întru bucurie mie, rupt-ai sacul meu şi m-ai încins cu veselie.
12 Ca să-Ți cînte Ție mărirea mea, nu mă voi umili.

Iezechia a adus lui Dumnezeu rugăciunea asupra Asirienilor îmbrăcîndu-se cu sac. Tot aşa, înainte de întruparea Mîntuitorului, firea omenească se îmbrăcase şi ea cu chip de plîngere. Iar cei fără de minte, jelindu-se pentru morți şi şezînd pe sac, nu voiesc nici acum a auzi prooroceştile graiuri, care strigă prea-arătat: „Rupt-ai sacul meu, şi m-ai încins cu veselie şi întors-ai plîngerea mea întru bucurie mie.” Că - precum Iezechia, primind făgăduința celor cincisprezece ani, s-a umplut de multă veselie - drept este ca şi noi, primind nădejdea învierii, să nu plîngem pe cei ce s-au săvîrşit, ci să o aşteptăm pe aceea cu inimă bună. Iar pe acest „ca să-Ți cînte Ție mărirea mea, nu mă voi umili”, Simmah l-a tălmăcit aşa: „ca să Te cînte pe Tine, mărirea mea nu va tăcea”, în loc de: Cei ce au dobîndit atît de mare mărire se cuvine să nu tacă, ci să Te cînte şi să Te laude pentru facerea de bine. Şi, pentru că umilința pricinuieşte tăcere, Cei Şaptezeci au pus „umilință” în loc de „tăcere”. Iezechia a dobîndit mărirea, atîtea zeci de mii primind pentru dînsul rana trimisă de Dumnezeu, şi încă şi soarele întorcîndu-se înapoi. Iar noi avem pricină de mai multă bună laudă, primind de la Dumnezeul tuturor atît de mare dragoste părintească: fiindcă „aşa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încît L-a dat pe Fiul Său cel Unul Născut, ca tot cel ce crede întru Dînsul să nu piară, ci să aibă viață veşnică.”

Doamne Dumnezeul meu, în veac mă voi mărturisi Ție.

Că nu numai în viața de acum, ci şi după înviere Îți voi aduce neîncetat laude, povestind darurile Tale cele mai presus de fire şi negrăite.

TÎLCUIREA PSALMULUI 30

Întru sfîrşit, Psalmul lui David, de uimire.

Această zicere, „uimire”, nu am aflat-o nici la *Evreu*[86], nici la ceilalți tălmăcitori, ci numai întru unele din pre-scrieri, adică izvoade. Iar mie mi se pare că însemnează cele pentru Urie, căci zice: „Iar eu am zis întru uimirea mea: Lepădat sînt de la fața ochilor Tăi”, adică: După ce am păcătuit, am socotit că m-am lipsit de a Ta purtare de grijă. Se pare că Psalmul s-a zis de Fericitul David în vremea cînd se gonea de Avesalom. Iar tîlcuirea graiurilor ne învață acest lucru mai descoperit.

Spre Tine, Doamne, am nădăjduit, să nu mă ruşinezi în veac!

Zice: Păcatul m-a înfăşurat cu ruşine multă şi Te rog ca aceasta să nu rămînă multă vreme întru mine, pentru nădejdea ce o am spre Tine.

întru dreptatea Ta, izbăveşte-mă şi mă scoate!

86 Versiune evreiască a *Vechiului Testament*, care nu a putut fi identificată de cercetătorii scrierilor Fericitului Teodorit.

Să nu cauți - zice - la păcatul meu, ci la fărădelegea celor ce mă gonesc. Şi, folosind dreapta Ta hotărîre, să mă izbăveşti de primejdiile ce sînt puse asupră-mi.

2 Pleacă spre mine urechea Ta, grăbeşte de mă scoate!

Auzind rugăciunea mea, dă-mi grabnic ajutorul!

Fii mie Dumnezeu scutitor şi casă de scăpare, ca să mă mîntuieşti!
3 Că întărirea mea şi scăparea mea eşti Tu,

Pe acestea le-a zis şi întru al şaptesprezecelea Psalm, arătînd felurita purtare de grijă a lui Dumnezeu. Iar Achila şi Simmah au tălmăcit „întărirea mea" prin: „piatra mea". Şi se pare că aici proorocescul cuvînt împreună-glăsuieşte cu cel evanghelicesc, arătînd pe omul cel înțelept ce şi-a zidit casa pe piatră, pe care, fiind întărită, nu a vătămat-o nici năvălirea şi izbirea vînturilor, nici a ploilor şi a rîurilor.

şi pentru numele Tău mă vei povățui şi mă vei hrăni.

Pe acest „mă vei hrăni", Simmah l-a pus: „mă vei griji". Şi zice: Mă vei învrednici de purtarea de grijă cea în multe feluri, pentru numele Tău spre care am nădăjduit. Şi prin toate graiurile care se tîlcuiesc învățăm smerenia cugetului lui, că nu a cerut să dobîndească dumnezeiescul ajutor pentru a sa faptă bună, ci pentru numele lui Dumnezeu, pentru dreptatea lui Dumnezeu şi pentru nădejdea întru Dînsul.

4 Scoate-mă-vei din cursa aceasta pe care o au ascuns mie, că Tu eşti scutitorul meu, Doamne!

Prin acestea a arătat sfatul lui Ahitofel pornit asupra lui, după cum am zis mai-nainte.

5 În mîinile Tale voi pune duhul meu, izbăvitu-m-ai, Doamne Dumnezeul adevărului!

Căzînd de multe ori în primejdii, m-am slobozit de acestea prin ajutorul Tău, de aceea arunc al meu suflet spre a Ta purtare de grijă. Că „mîini" numeşte aici iarăşi purtarea de grijă.

6 Urît-ai pe toți cei ce păzesc deşertăciunile în zadar,

Că aceia - zice - nu au nădăjduit întru Tine, ci au cugetat ale lor gînduri deşarte, şi Te-ai obişnuit a Te întoarce cu totul de la unii ca aceştia.

iar eu spre Domnul am nădăjduit.
7 Bucura-mă-voi şi mă voi veseli de mila Ta,

Fiind în primejdii, chem ajutorul Tău, şi - dobîndindu-l pentru iubirea Ta de oameni - socotesc pricina bunătăților:

că ai căutat spre smerenia mea, mîntuit-ai din nevoi sufletul meu.
8 Şi nu m-ai închis în mîinile vrăjmaşilor, pus-ai în loc desfătat picioarele mele.

Şi nu am greşit avînd de-a pururea gîndurile acestea, că - de multe ori căzînd întru pîndirile şi bîntuielile vrăjmaşilor şi în lăuntrul lațurilor întinse mie împrejur - am scăpat de vînători. Că aceasta a zis-o „nu m-ai închis pe mine în mîinile vrăjmaşului". Şi istoria ne învață că, fiind prins de Saul de multe ori şi încă şi închis în peşteră, a scăpat din mîinile aceluia. Iar altă dată s-a izbăvit de Gateeni, prefăcîndu-se nebun.

9 Miluieşte-mă, Doamne, că mă necăjesc, tulburatu-s-a întru mînie ochiul meu, sufletul meu şi pîntecele meu.

Simmah a zis acest cuvînt aşa: „Tulburatu-s-a pentru întărîtare ochiul meu.” Căci zice: Întărîtîndu-Te pe Tine cu păcatul, totdeauna sînt silit a lăcrima, şi sufletul meu este plin de furtună şi de gîlceavă. Iar „pîntece” a numit aici cămara gîndurilor, că gîndurile se tulbură, nu pîntecele.

10 Că s-a stins întru durere viața mea şi anii mei - întru suspinuri.

Toată viața mea - zice - mi-am cheltuit-o întru chinuri şi lacrimi.

Slăbit-a întru sărăcie vîrtutea mea şi oasele mele s-au tulburat.

Adică: Lipsa celor de nevoie a topit de tot trupul meu. Această lipsă o pomeneşte şi istoria, zicînd: „Şobi, fiul lui Nahaş Amoniteanul, şi Varzilai Galaaditeanul au adus lui David şi norodului ce se găsea cu dînsul grîu, orz şi făină, bob, linte şi altele oarecare, zicînd că a flămînzit norodul şi a slăbănogit, însetînd în pustie.”

11 La toți vrăjmaşii mei m-am făcut ocară, şi vecinilor mei foarte, şi frică cunoscuților mei.

Zice: Vrăjmaşii mei - întru inimă bună, iar eu sînt cu totul de rîs, bucurie celor de prin prejururi, şi celor cunoscuți - frică. Învățîndu-ne aceasta, a adăugat mai descoperit:

Cei ce mă vedeau afară au fugit de la mine,

Că se temeau să se întîlnească cu mine, ca să nu cadă şi ei în mîinile vrăjmaşilor mei.

12 uitat am fost ca un mort de la inimă, făcutu-m-am ca un vas pierdut.

Zice: S-au deznădăjduit de mine toți, ca de un vas pierdut şi ca de un mort ce locuieşte în mormînt. „Din necinstea vasului a arătat covîrşirea uitării, că zice: Precum acela - pierzîndu-se degrab din pomenirea celor ce l-au pierdut - se izgoneşte pentru prostime, aşa sînt socotit şi eu la dînşii, ca şi cum n-aş fi nimic, nici am fost cîndva vrednic de vreun cuvînt.”

13 Că am auzit ocara multora din cei ce locuiesc prin prejur.

Şi nu le spun pe acestea socotindu-le şi bănuindu-le, ci primind ocările cu urechile mele. Aici însemnează şi ocările lui Semei[87].

Cînd s-au adunat ei împreună asupra mea, ca să ia sufletul meu s-au sfătuit.
14 Iar eu spre Tine, Doamne, am nădăjduit. Zis-am: Tu eşti Dumnezeul meu,
15 în mîinile Tale - sorții mei.

Că aceia, adunîndu-se, măiestresc moartea mea, iar eu pe Tine Te ştiu Dumnezeu şi ocîrmuitor. Că aceasta zice „în mîinile Tale - sorții mei”; ori, după ceilalți: „în mîinile Tale - vremile mele”, în loc de: Tu împarți fiecăruia cu sorți după cum voieşti, şi mîhniri şi veselii, şi le prefaci pe acestea iarăşi după cum Ți se pare Ție. Pentru că „vremi”, ori „sorți”, numeşte schimbările lucrurilor: bogăția şi sărăcia, robia şi stăpînirea, pacea şi războiul şi celelalte asemenea.

Izbăveşte-mă din mîna vrăjmaşilor mei şi de cei ce mă gonesc!

Apoi, arată chipul izbăvirii:

16 Arată fața Ta peste robul Tău, mîntuieşte-mă pentru mila Ta!

Pentru că, făcîndu-se mie arătarea Ta, toate cele de mîhnire îndată se vor dezlega şi se vor risipi.

17 Doamne, să nu mă ruşinez că Te-am chemat pe Tine, să se ruşineze necredincioşii şi să se

87 Un netrebnic, vezi *Cartea a doua a Împăraților*, capitolul 16.

pogoare în iad!

Şi de aici ne învățăm că păcatul are multă deosebire de păgînătate. Pentru aceea se roagă şi marele David să se izbăvească de ruşinea păcatului, iar cei ce viețuiesc întru păgînătate să fie trimişi cu ruşine la moarte.

18 Mute să se facă buzele cele viclene, care grăiesc asupra dreptului fărădelege, cu mîndrie şi cu defăimare!

Aici mai-nainte grăieşte moartea lui Ahitofel, care, fiind prieten şi sfetnic al lui David, şi-a arătat vicleşugul cel vechi şi şi-a pornit limba asupra celui ce cu nimic nu-l nedreptățise. Şi după cuviință a numit „mîndrie" şi „defăimare" sfatul aceluia, căci l-a ridicat pe copil asupra tatălui său spre junghiere.

19 Cum este de multă mulțimea bunătății Tale, Doamne, pe care o ai ascuns celor ce se tem de Tine!

Iarăşi l-a pus pe acest „cum" nu asemănător, ci întinzător, adică „cît". Pentru aceea, Achila şi Simmah au tălmăcit: „Ce multă este bunătatea Ta! - pe care ai ascuns-o învistierită celor ce se tem de Tine." Şi graiul are această înțelegere: Tu, Stăpîne, ascunzi plățile şi darurile de cei ce se tem de Tine, multe fiind acestea, mari şi minunate, şi îi laşi a se lupta cu sudorile, cu ostenelile şi ticăloşiile. Dar uneori le şi descoperi darurile, făcîndu-i îndrăzneți pe nevoitori. Că a adăugat acest lucru:

Făcut-ai purtare de grijă celor ce nădăjduiesc spre Tine înaintea fiilor oamenilor.

Apoi, povesteşte cu de-amănuntul purtarea de grijă făcută lor:

20 Ascunde-vei pe dînşii întru ascunsul feței Tale de tulburarea oamenilor. Acoperi-vei pe ei în cort de împotriva-grăire a limbilor.

Zice: Destulă este arătarea Ta - căci pe aceasta o numeşte „față" - ca să-i izbăvească pe dînşii de toată tulburarea şi învăluirea omenească, şi, prinşi fiind în mijloc, să-i acopere ca întru oarecare cort şi să-i facă nearătați. Această purtare de grijă a dobîndit-o şi David cînd era gonit de Saul: fiind prins în mijlocul celor cumpliți, a dobîndit mîntuirea. Aşa a scăpat şi marele Elisei de Sirienii ce îl înconjuraseră, presărînd negură peste ochii lor.[88] Şi este cu putință a afla încă multe altele ca acestea întru dumnezeiasca *Scriptură*.

21 Bine este cuvîntat Domnul, că minunată a făcut mila Sa în cetatea îngrădirii.

Iar Simmah a zis acest stih aşa: „Bine este cuvîntat Domnul, Cel ce a făcut slăvită mila Sa mie, ca într-o cetate îngrădită de jur-împrejur." Şi zice: Aşa m-a înconjurat cu a Sa iubire de oameni, ca pe o cetate pe care locuitorii o împrejmuiesc cu ogradă tare.

22 Iar eu am zis întru uimirea mea: Lepădat m-am făcut de la fața ochilor Tăi! Pentru aceasta ai auzit glasul cererii mele cînd am strigat către Tine.

Iar eu - zice - socoteam că m-am făcut departe de grija Ta după ce am căzut în păcat; dar, rugîndu-mă şi auzind Tu cuvintele mele cele smerite, nu m-ai trecut cu vederea. Şi după cuviință a numit păcatul „uimire", pentru că, pe calea dreptății călătorind, a ieşit dintru aceea, s-a abătut, s-a poticnit şi a căzut între tîlharii mîncători de cruziciuni. Şi însuşi acest lucru arată fapta bună a lui David, căci nu era obişnuit cu păcatul, ci a pătimit alunecarea ieşind doar puțin dintru acea voire.

88 Vezi *Cartea a IV-a a Împăraților*, 6:18.

De aici, preface cuvîntul întru sfătuire, din cele pentru sine arătînd dumnezeiasca iubire de oameni şi purtare de grijă:

23 Iubiți pe Domnul, toți cuvioşii Lui! - că adevărurile caută Domnul şi răsplăteşte celor ce se mîndresc de prisos.

Zice: Se cuvine ca voi, toți cei ce voiți a călători pe calea dumnezeiască, să iubiți cu sîrguință pe Stăpînitorul tuturor, Care foloseşte adevărul ca pe un dreptar şi îi munceşte pe cei ce au nemăsurată trufie. Că n-a zis aşa prost: „celor ce se mîndresc", ci: „celor ce se mîndresc de prisos". Destul este şi acest cuvînt a arăta dumnezeiasca bunătate: că suferă pe cei ce cugetă oarecum mai înalt, iar pe cei îngîmfați şi umflați de trufie cu nesăturare îi dă la pedepsele cele potrivite.

24 Îmbărbătați-vă şi să se întărească inima voastră, toți cei ce nădăjduiți spre Domnul!

Deci: Ştiind acestea, cei ce străbateți viața de acum cu nădejdea cea dumnezeiască, întăriți sufletele voastre cu bărbăție şi plecați-vă îndrumărilor Cîrmaciului. Această sfătuire ne este potrivită şi nouă, celor ce avem mîngîierea prin nădejde.

TÎLCUIREA PSALMULUI 31

Psalmul înțelegerii lui David.

De aceeaşi înțelegere se ține şi Psalmul de față, căci s-a zis tot după păcat, întru aceleaşi primejdii. De asemenea, mai-nainte văzînd cu ochi prooroceşti darul *Noului Aşezămînt* şi lăsarea păcatelor ce se dăruieşte prin Preasfîntul Botez celor ce cred, Proorocul îi fericeşte pe aceştia, fiindcă primesc fără osteneli izbăvirea de păcate. Şi zice, începînd Psalmul:

Fericiți - aceia cărora s-au lăsat fărădelegile şi ale cărora păcate s-au acoperit.
2 Fericit - bărbatul căruia nu-i va socoti Domnul păcatul şi în gura căruia nu este vicleşug.

Zice: Tînguindu-mă, şi cu lacrimi dese şi multe pentru păcatul meu topindu-mă şi căzînd în multe primejdii pentru acesta, îi numesc vrednici de rîvnire şi fericiți pe aceia care au primit lăsarea păcatelor prin iubirea de oameni a Stăpînului, fără nici o ticăloşie şi osteneală. Că are pentru ei atît de multă iubire, încît nu numai că le lasă, ci le şi acoperă păcatele, şi nu rămîne nici urmă de ele.

3 Că am tăcut, învechitu-s-au oasele mele, strigînd eu toată ziua.

Cînd a făcut păcatul acela, n-a folosit îndată doctoriile pocăinței, ci abia după mustrarea lui Natan. Deci aceasta strigă aici: Pentru că n-am arătat Doctorului vătămarea îndată după ce am primit rana - ci am tăcut-o pe aceasta, ispitindu-mă a o ascunde - am îmbătrînit strigînd şi mustrînd păcatul.

4 Că ziua şi noaptea s-a îngreuiat peste mine mîna Ta.

Mă tînguiesc însă şi mă jelesc, îngreunîndu-mă cu pedepse şi munci de multe feluri. Pentru că acest „s-a îngreuiat peste mine mîna Ta", l-a zis din metafora celor ce bat cu mîna şi stăruie multă vreme bătînd.

Întorsu-m-am spre chinuire cînd mi s-a înfipt mie ghimpele.

Zice: Nu este nedreaptă pedeapsirea Ta, ci foarte dreaptă, căci pricină a relelor îmi este

păcatul, pe care l-am odrăslit în loc de struguri şi de care mă împung totdeauna. Că „ghimpe” a numit păcatul, ca pe o odraslă netrebnică şi ca pe cel ce are fire să împungă.

5 Păcatul mea am cunoscut şi fărădelegea meu nu am acoperit-o. Zis-am: Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea Domnului! - şi Tu ai lăsat păgînătatea păcatului meu.

Zice: Îndată după ce am păcătuit, am tăcut. Dar apoi m-am învinuit şi m-am mustrat, noaptea şi în fiecare zi. Şi mari roade am secerat, căci din mustrare mi-ai dat lăsarea păcatelor. Se cuvine a însemna că nu a zis: „ai lăsat mie păcatul”, ci: „păgînătatea păcatului meu”, adică: Nu m-ai pedepsit după vrednicia fărădelegii, ci ai iertat covîrşirea păcatului şi ai pus asupră vindecarea cu măsurată pedeapsă. Aceasta ne învață şi istoria: căci lui David, după ce a zis: „Am greşit Domnului”, Natan i-a răspuns: „Şi Domnul a ridicat păcatul tău, nu vei muri”, însă l-a îngrozit că-i va umple casa de multe primejdii. Aşa zice şi aici: Tu ai lăsat păgînătatea păcatului meu, căci, îndrăznind eu a face acele fărădelegi, după *Lege* se cădea să fiu dat îndată la moarte. Dar, din iubire de oameni, nu m-ai dat morții, ci m-ai vindecat cu pedepse măsurate.

6 Pentru aceasta, se va ruga către Tine tot cuviosul în vreme bine-cuvioasă,

„Vreme bine-cuvioasă” numeşte petrecerea *Noului Testament*, întru care, peste tot pămîntul şi marea, credincioşii cinstesc pe Dumnezeu prin cîntările de laudă ale lui David. Deci aici mai-nainte vesteşte acest lucru şi zice Stăpînului: Nu numai eu singur Te rog pentru păcatul acesta, ci şi toți cei ce au primit cunoştința de Dumnezeu prin toată lumea şi vor aduce această rugăciune pentru mine. Fiindcă, grăind graiurile lui David, noi ni le însuşim în oarecare chip, căci limba lui o luăm de a doua oară spre a lăuda pe Dumnezeu.

iar potop de ape multe către dînsul nu se va apropia.

Iar Simmah a tălmăcit acest stih: „Aflînd vreme, pentru aceasta tot cuviosul se va ruga, încît ape multe nu vor putea a se apropia către dînsul.” Şi zice: Cel ce Îți aduce rugăciune cu sîrguință va dobîndi purtarea de grijă - măcar de ar şi cădea în multe feluri de primejdii, ce îl înconjură ca nişte ape - ca să le biruiască pe acestea şi să se ridice deasupra celor scîrbicioase.

7 Tu eşti scăparea mea din necazul ce mă cuprinde, bucuria mea, izbăveşte-mă de cei ce m-au înconjurat!

După ce le-a zis pe acelea pentru păcat, se roagă să se izbăvească de relele aduse asupră-i pentru acesta, şi dobîndeşte răspunsul, căci zice către el Domnul:

8 Înțelepți-te-voi şi te voi îndrepta în calea aceasta întru care vei merge, întări-voi spre tine ochii Mei.

Zice: Pe tine - cel ce te-ai abătut, şi ți-ai cunoscut rătăcirea - te voi întoarce iarăşi către calea cea dreaptă, şi voi pune întru tine cunoştință şi ştiință de aceasta, şi îți voi da ție cu împărtăşire şi dragostea dintîi. Că aceasta a zis „întări-voi spre tine ochii Mei”, din metafora celor ce au dragoste către cineva şi totdeauna voiesc a căuta către dînsul. Că, precum cel ce este mîniat îşi întoarce fața, tot aşa prin luarea aminte îşi arată dragostea. Proorocul a zis şi în alt loc: „Caută spre mine şi mă miluieşte.” Şi iarăşi: „Să nu întorci fața Ta de la mine.” Şi Însuşi Dumnezeu, prin Ieremia Proorocul: „Întoarceți-vă către Mine - zice - şi Eu mă voi întoarce către voi.”

De aici, proorocescul cuvînt sfătuieşte pe cei ce trăiesc întru fărădelege să nu urmeze necuvîntarea dobitoacelor, iar pe cei drepți - să aibă de-a pururea dumnezeiasca veselie, şi zice aşa:

9 Nu fiți precum calul şi catîrul, la care nu este pricepere. Cu zăbală şi cu frîu fălcile lor vei strînge, ale celor ce nu se apropie către Tine.

Eu - zice - vă sfătuiesc să nu rîvniți necuvîntarea acelora. Iar de nu vă veți pleca, veți primi frîu şi zăbale, asemenea lor. Prin acestea, arată pedepsirile, pentru care a adăugat:

10 Multe sînt bătăile păcătosului,

Aducînd această sfătuire, se mută către altă ceată:

iar pe cel ce nădăjduieşte spre Domnul mila îl va înconjura.

Că toți oamenii, chiar dacă se împodobesc cu isprăvile faptei bune, tot au trebuință de dumnezeiescul dar. Pentru aceea strigă şi dumnezeiescul Apostol: „Cu darul sînteți mîntuiți prin credință, şi acest lucru nu de la noi, că al lui Dumnezeu este darul!"

11 Veseliți-vă de Domnul şi vă bucurați, drepților, şi vă lăudați, toți cei drepți la inimă!

Deci: Nimeni să nu se bucure pentru isprăvile sale, ci pe Dumnezeu să-L laude, şi de aici să cîştige veselia. Şi acest cuvînt se aseamănă cu graiurile Apostoleşti: „Cel ce se laudă în Domnul să se laude, şi cel ce crede că stă să caute să nu cadă!" Pentru aceasta ne şi porunceşte a pedepsi cu Duhul blîndeții, „păzindu-te pe tine, ca să nu fii ispitit şi tu".

TÎLCUIREA PSALMULUI 32

Nescris deasupra la Evrei.

Cei 70 au pus-o pe aceasta, cînd au tălmăcit Psalmul: „Să nu cauți - zice - tîlcuire a deasupra-scrierii, că scriere-deasupra n-am aflat." Şi s-a zis Psalmul acesta de către Fericitul David pentru minunatul Iezechia, şi s-a închipuit ca de la însuşi Iezechia, îndemnînd norodul spre cîntare de laudă, după prea-slăvita biruință şi după pierderea Asirienilor.

Bucurați-vă, drepții, întru Domnul,

În multe locuri, pe acest „bucurați-vă", Achila şi Simmah l-au tălmăcit: „lăudați".

celor drepți se cuvine laudă!

Celor ce L-au cunoscut pe Dumnezeu şi s-au izbăvit de înşelăciune li se potriveşte a-L lăuda totdeauna pe Dînsul. Apoi, învață şi cum li se cuvine să facă ei cîntarea de laudă:

2 Mărturisiți-vă Domnului în alăută, în psaltire cu zece strune cîntați-I Lui!
3 Cîntați-I Lui cîntare nouă, bine-cîntați-I Lui întru strigare!

Însă acestea toate se săvîrşeau după slujba *Legii*, pentru că întrebuințau şi alăute, şi chimvale, şi timpane şi alte organe muzicești. Iar „strigare" este chiuire de biruință asupra celor ce fug de la cei ce-i biruiesc. Se potrivesc însă şi nouă cele zise, înțelegîndu-se duhovniceşte, şi este cu putință a ne arăta pe noi înşine organ cu bun glas şi prea-tocmit, lăudîndu-L pe Dumnezeu cu toate simțirile cele simțite şi gîndite.

4 Că drept este cuvîntul Domnului, şi toate lucrurile Lui - întru credință.

Domnul tuturor - zice - le ocîrmuieşte pe toate cu dreptate. Şi a pus înaintea noastră privirea lucrurilor Lui, îndemnîndu-ne a crede, dar a nu iscodi mult cum s-au făcut.

5 Iubeşte milostenia şi judecata Domnul,

Pentru că ne porunceşte a primi toate cele făcute de Dînsul fără iscodire, fără îndoieli, îngrijindu-ne de viaţă şi împodobind-o pe aceasta cu milă şi cu judecată.

de mila Domnului este plin pămîntul.

Ni se cuvine nouă - zice - a urma pe Făcătorul, că, precum El iconomiseşte cu milă şi îi miluieşte pe cei nedreptăţiţi, aşa trebuie şi noi a da judecată celor nedrepţi, şi milă - celor nedreptăţiţi. Aşa, Iubitorul de oameni, Stăpînul nostru, a hotărît judecată asupra Asirienilor, iar pe noi ne-a învrednicit de cruţare şi de iubirea de oameni.

Apoi, povestind cele pentru dumnezeiasca Pronie, îşi mută cuvîntul către zidire şi ne învaţă că, după ce a zidit toate, Dumnezeu le ocîrmuieşte pe toate şi grijeşte ca de nişte făpturi ale Sale, iar nu ca de unele străine:

6 Cu Cuvîntul Domnului cerurile s-au întărit şi cu Duhul gurii Lui - toate Puterile lor,

Zice: Zidindu-le, nu a avut trebuinţă de osteneală şi de vreme, ci i-a fost destul Lui la facere numai cuvîntul, că a zis: „Facă-se tărie! - şi s-a făcut aşa. Facă-se luminători pe tăria cerului! - şi s-a făcut aşa.”

Deci aceasta este noima de deasupra a cuvîntului, care se potrivea Iudeilor de demult. Iar teologia cea adevărată ne arată cum a făcut Dumnezeu-Cuvîntul cerurile şi cereştile Puteri, împreună cu Preasfîntul Duh. Aici proorocia mai-nainte apucă evangheliceasca dăscălie: şi - precum dumnezeiescul Ioan, „Fiul Tunetului”, a învăţat pe toată lumea că „întru început era Cuvîntul, şi Cuvîntul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvîntul. Toate printr-Însul s-au făcut, şi fără de Dînsul nu s-a făcut nimic din ceea ce s-a făcut” - tot aşa mai-nainte propovăduieşte şi Fericitul David, zicînd: „Cu Cuvîntul Domnului cerurile s-au întărit şi cu Duhul gurii Lui - toate Puterile lor.” Şi nu dă lui Dumnezeu-Cuvîntul zidirea cerurilor, iar Preasfîntului Duh facerea Puterilor, ci zice că Dumnezeu-Cuvîntul şi Sfîntul Duh le-au făcut şi pe acestea, şi pe acelea. Iar „Puteri” ale cerurilor, unora li se pare că sînt luminătorii de pe cer, iar alţii au zis că sînt Puterile cele nevăzute. Mie mi se pare că a doua socoteală este mai adevărată: că, arătînd pe Dumnezeu ca Ziditor, nu ar fi pomenit numai zidirea cea văzută.

7 adunînd ca un foale apele mării, punînd în vistierii adîncurile.

Că toată firea apelor o are închisă ca întru nişte cămări ce sînt în locuri hotărîte, şi, cînd voieşte, o trage pe aceasta sus în aer şi o adună în nori ca într-un foale. Pentru aceea zice: „ridicînd nori de la marginea pămîntului”. Şi, în alt loc, iarăşi zice dumnezeiasca *Scriptură*: „Cel ce cheamă la Sine apa mării şi o varsă peste faţa a tot pămîntul.”

8 Să se teamă de Domnul tot pămîntul şi de Dînsul să se cutremure toţi cei ce locuiesc în lume!
9 Că El a zis, şi s-au făcut; El a poruncit, şi s-au zidit.

După ce a pomenit cerurile şi Puterile nevăzute, apoi firea apelor, aduce în mijloc pămîntul şi pe locuitorii lui, învăţîndu-ne că făpturile Lui sînt, şi poruncindu-le să se teamă, şi să se cutremure de Făcătorul şi să se plece voilor Lui. Căci pe acest „să se cutremure”, Simmah l-a zis: „se vor cucernici”, iar Achila: „se vor strînge şi se vor sfii”, trimiţînd evlavia lumii viitoare, după înomenirea, după Patima şi după Învierea Stăpînului Hristos; căci, cînd a făcut cuvintele acestea, oamenii nici nu aveau evlavie.

10 Domnul risipeşte sfaturile neamurilor, şi leapădă gîndurile noroadelor şi leapădă sfaturile

boierilor.

11 Iar sfatul Domnului în veac rămîne, gîndurile inimii Lui - în neam şi în neam.

Cele zise au tîlcuire îndoită: fiindcă a risipit nu numai sfaturile Asirienilor - ale lui Senaherim şi ale lui Rampsak, arătînd puterea şi adevărul sfatului Său - ci a risipit şi ridicările neamurilor de prin lume asupra Apostolilor, şi a făcut arătată tuturor tăria puterii Sale. Că acest lucru l-a însemnat cuvîntul proorocesc zicînd: „gîndurile inimii Lui - în neam şi în neam." Pomenirea celor două neamuri ne învață şi cele ce s-au făcut atunci, şi cele ce vor fi după acestea.

12 Fericit este neamul acela, al căruia Domnul este Dumnezeul lui, norodul pe care l-a ales spre moştenire Lui-Şi.

Se cuvine - zice - a ferici nu pe cei îndestulați de bogăție, ci pe cei ce se bizuie lui Dumnezeu şi dobîndesc ajutorul de la Dînsul. Iar „norod ales", numit „moştenire a lui Dumnezeu", de demult era cel iudaicesc, iar apoi cel ce s-a ales din neamuri şi a primit razele credinței, că zice: „Cere, şi Îți voi da Ție neamurile moştenirea Ta, şi biruința Ta - marginile pămîntului."

13 Din cer a privit Domnul, văzut-a pe toți fiii oamenilor.

14 Din lăcaşul Său cel gata a căutat peste toți cei ce locuiesc pe pămînt

Pe acestea le-a zis şi întru al 13-lea Psalm, făcînd aceeaşi mai-nainte grăire. Şi - de vreme ce a zis: „a căutat" - a adăugat prea-cu potrivire, ca să nu socotească cineva că nu ştie El cele lucrate de oameni:

15 Cel ce a zidit deosebi inimile lor, Cel ce cunoaşte toate lucrurile lor.

Am spus – zice - că „a căutat Dumnezeul tuturor", nu ca şi cum n-ar fi ştiut şi ar fi voit a Se înştiința, ci ca Cel ce judecă şi izbîndeşte. Căci cum ar fi cu putință să nu ştie mişcările sufletului Cel ce l-a făcut pe acesta? Că a pus: „inimile", în locul „cuvîntării".

16 Nu se mîntuieşte împăratul pentru multă puterea lui şi uriaşul nu se va mîntui întru mulțimea tăriei lui.

17 Mincinos este calul spre mîntuire, şi întru mulțimea puterii lui nu se va mîntui.

Ne-am învățat prin înseşi lucrurile că nu se cade a ne bizui nici puterii trupului, nici bărbăției sufletului, nici iuțimii calului, nici mulțimii supuşilor; căci, fiind bogat cu toate acestea, Senaherim nimic nu s-a folosit, ci a primit desăvîrşita pierzare. Deci, Proorocule, arată-ne ce ni se cuvine a face!

18 Iată, ochii Domnului - peste cei ce se tem de Dînsul, peste cei ce nădăjduiesc spre mila Lui,

19 ca să izbăvească din moarte sufletele lor şi să-i hrănească pe dînşii în foamete.

Buna-credință - zice - este pricinuitoare a tuturor bunătăților, că trage spre sine dumnezeiasca purtare de grijă, opreşte moartea şi lipsa ce vine asupră şi dăruieşte îndestularea bunătăților. Şi este cu putință ca cei închişi în vremea înconjurării aceleia să fi fost întru lipsa celor de nevoie, iar apoi, prin pierzarea neprietenilor, să se fi izbăvit şi de această primejdie.

20 Şi sufletul nostru aşteaptă pe Domnul, că ajutorul şi scutitorul nostru este.

21 Că întru Dînsul se va veseli inima noastră, şi întru numele cel sfînt al Lui am nădăjduit.

Deci, dobîndind atîtea bunătăți, avem întărită nădejde spre Dumnezeu şi aşteptăm de-a pururea ajutor de la Dînsul, că El ne-a dăruit şi veselia de acum.

Apoi, după ce a zis: „Întru numele cel sfînt al Lui am nădăjduit”, se roagă să ia milă deopotrivă cu nădejdea:

22 Fie, Doamne, mila Ta spre noi, precum am nădăjduit spre Tine!

Însă cuvîntul e foarte îndrăzneț înaintea oamenilor din vremea noastră, căci cine a nădăjduit aşa? - încît să zică cu îndrăzneală: Măsoară mila Ta cu a mea nădejde! Dar, întru *Sfințitele Evanghelii*, Stăpînul ne-a învățat aceasta: „Cu ce măsură veți măsura, se va măsura vouă.” Deci: nădejde întreagă, desăvîrşită şi curată! - şi cealaltă viață a noastră să o cîştigăm potrivit nădejdii, ca să dobîndim şi multă milă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 33

Psalmul lui David, cînd şi-a schimbat fața sa înaintea lui Avimeleh,
şi l-a slobozit pe el şi s-a dus.

Văzînd dumnezeiescul David amara şi zavistnica socoteală a lui Saul, şi făcîndu-şi-l sfetnic pe minunatul Ionatan[89], a fugit şi a apucat spre cetatea Nobe. Deci acolo, întîlnindu-se cu Avimeleh preotul, a tăinuit fuga şi a zis că s-a trimis de către împăratul la oarecare trebuință de nevoie. Şi, cerînd pîini, n-a aflat altele, fără numai pe cele ce se împărțeau preoților, şi pe acestea le-a luat, dîndu-le preotul afară de porunca *Legii*, căci numai preoților se împărțea hrana aceasta. Dar aici mai-nainte s-au scris şi s-au însemnat tainele darului şi mai-înainte s-au deschis credincioşilor uşile dumnezeieştii iubiri de cinste: că nu numai preoților s-a hotărît dumnezeiasca hrană, ci stă pusă înainte tuturor celor ce voiesc împărtăşirea celor dumnezeieşti. Tot atunci, marele David a luat şi sabia lui Goliat, pe care o dăruise lui Dumnezeu, ca pe o pîrgă din războiul acela. Iar „Avimeleh” l-a numit pe Aviatar, ca pe unul cu două nume. Şi - de vreme ce nu a făcut cunoscută preotului fuga, ci a zis că venise pentru a săvîrşi oarecare trebuință împărătească - se zice că David „şi-a schimbat fața”, fiindcă nu a rostit adevărul, cum îi era obiceiul, ci a luat altă față în locul celei obişnuite. Însă oarecari din scriitori au dat altă pricină Psalmului, zicînd că David şi-a schimbat fața cînd a intrat către Achiş[90], iar apoi, temîndu-se de vrăjmăşiile celor de altă semințe, s-a făcut că se îndrăceşte şi aşa s-a izbăvit. Dar graiurile Psalmului nu au nici o împreună-glăsuire cu pricina aceasta, ci se potrivesc celor mai sus zise, după cum, ajutînd Dumnezeu, se va arăta îndată.

Bine voi cuvînta pe Domnul în toată vremea, pururea - lauda Lui în gura mea.

Zice: Fugind şi gonind, şi întru bună-norocire, şi întru rea-norocire, Îl laud pe Stăpînul meu.

2 Întru Domnul se va lăuda sufletul meu.

El m-a făcut strălucit şi mă va face vestit.

Să audă cei blînzi şi să se veselească:
3 Măriți pe Domnul cu mine şi să înălțăm numele Lui împreună!

Nu suferă să aducă lauda singur, ci pe cei ce sînt împărtăşiți de blîndețe îi face părtaşi ai

89 Fiul lui Saul.

90 Împăratul Gateenilor, care l-a adăpostit pe David de urgia lui Saul (vezi *Cartea întîi a Împăraților*, capitolul 21).

cîntării de laudă.

Apoi, arată şi pricina mulțumirii:

4 Căutat-am pe Domnul, şi m-a auzit şi din toate necazurile mele m-a izbăvit.

Rugatu-L-am pe Dînsul - zice - şi m-am ridicat deasupra primejdiilor.

5 Apropiați-vă către Dînsul, şi vă luminați şi fețele voastre nu se vor ruşina!

Că cel ce se apropie la Dînsul cu credință primeşte raze de lumină gîndită, după cum s-a proslăvit la față şi marele Moisi. Aceasta o zisese David şi mai înainte: „Însemnatu-s-a peste noi lumina feței Tale, Doamne". Îndemnînd aşa pe cei de un năravi, întîi se pune pe sine înaintea lor chip şi pildă:

6 Săracul acesta a strigat, şi Domnul l-a auzit pe dînsul şi din toate necazurile lui l-a mîntuit pe el.

Învățați-vă - zice - din cele întîmplate mie a nădăjdui spre Dumnezeul tuturor: că pe mine, cel ce eram prost şi cioban, m-a învrednicit purtării Sale de grijă şi m-a ridicat deasupra vrăjmaşilor mei.

7 Tăbărî-va Îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de Dînsul şi-i va izbăvi pe ei.

Împreună-glăsuiesc cu acestea şi graiurile Apostolului, care zice pentru Îngeri aşa: „Au nu toți sînt duhuri slujitoare, care spre slujbă se trimit pentru cei ce vor să moştenească mîntuirea?" Aşa a zis şi Fericitul Iacov, rugîndu-se: „Îngerul ce m-a izbăvit din toate relele…" Aşa a zis şi Patriarhul Avraam către sluga sa: „Domnul Dumnezeu va trimite pe Îngerul Său înaintea feței tale, şi de acolo vei lua muiere fiului meu Isaac." Aşa zice Fericitul Zaharia: „Îngerul cel ce grăieşte întru mine..."

8 Gustați, şi vedeți că bun este Domnul, fericit este bărbatul care nădăjduieşte spre Dînsul!

După ce a zis: „Apropiați-vă către Dînsul şi vă luminați!", acum îndeamnă: Gustați şi învățați-vă bunătatea Stăpînului, că de aici veți culege fericire. Însă se cuvine a şti că judecata şi înțelegerea aceasta li se potriveşte Iudeilor de demult, dar înțelesul ascuns întru adîncul slovei însemnează darul dumnezeieştilor Taine. Că adevărata luminare se face întru cei ce se apropie prin Preasfîntul Botez, iar gustarea hranei celei de viață făcătoare dezvăluie bunătatea Mîntuitorului. Căci ce altceva arată aşa de luminat iubirea Lui de oameni, precum Crucea, şi Patima, şi moartea pentru noi şi a se face hrana şi izvorul oilor Sale?

9 Temeți-vă de Domnul, toți Sfinții Lui, că nu este lipsă celor ce se tem de Dînsul.
10 Bogații au sărăcit şi au flămînzit, iar cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele.

Acestea sînt împreună-glăsuitoare cu cele zise mai sus, sfătuind pe cei ce s-au sfințit prin Botez să amestece dragostea cu frica şi să aştepte belşugul celor bune de la singur Dumnezeu. Pentru că bogăția are multe schimbări, şi cel ce este astăzi bogat se schimbă după puțin întru sărăcie. Şi Iudeii, fiind de demult bogați cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, au sărăcit şi au flămînzit după ce n-au mai crezut, iar neamurile ce au crezut au primit de la Dumnezeu belşugul bunătăților.

11 Veniți, fiilor, ascultați-mă pe mine: Frica Domnului voi învăța pe voi.
12 Cine este omul care voieşte viața şi iubeşte să vadă zile bune?

După ce a pus mai-nainte, ca pe un semn vrednic de iubit, viața cea fără de scîrbă şi pe cea

întreit dorită, de aici ne îndeamnă către nevoințe:

13 Opreşte-ți limba ta de la rău şi buzele tale, ca să nu grăiască vicleşug!
14 Fereşte-te de rău, şi fă bine, caută pacea şi o urmează pe dînsa!

Mai întîi opreşte răutatea; apoi, ne porunceşte a folosi felurile faptei bune. Şi întîi limba, ca pe un mădular lesne alunecos, ne porunceşte a o curăți de tot vicleşugul şi răutatea. Şi cu limba împreună - buzele, fiindcă şi ele sînt ajutătoare la pornirile aceleia. Al doilea, legiuieşte lucrarea cea bună, că zice: Fă bine! Dar care este capul bunătăților? „Caută pacea şi o urmează pe dînsa!" Îmbrățişînd pacea către toți, cel paşnic nu jefuieşte pe ascuns cele ale aproapelui, nu îndrăzneşte a face ucideri, nu bîntuieşte nunți străine[91], nu grăieşte de rău, nu lucrează lucru rău. Face bine, poartă de grijă, împărtăşeşte, ajută, împreună se primejduieşte, împreună se nevoieşte. Aşa este dragostea curată şi prietenia adevărată. Apoi, iarăşi arată rodul acestora:

15 Ochii Domnului - spre cei drepți, şi urechile Lui - spre rugăciunea lor.

Zice: Cei ce lucrează acestea se privesc de Stăpînul Dumnezeu şi, cerînd ei cele bune, îşi dobîndesc cererile. După aceea, întăreşte cele zise prin cea împotrivă:

16 Iar fața Domnului - asupra celor ce fac rele, ca să piardă de pe pămînt pomenirea lor.

Vede - zice - şi pe cei ce îndrăznesc a lucra cele împotrivnice şi scoate asupra lor hotărîrea desăvîrşitei pierzări.

17 Strigat-au drepții, şi Domnul i-a auzit pe ei şi din toate necazurile i-a izbăvit pe ei.
18 Aproape este Domnul de cei zdrobiți cu inima şi pe cei smeriți cu duhul îi va mîntui.

Stăpînul - zice - le este de față celor drepți şi primeşte cu dragoste rugăciunile acestora, dar mai cu osebire se îngrijeşte de cei ce au cuget smerit- că pe aceştia i-a numit „zdrobiți cu inima". Şi în alt Psalm zice acest cuvînt: „Inima zdrobită şi smerită, Dumnezeu nu o va urgisi."

19 Multe sînt necazurile drepților, şi din toate acelea va izbăvi pe ei Domnul.
20 Păzeşte Domnul toate oasele lor, nici unul dintr-însele nu se va zdrobi.

Că îi sloboade pe dînşii să cadă întru ispita necazurilor, dar îi arată mai puternici şi mai înalți decît primejdiile ce li se întîmplă, întărind gîndurile lor şi vîrtoşi făcîndu-i, „oase" numind gîndurile. Fiindcă - precum trupul se poartă de către oase, ca de nişte mai tari - aşa şi sufletul dobîndeşte mîntuirea prin gînduri.

21 Moartea păcătoşilor este rea şi cei ce urăsc pe dreptul vor greşi.
22 Izbăvi-va Domnul sufletele robilor Săi şi nu vor greşi toți cei ce nădăjduiesc spre Dînsul.

Deci îndrăgitorii faptei bune atîtea bunătăți vor cîştiga, iar cei ce viețuiesc întru răutate vor primi sfîrşitul potrivit cu viața, şi rău va fi sfîrşitul relei viețuiri. Iar cei ce au ales slujba lui Dumnezeu şi au cîştigat nădejdea spre Dînsul vor dobîndi de la Dînsul mîntuirea, fiindcă nicidecum nu suferă a greşi împotriva legilor puse de Dînsul.

TÎLCUIREA PSALMULUI 34

Psalmul lui David.

91 Adică nu prea-curveşte, nu curveşte cu nevasta altuia.

Fericitul David a zis Psalmul acesta tot pe cînd se gonea de Saul, pomenind viclenia lui Doeg Idumeul, care a vestit lui Saul cele pentru Avimeleh preotul şi s-a făcut pricinuitor al multei aceleia ucideri.[92] Pomeneşte încă şi pe Zifei şi pe ceilalți care îl vesteau lui Saul pe David, după cum ne învață înseşi graiurile.

Judecă, Doamne, pe cei ce-mi fac mie strîmbătate, dă război cu cei ce îmi dau război mie!

Bună este rînduiala celor zise şi cuvenită rugăciunii dreptului, că a cerut să judece Dumnezeul tuturor, apoi să aducă hotărîrea pedepsei.

2 Apucă armă şi pavăză şi Te scoală spre ajutorul meu!
3 Varsă sabie şi închide calea împotriva celor ce mă gonesc!

După ce a pomenit războiul, a trebuit să adauge şi felurile armelor, înfricoşînd prin chipul atot-într-armării pe cei ce trăiesc întru răutate. Că Dumnezeu, pedepsind pe cei nedrepți, nici n-a folosit atîtea arme vreodată, ci destul Îi este Lui cuvîntul spre pedeapsa cea mai de pe urmă.

Zi sufletului meu: Mîntuirea ta sînt Eu.

Adică: Destul îmi este mie cuvîntul Tău spre mîntuire. Că, pomenind de arme, Proorocul ne-a învățat după cuviință că Dumnezeu nu are trebuință de ele, ci numai cu singur cuvîntul pe aceia îi munceşte, iar acestora le face bine.

4 Să se ruşineze şi să se înfrunteze toți cei ce caută sufletul meu, să se întoarcă înapoi şi să se ruşineze cei ce-mi gîndesc mie rele!

Să fie învinuiți - zice - dintru acelea pe care le măiestresc şi să li se facă lor ruşinea roadă a răutății lor.

5 Facă-se ca praful înaintea feței vîntului şi Îngerul Domnului necăjească-i pe dînşii!

Şi în Psalmul dintîi a pus aceasta, zicînd: „Nu aşa - necredincioşii, nu aşa; ci ca praful ce-l spulberă vîntul de pe fața pămîntului."

6 Facă-se calea lor întuneric şi lunecare şi Îngerul Domnului gonească-i pe dînşii!

Zice: Întoarce-i pe dînşii în fugă, încredințînd gonirea lor nevăzuților Îngeri. Aşa aflăm pe Asirieni că s-au ucis de Înger. Tot pierzătorul i-a omorît şi pe cei întîi-născuți ai Egiptenilor. Iar „întuneric" şi „alunecare" numeşte căderea, căci cad şi cei ce se poticnesc, şi cei ce alunecă. Şi, arătînd dreptatea rugăciunii, adaugă:

7 Că în zadar au ascuns mie stricăciunea lațului lor, în deşert au ocărît sufletul meu.

Că vrăjmăşii nedrepte nutresc asupra mea - zice. Iar pe acest „au ocărît", Simmah l-a zis: „dedesubt au săpat", şi însemnează ascunsa pierzare ce i se gătea.

8 Să-i vină lui cursa pe care nu o ştie, şi prinzătoarea pe care a ascuns-o să-l prindă pe dînsul, şi în cursă să cadă!

Să cadă - zice - întru acelea pe care le gătesc, şi să se prindă întru laturile lor şi să pătimească neaşteptată vînare. Că acest lucru l-a zis „cursa pe care nu o ştie".

9 Iar sufletul meu se va bucura de Domnul, veseli-se-va de mîntuirea Lui.
10 Toate oasele mele vor zice: Doamne Doamne, cine este asemenea Ție?

92 În nebunia lui, Saul i-a poruncit lui Doeg să-i ucidă pe toți preoții Domnului din casa lui Avimeleh, în număr de 85, şi cetatea preoțească Nobe să o treacă prin ascuțişul sabiei (vezi *Cartea Întîi a Împăraților*, capitolul 22).

Iar eu voi dobîndi îndulcire şi veselie pentru bunătăţile Tale, Stăpîne, şi cu toate mădularele mele voi striga că numai Tu singur eşti Dumnezeu. Pentru că acest „cine este asemenea Ţie?" arată că numai Tu singur eşti Dumnezeu, Care ai stăpînire peste toate.

Cel ce izbăveşte pe săracul din mîna celor mai tari decît dînsul şi pe mişelul[93] *de la cei ce-l răpesc pe dînsul.*

Că nu laşi să se înconjure de cei mai puternici cei mai săraci, ci pe aceia îi strîmtorezi, iar acestora le izbîndeşti.

11 Sculîndu-se asupra mea martori nedrepţi, de cele ce nu ştiam m-au întrebat.

Zice: M-au clevetit, fiind învinuit de cele ce nici nu le-am gîndit. Că - de vreme ce Saul, împuns de zavistie, îl bănuia pe el (pe David) că se va face tiran şi pentru aceasta îi da război - zavistnicii nu încetau cosînd clevetiri împotriva lui. Pe aceştia îi numeşte „martori mincinoşi". Dintru aceştia era Doeg, dintru aceştia erau Zifeii şi alţii mulţi afară de ei.

12 Răsplătit-au mie rele pentru bune şi nerodire sufletului meu.

Eu - zice - l-am ucis pe Goliat, care se îndîrjea şi se făIea asupra a tot norodul, şi de multe ori i-am biruit pe cei de altă seminţie şi cu zicători şi cîntece duhovniceşti îl slobozeam pe rege de drăceasca nebunie, iar el nu încetează dîndu-mi război, vrînd să mă dea morţii şi uitării. Că „nerodire" a numit uitarea, fiindcă prin copii se păzeşte pomenirea. Şi pentru aceea zice şi Dumnezeul tuturor, prin Isaia Proorocul: „Să nu zică famenul: Eu sînt lemn uscat. Că acestea zice Domnul famenilor celor aleşi: Acelea pe care Eu le voiesc, le voi da lor în casa Mea, şi în zidul Meu loc minunat, şi nume bun, mai înalt decît al fiilor şi al fiicelor."

13 Iar eu, cînd mă supărau ei, m-am îmbrăcat cu sac şi am smerit cu post sufletul meu. Şi rugăciunea mea în sînul meu se va întoarce.

De aici, ne învăţăm cum se cuvine a dezlega primejdiile, căci zice: Îmbrăcîndu-mă cu sac şi topindu-mă cu post, aduceam rugăciune lui Dumnezeu şi primeam roadele cererii mele. Pentru că aceasta însemnează „şi rugăciunea mea în sînul meu se va întoarce", în loc de: Rugîndu-mă, am primit de la Dumnezeu cererile, şi am umplut sînul meu.

14 Ca unui vecin, ca unui frate al nostru, aşa bine i-am făcut spre plăcere. Ca şi cum aş plînge şi m-aş mîhni, aşa m-am smerit.

Zice: Toată slujba i-am adus-o lui ca unui frate adevărat, şi am urmat smerenia celui ce plînge şi se mîhneşte, nesuferind să mă laud pentru isprăvile cele bune. Aceasta ne învaţă şi istoria, pentru că, după ce Saul a zis: „Tu eşti, fiule Davide?", el a răspuns: „Robul tău sînt, domnule împărate" şi iarăşi: „Pentru ce goneşte domnul meu împăratul în urma unui cîine mort şi a unui purice?"

15 Şi asupra mea s-au veselit şi s-au adunat, adunatu-s-au peste mine bătăi, şi nu am cunoscut.

Iar ei au venit asupră-mi cu mulţime, nădăjduind să mă ucidă, şi m-au năpădit de năprasnă, ispitindu-se a mă prinde, iar eu nu ştiam. Pentru că pe acest „s-au adunat asupra mea bătăi, şi n-am cunoscut", Simmah l-a tîlcuit aşa: „Se adunau asupra mea bătăuşi, şi eu nu ştiam."

Despărţitu-s-au, şi nu s-au umilit.

93 sărman, umil

Înşelîndu-se - zice - de nădejdea lor şi risipindu-se, nu s-au căit pentru reaua sfătuire, ci iarăşi s-au apucat de acelea:

16 Ispititu-m-au, batjocoritu-m-au cu batjocură, scrîşnit-au asupra mea cu dinții lor.

Zice: S-au sîrguit a face toată cercarea, voind să-şi împlinească mînia: uneori se ispiteau a mă vîna cu cuvinte amăgitoare, iar alteori răcneau ca nişte lei, dorind a mă ucide.

17 Doamne, cînd vei vedea?

Însă aceasta nu a zis-o cerînd socoteală, ci dorind ajutorul: Cînd Te vei arăta asupră-mi - zice - şi îmi vei izbîndi mie, celui nedreptățit?

18 Întoarce sufletul meu de la fapta lor cea rea!

Adică: Arată sufletul meu mai înalt decît măiestriile lor.

Izbăveşte de lei pe cel unul născut al meu!

După ce a zis mai sus: „Scrîşnit-au asupra mea cu dinții lor", după cuviință i-a şi numit pe dînşii „lei", că osebit lucru le este leilor scrîşnirea, mustrînd socoteala lor cea mîncătoare de sînge şi sălbatică. Iar pe „cel unul născut al meu", Simmah l-a zis: „singurătatea mea", în loc de: „cea pustie de tot ajutorul omenesc".

19 Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, întru adunare multă, întru norod greu Te voi lăuda.

Iar pe acest „întru norod greu Te voi lăuda", Simmah l-a zis: „întru norod prea-mult". Şi aceasta era mai-nainte grăire, care şi-a primit sfîrşitul: că, prin cei ce au crezut, dumnezeiescul David laudă pe Dumnezeu în tot pămîntul şi marea, fiindcă „adunare multă" şi „norod prea-mult" numeşte bisericile din lume.

20 Să nu se bucure de mine cei ce îmi vrăjmăşesc mie cu nedreptate, cei ce mă urăsc în zadar şi fac semn cu ochii.

Aici iarăşi a făcut pomenire de cei ce întărîtau pe Saul, care se fățărniceau prieteni, dar le lucrau pe ale vrăjmaşilor. Şi, prin cele de aici înainte, le-a zis mai descoperit pe acestea:

21 Că mie cele de pace îmi grăiau, şi spre mînie vicleşuguri gîndeau.

Că, rostind cuvinte prieteneşti, se ispiteau a ascunde mînia ca şi în pămînt, avînd mintea plină de vicleşug.

22 Lărgit-au asupra mea gura lor, zis-au: Bine, bine, văzut-au ochii noştri!

Şi, după ce m-au văzut că am simțit vrăjmăşia lor, şi-au descoperit vrăjmăşia lor ascunsă, veselindu-se cu glas de primejdiile mele.

23 Văzut-ai, Doamne, să nu taci!
Doamne, să nu Te depărtezi de la mine!
24 Scoală-Te, Doamne, şi ia aminte la judecata mea, Dumnezeul meu şi Domnul meu, spre îndreptarea mea.

Judecător eşti, Stăpîne, priveşti peste toate şi nimic nu scapă de privirea Ta; să nu treci cu vederea cele lucrate, nici să mă faci pustiu de purtarea Ta de grijă, ci judecă şi dă hotărîre degrabă. Acest lucru arată şi cele ce urmează:

25 Judecă-mă, Doamne, după dreptatea Ta, Doamne Dumnezeul meu, şi să nu se bucure de

mine vrăjmaşii mei!

26 Să nu zică întru inimile lor: Bine, bine este sufletului nostru! - nici să zică: Înghiţitu-l-am pe dînsul!

O Stăpîne, dacă vei întîrzia judecata, aceia mă vor batjocori iarăşi, şi vor face chinurile mele pricină de veselie şi de îndulcire, şi a mea rea-norocire o vor socoti buna lor norocire.

27 Să se ruşineze şi să se înfrunteze împreună toţi cei ce se bucură de relele mele; îmbrace-se cu ruşine şi cu înfruntare cei ce grăiesc mari asupra mea!

Potrivită este ruşinea celor ce batjocoresc pe cei de aproape, şi pe aceasta a dorit-o Proorocul celor ce sînt trufaşi şi mari-grăitori.

28 Să se bucure şi să se veselească cei ce voiesc dreptatea mea şi să zică pururea „Mărească-Se Domnul!" cei ce voiesc pacea robului Lui.

Zice: Bucurîndu-se şi veselindu-se să fie cei ce îmi voiesc cele bune şi pace. Şi, după ce vor vedea că am dobîndit-o, Te vor lăuda pe Tine, Stăpînul.

29 Şi limba mea va cugeta dreptatea Ta, toată ziua lauda Ta.

Iar eu, dobîndind a Ta purtare de grijă, voi cugeta la toate poruncile Tale noaptea şi ziua şi totdeauna voi lăuda facerile Tale de bine. Căci pe acest „toată ziua", Simmah l-a zis: „în toate zilele", însemnînd prin aceasta necurmarea.

Deci Psalmul acesta s-a sfîrşit. Iar eu rog pe cititori să nu se vatăme din rugăciunea dreptului, nici să ia de aici pricină de blestem asupra vrăjmaşilor, ci să ştie că Proorocul urma *Legii* celei vechi, nu *Evangheliei*, iar *Legea* îi poruncea să iubească pe aproapele şi să-i urască pe vrăjmaşi. Iar Stăpînul Hristos, arătînd fapta bună cea prea-desăvîrşită, a zis: „S-a zis celor de demult: Vei iubi pe aproapele tău şi vei urî pe vrăjmaşul tău! Iar Eu zic vouă: Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvîntaţi pe cei ce vă gonesc pe voi!" Asemenea acestora a zis şi dumnezeiescul Apostol: „Binecuvîntaţi-i, şi nu-i blestemaţi!" Deci, căutînd voi către această deosebire, cunoaşteţi ce se potriveşte *Legii* şi ce - Darului. Şi, dealtfel, nici Fericitul David nu a vorbit blestemîndu-i pe aceştia, ci mai-nainte grăia cu proorocie cele ce aveau să fie negreşit. Iar că nici el, urmînd evangheliceasca punere de lege, nu i-a muncit pe cei ce îl nedreptăţeau, ascultaţi-l pe dînsul zicînd: „De am răsplătit celor ce îmi răsplătesc mie rele, să cad de la vrăjmaşii mei deşert, să gonească vrăjmaşul sufletul meu, şi să-l prindă, şi să calce în pămînt viaţa mea şi slava mea în ţărînă să o aşeze." Şi nu le-a zis pe acestea fără să le facă, pentru că a pus sfîrşit cuvintelor şi a arătat lucrurile mai luminate decît graiurile: că, de două ori dobîndindu-l în mînă pe vrăjmaş, nu numai că nu l-a ucis, ci i-a şi oprit pe cei ce voiau a-l ucide. Şi, după ce Saul a căzut în război, David îl tînguia cu amar, iar pe cel ce i-a vestit moartea, care se bucura şi se semeţea că l-a ucis pe împărat, l-a dat morţii. Şi am fost silit a le grăi pe acestea, pentru ca cei ce blestemă şi îl aduc în mijloc pe dumnezeiescul David să aibă ca întîi chip şi pildă de folos filosofia cea prea-mare a lui.

TÎLCUIREA PSALMULUI 35

Întru sfîrşit, lui David, robului Domnului.

Apucîndu-l de două ori în mîinile sale pe Saul, dumnezeiescul David nu numai că nu l-a ucis, ci

i-a oprit şi pe cei ce se ispiteau a-l ucide. Apoi, făcîndu-se ziuă şi suindu-se pe un vîrf de munte, el i-a cerut socoteală lui Saul şi i-a mustrat vrăjmăşia nedreaptă, arătîndu-i că nu l-a ucis, aflîndu-l dormind noaptea, ci l-a mîntuit ca pe un făcător de bine. Şi i-a arătat pulpana hlamidei lui, vasul de apă şi sulița pe care le luase spre dovada adevărului graiurilor. Către acestea, Saul a răspuns cu graiuri vopsite cu dragoste şi înfăşurate cu față de prietenie, adăugînd încă şi jurăminte şi făgăduind pocăință. Deci întru acea vreme a zis Fericitul David Psalmul de față, mustrînd pe cei ce trăiesc întru răutate şi propovăduind cu tărie purtarea de grijă a lui Dumnezeu, Care ocîrmuieşte toate. Şi a amestecat întru cuvîntarea de Dumnezeu şi proorocie, pentru care deasupra-scrierea trimite pe cititor la „sfîrşit".

Zis-a călcătorul de lege să greşească întru sine.

Zice: Cel ce este crescut şi hrănit întru răutate socoteşte că nimeni nu vede sfaturile ascunse ale sufletului său. Pentru că acest „zis-a" e în loc de: „i se pare şi socoteşte."

Nu este frica lui Dumnezeu înaintea ochilor lui.

Iar pricina unei asemenea nesimțiri e că nu se teme de Stăpînul ce priveşte peste toate.

2 Că a viclenit înaintea Lui, ca să afle fărădelegea sa şi să urască.

Zice: Aşa s-a răsturnat pe sine şi a lepădat frica lui Dumnezeu dinaintea ochilor săi, încît - fiind arătată fărădelegea lui, văzută şi aflată de toți, şi pentru aceasta vrednică de urîciune - s-a dat pe sine neînduplecat la fărădelege. Şi de bună voie are această necunoştință, fiindcă nu voieşte să gîndească cele făcute şi să urască pe cele rele.

3 Graiurile gurii lui - fărădelegea şi vicleşugul. N-a voit să priceapă să facă bine,
4 fărădelege a gîndit întru aşternutul său, stătut-a în toată calea cea rea şi răutatea nu a urît-o.

Acela - zice - rosteşte cuvinte golite de adevăr şi împletite cu vicleşug şi nu voieşte a cunoaşte cuviința, ci noaptea măiestreşte rele şi viclene asupra vecinului, iar ziua se ispiteşte a-şi împlini sfaturile. Iar pricina acestui lucru este că el nu se îngrețoşează şi nu se întoarce cu totul dinspre răutate şi viclenie. Pentru că acest „răutatea nu a urît-o" e pus în loc de: „nu s-a îngrețoşat de răutate", fiindcă şi pe idoli dumnezeiasca *Scriptură* îi numeşte uneori „îngrețoşări", iar alteori „urîciuni". Achila a tălmăcit acest grai, zicînd: „nu a lepădat-o", Simmah: „nu a defăimat-o", iar Teodotion: „nu a împins-o de la sine".

5 Doamne, în cer este mila Ta şi adevărul Tău - pînă la nori.
6 Şi dreptatea Ta - ca munții lui Dumnezeu,

Deci aceia se apucă a lucra unele ca acestea ca şi cum nimeni n-ar privi asupră-le, iar Tu, Stăpîne, ai şi milă nemăsurată, şi adevăr nemăsurat şi dreptate asemănată cu munții cei prea-mari. Şi ajunge adevărul Tău pînă la oameni şi, prin Prooroci, ca prin nişte nori, dăruieşte lor mîntuitoarea ploaie.

judecățile Tale - adînc mult.

Şi, avînd atît de mare adevăr şi dreptate, nu ştiu pentru ce rabzi îndelung! Judecățile Tale urmează adîncul cel nevăzut, că - precum străfundul aceluia este ascuns oamenilor - aşa nepătrunsă este înțelegerea judecăților Tale.

Oamenii şi dobitoacele vei mîntui, Doamne,

Şi care este pricina acestui lucru?

7 că ai înmulțit mila Ta, Dumnezeule.

Că pînă şi la dobitoace ajunge iubirea Ta, încît nu numai pe oameni, ci şi pe cele făcute pentru om le hrăneşti, făcîndu-le oamenilor bine şi prin acestea.

Iar fiii oamenilor întru acoperămîntul aripilor Tale vor nădăjdui.

Cuvîntul acesta are proorocie a schimbării făcute după înomenirea Mîntuitorului nostru, că nu a zis: „au nădăjduit", ci: „vor nădăjdui".

8 Îmbăta-se-vor din grăsimea casei Tale, şi cu izvorul desfătării Tale vei adăpa pe dînşii.

Zice: Văzînd rodirea bunătăților odrăslind în casa Ta, firea oamenilor va alerga către Tine. Iar prin aceste bunătăți însemnează nu numai apele dumnezeieştii învățături, ci şi îndulcirea hranei celei de taină. A însemnat dăruirea atîtor bunătăți cu „izvorul", pentru că aceasta nu s-a dat oamenilor din început, şi îi îndeamnă pe toți să se apropie şi să bea, fiindcă nu este rîu, care curge totdeauna, ci izvor, care curge la o vreme. Astfel, cei ce nu se apropie întru vremea de acum, după ducerea de aici nu mai dobîndesc dumnezeieştile ape. Şi - arătînd că izvorîrea bunătăților este curgătoare din fire, adică de-a pururea, dar izvor se face după iconomii, în bună vreme - a adăugat:

9 Că la Tine este Izvorul Vieții,

Aici ne descoperă arătat taina Sfintei Treimi, că „Izvor al Vieții" L-a numit pe Unul Născut Cuvîntul lui Dumnezeu. Aşa Se numeşte pe Sine şi El Însuşi, prin Ieremia Proorocul: „Pe Mine, Izvorul apei vieții, M-au părăsit, şi s-au dus şi şi-au săpat puțuri sfărîmate, care nu vor putea să țină apă." Deci spune că „Izvorul Vieții" este la Tatăl, după evanghelicească învățătură ce zice: „Eu - întru Tatăl, şi Tatăl - întru Mine."

întru lumina Ta vom vedea lumină.

Pentru că, luminîndu-ne de Preasfîntul Duh, vedem razele Unuia Născut Fiului Tău, că spune: „Nimeni nu poate zice «Domnul Iisus», fără numai întru Duhul Sfînt." Şi nouă ne-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Lui şi ne-am învățat cu dinadinsul, prin prooroceştile cuvinte, cele trei osebiri ale uneia Dumnezeiri.

10 Tinde mila Ta celor ce Te cunosc pe Tine şi dreptatea Ta - celor drepți la inimă!

Drept aceea - zice - împărtăşeşte totdeauna de a Ta blîndă şi dreaptă purtare de grijă pe cei învredniciți cunoştinței de Dumnezeu care voiesc a lucra cele bune. Că pe amîndouă le-a zis pentru aceiaşi, făcînd despărțirea după a sa obişnuință: adică nu a cerut milă pentru unii, care Îl cunosc pe Domnul, şi dreptate pentru alții, drepți cu inima; ci, hotărînd fapta bună desăvîrşită întru dogme adevărate şi lucruri bune, le-a făgăduit milă şi dreptate celor ce o au pe aceasta.

11 Să nu-mi vină mie piciorul mîndriei, şi mîna păcătosului să nu mă clatine!
12 Acolo au căzut toți cei ce lucrează fărădelegea, scosu-s-au afară şi nu vor putea să stea.

Pe acest „acolo au căzut toți cei ce lucrează fărădelegea", Simmah l-a tălmăcit aşa: „Unde cad cei ce lucrează fărădelegea, se împing şi nu vor putea să stea." Proorocul - cunoscînd sfîrşitul căii împotrivnice - cere să păzească măsurile firii şi să nu se abată din calea dreaptă prin bîntuielile celor fără de lege. Căci cei ce cad întru calea cea rea - zice - nu vor mai putea să se scoale şi să alerge întru alta. Cu acestea se aseamănă şi cele zise în Psalmul al 6-lea: „Că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine, şi în iad cine se va mărturisi Ție?"

TÎLCUIREA PSALMULUI 36

Psalmul lui David.

Nu rîvni celor ce viclenesc, nici nu urma pe cei ce fac fărădelegea!

Dumnezeiescul David s-a învățat din cercare de cîte bunătăți este pricinuitoare blîndețea şi că sfîrşitul celor ce trăiesc întru nedreptate şi trufie este mîhnicios şi potrivit vieții lor. Le învățase pe acestea din cele pentru Saul, din cele pentru Avesalom şi din ale altora cîți au lucrat asemenea lor. De aceea aduce sfătuire tuturor oamenilor, rugîndu-i să sufere bine cele de scîrbă ce se întîmplă şi să nu socotească fericite bunele-norociri şi îmbogățirile oamenilor răi, ci mai vîrtos să le numească ticăloase[94]. Pentru care, începînd Psalmul, zice: „Nu rîvni celor ce viclenesc, nici nu urma pe cei ce fac fărădelegea!" Iar pe acest „nu rîvni", Simmah l-a tălmăcit: „nu te prigoni", iar Teodotion: „nu te zădărî", în loc de: Nu te întărîta spre urmarea celor ce trăiesc întru fărădelege, văzînd buna lor norocire. Şi, arătînd vremelnicia bunei-norociri, îndată a adăugat:

2 Căci ca iarba degrab se vor usca şi ca verdeața ierbii degrab vor cădea.

Şi Fericitul Isaia a zis acestea: „Tot trupul - ca iarba, şi toată slava lui - ca floarea ierbii: uscatu-sa iarba şi floarea ei a căzut, iar cuvîntul Domnului rămîne în veac." Aceasta a zis şi Fericitul David.

3 Nădăjduieşte spre Domnul, şi fă bunătate, şi moşteneşte pămîntul şi te vei paşte întru bogăția lui.

4 Desfătează-te întru Domnul, şi El îți va da ție cererile inimii tale.

Prin toate ne-a învățat cîştigul nădejdii spre Dumnezeu, că zice: Cel ce nădăjduieşte întru Domnul şi se paşte de Domnul se va îndulci de cele dăruite de Domnul. Dar mai cu covîrşire vor dobîndi acestea cei ce socotesc desfătare necurmata vorbire cu Dînsul.

5 Descoperă Domnului calea ta şi nădăjduieşte spre Dînsul, şi El va împlini.

6 Şi va scoate ca lumina dreptatea ta şi judecata ta - ca amiaza zilei.

Dăruieşte-te - zice - lui Dumnezeu, şi pe sine-ți, şi faptele tale, şi atunci aşteaptă de la Dînsul ajutorul. Că El, ca Judecător, va scoate hotărîrea cea dreaptă, şi te va propovădui pe tine şi te va face strălucit, încît să fi arătat tuturor precum lumina amiezii.

7 Supune-te Domnului şi roagă-L pe Dînsul, nu rîvni celui ce sporeşte în calea sa, omului ce face călcare de lege.

Deci, ştiind acestea, pleacă-te lui Dumnezeu, Ocîrmuitorului tuturor, şi stăruie cerînd de la Dînsul cele bune. Nu te zădărî întru cel ce sporeşte în calea sa, adică întru omul ce face fărădelege. Şi - dacă ai vedea pe cineva că le voieşte şi le alege pe cele rele, şi din scopul său nu greşeşte, ci sporeşte - să nu-ți cadă cu greu, ca şi cum nimeni n-ar ocîrmui zidirea. Că acest lucru arată cele adăugate:

8 Părăseşte iuțimea şi lasă mînia, nu rîvni să vicleneşti!

9 Că cei ce viclenesc de tot se vor pierde,

94 „Nenorocite", cum am mai zis.

Să nu vezi buna lor norocire, ci aşteaptă sfîrşitul, şi le vei vedea pieirea.

iar cei ce aşteaptă pe Domnul vor moşteni pămîntul.
10 Şi încă puțin, şi nu va fi păcătosul; şi vei căuta locul lui, şi nu-l vei afla.
11 Iar cei blînzi vor moşteni pămîntul şi se vor desfăta întru mulțimea păcii.

Să şti bine că cei ce s-au atîrnat pe sine de dumnezeiasca nădejde şi au ales viața blîndă vor fi întru linişte şi pace, avînd ca statornică desfătare curățenia conştiinței. Iar cei ce s-au nădăjduit la buna-norocire vremelnică vor primi schimbarea grabnică şi se vor da desăvîrşitei uitări.

12 Pîndi-va păcătosul pe cel drept şi va scrîşni asupra lui cu dinții săi.
13 Iar Domnul va rîde de dînsul, că mai înainte vede că va veni ziua lui.

Şi prin acestea aduce mîngîiere celor nedreptățiți, că arată pe cel fără de lege turbîndu-se asupra celor ce au îmbrățişat viața cea liniştită, şi pe Dreptul Judecător rîzîndu-şi de apucarea şi sîrguința lui, ca Cel ce vede mai-nainte grabnica lui săvîrşire.

14 Sabie au scos păcătoşii, întins-au arcul lor ca să surpe pe scăpătatul şi pe săracul, ca să junghie pe cei drepți la inimă.
15 Sabia lor să intre în inimile lor şi arcele lor să se zdrobească!

Aceeaşi înțelegere cu cele zise mai-nainte au şi acestea, învățîndu-ne că păcătosul întrebuințează măiestrii de multe feluri asupra celor ce nu l-au nedreptățit cu nimic, însă va cădea întru ale sale curse şi lațuri - că „sabie” şi „arc” a numit feluritele bîntuieli. Acestea se aseamănă cu cele zise în Psalmul al 7-lea: „Groapă a săpat, şi a deschis-o pe dînsa, şi va cădea în groapa pe care a făcut-o.”

16 Mai bun este puținul celui drept, decît bogăția multă a păcătoşilor.

Mai bună este - zice - puțina avuție cu dreptate, decît bogăția cea fără de lege şi averea cea nedreaptă. Apoi, arătînd roada amîndorura, zice:

17 Că brațele păcătoşilor se vor zdrobi, iar pe cei drepți îi întăreşte Domnul.

„Braț”, cu închipuire, a numit puterea, fiindcă cu ele au oamenii fire a lucra. Şi foarte cu potrivire l-a pus pe acest „întăreşte pe cei drepți Domnul”, că aceştia - împungîndu-se de draci şi de oameni, iar de dumnezeiescul dar rezemîndu-se şi proptindu-se - stau şi biruiesc ispitele cele grele ce vin asupră-le.

18 Cunoaşte Domnul căile celor fără prihană, şi moştenirea lor în veac va fi.
19 Nu se vor ruşina în vremea cea rea şi în zilele foametei se vor sătura.

Cei ce aleg viața cea fără de prihană dobîndesc toată purtarea de grijă, căci, măcar de vor şi cădea în primejdii, ei se ridică deasupra acestora şi, cînd s-ar face vreo lipsă de obşte, primesc de la Dumnezeu hrana de nevoie şi, afară de aceasta, dobîndesc veşnicele bunătăți. Iar „foamete”, eu socotesc că o arată aici pe aceea cu care i-a îngrozit de demult pe ludei, zicînd: „Voi aduce foamete pe pămînt, nu foamete de pîine, nici sete de apă, ci foamete de a auzi cuvîntul Domnului.”

20 Că păcătoşii vor pieri, iar vrăjmaşii Domnului, îndată ce s-au mărit şi s-au înălțat, stingîndu-se, ca fumul au lipsit.

Schimbarea legătorului (adică a lui „şi”) a pricinuit deosebirea fețelor, şi înțelegem că unii sînt „păcătoşii”, iar alții „vrăjmaşii Domnului”. Iar Achila şi Simmah, punîndu-l în locul lui „iar” pe legătorul („şi”), pe aceiaşi i-a arătat şi păcătoşi, şi vrăjmaşi ai Domnului. Şi zice că oamenii urîți de

Dumnezeu pentru ale lor fărădelegi - înflorind puțină vreme şi părîndu-li-se că sînt străluciți şi vestiți - s-au risipit ca nişte fum.

21 Se împrumută păcătosul, şi nu va plăti, iar dreptul se îndură şi dă.

Unul ca acesta era Saul, care - de-a pururea făcîndu-i-se bine de către prea-dumnezeiescul David - nu suferea a răsplăti cu cele bune făcătorului de bine. Iar Fericitul David - urmîndu-L pe al său Stăpîn, Care Îşi răsare soarele peste cei răi şi peste cei buni - petrecea făcînd binele. Unii ca aceştia erau Iudeii, care - primind de la Sfinții Apostoli tămăduirile cele de multe feluri - îşi arătau socoteala şi voirea lor cea ucigaşă, dar dumnezeieştii Apostoli le împărțeau cu îndestulare dumnezeieştile daruri.

22 Că cei ce îl binecuvîntează pe el vor moşteni pămîntul, iar cei ce-l blestemă de tot se vor pierde.

Dumnezeul tuturor a făgăduit aceasta Patriarhului Avraam, zicînd: „Voi blagoslovi pe cei ce te binecuvîntează pe tine, şi îi voi blestema pe cei ce te vor blestema."[95]

23 De la Domnul paşii omului se îndreptează, şi calea Lui o va voi foarte.
24 Cînd va cădea, nu se va zdrobi, că Domnul întăreşte mîna lui.

Domnul binecuvîntează pe cei ce binecuvîntează pe cel drept; iar celui ce îl blestemă pe acela, îi răsplăteşte cu cele deopotrivă, fiindcă El îndreptează căile drepților. Că, fără darul Lui, este cu neputință să călătorească cineva pe calea faptei bune fără de prihană. Celor ce au acest scop le ajută însă, şi trebuie ca sîrguința omenească şi dumnezeiasca purtare de grijă să urmeze împreună spre cîştigarea faptei bune. Astfel, cel ce face călătoria aceasta va dobîndi dumnezeiasca sprijinire, măcar de va şi aluneca cîndva. Aşa, poticnindu-se şi primejduindu-se a se surpa la pămînt, Fericitul David s-a îndreptat de către dumnezeiescul dar.

25 Mai tînăr am fost, şi am îmbătrînit, şi n-am văzut pe dreptul părăsit, nici sămînța lui cerînd pîine.
26 Toată ziua miluieşte şi împrumută dreptul, şi sămînța lui întru blagoslovenie va fi.

Zice: Şi cînd eram tînăr, şi după ce am venit la bătrînețe, nu ştiu să fi văzut pe cel drept pustiu de dumnezeiasca purtare de grijă. Că Dreptul Judecător are toată purtarea de grijă nu numai pentru dînşii, ci şi pentru cei ce răsar dintru dînşii: aşa, pentru strămoşeasca faptă bună, a avut purtare de grijă pentru Israil, cu toate că făcea fărădelege; aşa, pentru părintească iubire de Dumnezeu, l-a suferit pe Solomon, cel ce a făcut păgînătățile. Iar acest „toată ziua miluieşte şi împrumută dreptul" arată feluritele faceri de bine ale dreptului: cele cu bani, cele prin lucruri, cele prin cuvinte şi prin sfătuiri. Făcîndu-le pe acestea, el miluieşte pe cei ce le dobîndesc şi împrumută pe Dumnezeu, că zice: „Cel ce miluieşte pe sărac împrumută pe Dumnezeu", întrucît şi împrumutarea este faptă a milei.

27 Abate-te de la rău, şi fă bine şi sălăşluieşte-te în veacul veacului!

Deci: Acestea ştiindu-le şi învățîndu-vă răsplătirile faptei bune şi pe cele ale răutății, voi,

95 „După aceea, a zis Domnul către Avram: Ieşi din pămîntul tău, din neamul tău şi din casa tatălui tău, şi vino în pămîntul pe care ți-l voi arăta Eu. Şi Eu voi ridica din tine un popor mare, te voi binecuvînta, voi mări numele tău şi vei fi izvor de binecuvîntare. Binecuvînta-voi pe cei ce te vor binecuvînta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; şi se vor binecuvînta întru tine toate neamurile pămîntului" (*Facerea*, 12:1-3). Legămîntul acesta a fost înnoit cu Isaac şi cu Iacov-Israil.

oamenii toți, fugiți de toate felurile răutății şi călătoriți pe calea împotrivnică ei, ca să dobîndiți bunătățile veşnice.

28 Că Domnul iubeşte judecata şi nu va părăsi pe cei cuvioşi ai Săi, că în veac se vor păzi. Iar cei fără de lege se vor goni şi sămînța celor necredincioşi de tot se va pierde.

29 Iar drepții vor moşteni pămîntul şi se vor sălăşlui în veacul veacului pe dînsul.

Făcînd bună şi dreaptă judecată, Domnul tuturor va da răsplătirile potrivite meşteşugirilor: pe îndrăgitorii dreptății îi va învrednici de toată purtarea de grijă, iar pe cei ce aleg cele împotrivnice îi va smulge din rădăcină. Aşa, după ce a arătat rodurile amîndorura părților, ne învață de aici cum este cu putință să împlinim dreptatea cea iubită lui Dumnezeu:

30 Gura dreptului va cugeta înțelepciune şi limba lui va grăi judecată.

31 Legea lui Dumnezeu - întru inima lui, şi nu se vor împiedica paşii lui.

Se cuvine - zice - a purta cuvintele dumnezeieşti pe limbă şi în minte şi a cugeta totdeauna la ele. Şi aşa, învățîndu-se ce se cuvine a face, îndrăgitorul faptei bune va rămîne liniştit şi neclătit, biruindu-i pe cei ce se ispitesc a-l surpa. Pe acestea le-a zis şi în Psalmul dintîi: „Ci în legea Domnului - voia lui, şi în legea Lui va cugeta ziua şi noaptea…" şi cele de aici înainte.

32 Pîndeşte păcătosul pe cel drept şi caută să-l omoare pe el.

33 Dar Domnul nu-l va lăsa pe dînsul în mîinile lui, nici nu-l va osîndi cînd Se va judeca cu dînsul.

În multe feluri le zice pe aceleaşi, făcînd pomenirea mai statornică prin mai multa cugetare. Şi zice că, atunci cînd se va bîntui de cei răi, Stăpînul nu va trece cu vederea pe cel drept, nici nu va hotărî cu cei ce îndrăznesc a lucra unele ca acestea, ci îl va face a sări peste lațuri. Această purtare de grijă a dobîndit-o Avraam, cînd Sarra a fost răpită de două ori[96]; pe aceasta - Isaac, cînd însuşi a pătimit la fel (cu Revecca)[97]; pe aceasta - Iacov, cînd a fost zavistuit de fratele şi de socrul său[98]; pe aceasta - Iosif, cînd i-a fost dat război de zavistie şi de clevetire. Şi ce trebuie a le număra pe toate? Căci iubitorilor de învățătură le este cu înlesnire să le culeagă pe cele de demult şi să le privească pe cele noi.

34 Aşteaptă-L pe Domnul şi păzeşte calea Lui! Şi te va înălța ca să moşteneşti pămîntul. Vei vedea cînd vor pieri păcătoşii.

Deci, după ce le-ai învățat pe acestea, aşteaptă dumnezeiasca hotărîre şi păzeşte legile aşezate. Astfel, în viața de acum te vei face vestit, şi întru cea care va să fie vei dobîndi bunătățile statornice şi vei vedea sfîrşitul de trei ori ticălos al păcătoşilor. Apoi - pentru că mulți se mîhnesc că nu văd acum pedeapsa celor nedrepți, ci o aşteaptă multă vreme - după cuviință se încredințează din cele făcute despre cele ce vor să fie:

35 Văzut-am pe cel necredincios prea-înălțîndu-se şi ridicîndu-se ca cedrii Libanului.

---

96 În vremea pribegiei în Egipt şi în ținutul Filistenilor, Avraam spunea că Sarra e sora lui, de frică să nu fie omorît pentru ea. Aşa a ajuns să fie răpită, o dată de Faraon (vezi *Facerea*, capitolul 12), şi încă o dată de Avimeleh, împăratul din Gherara (vezi *Facerea*, capitolul 20).

97 Nemernicind şi el în Gherara la Avimeleh, Isaac zicea la fel, că Revecca îi este soră, pînă cînd împăratul a descoperit înşelăciunea şi a poruncit ca nimeni să nu se atingă de ei (vezi *Facerea*, capitolul 26).

98 Supărat că Iacov i-a răpit binecuvîntarea, Isav a fost hotărît să-l omoare (*Facerea*, 27:41). De asemenea, mai tîrziu, Iacov este prigonit de socrul său, Laban (*Facerea*, 31:23). Pînă la urmă, făcînd rugăciune, el se împacă şi cu fratele (*Facerea*, 33:1-4), şi cu socrul *(Facerea*, 31:44-54*).*

36 Şi am trecut, şi - iată - nu era; şi l-am căutat pe el, şi nu s-a aflat locul lui.

Marele David a văzut şi sfîrşitul împărăției lui Saul, şi pierzarea tiraniei lui Avesalom, şi mîndria şi pieirea lui Nahaş Amoniteanului, şi trufia şi moartea lui Goliat celui de altă semințe, şi a altora iarăşi (afară de aceştia, nu puțini) trufie, şi mîndrie şi desăvîrşita pierzare. Deci după cuviință a asemănat buna-norocire a acelora cu copacii cei neroditori şi a zis că s-au făcut deşerți nu numai ei, ci şi locurile acelora. Arătînd prin acestea pomenirea, aduce iarăşi învățătură şi sfătuire:

37 Păzeşte nerăutatea şi vezi dreptatea, că este rămăşiță omului paşnic.

Simmah a zis aşa acest stih: „Păzeşte prostimea şi vezi drept, că sînt bunătăți care or să fie omului paşnic.” Să nu cauți - zice - către cele scîrbicioase de față, ci aşteaptă pe cele ce or să fie, că este vreme întru care se va răsplăti cu plată potrivită celor umiliți şi drepți.

38 Iar cei fără de lege de tot se vor pierde împreună. Şi rămăşițele celor necredincioşi se vor pierde.

Pe acesta, iarăşi Simmah l-a zis: „Iar cei ce sînt lepădați deodată se vor pierde şi cele de pe urmă ale celor fără de lege se vor curma.” Atunci - zice - aceştia vor primi răsplătirile şi vor pătimi pieire de obşte.

39 Iar mîntuirea drepților - de la Domnul, că scutitor al lor este în vremea necazului.
40 Şi le va ajuta lor Domnul, şi-i va izbăvi pe dînşii, şi-i va scoate pe ei de la cei păcătoşi şi-i va mîntui pe ei, că au nădăjduit spre Dînsul.

Iar lucrătorii dreptății vor dobîndi dumnezeiescul ajutor, şi vor nimeri mîntuirea şi îi vor birui pe cei ce se ispitesc a-i nedreptăți, fiindcă au dobîndit curata nădejde.

TÎLCUIREA PSALMULUI 37

Psalmul lui David, spre aducerea aminte, pentru Sîmbătă.

Întru alta, se află aşa: „Psalmul acesta îl cîntă aducîndu-şi aminte de ticăloşia pătimită pentru păcatul său, şi se roagă să dobîndească *sîmbetire*, adică odihnă din primejdii.” Pocăința sîrguincioasă a prea-dumnezeiescului David propovăduieşte deosebirea mărturisirii: nesuferind rana, întru mulți Psalmi îşi pomeneşte nu doar păcatul, ci arată atît boala, cît şi vindecarea, aducînd oamenilor pricină de învățătură. Deci şi în Psalmul acesta pomeneşte păcatul şi pedeapsa adusă asupră-i pentru vindecarea păcatului. Că s-au adus asupra lui multe ispite grele: junghierea lui Amnon, tirania lui Avesalom, sfaturile lui Ahitofel împotriva sa, ocările lui Semei şi celelalte cîte ne învață istoria.

Doamne, nu cu mînia Ta să mă mustri pe mine, nici cu urgia Ta să mă pedepseşti!

Acest stih l-a făcut înainte-cuvîntare şi la Psalmul al 6-lea, rugîndu-se să fie pedepsit doctoriceşte, iar nu judecătoreşte, şi să se vindece cu doctorii dulci, nu cu unele iuți.

2 Că săgețile Tale s-au înfipt în mine, şi ai întărit peste mine mîna Ta.

Nu în zadar - zice - mă rog aceasta, ci văzînd aducîndu-se asupra mea grămezi de săgeți şi mîna Ta asupră-mi stînd foarte, apăsîndu-mă şi foarte bătîndu-mă. Pe acest „ai întărit peste mine mîna Ta”, l-a pus din metafora celor ce muncesc pe cineva şi aduc asupră-i multe lovituri.

3 Nu este vindecare în trupul meu de către fața urgiei Tale, nu este pace întru oasele mele de către fața păcatelor mele.

Zice: Împungîndu-mă cu pedeapsa, îmi aduc aminte de păcat, plîng şi mă tînguiesc, şi dintru aceasta sufăr rea pătimire şi ticăloşie.

4 Că fărădelegile mele au covîrşit capul meu, ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine.
5 Împuțitu-s-au şi au putrezit ranele mele de către fața nebuniei mele.
6 Ostenitu-m-am şi m-am gîrbovit pînă în sfîrşit, toată ziua mîhnindu-mă umblam.

M-a gîrbovit - zice - sarcina cea grea a păcatului şi mă mîhneşte reaua putoare a rănilor putrezite, pe care le-am primit cînd am aruncat de la mine înțelepciunea şi am slujit nebuniei. Pentru care, fiind lipsit de toată veselia şi dulceața, mă mîhnesc, şi mă scîrbesc totdeauna şi nu aflu schimbare a mîhnirii.

7 Că şalele mele s-au umplut de ocări şi nu este vindecare în trupul meu.

Prin „şale", a însemnat pofta, că de acestea sînt lipiți rărunchii, prin care au fire a se porni poftele. Deci zice: S-au făcut mie pricină a acestor rele, căci nu spre trebuință, ci rău, spre curvie, am folosit pofta.

8 Necăjitu-m-am şi m-am smerit foarte, răcnit-am din suspinarea inimii mele.

Din pofta aceea - zice - am cules a mă gîrbovi la pămînt şi a mă tîngui totdeauna pentru chinuirile cele amare ale inimii mele. Pentru aceasta, după ce am schimbat lucrarea poftei, am făcut-o slujitoare dumnezeieştii Tale voi. Căci a adăugat:

9 Doamne, înaintea Ta este toată dorirea mea

Că, de vreme ce o dată am folosit-o rău, de-a pururea o voi afierosi poruncilor Tale.

şi suspinul meu de la Tine nu s-a ascuns.
10 Inima mea s-a tulburat, părăsitu-m-a vîrtutea mea şi lumina ochilor mei, şi lumina nu este cu mine.

Zice: Vezi, Stăpîne, tînguirile mele şi lacrimile, vezi-mă că sînt clătinat, dezgolit de vîrtute, şi lipsit de lumină şi petrec întru amiază ca într-un întuneric. Prin acestea, însemnează două deodată: covîrşirea mîhnirii - pentru care nici lumina nu i se pare că este lumină - şi golirea de dumnezeiasca purtare de grijă, pe care a numit-o după cuviință „lumina ochilor".

11 Prietenii mei şi vecinii mei în preajma mea s-au apropiat, şi au stătut, şi cei mai de aproape ai mei departe de mine au stătut.

Iar Simmah a tălmăcit aşa acest stih: „Cei iubiți ai mei şi prietenii mei împotrivă mi-au stat întru rană." Zice: Unii din prieteni, văzînd a mea rană, au făcut lucrurile neprietenilor şi mi-au stat împotrivă arătat. Iar alții, temîndu-se, s-au despărțit, neîmpărtăşindu-mă de ajutorul lor. Şi însemnează aici pe Ahitofel, care, nu numai că s-a despărțit de dînsul, ci a şi adus asupră-i acele sfătuiri pierzătoare. Încă şi alții le-au lucrat pe acestea, iar mai vîrtos cea mai mare parte a lui Israil şi însăşi semința Iudei s-a ostăşit împreună cu Avesalom. Apoi, îndată după junghierea ucigătorului de tată, îşi porunceau unii altora să întreacă celelalte seminții şi să întoarcă pe Împăratul David la palaturile împărăteşti.

12 Şi se sileau cei ce căutau sufletul meu, şi cei ce căutau cele rele mie grăiau deşertăciuni şi vicleşuguri toată ziua cugetau.

După ce m-au văzut lipsit de prieteni, coseau asupra mea vrăjmăşiile, voind a mea junghiere.

13 Iar eu ca un surd nu auzeam şi ca un mut ce nu-şi deschide gura sa.
14 Şi m-am făcut ca un om ce nu aude şi nu are în gura lui mustrări.

Istoria ne învață aceasta mai descoperit, pentru că - prihănind Avesalom hotărîrile tatălui său şi trăgîndu-i către sine dintre cei judecați de David pe cei biruiți la judecată - Fericitul David răbda îndelung. Şi - pe cînd Semei îl ocăra şi îl împroşca cu vorbe şi cu pietre - el primea ocările tăcînd, iar pe Avesa, care se ispitea să pedepsească pe ticălos[99], l-a oprit, zicînd: „Lăsați-l să mă blesteme, că Domnul i-a poruncit lui să blesteme pe David."

15 Că spre Tine, Doamne, am nădăjduit, Tu vei auzi, Doamne Dumnezeul meu.
16 Că am zis ca nu cîndva să se bucure de mine vrăjmaşii mei. Şi, cînd s-au clătinat picioarele mele, asupra mea mari au grăit.

Iar eu - zice - avînd răbdare, nădăjduiam spre Tine, dînd a mea judecată Ție şi rugîndu-mă să nu mă fac bucurie vrăjmaşilor, nici biruirea mea să nu se facă lor pricină de trufie.

17 Că eu spre bătăi gata sînt, şi durerea mea înaintea mea este pururea.

Zice: Păcatul m-a făcut vrednic de bătăi. Pentru aceea, împungîndu-mă cu chinuirile păcatului, mă supun sub pedepse şi doresc tămăduire.

18 Că fărădelegea mea eu voi vesti şi mă voi griji pentru păcatul meu.

Pentru aceasta, sînt pîrîş şi mustrător al meu şi voi avea toată grija însănătoşirii mele.

19 Iar vrăjmaşii mei trăiesc, şi s-au întărit mai mult decît mine şi s-au înmulțit cei ce mă urăsc fără dreptate.
20 Cei ce-mi răsplătesc mie rele pentru bune

Zice: Ție unuia am greşit - o Stăpîne! - şi răul înaintea Ta l-am făcut. Iar aceia, primind deseori multe faceri de bine de la mine, îmi răsplătesc cu cele împotrivnice şi au cîştigat mai multă putere decît mine.

mă cleveteau, căci urmam bunătatea.

Prin acestea, arată iarăşi pe Avesalom, care prihănea judecățile lui şi le numea nedrepte. Şi - de vreme ce acela îi era fiu şi se sîrguia a se face ucigător de tată - după cuviință a adăugat: Şi cel iubit m-a lepădat pe mine, urîndu-mă ca pe un mort. Că, pe cine i se cădea după legile firii a-l iubi, pe acela îl ura ca pe un mort împuțit. Iar aceasta se potriveşte şi norodului, care - primind de la David nenumărate faceri de bine şi de multe ori înălțîndu-se printr-însul deasupra celor de altă semințe - s-a arătat necunoscător şi nemulțumitor către făcătorul de bine.

21 Nu mă lăsa, Doamne Dumnezeul meu, nu Te depărta de la mine!
22 Ia aminte spre ajutorul meu, Doamne al mîntuirii mele!

Zice: Înconjurîndu-mă de atîtea ispite pricinuitoare de dureri, Te rog pe Tine, Dumnezeul şi Stăpînul meu, să nu mă lipseşti de obişnuita purtare de grijă, ci să mă împărtăşeşti de ajutorul Tău şi să-mi dăruieşti mîntuire.

99 „Ticălos" - aici: „rău" şi „netrebnic".

TÎLCUIREA PSALMULUI 38

Întru sfîrşit, lui Iditum, cîntarea lui David.

Oarecari din scriitori au dat Psalmul acesta lui Iditum şi au zis că el l-ar fi scris, dar deasupra-scrierea ne învaţă în alt chip: Psalmul este al lui David, iar lui Iditum i s-a dat să-l cînte, lui fiindu-i încredinţată ceata cîntăreţilor. Şi ne trimite „la sfîrşit", căci povesteşte cu jale prostimea firii omeneşti şi arată sfîrşitul ei. Marele David a zis Psalmul cînd era gonit de Avesalom şi ocărît de Semei, şi are multă împreună-glăsuire cu cel rînduit mai-nainte.

Zis-am: Păzi-voi căile mele, ca să nu greşesc eu cu limba mea. Pus-am gurii mele strajă cînd s-a sculat păcătosul împotriva mea.

2 Amuţit-am, şi m-am smerit şi nici de bine n-am grăit, şi durerea mea s-a înnoit.

Graiurile Psalmului au multă împreună-glăsuire cu istoria. Căci, pe cînd marele David fugea de tirania copilului ucigător de tată, Semei, întîmpinîndu-l în cale şi împroşcîndu-l cu pietre, îl ocăra şi cu cuvinte, numindu-l „nelegiuit" şi „bărbat al sîngiurilor". Iar dumnezeiescul David, folosindu-se de obişnuita lui filosofie, nu numai că nu l-a muncit pe dînsul, ci şi pe unul din voievozi, care se ispitea să-l însulţeze, l-a oprit, zicîndu-i: „Lăsaţi-l să mă blesteme, că Domnul i-a zis lui să grăiască de rău pe David, şi cine-i va zice lui: Pentru ce ai făcut aşa? Ca să vadă Domnul smerenia mea şi să-mi răsplătească mie Domnul bune pentru blestemul lui din ziua aceasta."

Aşadar David a făcut multă purtare de grijă pentru limbă şi de-a pururea a înconjurat-o ca şi cu un zid, ştiind că mădularul acesta este cu covîrşire lesne-alunecos. Aşa a făcut şi atunci cînd Semei, nefiind cu nimic nedreptăţit, i-a stătut împotrivă - că pe dînsul îl numeşte „păcătos", ca pe un nedrept. Căci zice: Într-acea vreme „am amuţit, şi m-am smerit şi nici de bine n-am grăit". Şi foarte se aseamănă acestea cu cele zise în istorie: „Lăsaţi-l pe dînsul să mă blesteme, că Domnul i-a poruncit lui să grăiască de rău pe David, doar ar vedea Domnul smerenia mea şi mă va scoate pe mine astăzi din mîna vrăjmaşilor mei." Iar aici zice: M-am asemănat surdului ce cu totul nu auzea, şi m-am smerit pe sine-mi, aşteptînd de aici cîştigul, şi „durerea mi s-a înnoit". Adică: Fiind ocărît de acela, am venit întru pomenirea păcatului îndrăznit de mine şi m-am împuns cu chinuirile, socotind că pentru acesta sînt ocărît, tiranisit şi silit a fugi, izgonindu-mă din casele împărăteşti. Acestea iarăşi au multă rudenie cu istoria, pentru că acest „Domnul i-a poruncit să grăiască de rău pe David" are pomenirea păcatului pentru care s-a făcut certarea.

3 Înfierbîntatu-s-a inima mea în lăuntrul meu şi întru cugetul meu se va aprinde foc.

Acest stih: „Înfierbîntatu-s-a inima mea în lăuntrul meu", Simmah l-a tălmăcit aşa: „Cînd îmi veneam întru sine-mi, mă ardeam cu foc", adică: Aducîndu-mi aminte de păcatul meu, mă ardeam cu focul mîhnirii.

4 Grăit-am cu limba mea: Arată-mi, Doamne, sfîrşitul meu şi numărul zilelor mele care este, ca să cunosc de ce mă lipsesc eu.

Deci - zice - nu am răspuns nimic către cel ce mă ocăra, iar pe Domnul tuturor L-am rugat să-mi facă arătat sfîrşitul vieţii mele, foarte dorind săvîrşirea.

5 Iată, cu palma ai pus zilele mele măsurate, şi statul meu - ca un nimic înaintea Ta.

Pe acesta, iarăşi Simmah l-a tălmăcit aşa: „Iată, ca nişte palme măsurate ai dat zilele mele, şi traiul meu - ca un nimic în preajma Ta." Şi zice: Doresc sfîrşitul, ştiind firea omenească nu mult-trăitoare, pentru că viaţa noastră - alăturîndu-se lîngă viaţa Ta - pare că nici nu s-a alcătuit. Că Tu

eşti fără de început şi nemărginit, iar viaţa noastră se măsoară ca şi cu palma şi cu degetul. Aici a arătat puţina vreme a vieţii omeneşti. Aşa zice şi în alt loc: „O mie de ani înaintea ochilor Tăi, Doamne, ca ziua de ieri care a trecut şi ca straja în noapte.” Şi aiurea: „Cerurile şi pământul vor pieri, iar Tu rămîi, şi toate ca o haină se vor învechi, şi ca o îmbrăcăminte le vei înfăşura pe ele, şi se vor schimba, iar Tu acelaşi eşti şi anii Tăi nu vor lipsi.”

Însă toate sînt deşertăciune, tot omul ce viază!

Drept aceea - zice - toată firea oamenilor - şi cei bogaţi, şi cei săraci - se aseamănă aburului ce se risipeşte, şi în zadar şi în deşert zidesc, sădesc şi adună bogăţie şi avuţie.

6 Deşi ca un chip trece omul, dar se tulbură în zadar: strînge comori, şi nu cunoaşte cui le adună pe ele.

Cu nimic - zice - nu se deosebesc oamenii cei vii de cei scrişi în icoană, că şi firea acestora, şi a acelora, curge asemenea şi se strică cu vremea. Dar omul nu se tulbură cu nimic mai puţin: prigonindu-se, sfădindu-se, luptîndu-se, neguţătorindu-se, şi toată viaţa este plină de furtună, avînd sfîrşit de moarte. Şi, adunînd bogăţia cu osteneală multă şi cu sudori, oamenii nu-l ştiu pe cel ce va să fie moştenitor al ei. Fericitul David a scris aceasta pornindu-se şi din cele pentru sine, pentru că - văzînd împărăţia prea-mare şi foarte strălucită, cu prăzile din războaie şi cu dajdia ce i se aducea de la cei de altă seminţie - nu ştia socoteala cea păgînească şi nelegiuită a copilului. Apoi, văzîndu-l pe dînsul că a apucat împărăţia şi a răpit bogăţia cea învistierită, a slobozit acest glas minunat: „Însă în zadar se tulbură omul, strînge comori, şi nu ştie cui le adună pe ele.”

7 Şi acum, cine este răbdarea mea, au nu Domnul? Şi statul meu la Tine este.

Zice: Aşteptînd ajutorul de la Tine, am zis tuturor acelora: Fiţi sănătoase! Iar „statul”, Achila l-a zis „aşteptare”, în loc de: Pe Tine Te aştept, căutînd împrejur, a Ta milostivire o adăst. Apoi, arată pricina celor dureroase:

8 De toate fărădelegile mele izbăveşte-mă!

Şi iarăşi aduce pomenirea lui Semei:

Ocară celui fără de minte m-ai dat.

Şi acest stih se aseamănă foarte cu cele zise în istorie: „Domnul i-a zis lui să grăiască de rău pe David.” Asemenea sînt şi cele adăugate:

9 Amuţit-am şi nu am deschis gura mea, căci Tu m-ai făcut.

Zice: Slobozindu-l Tu, acela m-a ocărît. Şi el era ca un bici prin care aduceai asupra mea certarea. Pentru aceasta, am primit bătăile tăcînd, trecîndu-l pe el cu vederea şi privindu-Te pe Tine, Cel ce mă certai. Şi foarte cu potrivire le-a pus şi pe cele adăugate:

10 Depărtează de la mine bătăile Tale,
11 că de tăria mîniei Tale eu m-am lipsit.

Deci Te rog şi cer de la Tine, Stăpîne: Încetează de aici certarea, că m-am cheltuit de tot prin mulţimea bătăilor!

Întru mustrări, pentru fărădelege, ai pedepsit pe om şi ai subţiat ca un păianjen sufletul lui.

Zice: Nu în zadar, nici în deşert ai adus certările, ci mustrînd cele greşite şi, ca un doctor, tăind şi scoţînd puroaiele ascunse. Şi, cu durerile doctoriei, subţiezi sufletul, dar aduci sănătate

mădularelor tăiate.

Însă în deşert se tulbură tot omul.

Deci, acestea gîndindu-le întru sine-mi, văd pe oameni tulburîndu-se pentru lucruri vremelnice, întru nici un lucru de trebuință.

12 Auzi rugăciunea mea, Doamne, şi cererea mea, ascultă lacrimile mele, să nu taci! Că sînt eu străin şi nemernic[100]*, ca toți părinții mei.*

13 Slăbeşte-mă, ca să răsuflu mai înainte de a mă duce şi a nu mai fi!

Zice: Te rog pe Tine, Stăpîne, auzi pe cel ce jeleşte şi se roagă Ție cu lacrimi, că eu nici nu locuiesc pămîntul, ci nemernicesc şi - viețuind puțină vreme, asemenea părinților - voi primi moartea. Deci împărtăşeşte-mă de o mică răsuflare, ca să mai viețuiesc puține zile fără de dureri, mai-nainte de a ieşi din viața aceasta. Căci, ieşind, nu mă voi mai întoarce - că aceasta a zis „mai mult nu voi mai fi" - adică: Nu mă voi mai întoarce către viața aceasta stricăcioasă. Vrednic lucru este a ne minuna de marele David, care - fiind întru împărăție, şi întru bogăție şi întru stăpînire - se numeşte pe sine „străin" şi „nemernic" şi nu suferă a se bizui bunei-norociri. Cu adevărat graiurile lui sînt pline de înțelepciune, căci el ştie firea celor ce sînt, şi pentru aceasta defaimă buna-norocire de acum.

TÎLCUIREA PSALMULUI 39

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Oarecari au luat Psalmul acesta pentru Fericitul Ieremia, oarecari - pentru minunatul Daniil, fiindcă amîndoi au fost aruncați în groapă, iar începutul Psalmului pomeneşte de „groapă". Şi, luînd ei aminte la un grai, s-au răsturnat întru această înțelegere. Alții au zis că Psalmul li se potriveşte celor robiți ce au locuit în Babilon. Iar eu socotesc că s-a scris acesta cu închipuire pentru cele întîmplate lui David, dar se aduce şi către toată firea oamenilor, care a primit nădejdile învierii de la Dumnezeu şi Mîntuitorul nostru. Către această înțelegere ne povățuieşte pe noi dumnezeiescul Pavel, pomenind oarecari graiuri ale Psalmului pus înainte întru *Epistola către Evrei*.

Aşteptînd, am aşteptat pe Domnul, şi a luat aminte la mine.

2 Şi a auzit glasul cererii mele şi m-a scos din groapa ticăloşiei şi din tina noroiului.

Graiurile acestea se potrivesc şi Fericitului David, căci sînt împreună-glăsuitoare cu Psalmul rînduit mai-nainte. Că întru acela zicea: „Auzi rugăciunea mea, Doamne, şi cererea mea. Ascultă lacrimile mele, să nu taci. Slăbeşte-mă, ca să răsuflu mai-nainte de a mă duce, şi mai mult nu voi fi", iar mai sus a zis: „Care este răbdarea mea acum? Au nu Domnul? Şi statul meu de la Tine este." Iar aici zice, ca şi cum i s-ar fi primit rugăciunea şi i s-ar fi dat cererea: „Aşteptînd, am aşteptat pe Domnul, şi a luat aminte la mine", adică: După ce S-a întors de către păcatul meu, mi-a arătat față blîndă şi a auzit cererea mea. Şi ce a făcut după ce a auzit-o? „M-a scos din groapa ticăloşiei şi din tina noroiului." Aşa are obicei dumnezeiasca *Scriptură* să numească primejdiile cele prea-mari, precum am zis şi puțin mai-nainte.

Deci, după cum am zis, acestea se potrivesc cu închipuire pătimirilor lui David şi facerilor de

100 pribeag, venetic, străin

bine către dînsul. Dar se potriveşte mai cu covîrşire firii oamenilor - ce se pogorîse întru însuşi fundul pămîntului, şi se trimisese la moarte, şi s-a tras în sus prin înomenirea Mîntuitorului nostru, şi s-a scos şi a primit nădejdile învierii - acesteia se potriveşte aşadar să zică: „Aşteptînd, am aşteptat pe Domnul, şi a luat aminte la mine. Şi a auzit rugăciunea mea şi m-a scos din groapa ticăloşiei şi din tina noroiului.” „Groapă a ticăloşiei” s-a numit după cuviință moartea, fiind plină de stricăciune, iar „tină a noroiului” - păcatul, fiindcă sloboade multă rea putoare şi opreşte drumul cel drept al oamenilor. Dar ce ți-a mai dăruit după ce te-a izbăvit de primejdii?

Şi a pus pe piatră picioarele mele şi a îndreptat paşii mei.

Că nu m-a lăsat să mă clatin, şi să mă port împrejur şi să înconjur, ci mi-a făcut starea întemeiată, că zice: „Pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea, şi porțile iadului nu o vor birui pe dînsa.” Şi „a îndreptat paşii mei” şi m-a făcut a alerga fără oprire pe calea dreptății; căci, după ce m-a slobozit de rătăcire, mi-a arătat calea cea dreaptă a adevărului.

3 Şi a băgat în gura mea cîntare nouă, cîntare Dumnezeului nostru.

Că, în locul slujbei păgîneşti a idolilor, m-am învățat a lăuda pe Cel ce este Dumnezeu adevărat şi a-I aduce cîntare nouă, care se potriveşte facerilor de bine celor noi: căci nu-L mai rog plîngînd, ci Îl laud pentru facerile de bine.

Vedea-vor mulți, şi se vor teme şi vor nădăjdui spre Domnul.

Fiindcă vorbeşte acestea către fața celor ce au dobîndit mîntuirea, Proorocul zice după cuviință: Cei ce n-au gustat încă bunătățile, văzîndu-le, se vor teme, iar apoi, întărindu-se cu nădejdea, vor căpăta de la Dumnezeu mîntuirea.

4 Fericit - bărbatul căruia numele Domnului este nădejdea lui şi nu a privit la deşertăciuni şi la nebunii mincinoase.

Deşertăciunile acestea le-a pomenit Proorocul şi în Psalmul dinainte: „Însă toate sînt deşertăciune, tot omul ce viază.” Şi iarăşi: „Însă în deşert se tulbură.” Deci şi aici fericeşte pe cel ce le-a defăimat pe acestea de față şi a cîştigat în locul tuturor nădejdea dumnezeiască.

5 Multe ai făcut Tu, Doamne Dumnezeul meu, minunilor Tale şi gîndurilor Tale nu este cine să se asemene. Vestit-am şi am grăit: Înmulțitu-s-au mai mult decît numărul.

Zice: Minunile făcute de puterea Ta biruiesc tot numărul şi toată povestirea. Nu este altul ca Tine să facă asemenea lucruri, că prea-mari şi prea-frumoase sînt făpturile Tale, şi cele iconomisite de purtarea Ta de grijă biruiesc laudele oamenilor: cele din Egipt, cele din pustie, cele de pe vremea lui Moisi, cele din vremea lui Iisus (Navi), cele din vremea lui Samuil şi cele mai de demult decît acestea: din vremea lui Avraam, a lui Isaac, a lui Iacov, împărăția lui Iosif, cea iconomisită prin robie, şi celelalte, ca să nu le povestesc pe fiecare. Dar cea făcută acum este mai minunată decît toate acestea, că nu unui om sau unui neam, ci tuturor neamurilor le neguțătoreşti mîntuirea şi - începînd slujba *Legii*, care se potrivea neputinței Iudeilor - ai dat Darul cel nou, ce legiuieşte slujba cea cuvîntătoare.

6 Jertfa şi prinosul nu ai voit, iar trupul mi l-ai întocmit. Arderile de tot pentru păcat nu ai căutat.
7 Atunci am zis: Iată, vin!

Cu acestea se uneşte sfătuirea apostolească: „Vă rog pe voi, fraților, prin îndurările lui Dumnezeu, să arătați trupurile voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu”, adică slujba

cea cuvîntătoare, că, în locul jertfelor *Legii*, Stăpînul a poruncit a sfinți ale noastre mădulare. Şi văzînd – zice - darul acesta al Tău, m-am adus Ție pe sine-mi, zicînd: „Iată, vin!" Fericitul Pavel ia cuvîntul acesta pentru Stăpînul Hristos, şi foarte după cuviință. Căci El este pîrga firii noastre, şi Lui cel dintîi I se cuvine să le zică pe ale noastre şi mai-nainte să închipuiască întru Sine pe acelea ce se cuvin făcute de noi. Aşa, El a venit la Botez întîi, arătîndu-ne nouă darul Botezului. Şi a spălat picioarele ucenicilor, punîndu-Se înainte nouă întîiul chip al smeritei cugetări. Pentru aceasta a zis către Ioan: „Lasă acum, că aşa este cu cuviință nouă, a plini toată dreptatea." Deci Lui I Se potriveşte să le zică pe ale noastre, ca unui cap al trupului, ca unui Întîi Născut, după trup, între mulți frați.

În capul cărții scris este pentru mine.

Zice: De demult, mai-nainte s-au grăit acestea pentru mine în cărțile prooroceşti. Iar „cap", Achila şi Simmah l-au zis: „sul", că aşa obişnuiesc ludeii a face dumnezeieştile *Scripturi* pînă în ziua de astăzi.

8 Ca să fac voia Ta, Dumnezeul meu, am voit, şi legea Ta - în mijlocul pîntecelui meu.

Zice: Apropiindu-mă spre Tine, am toată sîrguința să împlinesc poruncile Tale şi să petrec după voia Ta. Iar pe acest „în mijlocul pîntecelui meu" l-a zis din metafora celor ce bine se află către cineva şi voiesc să bage în lăuntru pe cel dorit. Însă acestea nu se potrivesc nici lui Ieremia, nici lui Daniil, nici Fericitului David, pentru că, stăpînind *Legea*, se aduceau lui Dumnezeu arderi de tot şi jertfe, iar cuvîntul proorocesc, scoțîndu-le afară pe toate, a arătat jertfa cuvîntătoare. De aceea am zis că Psalmul se potriveşte lui David cu închipuire - de vreme ce el, ca un Prooroc, mai-nainte vedea cele ce vor să fie şi dorea a trăi după acelea - iar cu adevărat se potriveşte neamurilor ce s-au învrednicit mîntuirii şi s-au izbăvit de înşelăciune.

9 Bine am vestit dreptate întru adunare mare. Iată, buzele mele nu le voi opri. Doamne, Tu ai cunoscut.

10 Dreptatea Ta nu am ascuns-o întru inima mea, adevărul Tău şi mîntuirea Ta am spus. Nu am ascuns mila Ta şi adevărul Tău de către adunare multă.

Fericitul David se făgăduieşte întru „adunare mare", adică întru cea strînsă din toată lumea de dumnezeiescul dar, să propovăduiască dreptatea lui Dumnezeu, şi adevărul proorociei, şi mîntuirea cea vrednică de minune şi nemăsurata milă. Şi zice că însăşi firea mîntuită va da această răsplătire, adunîndu-se spre cîntarea de laudă, ca să propovăduiască dreapta judecată a lui Dumnezeu, să povestească negrăita purtare de grijă şi să arate adevărul făgăduințelor prooroceşti. Iar pe acest „de către adunare multă", Simmah l-a pus: „întru mulțime", iar Achila şi Teodotion: „întru adunare mare", încît este arătat că au grăit pentru acelaşi lucru.

11 Iar Tu, Doamne, să nu depărtezi îndurările Tale de la mine, mila Ta şi adevărul Tău pururea să mă sprijinească!

Dobîndind mîntuire, Biserica lui Dumnezeu are trebuință de aceeaşi purtare de grijă, pentru ridicările asupră-i cele de multe feluri ale oamenilor şi ale dracilor, de care se face pomenire întru cele de aici înainte:

12 Că m-au cuprins rele fără număr, apucatu-m-au fărădelegile mele, şi n-am putut să văd. Înmulțitu-s-au mai mult decît perii capului meu, şi inima mea m-a părăsit.

Nimeni să nu socotească cele zise nepotrivite tîlcuirii, pentru că şi cei trei Tineri, care aveau

fapta bună desăvîrşită şi purtau cunună de biruință, rugîndu-se în cuptor, ziceau: „Greşit-am, nelegiuit-am, făcut-am nedreptate, ne-am depărtat de la poruncile Tale şi n-am păzit dreptățile Tale.” Aşa zicea minunatul Daniil, aşa - dumnezeiescul Ieremia, aşa - dumnezeiescul Isaia. Aşa grăia prea-înțeleptul Pavel: „Hristos Iisus a venit în lume să-i mîntuiască pe păcătoşi, dintre care cel dintîi sînt eu”, şi iarăşi: „Nu sînt vrednic să mă numesc Apostol.” Deci, fiind bătută cu întreitele valuri[101] ale celor rău-credincioşi, Biserica lui Dumnezeu nu cugetă înalt, ca ceea ce se nevoieşte, ci păcate şi greşeli socoteşte cele făcute şi se roagă a primi ajutor de la Mîntuitorul. Dealtfel, Biserica lui Dumnezeu nu s-a alcătuit numai din cei desăvîrşiți, ci are şi pe cei ce trăiesc în trîndăvie, pe cei ce au îmbrățişat viață moleşită şi voiesc a sluji îndulcirilor. Şi, de vreme ce este un trup, ca dinspre o față le grăieşte şi pe unele, şi pe altele.

13 Binevoieşte, Doamne, ca să mă izbăveşti! Doamne, ca să-mi ajuți mie ia aminte!

14 Să se ruşineze şi să se înfrunteze împreună toți cei ce caută sufletul meu ca să-l ia pe dînsul!

Că voiesc să-l trimită la moartea cea veşnică.

Să se întoarcă înapoi şi să se ruşineze cei ce-mi voiesc mie rele!

Întoarce-i pe dînşii în fugă şi fă-i a greşi de la acelea pe care le doresc, căci măiestresc asupra mea rele.

15 Să-şi ia îndată ruşinea cei ce-mi zic mie: Bine, bine!

Încă şi celor ce mă iau în batjocură şi rîd de mine, facă-se lor rod ruşinea.

16 Să se bucure şi să se veselească de Tine toți cei ce Te caută, Doamne; şi să zică pururea „Mărească-Se Domnul!” cei ce iubesc mîntuirea Ta.

Zice: Iar pe cei ce Te caută, şi Te laudă şi Te iubesc pururea, umple-i de veselie necurmată. Că nu le-a cerut veselie celor ce doar Îl iubesc, ci celor ce pururea şi necurmat au dorul cel vrednic de îndrăgit al mîntuirii.

17 Iar eu sărac sînt şi mişel, Domnul Se va îngriji de mine. Ajutorul meu şi scutitorul meu eşti Tu, Doamne, să nu zăboveşti!

Precum a pomenit mai sus de păcate, aşa şi pe sine se numeşte „sărac”, fiindcă este lipsit de ajutor şi are trebuință de dumnezeiasca ajutorare, pe care se roagă să o dobîndească prea-degrab. Iar acestea se potrivesc prea-cu-potrivire Fericitului David. Socotesc că s-a numit pe sine „sărac” şi „mişel” după ce a văzut proorocia aceea şi belşugul darului, şi s-a rugat a dobîndi şi el dumnezeiasca Pronie. Şi se roagă să nu se zăbovească mîntuirea cea mai-nainte vestită, punîndu-se întru lungi şi depărtate vremi, ci să se dăruiască oamenilor prea-degrab.

TÎLCUIREA PSALMULUI 40

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Oarecari au dăruit Psalmul acesta lui David, iar oarecari Iezechiei, dar nu ne lasă pe noi dumnezeiasca *Evanghelie* să-l primim pe nici unul. Pentru că Stăpînul Hristos, vorbind către

101 Se spune că în vremea furtunii marea izbeşte țărmul cu valuri întreite, din care al treilea e cel mai puternic.

Sfinţiţii Săi Ucenici, a adăugat: „Ştiind acestea, fericiţi veţi fi dacă le veţi face. Nu pentru voi toţi zic, că ştiu pe care v-am ales, ci ca să se împlinească *Scriptura*: «Cel ce mănîncă cu Mine pîine a ridicat asupra Mea călcîiul său.» De aceea zic vouă mai-nainte de a se face, ca după ce se va face să credeţi că Eu sînt." Deci, cînd zice: „ca să se împlinească *Scriptura*", Domnul arată Psalmul acesta de faţă, că Lui, şi nu altuia, I se cuvine. Socotesc că ar fi un lucru semeţ şi îndrăzneţ dacă i s-ar închipui altă pricină, iar nu pe cea cuvenită lui.

Fericit este cel ce înţelege pe săracul (şi pe mişelul).

Acest „şi pe mişelul", l-am aflat întru alte pre-scrieri (adică izvoade), dar nici la *Evreu*, nici la *Sirian*[102], nici la ceilalţi tălmăcitori. Iar „sărac" numeşte pe Domnul tuturor, de vreme ce - bogat fiind, după cum zice dumnezeiescul Apostol - a sărăcit pentru noi, ca noi să ne îmbogăţim cu sărăcia Lui. Şi, Dumnezeu fiind, n-a socotit răpire a Se face întocmai cu omul, ci pe Sine S-a deşertat, luînd chip de rob. Şi, măcar că stăpînea peste cele văzute şi peste cele nevăzute, nu avea unde să-şi plece capul. Şi, măcar că S-a născut din Fecioară, S-a pus în iesle, pentru lipsa patului. Deci proorocescul cuvînt fericeşte pe cel ce poate să înţeleagă această sărăcie şi se sîrguieşte a lăuda după putere pe Cel ce a primit-o asupră-Şi. Apoi, arată roadele fericirii:

În ziua cea rea, îl va izbăvi pe el Domnul.

Iar „ziua cea rea", Simmah a zis-o: „ziua răutăţii", însemnînd - după cum mi se pare - ziua Judecăţii, care este înfricoşată şi făcătoare de rău celor fără de lege. Şi îi făgăduieşte că cunoştinţa curată a sărăciei aceleia îl va izbăvi de rele în ziua cea înfricoşată.

2 Domnul să-l păzească pe el, şi să-l vieze pe el, şi să-l fericească pe dînsul pe pămînt şi să nu-l dea în mîinile vrăjmaşilor lui.

Nu va dobîndi numai bunătăţile ce vor să fie, ci şi în viaţa de acum va cîştiga dumnezeiasca purtare de grijă, făcîndu-se strălucit şi vestit şi scăpînd de bîntuielile neprietenilor. Şi - de vreme ce poate cadea în boală, avînd trupul stricăcios - îi făgăduieşte şi izbăvirea de aceasta:

3 Domnul îi va ajuta lui pe patul durerii lui. Tot aşternutul lui l-ai întors întru boala lui.

De toată boala - zice - îl va izbăvi, şi boala o va preface întru sănătate. Pentru că acest „ai întors întru boală aşternutul lui" înseamnă: „l-ai prefăcut".

Aşa, după ce a povestit răsplătirile celui ce înţelege sărăcia vrednică de minune a Stăpînului, ne arată nouă Cine a avut-o pe aceasta şi cum S-a folosit de ea, aducîndu-L în lăuntru pe El, Care ne învaţă şi ne povesteşte cele pentru Sine:

4 Eu am zis: Doamne, miluieşte-Mă, vindecă sufletul Meu, că am greşit Ţie.

Zice: Eu sînt săracul Acela, Cel ce am luat asupră-Mi sărăcia de bună voie, Mielul lui Dumnezeu ce ridică păcatul lumii, Cel ce am sineşit[103] patimile oamenilor, Cel ce păcat n-am făcut, dar am adus rugăciunea pentru firea oamenilor, ca pe o pîrgă a firii. Şi se cuvine a însemna că Simmah n-a zis: „că am greşit Ţie", ci: „şi, de am greşit Ţie".

5 Vrăjmaşii Mei Mi-au zis rele Mie: Cînd va muri şi va pieri numele Lui?

„Vrăjmaşi" îi numeşte pe Iudei, care Îl cleveteau şi măiestreau moartea Lui. Încă şi istoria

102 Versiune siriană a *Vechiului Testament*, care nu a putut fi identificată de cercetătorii scrierilor Fericitului Teodorit.

103 Am mai spus: „Mi-am însuşit", „am luat în sinea-Mi".

Sfinților Evanghelii ne învață aceasta, zicînd: „Sfat au luat cum Îl vor pierde pe Dînsul.” De aici, mută proorocia către Iuda:

6 Şi intra să vadă, în deşert grăia inima lui, adunat-a fărădelege lui-şi, ieşea afară şi grăia.

Încă şi dumnezeieştii evanghelişti ne învață că Iuda „le-a zis Iudeilor: Ce-mi veți da mie, şi eu Îl voi da pe El vouă? Şi căuta vreme ca să-L vîndă pe Dînsul.” Acestea le zice şi proorocia: „Şi intra să vadă, în deşert grăia inima lui, ieşea afară şi grăia”, adică: Intrînd şi ieşind, măiestrea moartea Lui împreună cu aceia. Apoi, mai-nainte grăieşte reaua lor tocmeală:

7 Împreună asupra Mea şopteau toți vrăjmaşii Mei, asupra Mea gîndeau rele Mie. Cuvînt fără de lege au pus asupra Mea.

Iar sfîrşitul lucrurilor mărturiseşte acestora, căci - vorbind cu linişte unii către alții - căutau chipul bîntuielii. Apoi, L-au învinuit de tiranie, zicînd lui Pilat că Iisus Se hotărăşte împărat pe Sine şi opreşte a da dajdie Cezarului. Aceasta o zice şi proorocia: „Cuvînt fără de lege au pus asupra Mea”, în loc de: Au făcut asupra Mea pîră de nelegiuire.

8 Au doară Cel ce doarme nu va adăuga a Se scula?

Zice: Şi, dacă voi răbda moarte, au nu Mă voi scula iarăşi, şi nu voi risipi pe cei ce au gătit aceasta? Stihul se aseamănă graiului evanghelicesc: „Stricați voi Biserica aceasta, şi Eu o voi ridica pe dînsa în trei zile.” Şi iarăşi: „Iată, ne suim în Ierusalim, şi Fiul Omului Se va da în mîinile păcătoşilor, şi-L vor ucide pe Dînsul, şi a treia zi va învia.” Deci pentru aceea, după cuviință, moartea a numit-o „somn”.

9 Pentru că omul păcii Mele, spre care am nădăjduit, cel ce mănîncă pîinile Mele, a mărit asupra Mea împiedicare.

Achila şi Teodotion au zis mai descoperit acest cuvînt: „şi bărbatul păcii Mele, căruia Eu M-am nădăjduit”, iar Simmah: „dar şi omul care *păciuia* cu Mine, căruia Eu Mă nădăjduisem”. Şi zice: Nu numai vrăjmaşii Mei Mi-au gătit moartea, ci şi omul ce era împreună cu Mine şi se fățărnicea dragoste şi pace - de o masă fiind cu Mine şi împreună hrănit - a arătat vicleşugul pe care îl avea. Vicleşugul l-a numit „împiedicare”, din metafora celor ce se nevoiesc pentru iuțeală, adică se întrec, şi se meşteşugesc a-i lovi cu călcîiul pe cei ce aleargă împreună şi a-i face să cadă. Aşa a zis şi Isav, după ce a fost amăgit de Iacov: „Cu dreptate s-a numit numele lui «Iacov», că m-a împiedicat pe mine acum a doua oară şi mi-a luat şi întîietatea naşterii, şi blagoslovenia.”[104]

10 Iar Tu, Doamne, miluieşte-Mă şi Mă scoală, şi le voi răsplăti lor.

11 Întru aceasta am cunoscut că M-ai voit pe Mine, că nu se va bucura vrăjmaşul Meu de Mine.

Şi acestea toate s-au zis ca dinspre firea omenească luată de Domnul Hristos, asupra căreia s-a făcut patima. Aşa-L auzim rugîndu-Se pe Stăpînul Hristos şi întru *Sfințitele Evanghelii*: „Părinte, mîntuieşte-Mă de ceasul acesta!” Şi iarăşi: „Părinte, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta!”

12 Şi pe Mine, pentru nerăutatea Mea, M-ai sprijinit şi M-ai întărit înaintea Ta în veac.

---

104 Iacov şi Isav erau fiii gemeni ai Patriarhului Isaac, din Revecca. Luptîndu-se cu Isav pentru întîietate încă din pîntece (*Facerea*, 25:21-26), Iacov îi cumpără apoi acestuia dreptul de întîi-născut (*Facerea*, 25:29-34) şi izbuteşte pînă la urmă să-i răpească şi binecuvîntarea părintească (*Facerea*, 27:1-40).

Şi acestea se potrivesc cu chipul robului, pe care l-a luat asupră-Şi Unul Născut al lui Dumnezeu, că - după cum zice dumnezeiescul Apostol - „cu adevărat, nu a luat firea Îngerilor, ci a luat sămînța lui Avraam, de unde era dator să Se asemene fraților întru toate, ca să Se facă Arhiereu milostiv şi credincios, întru cele ce sînt către Dumnezeu.” Deci - de vreme ce firea omenească luată de Domnul Hristos a rămas slobodă de toată răutatea - după cuviință zice: „Şi pe Mine, pentru nerăutatea Mea, M-ai sprijinit şi M-ai întărit înaintea Ta în veac.” Că a primit unirea întărită, şi împreunarea şi slava veşnică sînt netăiate.

13 Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeul lui Israil din veac şi pînă în veac: Fie, fie!

Mai-nainte vestind acestea, şi minunîndu-se de negrăita iubire de oameni a Stăpînului şi înțelegînd sărăcia Celui ce de bună voie a luat-o asupră-Şi, dumnezeiescul Prooroc Îi aduce laudă Lui, ca să primească şi el sfîrşitul cel fericit. Şi l-a adus laudă după cuviință, învățîndu-ne că Cel proorocit nu este numai om, ci şi Dumnezeu prea-veşnic, avînd ființă nepieritoare şi fără de sfîrşit.

TÎLCUIREA PSALMULUI 41

Întru sfîrşit, întru pricepere, fiilor lui Core.

Dumnezeu a dat Babilonienilor norodul ce păcătuise şi a hotărît asupra lui şaptezeci de ani de robie. Deci Psalmul s-a zis ca despre fața aceasta, care se tînguia şi dorea slobozenia. Fiindcă erau între dînşii bine-credincioşi - precum dumnezeiescul Daniil, precum minunatul Iezechil, precum bunii biruitori Mucenici Anania, Azaria şi Misail, care iubeau foarte fierbinte pe Dumnezeu şi doreau slujba *Legii* Lui - luînd asupră-şi fața acestora, proorocescul cuvînt îi învață mai-nainte de multe neamuri ce se cade a zice în vremea primejdiei, ca să se mîngîie cu mai-nainte grăirea şi să se deprindă cu învățătura. Pentru aceasta şi este scris Psalmul deasupra „întru sfîrşit”, căci cele zise au avut sfîrşit după multă înconjurare de vreme. Şi este adăugat „întru pricepere”, căci mai ales de aceasta este trebuință celor ce cad în primejdii.

În ce chip doreşte cerbul spre izvoarele apelor, aşa doreşte sufletul meu către Tine, Dumnezeule!

Se zice că cerbii mănîncă fiare din cele înveninate, şi de aici se aprind întru sete şi fierbinte doresc apele. Deci - fiind împreună cu bărbații Babilonieni, care trăiau întru păgînătate şi fărădelege şi care foarte se asemănau cu fiarele tîrîtoare - Sfinții pomeniți mai-nainte ziceau după cuviință, asemenea cerbilor, că însetează de Dumnezeu, de acolo dorind izbăvirea şi aşteptînd dumnezeiescul ajutor.

2 Însetat-a sufletul meu spre Dumnezeul cel tare, cel viu. Cînd voi veni şi mă voi arăta feței lui Dumnezeu?

Zice: Doresc şi însetez de slujba Dumnezeului meu celui viu. Pentru că acest „mă voi arăta feței lui Dumnezeu” înseamnă a-I sluji Lui după *Lege*, în Ierusalim. Acestea ne învață nu numai Fericitul Moisi, ci şi cei trei Fericiți Mărturisitori - Anania, Azaria şi Misail - rugîndu-L pe Dumnezeu în cuptor.

Şi foarte potrivit Îl numesc pe Dumnezeu „tare şi viu”, luînd aminte la idolii cei neînsuflețiți şi nemişcați ai Babilonienilor.

3 Făcutu-s-au lacrimile mele mie pîine, ziua şi noaptea, cînd mi se zicea mie în fiece zi: Unde este Dumnezeul tău?

4 Acestea mi-am adus aminte şi am revărsat spre mine sufletul meu.

Zice: Tînguindu-mă noaptea şi ziua, nu am saţiu, ci ca o hrană fac lacrimile, primind pentru Tine ocările, pentru că neprietenii mă batjocoresc, grăind că purtarea Ta de grijă e neputincioasă şi nu poate birui puterea lor. Deci, gîndind acestea, plîng neîncetat - pentru că acest „am revărsat spre mine sufletul meu" înseamnă: M-am vărsat şi m-am pornit spre tînguiri.

Că voi trece în locul Cortului celui minunat pînă la casa lui Dumnezeu, în glasul bucuriei şi al mărturisirii sunetului ce prăznuieşte.

„Cort" numeşte acoperămîntul lui Dumnezeu. Deci, după cele mîhnicioase, le vesteşte pe cele de veselie: şi mai-nainte ne învaţă că foarte-degrab vor dobîndi chemarea înapoi, şi se vor întoarce către pămîntul cel dorit, povăţuindu-se de dumnezeiescul dar, şi vor zidi casa dumnezeiască, şi vor săvîrşi praznicele obişnuite şi vor primi întru auzuri glasul prăznuitor şi viersuirea duhovnicească. Încă şi Fericitul Isaia mai-nainte vesteşte că se vor întoarce cu mai multă cinste, purtîndu-se de asini în căruţe şi acoperindu-se cu umbrele, lepădînd supărarea razei. Şi Achila a însemnat acest lucru: „Voi intra în umbrar, trăgîndu-i pe dînşii pînă la casa lui Dumnezeu, întru glasul laudei şi al mulţumirii norodului ce prăznuieşte, dănţuind şi lăudînd pe Mîntuitorul Dumnezeu. Şi, dobîndind umbrire în călătorie, aşa vom ajunge la casa dumnezeiască." După ce au auzit proorocia aceasta, ei se mîngîie pe sine, zicînd:

5 Pentru ce eşti mîhnit, sufletul meu, şi pentru ce mă tulburi? Nădăjduieşte spre Dumnezeu, că mă voi mărturisi Lui, mîntuirea feţei mele şi Dumnezeul meu.

Zice: Primind făgăduinţele acestea - o suflete! - încetează a te mîhni şi a te întrista, şi - întărindu-te cu nădejdea - aşteaptă sfîrşitul proorociei, întru care, văzînd mîntuirea, vei aduce laude lui Dumnezeu, Celui ce te-a mîntuit.

6 Spre sine-mi sufletul meu s-a tulburat. Pentru aceasta îmi voi aduce aminte de Tine din pămîntul Iordanului şi al Ermonului, din muntele cel mic.

Aceasta e facere de morală a sufletului ce vorbeşte către sine şi - după ce a zis: „Primind făgăduinţele bunătăţilor, încetează mîhnindu-te!" - tot el răspunde, zicînd: Nu mă mîhnesc şi nu rostesc în zadar plîngerile mai-nainte zise, ci pomenirea pămîntului părintesc îmi porneşte lacrimile. Căci „pămînt al Iordanului" numeşte pămîntul făgăduinţei. Iar prin „munte" a arătat tot pămîntul acela. Aşa a tălmăcit şi Simmah: „Sufletul meu se topeşte de tot cînd îmi aduc aminte de Tine din pămîntul Iordanului şi din Ermon, muntele cel mic."

7 Adînc pe adînc cheamă întru glasul jgheaburilor Tale. Toate înălţările Tale şi valurile Tale peste mine au trecut.

Petrecînd - zice - în pămîntul acela, am fost dat mulţimilor vrăjmaşilor şi am fost scufundat ca într-un adînc. Că „adînc" numeşte rînduielile ostăşeşti; iar covîrşirea mulţimii o aseamănă cu apele cele nemăsurate, şi cele făcute de aceia - cu potopul care a stricat toată lumea. Iar Simmah le-a tălmăcit pe acestea mai descoperit: „Adînc cu adînc întîmpină urletul izvoarelor Tale. Pedepsindu-mă pentru fărădelege, Tu i-ai adus asupră-mi pe dînşii, viforele şi valurile Tale au trecut asupra mea." Că, de vreme ce a asemănat oastea cu adîncul, urmează asemănării şi numeşte „valuri" şi „vifore" bîntuielile oastei. Şi zice: Pentru acestea mă chinuiesc, căci pomenirea lor mă împunge,

dar am mîngîiere iubirea Ta de oameni. Că a adăugat:

8 Ziua va porunci Domnul mila Sa, şi noaptea - cîntarea Lui de la mine, rugăciunea Dumnezeului vieții mele.

Zice: De-a pururea ştiind mila dăruită de Dumnezeu şi gîndind aceasta întru sine-mi, noaptea cînt, şi laud pe Cel ce Se îngrijeşte de ale noastre şi Îi cer Lui iubire de oameni. Apoi, ne învață graiurile rugăciunii:

9 Zice-voi lui Dumnezeu: Sprijinitorul meu eşti, pentru ce m-ai uitat şi pentru ce umblu mîhnindu-mă cînd mă necăjeşte vrăjmaşul meu?

10 Cînd se zdrobeau oasele mele, mă ocărau vrăjmaşii mei, zicîndu-mi în toate zilele: Unde este Dumnezeul tău?

Zice: Grăind aşa Stăpînului meu, am dobîndit pururea a Ta purtare de grijă. Pentru ce m-ai golit acum de aceasta, încît mă mîhnesc şi plîng neîncetat pentru ocările neprietenilor? Că - muncindu-mă cu răni şi zdrobind oasele mele cu legături - ei rîd, zicînd: „Unde este Dumnezeul tău?”, socotind că eu pătimesc acestea pentru a Ta neputință. Iar acest „pentru ce m-ai uitat?” înseamnă: „pentru ce nu mă împărtăşeşti de a Ta purtare de grijă?“ - că uitarea este patimă omenească, iar Dumnezeu are ca osebire a Lui nepătimirea.

11 Pentru ce eşti mîhnit, sufletul meu? Şi pentru ce mă tulburi? Nădăjduieşte spre Dumnezeu, că mă voi mărturisi Lui, mîntuirea feței mele şi Dumnezeul meu.

Zice: Să nu te deznădăjduieşti - o suflete! - de mîntuirea ta, că ai Mîntuitor pe Dumnezeu, a Cărui nădejde avînd-o tare, stinge mîhnirea şi primeşte mîngîierea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 42

Psalmul lui David, nescris deasupra la Evrei.

Judecă mie, Dumnezeule, şi alege judecata mea de la neamul necuvios, de la omul nedrept şi viclean izbăveşte-mă!

Psalmul acesta este nescris deasupra la Evrei, fiindcă are aceeaşi înțelegere cu cel mai dinainte. Iar cei ce vorbesc se roagă lui Dumnezeu să judece între dînşii şi Babilonieni, cei ce au avut pentru ei multă cruzime şi socoteală sălbatică, pentru care îi şi numeşte „neam necuvios”, şi pe împăratul lor: „bărbat viclean şi nedrept”. Şi proorocia minunatului Daniil ne învață acestea.

2 Că Tu, Dumnezeule, eşti întărirea mea. Pentru ce m-ai lăsat? Şi pentru ce umblu mîhnindu-mă cînd mă necăjeşte vrăjmaşul meu?

Cei drepți aduc iarăşi aceeaşi cerere, rugîndu-se să se izbăvească de cruzimea vrăjmaşilor, pentru care erau pururea posomorîți şi mîhniți. Iar acest „pentru ce?” nu-l zic cerînd socoteală şi nici nu întreabă pentru ei înşişi - căci nu se împărtăşeau de fărădelegea celorlalți, măcar că împreună cu aceia erau pustii de purtarea de grijă de sus - ci fac rugăciunea de obşte pentru toți.

3 Trimite-mi lumina Ta şi adevărul Tău! Acestea m-au povățuit şi m-au adus la muntele cel sfînt al Tău şi la lăcaşurile Tale.

Cei 70 au schimbat aici timpul şi le-au zis pe cele ce vor să fie ca şi cum ar fi fost făcute. Iar

ceilalți au făcut tălmăcirea mai luminată: „Trimite-mi lumina Ta şi adevărul Tău, care mă vor povățui şi mă vor aduce la muntele cel sfînt al Tău şi la lăcaşurile Tale.” Zice: Mă rog să dobîndesc dumnezeiescul ajutor, ca să mă izbăvesc de amara robie, şi să mă întorc la pămîntul părintesc şi să aduc slujba legiuită în Biserica afierosită Ție. Că „lăcaşuri ale lui Dumnezeu” a numit Biserica, „munte sfînt” - Sionul, iar „lumină şi adevăr” - dreapta şi mîntuitoarea arătare a Domnului. Căci, precum „întuneric” numeşte primejdiile, „lumina” este izbăvirea de acestea. Ei vor, împreună cu lumina, şi adevărul, fiindcă au cerut să judece Dumnezeu între dînşii şi Babilonieni, şi au ştiut că - folosind Dumnezeu adevărul, nu îndelunga-răbdare - pe aceia îi va osîndi, iar pe dînşii îi va slobozi de robie.

4 Şi voi intra la jertfelnicul lui Dumnezeu, la Dumnezeu, Cel ce veseleşte tinerețile mele. Mărturisi-mă-voi Ție întru alăută, Dumnezeule, Dumnezeul meu!

Simmah a tălmăcit acest stih aşa: „Ca să vin către jertfelnicul lui Dumnezeu, către Dumnezeu, veselia îndulcirii mele. Şi mă voi mărturisi Ție în psaltire, Dumnezeule, Dumnezeul meu!” Şi zice: Voiesc întoarcerea pentru a vedea prea-doritul Tău jertfelnic şi a Te privi prin acela pe Tine, Stăpînul meu, Care îmi dăruieşti pricini de felurită veselie şi de îndulcire. Şi acolo voi face cîntările de laudă din alăută, căci în Babilon „am spînzurat organele noastre de sălcii”, socotind călcare a *Legii* slujba afară de locul Tău.

5 Pentru ce eşti mîhnit, sufletul meu? Şi pentru ce mă tulburi? Nădăjduieşte spre Dumnezeu, că mă voi mărturisi Lui, mîntuirea feței mele şi Dumnezeul meu.

Şi de aici este arătat că amîndoi Psalmii aceştia au o singură înțelegere: cei ce vorbesc se sfătuiesc pe ei înşişi să aibă bune nădejdi, să biruie patima mîhnirii şi să aştepte de la Dumnezeu mîntuirea, ce li se va da fără îndoială.

TÎLCUIREA PSALMULUI 43

Întru sfîrşit, fiilor lui Core, spre pricepere.

Psalmul acesta porunceşte şi el a aştepta sfîrşitul, avînd proorocie a lucrurilor ce vor să fie. Şi este adăugat lîngă deasupra-scriere „întru pricepere” ca, pricepînd cele scrise, aceia pentru care mai-nainte vesteşte proorocescul cuvînt să răpească de aici folosul. Şi Psalmul mai-nainte vesteşte cruzimea machidonească[105], socoteala păgînească şi sălbatică a lui Antioh cel Vestit[106], şi

105 Marea împărăție elenistică ce stăpînea atunci lumea (veacul al doilea înainte de Hristos), era condusă de Macedoneni, urmaşii lui Alexandru cel Mare.

106 Antioh Epifanie („Cel Vestit”, 175-163), împărat Grec. În anul 170 înainte de Hristos, ocupă Ierusalimul, jefuieşte Biserica, arde cărțile *Legii* pe care le găseşte, îi sileşte pe Iudei să se lepede de *Lege*, să jertfească în Biserică diavolului Zeus Olimpianul şi dracilor lui şi să ridice altare şi capişti idolilor. Unul dintre aceşti idoli era el însuşi, căci, ca „fiu al zeilor”, împăratul şi-a aşezat în Biserică propria statuie.

În vremea domniei lui începe răscoala lui Iuda Macabeul, de care va pomeni Fericitul Teodorit în continuare, după ce este pîngărită Biserica, aşa cum ziceam, şi după ce Evreii elenizați construiseră un *gymnasium* şi instituiseră la Ierusalim *efebia*, adică sodomia „rituală”, „sacră”. Antioh nu făcuse decît să consfințească o stare de fapt, căci mulți din Iudei, „civilizați” prin legăturile cu Grecii, se lepădaseră de bună voie de Dumnezeul cel adevărat, aşa cum citim în *Carte*: „În zilele acelea au ieşit în Israil fii fără de lege şi au îndemnat pe mulți, zicînd: Să mergem şi să facem legătură cu neamurile dimprejurul nostru, că, de cînd ne-am despărțit de ele, s-au abătut asupră-ne multe răutăți. […] şi s-au dus la rege ca să le dea putere să trăiască după datina păgînilor. Şi au zidit

bărbăția şi buna-credință a Macabeilor[107]. Căci Matatia Fericitul şi de trei ori fericitul împreună cu copiii lui, avînd dumnezeiasca rîvnă, a socotit neputincioase zecile de mii cele multe ale Machidonenilor, iar mulțimea elefanților - pustie de dumnezeiasca purtare de grijă, şi, luptînd împotriva acestora cu puțini ostaşi, i-a biruit. Apoi, răsturnînd din temelie capiştile idolilor, el a curățit dumnezeiasca Biserică şi le-a dat slujba obişnuită celor de o seminție cu dînsul.[108] Şi nu numai el, ci şi copiii lui, după săvîrşirea lui, i-au întors în fugă pe vrăjmaşi şi au ridicat biruințele, rugîndu-se şi dobîndind dumnezeiescul ajutor. Deci de către fața lor a grăit proorocescul dar în Psalmul acesta, mai-nainte învățîndu-i pe dînşii ce fel de cuvinte li se cuvine să rostească întru primejdii.

Dumnezeule, cu urechile noastre am auzit, şi părinții noştri ne-au vestit nouă lucrul pe care l-ai lucrat în zilele lor, în zilele cele de demult.

Zice: O Stăpîne, nu ne-am făcut noi înşine văzători ai minunilor Tale, ci de la părinți ne-am învățat cîte minuni ai făcut în vremurile lor, împlinind făgăduințele către strămoşii noştri.

2 Mîna Ta neamuri a pierdut, şi i-ai răsădit pe dînşii, chinuit-ai noroade şi le-ai gonit pe ele.

3 Că nu cu sabia lor au moştenit pămîntul, şi brațul lor nu i-a mîntuit pe dînşii, ci dreapta Ta, şi brațul Tău şi luminarea feței Tale, că bine ai voit întru dînşii.

Zice: O Stăpîne, gonindu-i Tu de aici pe Hananei împreună cu celelalte neamuri, în locul lor i-ai sălăşluit pe părinții noştri, care s-au ridicat deasupra tuturor vrăjmaşilor, nici la puterea lor nădăjduindu-se, nici într-armîndu-se, ci voievozindu-se de darul Tău. Şi pe unii i-au ucis, iar pe alții i-au silit a fi robi, fiindcă i-ai învrednicit pe dînşii de a Ta prietenie. Că aceasta a zis „bine ai voit întru dînşii." Iar „dreaptă", numeşte ajutorul, şi „luminare a feței" - arătarea.

4 Tu Însuți eşti Împăratul meu şi Dumnezeul meu, Cel ce porunceşti mîntuirile lui Iacov!

Zice: O Stăpîne, Acelaşi eşti şi acum, asemenea împărățind, asemenea stăpînind, aceeaşi putere avînd, căci firea Ta nu primeşte nici o schimbare. Ajunge Ție cuvîntul spre mîntuire, şi pe aceasta o va dobîndi norodul. Aşa a tălmăcit şi Simmah: „Porunceşte pentru mîntuirea lui Iacov."

5 Întru Tine pe vrăjmaşii noştri cu cornul îi vom împunge şi întru numele Tău de nimic vom face pe cei ce se scoală asupra noastră.

Unele jivine au luat de la fire ca armă cornul, iar noi „corn de mîntuire" şi armă purtătoare de biruință avem al Tău nume, şi îi vom birui pe vrăjmaşi chemîndu-l întru ajutor pe acesta.

şcoală în Ierusalim după legile neamurilor" (*1 Macabei*, 1:12-15). De fapt, după legile greceşti ale împărăției elenistice care stăpînea atunci lumea, *gymnasiumul* grecesc fiind locul în care copiii erau pregătiți de filosofi şi inițiați în „tainele" efebiei şi ale tuturor răutăților satanice. Aşa încît „nu s-au mai tăiat împrejur, s-au depărtat de *Legea* cea sfîntă, s-au împerecheat cu neamurile şi s-au vîndut a face rău" (*1 Macabei*, 1:17).

107 Toată istoria norodului ales este o luptă pentru păstrarea *Legii* date de Dumnezeu prin Moisi, pe care Israil a părăsit-o în nenumărate rînduri, primind rătăcirea închinării la idolii neamurilor, adică la fețele înşelătoare ale satanei şi ale dracilor lui. Din vreme în vreme, se ridica în Israil cîte un bărbat iubitor de Dumnezeu, preot, împărat sau Prooroc, care dărîma capiştile şi aducea norodul la dreapta credință. Aşa a fost chiar Moisi, aşa Fineas, aşa Marele Prooroc Ilie, aşa a fost Iezechia, apoi Ezdra, Neemia, şi toți ceilalți conducători evlavioşi, prin care neamul lui Israil s-a întors la Dumnezeu şi s-a izbăvit de la desăvîrşita nimicire. Aşa au fost, în timpul lui Antioh Epifanie, „Macabeii", de care vorbeşte Fericitul Teodorit. Numele lor vine de la „macabi", „ciocan", supranumele lui Iuda, fiul lui Matatias, care a trecut asupra celorlalți frați ai săi, asupra răsculaților strînşi împotriva lui Antioh Epifanie şi asupra celor 7 frați a căror mucenicie e povestită la *2 Macabei* 7 (vezi prima notă a stihului 21 al acestui Psalm).

108 Matatia murise în 166. Fiul său, Iuda Macabeul, a curățat şi a sfințit Biserica în anul 164.

6 Că nu spre arcul meu voi nădăjdui, şi sabia mea nu mă va mîntui.

7 Că ne-ai mîntuit pe noi de la cei ce ne necăjeau, şi pe cei ce ne urau i-ai ruşinat.

Eu - zice - nu nădăjduiesc nici la arcuri, nici la alte arme, fiindcă am luat cercarea puterii Tale, prin Tine stăpînindu-i acum pe cei împotrivnici.

8 Întru Dumnezeu ne vom lăuda toată ziua şi întru numele Tău ne vom mărturisi în veac.

Şi Te rugăm să dobîndim ajutorul Tău de-a pururea şi totdeauna să povestim mulțimea facerilor Tale de bine. Pentru că acest „toată ziua" înseamnă „în toate zilele". Aşa l-a tălmăcit şi Simmah.

9 Iar acum ne-ai lepădat şi ne-ai ruşinat pe noi, şi nu vei ieşi, Dumnezeule, întru puterile noastre.

Acestea s-au făcut de Tine în vremurile de demult, iar acum ne-am arătat pustii de a Ta purtare de grijă şi petrecem întru ruşine, nevoievozindu-ne de darul Tău. Pentru că acest „nu vei ieşi întru puterile noastre" e pus în loc de: Nu eşti voievod peste noi şi nu ne dai să stăpînim pe vrăjmaşi, după obicei.

10 Întorsu-ne-ai pe noi înapoi de către vrăjmaşii noştri, şi cei ce ne urau ne jefuiau pe noi loru-şi.

Că, neavînd a Ta purtare de grijă, noi am fugit înapoi dîndu-le spatele, şi vrăjmaşii pradă averile noastre.

11 Datu-ne-ai pe noi ca nişte oi de mîncare şi întru neamuri ne-ai risipit pe noi.

Ne cheltuim de vrăjmaşii Tăi ca nişte oi lipsite de păstor şi, cei ce am scăpat de moarte, sîntem siliți a robi, fiind vînduți aici şi acolo.

12 Vîndut-ai pe norodul Tău fără de preț, şi nu era mulțime întru strigările noastre.

Simmah a tălmăcit acest stih aşa: „N-ai vîndut norodul Tău pe avuție şi nu i-ai făcut vrednici de mult preț pe dînşii." Unele ca acestea zice Dumnezeu şi prin Proorocul Isaia: „Ce fel de carte de despărțire de maica voastră este aceasta? Sau cui fiind Eu dator v-am vîndut pe voi? Iată că fărădelegilor voastre v-ați vîndut şi la păcatele voastre am trimis pe maica voastră." Şi iarăşi: „În dar v-ați vîndut, şi nu vă veți izbăvi cu argint." Şi, dumnezeiescul Apostol: „Ştim că legea este duhovnicească, iar eu sînt trupesc, vîndut sînt de păcat." Deci şi aici minunații bărbați zic aşa: Ne-ai vîndut pe noi neluînd nici un preț de la vrăjmaşi, ci ne-ai vîndut pentru păcatele noastre.

13 Pusu-ne-ai pe noi ocară vecinilor noştri, batjocură şi rîs celor dimprejurul nostru.

„Vecini" îi numeşte pe cei de altă semințe: pe Idumei, pe Moaviteni, pe Amoniteni şi pe ceilalți megieşi de aproape, cărora s-au făcut de batjocură cînd făceau război cu dînşii.

14 Pusu-ne-ai pe noi spre pildă neamurilor, clătinare de cap întru noroade.

Cînd povestim şi auzim de mari primejdii, obişnuim a clătina capetele, siliți fiind de spaimă. Acest lucru - zice - îl tînguiesc şi aici, că am ajuns pildă oamenilor, şi clatină pentru noi cu capetele, unii bucurîndu-se, iar alții mirîndu-se de covîrşirea celor făcute.

15 Toată ziua înfruntarea mea înaintea mea este şi ruşinea feței mele m-a acoperit

16 de către glasul celui ce mă ocăra şi mă clevetea, de către fața vrăjmaşului şi a celui ce mă gonea.

Iar eu, văzîndu-i pe unii dîndu-mi război, iar pe alții rîzînd şi batjocorindu-mă, mă umplu de ruşine şi toată ziua mă chinuiesc. Apoi, cei ce au scăpat de cursele lui Antioh şi au sărit peste lațurile păgînătății povestesc fapta lor cea bună:

17 Acestea toate au venit peste noi, şi nu Te-am uitat pe Tine şi nu am făcut nedreptate întru

aşezământul de lege al Tău.

18 Şi nu s-au depărtat înapoi inimile noastre,

Zice: Fiind înconjurați de atîtea primejdii grele, n-am uitat de poruncile Tale, nici n-am îndrăznit a călca legea Ta, nici nu ne-am abătut din socoteala dintîi.

şi ai abătut cărările noastre de la calea Ta.

19 Că ne-ai smerit pe noi în locul răutății, şi ne-a acoperit pe noi umbra morții.

Pe acest „ai abătut cărările noastre de la calea Ta", Simmah l-a tălmăcit aşa: „Nu s-au strămutat de la calea Ta cele ce ne îndreptează pe noi." Dar, ca să folosim şi tălmăcirea Celor 70, să o înțelegem aşa: Cu multe şi felurite necazuri dureroase - zice - ne-ai înfăşurat pe noi, care puteau să ne abată de la calea Ta. Ne-ai dat pe noi şi spre robie la oameni păgîni, care s-au purtat cu cruzime şi neomenie şi aduc asupra noastră pedeapsă aducătoare de moarte. Că „umbră a morții" a numit primejdiile ce duc către moarte.

20 De am uitat numele Dumnezeului nostru şi de am întins mîinile noastre către dumnezeu străin,

21 au nu Dumnezeu va căuta acestea? Că El ştie ascunsurile inimii. Că pentru Tine ne omorîm toată ziua, socotiți am fost ca nişte oi de junghiere.

Această faptă bună au arătat-o Macabeii, Matatia, şi cei şapte tineri[109] împreună cu mama lor şi cu Preotul Eleazar[110]: că nici nu s-au îndulcit cu linguşirile, nici nu s-au înduplecat cu pedepsele, ci au păzit neatinsă credința adevăratului Dumnezeu şi au urît slujba idolilor, ca pe o vrednică de îngrețoşare. Şi zice: Tu le şti pe acestea, Stăpîne, că Ție Îți sînt arătate nu numai lucrurile noastre, ci şi mişcările minții. Şi ni se cuvine a însemna că cuvîntul a arătat o doime a fețelor, căci - după ce a zis: „Au nu Dumnezeu va căuta acestea? Că El cunoaşte ascunsurile inimii" - a adăugat: „Pentru Tine ne omorîm toată ziua." Şi *Evreul* are această schimbare a pronumelui, pe care au pus-o şi ceilalți tălmăcitori.

22 Scoală-Te, pentru ce dormi, Doamne? Scoală-Te şi să nu ne lepezi pînă în sfîrşit!

„Somn" numeşte îndelunga-răbdare, că - precum cel ce doarme nu simte cele ce se fac - aşa suferă şi cel ce stăruie în îndelunga-răbdare, ocărît fiind şi lovit cu defăimări. Iar „sculare" numeşte pornirea către pedeapsă. Apoi, le zice într-alt fel pe aceleaşi:

23 Pentru ce întorci fața Ta? Uiți sărăcia noastră şi necazul nostru?

Zice: Stăpîne, Tu treci cu vederea cele ce se fac împotriva noastră şi Te asemeni celui ce se întoarce şi nu priveşte, ci uită şi nu poartă de grijă. Iar noi sărăcim, neavînd bogăția ajutorului Tău.

24 Că s-a smerit în țărînă sufletul nostru, lipitu-s-a de pămînt pîntecele nostru.

Zice: Pînă la pămînt ne-am împilat, pîntecele nostru s-a apropiat de pămînt. Iar prin acestea însemnează multa lor smerenie şi puterea vrăjmaşilor.

25 Scoală-Te, Doamne, ajută nouă şi ne izbăveşte pe noi, pentru numele Tău!

---

109 Şapte frați din vremea silniciilor lui Antioh, care, siliți să mănînce carne de porc şi să se lepede de *Lege*, au ales moartea mucenicească: li s-a jupuit pielea capului, li s-au tăiat mîinile şi picioarele şi au fost fripți de vii (vezi *Cartea a II-a a Macabeilor*, capitolul 7).

110 Bătrîn sfînt, care n-a primit să mănînce carne de porc şi nici să se prefacă a mînca, aşa cum îl sfătuiau prietenii. La cei 90 de ani ai săi trăiți în cinste şi credință, nu a vrut să se fățărnicească, pentru a nu-i sminti pe tineri, şi a fost omorît cu bătăile (vezi *Cartea a II-a a Macabeilor*, capitolul 6).

De aceea, Te rugăm să Te arăți, Stăpîne, şi să ne dezlegi primejdiile şi să ne ridici deasupra neprietenilor!

Darul Duhului a grăit mai-nainte toate acestea, învățîndu-i pe cei ce or să fie întru acele primejdii grele a suferi bărbăteşte şi a cere izbăvirea de la Dumnezeul tuturor. Ceea ce au şi făcut acei minunați bărbați cu adevărat: au milostivit pe Dumnezeu, şi - povățuindu-se de Dînsul - i-au biruit pe neprieteni şi au adus slobozenia celor de o seminție cu dînşii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 44

Întru sfîrşit, pentru cei ce se vor schimba. Fiilor lui Core, spre înțelegere. Cîntare pentru Cel iubit.

După ce în Psalmul trecut proorocescul cuvînt mai-nainte le-a zis pe cele de scîrbă, de aici înainte le vesteşte pe cele de bucurie, mîngîindu-i şi învățîndu-i pe cei mîhniți că vor birui, şi vor petrece întru biruință şi vor dobîndi ajutorul de la Dumnezeu, pînă ce dintru dînşii va odrăsli după trup Fiul cel iubit şi va neguțători neamurilor schimbarea. Căci „iubit" numeşte pe Fiul lui Dumnezeu. Aşa zice şi dumnezeiescul Isaia: „Vie s-a făcut Celui iubit, în loc gras." Aceasta şi Însuşi Tatăl a propovăduit pentru Fiul: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit." Prin Sfîntul Botez, Acesta avea să dăruiască neamurilor schimbarea. Pentru ele mai-nainte vesteşte Psalmul de față, cărora le şi porunceşte să-i uite pe dumnezeii părinteşti şi să-L laude pe adevăratul Dumnezeu. Simmah i-a numit „flori" pe cei ce se vor schimba, iar Achila şi Teodotion - „crini". Florile şi crinii sînt odrasle ale verii, iar venirea Mîntuitorului este vară duhovnicească, întru care, după proorocia Isaiei, s-a veselit pustia cea de demult şi a înflorit ca şi crinul. Pentru acestea mai-nainte grăieşte proorocia Psalmului, arătîndu-L săditor şi lucrător al pustiei pe Hristos, Cel ce a schimbat-o şi a arătat-o aducătoare de roadă.

Răspuns-a inima mea cuvînt bun,

Că, hrănindu-mă întru cuvinte duhovniceşti, asemenea izbucniri trimit în sus şi astfel de cuvinte rostesc.

grăiesc eu lucrurile mele Împăratului.

Pe Cine a numit scriptura de mai sus „iubit", începutul Psalmului Îl numeşte „Împărat". Iar lucru al proorociei este cuvîntul adevărat care mai-nainte vesteşte pe cele ce vor să fie. Deci zice: Pentru Împăratul acesta grăiesc eu. Şi - învățînd că nu rosteşte cuvinte omeneşti, ci dumnezeieşti - a adăugat:

Limba mea este trestie a Scriitorului ce scrie degrab.

Zice: Nimic al meu nu grăiesc, nici nu aduc naşteri ale minții mele, ci limba mea este slujitoare altei lucrări şi ea se aseamănă unei trestii prin care Duhul Scriitorului celui grabnic scrie cele ce voieşte. Apoi Proorocul, după ce L-a arătat pe Cel ce grăia printr-însul, începe proorocia aşa:

2 Împodobit eşti cu frumusețea mai mult decît fiii oamenilor, vărsatu-s-a dar întru buzele Tale. Pentru aceasta Te-a blagoslovit pe Tine Dumnezeu în veac.

Zice: Tu - pe Care Te-am numit „Împărat", pe Care prin deasupra-scriere Te-am numit „iubit" - biruieşti cu frumusețea firea oamenilor şi reverşi izvoare de înțelepciune veşnice. Şi ni se cuvine a şti că proorocescul cuvînt nu le-a arătat pe cele dumnezeieşti ale Stăpînului Hristos, ci pe cele

omeneşti. Că nu L-ar fi asemănat oamenilor pe Dumnezeu-Cuvîntul, nici n-ar fi zis că Acesta primeşte blagoslovenia de la Dumnezeu, El Însuşi fiind adîncul bunătăților, Care izvorăşte blagoslovenie credincioşilor. Deci prin cuvintele acestea mai-nainte le-a vestit pe cele omeneşti ale Stăpînului Hristos. Şi să nu zică nimeni din ceea parte că Proorocii au grăit împotrivă unii altora, auzindu-l pe Isaia: „L-am văzut pe Dînsul, şi nu avea chip, nici frumusețe, ci chipul Lui era necinstit, lipsind mai mult decît fiii oamenilor." Căci acelea mai-nainte glăsuiesc Crucea şi Patimile, care sînt pline de batjocorire şi de ocară. Pentru aceasta a şi adăugat Proorocul: „Om întru rană fiind şi ştiind a suferi slăbiciune, S-a necinstit şi nu S-a socotit…" şi celelalte de aici înainte, care vestesc Patima. Iar Psalmul numeşte „frumusețe" a Lui nu pe aceea a trupului, ci pe a faptei bune şi a toată dreptatea, care n-a primit întinăciune de păcat, ci este slobodă de toată întinăciunea.

3 Încinge sabia Ta peste coapsa Ta, Puternice,
4 cu podoaba Ta şi cu frumusețea Ta. Şi încordează-Te, şi sporeşte şi împărățeşte

Înfățişînd frumusețea şi înțelepciunea, arată şi puterea şi într-armarea Lui, cu care i-a pierdut pe cei împotrivnici, învățîndu-ne lucrul mai prea-slăvit decît toate, şi anume că însăşi frumusețea, şi într-armarea şi puterea sînt ale Lui. Căci zice: „Încinge sabia Ta peste coapsa Ta, Puternice, cu frumusețea Ta şi cu podoaba Ta". Şi - după ce a zis: „Încordează-Te, şi sporeşte şi împărățeşte" - îndată a adăugat:

pentru adevăr, şi blîndețe şi dreptate.

Prin acestea ne învață arătat că adevărul, blîndețea, dreptatea, frumusețea, puterea, într-armarea şi biruința sînt ale Lui. Şi este cu putință a auzi pe Însuşi Domnul zicînd: „Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd şi smerit cu inima, şi veți afla odihnă sufletelor voastre." Şi iarăşi: „Eu sînt Calea, Adevărul şi Viața." Şi - către dumnezeiescul Ioan: „Lasă acum, că aşa se cade nouă, a plini toată dreptatea." Prin acestea, a pierdut tirania dracilor, a dezlegat moartea şi a dăruit mîntuire credincioşilor.

Şi Te va povățui minunat dreapta Ta.

Că, de vreme ce a pomenit de sabie, prin urmare a făcut şi pomenirea dreptei. Iar „dreaptă" a Lui sînt sfaturile Lui cele drepte, pe care folosindu-le, nu a primit asuprirea păcatului.

5 Săgețile Tale ascuțite-s, Puternice, noroade sub Tine vor cădea, în inima vrăjmaşilor Împăratului.

Graiurile sînt cu iperbaturi (adică împletite). Şi zice: Cu săgeți ascuțite îi săgetezi pe neprieteni cu bună nimereală şi inimile lor le pătrunzi. Pentru că „săgețile Tale ascuțite-s, Puternice, în inima vrăjmaşilor Împăratului" şi, rănindu-se aceştia, noroadele tiranisite de ei vor cădea sub Tine, aducîndu-Ți Ție îndatorita închinăciune. Astfel, mai-nainte vestindu-le pe cele făcute după înomenire, proorocescul cuvînt vesteşte apoi firea Dumnezeu-Cuvîntului ce S-a făcut om:

6 Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului, toiagul dreptății este toiagul Împărăției Tale.

De vreme ce mai smerite decît dumnezeiasca vrednicie erau cele zise mai sus: „frumos cu podoaba mai mult decît fiii oamenilor" şi: „pentru aceasta Te-a blagoslovit pe Tine Dumnezeu în veac" - după cuviință ne învață acum că Hristos este şi Dumnezeu, şi Împărat veşnic, şi că n-a luat nici început, nici nu va lua sfîrşit, căci acest lucru arată cuvîntul „veşnic". Pentru aceea şi Simmah L-a numit pe Dînsul „veşnic": „Scaunul Tău, Dumnezeule, este veşnic." Ne învață însă

şi dreptatea Împărăției, că „toiagul îndreptării este toiagul împărăției Tale”. Apoi, iarăşi către cele omeneşti se pogoară:

7 Iubit-ai dreptatea şi ai urît fărădelegea. Pentru aceasta Te-a uns pe Tine, Dumnezeule, Dumnezeul Tău cu untul de lemn al bucuriei, mai mult decît pe părtaşii Tăi.

Ori, după Simmah: „mai mult decît prietenii Tăi”. Iar „părtaşi” ai Lui, şi prieteni şi fraţi după omenire sînt cei ce au crezut Lui. Aşa zice şi dumnezeiescul Apostol: „Părtaşi ne-am făcut lui Hristos, dacă vom ține pîrga ipostasului Lui întemeiată pînă la sfîrşit.” Şi iarăşi: „Ca să fie El Întîi Născut între mulți fraţi.” Aşa S-a şi uns cu Preasfîntul Duh, nu ca Dumnezeu, ci ca om, căci, ca Dumnezeu, are Duhul de o ființă, iar ca om ia darurile Duhului ca pe o ungere. Tot ca om „a iubit dreptatea şi a urît fărădelegea”, că acestea sînt ale alegerii socotitoare, nu ale puterii fireşti, iar „toiagul de îndreptare al Împărăției Sale” îl are ca Dumnezeu.

8 Smirna[111]*, şi stacti*[112] *şi casia*[113] *din hainele Tale, din case de fildeş, în care Te-au veselit*
9 fetele împăraților întru cinstea Ta.

În loc de „case de fildeş”, Achila şi Simmah au zis „biserici de fildeş”. „Haină a Lui” numeşte trupul, precum şi dumnezeiescul Apostol, în *Epistola către Evrei*, îl numeşte pe acesta „catapeteasmă”, zicînd: „Avînd îndrăzneală, fraților, să intrăm în Sfînta Sfintelor prin sîngele lui Iisus, pe calea cea nouă şi vie pe care pentru noi a înnoit-o prin catapeteasmă, adică prin trupul Lui.” Iar „smirnă” numeşte Patima, că smirna se aduce morților prea-cu potrivire, iar „stacti şi casia” e buna mireasmă a Patimii. „Case de fildeş” ori, după Simmah şi Achila: „biserici de fildeş”, sînt bisericile prea-frumoase şi strălucite pe care domnii şi împărații le-au zidit pretutindeni pe pămînt. Deci stihul mai-nainte grăieşte că Patima se va face în trup, dar va umple toată lumea de bună mireasmă, încît noroadele rătăcite de demult Îi vor ridica Lui biserici foarte iscusite, ce vor străluci cu podoabă împărătească. Şi - după ce a făcut proorocia pentru biserici, care țin locul cămărilor şi caselor de nuntă - după cuviință mai-nainte vesteşte podoaba miresei, frumusețea şi neamul, şi îi aduce sfătuirea potrivită:

Stătut-a înainte Împărăteasa de-a dreapta Ta, în haină aurită îmbrăcată, împodobită.

După ce a arătat scumpetea podoabei şi cinstea ei desăvîrşită şi a numit-o Împărătească, o învață cele de folos:

10 Ascultă, fiică, şi vezi, şi pleacă urechea ta şi uită norodul tău şi casa părintelui tău!

Iar acestea nu se potrivesc nicidecum Iudeilor, ce se fălesc pentru buna-credință a strămoşilor, pentru care prea de multe ori au dobîndit dumnezeiasca purtare de grijă. Că Iudeilor le porunceşte să urmeze bunei-credințe a părinților lor şi-i sfătuieşte să nu-i uite pe aceştia, dar Biserica neamurilor a avut părinți şi strămoşi care au slujit idolilor, deci acesteia îi cere să nu lase întru pomenire nici unul din obiceiurile părinteşti. Iar Duhul Sfînt o numeşte „fiică”, pentru că ea a primit naşterea duhovnicească de a doua oară, şi îi făgăduieşte dragostea Împăratului:

11 Şi va pofti Împăratul frumusețea ta,

Apoi, o învață firea ei şi vrednicia Împăratului:

că El este Domnul tău, şi te vei închina Lui.

111 răşină scoasă din scoarța unui copac din Orient
112 uleiul smirnei
113 scoarță de copac bine mirositoare

12 Şi fata Tirului - cu daruri.

Cei trei tălmăcitori i-au poruncit doar ei să se închine - căci Achila şi Teodotion au tălmăcit atît: „şi să te închini Lui", şi Simmah: „El este Domnul tău, şi te închină Lui!" - iar Cei 70 o învață pe Împărătească că Mirele nu este numai Domn al ei, ci şi al celor ce îndrăznesc a grăi împotrivă, încît şi fiicele Tirului Îi vor aduce daruri şi I se vor închina. Prin acestea a însemnat toată păgînătatea lor, fiindcă *Scripturii* îi este lucru obişnuit să arate totul din parte. Aşa, aiurea, prin „Liban" mai-nainte vesteşte încetarea slujirii de idoli, pentru că zice: „Libanul împreună cu cele înalte va cădea". Iar întru cele de aici înainte face pomenire şi de mai multe încă:

Feței tale se vor ruga bogații norodului.

Iar fața Bisericii este chiar Stăpînul însuşi, fiind El cap al trupului, căci zice: „Pe Dînsul L-a dat peste toate cap Bisericii." Apoi, încă şi rînduiala preoțească este ca o față a Bisericii, fiind îmbrăcată cu mai multă vrednicie duhovnicească. Şi vedem că şi proorocia aceasta a luat sfîrşit, pentru că cei ce sînt îndestulați de bogăție şi au strălucirea prea-marilor vrednicii cinstesc fața Bisericii. Şi - fiindcă a zis că Împărăteasa se îmbracă în haină aurită, dar pe nevoitorii faptei bune îi împodobeşte prostimea hainelor - Proorocul tîlcuieşte scumpetea podoabei:

13 Toată mărirea fiicei Împăratului din lăuntru este, cu ciucuri de aur îmbrăcată, împodobită.

Din lăuntru - zice - are buna-cuviință a faptei bune şi străluceşte cu feluritele daruri ale Sfîntului Duh. Că - de vreme ce lucrările dumnezeiescului Duh sînt felurite - sînt despărțiri de daruri, dar acelaşi Duh. Şi unuia i se dă prin Duhul cuvîntul înțelepciunii; altuia - al cunoştinței, după acelaşi Duh; altuia credință, întru acelaşi Duh; altuia proorocie, altuia feluri de limbi. Biserica s-a alcătuit din mulți oameni duhovniceşti care au primit daruri deosebite. Şi după cuviință au asemănat cu ciucurii de aur despărțirea darurilor, căci ciucurii sînt despărțiți unii de alții, şi iarăşi se unesc, fiind spînzurați de aceeaşi podoabă.

14 Aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma ei, cele de aproape ale ei se vor aduce Ție.
15 Aduce-se-vor întru veselie şi întru bucurie, aduce-se-vor în Biserica Împăratului.

Că, de vreme ce nu toți au fapta bună desăvîrşită, pe unii îi numeşte „mireasă", fiind desăvîrşiți întru fapta bună, iar pe alții - „fecioare", pentru că au păzit nestricată credința pe care au luat-o. Şi zice că şi acestea sînt următoare Împărătesei, intrînd în Biserica împărătească împreună cu dînsa. Această deosebire ne-a învățat pe noi Domnul, zicînd în *Sfințitele Evanghelii*: „Multe lăcaşuri sînt la Tatăl Meu." Asemenea a zis şi Fericitul Pavel: „De vreme ce printr-un om este moartea, printr-un om este şi învierea morților. Căci, precum întru Adam toți mor, aşa şi întru Hristos toți se vor face vii, fiecare însă întru a sa rînduială."

16 În locul părinților tăi, s-au născut fiii tăi, pune-i-vei pe dînşii boieri peste tot pămîntul.

Să spună ludeii: Ce fii au avut ei care au stăpînit peste toată lumea? Ci nu vor putea să arate, că nici nu au stăpînit, nici nu stăpînesc, ci sînt robiți cu cea mai de pe urmă robie. Iar dumnezeieştii Apostoli, avînd părinți pe Patriarhi, stăpînesc şi după moarte peste pămînt şi peste mare, ca nişte eparhi şi voievozi, aşezați fiind de Hristos, Împăratul a toate. Încă şi cei de mai tîrziu, pe care nu ar fi greşit cineva de i-ar fi numit fii ai Bisericii, purtătorii de biruință Mucenici, s-au aşezat să ocîrmuiască aceeaşi stăpînie, şi pe toți îi au acum supuşi: pe unii, voind cu dorire să facă acest lucru, iar pe alții - siliți de frică.

17 Pomeni-voi numele Tău în tot neamul şi neamul.

18 Pentru aceasta, noroadele se vor mărturisi Ție în veacul veacului.

După ce mai-nainte a vestit acestea, Psalmistul se făgăduieşte a lăuda numele cel dumnezeiesc în fiecare neam, prin bine-credincioşii cei după vreme. Că aşa au tălmăcit şi cei trei: „Lăuda-voi numele Tău întru fiecare neam. Pentru aceasta, noroadele Te vor lăuda pe Tine în veac totdeauna." Că, folosind – zice - viersuirea de cîntare scrisă de mine şi cunoscînd prin aceasta mîntuirea mai-nainte proorocită lor de demult, toate noroadele de prin lume nu vor înceta lăudîndu-Te totdeauna pe Tine, Făcătorul de bine şi Dătătorul bunătăților.

TÎLCUIREA PSALMULUI 45

Întru sfîrşit, fiilor lui Core, pentru cele de taină.

Mai-nainte vestind cele ce or să fie după multă înconjurare de vreme, Psalmistul a scris iarăşi deasupra „întru sfîrşit", poruncind să aştepte sfîrşitul proorociei. Psalmul mai-nainte grăieşte de ridicările-asupră împotriva Bisericii, şi de ajutorul dat ei din cer şi de pacea întru care petrece acum. Însă ni se cuvine a şti că oarecari au socotit că Psalmul acesta s-a zis pentru Gog şi Magog[114], oarecari - pentru Ahaz[115] şi Pecah, iar alții - pentru Iezechia şi Asirianul. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, tîlcuirea din parte va arăta că înțelegerea Psalmului nu se potriveşte nici unuia din cei zişi.

Dumnezeu este scăparea noastră şi puterea, ajutor întru necazurile ce ne-au aflat pe noi foarte.

După ce Psalmul dinainte a proorocit pentru Biserica adunată din neamurile păgîne şi făcută Împărătească, arătînd că fiii ei s-au hotărît boieri peste tot pămîntul, acum arată tulburările de la începutul propovăduirii, ridicîndu-se asupră-i împotrivă-grăitorii şi dîndu-le război celor credincioşi. Apoi, mai-nainte zugrăveşte cum ceata celor goniți, fiind îngrădită cu nădejdea către Dumnezeu, va defăima valurile ce năpădiseră asupra ei. Şi zice: Avîndu-L cetate tare pe Dumnezeul tuturor, nu simțim necazurile cele de multe feluri.

2 Pentru aceasta, nu ne vom teme cînd se va tulbura pămîntul şi se vor muta munții în inima mărilor.

Unele ca acestea mai-nainte a vestit şi dumnezeiescul Isaia: „Toată valea se va umple, şi tot muntele şi dealul se va smeri, şi vor fi cele strîmbe drepte, şi cea aspră - în căi netede." Proorocul numeşte „vale" neamurile cele adîncate şi smerite, lipsite din înălțime, cărora mai-nainte le-a vestit că se vor umple de cuvîntul dăscălesc. Iar „munți şi dealuri", a numit capiştile dracilor şi mai-nainte a grăit că feluritele şi înşelătoarele lucrări ale acelora se vor smeri şi vor fi de tot nearătate. De aceea, proorocescul cuvînt arată aici că cei ce au crezut Mîntuitorului strigă: Nu vom primi în suflet nici o temere, văzînd pămîntul tulburîndu-se şi pe draci gonindu-se întru adînc. Totodată, cuvîntul proorocesc mai-nainte grăieşte că va fi deşartă şi se va trimite ca într-un adînc păgînătatea dracilor, care se asemăna de demult cu înălțimea munților şi avusese cea

114 Despre Gog şi Magog vezi la *Iezechil*, 38-39.

115 Împăratul Ahaz (735-719), tatăl bine-credinciosului Împărat Iezechia. A purtat războaie cu Pecah, împăratul din Israil, cu Sirienii şi cu Filistenii, fiind prieten cu Asirienii. A săvîrşit nenumărate nelegiuiri, aşa cum vedem în *Cartea a patra a Împăraților*, capitolul 16, şi în *Cartea a doua Paralipomena*, capitolul 28.

mai mare stăpînire a lumii.

Sunat-au şi s-au tulburat apele lor, tulburatu-s-au munții întru tăria Lui.

Şi *Istoria Faptelor* ne învață cum s-au umplut de tulburare şi de gîlceavă cetățile cînd Sfinții Apostoli au început să înconjure lumea: în Efes, Dimitrie a pornit toată cetatea de acolo, în Listra şi în Dervi s-a făcut acelaşi lucru. Şi iarăşi: în Filipi, în Tesalonic, în Atena şi în Corint s-au ridicat valuri de către duhurile înşelăciunii. Şi, fiind stăpîniți de acestea, oarecari strigau împotriva Sfinților Apostoli: „Cei ce au tulburat toată lumea au venit şi aici." Şi Fericitul Avacum mai-nainte le-a vestit pe acestea, zicînd: „Ai adus la mare caii Tăi, tulburînd ei ape multe." Şi i-a numit „cai" pe Sfinții Apostoli, căci ei s-au făcut pe sine căruță dumnezeiască, fiindcă, purtîndu-Se peste dînşii, Stăpînul a risipit ca pe nişte ape feluritele dogme ale păgînătății. Deci Psalmistul zice aici că apele au fost cuprinse de furtună şi munții s-au clătinat cînd s-a adus propovăduirea *Evangheliei* în toată lumea. Iar „munți", a numit ceata dracilor, pentru umflarea trufiei şi pentru înălțimea îngîmfării, şi „ape" - socotelile oamenilor, ce se poartă aici şi acolo ca nişte ape şi se amăgesc de duhurile înşelăciunii.

3 Pornirile rîului veselesc cetatea lui Dumnezeu.

Iar „rîu" a numit aici propovăduirea cea evanghelicească, şi „cetate" - petrecerea celor bine-credincioşi, care se adapă cu curgerile rîului spre aducerea de roadă. Cei trei au tălmăcit stihul mai descoperit, zicînd: „Despărțirile rîului veselesc cetatea lui Dumnezeu." Că, precum izvorul Raiului s-a despărțit în patru rîuri, aşa şi rîul acesta al lui Dumnezeu a avut curgeri mai presus de tot numărul, care au alergat la toate semințiile oamenilor: că unul a alergat către Indieni, altul către Hispani; unul a apucat spre Egipt, altul spre Elada; unora li s-a încredințat să adape Iudeea, altora Siria şi Cilicia. Iar altora li s-a dat lucrarea pămîntului altor neamuri. Mai-nainte a vestit aceasta şi Fericitul Avacum: „Pămîntul rîurilor - zice - se va despica", în loc de: Pămîntul se va împărți după curgerile lor, primind curgerile rîului cel mare, pentru că „rîuri" a numit despărțirile acestuia.

Sfințit-a lăcaşul Său Cel Preaînalt.

„Cetatea" a numit-o aici „lăcaş", căci zice Domnul Atotțiitorul: „Voi locui întru dînşii, şi voi umbla, şi voi fi Dumnezeul lor şi ei Îmi vor fi Mie norod." Deci de aceştia a zis că se adapă şi se sfințesc de Dumnezeul tuturor.

4 Dumnezeu - în mijlocul ei, şi nu se va clătina.

Aceasta a făgăduit-o şi Domnul întru *Sfințitele Evanghelii*: „Iată, Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului. Şi, unde sînt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sînt în mijlocul lor."

Ajuta-va ei Dumnezeu dis-de-dimineață.

Grabnic şi iute ajutor - zice - va dărui Domnul cetății Sale. Căci „dis-de-dimineață" înseamnă „grabnic şi iute".

5 Tulburatu-s-au neamurile, plecatu-s-au împărățiile, dat-a glasul Său Cel Preaînalt, clătinatu-s-a pămîntul.

Arătîndu-se - zice - dumnezeiescul ajutor, vrăjmaşii au dat dosul, şi împărățiile ce de demult cugetau împotrivnice şi-au plecat grumazul şi au primit jugul mîntuitor. Folosind adevărul, şi mărturia lucrurilor şi feluritele faceri de minuni ca pe un glas al Său - Dumnezeu a arătat oamenilor

a Sa înălțime şi a umplut de frică sufletele lor.

6 Domnul Puterilor - cu noi, sprijinitorul nostru - Dumnezeul lui Iacov.

Deci: Ne-am arătat mai înalți decît neprietenii, avînd ajutător pe Domnul Puterilor cereşti, Care pe Iacov, ce era gonit, l-a arătat mai bun decît cei ce îi dădeau război şi l-a slobozit de pîndirea şi vrăjmăşia lui Isav şi a lui Laban. Proorocescul cuvînt nu a făcut aşa prost pomenirea lui Iacov, de vreme ce întîi acela mai-nainte a vestit chemarea neamurilor, zicînd: „Nu va lipsi domn din Iuda şi povățuitor din coapsele lui, pînă ce va veni Acela căruia s-a gătit, şi El este aşteptarea neamurilor.” Şi, mai-nainte vestind schimbarea neamurilor şi aici, după cuviință a zis că Dumnezeul lui Iacov, a celui ce făcea proorocia, va isprăvi acestea.

7 Veniți şi vedeți lucrurile lui Dumnezeu, semnele pe care le-a pus pe pămînt, stricînd războaie pînă la marginile pămîntului.

8 Arcul va sfărîma, şi va frînge arma şi pavezele le va arde cu foc.

9 Îndeletniciți-vă şi cunoaşteți că Eu sînt Dumnezeu. Înălța-Mă-voi întru neamuri, înălța-Mă-voi pe pămînt.

Deci, vedeți voi - o oameni! - această vîrtute a Mea, şi schimbarea de năprasnă a lucrurilor, şi alinarea din marea furtună şi încetarea războiului. Şi, privind darul păcii, învățați-vă prin înseşi lucrurile că Eu sînt Dumnezeul şi Ziditorul tuturor, nu numai al Iudeilor, ci cu adevărat şi al neamurilor, arătînd înălțimea puterii Mele. Auzind cuvintele acestea, ceata Apostolilor saltă asupra împotrivă-luptătorilor şi strigă:

10 Domnul Puterilor - cu noi, sprijinitorul nostru - Dumnezeul lui Iacov.

Să spună acum cei ce au luat Psalmul acesta pentru Gog, ori cei ce au zis că se potriveşte lui Ahaz: Cum se potriveşte istoriilor lor acest „stricînd războaie pînă la marginile pămîntului”? Căci, cu adevărat, nu în vremea acelora a oprit Dumnezeu războaiele, ci în vremea lui Gog şi a lui Magog numai Palestina singură a dobîndit pace, iar în vremea lui Ahaz - nici toată Palestina, ci o semințe numai a Iudei, că Pecah, fiul lui Romelie, a primit năpădirea Asirienilor. Ci proorocia a avut sfîrşit în vremea Stăpînului Hristos. Că mai întîi s-au surpat toparhiile şi împărățiile de pe alocuri, pentru care oamenii nu aveau nici o prea-mică şi scurtă pace, ci toată cetatea era într-armată, temîndu-se de năpădirile ce se făceau de năprasnă. Iar apoi, în vremea Mîntuitorului nostru Hristos, împărăția Romanilor, surpînd împărățiile de pe alocuri, a gătit propovăduitorilor auzurile tuturor oamenilor. Că fără de frică, ca întru o singură împărăție, aceia au alergat prin lume şi au adus oamenilor mîntuitoarea învățătură. Şi aşa s-a întîmplat după istorie acest „stricînd războaiele pînă la marginile pămîntului, arcul va sfărîma, şi va frînge arma şi pavezele va arde cu foc.” Iar dacă cineva va voi să-l înțeleagă mai cu închipuire, va vedea încetarea războiului împotriva Bisericii şi pacea dăruită oamenilor de Dumnezeu şi va primi adevărul proorociei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 46

Întru sfîrşit, pentru fiii lui Core.

Şi Psalmul acesta mai-nainte grăieşte mîntuirea tuturor neamurilor şi biruința împotriva războinicilor.

Toate neamurile, bateți cu mîinile, strigați lui Dumnezeu cu glas de bucurie!
2 Că Domnul este prea-înalt, înfricoşat, Împărat mare peste tot pământul.

Cuvîntul cel proorocesc mai-nainte arată ceata Apostolilor, care îndeamnă toate neamurile spre cîntare de laudă. Iar baterea din palme este osebită biruinței şi strigarea este glasul celor ce biruiesc. Deci înțelegerea Psalmului acestuia urmează celui mai-nainte rînduit: acela, după furtună şi tulburări, mai-nainte a vestit biruința, iar acesta de asemenea porunceşte să se aducă laudă Dătătorului de biruință, Care - zice - S-a arătat nouă tuturor Împărat prea-înalt şi înfricoşat. Şi de demult numai Iudeilor le erau cunoscute acestea, iar în vremea de acum s-au arătat la toată firea oamenilor.

3 Supus-a noroadele nouă şi neamuri sub picioarele noastre.
4 Ales-a nouă moştenire Lui-Şi frumusețea lui Iacov, pe care a iubit-o.

În loc de „noroade", Simmah zice: „împărați", iar în loc de „frumusețea lui Iacov", Achila a pus: „mîndria lui Iacov". Deci ceata apostolească zice: Drept este ca cei ce bat în palme şi dănțuiesc să aducă lauda de biruință Dumnezeului tuturor, Celui ce ne-a supus nouă împărați şi ne-a dat stăpînirea tuturor neamurilor. Şi, lîngă acestea, ne-a dat „frumusețea lui Iacov": nu pe tot omul iudeesc ce se numeşte „Iacov", ci pe frumusețea alegerii lui Iacov, adică pe cei împodobiți cu credința, care au primit propovăduirea fără de îndoială şi s-au vîrît sub jugul cel bun al Mîntuitorului. Că pe aceştia i-a ales, şi i-a iubit şi le-a încredințat cîrmele apostoleşti. Şi iată adevărul proorociei: putem vedea credincioşi din toate neamurile căzînd lîngă sicriele apostoleşti şi cinstind pulberea cea puțină cu multă dorire, încît Sfinții Apostoli ar putea să cînte cu toată îndreptățirea: „Supus-a noroadele nouă şi neamuri sub picioarele noastre."

5 Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul - în glas de trîmbiță.

Zice: Stăpînul, Cel ce a făcut aceasta, S-a înomenit, şi a pierdut tirania vrăjmaşului, iar apoi S-a înălțat la ceruri, pe cînd cetele îngereşti de jos strigau: „Acest Iisus, Care S-a înălțat de la voi, tot aşa va veni, cum L-ați văzut mergînd la cer", iar Puterile cereşti de sus povățuiau şi porunceau: „Ridicați, boieri, porțile voastre Domnului, şi ridicați-vă, porți veşnice, şi va intra Împăratul slavei!" Glasurile acestea le-a numit „strigare" şi „glas de trîmbiță", ca pe unele ce au alergat în tot pământul.

6 Cîntați Dumnezeului nostru, cîntați! Cîntați Împăratului nostru, cîntați!
7 Că este Împărat a tot pământul Dumnezeu cîntați cu pricepere.
8 Împărățit-a Dumnezeu peste neamuri, Dumnezeu şade pe scaunul cel sfînt al Său.

Deci: Cinstiți pe prea-Împăratul tuturor cu cîntări de laudă şi cu hore duhovniceşti, căci a arătat a Sa putere tuturor oamenilor şi a încredințat toate neamurile că El este Dumnezeu şi Domn, Care şade în împărăteştile Sale scaune. Acest „Dumnezeu şade pe scaunul cel sfînt al Său" împreună-glăsuieşte cu graiul apostolesc: „A şezut de-a dreapta slavei întru cele înalte, cu atît făcîndu-Se mai bun decît Îngerii, cu cît a moştenit nume mai înalt decît dînşii." Şi bine a pus pe acest „cîntați cu pricepere", învățîndu-ne să grăim cîntarea de laudă nu numai cu limba, ci să deşteptăm şi mintea spre înțelegerea celor ce se zic.

9 Boierii noroadelor s-au adunat cu Dumnezeul lui Avraam, că cei puternici ai lui Dumnezeu pe pămînt s-au înălțat foarte.

Au luat sfîrşit - zice - făgăduințele către Patriarhul Avraam, căruia Domnul tuturor i-a făgăduit

că întru sămînța lui se vor binecuvînta toate neamurile. Pentru aceea, şi acestea, şi stăpînitorii lor, părăsind dumnezeii cei părinteşti, se adună cu Dumnezeul lui Avraam, şi pe Acesta Îl numesc Dumnezeu al lor. Iar slujitori ai chemării acestora sînt dumnezeieştii Apostoli, care cu facerea de minuni au întărit înălțimea vorbirii de Dumnezeu, că pe aceşti şaptezeci i-a numit „puternici", iar Achila „paveze", iar Teodotion şi Simmah „sprijinitori". Şi prin toate se arată nu numai nebiruita şi necovîrşita lor putere, ci şi străjuirea mai mult decît a altora, căci, făcîndu-se ca nişte paveze şi apărători ai celor ce au crezut, nu au lăsat să se rupă ceata întru năvălirea celor grele; ci, biruindu-i pe neprieteni, le poruncesc celor credincioşi a cînta de veselie, zicînd: „Toate neamurile, bateți cu mîinile, strigați lui Dumnezeu cu glas de bucurie, că Domnul este prea-înalt, înfricoşat Împărat mare peste tot pămîntul."

TÎLCUIREA PSALMULUI 47

Psalmul cîntării fiilor lui Core, întru a doua zi a Sîmbetei.

Şi Psalmul acesta mai-nainte vesteşte aceeaşi biruință şi tăria cetății lui Dumnezeu.

Mare este Domnul şi lăudat foarte în cetatea Dumnezeului nostru, în muntele cel sfînt al Lui.

Am zis şi mai-nainte că dumnezeiasca *Scriptură* numeşte de multe ori „cetate" nu zidirea, ci chipul vieţuirii. Pentru aceea zice şi acum că Domnul tuturor S-a dovedit că este mare prin cele făcute de Dînsul pentru cetatea Sa, pe care înălțimea dogmelor a arătat-o veşnică, ca pe una ce este aşezată pe munte înalt şi prea-mare, că zice Stăpînul: „Nu poate să se ascundă cetatea, stînd deasupra muntelui".

2 Bine înrădăcinată fiind, cu bucuria a tot pămîntul,

Zice: A zidit-o bine, frumos şi cu întemeiere pe aceasta, întru veselia a tot pămîntul. Că a zidit-o - zice dumnezeiescul Apostol - pe temelia Apostolilor şi a Proorocilor, piatra din capul unghiului fiind Însuşi Iisus Hristos. Însuşi Domnul a zis către Fericitul Petru: „Pe piatra aceasta voi zidi Biserica mea, şi porțile iadului nu o vor birui pe dînsa." Deci acest „bine înrădăcinată fiind" e pus în loc de: „fiind bine întemeiată, ca să petreacă necutremurată şi neclătinată".

cu munții Sionului, coastele crivățului, cetatea Împăratului celui mare.

Şi cu munți a îngrădit-o, ca să scape de vătămarea crivățului, că zice: „De la crivăț se vor aprinde cele rele peste tot pămîntul"; şi iarăşi: „Şi crivățul îl voi goni de la voi". Iar numele acesta, „Sion", dumnezeiescul Apostol l-a dat cetății duhovniceşti, zicînd: „V-ați apropiat la muntele Sionului şi la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc". Iar „munți" care gonesc crivățul şi păzesc cetatea nevătămată, ar fi putut cineva să-i numească după cuviință pe Apostoli, pe Prooroci şi feluritele învățături ale acelora; şi, afară de acestea, pe Îngerii aşezați păzitori peste credincioşi, că zice: „Tăbărî-va Îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de Dînsul şi îi va izbăvi pe dînşii".

3 Dumnezeu în palaturile ei Se cunoaşte, cînd o sprijineşte pe dînsa.

O Biserică este peste tot pămîntul şi marea. Pentru aceea, rugîndu-ne, zicem: „Pentru Sfînta, şi Una, Sobornicească şi Apostolească Biserică", cea de la margini, pînă la marginile lumii. Dar ea s-a despărțit prin cetăți, oraşe şi țarini, pe care cuvîntul cel proorocesc le-a numit „palaturi", că -

precum fiecare cetate are în lăutru multe case despărțite, dar o cetate se numeşte - aşa şi bisericile: sînt nenumărate şi mai presus de număr - şi prin ostroave, şi prin uscaturi - dar toate sînt unite întru una printr-o împreună-glăsuire de obşte a adevăratelor dogme. Întru acestea a zis că Se arată Dumnezeul tuturor, dăruindu-le al Său ajutor, căci: „Dumnezeu în palaturile ei Se cunoaşte, cînd o sprijineşte pe dînsa.” Apoi, mai-nainte zice sculările-asupră-i ce aveau să fie şi schimbarea războinicilor:

4 Că, iată, împărații pămîntului s-au adunat, strînsu-s-au împreună.
5 Şi ei, văzînd aşa, s-au minunat,

Că s-au adunat ca să-i dea război, dar - după ce au văzut nebiruita ei putere - s-au spăimîntat.

s-au tulburat, s-au clătinat.
6 Cutremur i-a cuprins pe dînşii.
7 Acolo sînt dureri ca ale celeia ce naşte; cu duh silnic vei sfărîma corăbiile Tarsisului.

Văzînd - zice - nerupte temeliile Bisericii şi învățîndu-se nemințirea proorociei, au fost cuprinşi de frică şi groază, precum cei ce trec pe spatele mării, şi se bat de viscole şi îşi aşteaptă pieirea cea de tot. Pentru care, începînd a-i da război şi a o bate, ei înşişi propovăduiesc puterea Bisericii şi strigă:

8 Precum am auzit, aşa am şi văzut în cetatea Domnului Puterilor, în cetatea Dumnezeului nostru.

Că, nevrînd - zice - să primim proorociile pentru dînsa, prin înseşi lucrurile am văzut adevărul acelora.

Dumnezeu a întemeiat-o pe dînsa în veac.

Că al Lui este glasul: „Pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea, şi porțile iadului nu o vor birui pe dînsa.”

9 Luat-am, Dumnezeule, mila Ta în mijlocul norodului Tău.

Zice: O Stăpîne, aşteptat-am acest ajutor al Tău, ştiind adevărul făgăduințelor Tale. Că Tu ai zis: „Cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului.” Apoi, după ce a arătat schimbarea şi prefacerea vrăjmaşilor, proorocescul cuvînt mai-nainte zice cum Îl vor lăuda pe Făcătorul de bine cei ce au dobîndit mîntuirea:

10 După numele Tău, Dumnezeule, aşa şi lauda Ta peste marginile pămîntului.

Dumnezeii cu nume mincinoase nu au puterea asemănată cu numirea lor, nu sînt ceea ce se numesc, iar numelui Tău - o Stăpîne! - îi urmează lucrările ce propovăduiesc adevărul numirii. Pentru care, după dreptate Ți se aduce Ție lauda de la toată lumea - că, precum este Dumnezeu al tuturor, aşa Se laudă de către toți.

De dreptate plină este dreapta Ta.

Că, luînd dreaptă hotărîre, i-ai risipit pe vrăjmaşii ce s-au sculat asupra noastră.

11 Veselească-se muntele Sionului şi să se bucure fetele Iudeii pentru judecățile Tale, Doamne!

„Munte al Sionului” i-a numit pe cei cărora li s-a încredințat înălțimea vorbirii de Dumnezeu, iar „fete ale Iudeii” - bisericile de prin lume, fiindcă s-au întemeiat de Apostoli, care se trăgeau cu

neamul din Iudei. Şi porunceşte celor ce propovăduiesc şi celor ce aud să se veselească şi să sălteze pentru judecățile lui Dumnezeu cele drepte, cu care au neguțătorit mîntuirea lumii.

12 Înconjurați Sionul, şi-l cuprindeți pe dînsul, povestiți în turnurile lui!
13 Puneți inimile voastre întru puterea Lui şi împărțiți casele Lui,

„Sion" numeşte iarăşi petrecerea cu bună cinste, adică Biserica de prin toată lumea; iar „turnuri ale lui" - pe cei împodobiți cu fapta bună desăvîrşită, care urmează pe pămînt viețuirea Îngerilor şi care înconjură şi păzesc Biserica asemenea unor turnuri. Iar „case" - după cum am zis mai-nainte - numeşte bisericile împărțite prin cetăți, prin sate şi prin țarini, fiindcă pe aceeaşi Biserică o zice şi una, şi multe. Deci proorocescul cuvînt, adică darul Preasfîntului Duh, porunceşte celor ce li s-a încredințat mîntuitoarea propovăduire să înconjure, să alerge, şi să întărească „turnurile" prin învățătură şi să întemeieze puterea Bisericii. Lîngă acestea, cum s-a zis şi în Psalmul 45, şi aici porunceşte să împartă grija bisericilor: „Împărțiți casele Lui!" Drept aceea, peste fiecare biserică zice să fie pus un mai mare, care să poarte grija[116]. Şi porunceşte a face purtare de grijă pentru fiecare neam care vine după altul. De aceea a şi adăugat:

ca să povestiți întru alt neam
14 că Acesta este Dumnezeul nostru în veac şi în veacul veacului. El ne va paşte pe noi în veci.

Că se cade ca fiecare neam să predanisească celui de după dînsul acelea pe care le-a luat de la neamul dinaintea lui, încît întru toate neamurile să se treacă, şi să se ducă mîntuitoarea propovăduire şi să cunoască toți oamenii că Acesta este al nostru Dumnezeu, şi Domn şi Păstor bun şi veşnic. Că - de vreme ce a zis: „împărțiți casele Lui", şi le-a încredințat păstoria lor - de nevoie ne-a învățat că Unul este Păstorul cel bun, Care Şi-a pus sufletul Său pentru oi, şi în veac le paşte; şi paşte nu numai oile, ci şi pe cei ce se numesc păstori ai oilor[117].

TÎLCUIREA PSALMULUI 48

Întru sfîrşit, fiilor lui Core.

După ce a poruncit neamurilor să aducă lui Dumnezeu cîntarea cuvenită, dumnezeiasca ceată a Apostolilor le sfătuieşte să adauge lîngă credință şi fapta bună a vieții. Şi le învață deşertăciunea bogăției, necîştigarea şi nefolosirea înțelepciunii lumii acesteia. Încă mai-nainte grăieşte şi de Judecata ce va să fie şi de răsplătirea după vrednicie. Pentru aceasta se şi scrie Psalmul deasupra „întru sfîrşit", fiindcă mai-nainte vesteşte sfîrşitul a toată viața.

Auziți acestea, toate neamurile, ascultați toți cei ce locuiți în lume,

Este ştiut fiecăruia că Proorocii aduceau învățătură numai Iudeilor, iar aici cuvîntul proorocesc adună spre auzire pe toată lumea. Şi acesta e lucru osebit al darului apostolesc, căci Apostolilor a încredințat Stăpînul Hristos mîntuirea tuturor neamurilor, zicînd: „Mergînd, învățați toate neamurile!" Deci este arătat că cuvintele se aduc ca despre dînşii, nu numai Iudeilor singuri, nici neamurilor acestora sau acelora, ci la toată firea omenească.

116 E vorba de episcopi.
117 Adică pe episcopi.

2 pământenii şi fiii oamenilor,

Oarecari i-au numit „pământeni” pe Adam şi pe Eva, fiindcă aceia s-au zidit din pământ, şi n-au răsărit din împreunare, dar cuvîntul este departe de adevăr, căci sfătuirea nu se aduce acelora ce s-au săvîrşit demult, ci celor vii. Deci aici însemnează feluritele vieţuiri: căci unii locuiesc în cetăţi, iar alţii în ţarini şi la sate, îndeletnicindu-se cu lucrarea pământului; şi unii din oameni sînt mai blînzi, iar alţii mai sălbatici; unii trăiesc mai după cuvîntare, iar alţii locuiesc mai ca fiarele în pustietăţi; unii sînt „amacsovi” (adică vieţuitori în care), iar alţii întrebuinţează corturi în loc de case. Deci mi se pare că pe aceştia îi numeşte „pământeni”, fiindcă sînt mai depărtaţi de viaţa cea cuvîntătoare, în loc să zică: Toţi oamenii, auziţi cele ce zic, cetăţeni şi săteni, şi cei mai domestici, şi cei mai sălbatici, şi de obşte toţi, şi deosebit fiecare. Aşa a tălmăcit şi Simmah: că, în loc de „pământeni şi fiii oamenilor”, a zis: „omenirea şi fiii fiecărui om”, adică: De obşte să audă firea cele ce se zic, şi fiecare deosebit să dobîndească folosul.

împreună bogatul şi săracul!

Zice să primească sfătuirea aceasta şi cei ce sînt îndestulaţi de bogăţie, şi cei ce trăiesc întru sărăcie - pentru că cuvîntul dăscălesc nu ştie deosebire între bogăţie şi sărăcie.

3 Gura mea va grăi înţelepciune şi cugetul inimii mele - pricepere.
4 Pleca-voi către pildă urechea mea, deschide-voi în psaltire gîndul meu.

Graiurile mele - zice - sînt pline de înţelepciune şi le-am învăţat după ce mi-am supus auzul cuvintelor Domnului ascunse întru adîncime. Şi cele ce am primit prin auz, aduc prin limbă ca printr-un organ. Voieşte să zică: Nimic al meu nu grăiesc, ci sînt unealtă a dumnezeiescului dar. „Pilde” numeşte cuvintele cele umbrite şi acoperite, pentru că Domnul, vorbind noroadelor în pilde, în casă aducea tîlcuirile acestora Apostolilor. „Pentru aceea şi stihurile s-au glăsuit de către faţa lor, şi ceata apostolească - în gură purtînd înţelepciunea lui Dumnezeu, adică pe Hristos, că Hristos este Puterea lui Dumnezeu şi Înţelepciunea lui Dumnezeu - zicea: «Gura mea va grăi înţelepciune.» Cu a lor gură Îl propovăduiau pe Hristos la tot neamul de oameni, dumnezeieşte vorbindu-L, iar mintea lor nu cugeta nimic altceva decît priceperea. Atîta se ascuţea mintea lor întru pricepere, încît toate pildele Mîntuitorului nostru puse întru *Sfinţitele Evanghelii* le înţelegeau mai-nainte de tîlcuirea Lui. Căci, îndată după alcătuirea pildelor, Mîntuitorul îi întreba, zicînd: «Înţeles-aţi acestea toate? Iar ei au zis Lui: Aşa.» Deci «inima lor cugeta pricepere». Apoi, zice: «Deschide-voi în psaltire întrebarea mea», adică: După ce mi-am ascuţit înţelegerea întru priceperea mîntuitoarelor pilde, eu am înţeles judecata lor, iar celor ce, pentru pruncie, nu pot face acest lucru le voi deschide cele ascunse şi voi descoperi întrebările şi pildele. Şi voi face acestea prin «psaltirea» mea, adică prin organul meu cel trupesc (glasul), care - fiind organ al sufletului ce locuieşte în trup - se dă în loc de psaltire, spre a cînta laude lui Dumnezeu şi spre a înălţa fiecare simţire, mădular şi parte a trupului, mişcîndu-le cu ştiinţă.”

După ce le-a povestit pe acestea ca întru o înainte-cuvîntare, începe de-aici sfătuirea:

5 Pentru ce mă tem în ziua cea rea? Fărădelegea călcîiului meu mă va înconjura pe mine.

Mă tem - zice - şi mă cutremur de ziua întru care Dreptul Judecător va răsplăti fiecăruia după lucrurile lui. „Şi, cunoscînd acest lucru voi înşivă, puneţi înaintea ochilor voştri temerea aceasta. Căci dacă eu - cel ce am putut să zic: «Gura mea va grăi înţelepciune şi cugetul inimii mele priceperi, pleca-voi spre pildă urechea mea» - dacă eu sînt înfricat şi cutremurat, pentru ce nu şi voi? Iar dacă cineva ar întreba: «Pentru ce să mă tem?», să audă că este o zi rea, pentru care se

glăsuiesc şi se strigă nenumărate cuvinte întru scripturile prooroceşti.” Iar pricinuitoarea fricii mele este viața mea fără de lege, pentru care m-am abătut din calea cea dreaptă. Că unii au numit „călcîi” calea vieții, iar eu socotesc că însemnează înşelăciunea, din metafora alergătorilor - după cum mai-nainte am zis - care îi surpă cu călcîiul pe împotrivă-nevoitori şi întrecători, punîndu-le piedică. Aceasta ne-a învățat şi Isav, tînguindu-se: „După dreptate s-a numit numele tău «Iacov», că mi-ai pus piedică şi m-ai înşelat a doua oară, mi-ai luat şi întîietatea naşterii, şi acum - binecuvîntarea mea.” Iar „zi rea” a numit-o pe cea a Judecății, după obiceiul nostru, că mulți numesc „zi rea” pe aceea întru care se întîmplă a cădea în primejdii de scîrbă. „Deci după cuviință se numeşte aşa, căci este mustrătoare a răutății fiecăruia şi aduce pedepsele asupra celor necredincioşi, prin urgia ce rămîne peste ei. Pentru aceasta mă înfricoşez şi eu, cel ce grăiesc, căci «fărădelegea călcîiului meu mă va înconjura» întru ziua aceea rea. Iar «fărădelege a călcîiului» s-a zis că este abaterea căii pe care o străbatem în viața aceasta de acum, «abatere» însemnînd «înşelăciune».” Aşa numeşte ziua Judecății şi dumnezeiescul Apostol, zicînd: „După învîrtoşarea ta şi după nepocăința inimii îți învistiereşti ție urgie în ziua urgiei, şi a descoperirii şi a dreptei Judecăți a lui Dumnezeu, Care va răsplăti fiecăruia după lucrurile lui.”

6 Cei ce nădăjduiesc spre puterea lor întru mulțimea bogăției lor se fălesc.

Eu - zice - mă tem şi mă cutremur de ziua aşteptată, iar voi, cei ce sînteți îndestulați de bogăție, nu aveți nici o grijă de aceea şi - mult fălindu-vă cu trufia bogăției - vă bizuiți la cele ce curg ca la nişte statornice.

7 Fratele nu izbăveşte, au izbăvi-va omul? Nu va da lui Dumnezeu îmblînzire pentru sine şi prețul răscumpărării sufletului său.

Şi se cădea să ştiți voi că nici fapta bună şi buna-credință a strămoşilor, nici a fraților, nu-i foloseşte pe cei goi de acestea, şi nici că este cu putință, după ducerea de aici, să dobîndiți mîntuirea cu bani. Căci bogăția bărbatului este izbăvire şi răscumpărare a lui doar în viața de acum, după cum zice înțeleptul. Aducînd sfătuirea aceasta celor ce folosesc rău bogăția, mută cuvîntul către lucrătorii faptei bune, şi zice:

8 Şi s-a ostenit în veac
9 şi va fi viu întru sfîrşit, nu va vedea stricăciune,
10 cînd va vedea pe cei înțelepți murind.

Că cel ce a răbdat sudorile pentru buna-credință şi pentru dreptate şi a primit asupră-şi ostenelile pentru veşnicele bunătăți are rod al ostenelilor viața nepieritoare şi nu se va împărtăşi cu cei înțelepți ai lumii - pe care cuvîntul apostolesc îi numeşte „nebuni” - de veşnica stricăciune şi de munca de-a pururea.

Împreună nebunul şi cel fără de minte vor pieri

Că aceştia – zice - care se numesc „înțelepți”, neaflînd nici un folos din înțelepciune, vor pătimi aceeaşi pieire împreună cu cei neînvățați. Că aşa a tălmăcit Simmah: „Împreună vor pieri cel fără de minte şi cel neînvățat.” Şi numeşte „fără de minte” pe cel ce se zice înțelept, dar nu voieşte a pricepe cum se cuvine; şi „neînvățat” - pe cel ce este nedeprins întru înțelepciune, dar trăieşte întru răutate.

şi vor lăsa străinilor bogăția lor.
11 Şi mormîntурile lor sînt casele lor în veac, locaşuri ale lor în neam şi în neam.

Şi, lipsindu-se nu numai de înțelepciune, ci şi de stăpînire şi de toată bogăția, vor primi sfîrşitul vieții, trimițîndu-se din casele cele strălucite la mormînturi şi fiind siliți a locui în veac întru acestea.

Numitu-şi-au numele lor pe pămînturi.

Din numele lor - zice - s-au numit avuțiile lor: a cutăruia este casa, şi a cutăruia este țarina şi al cutăruia este robul. Dar, schimbîndu-se stăpînii, odată cu stăpînirea se schimbă şi numirea. Şi prin toate cuvîntul ne învață să nu nădăjduim la acestea de față, ci să purtăm grija de cele ce or să fie.

12 Şi omul, în cinste fiind, nu a priceput, alăturatu-s-a cu dobitoacele cele fără de minte şi s-a asemănat lor.

Pricina acestei nebunii - zice - este că noi nu voim să pricepem a noastră cinste şi vrednicie, dată nouă de la Dumnezeu, ci am îmbrățişat viața dobitocească şi fierească[118].

13 Această cale a lor smintală este lor,

Şi au căzut întru această necuvîntare, căci prea-rău au avut năravul dintru început şi s-au abătut spre faptele cele rele - căci „cale" a numit faptele.

şi după aceasta în gurile lor bine vor voi.

După ducerea de aici se vor căi, dar fără nici un folos dintru aceasta.

14 Ca nişte oi în iad s-au pus, moartea îi va paşte pe dînşii.

Simmah a tălmăcit acest stih mai luminat: „S-au rînduit pe sine ca nişte oi ale iadului, moartea îi va paşte pe dînşii." Că ei mai-nainte şi-au pricinuit loru-şi muncile şi au ales mai mult moartea decît viața.

Şi-i vor stăpîni pe ei cei drepți dimineața, şi ajutorul lor se va învechi în iad. Din slava lor s-au scos.

Iar cei ce au fost nedreptățiți şi defăimați de dînşii vor avea stăpînire asupra lor, nu după multă vreme, că se vor da morții, lipsiți de toată buna-norocire de mai-nainte. Şi împreună-glăsuieşte cu acestea şi pilda Domnului, care îl arată pe Lazăr în sînurile lui Avraam, iar pe trufaşul acela bogat - muncindu-se amar şi făcîndu-se rugător al săracului. Aşa, după ce a povestit sfîrşitul acelora, aduce rugăciune lui Dumnezeu şi cere să nu pătimească aceeaşi săvîrşire. Şi zice aşa:

15 Însă Dumnezeu va izbăvi sufletul meu din mîna iadului, cînd mă va apuca.

Apoi, aduce învățătură şi sfătuire celor ce viețuiesc cu sărăcie şi se necăjesc pentru trufia bogaților:

16 Nu te teme cînd se va îmbogăți omul sau cînd se va înmulți slava casei lui!
17 Căci, cînd va muri el, nu va lua toate, nici se va pogorî cu dînsul slava lui.

Să nu socoteşti ceva mare - zice – buna-norocire de față, că bogăția cea vestită nu e statornică, şi cei ce pentru aceasta ridică sprîncenele şi umflă bucile obrazului se vor da la moarte puțin mai pe urmă, după ce le vor lăsa pe toate.

18 Că sufletul lui în viața lui se va blagoslovi.

Zice: Cît e viu, oarecari îl fericesc pe cel îndestulat de bogăție, dar după ce moare îl numesc de trei ori ticălos.

---

118 de fiară

Mărturisi-se-va ție, cînd vei face bine lui.

Simmah a zis mai luminat acest stih: „Lăuda-te-vor pe tine dacă le vei face bine.” Că aceasta e adevărata laudă, ca - nu numai trăind, ci şi după ce s-a săvîrşit - să fie de-a pururea pomenit şi mult-vestit. Şi vrednic de asemenea laude este cel ce şi-a iconomisit bogăția spre al său folos, căci facerea de bine aleargă înapoi către însuşi făcătorul de bine.

19 Intra-va pînă la neamul părinților săi, pînă în veac nu va vedea lumină.

În loc de „intra-va”, cei trei au tălmăcit: „vei intra”. Şi zice: Vei vedea pe acesta de care am zis: „nu te teme cînd se va îmbogăți omul” că va suferi aceeaşi moarte cu părinții lui şi se va lipsi nu numai de lumina de acum, ci şi de cea veşnică.

20 Şi omul, în cinste fiind, n-a priceput, alăturatu-s-a cu dobitoacele cele fără de minte şi s-a asemănat lor.

Iar pricina acestora este viața dobitocească, pe care au ales-o cei mai mulți din oameni, după ce au lepădat cinstea dată de Dumnezeu. Căci, zicîndu-se şi numindu-se cuvîntători, au iubit necuvîntarea şi dobitocia.

TÎLCUIREA PSALMULUI 49

Psalmul lui Asaf.

Acesta este dascăl al altei cete de cîntăreți, după cum ne învață *Istoria Paralipomenilor*. Căci, de la al 41-lea încoace, Psalmii s-au încredințat spre cîntare fiilor lui Core, care erau verhovnici ai altei cete. Ei au încă şi alți Psalmi cu deasupra-scrierea lor, pe care - dacă va da Dumnezeu - îi vom tîlcui. Iar Psalmul de față este împreună-glăsuitor cu cel rînduit înaintea lui, căci şi el mai-nainte vesteşte Judecata ce va să fie şi arătarea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru. Mai-nainte vesteşte încă şi *Aşezămîntul cel Nou*, arătînd slujba *Legii Vechi* neplăcută lui Dumnezeu.

Dumnezeul dumnezeilor, Domnul, a grăit şi a chemat pămîntul, de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri.

Şi Psalmul dinainte de acesta a chemat toți oamenii spre învățătură, la fel şi acesta - toate marginile lumii, pentru că „de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri” acest lucru arată. Iar pe acest „Dumnezeul dumnezeilor”, cei trei l-au tălmăcit altfel: „Dumnezeul cel tare, grăind, a chemat pămîntul.” Iar Cei 70 numesc „dumnezei” pe cei ce au luat sorți să stăpînească şi li s-a încredințat să judece, lucru ce este osebit numai lui Dumnezeu. Aceasta ne învață Psalmul al 81-lea (deasupra-scris tot lui Asaf), care - după ce a zis: „Dumnezeu a stat întru adunare de dumnezei şi în mijloc pe dumnezei va judeca” - a adăugat: „Pînă cînd judecați nedreptate şi luați înainte fețele păcătoşilor? Judecați sărmanului şi săracului, pe cel smerit şi pe cel sărac îndreptați!” Iar acest lucru este osebit preoților şi celorlalți cărora li s-a încredințat judecata. Aşa porunceşte şi *Legea*: „Pe dumnezei nu-i vei grăi de rău şi pe stăpînitorul norodului tău nu-l vei vorbi de rău!” Iar cei ce s-au făcut după dumnezeiescul chip şi au păzit icoana nestricată ar fi putut să se numească chiar „dumnezei" (după dar). Iar Dumnezeul acestora va aduna la judecată toată lumea.

2 Din Sion este buna cuviință a frumuseții Lui.

Acesta, Cel ce Şi-a arătat în Sion a Sa bună-cuviință şi frumusețe şi a primit Patimile

mîntuitoare, este numit în Psalmii tîlcuiți de noi mai-nainte „Cel frumos cu podoaba mai mult decît fiii oamenilor”.

3 Dumnezeu va veni arătat, Dumnezeul nostru, şi nu va tăcea.

Să nu socotiți că a doua venire a Lui se va face după cum a fost cea dintîi. Fiindcă atunci a acoperit marea Sa cuviință[119] cu prostimea[120] şi cu sărăcia, iar acum va arăta tuturor stăpînirea şi Împărăția vădit, nemaiavînd îndelungă-răbdare, ci judecînd cu dreptate - că aceasta a zis „nu va tăcea”.

Foc înaintea Lui va arde şi împrejurul Lui - vifor foarte.

Pe acestea le-a văzut Fericitul Daniil: „Rîu de foc - zice - trăgea pe dinaintea Lui, scaunul Lui - pară de foc, roțile lui - foc arzînd.”

4 Chema-va cerul de sus şi pămîntul, ca să aleagă norodul Său.

Şi cînd a făcut punerea de lege Dumnezeu i-a poruncit Fericitului Moisi să adune norodul şi să pună martori cerul şi pămîntul, şi pe acestea le-a făcut început al cîntării, zicînd: „Ia aminte, cerule, şi voi grăi, şi să audă pămîntul graiurile gurii Mele!” Dar nu le cheamă pe acestea spre mărturie ca pe nişte însuflețite, ci ca pe nişte cuprinzătoare ale celorlalte făpturi, spre înfricoşarea celor ce aud. Aşa le-a pus Fericitul Avraam spre mărturie pe cele şapte miale şi a zis: „Al meu este puțul.”[121] Aşa au numit Iacov şi Laban acel deal: „deal al mărturiei”.[122]

5 Adunați-I Lui pe cuvioşii Lui, pe cei ce aşează Aşezămîntul de lege al Lui pentru jertfe.
6 Şi vor vesti cerurile dreptatea Lui, că Dumnezeu Judecător este.

Prin cele zise şi prin cele de aici înainte, arată întîi Înfricoşata Lui Judecată, şi apoi ne învață că nimic din jertfele *Legii* ce se aduceau nu este plăcut şi primit lui Dumnezeu. Iar „cuvioşi” numeşte pe Moisi, pe Aaron, pe Eleazar[123], pe Finees[124] şi pe toți cei după dînşii care au preoțit după *Lege*. Şi porunceşte să fie adunați ei, nu ca să-i pedepsească pentru că ar fi cugetat împotrivnice - că a Lui este *Legea* şi aceştia se plecau ei şi aduceau jertfele - ci ca să-Şi arate scopul Său şi, oprind învățătura ce se potrivea pruncilor, să aducă legile cele desăvîrşite.[125] Şi zice: Făcîndu-se acestea, se vor minuna cerurile de dreptatea hotărîrii. Iar prin „ceruri” a înțeles Puterile cereşti.

7 Ascultă, norodul Meu, şi voi grăi ție,

---

119 slava Sa

120 smerenia

121 „Şi a luat Avraam oi şi vite, şi a dat lui Avimelec şi au încheiat amîndoi legămînt. Apoi, Avraam a pus de o parte şapte mieluşele. Iar Avimelec a zis către Avraam: Ce sînt aceste şapte mieluşele pe care le-ai osebit? Răspuns-a Avraam: Aceste şapte mieluşele să le iei de la mine, ca să-mi fie mărturie că eu am săpat fîntîna aceasta. De aceea s-a numit locul acela Beer-şeba, pentru că acolo au jurat ei amîndoi” (*Facerea*, 19:27-31).

122 Cînd a fost să se împace cu el, socrul Laban i-a zis lui Iacov: „Haidem dar acum să facem amîndoi, eu şi tu, legămînt care să fie între mine şi tine. Iar Iacov i-a zis: Iată, nu e nimeni cu noi, dar să şti că Dumnezeu este martor între mine şi tine. Şi a luat Iacov o piatră şi a pus-o stîlp. Apoi, a zis Iacov către frații săi: Adunați pietrele. Şi au adunat pietre şi au făcut o movilă. Apoi, a zis Laban către dînsul: Movila aceasta este astăzi mărturie între mine şi tine. Şi Laban a numit-o în limba sa Iegar-Sahaduta, adică Movila Mărturiei, iar Iacov i-a dat acelaşi nume, însă pe limba sa, şi i-a zis Galaad” (*Facerea*, 31:44-47).

123 fiu al lui Aaron

124 fiu al lui Eleazar

125 Adică *Noul Testament*.

Şi, arătînd către care norod vorbeşte, a adăugat:

Israile, şi voi mărturisi ție:

Apoi, arată a Sa stăpînire:

Dumnezeu, Dumnezeul tău sînt Eu!

Zice: Eu sînt Cel ce te-am slobozit din robia egiptenească, Cel ce ți-am dăruit calea prin mare, Cel ce te-am hrănit în pustie şi Cel ce ți-am dat *Legea*. Văzînd acum deosebirea *Noului Aşezămînt*, să nu socoteşti că e alt legiuitor.

8 Nu pentru jertfele tale te voi mustra, iar arderile de tot ale tale înaintea Mea sînt pururea.

Nu îți voi cere socoteală - zice - pentru lenevirea despre jertfe, că pe acestea Mi le aduci totdeauna, ci îți poruncesc să nu hotărăşti întru acestea dreptatea Mea.

9 Nu voi primi din casa ta viței, nici din turmele tale țapi.
10 Că ale Mele sînt toate fiarele țarinii, dobitoacele în munți şi boii.
11 Cunoscut-am toate păsările cerului şi frumusețea țarinii cu Mine este.

Zice: Sînt Făcător şi Stăpîn al tuturor, al dobitoacelor de pe pămînt şi al păsărilor umblătoare prin aer. Deci nu socoti că ele Îmi împlinesc a Mea trebuință, că Eu le-am dat a fi acestora şi poruncesc a odrăsli roade din pămînt. Că „frumusețe a țarinii" zice roadele felurite ale pămîntului. Şi - de vreme ce din jivinele pămînteşti se aduceau: boi, țapi şi oi; din cele zburătoare: porumbi şi turturele; iar din roade: făină curată, vin şi unt de lemn - de nevoie le-a pomenit pe toate, ca să oprească toată slujba de acest fel, şi îndulcirile aburilor şi fumului. Apoi, zice cu luare în rîs:

12 De voi flămînzi, nu-ți voi spune ție, că a Mea este lumea şi plinirea ei.

Zice: Dacă îmi va lipsi hrana, nu voi avea trebuință de a ta dăruire, că a toată împreună-zidirea sînt Făcător şi Stăpîn. Apoi, îi învață nepătimirea firii Sale:

13 Au doară carne de tauri voi mînca, sau sînge de țapi voi bea?

Aşa - după ce a arătat neînțelepciunea lor şi după ce i-a învățat că pentru mintea lor pruncească le-a legiuit lor de demult a aduce jertfele acelea - mai-nainte deschide *Aşezămîntul cel Nou* şi legiuieşte jertfa plăcută Lui:

14 Jertfeşte lui Dumnezeu jertfă de laudă şi dă Celui Preaînalt rugăciunile tale!
15 Şi Mă cheamă în ziua necazului tău, şi te voi scoate şi Mă vei proslăvi.

În bună vreme a descoperit cinstitul număr al Sfintei Treimi şi l-a înjugat cu *Aşezămîntul cel Nou*. Şi a făcut despărțire, nu ca să despartă lucrările nedespărțitei şi Sfintei Treimi, ci ca să-i învețe prooroceşte numărul Ei pe oamenii de pe urmă. Deci zice: „Jertfeşte lui Dumnezeu jertfă de laudă şi dă Celui Preaînalt rugăciunile tale. Şi Mă cheamă în ziua necazului tău." Dintru aceasta ne-am învățat trei Fețe, neînțelegînd însă că doar Dumnezeu dăruieşte cererile, sau doar Cel Preaînalt sau Cel ce primeşte jertfa de laudă, ci fiecare osebire este şi Dumnezeu, şi Preaînalt, şi Dăruitor al bunătăților. „Jertfă de laudă" numeşte laudele ce se cuvin drepților, iar „rugăciuni" - făgăduințele, că aşa zice în Psalmul 21: „Rugăciunile mele voi da înaintea celor ce se tem de Dînsul." Apoi - de vreme ce a zis: „Nu pentru jertfele tale te voi mustra" - îi învață de aici înainte pentru ce i-a mustrat:

16 Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce povesteşti tu dreptățile Mele şi iei Aşezămîntul

Meu prin gura ta?

17 Tu ai urît învățătura şi ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta.

Că - de vreme ce sînt unii care le cer socoteală şi îi mustră pe cei ce greşesc pomenindu-le lor dumnezeieştile legi, dar ei înşişi călcîndu-le pe acelea - după cuviință Se întinde către ei, zicînd: Pentru ce oare - trufindu-vă pentru ale Mele dreptăți şi vorbind în sus şi în jos pentru *Legea* Mea - n-ați primit de aici folosul, ci vă aflați cu defăimare împrejurul cuvintelor Mele? Povesteşte încă şi felurile lucrurilor îndrăznite de aceia:

18 De vedeai furul, alergai cu el, şi cu cel prea-curvar partea ta puneai.

19 Gura ta a înmulțit răutate şi limba ta a împletit vicleşuguri.

20 Şezînd, împotriva fratelui tău cleveteai şi împotriva fiului maicii tale puneai sminteală.

Multe şi felurite - zice - sînt fărădelegile îndrăznite de tine, că apostoleşte spun: Tu, cel ce zici să nu prea-curvească, prea-curveşti şi te faci ajutător şi părtaş al celor ce îndrăznesc unele ca acestea. Şi, lipsind gura ta de adevăr, ai umplut-o de minciună şi de viclenie. Şi vicleşugul îți ascute limba, pentru aceea o defaimi pe rudenia ta, şi calci legile firii, şi țeşi pe ascuns pîndiri împotriva fraților tăi şi petreci clevetindu-i cu cuvintele şi vrăjmăşindu-i cu faptele. Apoi, după ce a făcut povestirea nelegiuirii, arată îndelunga-răbdare pe care o are şi mai-nainte spune pedeapsa pe care o va aduce asupră-le:

21 Acestea ai făcut, şi am tăcut. Ai socotit fărădelegea că voi fi ție asemenea.

Văzînd îndrăznindu-se de tine acestea, Eu am tăcut şi îți aştept pocăința cu îndelungă-răbdare. Iar tu ai luat pricină de păgînătate însăşi îndelunga-răbdare, socotind că Mă bucur de nelegiuirea ta şi nu voi aduce asupră-ți pedeapsa. Pentru care:

Mustra-te-voi şi voi pune înaintea feței tale păcatele tale.

Că - de vreme ce nu te-ai tămăduit cu doctoriile cele blînde şi dulci ale îndelungii-răbdări - voi găti ție altele mai iuți şi-ți voi aduce fierul cel arzător al mustrărilor. Şi acestea împreună-glăsuiesc cu apostoleştile glasuri: „Neştiind că bunătatea lui Dumnezeu te aduce la pocăință, după asprimea ta şi după nepocăința inimii tale îți învistiereşti ție însuți urgie în ziua urgiei, a descoperirii şi a dreptei judecăți a lui Dumnezeu, Care va răsplăti fiecăruia după lucrurile lui.” Aşa, după ce l-a îngrozit cu pedeapsa, Iubitorul de oameni a adus iarăşi sfătuire:

22 Înțelegeți dar acestea, cei ce uitați pe Dumnezeu, ca nu cumva să vă răpească, şi nu va fi cel ce izbăveşte.

Zice: Voi, cei ce ați bolit cu uitarea de Dumnezeu - căci uitarea de Dumnezeu este pricinuitoare de păcat - înțelegeți cu sîrguință cele zise şi vindecați rănile voastre cu doctoriile pocăinței, mai-nainte de a vă răni moartea, care năpădeşte ca un leu asupra oamenilor, nimeni putînd a-i opri pornirea cea prea-iute. Apoi, ia punerea de lege cea nouă şi cu aceasta împodobeşte sfîrşitul Psalmului:

23 Jertfa laudei Mă va slăvi, şi acolo este cale întru care voi arăta lui mîntuirea Mea.

Iar Simmah a tălmăcit acest stih mai luminat: „Cel ce jertfeşte pentru laudă Mă va slăvi, şi celui ce călătoreşte cu bună rînduială îi voi arăta mîntuirea lui Dumnezeu.” Căci se cuvine celui credincios nu numai a lăuda pe Dumnezeu şi a aduce Lui jertfele laudei, ci şi a călători cu bună rînduială şi a-şi întocmi bine a sa viață. Numai aşa va fi cu putință a dobîndi mîntuire de la Dumnezeu. Iar după Cei 70, înțelegem aşa: „Mă îndulcesc - zice - de jertfa laudei, o socotesc

slavă potrivită, şi prin aceasta voi arăta calea Mea celui ce Mi-o aduce, al cărei sfîrşit este mîntuirea lui Dumnezeu." Ni se cuvine a însemna că şi aici a făcut pomenire de două fețe: că - după ce a arătat a Sa față, zicînd: „jertfa Mă va slăvi pe Mine" - a adăugat: „Acolo este cale, întru care voi arăta lui mîntuirea lui Dumnezeu". Căci se cădea cu *Aşezămîntul cel Nou*, care învață cele desăvîrşite, să se unească şi învățătura desăvîrşită a cunoştinței de Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 50

Întru sfîrşit, Psalmul lui David. Cînd a venit către dînsul Natan Proorocul, după ce intrase el la Vatşeva, femeia lui Urie.

Deasupra-scrierea ne arată vădit pricina Psalmului şi înseşi graiurile ne învață adîncul înțelegerii. Ni se cuvine a şti însă că Psalmul are şi proorocie a celor ce vor să fie: pentru aceea este deasupra-scris „întru sfîrşit", arătînd cuvîntul că proorocia va avea sfîrşit.

Şi nimeni să nu aibă îndoieli că în vremea pocăinței marele David s-a învrednicit de darul proorocesc. Putem învăța acest lucru prin ceilalți Psalmi în care a făcut mărturisirea: aşa, întru al şaselea mai-nainte vesteşte Judecata ce va să fie, apoi zice: „Că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine, iar în iad cine se va mărturisi Ție?"; iar întru Psalmul 31 fericeşte pe cei ce capătă lăsare păcatelor fără osteneli, ceea ce numai darul Botezului poate să dăruiască. Şi întru Psalmul pus înainte ne-a învățat arătat că nu se lipsise de darul Duhului, că zice: „Duhul Tău cel Sfînt nu-L lua de la mine!" Nu a cerut să i se dea lui darul Duhului, ci s-a rugat să nu se ia de la dînsul acesta.

Totdeodată, luminîndu-se de raza Duhului Sfînt şi mai-nainte văzînd cu ochi prooroceşti, a arătat că şi norodul ce se împărățea de dînsul va cădea întru fărădelegi, şi, ca pedeapsă, se va duce în robie şi va locui în Babilon. Deci a scris Psalmul de față şi pentru a tămădui ale sale răni, dar şi pentru a găti doctorie potrivită norodului şi nouă tuturor, căci, răniți fiind, avem trebuință de tămăduire.

Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta şi după mulțimea îndurărilor Tale şterge fărădelegea mea!

Graiurile puse înainte se potrivesc şi prea-dumnezeiescului David, şi norodului robit, şi celor ce se află rău dintre noi. Pentru că rănile mari au trebuință de doctorii deopotrivă - şi cel ce a căzut în cumplită boală are trebuință de mai multă purtare de grijă, şi celui ce a greşit mari greşeli îi trebuie multă iubire de oameni - de aceea şi marele David se roagă ca toată mila să se verse asupra lui, să se deşerte tot izvorul îndurărilor peste rana păcatului, că într-alt fel n-ar fi fost cu putință să se şteargă urmele acestuia. Şi după cuviință numeşte greşeala „nelegiuire", că are îndoită călcare de lege.

2 Mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea şi de păcatul meu mă curățeşte!

Acum - zice - mi-ai dat lăsarea prin Natan Proorocul şi mi-ai adus felurite primejdii, ca nişte fiare arzătoare şi tîrîtoare, dar încă am trebuință de curățenii, căci am primit în lăuntru multă putoare grea a păcatului. Deci iarăşi spală-mă, Stăpîne, ca să ştergi toată întinăciunea, că, după Proorocul: „Spăla-va Domnul întinăciunea fiilor şi a fiicelor Sionului cu duh de judecată şi cu duh de ardere."

3 Că fărădelegea mea eu o cunosc, şi păcatul meu înaintea mea este pururea.

Zice: Nici după iertarea dată de Tine n-am uitat de păcat, ci totdeauna văd icoanele răutăților mele, şi fărădelegile îndrăznite de mine le văd noaptea în vis şi le nălucesc în fiecare zi. Prin Isaia, Însuşi Dumnezeu porunceşte celor ce păcătuiesc să nu dea uitării greşelile lor: „Eu - zice - sînt Cel ce şterg fărădelegile tale, şi nu voi pomeni nedreptățile tale. Iar tu pomeneşte-le, şi să ne judecăm! Spune-ți întîi tu fărădelegile tale, ca să te îndreptezi.” Împreună-glăsuire cu acesta a scris însuşi Fericitul David în Psalmul 31: „Zis-am: Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea Domnului, şi Tu ai lăsat păgînătatea inimii mele.”

4 Ție unuia am greşit şi rău înaintea Ta am făcut,

Zice: Dobîndind de la Tine daruri multe şi mari, am răsplătit Ție cu împotrivnice, îndrăznind a lucra cele oprite de *Lege*. Nu zice că nu l-a nedreptățit pe Urie - că l-a nedreptățit şi pe acela, şi pe muierea aceluia - ci spune că a îndrăznit fărădelegea cea prea-mare împotriva lui Dumnezeu Însuşi, Care l-a ales pe dînsul, şi l-a făcut împărat din cioban, şi l-a ridicat deasupra vrăjmaşilor şi l-a îmbelşugat cu toate felurile de bunătăți. Şi bine a adăugat acest „rău înaintea Ta am făcut”, că şi istoria îl pomeneşte: „S-a arătat - zice - lucrul cel rău făcut înaintea Domnului.”

Iar zicîndu-se despre norodul robit, se cuvine a înțelege stihul acesta aşa: Ție unuia am greşit, către darurile Tale am fost nemulțumitor, am călcat legile puse mie şi, multe feluri de bunătăți dobîndind, m-am făcut nemulțumitor spre acestea; iar acum sînt nedreptățit de Babilonieni, nimic nedreptățindu-i pe aceia.

ca să Te îndreptezi întru cuvintele Tale şi să biruieşti cînd vei judeca Tu.

Mie însumi - zice - m-am făcut pricinuitor de rele, iar dreptatea Ta străluceşte. Că - aducîndu-se în mijloc la judecată cele făcute de Tine mie, şi alăturîndu-se şi înfățişîndu-se alături cele îndrăznite de mine - Tu Te vei arăta drept şi iubitor de oameni, iar eu mă voi vedea fără de lege şi nemulțumitor. Deci „ca” nu este aici arătător de pricină: că nu pentru aceasta a păcătuit David, ori norodul, ca Dumnezeu să Se îndreptățească, ci dimpotrivă, chiar făcîndu-se păcatul de aceştia, se arată dreptatea lui Dumnezeu, Care are toată purtarea de grijă şi pentru David, şi pentru norod, şi pentru toți oamenii.

5 Că, iată, întru fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea.

De demult, dintru începutul lumii - zice - păcatul a stăpînit peste fire, căci călcarea poruncii a fost înainte de zămislirea Evei: Adam a cunoscut-o pe Eva ca muiere a lui după călcarea poruncii, şi după dumnezeiasca hotărîre şi după izgonirea din Rai, şi, zămislind, a născut pe Cain. Deci voieşte să spună că, stăpînind peste strămoşii noştri, păcatul a lucrat cale şi drum prin neamul omenesc. Aceasta o zice şi Fericitul Pavel: „Prin om a intrat păcatul în lume, şi prin păcat - moartea, pentru care toți am păcătuit.” Aceasta a zis-o şi Dumnezeul tuturor către prea-minunatul Noe: „Se pleacă mintea omului cu sîrguință spre cele rele, din tinerețe, în toate zilele.” Prin toate acestea ne învățăm că lucrarea păcatului nu este firească - fiindcă, dacă ar fi fost aşa, apoi am fi slobozi de pedeapsă - ci firea se pleacă spre a greşi fiind supărată de patimi. Socoteala biruieşte însă, cînd ia ajutătoare ostenelile.

Deci să nu prihăneşti nunta şi să numeşti împărtăşirea nunții nelegiuire, precum oarecari au socotit nebuneşte, aşa înțelegînd ei pe acest „întru fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea”. Căci aici vorbeşte de fărădelegea îndrăznită de strămoşii noştri de demult şi zice că ea s-a făcut izvor al curgerilor acestora, adică: dacă aceia n-ar fi păcătuit, nu ar fi primit

moartea ca certare a păcatului şi, nefiind muritori, ar fi fost deasupra stricăciunii. Împreună cu nestricăciunea s-ar fi unit negreşit şi nepătimirea, alături de care păcatul n-ar mai fi avut loc. De vreme ce au păcătuit însă, s-au dat stricăciunii şi au născut copii stricăcioşi, cărora le urmează poftele şi fricile, îndulcirile şi scîrbele, mînia şi pizma. Împotriva acestora şi a celor ce răsar dintru acestea se nevoieşte gîndul şi, dacă biruieşte, se propovăduieşte, este lăudat şi se încununează cu cununi de biruință. Iar biruindu-se, se face de ruşine şi pătimeşte osînde. Iar în loc de „m-am zămislit", Simmah a pus: „m-am născut".

6 Că, iată, adevărul ai iubit.

Zice: Aşa judeci: pe unii îi munceşti, iar pe alții îi încununezi, fiindcă iubeşti adevărul. Deci Tu, Cel ce iubeşti adevărul şi şti neputința firii, dă-le iertare celor ce cer doctoriile!

7 Cele nearătate şi cele ascunse ale înțelepciunii Tale mi le-ai arătat mie.

Eu însă nu mă socotesc vrednic de nici o iertare, fiind nemulțumitor, după atîtea daruri: nu numai că m-ai aşezat în scaunele împărăteşti, ci m-ai învrednicit de darul proorociei, mi-ai arătat cele ce or să fie după multă vreme, ca să-i învăț şi pe alții înomenirea Fiului Tău cel Unul Născut, şi mîntuitoarea Patimă, şi Învierea, şi mîntuirea lumii, şi lăsarea păcatelor şi darurile prea-cinstite şi dumnezeieşti ale Sfîntului Botez. După ce m-am învățat acestea toate de la Preasfîntul Tău Duh, Te rog să mă împărtăşeşti de darul de care strig mai-nainte vestindu-l altora:

8 Stropi-mă-vei cu isop, şi mă voi curăți; spăla-mă-vei, şi mai mult decît zăpada mă voi albi.

Că numai singur darul Botezului poate să facă această curățire, pe care Domnul tuturor S-a făgăduit că o va da, zicînd şi prin Isaia Proorocul: „Spălați-vă şi vă curățiți, scoateți cele rele din inimile voastre." Şi, după puțin: „Şi, de vor fi păcatele voastre ca mohorîciunea, ca zăpada le voi albi." Însuşi marele David mai-nainte vesteşte acestea în Psalmul 67: „Căci, cînd desparte Cel ceresc împărații, ca zăpada se vor albi în Selmon." Deci aceasta o zice şi aici: Am trebuință de darul Botezului, ce va să se dea tuturor oamenilor, căci acela singur poate să mă spele cu de-adinsul şi să-mi dea albeața zăpezii.

Iar că isopul nu dădea nici o lăsare a păcatelor e lesne a ne învăța din *Scripturile* lui Moisi. Că *Legea* nu îl curățea cu stropiri împrejur pe ucigaşul de oameni, pe tîlhar şi pe hoțul de nunți străine[126], ci îl supunea sub pedepsele cele mai de pe urmă. Deci isopul este închipuirea altor lucruri, amintind că în Egipt au stropit pe praguri sîngele oii cu mănunchi de isop, scăpînd din mîinile pierzătorului.[127] Iar acelea erau închipuire a mîntuitoarelor Patimi, întru care este şi sînge, şi lemn mîntuitor, şi întru care se dăruieşte mîntuire celor ce se apropie cu credință.

9 Auzului meu vei da bucurie şi veselie, bucura-se-vor oasele cele smerite.

Umple - zice - de veselie urechile mele, fiindcă făgăduieşti curățire desăvîrşită, ca să străbată îndulcirea prin toate părțile trupului, şi oasele, smerite acum de reaua pătimire, să înflorească iarăşi şi să-şi ia a loru-şi vîrtute.

10 Întoarce fața Ta de către păcatele mele şi toate fărădelegile mele şterge-le!

---

126 prea-curvarul

127 Atunci s-a aşezat Sărbătoarea Paştilor, înainte de uciderea celor întîi-născuți ai Egiptenilor, cum citim: „Şi - cînd vă vor zice copiii voştri: Ce înseamnă rînduiala aceasta? - să le spuneți: Aceasta este jertfa ce o aducem de Paşti Domnului, Care în Egipt a trecut pe lîngă casele fiilor lui Israil, cînd a lovit Egiptul, iar casele noastre le-a izbăvit" (*Ieşirea*, 12:26, 27).

Să nu vezi - zice - fărădelegile îndrăznite de mine, ci pe mine, cel ce mă tînguiesc pentru acestea.

11 Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele din lăuntru ale mele!

Adică: De vreme ce am primit bătrînețele păcatului, înnoieşte-mă cu a Ta iubire de oameni! Prin Iezechil Proorocul, Stăpînul a făgăduit acestea şi celor porniți în Babilon: „Le voi da lor - zice - inimă nouă şi duh nou.” Iar „duh nou” nu Îl zice pe Cel Preasfînt, ci pornirea cuvîntătoare[128], adică: Deprinzîndu-vă şi învățîndu-vă prin această pedeapsă îndelungată ce fel de roade odrăsleşte păcatul, vă voi face a alege fapta bună. Acest lucru a cerut aici şi Fericitul David: să se înnoiască inima lui cea vătămată şi să se întărească partea cuvîntătoare, ca iarăşi să alerge pe calea dumnezeiască.

12 Nu mă lepăda pe mine de la fața Ta şi Duhul Tău cel Sfînt nu-L lua de la mine!

Prin cuvintele acestea, ne-am învățat arătat că David nu fusese lipsit de darul Preasfîntului Duh: fiindcă nu se roagă a-l lua înapoi, ca unul ce s-a golit de dînsul, ci cere să nu se lipsească de acesta, nici să se facă departe de dumnezeiasca purtare de grijă. Căci „față” a numit aici dumnezeiasca purtare de grijă.

13 Dă-mi înapoi bucuria mîntuirii Tale şi cu duh stăpînitor mă întăreşte!

Se ruga să aibă ceea ce nu pierduse, adică darul Duhului, iar acum se roagă a lua ceea ce lepădase. Şi aceasta era veselia întru Dumnezeu: De toată veselia - zice - mă bucuram cînd aveam îndrăzneală către Tine, Stăpîne! - iar acum sînt lipsit de inimă bună, robia îndulcirii golindu-mă de aceasta. Încît Te rog ca mintea mea, care s-a robit de patimi, să ia din nou stăpînirea mai dinainte împotriva acestora. Că „duh stăpînitor” iarăşi a numit aici gîndul de sine stăpînitor.

14 Învăța-voi pe cei fără de lege căile Tale, şi cei necredincioşi la Tine se vor întoarce.

Zice: Dobîndind iarăşi a Ta iubire de oameni, voi fi întîi chip şi pildă de pocăință celor ce îmbrățişează viața fără de lege. Voi fi propovăduitor al bunătății Tale, îndemnînd pe oamenii necredincioşi şi nelegiuiți să alerge a se ruga Ție.

15 Izbăveşte-mă de sîngiuri, Dumnezeule, Dumnezeul mîntuirii mele!

Adeseori întoarce întru pomenire uciderea lui Urie. Acest lucru l-a arătat şi la începutul Psalmului, zicînd: „Păcatul meu înaintea mea este pururea.”

Bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta.

Simmah a tălmăcit acest stih aşa: „Grăi-va limba mea milostenia Ta.” Şi zice: După ce am dobîndit lăsarea, nu voi tăcea, ci Te voi lăuda şi voi povesti darurile Tale.

16 Doamne, buzele mele vei deschide, şi gura mea va vesti lauda Ta.

Păcatul are fire să lege limba, să închidă gura, să silească a se sugruma şi a tăcea. Deci Proorocul se roagă să se împărtăşească, prin lăsarea păcatului, de îndrăzneala mai dinainte şi să-şi pornească limba spre cîntarea de laudă.

17 Că, de ai fi voit jertfă, Ți-aş fi dat, arderile de tot nu le vei binevoi.

Împreună-glăsuiesc şi acestea cu cele zise în Psalmul trecut, căci acolo am auzit pe

128 rațională

Dumnezeul tuturor zicînd: „Nu voi primi din casa ta viței, nici din turmele tale țapi.” După ce a auzit acest lucru de la dumnezeiescul glas, dumnezeiescul David a zis după cuviință: „De ai fi voit jertfă, Ți-aş fi dat, arderi de tot nu vei binevoi”, căci Tu ai zis că nu-Ți sînt plăcute jertfele de dobitoace. De aceea, voi aduce lucrarea de cele sfințite, cea plăcută Ție:

18 Jertfa lui Dumnezeu este duhul umilit, inima înfrîntă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi.

Zice: Smerenia cugetului este jertfă primită Ție, Dumnezeul nostru. Pentru aceea - după ce am smerit inima mea foarte, ca şi cum aş fi zdrobit-o şi prea aş fi subțiat-o - voi aduce jertfa plăcută Ție. Cuvintele acestea le-au rostit şi Fericiții Tineri în cuptor: „Cu inimă zdrobită - zice - şi cu duh de smerenie să fim primiți înaintea Ta, ca nişte arderi de tot de berbeci şi de viței graşi.” Încît şi de aici este arătat că Psalmul are proorocie a celor ce aveau să se întîmple în Babilon şi învățătură care se potriveşte acelora, că acei Tineri viteji au adus Stăpînului jertfa plăcută lui Dumnezeu după ce au învățat de aici smerirea cugetului şi zdrobirea inimii.

19 Fă bine, Doamne, întru bună voirea Ta Sionului, şi să se zidească zidurile Ierusalimului!
20 Atunci vei binevoi jertfa dreptății, prinosul şi arderile de tot. Atunci vor pune pe altarul Tău viței.

De aici ne-am învățat mai luminat că Psalmul este plin de proorocie, pentru că graiurile acestea se potrivesc celor ce erau siliți să locuiască în Babilon, şi doreau izbăvirea robiei şi se tînguiau pentru pustiirea cetății. Căci se roagă ca cetatea să se învrednicească de milostivire şi să-şi ia înapoi buna soartă de mai-nainte, dregîndu-se zidurile şi săvîrşindu-se slujba după *Lege*; şi zice: Locuind acum în țară străină, nu putem aduce Ție jertfele hotărîte, *Legea* poruncindu-ne a jertfi numai întru singură cetatea Ierusalimului. Iar dacă vom dobîndi întoarcerea, şi vom drege şi vom îndrepta Biserica, atunci Îți vom aduce şi jertfele legiuite. Şi foarte li se potriveşte lor acest „Doamne, buzele mele vei deschide, şi gura mea va vesti lauda Ta”, că al lor este glasul: „Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?”

Sfîrşitul Psalmului are încă şi altă proorocie: că, după ce mai sus a arătat darurile Preasfîntului Duh şi a spus că Dumnezeul tuturor nu Se împacă cu jertfele după *Lege*, aici se roagă să se arate noul Sion de sus, şi să se cetățenească Ierusalimul ceresc pe pămînt şi prea-foarte degrab să se dăruiască viețuirea cea nouă, care nu aduce junghieri necuvîntătoare, ci prinosul, şi jertfa dreptății şi arderi de tot cuvîntătoare şi vii, pentru care Fericitul Pavel zice: „Vă rog pe voi, fraților, prin îndurările lui Dumnezeu să arătați trupurile voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu, adică slujba voastră cea cuvîntătoare.” Prea-dumnezeiescul David - ştiind, căci le învățase pe „cele nearătate şi pe cele ascunse ale înțelepciunii lui Dumnezeu”, că *Noul Aşezămînt* are desăvîrşita iertare a păcatelor - zice aceasta dorind să dobîndească şi el curățire prea-grabnică şi desăvîrşită. Aşa am găsit şi într-un alt izvod: „Poftea darul Preasfîntului Duh care, pentru multa iubire de oameni, a venit peste Fericiții Apostoli în a cincizecea zi după Învierea şi Înălțarea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos şi le-a dat lor ca neamurile, auzind întru a lor limbă măririle lui Dumnezeu grăite de dînşii, să se minuneze şi să creadă Mîntuitorului, Care a dăruit un dar ca acesta celor ce nădăjduiesc spre Dînsul.”

Deci şi eu, cel prea-mic, nădăjduindu-mă spre Dînsul şi urmînd darului Său, după ce am săvîrşit tîlcuirea acestor cincizeci de Psalmi ai Fericitului David, iată că voi să vin cu mintea către Psalmul întîi după cei cincizeci, şi vă rog pe voi toți să vă rugați pentru mine, care voiesc să trec noianul acesta, să nu înceteze darul Său de la mine, ci să tîlcuiesc şi celelalte cîntări.

TÎLCUIREA PSALMULUI 51

Întru sfîrşit, al priceperii, al lui David.
Cînd a venit Doeg Idumeul, şi a vestit lui Saul şi i-a spus lui că a intrat David în casa lui Avimeleh.

Şi de aici este arătat că Avimeleh avea două nume: că Doeg, după cum ne învaţă *Istoria cea dintîi a Împăraţilor*, l-a pîrît lui Saul pe „Ahimelec", şi l-a înnebunit către uciderea preoţilor. Iar pe acesta îl numeşte „Avimeleh" şi aici, şi în Psalmul 33.

Deci dumnezeiescul David a scris Psalmul de faţă după ce s-a înştiinţat de clevetirea şi pîra făcută asupra preoţilor, îndemnîndu-i spre răbdare şi îngăduire pe cei nedreptăţiţi şi învăţîndu-i dreptatea dumnezeieştii hotărîri. Pentru aceasta a şi scris deasupra: „întru sfîrşit". Şi este scris „al priceperii", ca să aşteptăm sfîrşitul lucrurilor cu pricepere.

De asemenea, are şi proorocia nebuniei lui Rampsak, care, trăgîndu-se din Evrei, apoi fiind robit, a învăţat păgînătatea Asirienilor ce-l robiseră şi a rostit cuvinte hulitoare împotriva lui Dumnezeu, ispitindu-se cu graiuri înşelătoare să amăgească mulţimea Iudeilor. Această tîlcuire ne-a descoperit-o nouă scrierea-deasupra, dar însuşi Proorocul a zis-o mai luminat, începînd de aici aşa:

Ce te făleşti întru răutate, puternice fără de lege, toată ziua?

„Puternic" îl numeşte pe Doeg, care îi era foarte prieten lui Saul, şi pe Rampsak, cel ce avea încredinţată povăţuirea peste oşti. Şi închipuie cuvîntul întru întrebare, poruncind să nu laude răutatea, nici să cheltuiască toată vremea întru răutate. Pentru că aceasta, adică „toată ziua", Simmah a zis-o: „în fiecare zi".

2 Nedreptate a gîndit limba ta, ca un brici ascuţit ai făcut vicleşug.

Îţi intinezi limba - zice - cu mincinoase cuvinte - pentru că acest grai, „a gîndit", l-a pus în loc de „a grăit" - şi ca un brici ascuţit aduci (adică grăieşti) cuvîntul, meşteşugind pieire celor ce se pleacă lui.

3 Iubit-ai răutatea mai mult decît bunătatea, nedreptatea - mai mult decît a grăi dreptate.

Ai ales - zice - pe cele rele în locul celor bune, ai cinstit mai mult graiurile mincinoase decît pe cele adevărate şi îmbrăţişezi nedreptatea mai mult decît dreptatea.

4 Iubit-ai toate graiurile cufundării, limba cea vicleană.

„Graiuri ale cufundării" şi „limbă vicleană" a numit minciuna care poate să piardă cu totul, din metafora celor ce îi îneacă în adîncul apelor pe cei cufundaţi de dînşii. Acest lucru l-a făcut Doeg, că a stricat cu totul cetatea preoţilor, născocind asupra lui Avimeleh cuvinte mincinoase. Acest lucru s-a apucat a-l face şi Rampsak, aducînd făgăduinţe mincinoase către cei ce stăteau pe ziduri, dar n-a nimerit vînatul.

5 Pentru aceasta, Dumnezeu te va surpa pînă în sfîrşit, te va smulge şi te va muta din lăcaşul tău, şi rădăcina ta - din pămîntul celor vii.

Zice: Dacă ai ales răutatea, nu vei scăpa de hotărîrea Dumnezeului tuturor, că te va pierde pe tine prea-degrab, şi de tot te va da stricăciunii, şi te va despărţi de catalogul celor vii şi, smulgîndu-te din rădăcină, te va da morţii. Şi, văzînd pieirea acestora, de aici va răsări prea-mare cîştig celor ce se mîhnesc pentru buna-norocire a celor răi. Pentru că zice:

6 Vedea-vor drepții, şi se vor teme, şi de dînsul vor rîde şi vor zice:

De cine? De cel nedrept, care nu numai că se nevoieşte împotriva adevărului însuşi, ci şi asupra preoției se înnebuneşte. Pentru aceea zic cei ce sînt dăruiți lui Dumnezeu:

7 Iată omul care n-a pus pe Dumnezeu ajutor lui-şi, ci a nădăjduit spre mulțimea bogăției sale şi s-a întărit întru deşertăciunea sa.

Zice: Văzînd dreapta judecată a lui Dumnezeu, ceata drepților se va umple de mai multă evlavie şi temere şi, bucurîndu-se şi veselindu-se, va rîde de nerodirea răutății şi de cîştigul bunei-norociri de acum, adică de al lumii acesteia.

8 Iar eu - ca un măslin roditor în casa lui Dumnezeu. Nădăjduit-am spre mila lui Dumnezeu în veac şi în veacul veacului.

Marele David zice acestea şi pentru sine, şi aduce învățătură şi lui Iezechia, căci amîndoi au fost îndrăgitori şi ucenici ai bunei-credințe. În Psalmul dintîi el l-a asemănat pe nevoitorul faptei bune pomului răsădit lîngă izvorul apelor, totdeauna înfrunzit, care aduce rod copt; iar aici l-a numit pe cel drept „măslin încărcat cu mult rod şi răsădit în casa dumnezeiască", fiindcă are nădejdea tare şi întemeiată către Dumnezeu, şi pentru aceea suferă a se osteni şi a aduce roadele ostenitoare ale faptei bune. „Deci, pentru acestea, intrînd în luptă, nimeni să nu îngenuncheze (adică să slăbească şi să se împuțineze cu sufletul), ci să se nevoiască şi să se împodobească cu acestea, aşteptînd nu numai cununile ce se vor da lui pentru nevoință, ci şi să vadă prinderea vrăjmaşilor aici, adică în lumea aceasta."

9 Mărturisi-mă-voi Ție în veac că ai făcut aceasta şi voi aştepta numele Tău, că bun este înaintea cuvioşilor Tăi.

„«Mărturisi-mă-voi Ție în veac» înseamnă «în veacul acesta», iar «ai făcut aceasta» zice: Ai făcut izbîndă celor ce nădăjduiesc spre Tine. Şi «voi aştepta numele Tău» e în loc de: Voi stărui cu multă sîrguință întru luptele pentru Tine, căci bună, adică iubitoare de oameni, şi fără de început şi nesfîrşită ai Împărăția. Iar acest «înaintea cuvioşilor Tăi» zice: De față este ajutorul Tău, şi vei păzi pe cei ce se nevoiesc pentru numele Tău." Şi zice: După ce am dobîndit aceste faceri de bine, Te voi lăuda, Stăpîne, pururea dorind şi aşteptînd numele Tău, ce este vrednic de iubit celor ce Te cunosc pe Tine, şi dobîndind de aici folosul. Căci numele lui Dumnezeu nu este bun şi prea-dorit tuturor oamenilor, ci numai celor învredniciți de dumnezeiasca cunoştință.

TÎLCUIREA PSALMULUI 52

Întru sfîrşit, pentru maelet, al priceperii lui David.

Teodotion a tălmăcit acest „pentru maelet" zicînd: „pentru dănțuire", Simmah: „horă", iar Achila: „pentru dans". Psalmul are aceeaşi înțelegere cu cel trecut, de asemenea şi cu cel de al 13-lea. Pricina lor este una: amîndouă mustră hulirea lui Senaherim şi a lui Rampsak şi mai-nainte vestesc pieirea ce s-a făcut necredincioşilor. De aceea a şi avut deasupra-scrierea „de dănțuire", pe care cu adevărat au făcut-o cei ce s-au mîntuit şi L-au lăudat pe Dumnezeu. Şi este adăugat „întru sfîrşit" fiindcă proorocia a luat sfîrşit cîtăva vreme mai pe urmă. Şi ascultați ce zice Proorocul:

Zis-a cel nebun întru inima sa: Nu este Dumnezeu!

Că hulitorul şi-a pornit limba nu numai împotriva celor ce se numesc dumnezei, dar nu sînt, ci şi împotriva Celui ce este cu adevărat, zicînd: „Au doară au putut dumnezeii neamurilor să-şi izbăvească țara lor din mîna mea?” Arătat este că n-au putut, căci cum ar fi putut ei, fiind nimic? „Va izbăvi Domnul Ierusalimul?” Caută - o prea-nelegiuitule! - spre cîtă înălțime ți-ai înălțat limba cuvîntului tău. Aspru îți va fi ție a azvîrli cu piciorul împotriva boldului. „Unde este dumnezeul lui Emat? Şi unde - dumnezeul lui Arfad? Şi unde este dumnezeul cetății Samaria?” Aceia ce se numesc dumnezei de către cei nebuni şi fără de minte au dat şi ei mai pe urmă oarecare pricină pierzătorului (Îngerului).

2 Stricatu-s-au şi urîți s-au făcut întru fărădelegi,

Zice: Pricinuitoare a păgînătății este viața fără de lege, că - lucrînd fără frică toate răutățile - nelegiuiții nu voiesc a lua în minte pe Dumnezeu, Cel ce îi priveşte de sus, ci ei s-au încredințat pe sine că nimeni nu stă peste cîrmele zidirii.

nu este cel ce face bunătate.

Toți - zice - au iubit răutatea Asirienior „şi se nebunesc a le crede pe ale acelora, ori în care locuri ar fi, sau vrednicii sau trepte, negîndind că”:

3 Dumnezeu din cer a căutat peste fiii oamenilor, ca să vadă de este cel ce înțelege sau cel ce caută pe Dumnezeu.

Însă Dumnezeu - Cel ce este necrezut la dînşii, „Cel ce locuieşte întru cele înalte şi priveşte peste cele smerite” - a voit să facă cercare a celor ce se lucrează.

4 Toți s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut,

Adică „toți cei ce se țin de socoteala cea întocmai şi aceeaşi.”

nu este cel ce face bunătate, nu este pînă la unul.

Pe toți - zice - i-a aflat abătîndu-se din calea cea dreaptă şi îmbrățişînd tot felul de răutăți.

5 Au nu vor cunoaşte toți cei ce lucrează fărădelegea,

„Ce vor cunoaşte? Că Domnul Dumnezeu va izbîndi. Şi cine sînt aceştia? I-a spus prin cele de aici înainte”:

cei ce mănîncă pe norodul meu întru mîncare de pîine?

„Cei necredincioşi adică. Şi arată boala lor mai descoperit, căci a zis”:

6 Pe Dumnezeu nu L-au chemat.

Dar cei ce se ispitesc a-l cheltui pe norodul meu ca pe pîine şi Îl defaimă pe Dumnezeu purtătorul de grijă vor afla prin cercare paguba pricinuită din nedreptate.

Acolo s-au temut de frică, unde nu era frică.

Îi voi face pe dînşii - zice Domnul - să fie cutremurați şi mîhniți de cei ce îi înfricoşează nearătîndu-se, aducîndu-se nevăzut asupra lor pedeapsa. Şi prin aceasta însemnează rana adusă asupra lor de Înger.

Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor. Ruşinatu-s-au, că Dumnezeu i-a defăimat pe dînşii.

Achila şi Simmah au tălmăcit aşa acest „a risipit oasele celor ce plac oamenilor”: „Dumnezeu a

risipit oasele celor ce s-au tăbărît împrejurul tău, că asupra lor a venit hotărîrea aducătoare de moarte şi atot-pierzătoare şi i-a pierdut pe toți într-o scurtă clipeală de vreme. Că asta înseamnă acest «ruşinatu-s-au, că Dumnezeu i-a defăimat pe dînşii».” De aceea zicea: „Se vor teme de frică unde nu este frică”, pentru că Dumnezeu, Cel hulit de dînşii cu nedreptate, i-a dat pierzării, văzîndu-i tăbărîți lîngă cetatea Lui; şi, după ce i-a pus pe dînşii înainte spre mîncare păsărilor şi fiarelor, a risipit şi oasele lor.

Şi nu ar fi greşit cineva de l-ar fi numit linguşitor pe Rampsak, căci, deşi răsărise din Evrei, el a slobozit împotriva Dumnezeului tuturor cuvinte hulitoare, socotind cu aceasta că slujeşte şi face hatîr Asirienilor. „Precum şi oarecare, lăsînd pe Dumnezeu, de Dînsul s-a părăsit - ca Iulian Apostatul zic, lepădătorul de Dumnezeu, care a împărățit în vremea noastră.”[129]

7 Cine va da din Sion mîntuire lui Israil?

Zice: Cel ce ne-a dăruit această biruință să le dea mîntuire şi celor ce s-au făcut robi. Căci fuseseră robite şi strămutate cele zece seminții şi, pe lîngă acestea, şi cetăți multe de-ale Iudeii. Pentru aceea a şi adăugat:

Cînd va întoarce Dumnezeu robia norodului Său, bucura-se-va Iacov şi se va veseli Israil.

Atunci - zice - vom căpăta îndulcire şi veselie desăvîrşită, cînd îi vom vedea şi pe ceilalți că au dobîndit întoarcerea din robie. Deci prin acestea ne învățăm şi noi, după punerea de lege apostolească, a plînge cu cei ce plîng şi a ne bucura cu cei ce se bucură, şi aşa să cugetăm unii altora şi să socotim buna-norocire a aproapelui ca pe a noastră inimă bună.

TÎLCUIREA PSALMULUI 53

Întru sfîrşit, întru cîntări, al priceperii lui David. Cînd au venit Zifeii şi au zis lui Saul: Au nu s-a ascuns David la noi?

Pricina Psalmului este arătată: marele David laudă pe Dumnezeu, Care i-a ajutat şi l-a făcut a scăpa de cursele vrăjmaşilor. Pentru că Zifeii fățărniceau prietenie către David, dar lui Saul îi vesteau unde se ispitea acesta a se tăinui, „precum şi pînă acum îi vedem pe oarecari îmbrăcați cu acoperămîntul prieteniei, dar în lăuntru sînt plini mai vîrtos de fățărie.” Şi, crezîndu-le acelora, Saul s-a ostăşit asupra lui David cu multe polcuri[130] de oaste. Apoi, vrînd să-l vîneze pe dînsul fără de veste, s-a împiedicat de năvălirea celor de altă semințe, care s-au ridicat asupra țării Iudeilor, silindu-l pe împărat să se întoarcă pentru a-i apăra pe aceştia. Atunci a adus marele David lauda aceasta lui Dumnezeu, Celui ce i-a primit rugăciunea şi a dezlegat primejdia cea aşteptată. „Şi le-a pus înainte Psalmul acesta mai ales celor ce li se dă război de la cei nedrepți, ca învățătură de obşte; pentru ca fiecare, asemenea lui David, să-l aducă cu toată umilința rugăciune lui Dumnezeu, Celui ce, ca pe Proorocul, poate să-l izbăvească din mîna vrăjmaşilor.”

Dumnezeule, întru numele Tău mîntuieşte-mă

Zice: Destulă-mi este mie chemarea numelui Tău spre întemeiere. Aşa săvîrşeau şi

129 Fericitul Teodorit aminteşte aici cumplita moarte a marelui vrăjmaş al lui Hristos, Iulian Paravatul („Apostatul”) (361-363).

130 regimente

dumnezeieştii Apostoli minunile cele mari, zicînd: „Întru numele lui Iisus Hristos, scoală-te şi umblă!”

şi întru puterea Ta mă judecă!

Drept eşti - zice - şi izvor al dreptății, deci judecă mie şi celor ce îmi dau război cu nedreptate!

2 Dumnezeule, auzi rugăciunea mea,

Şi nu numai aceasta, ci şi:

ia în urechi graiurile gurii mele!

Adică: Primeşte rugăciunea mea cu multă milostivire. Pentru ce a zis aşa?

3 Că străinii s-au sculat asupra mea,

Şi nu numai aceasta, ci şi:

cei tari au căutat sufletul meu.

Am trebuință de ajutorul Tău - o Stăpîne! - şi de sprijinire, fiind gonit de vrăjmaşi, care se nădăjduiesc la prea-multă putere omenească, ținută şi stăpînită cu multa dumnezeire[131], şi doresc a mă da morții. Şi îndrăznesc acestea asupra mea, căci nu ştiu a Ta purtare de grijă, iar mai vîrtos o şi defaimă pe dînsa. Că aceasta a adăugat, zicînd:

4 Şi n-au pus pe Dumnezeu înaintea lor.

Şi, după ce a cerut acestea rugîndu-se aşa, cunoscînd ajutorul ce nu era departe, strigă:

5 Că, iată, Dumnezeu îmi ajută mie şi Domnul este sprijinitorul sufletului meu.
6 Întoarce-va cele rele vrăjmaşilor mei.

În loc de: „Groapă au săpat, şi au deschis, şi vor cădea în groapa pe care au făcut-o.” De aici, se roagă şi către Preasfîntul Duh al lui Dumnezeu, zicînd:

Întru adevărul Tău, pierde-i pe dînşii!
7 De bună voie voi jertfi Ție,

Iar eu - zice - m-am învățat de darul Tău că mă vei învrednici de purtarea de grijă, şi cu relele măiestrite asupra mea îi vei înfăşura pe cei ce le lucrează, aducînd asupra lor dreaptă hotărîre. Că aceasta zice acest „întru adevărul Tău pierde-i pe dînşii”. Iar „de bună voie voi jertfi Ție” trebuie înțeles aşa: Dobîndindu-le pe acestea, eu voi aduce Ție cu toată sîrguința jertfele cele plăcute şi primite. Şi a adăugat, învățîndu-ne felul lucrării de cele sfinte:

mărturisi-mă-voi numelui Tău, Doamne, că este bun.
8 Că din tot necazul m-ai izbăvit, şi spre vrăjmaşii mei a privit ochiul meu.

Zice: Voi aduce Ție jertfa de laudă, povestind facerile Tale de bine, că acest lucru îmi este de folos şi mie, şi tuturor celor ce se ajutorează de către Tine, şi Ție dorit. Şi este drept să fac acest lucru, după ce m-am izbăvit de primejdii de multe feluri şi am văzut pieirea vrăjmaşilor. Şi Fericitul Pavel pomeneşte că aceasta e jertfa pe care o ştie Stăpînul tuturor, luînd cu sine îndurările lui Dumnezeu şi rugînd pe ucenicii darului aşa: „Vă rog pe voi, pentru îndurările lui Dumnezeu, să arătați trupurile voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu.” Iar care este felul jertfei, a tîlcuit cînd a zis: „prin slujba voastră cea cuvîntătoare.”

131 mulții dumnezei

TÎLCUIREA PSALMULUI 54

Întru sfîrşit, întru cîntări, al priceperii lui David.

David a zis Psalmul acesta gonindu-se de Saul, cînd s-a strămutat şi a fost silit a petrece în pustie. Dar el mai-nainte vesteşte vrăjmăşiile Iudeilor asupra Mîntuitorului şi mai-nainte zugrăveşte Patimile Stăpînului. Căci David - care era prigonit de Saul, cel căruia îi făcea bine, şi vîndut de cunoscuți - mai-nainte vedea cu ochii Duhului că Stăpînul va pătimi la fel şi va fi vîndut şi răstignit de cei ce primiseră facerile Lui de bine. Pentru aceasta, deasupra-scrierea trimite la sfîrşit pe cititor şi îi porunceşte a lua aminte cu pricepere la cele zise, fiindcă judecata proorocească este acoperită şi va primi sfîrşitul după multă vreme. Psalmul s-a numărat şi „întru cîntări", avînd o zugrăvire umbrită a Patimilor stăpîneşti, căci este drept a lăuda de-a pururea pe Cel ce a suferit a pătimi pentru mîntuirea oamenilor. Dar, luînd aminte la smerenia graiurilor, nimeni să nu le socotească nevrednice de înomenirea Mîntuitorului Hristos; ci să cugete că - dacă a suferit fiere, şi oțet, şi piroane, şi spini, şi scuipări, şi pălmuiri, şi toată ocara şi batjocura, şi mai pe urmă a primit şi moartea - apoi nu S-ar fi lepădat nici de smerenia cuvintelor, pentru că graiurile se cuvine să fie potrivite lucrurilor. Şi al Lui este glasul: „Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd şi smerit cu inima, şi veți afla odihnă sufletelor voastre"; şi iarăşi: „Poruncă am luat ce să zic şi ce să grăiesc şi nimic de la Sine-Mi nu fac"; şi: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu! Pentru ce M-ai lăsat?" Unele ca acestea le grăia după omenire, arătînd firea omenească şi zidind neputința Iudeilor.

Deci dumnezeiescul David ne învață aici nedreptatea făcută împotriva sa şi mai-nainte zugrăveşte umbrit ceea ce era să fie asupra Stăpînului Hristos, Dumnezeului nostru, fălindu-se cu împărtăşirea pătimirilor şi strigînd cu Pavel: „Eu - zice - port pe trupul meu rănile Domnului Iisus." Şi nu numai Proorocul, ci şi toți cîți se împărtăşesc de Patimile Lui pentru numele Lui se vor proslăvi, după cum zice dumnezeiescul Pavel: „Fiindcă împreună pătimim, ca să ne şi proslăvim." Aceasta este puterea scrierii-deasupra şi, în scurt, a Psalmului de față. Şi, începînd, Proorocul zice aşa:

Auzi, Dumnezeule, rugăciunea mea şi nu trece cu vederea cererea mea!
2 Ia aminte spre mine şi mă ascultă!

Aduce multe feluri de rugăciuni, rugîndu-se să fie primite toate: Să nu mă treci cu vederea - zice - pe mine, cel ce mă rog cu jale, ia aminte spre mine cu milostivire şi dă-mi ajutorul Tău!

3 Mîhnitu-m-am întru îngrijarea mea şi m-am tulburat de către glasul vrăjmaşului şi de necazul păcătosului.

Zice: Pentru că - fiind ocărît, şi supărat cu război de vrăjmaşii ce mă nedreptățesc şi gîndind multele lor vrăjmăşii - m-am umplut de multă durere. Că „îngrijare" numeşte dumnezeiasca *Scriptură* necurmata cugetare. Şi Simmah a tălmăcit tot aşa acest stih: „M-am sitivit[132] întru sine-mi grăind, şi m-am vărsat şi m-am risipit de glasul vrăjmaşului, de supărarea necredinciosului." „Vrăjmaş" şi „necredincios" îl numeşte pe cel ce i s-a făcut bine, şi el gătea uciderea făcătorului de bine.

Că a abătut asupra mea fărădelege şi întru mînie a vrăjmăşuit mie.

132 „m-am destrămat"

Simmah a zis mai luminat: „Au năvălit asupra mea întru păgînătate şi cu mînie s-au împotrivit mie”. Şi zice: Chibzuind rea socotească, ei măiestresc a mea moarte.

4 Inima mea s-a tulburat întru mine şi frica morții a căzut asupra mea.
5 Temere şi cutremur a venit asupra mea, şi m-a acoperit întunericul.

Zice: Văzînd vrăjmăşia lor şi măiestriile bîntuielilor, mă înfricoşez, şi mă tem şi mi-aştept moartea. Şi nu e nici un lucru minunat dacă David, priveghind şi fiind gonit de mulți neprieteni, se temea de moarte, om fiind, şi sub *Lege* petrecînd şi văzînd de departe desăvîrşirea evanghelicească. Că şi Însuşi Stăpînul Hristos - măcar că de multe ori mai-nainte spusese, şi însemnase Patima Sa Sfinților Apostoli şi foarte greu îl certase pe dumnezeiescul Petru, cel ce se ruga să nu se întîmple Lui aceasta - în vremea Patimii, striga: „Acum sufletul Meu s-a tulburat.” Atîta îngrijare a slobozit dumnezeiasca fire să ia firea cea omenească, încît să asude picături de sînge, dar să se întărească de către Înger şi să biruiască temerea. Căci se cădea să se arate şi întru aceasta firea ce primeşte patima. „Şi, din multa îndelungă-răbdare pe care a avut-o către neamul omenesc, Iubitorul de oameni a primit patimă cu trupul, vrînd să neguțătorească şi întru aceasta mîntuirea noastră. Deci zice toate aceste graiuri smerite, nu pentru temere - să nu fie! - ci pentru iconomie.”

6 Şi am zis: Cine îmi va da mie aripi ca de porumb, ca să zbor şi să mă odihnesc?
7 Iată, m-am depărtat fugind şi m-am sălăşluit în pustie.

Aşa a făcut Fericitul David, căci - ascunzîndu-se de Saul şi văzînd vrăjmăşia celor de altă semințe care locuiau în Gat - a fugit în pustie, după cum ne învață *Întîia istorie a Împăraților*. La fel, Stăpînul Hristos S-a dus de multe ori în taină la munte, de multe ori în pustie, dîndu-Se în lături de pizma Iudeilor. Dar vrednic lucru este a ne minuna de marele David, care a voit a lua aripi de porumb, iar nu de altă pasăre, poftind darul duhovnicesc, care s-a arătat în chip de porumb.

8 Aşteptat-am pe Dumnezeu, Cel ce mă mîntuieşte de împuținarea sufletului şi de vifor.

Zice: Că, înconjurîndu-mă cu atîtea valuri, şi izbiri şi vîrtejuri de vînturi, aştept ajutorul dumnezeiesc şi mă mîngîi cu nădejdea lui.

9 Potopeşte-i, Doamne, şi împarte limbile lor,

Fiindcă chibzuiesc rea întocmire, risipeşte-le, Stăpîne, a lor unire la un gînd!

că am văzut fărădelege şi pricire în cetate!
10 Ziua şi noaptea o va înconjura pe ea peste zidurile ei;

Acest lucru l-au făcut o dată Asirienii, altă dată Egiptenii şi, multă vreme mai pe urmă, şi stăpînirea Romanilor.

fărădelege şi osteneală - în mijlocul ei, şi nedreptate.
11 Şi n-au lipsit din ulițele ei camăta şi vicleşugul.

Nu mi se pare că graiurile acestea se potrivesc Fericitului David, că Ierusalimul nici nu se ținea de Iudei întru acea vreme, nici nu se socotea cetate împărătească. Ci se pare că mai-nainte vesteşte aici împreună-pricirea Ierusalimului şi povesteşte felurile răutății ei: fărădelegea, nedreptatea, camăta şi vicleşugul pe care le îmbrățişase, şi nu primea legile folositoare ale Mîntuitorului. Şi ni se cuvine a însemna că nu numai *Noul Testament*, ci şi *Legea Veche* mustră

camăta, înjugînd-o pe aceasta cu fărădelegea, cu nedreptatea şi cu vicleşugul.

12 Că, de m-ar fi ocărît vrăjmaşul, aş fi răbdat, şi cel ce mă urăşte de ar fi grăit mari asupra mea, m-aş fi ascuns de dînsul.

În loc de: Dacă aş fi cunoscut vicleşugul lui asupra mea, m-aş fi ascuns de dînsul. Dar cele făcute asupra mea le socotesc uşor de suferit şi de purtat, căci se lucrează de vrăjmaşi şi de neprieteni, şi, dealtfel, poate va fi cu putință a scăpa şi de războiul cel arătat.

13 Iar tu, omule, cel întocmai la suflet, dregătorul meu şi cunoscutul meu,

14 care împreună cu mine te-ai îndulcit în mîncări, în casa lui Dumnezeu am umblat cu un gînd.

Mai prea-pricinuitor de mîhnire decît toți mi se pare că este omul casnic şi prieten, de un gînd şi de o masă cu mine, împreună hrănit cu mine, care - după ce s-a împărtăşit de lucruri dumnezeieşti şi omeneşti - lucrează lucrurile neprietenilor şi ale vrăjmaşilor. Prin graiurile acestea, darul proorocesc ni l-a zugrăvit nouă arătat pe Iuda vînzătorul, care s-a hirotonisit povățuitor de Împăratul Hristos - că zice: „Pune-vei pe dînşii boieri peste tot pămîntul” - şi s-a împărtăşit de o masă cu Dînsul şi de cuvinte tainice, şi s-a făcut unealtă vrăjmaşilor lui Hristos. În loc de „povățuitorul meu”, Simmah a tălmăcit: „prietenul meu”. Iar acestea nu se potrivesc nicidecum Fericitului David - că nimeni din cei prea-iubiți ai lui nu l-a vîndut pe dînsul cînd era gonit de Saul, căci nici Doeg, nici Zifeii nu erau din prietenii lui adevărați - ci se potrivesc istoriei prooroceşti a *Evangheliilor*: „Cel ce mănîncă - zice - cu Mine pîine a ridicat asupra Mea călcîiul său.” Apoi, după ce a vestit mai-nainte vînzarea, prooroceşte şi moartea fără de veste şi de năprasnă a ucenicului cel viclean.

„Şi pînă acum este cu putință a vedea acelaşi vicleşug şi ucidere înmulțindu-se la oarecari, după cum ne încredințează pe noi împlinirea lucrurilor. Că - împărtăşindu-se nu numai de bucate şi de toată altă hrană, ci încă părtaşi făcîndu-se dumnezeieştilor şi negrăitelor Taine - vînd pe cei ce le dau lor acestea, şi unii pe alții se vînd şi moarte îşi gătesc, mijlocind între dînşii jurăminte. Iar Pavel nu încetează mărturisind întru toată lumea prin două lucruri nestrămutate, întru care este cu neputință să mintă Dumnezeu. Zic adică jurămîntul şi credința, pe care oarecari nu ştiu cum să se ispitească a le strămuta, iar mai vîrtos le-au şi strămutat, nepăzind scopul cel drept nici către făcătorii de bine, nici întru credință, nici spre Însuşi Stăpînul tuturor.” Pentru aceea dar Duhul cel proorocesc, hotărînd asupra lor, zice aşa:

15 Să vină dar moartea peste dînşii şi să se pogoare la iad de vii! -

Îi îngrozeşte pe dînşii cu hotărîrea aceasta, vrînd să oprească socoteala lor cea rea. Aşa un sfîrşit al vieții a primit Iuda, pentru că, după ce şi-a legat grumazul cu ştreang, degrabă a pătimit moarte. După Cruce, şi Iudeii au căzut întru asemenea primejdii, dîndu-se războiului rîmlenesc[133], căci nu au ieşit din viață după legea firii, ci omorîndu-se cu arme de război. Iar de s-ar şi părea că vreunul din cei răi îşi sfîrşeşte viața cu moarte de obşte, după înviere va primi îndoită munca împotriva sa, că zice: Păcatele unora sînt arătate şi merg înainte la judecată, iar altora le urmează. Apoi, arată dreptatea pedepsei:

că vicleşug este, în pribegiile lor, în mijlocul lor.

Zice: Odrăslind „în mijloc”, adică întru însăşi inima lor, vicleşugul aduce asupra lor hotărîrea

133 Al Romanilor, cărora umaniştii noştri, începînd cu Miron Costin, le ziceau „Rîmleni”.

pedepsei aducătoare de moarte. Iar „pribegie” numeşte viaţa de acum, întru care pribegim, iar nu locuim. Şi fericiţi sînt cei ce socotesc pribegie viaţa aceasta, şi nu locuire.

Apoi, după ce a zis cele lucrate de cei fără de lege, Proorocul îşi mută cuvîntul către cei nedreptăţiţi, dar nu părăsiţi de ajutorul de sus:

16 Eu către Dumnezeu am strigat, şi Domnul m-a auzit.

„Că nu numai pe Tatăl - zice Proorocul - m-am învăţat a-L ruga, ci încă şi pe Unul Născut Fiul Lui, Care, pentru multa iubire de oameni, va să primească puţin mai pe urmă iconomia după trup dintru mine. Deci, pentru aceea,”

17 Seara, şi dimineaţa şi amiază zi spune-voi şi voi vesti, şi va auzi glasul meu.

Şi, primindu-se acesta, iubitorul de oameni Dumnezeu

18 Izbăvi-va cu pace sufletul meu de cei ce se apropie de mine, că întru mulţi era cu mine.

Văzînd rugăciunea mea sîrguitoare - zice David - ce se aduce de mine noaptea şi ziua, mă va izbăvi de vrăjmaş şi îmi va dărui pace; şi nu numai mie, ci şi tuturor celor ce nădăjduiesc spre Dînsul. Iar acest „întru mulţi era cu mine” arată că vrăjmaşii erau mulţi. Aşa a tălmăcit şi Simmah: „mulţi au fost asupra mea”.

19 Auzi-va Dumnezeu, şi-i va smeri pe dînşii

Căci - zice - este drept şi mă ştie Cel ce cearcă inimile şi rărunchii.

Cel ce este mai înainte de veci.

Şi, primind cererea mea, Dumnezeu, Cel ce este de-a pururea, îi va îmbrăca cu neputinţă pe cei ce mă vrăjmăşuiesc.

20 Că nu este lor schimbare, că nu s-au temut de Dumnezeu.

Simmah a tălmăcit acest stih aşa: „Nu se schimbă, nici nu se tem de Dumnezeu”, adică nu-şi schimbă socoteala lor cea rea şi nu se tem de Dumnezeu. Pentru aceea, văzînd năravul lor nepocăit, Stăpînul îi va îmbrăca întru primejdiile zise mai-nainte.

Tins-a mîna sa spre răsplătire.

Ceilalţi trei tălmăcitori au zis aşa: „Tins-a mîna sa spre cei ce sînt în pace cu dînsul”, că Saul nu gonea pe vreun neprieten, ci pe făcătorul de bine, şi pe casnicul şi cunoscutul său. Nici Iuda n-a vîndut pe vrăjmaşul său, ci pe Mîntuitorul şi Dătătorul bunătăţilor. Deci acest „tins-a mîna spre răsplătire” se înţelege aşa: Întinzîndu-şi mîna să plătească răsplătirile, n-a adus nici un lucru bun, ci toate pline de răutate. „Iar Iuda şi-a întins mîna nu numai spre a-L vinde, ci şi ca să întoarcă acei treizeci de arginţi, pe care, după spînzurarea lui, i-au aruncat în corban ucigătorii de Dumnezeu.” Acest lucru îl arată cele adăugate:

21 Spurcat-au aşezămîntul Lui,

Pentru că, poruncindu-le dumnezeiasca *Lege* să iubească pe aproapele ca pe sine, ei Îl goneau pe Făcătorul de bine ca pe un neprieten. Şi nu numai, ci şi cu Crucea L-au osîndit, pentru care a şi adăugat:

împărţitu-s-au de mînia feţei lor şi s-au apropiat inimile lor.

Pentru că, slujind mîniei, unele grăiau, şi altele se sfătuiau. Aşa a tălmăcit Simmah: „Mai netede decît untul sînt gurile lor, dar bate război inima fiecăruia dintre dînşii.” Şi cu acesta împreună-

glăsuieşte şi stihul adăugat:

Muiatu-s-au cuvintele lor mai mult decît untul de lemn, şi acelea sînt săgeți.

Aşa erau şi graiurile lui Saul, şi ale Iudei, căci Saul zicea către David: „Au tu eşti, fiule David?", iar Iuda: „Au doară eu sînt, Rabi?" Mai tîrziu, Iuda zice iarăşi acelaşi cuvînt: „Bucură-te, Rabi! Şi L-a sărutat pe Dînsul." Şi mulți, bolind la fel, zic către cei nedreptățiți de dînşii, ca şi cum ar fi îmbrăcați cu prietenie: Au doară eu te-am nedreptățit? Graiurile acestea se aseamănă netezimii untului de lemn şi a untului de vaci, iar sfătuirile - săgeților şi sulițelor prea-ascuțite. Că mai vîrtos sulițe erau săgețile lor, după cum a tălmăcit Achila.

După ce a povestit ce i s-a întîmplat lui şi după ce a adăugat vrăjmăşiile şi bîntuielile asupra Stăpînului nostru, dumnezeiescul David aduce sfătuire tuturor oamenilor, poruncindu-le a avea nădejdea spre Dumnezeu:

22 Aruncă spre Domnul grija ta, şi El te va hrăni,

Nu numai că aici - zice - te va proslăvi, ci şi întru învierea de-a doua te va învrednici de dumnezeiasca vedere. Drept aceea, să ai ocîrmuitor şi hățuitor pe Dumnezeu, şi spînzură cele ale tale de acea purtare de grijă, căci aşa vei petrece neclătit şi nemişcat. Pentru că zice:

nu va da în veac clătire dreptului!

Că, măcar de îl va şi slobozi cîndva să cadă în vreo ispită, dar îi va da ajutor grabnic. Stihul se aseamănă foarte cu graiurile apostoleşti: „Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să vă ispitiți mai presus de ceea ce puteți, ci va face împreună cu ispita şi împlinirea, ca să puteți a suferi."

23 Iar Tu, Dumnezeule, pogorî-vei pe dînşii în puțul stricăciunii.

Pentru că îi va da la pedeapsă necurmată pe cei ce îndrăznesc a vrăjmăşui pe cel drept. Că „puț al stricăciunii" a numit munca nescăpată, fiindcă - precum cel ce a căzut în vreun puț plin de tină şi de noroi este cu neputință a scăpa de pierzare din el - aşa şi cel ce se pedepseşte de Dumnezeu nu poate să afle mîntuire într-alt fel. Şi zice - o ticăloşilor! - ascultați:

24 Bărbații sîngiurilor şi ai vicleşugului nu-şi vor înjumătăți zilele lor,

Pentru că Tu, Doamne, aduci grabnică moarte asupra celor ce voiesc a trăi cu ucideri şi cu vicleşug, nelăsîndu-i să trăiască vremea legiuită, iar eu - zice David - şi cîți ca mine nădăjduim ajutorul de sus ne vom mîntui. Iar prin cele de aici înainte a tîlcuit mai luminat acest lucru, zicînd:

iar eu, Doamne, voi nădăjdui spre Tine.

Că, ştiind puterea şi dreapta Ta hotărîre, aştept ajutorul de la Tine.

TÎLCUIREA PSALMULUI 55

Întru sfîrşit, pentru norodul care se depărtase de la cele sfinte.
Lui David, întru scrierea stîlpului,
cînd l-au prins pe el cei de alt neam în Gat.

Scrierea-deasupra însemnează că înțelegerea Psalmului este îndoită, potrivindu-se şi lui David, şi norodului ce se robise şi fusese silit a locui în țară străină, şi încă multora din cei de aici înainte.

Căci acest „pentru norodul ascuns de la cele sfinte şi cuvioase” însemnează ori: „robit şi despărțit de sfînta cetate”, care era Ierusalimul, ori: „cel ce se depărtează el însuşi de Dumnezeu, de la credința către Dînsul”. Că foarte se aseamănă patimile lor, căci şi norodul Iudeilor slujea Babilonienilor de altă seminție, şi David, fugind de Saul, s-a făcut nemernic[134] celor de altă seminție. Se cuvine însă a şti că Proorocul a mers în Gat de două ori. Întîi, bănuindu-l aceia că este vrăjmaş şi primejduindu-se, a fost slobozit şi a scăpat fățărnicind nebunia şi ieşirea din minte; iar pe urmă, aflînd îndrăzneală, a petrecut acolo cu pace. Dar Psalmul acesta l-a scris după ce a pătimit primejdia dintîi.

Miluieşte-mă, Dumnezeule, că m-a călcat omul, toată ziua dîndu-mi război m-a necăjit.
2 Călcatu-m-au pe mine vrăjmaşii mei toată ziua,

Zice: Fiind gonit şi supărat cu război de vrăjmaşi feluriți, aştept totdeauna a Ta iubire de oameni, o Stăpîne! Iar pe acest „toată ziua”, Simmah l-a tălmăcit: „în fiecare zi”, adică „necurmat şi neîncetat”.

că mulți sînt cei ce se luptă cu mine de la înălțime.

Nu mă tem - zice - de bunele-norociri ale oamenilor, în nădejdea cărora au pornit războiul împotriva noastră. Că „înălțime” a numit buna-norocire vremelnică de acum, pe cea de o zi, nestatornică, stricăcioasă, pe cea care curge nu după multă vreme. Apoi, ne învață de ce nu se cuvine a ne teme de cei ce se fălesc pentru bunele-norociri:

3 Ziua nu mă voi teme, şi voi nădăjdui spre Tine.

Zice: Avînd al Tău ajutor, nu mă tem de buna-norocire vremelnică. Simmah a tălmăcit acest stih aşa: „Ori în care zi m-aş fi temut, spre Tine am nădăjduit.” Împotriva fricii - zice - pun cutezarea spre Tine. Deci bine a pus pe acest „iar eu voi nădăjdui spre Tine”, în loc de: Nu este altcineva care să poată izbăvi pe cei supărați de cei ce-i vrăjmăşesc, fără numai singură purtarea Ta de grijă, o Stăpîne! Iar prin ce a zis mai departe a strălucit acest stih mai luminat:

4 Întru Dumnezeu voi lăuda cuvintele mele,

Lăudate - zice - sînt înaintea lui Dumnezeu rugăciunile întinse prin pocăință, pe care nu voi înceta aducîndu-le Lui.

spre Dumnezeu am nădăjduit, nu mă voi teme de ce-mi va face mie trupul.

„Trup” a numit pe oamenii ce au viața groasă şi tîrîtoare pe jos, şi zice: Grăind, împodobesc ale mele cuvinte cu pomenirea lui Dumnezeu şi, dîndu-mi-se război, îi defaim pe neprieteni, bizuindu-mă purtării Tale de grijă.

5 Toată ziua cuvintele mele au urît, împotriva mea - toate gîndurile lor spre rău.

Zice: Tot gîndul ei îl pornesc spre vrăjmăşiile împotriva mea, întorcîndu-se de la cuvintele mele ca de la nişte mincinoase şi lepădînd răspunsul meu. Şi este cu putință a vedea pe mulți pătimind acelaşi lucru pînă în vremea de acum, de la oameni şi de la draci.

6 Locui-vor şi se vor ascunde, aceia călcîiul meu vor păzi, aşteptînd sufletul meu.

Simmah a tălmăcit mai luminat acest stih: „Se adunau pe ascuns - zice - şi urmele mele le pîndeau, aşteptînd sufletul meu.” Prin cele zise, a arătat puterile lor, pîndirile şi bîntuielile.

134 venetic, străin

7 Pentru nimic îi vei împinge pe dînşii,

Lesne Îți este Ție şi foarte uşor - zice - a-i împinge pe dînşii, şi a-i surpa şi a-i da morții. Căci acest „pentru nimic”, l-a pus în loc de: „fără osteneală, cu lesnire”.

întru mînie noroade vei sfărîma.

Că nu numai pe aceştia, ci şi pe toți cei ce voiesc şi aleg a trăi întru fărădelege îi vei da la munca plină de urgie.

8 Dumnezeule, viața mea am spus Ție.

Zice: Toate ale mele îți sînt arătate Ție: lucrurile, graiurile, gîndurile. Aşa a tălmăcit şi Simmah: „Cele din lăuntrul meu sînt numărate de Tine.”

Pus-ai lacrimile mele înaintea Ta, ca şi întru făgăduința Ta.

Ai căutat - zice - spre lacrimile mele, şi ai împlinit făgăduințele: căci, legiuind, Tu Te-ai făgăduit să asculți şi să auzi pe cei nedreptățiți ce suspină, după cum zice în *Lege*: „Va suspina către Mine, şi îl voi auzi pe dînsul, că milostiv sînt.”

9 Întoarce-se-vor vrăjmaşii mei înapoi

Primind Tu a mea cerere, neprietenii vor fugi şi vor înceta din semeție şi dîrzenie.

ori în ce zi Te voi chema. Iată, am cunoscut că Dumnezeul meu eşti Tu.

Că, primindu-mi Tu cererea, mă încredințez prin înseşi lucrurile cîtă purtare de grijă ai pentru mine.

10 Întru Dumnezeu voi lăuda graiul, întru Dumnezeu voi lăuda cuvîntul. Spre Dumnezeu am nădăjduit, nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul.

Bună este şi aici judecata proorocească, ce aduce rugăciunea Preacuratei şi de o ființă Treimi, şi zice: Nu sufăr nici a grăi fără chemarea Ta, ci şi un mic grai grăind, ori rostind cuvinte mai lungi, le voi împodobi cu a Ta numire şi, nădăjduindu-mă Ție, voi defăima vrăjmăşiile omeneşti.

11 Întru mine sînt, Dumnezeule, rugăciunile ce voi răsplăti laudei Tale.

Voi plăti făgăduințele - zice - cu bună cunoştință. Că „rugăciuni” numeşte făgăduințele către Dumnezeu. Aşa şi în alt loc: „Răsplăti-voi Ție rugăciunile mele, pe care le-au osebit buzele mele şi le-a grăit gura mea întru necazul meu.” Apoi, ne învață pentru ce sînt făgăduințele:

12 Că ai izbăvit sufletul meu din moarte, ochii mei de lacrimi şi picioarele mele din alunecare.

După ce m-ai împlătoşat, şi m-ai întemeiat şi după ce m-ai încredințat că am nădăjduire întărită, întru acestea voi împlini şi cîntarea mea de acum.

Bine voi plăcea înaintea Domnului în lumina celor vii.

Că, după ce am dobîndit atîtea faceri de bine şi m-am ridicat deasupra multor bîntuieli, mă voi griji de a Ta slujbă şi voi alege viețuirea care Ție Îți va fi plăcută iar mie îmi va pricinui viață veşnică şi lumina făgăduită celor ce petrec după *Lege*. Iar acestea - după cum am zis - se potrivesc şi Fericitului David, şi celor ce erau robiți în Babilon. Se potrivesc încă şi nouă, celor ce pătimim multe bîntuieli de la oameni şi de la draci, dar scăpăm de vătămare prin dumnezeiasca purtare de grijă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 56

Întru sfîrşit, să nu strici, al lui David, întru scrierea stîlpului, cînd fugea el de la fața lui Saul în peşteră.

Scăpînd şi de primejdia cea dintîi, şi de cea de a doua, marele David a scris dumnezeiasca facere de bine ca într-un stîlp, întru pomenire. Încă şi Psalmul de față, ca şi cel dinainte, trimite pe cititor la „sfîrşit", fiindcă amîndouă proorocesc lucrurile ce vor să fie: acela a vestit mai-nainte cele pentru norod, iar acesta mai-nainte propovăduieşte chemarea neamurilor. Şi este adăugat acest grai: „să nu strici", care ne descoperă gîndul lui David. Fiindcă putea să-l ucidă pe Saul, şi cu junghierea lui să strice războiul şi să ia împărăția, dar nu a suferit să facă aşa, zicînd către sine: Să nu strici fapta bună a nepomenirii de rău. Şi istoria aminteşte cuvintele lui: „Să nu-mi dea mie Dumnezeu - zice - să-mi tind eu mîna spre Saul, că este unsul Domnului." Deci după cuviință a adăugat acest „să nu strici" lîngă scrierea-deasupra, învățîndu-ne ce fel de gînduri a avut ca să nu ucidă pe vrăjmaş.

Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă, că spre Tine a nădăjduit sufletul meu! Şi în umbra aripilor Tale voi nădăjdui, pînă ce va trece fărădelegea.

Fiind închis în peşteră şi văzîndu-i pe neprieteni prinşi în mîna lui, Proorocul vesteşte dumnezeiasca milă şi arată nădejdea către Dumnezeu. Iar „umbră a aripilor", de multe ori am tîlcuit că numeşte dumnezeiasca purtare de grijă. Îndoirea milei, adică a lui „miluieşte-mă", arată covîrşirea primejdiei. Iar pe acest „pînă ce va trece fărădelegea", Achila l-a tălmăcit mai luminat: „pînă ce va trece bîntuirea", iar Simmah: „pînă va trece supărătorul". Deci: Nu voi înceta - zice - rugîndu-mă, pînă ce nu mă voi izbăvi de cei ce mă bîntuiesc - că Cei 70 i-au numit „nelegiuire" pe bîntuitori, din faptele lor.

2 Striga-voi către Dumnezeul cel prea-înalt, Dumnezeul cel ce a făcut mie bine.

Zice: Avînd ca dascăl cercarea dumnezeiescului ajutor, mă rog după obicei a-l dobîndi pe acesta. Iar „strigare" numeşte sîrguința sufletului.

3 Trimis-a din cer şi m-a mîntuit, dat-a spre ocară pe cei ce mă calcă pe mine.

Că, învrednicindu-mă - zice - de a Ta purtare de grijă, ai arătat vrednici de rîs pe neprietenii mei. Încă şi istoria ne învață că, după ce Saul s-a sculat şi s-a depărtat, David i-a urmat şi i-a arătat facerea de bine din noaptea aceea, cum - prinzîndu-l în mîna lui - nu a adus asupră-i rana de moarte. Şi acest lucru era ocară prea-mare celui mîntuit, ce gonea pe mîntuitorul său. Deci pentru aceea strigă, mulțumind:

4 Trimis-a Dumnezeu mila Sa şi adevărul Său şi a izbăvit sufletul meu din mijlocul puilor de lei.

Dobîndind - zice - dreapta iubire de oameni, m-am izbăvit de fierimea[135] războinicilor (adică de năravul ca de fiară), căci au năvălit ca nişte lei, vrînd să mă rupă. Şi a înjugat adevărul cu mila, arătînd dreptatea iubirii de oameni.

Adormit-am tulburat.

135 cruzimea

Teodotion a tălmăcit acest grai aşa: „adormit-am împreună cu cei ce mă cheltuiau”, Achila: „cu cei ce mă mîncau”, iar Simmah: „cu cei ce mă ardeau”, în loc de: Adormit-am cu gîndurile ce mă cheltuiau mai de tot, căci mă muşcau adînc, mai să-mi şi ardă mintea de tot. Deci - zice - după cuviinţă mă tulburam, fiind silit a dormi între unii ca aceştia. Căci pe Saul şi pe cei ce împreună îl cheltuiau i-a numit şi „arzători”, şi „mîncători”, şi „pui de lei”, tîlcuind socoteala lor fierească şi năravul ucigaş. Şi ne învaţă mai luminat acest lucru prin cele de aici înainte:

Fiii oamenilor: dinţii lor - arme şi săgeţi, şi limba lor - sabie ascuţită.

După ce i-a numit pe aceia „pui de lei”, a pomenit şi dinţii, asemănîndu-i pe dînşii cu ascuţişurile şi cu săgeţile, şi limba - cu sabia ascuţită. Şi prin toate însemnează sfaturile lor ucigaşe.

5 Înalţă-Te peste ceruri, Dumnezeule, şi peste tot pămîntul - slava Ta!

Şi vrednic lucru este a Te lăuda pe Tine pentru toate, Cel ce eşti crezut că petreci în cer şi umpli tot pămîntul de mărirea Ta. Şi Fericitul Avacum a zis aceasta: „Acoperit-a cerurile bunătatea Ta, şi de lauda Ta este plin pămîntul.” Iar pe acest „înalţă-Te” l-a pus în loc de: Arată-Ţi tuturor oamenilor înălţimea Ta!

6 Cursă au gătit picioarelor mele şi au împilat sufletul meu.

Şi nu s-au îndestulat cu aceasta, ci şi:

Săpat-au înaintea feţei mele groapă, şi au căzut într-însa.

Punîndu-mi curse şi aşezîndu-mi pîndiri, s-au vînat ei de noi şi s-au prins întru cursele lor.

7 Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea, cînta-voi şi voi lăuda întru mărirea mea.

Simmah a tălmăcit acest stih aşa: „Întemeiată este inima mea.” Şi zice: Văzînd arătată purtarea Ta de grijă, nu mă mai tem de feluritele măiestrii ale vrăjmaşilor, ci sînt gata şi sprinten a urma graiurilor Tale şi a lăuda facerile Tale de bine.

8 Deşteaptă-te, mărirea mea, deşteaptă-te, psaltire şi alăută!

De aici îşi porunceşte lui-şi a aduce dumnezeiasca laudă. Iar „slavă a sa” numeşte darul proorocesc, iar pe sine - „psaltire şi alăută”, ca cel ce s-a făcut unealtă a Duhului.

Scula-mă-voi dimineaţă.
9 Mărturisi-mă-voi Ţie întru noroade, Doamne, cînta-voi Ţie întru neamuri.

Nu numai acum - zice - voi aduce Ţie această cîntare de laudă, ci şi după ce va răsări Lumina cea adevărată, şi va risipi noaptea lungă a neştiinţei şi va arăta zorile zilei aşteptate, prin venirea Lui către noi în trup şi prin baia naşterii şi a zidirii de a doua oară. Voi fi dascălul tuturor neamurilor şi noroadelor şi - folosind gurile lor ca pe nişte strune - voi cînta cîntare de mulţumire. Pentru ce - o Proorocule? Spune-ne pricina şi chipul!

10 Că s-a mărit pînă la ceruri mila Ta şi pînă la nori adevărul Tău.

Că nu numai cerul şi Îngerii ce îşi au locuinţa întru acesta au cunoscut mila Ta, dar şi prin nori ai arătat adevărul Tău. Iar dumnezeiasca *Scriptură* numeşte „nori” pe cei învredniciţi de dumnezeiescul dar. Dumnezeul tuturor ne învaţă aceasta prin Isaia Proorocul, care - după ce a zis pentru Israil: „Voi părăsi via Mea, şi nu se va mai tăia, nici se va mai săpa” - a adăugat: „Şi norilor voi porunci să nu plouă peste dînsa.” Că, precum norii primesc pricinile ploii de aiurea, aşa şi

Proorocii şi Apostolii, învățîndu-se de dumnezeiescul dar, au adus sufletelor oamenilor dumnezeiasca adăpare.

11 Înalță-Te peste ceruri, Dumnezeule, şi peste tot pămîntul - slava Ta!

Că, arătîndu-se de sus adevărul prin norii cei duhovniceşti, adică prin Prooroci şi Apostoli, prea-înalt S-a arătat Domnul tuturor, Făcătorul cerului şi al pămîntului, primind de la oameni laudă în tot pămîntul şi marea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 57

Întru sfîrşit, să nu strici. Al lui David, spre scrierea stîlpului.

De aceeaşi înțelegere se ține şi Psalmul acesta, povestind răutatea lui Saul şi a celor ce ca dînsul au socoteala cumplită şi mințirea cuvintelor. Căci el, jurîndu-se de multe ori să strice vrajba, a călcat toate jurămintele. Şi iarăşi este adăugat acest „să nu strici", fiindcă, după ce l-a prins de două ori în mînă, David n-a voit a-l ucide pe Saul.

De grăiți dreptate după adevăr, cele drepte judecați, fiii oamenilor!

Acestea le grăieşte către Saul, care se jurase că nu-l va mai goni, dar s-a ostăşit asupră-i, peste jurăminte. Şi zice: Tu fă-te judecător al acelora lucrate de tine şi scoate hotărîrea bună şi dreaptă. Iar dacă nu poți să cunoşti a ta boală ori să te faci doctor al acesteia, cum vei găti altora doctoria adevărului? Nu vei putea zice.

2 Pentru că în inimă fărădelegi lucrați pe pămînt, nedreptate mîinile voastre împletesc.

Ale tale - zice - sînt şi graiurile de pace, şi sfaturile rele şi măiestriile feluritelor bîntuieli; deci vezi dacă se potrivesc lucrurile tale cu cuvintele. Căci în zadar ți-am încredințat judecata mea ție, celui ce nu suferi a judeca cu dreptate.

3 Înstrăinatu-s-au păcătoşii din matcă, rătăcit-au din pîntece, grăit-au minciuni.

Zice: De mult v-ați depărtat pe sine-vă de la adevăr şi ați îmbrățişat minciuna. Iar a zice minciuna şi urîciunea către aproapele este de laudă mai vîrtos în vremea de acum, după cum s-a zis de noi mai sus.

Pe acest „din matcă şi din pîntece" l-a adăugat fiindcă Dumnezeu a cunoscut lucrurile lor mai-nainte de plăsmuirea lor. Aşa a zis şi către Ieremia: „Mai-nainte de a te plăsmui Eu pe tine în pîntece te ştiu, şi mai-nainte de a ieşi tu din matcă te-am sfințit"; şi, către Faraon: „Întru însuşi acest lucru te-am ridicat Eu pe tine, ca să-mi arăt Eu puterea Mea întru tine." Dar nu mai-nainte cunoştința lui Dumnezeu l-a făcut rău pe Faraon sau sfînt pe Ieremia, ci El mai-nainte a cunoscut lucrul ce va să fie, ca un Dumnezeu.[136]

4 Mînia lor este după asemănarea şarpelui,

Aduce aminte pomenirea de rău şi vrăjmăşia şarpelui.

ca a unei aspide surde, care îşi astupă urechile sale.
5 Care nu va auzi glasul descîntătorilor, al doctorului ce doctoreşte cu înțelepciune.

136 Vrea să spună că nu există pre-destinare: omul este deplin liber să-şi schimbe cursul vieții, dar Dumnezeu cunoaşte dinainte drumul pe care îl va urma fiecare.

Şi îşi astupă urechile ca aspida, căreia îi place să facă acest lucru pentru covîrşirea răutății, ca să nu se îndulcească de cîntări, nici să se supună doctoriei gătite de cel ce se numeşte „înțelept”, adică descîntătorului fiarelor. (Nu-l numeşte cu adevărat înțelept pe acesta, ci socotit aşa de către unii, precum zice şi de cei înțelepți a face rău, care nu au cunoscut binele: „Unde este înțeleptul, unde - cărturarul?”) Aşadar, cu toate că Fericitul David a rostit multe cuvinte către Saul, numindu-se pe sine rob al lui iar pe acela domn şi împărat şi arătîndu-i prin înseşi lucrurile că nu-i voieşte junghierea, acela nu s-a înduplecat să strice vrajba. Deci prea-potrivit l-a asemănat pe dînsul cu aspida, care nu este surdă după fire, ci îşi astupă urechile şi leapădă răsunarea cîntării.

Iar pe acest „glasul descîntătorilor, al doctorului care doctoreşte cu înțelepciune”, Simmah l-a tălmăcit aşa: „se cîntă cu cîntece ale înțeleptului”, încît arătat este că doctoria a numit-o cîntare, ca dintru aceasta să facă arătată uciderea lui Saul şi a celor ca dînsul, „ori în ce fel de vrednicie, şi treaptă sau loc ar fi”, cum s-a zis de noi mai sus.

Bine ar fi înțeles cineva dacă ar fi socotit că acestea s-au zis şi asupra ereticilor, asupra arienilor[137], şi evnomienilor[138], şi macedonienilor[139], şi a celor ce bolesc cu dogme asemenea cu aceia. Pentru că şi pe dînşii, cu dreptate i-ar fi numit cineva cîntători şi descîntători, şi maică ce într-o scurtă clipeală de vreme naşte iar pe cei născuți a doua oară (botezați adică), arătat fiind că ei cunosc tainele: căci se obişnuiesc a boteza în numele Tatălui, şi al Fiului şi al Sfîntului Duh şi după ieşirea celor trei afundări. Cei ce v-ați învrednicit de punerea de fii ştiți ce zic. Ereticii aceştia predanisesc boală prea-cumplită celor aşa-zis botezați de dînşii, iar mai bine să zic cufundați, unii zicînd: „slavă Tatălui, prin Fiul, întru Sfîntul Duh”, iar alții: „slavă Tatălui şi Fiului întru Sfîntul Duh”. Astfel, pe închinata Dumnezeire cea nedespărțită - Care de-a pururea Se află întru Tatăl, şi în Fiul şi în Sfîntul Duh - ei o iau şi o înțeleg întru treime de dumnezei. Iar mai vîrtos predanisesc: „mare, şi mic şi mai mic”, despărțind cu cumpănă a nepotrivirii, prin limbă bîrfitoare, dumnezeirea Preacuratei Treimi cea prea-necumpănită, şi întru o Ființă, întru o Împărăție, întru o Domnie, întru o Dumnezeire, întru o putere şi întru toate cîte se cuvin fericirii Acesteia. Ticăloşii către care mai ales s-a zis proorocia s-au obişnuit a numi cu obrăznicie pe Tatăl: „Dumnezeu şi Împărat”, pe Fiul: „Domn, şi slujitor” al Aceluia şi făptură făcută de Dînsul mai-nainte de celelalte făpturi; iar pe Duhul Sfînt: „rob şi slujitor al Fiului”. Că nu numai către Saul şi către cei ca dînsul a zis Preasfîntul Duh, prin cinstită limba Proorocului:

6 Dumnezeu va zdrobi dinții lor în gura lor,

Dumnezeu, văzătorul tuturor, va arăta deşarte măiestriile lor împotriva noastră:

măselele leilor le-a sfărîmat Domnul.

În Psalmul dinainte i-a numit pe dînşii „pui de lei”, iar aici: „lei”; de aceea a pomenit „dinți” şi „măsele”, numind „măsele” dinții cei mai din lăuntru, cu care mărunțim hrana. Deci aşa ne-am învățat că Dumnezeul tuturor va risipi feluritele lor vrăjmăşii şi clevetiri.

7 De nimic se vor face, ca apa ce trece.

Vor fi - zice - lesne defăimați, asemenea apei ce se risipeşte şi care este cu totul netrebnică.

---

137 Ucenici ai marelui ereziarh şi hulitor Arie, cel care nu recunoştea pe Hristos ca Dumnezeu, spunînd că Mîntuitorul este prima făptură zidită de Dumnezeu Tatăl. Arienii, măcar că ştiau dogmele şi se numeau „Creştini”, îi mai botezau o dată pe cei deja creştinați, aşa cum arată Fericitul Teodorit în continuare.

138 Ucenici ai ereziarhului Evnomie. Evnomienii şi macedonienii nu primeau Dumnezeirea ca Ființă Unică, Firea cea împreună a nedespărțitei şi neamestecatei Treimi, lepădîndu-se cu alte cuvinte de Sfînta Treime.

139 Vezi nota dinainte.

Întinde-va arcul Său pînă unde vor slăbi.

Că nu încetează îmbulzindu-i pe dînşii cu pedepsele, pînă cînd va risipi puterea lor, aducînd asupra lor topire şi risipire:

8 Ca ceara ce se topeşte vor lipsi,

După ce îi va ajunge înfocatul vifor aducător de moarte şi îi va apuca pe dînşii.

căzut-a foc peste dînşii, şi n-au văzut soarele.

Ca nişte ceară ce se apropie de foc şi se topeşte, aşa se vor risipi şi se vor lipsi de viață, că aceasta a zis „şi n-au văzut soarele", fiindcă cei ce mor nu pot să vadă razele soarelui.

9 Mai înainte de a cunoaşte spinii voştri ramnul, ca pe nişte vii, ca întru mînie îi va înghiți pe dînşii.

Simmah a tălmăcit stihul mai luminat: „Mai înainte de a ajunge spinii voştri să se facă ramn[140], furtuna îi va ridica încă de vii, ca pe unii cu totul uscați." *Dumnezeiasca Scriptură* numeşte „spin" tot păcatul, iar „ramnul" este spin, dar se face prea-mare, şi se aseamănă copacului, şi aruncă şi sloboade venin prea-cumplit. Deci proorocia îngrozeşte cu pedeapsă grabnică şi pe Saul, şi pe ajutătorii acestuia, zicînd: Mai-nainte de a creşte răutatea voastră - încît să se asemene ramnului, adică spinului celui prea-mare, care este răutatea cea prea-rea - vă va apuca pe voi rană slobozită de Dumnezeu şi vă va pierde. Că acest lucru a zis „îi va înghiți": că, precum hrana ce se macină, şi se mărunțeşte de măselele dinților, şi se înghite şi de aici se face nevăzută - aşa şi voi vă veți da uitării. Care lucru s-a şi întîmplat cu adevărat, că - după puțină vreme - primind rana întru războiul celor de altă seminție, Saul nu a mai crescut răutatea, ci nevrînd a oprit şi a dezlegat războiul împotriva lui David.

10 Veseli-se-va dreptul cînd va vedea izbîndă, mîinile sale îşi va spăla întru sîngele păcătosului.

Privind pe lucrătorul răutății muncindu-se, grijitorul faptei bune se veseleşte, dar nu batjocorindu-l pe acela, ci văzînd dumnezeiasca purtare de grijă care nu suferă a trece cu vederea pe cei nedreptățiți. Şi îşi spală mîinile, nu roşindu-le şi pîngărindu-le cu sînge, ci arătîndu-se pe sine nevinovat şi despărțit de răutatea aceluia. Nu şi le spală „întru sînge", după cum au socotit oarecari, ci „de sînge", fiindcă n-a avut cu acela nici o împărtăşire.

11 Şi va zice omul: Dacă este roadă dreptului cu adevărat, apoi negreşit este Dumnezeu judecîndu-i pe dînşii pe pămînt.

Acest „apoi negreşit" este pus aici întăritor şi adeveritor. Şi zice că, văzînd pe cel ce trăieşte cu păgînătate pedepsindu-se în viața aceasta, fiecare va mărturisi că este Dumnezeu, Care priveşte peste cele ce se fac, şi le ocîrmuieşte pe toate cu înțelepciune, şi drepților le va împărți rodurile potrivite, iar pe cei ce le-au ales pe cele împotrivnice îi va pedepsi şi va aduce asupra lor pedepsele vrednice.

TÎLCUIREA PSALMULUI 58

140 Creangă vînjoasă pe care cresc spinii.

Întru sfîrşit, să nu strici, al lui David, spre scriere stîlpului. Cînd a trimis Saul şi l-a păzit pe el în casa lui, ca să-l omoare.

Fiind robit de zavistie, Saul măiestrea moartea lui David. Şi oarecînd, ospătîndu-se împreună cu dînsul, a voit să-l înseliţeze cu sulița. Ferindu-se David şi scăpînd de moarte, Saul s-a ispitit iarăşi să-l prindă şi, trimiţînd pe oarecari, le-a poruncit a-i păzi casa, arătînd vădită vrăjmăşie. Dar soția lui David (Micol, fiica lui Saul) i-a spus aceasta bărbatului său şi l-a făcut de a fugit pe fereastră. Iar ea, luînd haine (după cum ne învață istoria), a făcut patul, şi a alcătuit cu hainele un chip de bolnav şi l-a arătat de departe celor rînduiți să păzească, zicînd că David este supărat de oarecare boală. Acestea s-au întîmplat noaptea, iar la ziuă meşteşugirea s-a făcut prea-arătată lui Saul şi ostaşilor săi. Deci întru acea vreme, scăpînd de pîndire, a scris Fericitul David Psalmul acesta. Dar zice puține din cele făcute atunci, iar pe cele mai multe le prooroceşte, primind raza dumnezeiescului Duh, mai-nainte văzînd turbarea Iudeilor asupra Mîntuitorului şi Dumnezeului nostru: pentru că, străjuind cu ostaşii mormîntul Stăpînului, şi Iudeii au aflat hainele după ce s-a făcut ziuă, dar nu L-au văzut pe mortul străjuit, Care înviase, dezlegînd şi stricînd stăpînirea morții. Deci, văzînd ale sale pîndiri şi mai-nainte văzînd că Dumnezeul lui Israil - Ziditorul şi Stăpînul tuturor, Care avea să iasă dintr-însul după trup - va pătimi de la Iudei mai grele vrăjmăşii, Fericitul David mai-nainte vesteşte chemarea neamurilor şi risipirea Iudeilor.

Scoate-mă de la vrăjmaşii mei, Dumnezeule, şi de cei ce se scoală asupra mea izbăveşte-mă!

Dreaptă este cererea Proorocului, că s-a rugat a se izbăvi de cei ce îi dădeau război cu nedreptate. Apoi, povesteşte scopul acestora:

2 Izbăveşte-mă de cei ce lucrează fărădelegea şi de bărbații sîngiurilor mă mîntuieşte!

Zice: Ucigaşi sînt, şi vrăjmaşi şi nelegiuiți, cărora nu le-am adus nici o vătămare sau pagubă.

3 Că, iată, au vînat sufletul meu, pusu-s-au asupra mea cei tari.

Punînd la cale măiestrii de tot felul, se ispitesc a mă ucide, bizuindu-se pe a lor putere. Dar - zice - poate caută a mă pedepsi fiind ei mai-nainte nedreptățiți de mine. Deci pentru aceea adaugă:

4 Nici fărădelegea mea, nici păcatul meu, Doamne,

Nici un lucru de mîhnire - zice - nu s-a făcut de la noi către dînşii, ci măiestresc moartea mea neavînd nimic să mă învinovățească:

fără de nelegiuire am alergat şi m-am îndreptat,

Acestea se potrivesc mai adevărat nu lui David, ci Celui din David, Care este şi Domn lui David. Singur Acela n-a făcut păcat, nici nu s-a aflat vicleşug în gura Lui: căci nimeni nu este fără de păcat, fără numai unul Dumnezeu, şi Acesta este Însuşi Cel ce, pentru multa iubire de oameni, S-a întrupat din David. Dar şi Fericitul David zice acestea, ca întru închipuire, nemărturisind că e fără păcat, ci învățîndu-ne că pătimea pîndiri de tot felul fără a-l nedreptăți cu nimic pe Saul, ci făcîndu-i bine de multe ori. Aşa a tălmăcit şi Simmah: „Nefiind păcat, aleargă ca să-l bată."

5 scoală-Te întru întîmpinarea mea şi vezi!

Zice: Pe Tine, Care pe toate le şti arătat, Te rog să Te faci judecător al acestui lucru.

Şi Tu, Doamne Dumnezeul Puterilor, Dumnezeul lui Israil, ia aminte a cerceta toate neamurile!

Privind nepăcătuirea întru singur Cel născut după trup dintru dînsul şi mai-nainte văzînd cu duhul nebunia Iudeilor asupra Lui, Îl roagă pe Domnul Puterilor şi Dumnezeul lui Israil să lase negrijiți pe Iudei, şi toată purtarea de grijă să o mute spre neamuri şi să le strălucească cu lumina cunoştinței de Dumnezeu. Şi, după ce le-a vestit pe acestea neamurilor, mai-nainte vesteşte şi pedepsele Iudeilor:

Să nu Te milostiveşti spre toți cei ce lucrează fărădelegea!

Îngrețoşîndu-se de covîrşirea păgînătății - de vreme ce vedea Crucea cu ochi prooroceşti şi i se părea că aude pe Domnul slavei zicînd: „Părinte, lasă-le lor păcatul, că nu ştiu ce fac!" - se roagă ca ei să nu dobîndească nici o iertare. Apoi, mai-nainte le vesteşte lipsa hranei celei duhovniceşti, care va să fie:

6 Întoarce-se-vor către seară, şi vor flămînzi ca un cîine şi vor înconjura cetatea.

Zice: Precum cîinii obişnuiesc noaptea a înconjura ulițele cetăților, fiind siliți de lipsa pîntecelui, aşa se vor face aceştia goi de toată purtarea de grijă duhovnicească, şi nu vor dobîndi nici darul proorocesc şi se vor face pustii de tot de purtarea de grijă arhierească. Şi ca nişte cîini vor fi înconjurînd, neînvrednicindu-se a se împărtăşi nici măcar din fărîmiturile ce cad de la masa domnilor lor, după glasul evanghelicesc. Apoi, ne învață mai luminat pricina pedepsei:

7 Iată, aceia vor grăi cu gura lor, şi sabie - în buzele lor, că: Cine a auzit?

Cu limba - zice - lucrează uciderea, grăind cuvintele ca suliță şi sabie ascuțită. Şi lucrurile mărturisesc cuvintelor acestora, căci cu limba L-au răstignit pe Stăpînul, strigînd: „Ridică-L, ridică-L, răstigneşte-L pe El! Sîngele Lui - asupra noastră şi asupra feciorilor noştri!" Şi, prin oastea lui Pilat, au pus lucrul deasupra cuvintelor, adică lucrul a urmat cuvintelor, şi L-au răstignit pe Mîntuitorul pe Cruce. Acest lucru l-a zis şi cuvîntul proorocesc: „Aceştia vor grăi cu gura lor, şi sabie - în buzele lor, că: Cine a auzit?" Adică folosesc cuvinte în loc de sabie şi lucrează ca şi cum n-ar fi nimeni să vadă, căci aşa se înțelege acest „cine a auzit?". Deci le îndrăznesc pe acestea ca şi cum nimeni n-ar privi, nici n-ar auzi cele ce se fac, şi ca şi cum nimeni nu i-ar pedepsi. Că această înțelegere a tălmăcit şi Simmah şi, în loc de „cine a auzit?", a pus: „ca şi cum nimeni n-ar auzi". Pentru care, mai-nainte văzînd înțelegerea aceasta a lor, David adaugă, zicînd:

8 Şi Tu, Doamne, Îți vei rîde de dînşii,

Deci ei le îndrăznesc pe acelea, iar Tu auzi, şi vezi şi Îți rîzi de deşertăciunea lor.

de nimic vei face toate neamurile.

Nu numai pe aceia, ci toate neamurile Îți este lesne Ție a le birui. Aşa a zis şi dumnezeiescul Isaia, sîrguindu-se a arăta covîrşirea dumnezeieştii puteri: „Dacă toate neamurile sînt ca o picătură din cadă şi ca o plecare de cumpănă, şi ca un scuipat s-au socotit şi se vor socoti, cui ați asemănat pe Domnul şi cu ce asemănare L-ați asemănat pe Dînsul?"

9 Puterea mea spre Tine voi păzi, că Tu, Dumnezeule, sprijinitorul meu eşti.

Pe Tine - zice - Te am sprijinitorul şi păzitorul puterii mele, căci a Ta purtare de grijă o dobîndesc.

10 Dumnezeul meu, mila Lui mă va întîmpina.

De-a pururea îmi întîmpini cererile - o Stăpîne! - şi, pentru covîrşirea iubirii de oameni, nu aştepți cereri şi rugăciuni.

Dumnezeul meu va arăta mie întru vrăjmaşii mei.

Proorocul socoteşte vrăjmaşi de obşte pe vrăjmaşii Mîntuitorului. Apoi, mai-nainte vesteşte şi pe cele ce vor fi, adică ce se va întîmpla acestora:

11 Să nu-i ucizi pe dînşii, ca nu cîndva să uite legea Ta!

Zice: Te rog să nu pătimească pierzare de tot, căci sînt între dînşii mulţi care se tămăduiesc cu doctoriile căinţei şi pocăinţei, „că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine, şi în iad cine se va mărturisi Ţie?" Deci cu care pedeapsă voieşti să-i pedepsească pe dînşii?

Risipeşte-i pe dînşii întru puterea Ta şi-i pogoară pe dînşii, scutitorul meu, Doamne!

Zice: În toată lumea risipeşte-i pe dînşii şi-i fă risipiţi şi pribegi, fiindcă rea împreună-glăsuire şi întocmire au avut asupra Ta. Şi ne învaţă care este această împreună-glăsuire:

12 Păcatul gurii lor - cuvintele buzelor lor.

Acestea sînt împreună-glăsuitoare cu cele tîlcuite mai înainte, cînd a zis: „Iată, aceştia vor grăi cu gura lor, şi sabie - în buzele lor." Şi aici mustră iarăşi păcatul gurii lor şi cuvintele buzelor lor, învăţîndu-ne prin toate că se vor pedepsi pentru graiul pe care l-au slobozit cu un glas, stricînd hotărîrea cea dreaptă a lui Pilat. Că acela voia să-L slobozească pe Mîntuitorul Hristos, fiind El nevinovat, dar aceştia au strigat: „Ridică-L, ridică-L, răstigneşte-L pe El! Sîngele Lui - asupra noastră şi asupra fiilor noştri!" Iar Simmah le-a tălmăcit pe acestea mai luminat: căci, în loc de: „risipeşte-i pe dînşii întru puterea Ta", a zis aşa: „Nestatorniceşte-i pe dînşii întru puterea Ta şi surpă-i pe dînşii, Doamne sprijinitorul nostru, după păcatul gurii lor şi după cuvintele buzelor lor." Adică: Fă-i pe dînşii nestatornici şi arată-i robi în loc de slobozi, pentru păcatul gurii lor şi pentru cuvîntul buzelor lor. Aşa a stricat Dumnezeu împreună-glăsuirea cea rea şi la facerea turnului (Babilonului), şi a dezlegat-o prin neunire şi vătămătoarei boli a unirii la un gînd a adus doctoria lecuitoare, adică despărţirea limbilor.

Şi să se prindă întru mîndria lor!

Să se pedepsească - zice - prin acelea pe care le-au îndrăznit. Şi - de vreme ce n-au vrut a sluji Mîntuitorului Hristos, ci au îmbrăţişat împărăţia Chesarului - se vor da robiţi Chesarului:

13 Şi din blestem şi minciună se vor vesti întru sfîrşit întru mînia sfîrşitului, şi nu vor fi.

Simmah a tălmăcit stihul mai luminat: „Să se prindă cu mîndria lor, sfîrşeşte-i pe cei ce grăiesc blestem şi minciună, întru mînie cheltuieşte-i, ca să nu fie." Că - de vreme ce s-au folosit de clevetiri şi pîri, zicînd că El a poruncit să nu dea bir Chesarului (după ce Îl auziseră pe Dînsul poruncindu-le să dea cele ale Chesarului, Chesarului, şi cele ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu), şi L-au prihănit cu blesteme multe şi cu ocări - pentru blesteme, şi pentru clevetiri şi pentru păcatul gurii lor a zis că au pătimit ei sfîrşitul acesta. Iar „sfîrşit" nu numeşte pieirea de tot, ci arată că nu vor mai fi ei norod al lui Dumnezeu, căci - răspîndindu-se prin lume şi fiind siliţi a robi Romanilor - acum sînt lipsiţi de slujba după *Lege*, petrec departe de mult-vestita mitropolie, s-au făcut pustii de purtarea de grijă împărătească, nu se îndulcesc de grijirea preoţească şi s-au golit de darul proorocesc. Deci acest „nu vor fi" se înţelege aşa: Nu vor mai vieţui de sine ca alte noroade, singură Palestina locuind-o, şi nu vor mai fi norod al lui Dumnezeu. Iar „sfîrşenii" numeşte feluritele pedepse, pentru că şi în vremea lui Gaie[141], al patrulea Chesar, au pătimit primejdii prea-mari, şi pe vremea lui Nero au căzut întru

141 Gaius-Caesar IV, supranumit Caligula, („Săndăluţă"), împărat Roman (37-41), altul care, printre altele, s-a numit pe sine-şi zeu.

multe rele întîmplări. Apoi, Vespasian a înconjurat cele mai multe cetăți ale Iudeii, iar Tit[142], după ce a stăruit şi a împrejurat cu oaste Ierusalimul, a surpat, şi a prădat cetatea şi pe cei ce au scăpat de moarte i-a dus întru robie. După acestea, au căzut de multe ori întru alte felurite întîmplări dureroase. Şi acum de asemenea, cînd se face pricină oarecare întru cetățile în care nemernicesc, pătimesc răni nevindecate - osîndindu-se şi fiind pedepsiți pentru blestemul, şi pentru minciuna şi pentru păcatul gurii lor - şi prin înseşi lucrurile se învață că Cel ce S-a răstignit este Domn şi Stăpîn al tuturor. Că aceasta a zis şi Proorocul:

Şi vor cunoaşte că Dumnezeu stăpîneşte pe Iacov şi marginile pămîntului.

Cu adevărat acesta este lucrul prea-slăvit: mai-nainte de Cruce, Mîntuitorul nu era crezut nici de înşişi Iudeii, iar după patima aceea prea-de-ocară, Cel răstignit stăpîneşte toată lumea, unii închinîndu-se de voie, iar alții - necrezînd întru Dînsul - fiind siliți a se supune fricii.

14 Întoarce-se-vor către seară, şi vor flămînzi ca nişte cîini şi vor înconjura cetatea.

Căci - de vreme ce o dată a zis: „întru mînia sfîrşitului, şi nu vor fi", iar apoi: „risipeşte-i pe dînşii întru puterea Ta" - ca să nu socotească cineva că Proorocul a grăit împotrivă, s-a folosit după cuviință de aceeaşi cuvîntare, şi zice că ei îşi vor petrece viața ca nişte cîini ce se topesc de foame şi înconjură cetatea noaptea, nedobîndind nici o hrană duhovnicească. Căci s-a făcut schimbare a lucrurilor: şi Iudeii, cei ce erau fii de demult, pentru a lor răutate au dobîndit rînduiala şi starea cîinilor; iar neamurile, asemănate de demult cîinilor, s-au învrednicit de cinstea fiilor.

15 Aceia se vor risipi să mănînce, iar de nu se vor sătura, vor cîrti.

Simmah a alăturat acest stih la cel mai dinainte şi a zis aşa: „Învîrtoşează-se către seară, să se tulbure ca nişte cîini ce înconjură cetatea răspîndindu-se, ca să nu înnopteze nesăturați." „Că ziua toată - zice - le este lor nu numai seară, ci şi noapte, zăcînd peste dînşii norul necredinței." Iar după Cei 70, se cuvine a înțelege aşa: Răspîndindu-se prin lume ca nişte cîini, aceştia caută hrana duhovnicească, dar - neaflînd-o, pentru că nu cred Celui propovăduit de toți Proorocii - se tulbură şi cîrtesc, arătînd şi întru aceasta nemulțumitoarea socoteală.

16 Iar eu voi lăuda puterea Ta şi mă voi bucura dimineața de mila Ta.

Deci, îndrăznind a face acele nelegiuiri, ei vor pătimi atîtea primejdii, iar eu voi lăuda mila Ta. Şi, răsărind lumina Ta cea gîndită şi dăruind lumii dimineața, voi proslăvi nemăsurata milostivire a Ta întru toate bisericile.

Că Te-ai făcut sprijinitorul meu şi scăparea mea în ziua necazului meu.

17 Ajutorul meu eşti, Ție voi cînta. Că Tu, Dumnezeul meu, sprijinitorul meu eşti, Dumnezeul meu, mila mea.

Zice: Am dobîndit pururea ajutorul Tău şi pentru a Ta purtare de grijă am scăpat de primejdiile ce mi s-au întîmplat. Pentru care, numai pe Tine Te ştiu Dumnezeu şi Te numesc izvor al milei şi al iubirii de oameni. Şi, văzîndu-le de departe cu ochi prooroceşti, Fericitul David mai-nainte a grăit primejdiile Iudeilor. Şi s-a făgăduit că va lăuda de-a pururea pe Stăpînul, şi îşi împlineşte

142 În anul 70 după Hristos, trupele lui Titus dărîmă Biserica din Ierusalim şi întreaga cetate, arînd locul cu plugurile la care erau înjugați prizonierii Iudei. Aşa s-a împlinit proorocia Mîntuitorului Hristos, Care, ieşind din Biserică, le-a spus ucenicilor: „Vedeți voi toate acestea? Adevărat grăiesc vouă: Nu va rămîne aici piatră pe piatră care să nu se risipească" (*Matei*, 24:2).

făgăduințele, aducînd cîntarea de laudă prin cei bine-credincioşi, „că precum după noapte, răsărind soarele dimineața, se luminează toate cele de sub cer, aşa şi venirea Soarelui Dreptății a pierdut întunericul păcatului, şi a dăruit lumina cunoştinței de Dumnezeu celor ce cred întru Dînsul, şi nu încetează dăruind-o în toate zilele.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 59

Întru sfîrşit, celor ce se vor schimba, întru scrierea stîlpului,
lui David, spre învățătură. Cînd a aprins Soval Mesopotamia Siriei şi Siria, şi s-a întors Ioav şi a bătut pe Edom în Valea Sărilor, douăsprezece mii.

Acestea s-au scris întru *A Doua Carte a Împăraților*. Iar scrierea-deasupra, „întru sfîrşit”, ne învață să înțelegem că s-a amestecat cu istoria şi oarecare proorocie. Şi este adăugat lîngă scrierea-deasupra: „celor ce se vor schimba”, schimbarea însemnînd prefacere, şi nu a lucrurilor făcute, ci a celor ce or să fie. Că n-a zis: „celor ce se schimbă”, ci: „celor ce se vor schimba”. Iar „scrisoarea stîlpului” este însemnătoare de biruință.

E nevoie însă a spune în scurt pricina proorociei. După ce a avut biruințele pe care le-am zis, Fericitul David a văzut mai-nainte cu ochii duhovniceşti nelegiuirea norodului ce avea să fie şi robia ce avea să li se întîmple pentru dînsa. Mai-nainte a văzut încă şi întoarcerea ce avea să se facă prin dumnezeiescul dar, şi a socotit de nevoie să le scrie şi pe cele de scîrbă, şi pe cele de bucurie, spre folosul oamenilor care vor fi în vremea lucrurilor acelora.

Dumnezeule, lepădatu-ne-ai pe noi şi ne-ai surpat.

Aici, mai-nainte zice robia, apoi dreptatea şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu:

Mîniatu-Te-ai, şi Te-ai milostivit spre noi.

Că Te-ai mîniat pentru nelegiuire, dar ne-ai miluit după pedeapsă.

2 Cutremurat-ai pămîntul şi l-ai tulburat pe dînsul.

Prin acestea, a arătat năvălirile Asirienilor şi ale Babilonienilor, căci - ca un cutremur - de tot le-a pierdut pe toate. Apoi, cere iubirea de oameni:

Vindecă sfărîmările lui, că s-a clătinat.

Şi iarăşi povesteşte cele făcute:

3 Arătat-ai norodului Tău cele silnice,

Care sînt acestea?

adăpatu-ne-ai pe noi cu vinul umilinței.

Cu mulțimea primejdiilor - zice - ne-ai îmbătat ca şi cu un vin şi ai umplut sufletele noastre de dureri şi chinuri. Aşa a tălmăcit şi Achila: „adăpatu-ne-ai pe noi cu vin de îmbătare.”

4 Dat-ai celor ce se tem de Tine semn, ca să fugă de la fața arcului,

Aceasta ne învață mai luminat Fericitul Iezechil Proorocul, care a zis că a văzut un Înger rînduit de Dumnezeul tuturor să înconjure toată cetatea şi să pună semn pe frunțile celor ce suspină pentru fărădelegile norodului. Iar acelea erau închipuire a celor ale noastre, pentru că noi am luat

semnul cel adevărat de la dumnezeiescul David, cu care, însemnîndu-ne, ne înălțăm deasupra săgetăturilor vrăjmaşilor.

5 ca să se izbăvească cei iubiți ai Tăi.

Şi cu semnul acesta - zice - îi păzeşti pe cei afierosiți Ție, care pentru a lor faptă bună s-au învrednicit de părinteasca dragoste, făcîndu-se nemuritori prin scăldătoarea naşterii de a doua oară. Deci bine a adăugat Proorocul:

Mîntuieşte-mă cu dreapta Ta, şi mă auzi!

Zice: Schimbă primejdiile puse asupra norodului Tău şi, ca şi cu o dreaptă, ridică-i cu a Ta purtare de grijă pe cei ce zac. Iar că „dreaptă" a lui Dumnezeu şi Tatăl Se numeşte Unul Născut Fiul Lui, nu se va îndoi nimeni din cei ce cred întru Dînsul. Aşa, aducînd cererea, proorocească minte primeşte răspunsul şi nu suferă să-l ascundă, ci îi învață pe toți:

6 Dumnezeu a grăit întru Cel sfînt al Său:

Adică prin darul Preasfîntului Duh, care a avut ca unealtă limba Proorocului.

Bucura-Mă-voi, şi voi împărți Sichemul, şi Valea Corturilor voi măsura.

Sichemul este cetatea lăsată de Iacov şi dăruită lui Iosif, întru care, după despărțirea semințiilor, şi-a avut apoi împărăția Efraim. Iar „vale a corturilor" zice țara Israilitenilor, care fusese pustie şi primise corturi păstoreşti. Deci Dumnezeul tuturor Se făgăduieşte aici să-i întoarcă pe cei robiți şi să le împartă pămîntul strămoşesc, umplîndu-l atît de mult de locuitori, încît oamenii să se prigonească pentru măsuri de împărțit pămîntul.

7 Al Meu este Galaad, şi al Meu este Manasi, şi Efraim - tăria capului Meu.

Galaad nu este nume al seminției, ci al locului, iar Manasi este numirea seminției care de demult luase cu sorți pămîntul Galaadului. Deci numeşte a Sa şi semința, şi pămîntul acesteia, mai-nainte vestind întoarcerea şi sălăşluirea locurilor acelora. Încă şi lui Efraim îi făgăduieşte că îi va da tăria dinainte. Iar în loc de „capul Meu", Simmah a pus: „principatul Meu", adică: Îl voi pune pe dînsul înainte-luptător, cum a fost de demult.

Iuda - împăratul Meu,

Că - de vreme ce semințiile au rămas nedespărțite după întoarcere, avîndu-l povățuitor şi împărat pe Zorobabel, care se trăgea din Iuda - după cuviință l-a numit pe Efraim „întărire a capului" sau a „principatului", iar pe Iuda - „împărat". Iar „împărat al Meu" înseamnă „de Mine hirotonisit împărat şi peste norodul Meu împărățind." Aşa este şi la Isaia: „Acestea zice Domnul: Unsului Meu Chir[143], adică celui de Mine uns şi hirotonisit."

8 Moav - căldarea nădejdii mele.

Achila a tălmăcit aşa: „Moav - căldarea scăldătoarei mele", iar *Sirianul*: „cada (adică tocitoarea) spălării mele". Că - de vreme ce întru nişte vase ca acestea ne-am obişnuit a ne spăla picioarele şi a curăți îmbrăcămintea întinată - prin „cada spălării" a arătat supunerea lui Moav. Însă în dumnezeiasca *Scriptură* „căldare" se ia şi se înțelege spre pedeapsă. Aşa ne învață şi Fericitul Iezechil, căruia i-a fost poruncit să numească Ierusalimul „căldare", „cărnuri" pe cei ce locuiesc întru dînsul, „foc" pe Babilonianul, şi „zeamă" - hrana cea de nevoie, care, lipsind din „căldare", se

143 Vezi nota tîlcuirii stihului 24, Psalm 70.

ard „cărnurile”.[144] Aşa, a văzut şi Fericitul Ieremia: „... căldare arzîndu-se dedesubt, fața ei - despre fața crivățului”.[145]

Pe de altă parte, nu ar fi greşit cineva dacă ar fi văzut şi ar fi numit „căldare” dumnezeiasca colimvitră (adică scăldătoare) care pedepseşte, şi arde de tot, şi pierde păcatul cu dumnezeiescul Duh, şi de a doua oară zideşte şi şterge puroaiele, adică întinăciunea greşelilor, care astfel se înnoiesc printr-însa.

Deci zice că Manasi îşi va lua pămîntul său, şi Efraim îşi va cîştiga puterea dintîi, şi Iuda se va vesti împărat al tuturor semințiilor şi Moavitenii se vor supune lor, văzînd neluptata lor tărie. Şi nu numai aceia, ci şi Idumeii şi cei de alte seminții:

Spre Idumeea voi întinde încălțămintea Mea, Mie Mi s-au supus cei de altă seminție.

„Spre Idumeea voi întinde încălțămintea Mea” e pus în loc de: Nu numai că voi umbla - zice Domnul slavei cel din David - spre Idumeea, ci prin dumnezeieştii Apostoli, ca prin nişte încălțăminte ale Mele, voi propovădui *Evanghelia* darului întru toate neamurile. Că, afară de Moaviteni, îi voi robi şi pe Idumei, iar pe cei de altă seminție îi voi sili a se supune. Iar *Sfînta Scriptură* numeşte „de altă seminție” pe Palestinieni, nu pentru că celelalte neamuri erau de o seminție cu Iudeii, ci pentru că acelea erau departe de Iudei şi aveau țări osebite, iar Palestinienii nu erau doar vecini, ci şi locuiau împreună cu Iudeii. Aşa, Iebuseii au locuit multă vreme în Ierusalim, Gavaonenii în Gavao, şi Gazenii încă, şi Ascalonitenii şi alții mulți locuiau aproape. *Istoriile Împăraților* ne învață acestea mai descoperit.

Apoi, după ce s-a învățat acestea de Dumnezeul tuturor, Proorocul voieşte a vedea buna-norocire a norodului de după întoarcere, şi zice:

9 Cine mă va duce la cetatea îngrădirii? Sau cine mă va povățui pînă la Idumeea?
10 Au nu Tu, Dumnezeule, Cel ce ne-ai lepădat pe noi?

Că nici nu era lucrul altuia să ne învrednicească pe noi de o aşa purtare de grijă. Iar „cetate a îngrădirii” numeşte Ierusalimul. Pe aceasta, Simmah a tălmăcit-o „îngrădită”. Că - de vreme ce fusese dărîmată şi lipsită de ziduri, iar după întoarcere îşi luase ale sale ogrăzi - Proorocul voia să o vadă zidită, şi să alerge pînă la Idumeea, ca un împărat, şi să vadă pe vrăjmaşi siliți a robi de-a pururea. Deci zice: Pe acestea lucrează-le Tu, Doamne, Cel ce ne-ai lepădat pe noi şi ne-ai dat silniciei Babilonienilor.

Aşa, după ce mai-nainte le-a vestit pe cele bune, se roagă pentru cele de mîhnire:

Şi nu vei ieşi, Dumnezeule, întru puterile noastre?

Ne vezi pe noi - zice – dîndu-ni-se război atîta de amar, şi nu ne voievozeşti, nici nu faci vitejie după obicei. Deci pentru acestea:

11 Dă-ne nouă ajutor din necaz, şi deşartă este mîntuirea omului.

Schimbînd pe acest legător, „şi”, Simmah a făcut tîlcuirea mai luminată, zicînd aşa: „Dă-ne nouă ajutor din necaz, că deşartă este mîntuirea omului.” Deci zice: Izbîndeşte pentru cei ce se află rău, că Ție unuia Îți este cu putință a dezlega primejdiile, iar fără Tine ajutorul oamenilor este deşert. Pentru care, a adăugat după cuviință:

12 Întru Dumnezeu vom face putere,

În loc de: Să ne întoarcem către Dînsul şi, slujindu-I Lui, să-L hotărîm pe Dînsul purtător de

144 *Iezechil* 24.
145 *Ieremia* 1:13

grijă al nostru.

şi El va face de nimic pe cei ce ne necăjesc pe noi.

Să chemăm - zice - a Lui purtare de grijă şi să ne bizuim acesteia, că ea singură ajunge să dezlege cele grele şi cumplite şi să piardă puterea celor ce ne dau război.

TÎLCUIREA PSALMULUI 60

Întru sfîrşit, întru cîntări, lui David.

Înainte-cuvîntarea Psalmului acestuia urmează sfîrşitului aceluia dinainte. Că - după ce a zis: „Întru Dumnezeu vom face putere şi El va nimicnici pe cei ce ne necăjesc pe noi" - învaţă pe norodul din robie ce fel de rugăciune se cuvine să aducă lui Dumnezeu. Mai-nainte grăieşte încă şi iconomia pentru noi a Stăpînului şi Dumnezeului nostru Hristos şi întoarcerea norodului celui din neamuri.

Auzi, Dumnezeule, cererea mea, ia aminte rugăciunea mea!

Zice: O Stăpîne, primeşte cererea mea şi auzi graiurile rugăciunii mele cu dragoste. Şi pe acestea este drept să le zică fiecare om cînd va cădea în primejdie, rugîndu-se să i se facă primită cererea şi să se învrednicească de purtarea de grijă.

Apoi, ne învaţă cine sînt cei ce se roagă:

2 De la marginile pămîntului către Tine am strigat.

De vreme ce Babilonul este depărtat de Palestina cu multe mile de loc, Proorocul socotea că cei robiţi sînt siliţi să locuiască tocmai pămîntul de la marginile lumii.

Cînd s-a mîhnit inima mea, pe piatră m-ai înălţat.

Şi Te rog să dobîndesc de la Tine mîngîierea, căci, chinuindu-mă şi tînguindu-mă pentru primejdiile ce stau asupră-mi, am dobîndit ajutorul Tău şi m-am înălţat deasupra vrăjmaşilor. Stihul s-a zis de către faţa celor robiţi în Babilon care au dobîndit chemarea înapoi, dar se potriveşte şi fiecăruia ce îşi neguţătoreşte mîntuirea prin pocăinţă şi nu mai umblă pe calea abătută, ci călătoreşte pe cea singură şi neabătută. Aceasta este arătată şi prin cele de aici înainte:

3 Povăţuitu-m-ai, că ai fost nădejdea mea, turn de tărie de către faţa vrăjmaşului.

Nu m-am înşelat - zice - nădăjduind că mă voi împărtăşi de a Ta purtare de grijă, căci Te-ai făcut al meu povăţuitor şi turn tare. Că, scăpînd prin purtarea Ta de grijă de pîndirile vrăjmaşilor, voi dobîndi întoarcerea.

4 Locui-voi întru lăcaşul Tău în veci, acoperi-mă-voi întru acoperămîntul aripilor Tale.

„Lăcaş al lui Dumnezeu" numeşte Ierusalimul, fiindcă acolo Îşi făcea El arătarea către dînşii. Deci zice: După ce voi dobîndi întoarcerea, voi stărui necurmat la biserica Ta şi voi dobîndi purtarea Ta de grijă - pentru că „aripi" numeşte purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Iar pe acest „în veci", l-a pus în loc de: „totdeauna".

5 Că Tu, Dumnezeule, ai auzit rugăciunile mele, dat-ai moştenire celor ce se tem de numele Tău.

Iar eu - zice - Te laud totdeauna, căci - primind cererile noastre - ne-ai dat nouă, strănepoților, moştenirea făgăduită strămoşilor noştri. Şi, zicînd acestea, ei se apucă îndată de cale.

Dar se cuvine a şti că graiurile puse înainte au însemnări umbrite ale adevăratei moşteniri, adică ale vieții veşnice, pentru care Stăpînul Hristos a zis mieluşeilor de-a dreapta: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moşteniți Împărăția gătită vouă mai-nainte de întemeierea lumii.” Stăpînul S-a făgăduit că va da această moştenire celor ce se tem de Dînsul, însă şi acestora (adică Israilitenilor) le-a dat, ca într-o închipuire.

6 Zile peste zile împăratului vei adăuga, anii Lui - pînă în ziua neamului şi a neamului.
7 Rămîne-va în veac înaintea lui Dumnezeu.

După ce s-a rugat aşa, şi după ce a primit cererile şi a mulțumit pentru acestea, roagă pe Dumnezeu să-l păzească pe împăratul dat lor după multă vreme. Într-acea vreme era împărat Zorobabel, dar nu i se potrivesc lui toate graiurile proorociei: pentru că acest „zile peste zile împăratului vei adăuga” se potriveşte şi aceluia, iar celelalte - nu, ci Celui ce dintru dînsul S-a făcut după trup, pentru multa iubire de oameni. Numai întru Dînsul se adeveresc graiurile proorociei: „Anii Lui - pînă la ziua neamului şi a neamului, rămîne-va în veac înaintea lui Dumnezeu”, căci n-a primit nici început al zilelor, nici nu va suferi sfîrşit. Şi - măcar că a primit moartea, făcîndu-Se om pentru noi - anii Lui sînt pînă în ziua neamului şi a neamului, căci „întru început era, şi la Dumnezeu era şi Dumnezeu era”. Iar acest „înaintea lui Dumnezeu” e în loc de: „Care de-a pururea este împreună cu Tatăl”, căci către Acela a zis Proorocul în Psalmul o sută unu: „Iar Tu Acelaşi eşti, şi anii Tăi nu vor lipsi (adică nu se vor împuțina).” Vezi, Cel ce pentru noi a primit Crucea şi moartea are şi Împărăția fără de sfîrşit, fiind împreună cu Tatăl.

Însă Zorobabel era şi închipuire a Stăpînului Hristos, căci - precum acela a întors robirea din Babilon la pămîntul părintesc - aşa şi Stăpînul Hristos a întors întru blagorodia[146] mai dinainte toată firea oamenilor, robită prin călcarea de poruncă a omului dintîi. Fiindcă - surpînd şi pierzînd prin Cruce pe cel ce avea stăpînirea morții, adică pe diavolul - a dăruit iarăşi viață celor ce erau supuşi sub aceea. Că al Lui este glasul: „Eu sînt Viața şi Învierea, şi cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi întru mine.”

Mila şi adevărul Lui cine le va căuta?

Cine este vrednic - zice - să învețe cu de-adinsul mila cea adevărată şi dreaptă a lui Dumnezeu? Pentru că judecățile lui Dumnezeu sînt adînc mult.

8 Aşa voi cînta numelui Tău în veci, ca să dau rugăciunile mele din zi în zi.

Pururea - zice - Te voi lăuda, în fiecare zi voi povesti darurile Tale şi nu voi minți făgăduințele - căci „rugăciuni” numeşte făgăduințele.

TÎLCUIREA PSALMULUI 61

Întru sfîrşit, pentru Iditum, Psalmul lui David.

Iar Simmah a tălmăcit aşa: „De biruință, prin Iditum, cîntare către David.” Deci arată că Psalmul este al Fericitului David, dar s-a cîntat de Iditum, care - ca înainte-stătător al cetei - lăuda pe

146 cinstea

Dumnezeul tuturor în dumnezeiasca Biserică, după cum zice *Cartea Paralipomenilor*. Şi Psalmul mai-nainte vesteşte ridicările-asupră machidoneşti şi vrăjmăşiile lui Antioh cel Vestit (Epifanie) împotriva Macabeilor şi învaţă pe nevoitorii bunei-credinţe ce fel de gînduri li se cuvine să aibă în vremea luptelor.

Au nu lui Dumnezeu se va supune sufletul meu?

Fiindcă erau siliţi a călca dumnezeiasca *Lege*, şi a jertfi idolilor şi cărnuri de porc a mînca, ei deşteaptă al lor gînd şi îl ascut către rîvna pentru buna-credinţă. Şi zic: Au nu vei cinsti mai mult decît toate - o suflete! - slujba lui Dumnezeu? Apoi, arată folosul care este de aici:

Că de la Dînsul este mîntuirea mea,
2 El este Dumnezeul meu şi mîntuitorul meu, sprijinitorul meu, nu mă voi clăti mai mult.

Această slujbă îţi dă mîntuire - o suflete! - căci Dumnezeu este dăruitorul bunătăţilor şi Cel ce poate a-i întări pe cei ce se clatină; deci, chemînd a Lui mîntuire, mă voi izbăvi de cei ce se ispitesc a mă surpa. Aşa, înfocînd ale lor gînduri către buna-credinţă, îşi mută limba către cei împotrivnici:

3 Pînă cînd vă puneţi asupra omului? Ne ucideţi toţi ca pe un perete povîrnit şi ca pe un gard surpat.

Mintea stihului acestuia este cu ipervaton şi zice aşa: Pînă cînd veţi fi cruzi cu noi, nevăzînd neputinţa de obşte a firii noastre? Ci, ca pe un perete povîrnit şi gard care se primejduieşte de vînt a cădea, vă sîrguiţi a ne împinge şi a ne surpa, avînd socoteală ucigaşă. În loc de: Să nu vă ridicaţi prea-foarte asupra noastră ca asupra unor neputincioşi, că avem ajutor pe Dumnezeul tuturor.

4 Însă preţul meu s-au sfătuit să-l lepede.

Zice: Un scop au: să mă golească de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, de la care am toată cinstea şi buna laudă. Că cinste este celor bine-credincioşi a sluji lui Dumnezeu. Pentru aceea, şi dumnezeiescul Pavel se numeşte pe sine pretutindeni „rob al lui Hristos”.

Alergat-au cu sete,

Şi nu în treacăt, ci cu toată sîrguinţa fac ei acest lucru, însetînd a mă surpa în groapa păgînătăţii. Apoi, zice şi ce pun la cale:

cu gura lor binecuvîntau, şi cu inima lor blestemau.

Rostesc cuvinte blînde, ispitindu-se a mă amăgi, dar au ascunsă pieire. După ce a arătat pîndirile acelora, iarăşi îşi porunceşte să rabde şi să aştepte dumnezeiescul ajutor:

5 Însă lui Dumnezeu te supune, suflete al meu, că de la Dînsul este răbdarea mea.

Să nu părăseşti - o suflete! - slujba lui Dumnezeu, ci - întărindu-te cu ajutorul dăruit de Dînsul - suferă năvălirile cele grele.

6 Că El este Dumnezeul meu şi Mîntuitorul meu, sprijinitorul meu, nu mă voi strămuta.

Că, ştiindu-L pe Dînsul Dumnezeu adevărat şi izvor al mîntuirii, nu voi suferi să-mi schimb slujirea şi să alerg către altă stăpînire. Fiindcă, pe acest „nu mă voi strămuta”, l-a pus în loc de: „nu mă voi muta”, adică: Nu mă voi muta şi nu voi robi păgînătăţii.

7 Întru Dumnezeu este mîntuirea mea şi slava mea, Dumnezeul ajutorului meu, şi nădejdea

mea este spre Dumnezeu.

Iată, proorocească minte a Treimii celei nedespărțite şi de lumină purtătoare iarăşi ne-a arătat nouă mai descoperit Ipostasurile, nu trei dumnezei zicînd (să nu fie!), pentru că aceste nume: - adică Dumnezeu, şi Domn, şi Împărat, şi Ziditor şi Atotțiitor - se pun, şi se grăiesc, şi se înțeleg şi se cred la cele trei Ipostasuri, după cum de multe ori s-a zis de noi. De aceea foloseşte aceleaşi cuvinte de multe ori, numindu-L pe Dumnezeul tuturor „Dumnezeu", şi „Mîntuitor", „mărire" şi „ajutor", ca să împingă şi să gonească înapoi năvălirile păgînătății. Pentru care şi pe toți ceilalți de o seminție îi deşteaptă către aceeaşi bună-credință, nesuferind să se numească doar ei purtători de biruință:

8 Nădăjduiți spre Dînsul, toată adunarea noroadelor, vărsați înaintea Lui inimile voastre, că Dumnezeu este ajutorul nostru.

Zice: Defăimîndu-i pe toți oamenii - o voi, cei de o seminție! - păstrați tare şi întemeiată nădejdea spre Domnul şi dăruiți Lui toată mintea voastră, aşteptînd fără de îndoială ajutor de la Dînsul. Pentru că „vărsați înaintea Lui inimile voastre" acest lucru arată, în loc de: Afierosiți Lui toate gîndurile şi să nu primiți în lăuntru nici o împerechere a lor, ştiind foarte bine că omul cu două cugete este nestatornic întru toate căile sale, căci „nimeni nu poate sluji la doi domni".

9 Deşerți sînt fiii oamenilor, mincinoşi - fiii oamenilor, în cumpănă a face strîmbătate,

Teodotion a tălmăcit mai luminat acest stih: „Însă abur sînt fiii oamenilor, mincinoşi - fiii bărbatului, ca într-o plecare de cumpănă." Zice: Nimic din cele omeneşti nu este statornic, ci se aseamănă aburului ce se înalță şi îndată se risipeşte, şi plecării de cumpănă, care uneori atîrnă în jos, iar alteori se ridică în sus şi nu are nimic statornic şi întemeiat. Încă şi tălmăcirea Celor 70 aşa se cuvine să o înțelegem: „Toate cele omeneşti sînt deşarte." Dar, cu toate acestea, cei mai mulți nădăjduiesc la cele ce curg ca la nişte stătătoare, şi defaimă potrivirea şi țin cu nepotrivire cumpenele minții, şi defaimă dreptatea şi se bucură de nedreptate.

ei - deşertăciune împreună.

Dar de aici nu iau nici un cîştig, căci toate sînt deşarte şi se schimbă prea-grabnic. Că aşa a tălmăcit Simmah: „Ei se fac deşerți împreună." De aici, le aduce sfătuire celor împotrivnici, care se trufesc pentru bogăție:

10 Nu nădăjduiți spre nedreptate şi spre răpire nu poftiți!

Să nu socotiți - zice - vrednică de iubit buna-norocire omenească ce se strînge din nedreptate.

Bogăția de ar curge, nu vă lipiți inima!

Zice: Văzînd voi bogăția curgînd ca un rîu în casele voastre, să nu faceți gîndul vostru rob acesteia. Şi pentru ce oare ne sfătuieşti acestea şi ne dojeneşti?

11 O dată a grăit Dumnezeu şi acestea două am auzit: că stăpînirea este a lui Dumnezeu şi a Ta, Doamne, este mila, că Tu vei răsplăti fiecăruia după lucrurile lui.

Am auzit - zice - pe Dumnezeul tuturor, Cel ce hotăra că va fi judecată şi răsplătire a celor bune şi a celor rele. Iar pe acest „o dată" nu l-a pus în loc de număr, ci zicînd că „va fi negreşit". Dumnezeu a hotărît o dată - zice - şi acest lucru este din cele cu neputință a nu fi. Şi „două" zice pedeapsa asupra celor fără de lege şi iubirea de oameni care se dăruieşte celor bine-credincioşi. Dumnezeu a făgăduit acestea punînd *Legea*: „Eu sînt - zice - Domnul Dumnezeul tău, Dumnezeu

rîvnitor, Care răsplăteşte păcatul părinților asupra fiilor pînă la al treilea şi al patrulea neam celor ce Mă urăsc pe Mine. Şi fac milă la mii şi la miriade[147] celor ce mă iubesc pe Mine şi păzesc poruncile Mele."

Pe cele asemenea le auzim şi-n Evanghelii, cum că Domnul slavei, întru a doua venire a Lui din ceruri, va despărți precum păstorul şi va pune oile de-a dreapta, iar caprele de-a stînga. Atunci va zice celor de-a dreapta: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moşteniți Împărăția gătită vouă mai-nainte de întemeierea lumii!" Apoi, celor de-a stînga: „Duceți-vă întru întunericul cel mai din afară, unde este plîngere şi scrîşnire a dinților!" Deci pentru hotărîrea aceasta să se sîrguiască fiecare, ca - prin curățenia vieții, şi prin singura credință adevărată şi prin iubirea către aproapele - să dobîndească acelea „pe care ochiul nu le-a văzut, şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit", pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El.

TÎLCUIREA PSALMULUI 62

Psalmul lui David, cînd era el în pustia Iudeii.

Fugind dumnezeiescul David de Saul, a venit către Avimeleh şi de acolo către Achiş, care era împărat al Gatului. Apoi, căzînd iarăşi în primejdie şi scăpînd de aceasta, a venit iarăşi în pustie, unde a scris Psalmul de față, descoperind dorul pe care îl avea către Dumnezeu şi mai-nainte vestind pieirea lui Saul. Încă şi tuturor oamenilor le-a dat pricină prin care sînt datori a ruga pe Dumnezeu şi a aştepta ajutorul de la Dînsul.

Dumnezeule, Dumnezeul meu, către Tine mînec[148]*, însetat-a de Tine sufletul meu,*

Zice: Dorul către Tine, Stăpîne, îmi goneşte somnul şi mă deşteaptă către a Ta închinăciune.

cît de multe ori trupul meu -Ție

Teodotion a tălmăcit: „de cîte ori", Achila: „s-a întins trupul meu Ție", iar Simmah: „pofteşte". Şi am pus toate tălmăcirile, învățînd că nu două părți de cuvînt este acest „cît de multe ori", ca să se despartă „cît" de „de multe ori", ci că este o parte de cuvînt, care înseamnă întinderea dorului. Şi zice: Împreună-glăsuieşte trupul cu dorul sufletului şi nu se împotriveşte voilor aceluia. Ori: Şi sufletul, şi trupul meu Te voieşte şi Te doreşte pe Tine, precum cel ce însetează de apă prea-dulce şi prea-limpede.

în pămînt pustiu, şi neumblat şi fără de apă.
2 Aşa, întru cel sfînt m-am arătat Ție,

Nici o vătămare - zice - n-am primit în lăuntru din pustietate, ci - ca şi cum aş fi stat lîngă însuşi Cortul Tău cel sfințit - aşa aduc Ție cîntarea de laudă. Pentru că acest „întru cel sfînt" zice Cortul, căci nu se zidise încă dumnezeiasca Biserică.

ca să văd puterea Ta şi slava Ta.

Zice: Stau înaintea Ta, nălucind negrăită puterea Ta, că - de vreme ce firea Ta este neajunsă - iau pricinile slavosloviei dintru lucrurile făcute de Tine. Şi norodul ce a crezut din neamuri ar putea să zică totdeauna: „Aşa, întru cel sfînt m-am arătat Ție", adică în biserica întru care Te jertfeşti

147 zeci de mii
148 „a mîneca" - a se scula şi a porni în zori

nejertfit, şi Te împarți neîmpărțit şi Te cheltuieşti rămînînd necheltuit.

3 Că mai bună este mila Ta decît viețile, buzele mele Te vor lăuda.

Decît toată viața bogaților, şi a silnicilor, şi cea fără de grijă, şi cea cu multe griji şi cea desfătată şi moleşită, aleg mila Ta şi pornesc buzele mele către a Ta cîntare de laudă.

4 Aşa bine Te voi cuvînta în viața mea şi în numele Tău voi ridica mîinile mele,

Şi voi face acest lucru toată viața mea, lăudîndu-Te cu limba, şi întinzînd mîinile şi cerînd a Ta iubire de oameni.

5 ca din seu şi din grăsime să se umple sufletul meu.

Eu socotesc cîntarea Ta de laudă grăsime a sufletului şi mi se pare că aceasta este îngrăşătoare şi bine-hrănitoare, căci cugetarea cuvintelor Tale este îndulcire statornică şi desfătare.

Şi cu buze de bucurie Te va lăuda gura mea.

Îți voi aduce laudă Ție cu toată sîrguința, ştiind cîştigul de aici.

6 De mi-am adus aminte de Tine în aşternutul meu, în dimineți am cugetat spre Tine.
7 Că ai fost ajutorul meu, şi întru acoperămîntul aripilor Tale mă voi bucura.

Iar Simmah a tălmăcit aşa: „Îmi aduc aminte de Tine pe aşternutul meu, în fiecare strajă cugetam de Tine şi, acoperindu-mă întru aripile Tale, bine Te cuvîntam.” „Străji” le zice pe cele de noapte, că - despărțind vremea nopții - străjerii se schimbă unii pe alții. Unii o împart în trei străji, iar alții în patru. Şi Domnul a venit între Sfinții Apostoli întru a patra strajă a nopții. Deci dumnezeiescul David zice: Şi, culcat fiind pe aşternut, somnul cel prea-dulce îl întîrziam, avînd a Ta cugetare în fiecare strajă. Şi răsplătesc cu laude facerile Tale de bine către mine, căci ca şi cu un acoperămînt de aripi mă străjuieşti cu purtarea de grijă cea nebiruită.

Încă şi norodul ce a crezut din neamuri pomeneşte cu adevărat acest lucru întru aşternut, lăudînd în fiecare dimineață pe Mîntuitorul tuturor, căci „Te-ai făcut ajutor, şi întru acoperămîntul aripilor Tale mă voi bucura.” Iar norodul cel nou ar fi putut cu dreptate să numească „aripi” *Aşezămîntul cel Vechi* şi *Cel Nou* prin care, acoperindu-se, şi hrănindu-se şi bucurîndu-se, prin baia naşterii de a doua oară s-a crescut „întru bărbat desăvîrşit, întru măsura vîrstei plinirii lui Hristos”.

8 Lipitu-s-a sufletul meu după Tine,

Zice: Nici pentru puțină vreme nu pot depărta gîndul meu de pomenirea Ta, ci, înfocîndu-mă cu dragoste fierbinte, ca şi cu o materie lipicioasă sînt legat cu pomenirea de dorirea Ta. Apoi, arată rodul doririi:

şi pe mine m-a sprijinit dreapta Ta.

Văzîndu-mă astfel, mă învredniceşti de a Ta purtare de grijă.

9 Iar ei în deşert au căutat sufletul meu,

Adică: Cei cărora nu le-am nedreptățit nimic se sîrguiesc să mă ucidă.

intra-vor în cele mai de jos ale pămîntului,

Dar eu - zice - ştiu că se vor da morții. Apoi, vesteşte şi chipul sfîrşitului lor:

da-se-vor în mîinile sabiei,

Vor pătimi acest lucru de la o dreaptă războinică.

partea vulpilor vor fi.

Zice: Acest lucru nu-l vor pătimi de la oarecare războinici puternici, ci de la vecinii de altă semințe, care năvălesc uneori ca nişte vulpi, dar, gonindu-se, adeseori fug. Şi însemnează, după înțelegerea cea lesnicioasă şi uşoară, că marea parte din cei ce vor cădea în război nu se va învrednici nici de îngropare, ci va zăcea de mîncare înaintea fiarelor.

10 Iar împăratul se va veseli de Dumnezeu,

Zice: Iar eu, cel ce am primit împărăția de la Tine, nu mă voi bucura de moartea acelora, ci de a Ta purtare de grijă, prin care am scăpat de feluritele pîndiri ale vrăjmaşilor.

lăuda-se-va tot cel ce se jură întru el, că s-a astupat gura celor ce grăiesc nedreptăți.

Şi - zice - de aici încolo, toți îl vor numi cu îndrăzneală împărat şi se vor jura pe mîntuirea lui, nemaitemîndu-se de clevetitori şi de pîrîşi, a căror gură s-a astupat cu moartea. Că, trăind Saul, se temeau de vorbirea cu David, iar după ce acela s-a săvîrşit, toți îi dădeau împăratului cinstea cuvenită fără de temere şi jurau pe mîntuirea lui, făcînd acest lucru iubire de cinste şi pricină de dragoste.

TÎLCUIREA PSALMULUI 63

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Şi Psalmul pus înainte are aceeaşi pricină, povestind pîndirile lui Saul şi mai-nainte grăind izbăvirea de acestea. Mai-nainte grăieşte încă şi rugăciunile prin care norodul cel din neamuri, întorcîndu-se, este dator să-L înduplece pe Mîntuitorul.

Auzi, Dumnezeule, glasul meu cînd mă rog către Tine, de la frica vrăjmaşului scoate sufletul meu!

Zice: Primeşte - o Stăpîne! - rugăciunea mea şi îmi întăreşte mintea, ca să nu se teamă de năvălirile neprietenilor.

2 Acoperă-mă de adunarea celor ce viclenesc, de mulțimea celor ce lucrează nedreptate,

„Adunare" numeşte unirea la un gînd şi tocmirea spre rău, deasupra căruia se roagă să se înalțe, îngrădindu-se împrejur cu dumnezeiasca purtare de grijă ca şi cu un zid. Apoi, povesteşte feluritele lor măiestrii:

3 care şi-au ascuțit ca o sabie limbile lor, întins-au în arcul lor lucru amar,
4 ca să săgeteze întru ascunsuri pe cel nevinovat.

Zice: Ei cos clevetiri întru războiul măiestrit asupra mea, fără ca eu să le fi dat vreo pricină, că „nevinovat" înseamnă aici „cel fără de prihană". Iar pe acest „lucru amar", Achila l-a zis: „grai amar", Teodotion: „cuvînt amar", iar Simmah: „au umplut arcul lor de cuvinte amare". Pe „întru ascunsuri", Simmah l-a zis: „pe ascuns", adică: „folosindu-se de pîndiri şi bîntuieli". Aceasta ne învață şi cele adăugate:

5 Fără de veste îl vor săgeta pe el şi nu se vor teme.

Pîndindu-l, îl vor năpădi de năprasnă, netemîndu-se de Dumnezeu, Cel ce îi priveşte de deasupra.

Întărit-au loru-şi cuvînt viclean, vorbit-au ca să ascundă curse,

Simmah a zis mai luminat: „Întărit-au cuvînt rău, vorbitu-s-au ca să întindă curse." Şi zice: Măiestrind moartea mea, vorbitu-s-au şi s-au sfătuit ce fel de măiestrii se cade să folosească, şi au întărit lucrul cu cuvintele. Şi îndrăznesc ei acestea socotind că nimeni nu poartă grija de cele omeneşti. Cele adăugate arată acest lucru:

zis-au: Cine îi va vedea pe dînşii?

Ei socotesc - zice - că nu este nimeni judecător al celor ce se fac. Unii dintre aceştia erau cei din preajma lui Avesalom, şi a lui Saul şi a celorlalți; iar alții - cei fără de lege după vremi, care uneltesc măiestrii şi curse asupra bisericilor lui Dumnezeu. Şi vezi ce zice prin cele de aici înainte:

6 Iscodit-au fărădelegi, stinsu-s-au iscodindu-le.

Zice: Au pornit tot gîndul, au izvodit toată măiestria asupra mea. Iar apoi, n-au lăsat nici un fel de pîndire, năvălind la arătare, năpădind pe ascuns, întrebuințînd iscoade, înconjurînd pustiurile, cercînd locurile pietroase, căutînd prin munți, şi prin peşteri şi prin găurile pămîntului pe nevoitorii bunei-credințe, pentru care zice dumnezeiescul Pavel: „de care lumea nu era vrednică".

7 Apropia-se-va omul şi inima adîncă, şi se va înălța Dumnezeu.

Teodotion a tălmăcit mai luminat acest stih: „Mintea bărbatului şi inima adîncă o va săgeta Dumnezeu." Zice: Măcar de vor şi ascunde meşteşugirile lor de nenumărate ori, arătate sînt acestea lui Dumnezeu, Celui ce le vede pe toate, Care arată a Sa înălțime muncindu-i pe unii ca aceştia.

8 Săgeată de prunci s-au făcut loviturile lor şi au slăbit asupra lor limbile lor.

Cu toate acestea şi avînd atîta măiestrie, au greşit de la scopul lor: că - precum săgețile copiilor foarte tineri nu aduc nici o vătămare asupra celor ce le primesc - aşa limbile acestora nu i-au vătămat pe cei săgetați, şi vătămarea s-a întors asupra săgetătorilor.

9 Tulburatu-s-au toți care i-au văzut pe dînşii,

Cei ce îi vedeau că au greşit de apucările lor se tulburau, se umpleau de frică şi se minunau de dumnezeiasca Pronie. Asta arată cele următoare:

şi s-a temut tot omul, şi a povestit lucrurile lui Dumnezeu şi faptele Lui le-a înțeles.

Întru cugetarea purtării de grijă a lui Dumnezeu, s-au temut de dumnezeiasca judecată.

10 Veseli-se-va cel drept întru Domnul, şi va nădăjdui spre Dînsul

Cei ce se grijesc de dumnezeieştile legi, adică de *Testamentul cel Vechi* şi *Cel Nou*, după ce se vor umple cu covîrşire de îndulcire şi de bucurie, vor avea nădejdea spre Dumnezeu.

şi se vor lăuda toți cei drepți la inimă.

Încă şi buna laudă de la oameni vor dobîndi cei ce îndreptează gîndul lor spre Dumnezeu şi nu suferă a umbla afară de calea cea dreaptă. Acest lucru l-a împlinit David, şi cei asemenea aceluia, şi purtătorii de nevoință Mucenici şi nevoitorii bunei-credințe.

TÎLCUIREA PSALMULUI 64

Întru sfîrşit, Psalmul cîntării lui David, cîntarea lui Ieremia şi a lui Iezechil, a nemerniciei norodului cînd voia să iasă din robie.

Însă întru unele din pre-scrieri (adică izvoade) este adăugat: „Cîntarea Ieremiei, şi a lui Iezechil şi a nemerniciei norodului cînd voia să se ducă din robia Babilonului." Iar pe acestea nu le are nici tălmăcirea evreiască, nici ceilalți tălmăcitori, nici Cei 70 în *Exapla*, ci - precum se vede - această deasupra-scriere a adăugat-o cineva care nici nu a luat aminte la înțelegerea Psalmului, nici n-a învățat istoria: Ieremia nu s-a împărtăşit de robie, ci - luînd alegere şi voie să petreacă unde voieşte - a ales viețuirea în patrie. Drept aceea, Psalmul nu se potriveşte nicidecum celor ce erau să se ducă în robie, ci celor ce petrec în robie: că - fiind ei departe de țară şi dorind a lăuda pe Dumnezeu, dar fiind opriți de *Lege*, că al lor este glasul: „Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?" - ziceau în Babilon, rugînd pe Dumnezeu:

1 Ție se cuvine cîntare, Dumnezeule, în Sion, şi Ție se va da rugăciune în Ierusalim.
2 Auzi rugăciunea mea, către Tine tot trupul va veni.

Toate graiurile Psalmului sînt potrivite celor ce petreceau în Babilon, care, dorind întoarcerea, aduceau această cîntare de laudă lui Dumnezeu, dar s-a amestecat întru mai-nainte grăirea pentru aceştia şi proorocia pentru mîntuirea neamurilor. „Ție se cuvine cîntare, Dumnezeule, în Sion, şi Ție se va da rugăciune în Ierusalim" înseamnă: În cetatea aceea ai poruncit a-Ți aduce cîntare, deci mă rog să ajung acolo; dar şi Fericitul Pavel a zis Bisericii neamurilor: „V-ați apropiat la muntele Sionului şi la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc." Deci şi norodul robit din Ierusalim, şi cei ce se sîrguiau să fugă din robia idolilor aceasta strigă, rugîndu-se: „Auzi rugăciunea mea", primeşte cererea mea şi slobozeşte-mă din legăturile robiei! Iar prin cele de aici înainte a zis-o mai descoperit: „Către Tine tot trupul va veni". Aceasta are luminată proorocie de cunoştința de Dumnezeu a neamurilor, că zice: Acum noi ne rugăm să dobîndim întoarcerea şi să Îți aducem cîntarea în Biserica afierosită Ție, dar puțin mai pe urmă, izbăvindu-se de înşelăciunea multei dumnezeiri, toată firea oamenilor va alerga către Tine, adevăratul Dumnezeu.

3 Cuvintele celor fără de lege ne-au biruit pe noi,

Iar Simmah zice aşa: „Cuvintele celor fără de lege ne-au silnicit pe noi." Am fost siliți a robi - zice - oamenilor rău-credincioşi şi celor ce trăiesc întru fărădelege. Apoi, ne învață şi pricina robiei:

şi păgînătățile noastre Tu le vei curăți.

Nu fără dreptate - zice - m-am osîndit să fiu rob, ci pentru păgînătatea îndrăznită de mine demult, de care mă rog a mă izbăvi prin iubirea Ta de oameni. De aici, ei fericesc petrecerea în țara lor ca pe un dascăl şi pricinuitor de bună-credință:

4 Fericit este cel pe care l-ai ales şi l-ai primit, locui-va în curțile Tale. Umple-ne-vom de bunătățile casei Tale.

Vrednic de rîvnit - zice - şi fericit este norodul ales din celelalte neamuri care s-a cinstit de Tine, pentru că, stăruind lîngă sfințitele cărți, dobîndeşte de acolo folosul şi blagoslovenia.

5 Sfîntă este Biserica Ta, minunată întru dreptate.

Pentru că Biserica Ta este plină de sfințenie şi, prin cuvintele Tale, învață dreptatea Ta pe cei

ce se apropie către Tine.

6 Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mîntuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pămîntului şi a celor de pe mare departe!

Aici, iarăşi mai-nainte vesteşte mîntuirea lumii şi pomeneşte mai-nainte grăirea Patriarhului Iacov, că al aceluia este glasul: „Nu va lipsi domn din Iuda şi povățuitor din coapsele lui, pînă ce va veni Acela căruia Îi este gătit, şi El este aşteptarea neamurilor." Pe El L-au numit şi aici „nădejde a tuturor marginilor pămîntului şi a celor de pe mare departe". Prin acestea însemnează pe cei ce locuiesc prin ostroave, şi pe oamenii de pe uscaturile de lîngă mări şi pe cei ce au luat cu sorți să locuiască marginile lumii. Şi zice: Auzi-ne pe noi, Cel ce puțin mai pe urmă vei străluci toată firea oamenilor cu lumina cunoştinței de Dumnezeu. Apoi, pe cît este cu putință, povesteşte puterea lui Dumnezeu:

7 Cel ce găteşti munții întru tăria Ta, încins fiind cu putere, Cel ce tulburi adîncul mării, sunetele valurilor ei cine le va suferi?

Pe acest „Cel ce găteşti", Simmah l-a zis: „Cel ce întăreşti", iar pe „Cel ce tulburi" Teodotion l-a tălmăcit: „Cel ce îmblînzeşti". Şi zice: Tu întemeiezi munții nemişcați, iar marea o porneşti cînd voieşti şi iarăşi o domoleşti, al căreia nici sunet nu rămîne auzitorilor. Aşa vei săvîrşi toate acestea, folosind putere negrăită şi nemăsurată, cu care Te încingi ca şi cu un brîu. Iar „brîu" a numit cu închipuire puterea lui Dumnezeu, căci cel încins e mai sprinten spre a lucra. De aici înainte, propovăduieşte isprăvile *Noului Aşezămînt*:

8 Tulbura-se-vor neamurile

Graiul arată propovăduirile Apostolilor, care au pornit îndată tulburare şi furtună întru oameni, după glasul Domnului, Cel ce a zis: „Am venit să despart pe om de aproapele lui, pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama sa, pe noră de soacră-sa." Proorocind acestea, zice şi Avacum: „Adus-ai la mare caii Tăi, tulburînd ape multe", adică pe Apostoli, a căror călărie o zice în loc de: „învățătură mîntuitoare". Iar apoi, Mîntuitorul a domolit furtuna şi a împărțit tuturor pacea, zicînd: „Pacea Mea o dau vouă, pacea Mea o las vouă."

şi se vor teme toți cei ce locuiesc marginile de semnele Tale.

Că tulburarea a mers înainte, şi a urmat frica ce s-a făcut pentru mulțimea minunilor, şi i-a învățat pe oameni buna-credință.

Ieşirile dimineții şi ale serii le vei veseli.

Spăimîntîndu-se de frica minunilor, părăsind înşelăciunea mai dinainte şi cunoscîndu-L pe Cel ce este cu adevărat Dumnezeu, la începutul şi la sfîrşitul zilei oamenii aduc lui Dumnezeu cîntare de laudă veselitoare. Că aşa a arătat Simmah: „Ieşirile dimineții şi ale serii le cîntă cu cuvîntări de laudă."

9 Cercetat-ai pămîntul şi l-ai îmbătat pe dînsul, înmulțit-ai a-l îmbogăți pe el.

Iar Simmah a zis aşa: „cu multă rodire îl vei îmbogăți pe el." Zice: Nu numai nouă singuri ne aduci adăparea cea duhovnicească, ci adăpi toată lumea pînă la saţiu: „înmulțit-ai a-l îmbogăți pe el."

Rîul lui Dumnezeu s-a umplut de ape.

Iar Simmah a pus rugător aceste trei graiuri: „Să cercetezi pămîntul şi să-l adăpi. Cu multe

roade îl vei îmbogăți pe el, cu pîraiele lui Dumnezeu, pline de ape." Zice: Lumea neroditoare de demult, Stăpînul a arătat-o bine-roditoare şi mult-roditoare, aducînd adăparea prin dumnezeieştile pîraie. Iar „pîraie ale lui Dumnezeu, pline de ape", care ar fi fost altele decît dumnezeieştii Apostoli? Pentru care Stăpînul Hristos a zis: „Cel ce crede întru Mine, după cum a zis *Scriptura*, rîuri de apă vie vor curge din pîntecele lui"; şi iarăşi: „Cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va înseta în veac, ci va fi apa aceea izvor de apă vie ce saltă spre viața veşnică." Şi iarăşi, după Cei 70, „rîul lui Dumnezeu" este darul Duhului, care se desparte în pîraie, şi întru unul toarnă cuvîntul înțelepciunii, altuia îi dăruieşte cunoştință, altuia darul tămăduirii, altuia neamuri de limbi, şi prin aceştia adapă lumea.

Gătit-ai hrană lor, că aşa este gătirea Ta.

Iar Simmah zice aşa: „Face-vei desăvîrşită toată semănătura lui, aşa l-ai întărit pe dînsul." Şi zice: Pentru că l-ai slobozit pe dînsul de înşelăciunea mai dinainte şi l-ai întărit întru dogme bine-credincioase, îl vei face să aducă roadele faptei bune desăvîrşite, care pe Tine Te veselesc, iar pe cei ce le odrăslesc îi hrănesc. Că, după Cei 70, rodul este hrană a celor ce îl odrăslesc, căci zice: „Gătit-ai hrană lor, că aşa este gătirea", adică: l-ai gătit să aducă rodul, ca să se hrănească cu acesta.

10 Brazdele lui îmbată-le,

De aici se vede arătat că e proorocie a celor ce vor să fie, iar nu povestire a celor făcute.

înmulțeşte rodurile lui,

Zice: Îngăduieşte - o Stăpîne! - şi adapă ca pe nişte brazde gîndurile lor, deşteptîndu-le spre aducerea de roadă.

întru picăturile lui veseli-se-va răsărind.

Îl veselesc pe dînsul şi îl gătesc a înflori picăturile ce se aduc după vreme de la dascăli.

11 Blagoslovi-vei cununa anului bunătății Tale,

„An al bunătății" este cel numit de Isaia „anul Domnului primit", că zice: „Duhul Domnului peste mine, pentru care m-a uns, m-a trimis a bine vesti săracilor, a vindeca pe cei zdrobiți cu inima, a propovădui robiților slobozenie şi orbilor vedere, a numi anul Domnului primit." Deci „an al bunătății" numeşte vremea de după înomenirea Mîntuitorului nostru, ca pe ceea ce îi aduce roadă buna-credință. Acestei vremi îi roagă şi îi doreşte blagoslovenie proorocescul cuvînt.

şi cîmpii Tăi se vor umple de grăsime.
12 Îngrăşa-se-vor cele frumoase ale pustiei şi cu bucurie dealurile se vor încinge.

Arătîndu-se această bunătate de sus, ceea ce de demult era pustie va da rod copt. Şi dealurile, ce se pîngăreau cu jerfele dracilor, primind pe cei ce laudă totdeauna pe Dumnezeu şi îmbrățişează viața îngerească, vor fi strălucite şi vestite. Şi lucrurile mărturisesc cuvintelor, că vedem pe toți alergînd către cei ce au apucat vîrfurile munților şi fac fapta cea prea-desăvîrşit bună.[149]

1. Îmbrăcatu-s-au berbecii oilor,

Şi Iezechil Proorocul îi numeşte „berbeci ai oilor" pe cei puternici, dar acela îi mustră, căci

149 E vorba de călugări.

păşteau păşunea cea bună, şi pe cealaltă o călcau cu picioarele, şi beau apa cea curată, şi pe cealaltă o tulburau cu picioarele. Aici li se proorocesc bune şi „berbecilor", zicînd că se vor îmbrăca şi se vor împodobi. Iar firea îmbrăcămintei o zice dumnezeiescul Pavel: „Căci cîți întru Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați îmbrăcat." Că - de vreme ce Stăpînul Hristos i-a ales întru început pe pescari şi pe lucrătorii cu mîinile, care trăiau cu sărăcie - aici mai-nainte vesteşte darul Duhului şi mîntuirea celor bogați şi a celor silnici, pentru care zice: „Îmbrăcatu-s-au berbecii oilor", că nu numai „oile", ci şi „berbecii" se vor apropia la Botezul cel mîntuitor.

şi văile vor înmulți grîul,

Însă şi cei ce au luat cu sorți să trăiască întru sărăcie şi voiesc să fie cu bună-credință vor aduce lui Dumnezeu rodul lor: „unul - treizeci, altul - şaizeci, iar altul - o sută."

striga-vor, pentru că vor cînta.

Şi toți cei mai-nainte zişi vor lăuda cu toată sîrguința pe Dumnezeu, Cel ce a dăruit firii oamenilor o schimbare ca aceasta.

Ştim că oarecari din scriitori, înțelegînd pe deasupra graiurile, au zis că toate acestea s-au făcut după întoarcerea din robie, dăruindu-se lor, pe lîngă slobozenie: îmbelşugare, şi bună fericire şi îndestulare a ploilor, cît şi Iordanul să se puhoiască (fiindcă pe dînsul l-au zis că se cheamă „rîul lui Dumnezeu"). Dar eu am învățat din istorie că nu s-a făcut nici un lucru ca acesta, căci au petrecut multă vreme întru multă sărăcie, după cum ne-a învățat Ezdra. Aflînd în Psalm încă şi proorocie arătată a mîntuirii neamurilor - căci a zis: „Către Tine va veni tot trupul" şi: „Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mîntuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pămîntului şi a celor de pe mare departe" - am socotit că această înțelegere este următoare graiurilor. Iar noi - lăsîndu-i a bîrfi că nu s-au făcut acestea pe cei ce se bucură de basme, şi nălucesc zidirea Ierusalimului şi tîlcuiesc gîndurile lor ca pe nişte vise - ne vom apuca de dumnezeieştile cuvinte, strigînd împreună cu David: „Făclie picioarelor mele este legea Ta, şi lumină cărărilor mele."

TÎLCUIREA PSALMULUI 65

Întru sfîrşit, cîntarea Psalmului învierii.

Nici cea evreiască nu are această deasupra-scriere, nici ceilalți tălmăcitori, nici Cei 70 în *Exapla*, ci şi pe aceasta - precum se vede - au adăugat-o oarecari. Dumnezeiescul David a scris şi Psalmul de față tot celor robiți în Babilon, dar acelora care dobîndiseră acum întoarcerea şi se apucaseră de călătorie. Totodată, mai-nainte grăieşte încă şi mîntuirea neamurilor.

Strigați lui Dumnezeu, tot pămîntul, cîntați numelui Lui, dați slavă laudei Lui!

Zice: Toți oamenii, împărtăşindu-vă împreună cu noi de cîntarea de laudă, împreună cu noi trimiteți şi cuvenita cinste lui Dumnezeu. Şi după cuviință cheamă toată firea oamenilor către o împărtăşire ca aceasta, întru dînşii zugrăvindu-se cele ale mîntuirii tuturor: căci, precum ei s-au izbăvit din robia Babilonienilor, tot aşa s-a slobozit omenirea, după înomenirea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului, de amara tiranie a diavolului.

După aceea, îi învață şi chipul cîntării de laudă:

2 Ziceți lui Dumnezeu: Cît sînt de înfricoşate lucrurile Tale! - întru mulțimea puterii Tale minți-

vor Ție vrăjmaşii Tăi.

Minunați-vă - zice - după putere de minunile făcute de Dumnezeu, că atîtea sînt şi într-acest fel, încît nu se cred de cei rău-credincioşi. Acest „întru mulțimea puterii Tale minți-vor Ție vrăjmaşii Tăi" are încă şi altă înțelegere, mărturisită de adevăr, că zice: Dacă vei lumina lumea cu lumina cunoştinței de Dumnezeu, schimbînd pe cei mulți întru buna-credință, atunci şi cei ținuți cu întunericul necredinței se vor fățărnici bunei-credințe, lepădîndu-se de păgînătate. Şi acest lucru îl vedem făcîndu-se totdeauna, că mulți, slujind înşelăciunii elineşti, nu îndrăznesc a mărturisi acest lucru la arătare. Încă şi Iudeii, strîmtorîndu-se, laudă biruința Crucii şi adevărul proorociei se arată de pretutindeni.

3 Tot pământul să se închine Ție şi să cînte Ție, să cînte adică numelui Tău, Preaînalte!

Simmah a zis stihul mai descoperit: „Toți cei de pe pămînt se vor închina Ție viersuind, vor cînta numele Tău." Şi acestea sînt proorocie a vremii de acum, întru care Se laudă Dumnezeul tuturor întru toate neamurile şi Stăpînul Hristos Se numeşte „Preaînalt" de către toți.

4 Veniți şi vedeți lucrurile lui Dumnezeu, cît este de înfricoşat întru sfaturi, mai mult decît fiii oamenilor!

Zice: Puneți mintea voastră, şi înțelegeți fiecare lucru din cele făcute de Dumnezeu şi minunați-vă de negrăita Lui înțelepciune, prin care neamul oamenilor se povățuieşte către buna-credință. Aşa a înțeles şi Teodotion: „înfricoşat întru sfaturi mai presus decît fiii oamenilor", adică: Înfricoşate şi minunate măiestrii pune la cale pentru mîntuirea oamenilor. Apoi, povesteşte cele făcute de demult:

5 Cel ce va întoarce marea întru uscat, prin rîu vor trece cu piciorul.

Aici, s-a schimbat timpul, şi pe cele trecute le-a zis ca pe cele ce vor să fie. Iar ceilalți tîlcuitori au păzit timpul, pentru că Simmah zice aşa: „A schimbat marea întru uscat, rîul l-au trecut cu piciorul." Şi zice: Acesta este Dumnezeu, Cel ce ne dăruieşte nouă mîntuirea, Cel ce de demult a despărțit marea şi rîul şi le-a poruncit a trece pe strămoşii noştri fără de primejdie. Acesta e Dumnezeu, „Care şi neamurilor le-a dăruit trecerea, prin baia naşterii de a doua, întru care se zidesc din nou: că - precum acolo a desfăcut Marea Roşie, prin mîna marelui Moisi - aşa şi aici, prin mîna preotului, înnoieşte norodul ce crede întru Hristos, iar pe faraonul cel gîndit împreună că căruțele lui, adică pe diavolul cu poftele lui, îl cufundă. Cei învățați, ştiți taina ce o zic."

Acolo ne vom veseli de Dînsul,

Adică lîngă Iordan, „precum şi cei din neamuri lîngă dumnezeiasca scăldătoare: pentru că şi atunci, despărțindu-se ca să treacă norodul, şi acum, primind pe Făcătorul şi Ziditorul a toate, Iordanul lucrează mîntuirea oamenilor. Fiindcă baia - intrînd într-însa pentru noi Dumnezeu şi Mîntuitorul nostru - ne-a născut de a doua oară pe toți, prin apă şi prin Duh."

6 de Cel ce stăpîneşte întru puterea Sa veacul.

Are stăpînire nepieritoare - zice - şi Împărăție nemărginită.

Ochii Lui peste neamuri privesc,

Şi nu numai de noi se grijeşte, ci poartă grijă de toată lumea şi tuturor le va dărui mai pe urmă a Sa cunoştință. A proorocit arătat acest lucru, apoi, văzîndu-i cu ochii duhovniceşti pe cei ce vor grăi împotriva propovăduirii, Proorocul mai-nainte vesteşte foarte luminat necredința acelora şi

trufia:

cei ce amărăsc să nu se înalțe întru sine.

Pe aceştia, Teodotion i-a numit: „cei ce se abat”, Achila: „cei ce se depărtează”, iar Simmah a zis mai luminat: „Cei nesupuşi să nu se înalțe întru sine.”

Vedem sfîrşitul proorociei: acei trei sau patru Elini care au rămas întru păgînătate se înalță întru sine cu gîndul că nu s-au dus împreună cu mulțimea, adică nu s-au supus propovăduirii. Acestora le porunceşte cuvîntul proorocesc: „Cei ce amărăsc să nu se înalțe întru sine”, că amărăsc asupra loru-şi pe Dreptul Judecător şi trag asupră-le munca cea dreaptă. Apoi, după ce a arătat pedeapsa ce zăcea asupra acestora, proorocescul cuvînt se mută către altă față:

7 Binecuvîntați, neamuri, pe Dumnezeul nostru şi auzit să faceți glasul laudei Lui,

Cuvîntul îngrădeşte neamurile, îndemnîndu-le să se depărteze de obiceiurile părinteşti, şi să-L laude pe Dumnezeu şi să-i învețe puterea Acestuia pe cei ce nu o ştiu. Că „auzit faceți” aceasta a zis, în loc de: „şi învățați pe alții”.

8 a Celui ce a pus sufletul meu întru viață şi nu a dat spre clătinare picioarele mele.

Zice: Dîndu-mă pe mine oamenilor celor rău-credincioşi şi păgîni, nu m-a lăsat să mă abat şi să părăsesc calea cea dreaptă. Ni se cuvine a însemna că acestea toate le povesteşte ceata celor cu bună-credință, fiindcă Dumnezeu a trimis în Babilon, împreună cu păcătoşii, şi pe cei străluciți cu buna-credință, ca pe nişte învățători de *Lege* şi iscusitori, ca să-i îndemne, să-i lumineze şi să-i povățuiască pe toți către buna-credință. Unii ca aceştia erau Daniil, Iezechil, Anania, Azaria şi Misail. Lor şi altora asemenea cu ei li se potrivea să zică cele puse înainte, pentru că despre fața lor le-a scris pe dînsele darul Duhului.

9 Că ne-ai cercat pe noi, Dumnezeule, cu foc ne-ai lămurit, precum se lămureşte argintul.

Ne-ai slobozit - zice - să le pătimim pe acestea vrînd a arăta tuturor lămurirea bunei noastre credințe. Acestea s-au zis şi de către fața purtătorilor de nevoință ce după vremi au pătimit sau pătimesc pentru Hristos.

10 Băgatu-ne-ai pe noi în cursă, pus-ai necazuri pe umărul nostru,
11 ridicat-ai oameni asupra capetelor noastre, trecut-am prin foc şi prin apă; şi ne-ai scos pe noi întru odihnă.

Aşa era cuptorul întru care, suflînd, Duhul îi răcorea pe nevoitori. Iar „cursă” era groapa leilor, cursă nepăzită şi nescăpată, dar cu toate acestea Proorocul a scăpat din ea, prin dumnezeiescul dar. Era cu putință să fie ei bătuți şi munciți de cei ce îi robiseră, de aceea a zis şi acest grai: „Pus-ai necazuri pe umărul nostru, ridicat-ai oameni asupra capetelor noastre”, adică: Robi ne-am făcut în loc de slobozi, dar - izbăvindu-ne de toate acestea şi dobîndind întoarcerea - vom aduce Ție jertfele legiuite. Că a adăugat:

12 Intra-voi în casa Ta cu arderi de tot, da-voi Ție rugăciunile mele
13 pe care le-au osebit buzele mele şi le-a grăit gura mea întru necazul meu.

Zice: Cîte m-am făgăduit chinuindu-mă şi rugîndu-mă, le voi plăti cu bună cunoştință.

14 Arderi de tot cu măduvă voi aduce Ție, cu tămîie şi cu berbeci, aduce-Ți-voi boi şi țapi.

Zice: Cîte se cuvin, le voi jertfi şi le voi aduce Ție cu osîrdie. Iar „cu măduvă” le-a numit pe cele bine-hrănite şi îngrăşate. Aşa a poruncit *Legea* să se aducă, şi fără prihană şi întregi; încă şi

Proorocul Maleahi blestemă pe cei ce au unele de acestea, dar le aduc pe cele vătămate, asemeni lui Cain, căruia păcatul acesta i s-a făcut începătură răutăților. De aici ne învățăm şi noi să-L cinstim pe Dumnezeu cu cele mai cinstite din cele ce avem.

15 Veniți de auziți, şi voi povesti vouă, toți cei ce vă temeți de Dumnezeu, cîte a făcut sufletului meu.

Nu în zadar - zice - mă făgăduiesc să aduc acestea, căci mari daruri am dobîndit de la Dînsul, pe care vă rog să le învățați şi voi, cei ce Îl cinstiți pe Dumnezeu. Le fel a zis şi întru Psalmul al douăzeci şi unulea: „Rugăciunile mele voi da înaintea celor ce se tem de Dînsul.” Aşa, ne învățăm a-i avea pe aceştia părtaşi şi mai ales lor a le povesti cele dumnezeieşti, că zice: „Nu dați cele sfinte cîinilor, nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor”, ci „Tainele Mele - Mie şi la ai Mei”.

16 Către Dînsul cu gura mea am strigat, şi m-am înălțat sub limba mea.

Iar Simmah zice aşa: „L-am chemat pe Dînsul cu gura mea, şi îndată s-a înălțat limba mea.” Vrea să zică: Aducîndu-I rugăciunea mea, am primit cererea şi, umplîndu-mă de veselie, am pornit limba spre cîntare de mulțumire.

17 Nedreptate de am văzut întru inima mea, să nu mă audă Domnul!

Iar Simmah zice aşa: „Nedreptate de am văzut mai-nainte întru inima mea, să nu mă audă Domnul!” Zice: Dacă - rugîndu-mă să mă izbăvesc de robie şi să dobîndesc întoarcerea - m-aş fi nălucit să fac vreo nedreptate după aceea, să nu dobîndesc dumnezeiasca milostivire! Iar că nu mint, lucrurile mărturisesc:

18 Pentru aceasta m-a auzit Dumnezeu, luat-a aminte la glasul rugăciunii mele.

Adică: Văzîndu-mă curățit de asemenea gînduri, m-a învrednicit bogat de ale Sale daruri. După ce le-a povestit pe acestea, ceata celor bine-credincioşi încheie cuvintele întru laudă:

19 Bine este cuvîntat Dumnezeu, Care n-a depărtat rugăciunea mea şi mila Sa de la mine.

Cu laude - zice - Îi răsplătesc Făcătorului de bine, Celui ce mi-a primit rugăciunea şi mi-a dăruit mila Sa. Că nu încetează poruncind celor ce cred într-Însul a-L lăuda pe Acesta de-a pururea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 66

Întru sfîrşit, întru cîntări, Psalmul cîntării lui David.

Psalmul acesta are înțelegere luminată şi nu trebuie multe cuvinte spre tîlcuire, căci mai-nainte prooroceşte înomenirea Dumnezeu-Cuvîntului, mîntuitoarea arătare şi mîntuirea tuturor neamurilor.

Dumnezeu să Se milostivească spre noi, şi să ne blagoslovească pe noi, să-Şi arate fața Sa peste noi şi să ne miluiască pe noi!

Văzînd cu ochii cei duhovniceşti mîntuirea ce avea să fie tuturor oamenilor prin dumnezeiasca arătare, Proorocul se roagă să li se dăruiască aceasta mai în grabă, ca să culeagă toți blagoslovenia ce răsare dintru dînsa. „Şi zice să se milostivească Dumnezeu spre noi şi să ne blagoslovească. Şi, cu adevărat, nu numai ne-a blagoslovit, ci ne-a şi miluit, mîntuindu-ne prin venirea din Fecioară, că acest

«să-Şi arate peste noi faţa Sa» înseamnă «să-L vedem pe Dînsul faţă către faţă». Şi după ce S-a făcut om din Fecioară, fără schimbare, L-am văzut pe Însuşi Dumnezeu-Cuvîntul, nu pe altul." Apoi, ne învaţă aceasta mai descoperit prin cele adăugate:

2 Ca să cunoaştem pe pămînt calea Ta,

Ca şi cei ce locuiesc pe pămînt - zice - să se înveţe calea care duce către Tine şi către dînsa să se povăţuiască. Şi, ca să nu socotească cineva că acestea s-au zis pentru pămîntul Iudeilor, a adăugat după cuviinţă:

întru toate neamurile - mîntuirea Ta.

Te rog - zice - să-Ţi arăţi faţa Ta, ca să strălucească şi peste neamurile ce stau întru întuneric şi să le tragă către mîntuire.

3 Mărturisească-se Ţie noroadele, Dumnezeule, mărturisească-se Ţie noroadele toate.
4 Veselească-se şi să se bucure neamurile, că vei judeca noroadele întru dreptate şi neamurile pe pămînt vei povăţui.

Zice: Pentru aceasta dar se cuvine ca toate noroadele şi neamurile din lume să se veselească, şi să se bucure şi să povestească facerile Tale de bine, fiindcă au cunoscut că nimic din cele ce sînt nu este trecut cu vederea de Tine şi fără purtare de grijă, ci eşti Judecător al tuturor, drepte scoţînd asupră-le hotărîrile, povăţuind pe cei rătăciţi către adevăr şi muncindu-i pe cei ce nu voiesc a se pleca.

5 Mărturisească-se Ţie noroadele, Dumnezeule, mărturisească-se Ţie noroadele toate!

N-a pus aşa prost aceeaşi cuvîntare, ci ca să-i facă mai sîrguitori pe auzitori, arătînd că El este Dumnezeu şi Mîntuitor al tuturor.

6 Pămîntul şi-a dat rodul său.

Căci, după Proorocul, au aflat toată calea ştiinţei şi au cunoscut pe Dumnezeu ce este peste toate, Care S-a arătat pe pămînt şi a petrecut împreună cu oamenii. De aceea, ei aduc Lui rodul prea-dulce al bunei-credinţe.

7 Să ne blagoslovească pe noi Dumnezeu, Dumnezeul nostru să ne blagoslovească pe noi

Aşadar, precum de două ori le-a deşteptat pe neamuri spre cîntarea de laudă, tot de două ori a cerut blagoslovenia pentru ele. Ni se cuvine însă a şti că, binecuvîntînd pe Dumnezeu, oamenii Îi aduc Lui doar cuvinte, dar nu pot a-I face bine cu lucrul; iar Dumnezeu, binecuvîntînd, întăreşte cuvintele cu lucrul şi dăruieşte celor bine-credincioşi îndestulare de tot felul de bunătăţi. Apoi, învaţă cum este cu putinţă a dobîndi dumnezeiasca binecuvîntare:

şi să se teamă de Dînsul toate marginile pămîntului!

Că cel ce se află cu evlavie către legile dumnezeieşti şi se teme de Divanul ce va să fie cinsteşte pe Dumnezeu prin păzirea acestora, iar dumnezeiasca cinstire îi aduce binecuvîntarea. Deci sfîrşitul îi învaţă nu numai pe Iudei, ci pe toţi oamenii, să aibă dumnezeiasca frică şi îi iscuseşte[150] că Hristos este Dumnezeul nostru, Care a făcut mîntuirea credincioşilor. Ruşinează-se dar ereticii cei rău-credincioşi, care nu-L mărturisesc pe Dînsul Dumnezeu din Dumnezeu, adică pe Fiul Tatălui, Unul Născut mai-nainte de veci, Care în zilele cele mai de pe urmă S-a făcut Fiu al

150 îi învaţă

omului, fără de schimbare, după cum zicem, pentru mîntuirea oamenilor!

TÎLCUIREA PSALMULUI 67

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Văzînd păgînătatea ce se urma între oameni şi stăpînirea diavolului, şi fiind învăţat de Sfîntul Duh, dumnezeiescul David se roagă ca foarte degrab să se facă arătarea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru. Şi, primind descoperirea celor ce se vor face, se învaţă şi propovăduieşte mîntuirea firii oamenilor, pieirea vrăjmaşilor şi, în scurt, prea-slăvita schimbare a lucrurilor.

Să Se scoale Dumnezeu, şi să se risipească vrăjmaşii Lui şi să fugă de la faţa Lui cei ce-L urăsc pe Dînsul!

Zice: E vremea să Te scoli Tu, Stăpîne, şi să lucrezi mîntuirea oamenilor, şi numaidecît toată ceata neprietenilor se va întoarce în fugă, risipindu-se de strălucirea arătării Tale. Tot aşa, de multe ori şi noi obişnuim a-i deştepta pe judecătorii cei blînzi spre ajutorul celor nedreptăţiţi, rugîndu-i să se scoale şi să oprească semeţia asupritorilor. Iar „sculare”, după cum am zis de multe ori, nu numeşte numai încetarea îndelungii-răbdări, ci şi Învierea Mîntuitorului lumii la trei zile după ce a primit de bună voie moartea pentru noi.

2 Precum lipseşte fumul să lipsească; cum se topeşte ceara de faţa focului, aşa să piară păcătoşii de la faţa lui Dumnezeu!

Adică: Precum bătaia vîntului risipeşte fumul, şi ceara se topeşte cînd se învecinează cu focul, aşa se vor face cu totul deşerţi vrăjmaşii odată cu venirea Ta - o Stăpîne! Că aceia pe care Cei 70 i-au zis „păcătoşi” sînt numiţi de toţi ceilalţi tălmăcitori: „necredincioşi”. Şi *Evreul*, şi *Sirul* aşa îi numeşte.

3 Şi drepţii să se veselească,

Zice: Făcîndu-se acest lucru, toată faţa drepţilor se va umple de bucurie şi îndulcire.

să se bucure înaintea lui Dumnezeu şi să se desfăteze întru veselie.

Prin acestea, arată că nu asupra oamenilor a adus rugăciunea, ci împotriva dracilor ce dau război oamenilor, de a căror risipire şi deşertare se bucură neamurile şi Îl laudă pe Dumnezeu, Cel ce le-a mîntuit. Că zice:

4 Cîntaţi lui Dumnezeu, cîntaţi numelui Lui, cale faceţi Celui ce S-a înălţat peste apusuri, Domnul este numele Lui, şi vă bucuraţi înaintea Lui!

Aici, dumnezeiescul cuvînt le porunceşte Sfinţiţilor Apostoli să alerge la neamuri cu dănţuire şi cu cîntare de laudă şi să gătească Împăratului tuturor calea. Acestea se aseamănă celor zise lor de Domnul: „Mergînd, învăţaţi toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui, şi al Fiului şi al Sfîntului Duh.” Prin învăţătura aceasta şi prin naşterea de a doua oară a Botezului, calea cea aspră s-a făcut netedă, gătindu-se lui Dumnezeu, Care era să locuiască şi să umble întru dînşii, după Proorocul.

Şi zice că „S-a înălţat El peste apusuri”, arătînd întunericul vărsat peste sufletele oamenilor. Aceasta a tălmăcit-o Simmah: „Aşterneţi cale Celui ce Se poartă pe pămînt nelocuit.” Iar nelocuită

este pustia, şi „pustie” dumnezeiasca *Scriptură* a numit de multe ori neamurile: „Veseleşte-te, pustie însetată!”; şi iarăşi: „Mai mulți sînt fiii pustiei (ai celei părăsite), decît ai celeia ce are bărbat.” Deci zice: Peste această pustie nelocuită, şi lipsită de lumină şi numită pentru aceasta „apus”, S-a înălțat Soarele Dreptății, şi a gonit negura şi a făcut-o pe cea nelocuită Biserică a Sa.

5 Tulbura-se-vor de fața Lui, a părintelui celor sărmani şi a judecătorului văduvelor.

Că nu suferă ei arătarea Lui, ştiindu-L pe Dînsul drept judecător, căci prin purtarea de grijă pentru „văduve şi sărmani” a arătat dreptatea Proniei Lui. Şi dumnezeieştile *Evanghelii* ne învață tulburarea şi frica dracilor, că-i auzim pe dînşii zicînd: „Ce este nouă şi Ție, Fiule al lui Dumnezeu? Ai venit mai-nainte de vreme să ne munceşti pe noi?”

Dumnezeu este în locul cel sfînt al Lui.

Fiindcă a zis: „Să se scoale Dumnezeu” şi: „Cale faceți Celui ce S-a suit peste apusuri”, după cuviință a adăugat acest cuvînt, ca nimeni să nu socotească cum că Dumnezeul tuturor face iconomiile Sale mutîndu-Se din loc. Într-acest fel este şi cuvîntul zis de Domnul: „Nimeni nu s-a suit în cer, fără numai Cel ce S-a pogorît din cer, Fiul Omului, Cel ce este în cer”, care arată nescrierea împrejur a dumnezeieştii firi şi ne învață că S-a pogorît într-adevăr, petrecînd şi împreună-viețuind jos cu oamenii, dar că era şi în cer şi nu S-a despărțit de Tatăl.

6 Dumnezeu aşază pe cei de un năravîn casă, scoate întru vitejie pe cei ferecați cu obezi, la fel pe cei amărîți, pe cei ce locuiesc în mormînturi.

„De un năravˮ numeşte pe cei ce au un scop, care sînt uniți într-un gînd şi voiesc a se griji doar de fapta bună, iar nu pe cei ce voiesc acum unele, iar mai tîrziu altele. Pe aceştia zice că „îi face să locuiască în casa cea dumnezeiască”. Iar „ferecați în obezi” îi numeşte pe cei înfăşurați cu legăturile păcatului, pe care îi dezleagă şi îi face viteji. Unul ca acesta a fost Matei, unul ca acesta a fost Iacov al lui Alfeu, unul ca acesta a fost Zaheu, care, izbăvindu-se de legăturile nedreptății, au primit asupră-le foarte cu bărbăție războiul împotriva celui ce îi ferecase. Şi zice că nu numai pe cei ferecați îi face viteji, ci şi pe cei ce au ajuns la vîrful păgînătății şi locuiesc în trupurile lor ca întru nişte mormînturi împuțite, pe care îi învredniceşte de mîntuire împreună cu aceia.

7 Dumnezeule, cînd ieşeai Tu în mijlocul norodului Tău, cînd treceai Tu în pustie,
8 pămîntul s-a cutremurat, cerurile au picurat

Simmah a tălmăcit stihul aşa: „Dumnezeule, ieşind Tu înaintea norodului Tău, umblînd Tu prin cea nelocuită, pămîntul s-a clătinat şi cerul a picurat.” Zice: Vrînd să treci în pustia aceea nelocuită, care nu primise încă raza luminii, Tu ai clătinat, şi ai cutremurat pămîntul şi din cer ai picat asupră-i picăturile darului. Şi primul lucru s-a făcut pe Cruce, că atunci s-a cutremurat pămîntul, şi pietrele s-au despicat şi tot ocolul pămîntului s-a clătinat, prin oarecare simțire văzîndu-L spînzurat pe Cruce pe Ziditorul a toate. Iar cealaltă - după Înălțarea Lui la ceruri: atunci a venit darul Duhului peste Apostoli, urmînd şi asemănîndu-se picăturilor de ploaie.

Apoi, învățîndu-i pe Iudei că Dumnezeu este Cel ce a făcut toate acestea, a adăugat mai luminat:

de către fața Dumnezeului Sinaiului, de către fața Dumnezeului lui Israil.

Zice: Cel ce S-a arătat strămoşilor noştri în muntele Sinai, tot Acela a clătinat şi pămîntul în vremea Patimii, mustrînd nebunia noastră, şi apoi a dăruit darul Duhului.

9 Ploaie de bună voie vei osebi, Dumnezeule, moştenirii Tale.

Pe cele numite mai sus „picături”, aici le-a numit „ploaie”. Şi zice că ucenicilor li se dăruia darul dascălilor, după trebuință, căci „ploaie” arată adăparea didascaliei[151]. Şi a numit-o „de bună voie” pentru alegerea de sine şi voirea socotelii, că nu se adapă cineva de nevoie, ci doar cel ce se pleacă învățăturii dobîndeşte darul.

Şi a slăbit, iar Tu ai desăvîrşit-o pe dînsa.

Nu ploaia a slăbit, ci „moştenirea”, iar „slăbiciunea” sînt năpădirile celor rău-credincioşi. Aşa a zis Domnul şi către Pavel: „Destul îți este ție darul Meu, că puterea Mea se săvîrşeşte întru neputință.” Deci zice: Şi în vremea năpădirii Tu întemeiezi şi întăreşti pe nevoitori, că pe aceştia îi ai moştenire, după proorocia ce zice: „Cere de la Mine şi Îți voi da Ție neamurile moştenirea Ta, şi biruința Ta - marginile pămîntului.” Aşa a tălmăcit şi Simmah: „ai făcut-o şi ai întemeiat-o”, iar Achila - mai descoperit: „şi pe cea ostenită Tu ai întărit-o”, adică: Obosind ea întru goane, ai păzit-o necutremurată.

10 Dobitoacele Tale locuiesc într-însa.

„Dobitoace ale lui Dumnezeu” îi numeşte pe Sfinții Apostoli, pe care încălecînd, a gonit înşelăciunea şi i-a întors pe oameni spre cunoştința de Dumnezeu, cum arată vorbind pentru Pavel: „Vas de alegere îmi este Mie acesta, ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor, şi a împăraților şi a fiilor lui Israil.” Pe dînşii i-a numit „cai” dumnezeiescul Avacum, zicînd: „Ai adus la mare caii Tăi, tulburînd ape multe.” De aceştia a proorocit proorocescul cuvînt că locuiesc întru moştenirea lui Dumnezeu, adică întru neamuri. Că locuiesc pînă în ziua de astăzi, nu numai sfințind cu sicriele trupurilor pe cei ce se apropie, ci şi întorcînd sufletele oamenilor cu învățătura *Scripturilor*.

Gătit-ai întru bunătatea Ta săracului, Dumnezeule.

Pe aceştia - zice - i-ai dăruit firii celei sărace a oamenilor, pentru bunătatea Ta.

11 Domnul va da cuvînt celor ce binevestesc, cu putere multă.

Pe care i-a numit mai sus „dobitoace”, îi numeşte acum „bine-vestitori”, că - de vreme ce erau pescari, şi vameşi şi croitori de piei, şi s-au hirotonisit dascăli ai filosofilor, ai sofiştilor, ai ritorilor şi ai celor ce se făleau pentru buna limbuție - după cuviință ne învață de unde scot ei apele didascaliei cu care aduc adăparea.

12 Împăratul Puterilor, celui iubit frumusețea casei Tale să împartă prăzi.

Iar Simmah a zis aşa: „Domnul a dat graiuri celor ce bine-vestesc cu oaste multă. Împărații oştilor au fost cei iubiți şi locuința casei va împărți prăzi.” Aici, „oaste multă” numeşte pe cei ce au crezut. Aşa zice şi Apostolul, scriindu-i lui Timotei: „Luptă-te lupta cea bună. Şi nimeni, oştindu-se, nu se împleticeşte cu neguțătoriile vieții, ca să-i fie plăcut voievodului.” Iar „împărați ai oştirilor” i-a numit pe dascălii credincioşilor, care au fost iubiți de Dumnezeu. La fel îi numeşte pe dînşii şi Domnul: „Voi sînteți cei iubiți ai Mei, nu vă voi mai numi pe voi robi, ci prieteni.” Aşa zice şi dumnezeiescul Apostol: „Dragostea lui Dumnezeu ne ține pe noi”; şi: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos?”

Iar „prăzi” îi numeşte pe cei ce îşi făcuseră mădularele roabe ale păcatului şi ale diavolului. Şi pe aceştia i-a împărțit Sfinților Apostoli: pe acesta punîndu-l dascăl peste Romani, pe acela peste Elini, pe unii arătîndu-i propovăduitori ai Indianilor, iar pe alții ai Egiptenilor. „Frumusețea

151 „Didascalie” – „lecție”, „învățătură”, cum am mai zis.

casei le-a împărțit" Sfinților Apostoli „prăzile" acestea. „Casă a lui Dumnezeu", după dumnezeiescul Apostol, sînt cei ce au crezut, iar „frumusețe a casei" este darul Sfîntului Duh, care o înfrumusețează şi o străluceşte pe aceasta cu dăruirea feluritǎ a darurilor. Prin cele adăugate, ne-a învățat aceasta mai descoperit:

13 De veți dormi între moşteniri, aripile porumbelului vor fi argintate, şi între-umerele lui - cu strălucири de aur.

„Aripi ale porumbelului" numeşte darul Duhului, Care în acest chip a venit la curgerile Iordanului. Şi a zis că aripile acestuia sînt „argintate", iar între-umerele lui împodobite cu aur, căci El aduce celor mai proşti[152] pe cele mai proaste şi mai lesnicioase, iar celor mai desăvîrşiți - pe cele mai adînci. Pentru că zice: „Tainele Mele - Mie şi la ai Mei". Pe unii, ca pe nişte nedesăvîrşiți, îi hrăneşte cu lapte, iar altora le aduce hrană vîrtoasă. Iar „moşteniri" numeşte cele două *Aşezăminte*. Deci zice: Întru amîndouă didascaliile apropiați-vă şi veți vedea darul felurit al Duhului. Dar nu aşa prost le-a poruncit să se apropie, ci să stăruiască totdeauna: aceasta a numit prin „de ați dormi", fiindcă cel ce doarme rămîne nemişcat.

14 Cînd osebeşte Cel ceresc împărați peste țara Sa, ca zăpada se vor albi în Selmon.

Şi mai sus i-a numit „împărați" pe Apostoli, ca pe nişte moştenitori ai Împărăției cerurilor, după cum în Psalmul 44 i-a numit „boieri", zicînd: „Pune-vei pe dînşii boieri peste tot pămîntul." Iar aici mai-nainte spune pogorîrea Preasfîntului Duh, ce s-a făcut în ziua a cincizecea, întru care Apostolii au primit darul deosebirii limbilor. Şi zice că atunci cînd va împărți lor împărăția lumii - poruncind unuia să fie mai mare peste neamurile acestea, iar altuia peste acelea - îi va străluci pe dînşii şi îi va arăta asemănați zăpezii. Mai-nainte spune încă şi locul întru care se vor face acestea, „Selmon" numind Ierusalimul, căci acolo a dobîndit ceata Apostolilor darul Preasfîntului Duh.

15 Muntele lui Dumnezeu, munte gras, munte închegat, munte gras.

Pe cei numiți „dobitoace", „bine-vestitori", „împărați", îi numeşte şi „munte". Aşa a zis Domnul întru *Sfințitele Evanghelii*: „Nu poate cetatea să se ascundă stînd deasupra muntelui", aşa strigă şi Isaia: „Va fi arătat în zilele cele mai de pe urmă muntele Domnului." Şi îl numeşte „gras şi închegat" pentru că dă multă hrană cirezilor ce se pasc întru dînsul, primind multă grăsime de la dumnezeiescul dar.

16 Pentru ce rîvniți, munții cei închegați, muntele întru care bine a voit Dumnezeu a locui?

Iar Achila zice aşa: „Pentru ce vă întreceți, munți înălțați, împotriva muntelui pe care a poftit să şadă Dumnezeu?" Cuvîntul proorocesc se întinde către Iudei şi către adunările cele fără de lege ale ereticilor, care se numesc pe sine „biserici", şi zice: Pentru ce oare vă trufiți că vă întreceți şi vă potriviți cu muntele pe care Dumnezeu l-a hotărît lăcaş al Său?

Pentru că Domnul va locui pînă în sfîrşit.

Nu va petrece întru acest munte o vreme hotărîtă, după cum - o Iudei! - a locuit la voi, ci acolo va avea veşnică sălăşluire - că „pînă în sfîrşit" asta arată.

17 Carul lui Dumnezeu - cu zeci de mii înmulțit, mii din cei ce prisosesc.

Acum nu va mai avea doar puțini sfinți peste care să Se înalțe şi întru care să locuiască, aşa

152 „Proşti – aici: „neînvățați", „neputincioşi".

cum - o ludei! - a avut la voi, ci cu zeci de mii mai mulți vor fi cei vrednici de dumnezeiasca stăpînire. Moştenirea cea nouă are mii şi zeci de mii din cei învredniciți de cununi care sînt întru belşug, şi aduc roadă lui Dumnezeu buna-credință în dreptate şi se sîrguiesc către daruri, urmînd chemării de sus.

Domnul întru dînşii, în Sinai, în cel sfînt.

Zice: Făcîndu-Se om, Cel ce S-a arătat strămoşilor noştri în Sinai îi va hățui şi pe aceştia, că nu este unul Acela, şi altul Acesta, ci El Însuşi e Domnul tuturor, bogat fiind întru toți cei ce Îl cheamă pe Dînsul. Aşa, după ce L-a arătat că S-a pogorît şi a pierdut ceata vrăjmaşilor, proorocescul cuvînt Îl arată pe Dînsul suindu-Se şi dăruindu-le slobozenie celor robiți de demult:

18 Suitu-Te-ai la înălțime, robit-ai robime,

Suirea arată şi pogorîrea, şi martor este Apostolul, care zice: „Iar acest «S-a suit» ce este, fără numai că S-a şi pogorît mai întîi la cele mai de jos părți ale pămîntului?" Deci zice: Cel ce S-a pogorît este şi Cel ce S-a suit mai presus de toate cerurile şi „a robit robime", luîndu-i pe cei robiți de demult (de diavolul) şi dăruindu-le slobozenie ca şi cum i-ar fi robit încă o dată, pentru Sine.

luat-ai daruri întru oameni,

Apostolul a zis: „a dat". Şi s-au făcut amîndouă, că - luînd credință de la cei ce se apropie către Dînsul - Domnul le dăruieşte darul. Aşa, crezînd că Mîntuitorul Hristos este Dumnezeu din Dumnezeu, ceata Apostolilor s-a arătat moştenitoare a Împărăției cerurilor. Aşa, mărturisind pe Dumnezeu, s-au proslăvit zecile de mii ale purtătorilor de nevoință şi ale celor ce au viețuit întru petrecere cu cinste.

pentru ca şi cei ce nu se plecau să sălăşluiască la Dumnezeu.

Achila a tălmăcit stihul mai descoperit: „măcar că neplecați sînt a se sălăşlui". Şi zice: Nu ai căutat la nesupunerea lor mai dinainte, ci - şi văzîndu-i grăind împotrivă - ai stăruit făcîndu-le bine, pînă cînd i-ai arătat pe dînşii lăcaş al Tău.

19 Domnul Dumnezeu bine este cuvîntat, bine este cuvîntat Domnul din zi în zi.

După cuviință şi-a pornit Proorocul limba spre cîntarea de laudă: De-a pururea - zice - este drept a Te lăuda, avînd Tu atîta iubire de oameni către noi.

Să sporească nouă calea Dumnezeul mîntuirilor noastre.

Cel ce a dăruit - zice - mîntuirea noastră ne va netezi calea, ca să nu ne greşim de la atîtea bunătăți.

20 Dumnezeul nostru este Dumnezeul mîntuirii

Şi ne va dărui aceasta, fiind izvorul mîntuirii.

şi ale Domnului, ale Domnului sînt ieşirile morții.

Că El ne-a deschis nouă temnița cea neumblată a morții, şi a zdrobit porți de aramă şi a frînt zăvoare de fier. Şi a arătat acest lucru prin cele adăugate:

21 Însă Dumnezeu va sfărîma capetele vrăjmaşilor Săi, creştetul părului celor ce umblă după greşalele lor.

Ne-a deschis nouă - zice - porțile morții, sfărîmînd capetele vrăjmaşilor ce iscodeau greşelile oamenilor şi nici perii capului nu sufereau să-i lase necercetați - căci prin „păr" arată greşeala cea

prea-mică. Şi ceea ce zice este aşa: Dumnezeu a hotărît ca certarea celor ce păcătuiesc să fie moartea, iar diavolul, iscodind viața oamenilor ca un amar muncitor, nu suferă să treacă cu vederea nici păcatul cel prea-mic, ci trimite firea noastră la moarte. Deci, văzînd el pe Stăpînul Hristos îmbrăcat cu aceeaşi fire, s-a apropiat căutînd la Dînsul pricinile morții, după cum Însuşi Domnul a zis întru *Sfințitele Evanghelii*: „Vine stăpînitorul lumii acesteia şi nu va afla nimic întru Mine." Dar, chiar nimic aflînd, vrăjmaşul L-a dat cu nedreptate la moarte. Nedreptățirea aceasta a pierdut stăpînirea prigonitorului şi a deschis oamenilor iadul, după cum s-a zis prin mai multe întru *Cuvintele pentru dumnezeiasca Pronie*[153]. Încă şi dumnezeiescul Apostol a zis că diavolul are stăpînirea morții.

22 Zis-a Domnul: Din Vasan Mă voi întoarce, întoarce-Mă-voi întru adîncurile mării.

Iar Simmah a zis aşa: „Zis-a Domnul: Din Vasan Mă voi întoarce, dintru adîncurile mării." Tălmăcit, „Vasan" însemnează „ruşine", iar ruşinea este roadă a păcatului, deci dintru aceasta ne va întoarce pe noi Dumnezeul tuturor, şi „dintru adîncurile mării". Iar care este adîncul mării, însuşi Proorocul ne învață, strigînd: „Să mă izbăvesc de la cei ce mă urăsc şi din adîncurile apelor", în loc de: Să nu mă cufunde pe mine - zice - viforul apei, nici să mă înghită adîncul.

23 Pentru ca să se întingă piciorul Tău în sînge, limba cîinilor Tăi în sîngele vrăjmaşilor.

Iar Simmah zice aşa: „Ca să se afunde piciorul Tău în sînge şi să lingă limba cîinilor Tăi pe toți vrăjmaşii Tăi." Aici - arătîndu-L pe Dumnezeul tuturor biruindu-i pe vrăjmaşi ca un viteaz şi slobozindu-i pe cei robiți cu nedreptate - zugrăveşte cu cuvîntul pîraie de sîngiuri, morți călcați în picioare, zăcînd neîngropați şi aruncați spre mîncare cîinilor. Aşa strigă Domnul şi prin Isaia: „Jgheabul l-am călcat singur, şi din neamuri nimeni nu era cu Mine. Călcat-am pe dînşii întru mînia Mea, şi i-am zdrobit pe dînşii întru urgia Mea, şi am pogorît în pămînt sîngele lor şi s-au stropit de biruințele asupra lor hainele Mele."

24 Văzutu-s-au umbletele Tale, Dumnezeule, umbletele Dumnezeului meu, ale Împăratului din cel sfînt.

„Umblete ale lui Dumnezeu" numeşte iconomiile, iar „cel sfînt" - Biserica luată din sămînța lui David. Şi zice: Purtarea Ta de grijă s-a făcut arătată tuturor oamenilor şi toți au cunoscut iconomiile Tale cele de multe feluri.

25 Mai înainte au apucat boierii, ținîndu-se de cei ce cîntau, în mijlocul tinerelor cîntărețe.

De aici, ne învață veselia bisericilor. Iar „boieri" numeşte pe Sfinții Apostoli, ce au fost întîii meşteri ai acestora, iar „tinere cîntărețe" - pe cele ce se nevoiesc întru feciorie şi aduc lui Dumnezeu cîntarea de laudă dumnezeiască. Apoi, le face mai luminate pe cele zise:

26 În biserici binecuvîntați pe Dumnezeu, pe Domnul, de la izvoarele lui Israil.

Proorocul arată încetarea *Aşezămîntului cel Vechi*: căci biserica Iudeilor era una singură, iar aici mai-nainte vesteşte mulțimea bisericilor, întru care porunceşte să fie lăudat Domnul tuturor din izvoarele israiliteneşti. Iar „izvoare ale lui Israil" ar fi putut să se numească după cuviință cărțile prooroceşti dintru care aducem cîntarea de laudă lui Dumnezeu. Şi - de vreme ce lîngă izvoarele prooroceşti ne-au fost dăruite şi acelea Apostoleşti - adaugă după cuviință:

27 Acolo, Veniamin, cel mai tînăr, întru uimire,

153 Ale aceluiaşi Fericit Episcop Teodorit.

Achila zice: „Acolo, Veniamin cel mic, stăpînind peste dînşii”, iar Teodotion: „dascăl al lor”. „Veniamin, cel mai tînăr,” este Fericitul Pavel, care a odrăslit din semința lui Veniamin. Şi e „mai tînăr” pentru că a fost chemat şi numit în urma tuturor. Dealtfel, şi *Istoria Faptelor* îl numeşte pe dînsul „tînăr”. Acesta stăpîneşte Biserica, şi o învață cele dumnezeieşti şi povățuieşte pe cei ce voiesc către mîntuire. El s-a făcut încă şi „întru uimire”, învățîndu-se că Cel gonit şi socotit mort de dînsul este în ceruri. Dar - de vreme ce nu numai Fericitul Pavel, ci toată ceata Apostolilor îi învață pe credincioşi cele dumnezeieşti - proorocescul cuvînt i-a pomenit după cuviință şi pe aceştia:

boierii Iudei - povățuitorii lor, boierii Zavulonului, boierii Neftalimului.

Căci din semințiile acestea îşi trăgeau neamul ceilalți Apostoli: cei numiți „frați ai Domnului” aveau izvor semința Iudei; Petru, Andrei, Iacov, Ioan şi Filip erau din satul Betsaida; se istoriseşte că Matei şi Iacov petreceau în Capernaum, iar Simon Zilotis s-a numit Hanaanit. Acestea toate sînt locuri ale Galileii şi moştenirea aceea o avea semința Zavulonului şi a Neftalimului. Sînt doi martori ai acestui cuvînt: unul este Proorocul, iar altul Evanghelistul, acela mai-nainte zicînd, iar celălalt aducîndu-l mărturie. Şi zic aşa: „Pămîntul Zavulonului, şi pămîntul Neftalimului şi ceilalți care locuiesc pe lîngă mare şi de ceea parte de Iordan, Galileea neamurilor, norodul ce şedea întru întuneric a văzut lumină mare.”

28 Porunceşte, Dumnezeule, puterii Tale, întăreşte, Dumnezeule, această lucrare pe care o ai făcut întru noi,

29 pentru Biserica Ta din Ierusalim.

Iar Simmah spune aşa: „Porunceşte, Dumnezeule, pentru vîrtutea Ta, întăreşte, Dumnezeule, lucrul pe care l-ai făcut întru noi, pentru Biserica Ta de deasupra Ierusalimului.” Zice: Întăreşte, Stăpîne, darul pe care l-ai dăruit Bisericii Tale, pe care ai luat-o dintru noi şi ai pus-o să şadă „deasupra a toată Începătoria, şi Stăpînia, şi Puterea şi deasupra a tot numele ce se numeşte, nu numai în veacul acesta, ci şi în cel ce va să fie”. Căci „Ierusalim” numeşte cetatea de sus, pentru care Fericitul Pavel zice: „Iar Ierusalimul cel de sus slobod este, care este maică a noastră, a tuturor.” Deci ei cer, pentru rudenia lor cu Biserica, să fie întărit darul ce s-a dat şi, ei fiind pîrga, să dobîndească acelaşi dar şi frămîntătura (restul omenirii). De aici, mai-nainte zice şi schimbarea împăraților:

Ție vor aduce împărații daruri.

Că, după ce vor înceta a-L goni, împărații Îi vor aduce cinstea cuvenită lui Dumnezeu; şi - precum iau dajdie de la supuşi - aşa vor aduce şi ei daruri Lui, ca nişte robi şi supuşi. Martori ai acestui lucru sînt ochii care văd adevărul proorociei.

30 Ceartă fiarele trestiei,

Unele din pre-scrieri (adică izvoade) au: „dumbrăvi”. Dar, ori „dumbrăvi”, ori „trestie”, tot nerodirea se însemnează prin aceasta, şi acolo au lăcaş fiarele cele gîndite, pe care Proorocul ne-a învățat a le goni prin dumnezeiasca chemare asupră.

adunarea taurilor împotriva junicilor noroadelor, ca să se încuie cei ispitiți ca argintul.

„Tauri” numeşte mulțimea Iudeilor, pentru obişnuita lor semeție, iar „junici ale noroadelor” i-a numit pe cei din neamuri care au crezut chemarea cea nouă. Deci proorocescul cuvînt mai-nainte vesteşte ridicările Iudeilor, făcute întru începutul propovăduirii asupra celor bine-credincioşi. Şi ei - zice - lucrează aceasta, vrînd a-i încuia şi a-i lipsi de buna-norocire pe cei care - lămurindu-se cu

foc ca argintul - s-au arătat iscusiți[154] şi lămuriți. Aceasta a zis pentru dînşii şi Fericitul Pavel: „Ne rîvnesc nouă nu bine, ci voiesc să ne oprească.” Şi - de vreme ce şi întru neamuri erau cei ce grăiau împotrivă şi săvîrşeau junghieri de multe feluri ale Sfinților - după cuviință zice şi pentru aceştia:

Risipeşte neamurile ce voiesc războaie!

Aşa, după ce a proorocit pentru cei ce vor grăi împotrivă, îşi mută cuvîntul către cei ce au crezut:

31 Veni-vor soli de la Egipt,

Şi a pomenit mai întîi Egiptul fiindcă de demult fusese încununat cu stăpînirea păgînătății. Îi pomeneşte pe Egipteni şi *Istoria Faptelor*, povestind pentru cei adunați în ziua a cincizecea, întru care a venit peste Apostoli darul Preasfîntului Duh.

Etiopia mai-nainte va întinde mîna ei la Dumnezeu.

Şi această proorocie a luat sfîrşit, şi martor este dregătorul Candachiei, împărăteasa Etiopilor, famenul pe care l-a povățuit către adevăr Filip. Apoi, cheamă toate împărățiile din toată lumea:

32 Împărățiile pămîntului, cîntați lui Dumnezeu, cîntați Domnului!

Zice: Toți cei de prin lume, primiți lumina cunoştinței de Dumnezeu şi aduceți cîntarea de laudă pentru buna-credință.

33 Celui ce S-a suit peste cerul cerului, spre răsărituri.

Pentru că Stăpînul Hristos S-a suit nu numai în cerul acesta văzut, ci şi întru cel mai de sus, şi a şezut de-a dreapta măririi, în foişorul înalt al răsăritului Său, trimițînd tuturor oamenilor razele Sale.

Iată, va da glasul Său, glas de putere.

Aici însemnează venirea Preasfîntului Duh, ce s-a făcut după Înălțarea Mîntuitorului nostru. Că şi Domnul a numit-o pe aceasta „putere”: „Şedeți - zice - în cetatea aceasta pînă cînd vă veți îmbrăca cu putere dintru înălțime.” Încă şi Fericitul Luca pomeneşte acest „glas”, zicînd: „Şi s-a făcut glas din cer, ca de o suflare ce vine repede, şi a umplut casa unde erau şezînd.”

34 Dați slavă lui Dumnezeu!

Acest cuvînt se aseamănă cu punerea de lege a Apostolului, care spune: „Proslăviți pe Dumnezeu în trupul vostru şi în duhul vostru, care sînt ale Lui.” Drept este ca cei ce au dobîndit atîtea daruri să-L proslăvească prin toate pe Făcătorul de bine.

Peste Israil este marea cuviință a Lui, şi puterea Lui - în nori.

Trăgîndu-şi neamul din Israil, Sfinții Apostoli au arătat marea lucrare a lui Dumnezeu prin minunile pe care le săvîrşeau. Iar cei ce au primit după aceea darul dăscălesc, scoțînd apă ca nişte nori din marea Preasfîntului Duh, o aduc oamenilor spre adăpare.

35 Minunat este Dumnezeu întru Sfinții Săi,

Toți îndrăgitorii faptei bune îi gătesc pe oameni să-L laude pe Dumnezeu, după glasul Domnului, ce zice: „Să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă lucrurile

154 cercați, probați

voastre bune şi să slăvească pe Tatăl vostru din ceruri."

Dumnezeul lui Israil Însuşi va da putere şi întărire norodului Său,

Nu l-a pomenit nici aici prost pe Israil, căci - mai întîi temîndu-se de Isav, apoi învrednicindu-se de dumnezeiasca arătare - Iacov s-a întărit şi a scos frica din minte. Şi cuvîntul ne învaţă că Cel ce l-a dovedit tare pe Israil şi l-a ridicat deasupra vrăjmaşilor va întări şi norodul Său cel nou şi îl va face neluptat şi nebiruit.

bine este cuvîntat Dumnezeu.

Însă auzind - o prea-iubitorule de învăţătură! - zicîndu-Se Dumnezeu de multe ori şi „Domn", şi „Mîntuitor", să nu socoteşti pe altul, că nu este, cu adevărat nu este altul, fără numai Tatăl, şi Fiul şi Sfîntul Duh. Însă nu trei dumnezei - să nu fie! - după cum de multe ori s-a zis de noi, pentru că numele acestea: „Dumnezeu", şi „Domn", şi „Împărat", şi „Ziditor", şi Atotţiitor, şi cîte ca acestea, se dau nedespărţitei Treimi, adică se înţeleg, şi se socotesc, şi se zic şi se cred. Iar sfîrşitul este potrivit Psalmului, căci se cădea ca povestirea atîtor bunătăţi să se sfîrşească cu dumnezeiască laudă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 68

Întru sfîrşit, pentru cei ce se vor schimba, Psalmul lui David.

Psalmul de faţă însemnează schimbarea oarecăror lucruri, căci s-a zis pentru Iudeii mutaţi în Babilon, şi s-a închipuit ca şi cum aceia se roagă şi cer izbăvire. Şi mai-nainte vesteşte izbăvirea din robie, întoarcerea, zidirea Ierusalimului şi, în scurt, buna-norocire mai dinainte a Iudeilor. Are încă şi proorocie a stăpîneştilor Patimi ale Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru şi a pierderii de tot care avea să-i apuce pe Iudei pentru acestea. Că - de vreme ce au îndrăznit asupra Făcătorului de bine şi Mîntuitorului relele pe care le-au pătimit ei înşişi de la vrăjmaşi, pentru care i-au blestemat pe aceia - aceleaşi rele le-a hotărît asupra lor Dreptul Judecător.

Mîntuieşte-mă, Dumnezeule, că au intrat ape pînă la sufletul meu!

Rugăciunea aceasta o aduce adunarea celor bine-credincioşi, numind „ape" mulţimea primejdiilor. Şi zice: Despre toate părţile sînt înconjurat cu cele de scîrbă.

2 Afundatu-m-am în noroiul adîncului, şi nu este stare,

Iar Simmah zice: „Cufundatu-m-am întru cufundările cele nemărginite, şi nu este stare", din metafora celor ce cad întru adîncul mării şi a celor ce se pogoară prea mult în jos, ajungînd de aici la fund. Şi arată prin acestea mărimea relelor ce s-au întîmplat celor robiţi de Babilonieni.

venit-am întru adîncurile mării şi viforul m-a cufundat.

Împistrează cuvîntul cu multe feluri de icoane, neaflînd icoană vrednică de întîmplările mîhnitoare care îl ţineau.

3 Ostenit-am strigînd, amorţit-a gîtlejul meu,

Zice: Totdeauna strig jelindu-mă, încît au obosit şi înseşi organele glasului. Iar „strigare" numeşte întinderea rugăciunii din cuget.

slăbit-au ochii mei, nădăjduind eu spre Dumnezeul meu.

A pus stihul acesta din metafora celor ce aşteaptă şi îi ies în cale cuiva iubit care se întoarce din călătorie. Şi zice: Am obosit aşteptînd ajutorul Tău. Apoi, ne învață mai descoperit acelea pe care le-a pus mai sus cu închipuire:

4 Înmulțitu-s-au mai presus decît perii capului meu cei ce mă urăsc în zadar, întăritu-s-au vrăjmaşii mei ce mă gonesc cu nedreptate.

Dar nimeni din cei iubitori de învățătură să nu socotească cum că acestea s-au zis de către fața lui Dumnezeu şi Mîntuitorului, ci s-au zis - după cum s-a arătat de noi mai sus - numai despre fața celor robiți din Ierusalim în Babilon. Şi zice: Vrăjmaşii biruiesc numărul, şi au mare putere şi stăpînire, şi se află cu vrăjmăşie către mine neaducîndu-le eu pricină a urîciunii.

Cele ce n-am răpit, atunci le plăteam.

Mă osîndesc - zice norodul - şi m-am dus în robie de dînşii pentru acelea cu care nu i-am nedreptățit.

5 Dumnezeule, Tu ai cunoscut nepriceperea mea, şi greşalele mele de la Tine nu s-au ascuns.

Zice: Tu - o Stăpîne! - le cunoşti pe toate şi nu s-a tăinuit de Tine nimic din cele făcute. Deci şti că n-am greşit nimic acelora, dar am călcat legile Tale. Acestui cuvînt se aseamănă acela: „Ție unuia am greşit şi rău înaintea Ta am făcut.”

6 Să nu se ruşineze întru mine cei ce Te aşteaptă pe Tine, Doamne, Doamne al Puterilor, nici să se înfrunteze întru mine cei ce Te caută pe Tine, Dumnezeul lui Israil!

Zice: Să nu mă fac chip de vătămare altora - aşteptînd mîntuirea de la Tine, dar înşelîndu-mă de nădejdea către Tine - ci aceia ce au a Ta cunoştință să se învețe prin cele făcute mie că eşti rod de mîntuire, nu de ruşine, cui nădăjduieşte spre Tine.

7 Că pentru Tine am suferit ocară, acoperit-a ruşinea obrazul meu.

M-am umplut de ruşine primind ocări pentru Tine, că vrăjmaşii mei mă grăiesc de rău adeseori, numind a mea robie neputință a Ta.

8 Înstrăinat am fost fraților mei şi nemernic fiilor maicii mele.

Aici Îi numără pricinile întristării, deşteptînd spre milă pe iubitorul de oameni Dumnezeu. A pus mai întîi ocările celor rău-credincioşi, apoi despărțirea rudeniilor şi a prietenilor, căci, fiind siliți a robi, nu erau lăsați să petreacă împreună cu rudeniile.

9 Că rîvna casei Tale m-a mîncat şi ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra mea.

Şi nu mă mîhneşte şi nu mă chinuieşte mai puțin pustiirea Sfintei Tale case şi rîsul păgînilor, căci cele făcute asupra aceleia ei le socotesc urmare nu a greşelii mele, ci a neputinței Tale. De aceea mă împung cu hulele asupra Ta, fiindcă m-am făcut pricinuitor acestora. Însă pe acest „m-au mîncat”, Simmah l-a zis: „m-au cheltuit”.

10 Şi am acoperit cu post sufletul meu, şi s-a făcut mie spre ocară.
11 Şi am pus îmbrăcămintea mea sac, şi m-am făcut lor spre pildă.

Pentru acestea mă mîhnesc şi îmi topesc trupul cu post, dar şi acest lucru s-a făcut lor pricină de rîs. Şi mă rod pe sine-mi şi sînt îmbrăcat cu îmbrăcămintea de plîngere a sacului, iar cei fără de lege au luat şi au socotit acest lucru pricină de veselie.

12 Asupra mea vorbeau cei ce şedeau în porți şi asupra mea cîntau cei ce beau vin.

Întru adunări - zice - şi întru ospețe, relele mele le vestesc şi le batjocoresc. Căci de demult făceau soboarele înaintea porților.

13 Iar eu cu rugăciunea mea - către Tine, Doamne!

Simmah tălmăceşte aşa: „Iar a mea rugăciune - Ție, Doamne!" Şi zice: Făcîndu-se acestea, eu către Tine îmi întind ochiul şi aştept ajutorul de la Tine.

Vreme de bunăvoință este, Dumnezeule,

Simmah zice aşa: „Vreme de împăcare este, Dumnezeule." Zice: Destulă este munca adusă asupra mea, e vremea a se dezlega aceasta şi a se arăta iubirea Ta de oameni - căci „bunăvoință" numeşte voia cea bună a lui Dumnezeu.

întru mulțimea milei Tale auzi-mă, întru adevărul mîntuirii Tale.

Să nu-mi măsori pedeapsa cu greşelile mele, ci cu nemăsurata milă a iubirii Tale de oameni. Şi adu adevărata şi dreapta Ta hotărîre asupra celor ce îmi fac mie atîtea rele. Apoi, cu închipuire, iarăşi numără primejdiile, ispitindu-se a porni mila cu povestirile:

14 Mîntuieşte-mă de tină, ca să nu mă afund,

Zice: Mă asemăn celor ce cad în groapă tinoasă şi aşteaptă moartea, pentru aceea cer de la Tine mîntuire.

izbăveşte-mă de cei ce mă urăsc şi de adîncurile apelor!

Şi cer să mă izbăvesc de vrăjmaşi şi de relele lor - că „adînc de ape" a numit muncile aduse asupră-i de aceia.

15 Ca să nu mă cufunde viforul apei, nici să mă înghită adîncul,

Să nu fiu - zice - cufundat de mulțimea şi de mărimea răutăților.

nici să-şi închidă peste mine puțul gura sa.

Să nu opreşti - o Stăpîne! - mîntuirea mea, nici să-mi închizi uşa iubirii Tale de oameni. Căci cei ce cad în vreun puț, fiind deschisă gura puțului, au oarecare puțină nădejde de izbăvire, dar, închizîndu-se aceea, se deznădăjduiesc de mîntuire.

16 Auzi-mă, Doamne, că bună este mila Ta, după mulțimea îndurărilor Tale caută spre mine!

Trimite-mi izbăvire de relele pe care Ți le-am vestit, pentru a Ta iubire de oameni, nu pentru vrednicia mea. Vezi-mă că sînt înconjurat de rele şi dezleagă-mi primejdiile, căci ajunge şi numai arătarea Ta să risipească norul celor de scîrbă.

17 Să nu întorci fața Ta de la robul Tău,

Că aşa obişnuiesc a face cei mîniați, leapădă de la sine rugăciunile celor ce le-au greşit.

că mă necăjesc, degrab auzi-mă!

Dă-mi grabnică mîngîiere pentru covîrşirea chinuirii!

18 Ia aminte spre sufletul meu şi îl izbăveşte pe dînsul,

Căci şi cu singură vederea poți să risipeşti cele de mîhnire.

pentru vrăjmaşii mei izbăveşte-mă!

Greşelile mele covîrşesc iertarea, dar vrăjmaşii sînt rău-credincioşi şi robiți de răutate; deci,

pentru ocările acelora, fă-mă părtaş al iubirii Tale de oameni, Stăpîne! A arătat aceasta şi prin cele adăugate:

19 Că Tu cunoşti ocara mea, şi ruşinea mea şi înfruntarea mea, înaintea Ta sînt toți cei ce mă necăjesc.

Nimic nu s-a tăinuit de Tine din cele făcute, ci pe toate le vezi: şi ocările acelora şi ruşinea mea, că intru în pămînt şi mă mîhnesc, fiind ocărît de ei.

20 Ocară a aşteptat sufletul meu şi ticăloşie. Şi am aşteptat pe cel ce s-ar mîhni cu mine, şi nu era, şi pe cel ce m-ar mîngîia, şi nu am aflat.

Fiind îmbulzit cu atîtea chinuiri despre toate părțile şi aşteptînd altele încă, mai mîhnitoare, nu am nici o mîngîiere: cei ce mă mîhnesc sînt mai presus de număr şi nu este cel ce m-ar mîngîia şi care, cu împărtăşirea scîrbei, ar face mîhnirea mai uşoară.

21 Şi au dat spre mîncarea mea fiere, şi întru setea mea m-au adăpat cu oțet.

Însăşi hrana - zice - mi-au făcut-o amară şi mîhnitoare, căci celor ce mănîncă cu chinuire şi cea mai dulce hrană le este fără dulceață.

22 Facă-se masa lor înaintea lor spre cursă, şi spre răsplătire şi spre sminteală!

Zice: Schimbă veselia lor întru primejdii, Stăpîne, şi să cadă întru acelea pe care le-au lucrat! Că „masă" a numit veselia, iar muncile: „cursă". Aşa a tălmăcit şi Simmah: „Să se facă masa lor înaintea lor spre cursă şi spre muncă, şi să se prindă."

23 Întunecă ochii lor, ca să nu vadă,

Adică: Adu asupra lor nor întunecos de primejdii

şi spinarea lor pururea o gîrboveşte!

Osîndeşte-i - o Stăpîne! - cu robie pe dînşii, ca să cadă întru acelea pe care le fac, gîrbovindu-se de-a pururea întru lucrare dureroasă.

24 Varsă peste dînşii urgia Ta şi mînia urgiei Tale să-i cuprindă pe ei!

Zice: Sloboade asupra lor toată urgia pedepsei şi adu asupra lor grabnică şi îndelungată primejdie. Prin „mînie", a arătat iuțimea, căci aşa este mînia, iar prin „urgie" - statornicia, după cum este firea urgiei. Că mînia este iute şi pentru puțină vreme, iar urgia - mai zăbavnică, dar mai statornică. Deci „mînie a urgiei" a numit pedeapsa cea iute şi statornică totodată.

25 Facă-se curtea lor pustie, şi în lăcaşurile lor să nu fie cine să locuiască!

Şi prin toate cere dreapta hotărîre şi se roagă ca vrăjmaşii să fie supuşi sub acelea pe care le-au pricinuit altora. Aşadar - de vreme ce Haldeii pustiiseră Ierusalimul şi celelalte cetăți ale Iudeii, prădîndu-le şi robindu-le - se roagă ca şi țara lor să pătimească aceleaşi rele. Şi au dobîndit cererea lor, că pustiu s-a făcut şi a rămas Babilonul, pînă în ziua de astăzi.

Ni se cuvine a şti însă că acelea pe care au cerut Iudeii să le pătimească Babilonienii le-au pătimit şi ei înşişi, după ce s-au turbat asupra Făcătorului de bine şi Mîntuitorului. Căci Babilonienii le-au făcut lor hrana amară prin robia cea ostenitoare, dar nu le-au dat cu adevărat o hrană ca aceasta, iar Iudeii, nimic nedreptățindu-se, ci primind toate felurile de faceri de bine, I-au adus într-adevăr fiere şi oțet Însuşi Făcătorului de bine, ca dintr-o vie vătămătoare. De aceea s-au supus sub aceleaşi pedepse şi „s-a făcut masa lor spre cursă, şi spre răsplătire şi spre sminteală", căci în

locul bunei-norociri mai dinainte s-au osîndit iarăşi spre robie. Încă şi ochii lor s-au întunecat şi nu suferă a vedea lumina cea adevărată, şi spinarea lor este gîrbovită totdeauna de robie şi de sărăcie, Pentru cerbicea lor cea înaltă şi pentru grumazul lor cel vîrtos, curtea lor s-a făcut pustie şi nimeni dintre dînşii nu locuieşte întru lăcaşurile Ierusalimului. Aşadar s-au supus sub blestemele lor înşile, şi acelea cu care i-au blestemat pe Babilonieni, fiind nedreptăţiţi, pe acelea le-au pătimit după ce au nedreptăţit şi s-au făcut nemulţumitori către Făcătorul de bine. Pentru aceasta şi dumnezeieştii Apostoli au folosit mărturiile de aici, ştiind îndoita înţelegere a proorociei. Ci spre cele de aici înainte ale proorociei să călătorim.

26 Că pe care Tu l-ai bătut, ei l-au gonit, şi peste durerea ranelor mele au adăugat.

Zice: Osîndindu-mă pentru fărădelegea mea, Tu m-ai dat acestora ca unor muncitori, iar ei m-au înfăşurat cu mai multe rele decît ai poruncit şi mi-au crescut chinuirea pentru păcat. Şi Dumnezeul tuturor mustră cruzimea aceasta a lor, şi zice: „Eu ţi i-am dat în mîinile tale, dar tu nu ai arătat milostivire către dînşii: ai îngreuiat jugul celui mai bătrîn, şi pe cel mai tînăr nu l-ai miluit.”

27 Adaugă fărădelege peste fărădelegea lor, şi să nu intre întru dreptatea Ta!

Pedeapsa adusă asupră-le a numit-o „fărădelege”, zicînd: Pune pedeapsă vrednică asupra celor ce vieţuiesc fără de lege, ca să nu dobîndească bunătăţile pe care obişnuieşti a le împărţi drepţilor.

28 Şteargă-se din cartea celor vii, şi cu cei drepţi să nu se scrie!

Acestora se aseamănă graiul care zice: „Nu vor învia necredincioşii la Judecată, nici păcătoşii în sfatul drepţilor.” Iar „cărţile” le pomeneşte Daniil: „Judecătorul - zice - a şezut şi cărţile s-au deschis.” Însă ceea ce a zis este aşa: Să nu se împărtăşească ei de acelea pe care le dai celor ce şed cu Tine, nici să dobîndească chemarea înapoi, pe care noi, pentru iubirea Ta de oameni, o vom dobîndi.

29 Sărac şi cu durere sînt eu, mîntuirea Ta, Dumnezeule, să mă sprijinească.

De aici-nainte, grăieşte schimbarea lucrurilor, dezlegarea robiei şi întoarcerea celor robiţi. Pentru aceasta şi este scris deasupra Psalmul „întru sfîrşit, celor ce se vor schimba”, fiindcă au primit două schimbări împotrivnice: în Babilon, pocăindu-se, au luat slobozenia mai dinainte; iar după aceasta, turbîndu-se asupra Stăpînului, s-au osîndit cu robia cea desăvîrşită. Deci Psalmul mai-nainte le grăieşte pe amîndouă.

Iar „sărac şi cu durere sînt eu” însemnează aceasta: Văzîndu-mă întru sărăcie şi cercat în multe chipuri, m-ai învrednicit de a Ta mîntuire. Pentru aceasta:

30 Lăuda-voi numele Dumnezeului meu cu cîntare, Îl voi mări pe El întru laudă.

Nu voi fi nemulţumitor, ci voi răsplăti darurile cu laude, prin povestirea facerilor de bine arătînd mărimea lui Dumnezeu celor ce nu o ştiu.

31 Şi va plăcea Dumnezeului meu mai mult decît viţelul tînăr, ce-i răsar coarne şi unghii.

Şi jerfa laudei Îi va fi Lui mai plăcută decît viţelul tînăr şi gras, căruia de-abia îi răsar coarnele şi unghiile. Vrednică de plîns este nelegiuirea ludeilor, care nu voiesc a vedea şi a cunoaşte pruncimea slujbei *Legii*, măcar că cei robiţi în Babilon se făgăduiau a lăuda pe Dumnezeu după întoarcere fără jertfe sîngeroase şi arderi de tot, fiindcă mai dulce şi mai plăcută lui Dumnezeu este cîntarea de laudă. Dar să lăsăm de această dată mustrarea ludeilor şi să mergem spre

tîlcuire:

32 Vadă săracii, şi să se veselească!

Toți cei ce cad - zice - întru asemenea rele să ia de la noi pricină de bună nădejde.

Căutați pe Dumnezeu, şi va fi viu sufletul vostru!

Lîngă acestea, îi sfătuieşte să ia mîntuire prin nădejdea către Dumnezeu şi prin rugăciune.

33 Că a auzit pe cei săraci Domnul, şi pe cei în obezi ferecați ai Săi nu i-a defăimat.

Văzînd sărăcia, a primit cererea noastră şi a dezlegat legăturile robiei celor „ferecați în obezi".

34 Laude-L pe Dînsul cerurile şi pămîntul, marea şi toate cîte se tîrăsc într-însa!

Zice: Chem toată zidirea spre împărtăşirea cîntării de laudă, că nu ajunge limba omenească să povestească dumnezeieştile daruri.

35 Că Dumnezeu va mîntui Sionul, şi se vor zidi cetățile Iudeii,

Şi Îi aduc Lui laudă, mai-nainte văzînd Sionul strălucit şi vestit, şi cetățile Iudeii, acum pustii, luîndu-şi buna-norocire dinainte. Aşa, după înnoirea cetăților, mai-nainte vesteşte şi mulțimea locuitorilor:

şi vor locui acolo şi-l vor moşteni pe dînsul.

Cei ce acum îşi dobîndesc întoarcerea - zice - îşi vor zidi cetățile şi vor locui întru dînsele. Şi nu numai ei singuri, ci şi copiii lor şi nepoții, că a adăugat:

36 Şi sămînța robilor Tăi îl va stăpîni pe el,

Şi, de vreme ce pentru nebunia asupra Mîntuitorului aveau să pătimească pierzarea cea cu totul desăvîrşită, după cuviință a pus într-acest fel sfîrşitul Psalmului:

şi cei ce iubesc numele Tău vor locui într-însul.

Căci, după dumnezeiescul Apostol: „Nu toți cei ce sînt din Israil sînt Israil, nici fii ai lui Avraam pentru că sînt sămînță a lui". Şi împreună-glăsuiesc cu acestea şi graiurile prooroceşti: „De ar fi numărul fiilor lui Israil ca nisipul mării, doar rămăşița lui se va mîntui." Aceasta a zis-o şi Fericitul David: „Cei ce iubesc numele Tău vor locui într-însul", că - după Cruce şi după turbarea aceea - s-au izgonit ei ca nişte cîini, iar cei ce Îl iubesc pe El s-au sălăşluit în Sion, aducîndu-I jertfa laudei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 69

Întru sfîrşit, lui David,
spre aducerea aminte, ca să mă mîntuiască pe mine Domnul.

Însă întru unele izvoade nu am aflat-o pe aceasta, nici la *Evreu*, nici la ceilalți tălmăcitori, dar se potriveşte cu înțelegerea Psalmului, că Proorocul cere mîntuire şi izbăvire de cei ce îi dau război. Iar Fericitul David a zis Psalmul de față cînd era gonit de Avesalom, şi cu cuviință a adăugat lîngă scrierea-deasupra pe acest „spre aducerea aminte", că pomenirea păcatului îl împungea pe dînsul mai cumplit decît vrăjmaşii. Pentru aceea striga:

Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte, Doamne, ca să-mi ajuți mie grăbeşte!

Sînt înconjurat - zice - cu multe primejdii de tot felul, pentru care cer să mi se dea grabnic ajutor.

2 Să se ruşineze şi să se înfrunteze cei ce caută sufletul meu!

Să greşească - zice - de la scopul lor cel fără de lege cei ce doresc a mea junghiere, şi să dobîndească de aici ruşinea.

Întoarcă-se înapoi şi să se ruşineze cei ce-mi voiesc mie rele!

În loc de: Nu numai că se vor da pămîntului, dar vor ieşi din viața aceasta în taină, cu ruşine, aceia care au măiestrit cele cumplite asupra unora ce viețuiesc cu bună-credință. Aceasta o zice şi prin cele de aici înainte:

3 Întoarcă-se îndată, ruşinîndu-se, cei ce-mi grăiesc mie: Bine, bine!

Afară de aceştia, să se întoarcă în fugă cu ruşine şi cei ce se bucură de relele mele, văzînd a mea schimbare.

4 Să se bucure şi să se veselească de Tine toți cei ce Te caută pe Tine, Dumnezeule, şi să zică pururea „Mărească-Se Domnul!" cei ce iubesc mîntuirea Ta.

Acest „Doamne" nu este pus în *Exapla*. Şi zice: Umple pe îndrăgitorii Tăi de toată îndulcirea şi veselia, ca să dănțuiască lăudînd facerile Tale de bine.

5 Iar eu sărac sînt şi mişel, Dumnezeule, ajută-mi!

În loc de: Iar eu sînt lipsit de dreptatea celor zişi mai-nainte şi trăiesc cu sărăcie, neavînd bogăția faptei bune.

6 Ajutorul meu şi izbăvitorul meu eşti Tu,

Că a Ta purtare de grijă am dobîndit.

Doamne, nu zăbovi!

Sîrguieşte-Te în grabă şi nu mai întîrzia cererea! Pentru aceasta nu se roagă numai David, ci şi toată ceata Sfinților.

TÎLCUIREA PSALMULUI 70

Psalmul lui David, al fiilor lui Ionadav şi al celor ce s-au robit mai întîi, nescris deasupra la Evrei.

Însuşi cel ce a făcut scrierea-deasupra a mărturisit că nu a aflat-o pe aceasta la Evrei, ci că el a pus-o. Ni se cuvine a şti că nu fiii lui Ionadav au fost cei întîi robiți, căci Fericitului Ieremia i s-a poruncit de Dumnezeu să le aducă lor vin, spre mustrarea nelegiuirii Iudeilor, pe care aceia n-au vrut să-l bea, pentru poruncile strămoşilor. Şi de aici Proorocul a mustrat nesupunerea Iudeilor, căci aceia au păzit porunci omeneşti, iar aceştia au călcat punerile de legi dumnezeieşti. Deci Psalmul s-a zis de către fața celor ce erau mutați în Babilon şi doreau izbăvirea de robie şi întoarcerea. Fericitul David l-a scris potrivind cuvintele rînduielii cetei celor bine-credincioşi dintre ei, dar mai vîrtos înainte-grăieşte fiilor darului, celor ce cred lui Hristos Dumnezeu şi primesc purtarea de grijă de la Dînsul, şi le arată izbăvirea de urîcioasa slujire a idolilor.

Spre Tine, Doamne, am nădăjduit, să nu mă ruşinez în veac.

Zice: Să nu mă înşel de nădejdea mea, căci aştept al Tău ajutor, nici să mă fac de ocară mai mult. Primii aduc rugăciunea aceasta pentru cei ce i-au robit pe dînşii, iar ceilalți - pentru dracii cei răi şi vicleni.

2 Întru dreptatea Ta izbăveşte-mă, şi mă scoate,

Te rog - zice - să judeci între mine şi Babilonieni şi să scoți cu dreptate hotărîrea asupra acelora, că aşa mă voi izbăvi de robia lor.

pleacă spre mine urechea Ta şi mă mîntuieşte!
3 Fii mie, Dumnezeule, scutitor şi spre loc de scăpare, ca să mă mîntuieşti, că întărirea mea şi scăparea mea eşti Tu.

Zice: Pe Tine Te am apărător, şi cetate tare şi turn întemeiat, primeşte cu milostivire rugăciunea mea! Şi, precum am arătat mai sus, acestea s-au zis către amîndouă fețele, adică celor bine-credincioşi şi fiilor darului, încă şi către cei ce de atunci şi pînă în vremea de acum se abat de la rău şi se lipesc de cele bune. Că aceasta voieşte să zică prin cele de aici înainte:

4 Dumnezeul meu, izbăveşte-mă din mîna păcătosului, din mîna călcătorului de lege şi a celui ce face strîmbătate.

Te rog pe Tine - o Stăpîne! - să mă slobozeşti de silnicia celor ce trăiesc întru răutate şi păgînătate.

5 Că Tu eşti aşteptarea mea, Doamne Doamne, nădejdea mea din tinerețile mele.

Norodul cel dintîi numeşte „tinerețe” vremea din zilele marelui Moisi - cînd a dobîndit slobozenia, după ce robiseră prea-multă vreme Egiptenilor - şi zice: De atunci am avut nădejdile spre Tine şi aştept al Tău ajutor. Iar norodul cel nou zice „tinerețe” înnoirii pe care a dobîndit-o prin baia naşterii de a doua oară.

6 Întru Tine m-am întărit din pîntece, din mitrasul maicii mele Tu eşti acoperitorul meu.

„Naştere” şi prăsire numeşte ieşirea din Egipt. Şi Dumnezeul tuturor ne învață aceasta, prin prea-dumnezeiescul Iezechil, cînd mustră păgînătatea Ierusalimului şi zice: „Tatăl tău este Amoreu, iar mumă-ta Heteancă”, adăugînd: „În ziua în care te-ai născut, buricul tău nu s-a tăiat, şi cu sare nu te-ai sărat şi cu apă nu te-ai spălat spre mîntuire.” Că - de vreme ce buricul este ca o rădăcină pruncului, că prin acela se creşte şi se hrăneşte, iar Israil avea săditā întru sine păgînătatea Egiptenilor şi după ieşirea din Egipt - după cuviință a zis: Nu ți s-a tăiat buricul, căci tot din pîntecele maicii tragi hrana, şi petreci întru meşteşugirile mai dinainte. Deci, rugîndu-se lui Dumnezeu, ceata celor bine-credincioşi zice: De demult, dintru început am avut nădejdea către Tine.

7 Întru Tine este lauda mea pururea,

În loc de: Lăudîndu-Te şi slăvindu-Te totdeauna pe Tine, m-am făcut strălucit prin purtarea Ta de grijă.

ca o minune m-am făcut multora,

După acea strălucire, m-am schimbat mult, încît cele pentru mine au fost socotite de cei mulți ca o minune şi semn.

şi Tu eşti ajutorul meu cel tare.

Iar eu aştept ajutorul Tău.

8 Să se umple gura mea de lauda Ta, ca să laud slava Ta, toată ziua mare cuviința Ta.

După ce ai schimbat reaua-norocire ce zăcea asupra mea, porneşte limba mea ca să pot aduce Ție cîntarea de laudă totdeauna. Fiindcă pe acest „toată ziua", Simmah l-a zis: „în fiecare zi".

9 Să nu mă lepezi în vremea bătrîneților mele, cînd va lipsi vîrtutea mea să nu mă părăseşti pe mine.

Te rog - zice - să dobîndesc purtarea de grijă de care m-am îndulcit în tinerețe, şi să nu fiu lipsit de ea nici la bătrînețe. Că - de vreme ce a numit „tinerețe" ieşirea din Egipt - numeşte „bătrînețe" vremea robiei în Babilon, fiindcă multă vreme a trecut la mijloc.

10 Că au zis vrăjmaşii mei mie, şi cei ce păzeau sufletul meu s-au sfătuit împreună,
11 zicînd: Dumnezeu l-a părăsit pe dînsul, goniți-l şi-l prindeți pe el, că nu este Cel ce îl izbăveşte.

Zice: Văzîndu-mă gol de a Ta purtare de grijă, toți vrăjmaşii mei se pun, şi saltă asupra primejdiilor mele şi mă înfăşoară cu rele de multe feluri, batjocorindu-mă că sînt trecut cu vederea de tot. Pentru care mă rog:

12 Dumnezeul meu, să nu Te depărtezi de la mine, Dumnezeul meu, spre ajutorul meu ia aminte!

Deci: Grabnic dă-mi ajutorul Tău şi nu mă pune departe de a Ta purtare de grijă. Iar „a Se depărta de la dînsul" nu zice pentru ființa lui Dumnezeu, că El este de față pretutindeni şi tuturor le stă de față, ci pentru purtarea de grijă şi lucrarea ajutorului.

13 Să se ruşineze şi să lipsească cei ce clevetesc sufletul meu,

Iar Simmah a zis aşa: „Să se ruşineze şi să se cheltuiască cei ce se pun împotriva sufletului meu." Adică: Să se greşească de ale lor apucări, şi să culeagă de aici ruşinea şi să se facă deşerți cei ce măiestresc cu nedreptate pierzarea mea.

să se îmbrace cu ruşine şi cu înfruntare cei ce caută cele rele mie!

Prea-de ocară şi cu totul de rîs să se facă cei ce mă înfăşoară cu toate felurile de rele.

14 Iar eu pururea voi nădăjdui spre Tine

Pentru că, văzîndu-le pe acestea făcîndu-se, mă voi întări întru nădejde spre Tine.

şi voi adăuga toată lauda Ta.

Şi voi aduce Ție cu mult mai multă cîntare de laudă.

15 Gura mea va vesti dreptatea Ta, toată ziua - mîntuirea Ta,

Nu voi înceta povestind această dreaptă hotărîre a Ta, învățîndu-i pe toți cum, judecînd între mine şi neprietenii mei, m-ai izbăvit de robia acelora.

că nu le-am cunoscut din cărți.
16 Intra-voi întru puterea Domnului.

Iar Simmah zice aşa: „Că nu ştiu să le număr. Veni-voi întru puterea Domnului." Fiindcă făgăduise să povestească dreptatea lui Dumnezeu şi mîntuirea făcută spre dînsul, dar făgăduința era mai mare decît puterea omului, după cuviință a adăugat: „Nu ştiu să le număr." Fericitul David

a zis aceasta şi în Psalmul 39, că - după: „Multe ai făcut Tu, Doamne Dumnezeul meu, minunile Tale, şi gîndurilor Tale nu este cine să se asemene Ție” - a adăugat: „Vestit-am şi am grăit, înmulțitu-s-au mai mult decît numărul.” Deci aceasta zice şi aici: Nu ştiu să le număr, pentru că firea mea nu a primit asemenea scripturi şi învățături, dar voi intra întru puterea Domnului şi, pe cît este cu putință firii omeneşti, voi aduce cîntarea de laudă.

17 Doamne, aduce-mi-voi aminte de dreptatea Ta numai.
18 Dumnezeul meu, învățatu-m-ai din tinerețile mele,

Văzînd dreptatea Ta spre mine, Te laud pe Tine - o Stăpîne! - pomenind poruncile Tale, că pe acestea m-ai învățat din pruncie. Şi de aici este arătat că numeşte „tinerețe” vremea din zilele marelui Moisi, că prin acela s-a dat *Legea*, precum peste noi, cei din neamuri, darul a venit prin iconomia Unuia Născut Fiului lui Dumnezeu.

şi pînă acum voi vesti minunile Tale.
19 Şi pînă la bătrînețe şi căruntețe, Dumnezeul meu, să nu mă părăseşti,

Eu voi învăța - zice - facerile Tale de minuni pe cei ce nu le ştiu, iar Tu - Acela ce dintru început ai fost numit Dumnezeul meu - învredniceşte-mă de-a pururea de purtarea Ta de grijă.

pînă voi vesti brațul Tău la tot neamul ce vine,

David mai-nainte vesteşte cu proorocie cele ce vor să fie, şi numeşte „bătrînețe” sfîrşitul *Legii*, care s-a făcut după venirea Stăpînului Hristos. Şi mai luminat ne învață aceasta Fericitul Pavel, vorbind pentru *Aşezămîntul cel Nou*, şi zice aşa: „Iar zicînd «nou», a învechit pe cel dintîi, şi cel învechit şi îmbătrînit este aproape de pierzare.” Deci şi aici, cu proorocie, îi învață să zică pe cei din Babilon: „Pînă la bătrînețe şi căruntețe, Dumnezeul meu, să nu mă părăseşti.” Apoi, arătînd ce numeşte „bătrînețe”, a adăugat: „Pînă ce voi vesti brațul Tău la tot neamul viitor.”

puterea Ta şi dreptatea Ta, Dumnezeule.

Iar „neamul ce vine” este cel de după înomenirea Unuia Născut Fiului lui Dumnezeu, cînd s-a alcătuit Biserica neamurilor, care a primit propovăduitori din Iudei pe Sfinții Apostoli. Pentru neamul acesta zice şi întru Psalmul al douăzeci şi unulea: „Se va vesti Domnului neamul ce vine, şi vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naşte.” Aşadar alt norod este acesta, afară de cel iudaic, de care Proorocul nu a zis: „s-a făcut”, ci: „se va naşte”. Deci zice şi aici: „Să nu mă părăseşti, pînă cînd voi vesti brațul Tău la tot neamul ce vine, puterea Ta şi dreptatea Ta.” Acestea se aseamănă cu proorocia Patriarhului Iacov: „Nu va lipsi domn din Iuda, nici povățuitor din coapsele lui, pînă cînd va veni Acela căruia Îi este gătit, şi El este aşteptarea neamurilor.”

20 Dumnezeule, pînă la cele înalte sînt măririle pe care le-ai făcut mie.

Iar Achila şi Simmah au zis aşa: „Dumnezeule, pînă la înălțime sînt măririle pe care le-ai făcut”, în loc de: Înalte şi mari sînt cele făcute de Tine - o Stăpîne! - şi puternice să înduplece pe toți să Te numească pe Tine „Preaînalt”.

Dumnezeule, cine este asemenea Ție?

Nimeni - zice - nu poate să se potrivească şi să se asemene Ție, căci îi covîrşeşti pe toți, şi cu firea, şi cu puterea şi cu toate bunătățile. De aici încolo, mai-nainte vesteşte întoarcerea Iudeilor:

Cîte ai arătat mie, necazuri multe şi rele, şi, întorcîndu-Te, m-ai înviat

După ce m-ai dat - zice - la toate felurile de primejdii pentru nelegiuirile făcute de mine, m-ai

întors iarăşi la viaţă.

şi din adîncurile pămîntului m-ai scos.

Mi se pare - zice - că m-am născut a doua oară, după ce m-am izbăvit de atîtea primejdii afară de socoteala omenească. Cineva ar fi putut zice că acestea s-au spus şi de către fața firii omeneşti, căci din adîncurile pămîntului a scos-o pe dînsa Cel ce S-a pogorît în cele mai de jos părți ale pămîntului, adică Dumnezeu din Dumnezeu, Cel ce pentru noi a voit să Se facă om. Aceasta a zis-o Dumnezeu şi prin Iezechil: „Voi deschide mormintele voastre şi vă voi aduce înapoi din Babilon", adică: Voi dezlega deznădăjduirea omenească şi vă voi dărui întoarcere, afară de nădejdile vrăjmaşilor.

21 Înmulțit-ai peste mine mărirea Ta, şi, întorcîndu-Te, m-ai mîngîiat şi din adîncurile pămîntului iarăşi m-ai scos.

Iar Simmah zice aşa: „Vei creşte mărirea mea şi mă vei înconjura cu mîngîierea…", iar celelalte le-a tălmăcit asemenea. Şi zice: Prin purtarea de grijă împrejurul meu, se va arăta bunătatea Ta.

22 Că eu mă voi mărturisi Ție întru noroade, Doamne,

Zice: Nu voi înceta povestind darurile Tale, învățîndu-i pe cei ce nu le ştiu. Şi ni se cuvine a însemna că aici a pomenit noroade multe, care - după înomenirea Mîntuitorului nostru - au dobîndit mîntuirea prin propovăduitorii Iudei.

întru unelte de cîntare - adevărul Tău. Dumnezeule, cînta-voi Ție întru alăută, Sfîntul lui Israil.

Voi folosi încă şi obişnuitele organe, țesînd cîntarea de laudă.

23 Bucura-se-vor buzele mele cînd voi cînta Ție şi sufletul meu, pe care l-ai mîntuit.

24 Şi încă şi limba mea toată ziua va cugeta dreptatea Ta, cînd se vor ruşina şi se vor înfrunta cei ce caută mie cele rele.

Totdeodată, mai-nainte grăieşte pieirea Babilonului, ce s-a făcut de Chirus Persul[155], şi chemarea înapoi a Iudeilor. Şi zice: După ce se vor prăpădi aceia, eu voi dobîndi întoarcere şi voi dănțui, bucurîndu-mă şi veselindu-mă, lăudînd facerile Tale de bine şi cugetînd neîncetat la legile Tale.

TÎLCUIREA PSALMULUI 71

Despre Solomon.

Că Psalmul pus înainte nu i se potriveşte nicidecum lui Solomon socotesc că vor mărturisi şi Iudeii, dacă vor voi să zică adevărul, şi cu atît mai mult ucenicii credinței noastre. Întîi, că Solomon n-a stăpînit „marginile pămîntului", nici n-a luat bir de la cei „de la apus" sau „de la răsărit". Apoi, om fiind şi trăindu-şi vremea măsurată cu firea, a primit sfîrşitul vieții, şi nu bine-lăudat[156], iar

155 Cirus III Cel Mare (559-529), împărat Persan. Perşii cuceresc Babilonul în anul 539 înainte de întruparea Mîntuitorului Hristos, iar un an mai tîrziu Cirus îi liberează pe Iudei, îi ajută să se întoarcă acasă, înapoiază cele 5400 de obiecte de aur şi argint răpite de Nabucodonosor din Biserică şi porunceşte refacerea Bisericii lui Dumnezeu din Ierusalim (vezi *Cartea întîi al lui Ezdra*, 1:1-4). Este unealtă a lui Dumnezeu, Care zice: „Eu Însumi îi spun lui Cirus «păstorul Meu»" (*Isaia*, 44:28).

156 Măcar că a fost cel mai înțelept om al vremii sale, Împăratul Solomon a călcat legămîntul cu Dumnezeu şi a

Psalmul îl arată pe cel proorocit „mai vechi decît soarele şi decît luna”, aşa cum ne va învăța mai cu de-adinsul tîlcuirea graiurilor.

Dar deasupra-scrierea nu este totuşi nepotrivită, ci se potriveşte luminat Mîntuitorului, că „solomon” se tîlcuieşte: „paşnic”, după cum ne învață arătat *Istoria Paralipomenilor*, că zice Dumnezeu către David, prin Natan: „Solomon este numele lui şi pace voi da în zilele lui.” Numirea aceasta o are şi Stăpînul Hristos, şi strigă Pavel, marele propovăduitor al adevărului: „El este pacea noastră, Care a făcut pe cele două una şi peretele din mijloc al gardului l-a stricat.” Însuşi Domnul zice Sfinților Apostoli: „Pacea Mea o dau vouă, pacea Mea o las vouă.” Deci Psalmul mai-nainte vesteşte Împărăția Lui, şi pacea făcută de Dînsul şi mîntuirea neamurilor. Şi - de vreme ce este şi Dumnezeu, şi om, una fiind de-a pururea, iar cealaltă luînd-o la Sine pentru noi - proorocia ne învață pe amîndouă şi zice că El are stăpînirea peste toate ca Dumnezeu, iar ca om - de la Tatăl Său.

Dumnezeule, judecata Ta dă-o Împăratului, şi dreptatea Ta Fiului Împăratului!

Stăpînul Hristos este şi Împărat, şi Fiu de Împărat, pentru aceea Îl cheamă aşa proorocia pe Dînsul. Iar Patriarhul Iacov Îl numeşte „leu” şi „pui de leu”: „Pui de leu, Iuda, din odrasla mea fiul meu te-ai suit. Culcîndu-te, ai adormit ca un leu şi ca un pui de leu. Cine îl va scula pe el?” El este nu numai Împărat, ci şi Fiu al Împăratului, pentru că S-a născut ca Dumnezeu din Dumnezeu-Împăratul a toate, iar ca om are strămoş pe Împăratul David. Deci Lui se roagă proorocescul cuvînt să I se dea dreptatea, învățîndu-ne şi pricina:

2 Să judece pe norodul Tău întru dreptate şi pe săracii Tăi întru judecată.

Adică îi va slobozi de robia răului tiran pe cei ținuți cu sărăcia păcatului, judecîndu-i cu dreptate şi pe ei, şi pe acela.

3 Să ia munții pace şi dealurile dreptate.

Aceasta este facere de față, arătînd schimbarea tuturor. Aşa a zis şi cînd povestea ieşirea norodului: „Munții au săltat ca berbecii, şi dealurile - ca mieii oilor.” Şi în toate acestea vedem schimbarea „munților” şi a „dealurilor”, că - în locul păgînătății ce se urma întru dînsele de demult - cei ce au îmbrățişat viața îngerească[157] rodesc dreptatea *Evangheliei* şi, solind pentru oameni, lucrează împăcările dumnezeieşti.

4 Judeca-va pe săracii norodului, şi va mîntui pe fiii săracilor şi va smeri pe cel clevetitor.

După cuviință s-a chemat diavolul „clevetitor”, că şi pe Dumnezeu L-a clevetit, zicînd că pentru pizmă a oprit El împărtăşirea pomului. Şi asupra lui Iov a rostit aceleaşi cuvîntări mincinoase, zicînd: „Au doar în dar cinsteşte Iov pe Dumnezeu? Atinge-Te de toate pe care le are, şi Te va blestema în față.” Pe acesta l-a numit Proorocul întru al optulea Psalm „vrăjmaş” şi „izbînditor”, iar aici „clevetitor”, şi pe acesta zice că l-a smerit şi l-a surpat Stăpînul, iar pe cei tiranisiți de dînsul i-a învrednicit de slobozenie şi de mîntuire.

5 Şi va rămîne cu soarele şi mai-nainte de luna neamului neamurilor.

Cel ce le va face pe toate acestea nu are nici început de zile, nici sfîrşit al vieții (ca să zicem apostoleşte) fiindcă – zice - S-a născut din Tatăl mai-nainte de „luna neamului neamurilor”, adică

---

ridicat jertfelnice idolilor, de dragul multelor sale femei de alt neam. Dar, pentru buna-credință a tatălui său David, Dumnezeu nu a pierdut împărăția lui Solomon în timpul vieții acestuia, ci a fiului său, Ieroboam.

157 Iarăşi: monahii.

cu nenumărate neamuri mai-nainte de zidire, şi „va rămîne împreună cu soarele”, în loc de: Va avea fiinţă pururea fiitoare. Căci, neaflînd altă icoană mai îndelung stătătoare, a alăturat cu soarele schimbarea lucrurilor de la întuneric către lumină, ştiindu-l vestit şi făptuitor al vremilor şi al zilelor, aşa cum Însuşi Stăpînul Hristos S-a numit „Soare al dreptăţii”.

6 Pogorî-Se-va ca ploaia pe lînă şi ca picătura ce pică pe pămînt.

Prin aceasta ne-a arătat vădit naşterea omenească a Mîntuitorului, ce s-a făcut fără sunet şi foarte cu linişte şi cu taină. Că - precum lîna, primind ploaia, nu face nici un sunet, iar picăturile de rouă, căzînd pe pămînt, nu dau nici o simţire auzurilor - aşa s-a făcut şi zămislirea Stăpînului, nesimţind-o nici logodnicul[158] ce împreună-locuia; astfel încît, după zămislire, bănuind necuvioşie şi nerînduială, el a voit să o lase pe dînsa[159] în taină, dar s-a învăţat prin Înger că naşterea este duhovnicească, iar nu omenească.

7 Răsări-va în zilele Lui dreptatea

Iar lucrurile mărturisesc cuvintelor, pentru că - izbăvindu-se firea oamenilor de păgînătatea dinainte - aceştia s-au învăţat buna-credinţă. Şi, chiar dacă oarecari din credincioşi nu petrec după legile evangheliceşti, sînt zeci de mii mai presus de număr - şi între ostaşi, şi între proşti[160], şi între cetăţeni[161], şi între ţărani - care fac multă purtare de grijă pentru fapta bună.

şi mulţimea păcii, pînă ce se va lua luna.

Că, de demult, toparhiile (adică stăpînirile pe alocuri) şi împărăţiile peste fiecare limbă şi neam nu puteau să dobîndească darul păcii, fiind despărţite şi ticăloşite cu desele războaie, pentru că totdeauna duceau viaţa într-armată şi purtătoare de arme. Pentru războaiele acestea au scris mulţi, şi din Romani, şi din Elini; încă şi *Istoriile Împăraţilor* şi ale *Macabeilor* ne învaţă cîte rele pricinuiau toparhiile. Apoi, după înomenirea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru, acelea au încetat să mai fie, şi lumea noastră e stăpînită de o singură împărăţie, prin care urmează pacea, dînd vîrtute dumnezeieştii propovăduiri.

Iar acest „pînă se va lua luna” e pus în loc de: „în toată vremea vieţii de acum”, că este de prisos a vorbi pentru vremea ce va să fie, întru care va urma pacea adevărată.

8 Şi va domni de la mare pînă la mare

În loc de: Va domni peste toate marginile lumii. Că - de vreme ce margine a pămîntului sînt noianurile cele mari şi ne-înotate, care se numesc „atlantice”, adică oceanul despre apus şi despre răsărit - după cuviinţă a arătat că stăpînirea lumii se înconjură de mările dinafară. Iar stihul următor a arătat acest lucru mai descoperit:

şi de la rîuri pînă la marginea lumii.

„Rîu numeşte Iordanul, întru care, botezîndu-Se, Stăpînul a fost mărturisit de Tatăl că El este Fiul Lui cel iubit, întru Care bine a voit. Şi de atunci - zice Evanghelistul - a început Iisus a propovădui şi a zice: «Pocăiţi-vă, că s-a apropiat Împărăţia cerurilor!» De aceea şi proorocia spune că «va stăpîni de la rîu pînă la marginile lumii»”. Apoi, face arătat acest lucru şi într-alt chip:

9 Înaintea Lui vor cădea Etiopii, şi vrăjmaşii Lui ţărîna vor linge.

158 Sfîntul Iosif
159 Pe Maica Domnului.
160 „Proşti” – aici: „simpli”, „umili”:
161 orăşeni

10 Împărații Tarsisului şi ostroavele daruri vor aduce, împărații Arabilor şi Savva daruri vor aduce.

Şi Fericitul Isaia, şi minunatul Iezechil pomenesc Tarsisul sau cetatea Carhidoniei, care este cea dintîi stătătoare şi port al Libiei. Iar Savva este neam etiopenesc. Libienii (care se numesc şi Africani) țin părțile de apus ale lumii, Etiopii - pe cele despre răsărit şi miazăzi, Arabii - uscatul din mijloc, iar ostrovenii - uscaturile de prin mijlocul mării. De aceştia a zis că vor cădea înaintea Lui şi Îi vor aduce închinăciune, ca unui Dumnezeu, şi daruri, ca unui Împărat, iar vrăjmaşii se vor supune sub blestemele făcute împotriva şarpelui: „Vei umbla pe pieptul tău şi pe pîntece, şi pămînt vei mînca întru toate zilele vieții tale." Iar vrăjmaşi ai Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru sînt prearăii draci, asupra cărora ne-a dat stăpînire a călca, peste şerpi şi peste scorpii. Şi - de vreme ce a pomenit numai trei sau patru neamuri, arătînd umbrit şi acoperit schimbarea tuturor neamurilor - acum face cuvîntul mai descoperit:

11 Şi se vor închina Lui toți împărații pămîntului,

Unii - de bună voie, încă în viața de acum, iar toți ceilalți - după învierea de obşte, că - după cum zice dumnezeiescul Apostol - „nu vedem încă pe toate supuse Lui, ci atunci se va pleca Lui tot genunchiul, al celor cereşti, şi al celor pămînteşti şi al celor de dedesubt."

toate neamurile vor sluji Lui.

Acestea se potrivesc proorociei Patriarhului Iacov, care zice că El este „aşteptarea neamurilor". Şi vedem sfîrşitul ei, că nu este vreun neam care să nu fi auzit propovăduirile evangheliceşti, ci întru fiecare neam sînt cei ce au primit strălucirea cunoştinței de Dumnezeu.

12 Că a izbăvit pe săracul de la cel puternic şi pe mişelul, căruia nu-i era lui ajutor.
13 Milă Îi va fi de sărac şi de mişel, şi sufletele săracilor va mîntui.

Şi toți se vor închina Lui, izbăvindu-se de amara tiranie a diavolului, că pe acesta l-a numit „puternic"; iar „sărac" - firea omenească, ce era pustie de Dumnezeu. Iar într-alt fel, Dumnezeu îi împilă, şi îi strînge pe cei silnici cu dumnezeieştile Sale legi, şi îi spăimîntează cu îngrozirile gheenei şi îi face să le fie milă de săraci. Că aceasta a şi adăugat:

14 De camătă şi de nedreptate va izbăvi sufletele lor,

„Camătă" a numit iubirea de argint, că aşa o numeşte şi *Legea Veche*: „camăta şi lăcomia nu va lua". Deci zice: Va îndupleca pe cei ce se bucură de nedreptate şi de lăcomie să aibă milostivire şi iubire de oameni.

şi cinstit va fi numele Lui înaintea lor.

Cinstit - zice - va fi la toți şi slăvit.

13 Şi va fi viu, şi se va da Lui din aurul Arabiei,

În loc de „Arabiei", ceilalți tălmăcitori au pus: „Savvei". Însă şi una, şi alta, mai-nainte vesteşte darurile care se aduc Lui de la toți împărații şi barbarii. Iar „va fi viu" înseamnă: De-a pururea va rămîne şi va fi viu.

şi se vor ruga pentru Dînsul totdeauna, toată ziua bine Îl vor cuvînta pe Dînsul.

Şi neîncetat Îl vor lăuda pe Dînsul, vor lăuda şi pe Tatăl Lui, printr-Însul luînd pricinile cîntării de laudă, pentru că acest „se vor ruga pentru Dînsul" se aseamănă cuvîntului apostolesc care zice:

„Mulțumesc Dumnezeului meu prin Iisus Hristos, prin Care am dobîndit aducere către Tatăl.” Deci, prin Hristos, toți se vor ruga Tatălui şi Îl vor lăuda pe El pentru bunătățile făcute către dînşii de Fiul. Îl vor lăuda încă şi pe Fiul, ca cei ce de la Dînsul au primit acestea.

14 Fi-va întărire pe pămînt peste vîrfurile munților.

El - zice - va întări, şi va propti pe cei ce au crezut întru Dînsul şi îi va arăta înalți şi ridicați sus, ca cei ce stau întru vîrfurile munților. Încă şi Domnul a zis aceasta ucenicilor Săi: „Nu poate cetatea să se ascundă stînd deasupra muntelui, nici nu aprind făclia şi o pun pe dînsa sub obroc, ci în sfeşnic, ca să lumineze tuturor celor din casă.”

Prea se va înălța mai presus decît Libanul rodul Lui.

Fiindcă a vorbit de munții cei înalți, după cuviință a adus în mijloc pomenirea Libanului, fiindcă este mai prea-înalt decît munții Palestinei. Şi zice că învățătura Lui, şi descoperitorii şi propovăduitorii acesteia se vor face mai înalți şi mai strălucitori decît Libanul.

Şi vor înflori din cetate ca iarba pămîntului.

Deci credincioşii Lui vor odrăsli rodul acesta, iar Iudeii, ce n-au crezut, se vor asemăna ierbii ce răsare şi îndată se strică şi piere.

17 Fi-va numele Lui binecuvîntat în veci, mai-nainte de soare rămîne numele Lui.

Acest „binecuvîntat” nu se află la nici un tălmăcitor, nici în *Exapla*, nici la Evrei.

Prin prepoziția „mai-nainte” arată că El este mai de demult decît soarele şi decît luna, dar nu aşa prost „mai-nainte de soare rămîne”, ci „mai-nainte de neamul neamurilor”. Am văzut că pe acest „neamul neamurilor” l-a pus şi la lună, şi la soare, iar acestea sînt de o vreme, făcîndu-se deodată, după cum a zis Dumnezeu: „Facă-se luminători pe tăria cerului! Şi a făcut Dumnezeu cei doi luminători mari.” Aşadar, dacă a fost „mai-nainte de luna neamului neamurilor”, apoi cu adevărat a fost şi mai-nainte de soare.

Şi se vor blagoslovi întru El toate semințiile pămîntului,

Aici, a pomenit făgăduința către Avraam, şi către Isaac şi către Iacov, că acestor trei Patriarhi le-a făgăduit Dumnezeu că se vor blagoslovi „toate neamurile pămîntului” sau, alteori: „semințiile pămîntului”. Aceasta a zis-o şi Fericitul Pavel, tîlcuind: „Lui Avraam i s-au zis făgăduințele şi sămînței lui. Nu zice: «sămînțelor lui», ca pentru mulți, ci ca pentru unul: «sămînței lui», care este Hristos.” Încă şi întru *Epistola către Evrei*: „Că nu a luat firea Îngerilor, cu adevărat…”, şi celelalte. Pentru acest lucru mai-nainte vesteşte şi Psalmul acesta, zicînd că printr-Însul se vor blagoslovi toate semințiile.

toate neamurile Îl vor ferici pe El.

Proorocescul cuvînt le-a vorbit pe acelea ca pentru un om, iar pe acestea ca pentru Dumnezeu, că aflăm acest nume, „fericit”, alăturat lui Dumnezeu: „Fericit este şi singur Stăpînitor, Împăratul împăraților şi Domnul domnilor, Cel ce singur are nemurirea, Care locuieşte întru lumină neapropiată.” Deci zice: Toate neamurile Îl vor ferici pe El şi Îl vor numi vrednic de laudă.

Apoi, învățîndu-ne mai descoperit dumnezeirea Lui cea ascunsă, Proorocul a adăugat:

18 Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeul lui Israil, Cel ce singur face minuni!

Acesta - zice - este Însuşi Cel proorocit, Care va săvîrşi facerile de minuni mai-nainte zise, Dumnezeul lui Israil şi Stăpînul tuturor.

19 Bine este cuvîntat numele slavei Lui în veac şi în veacul veacului!

De aceea se cuvine să fie lăudat El de toți, pentru că - deşi nu cunoaştem firea Lui, ce este neajunsă - totuşi am învățat mîntuitorul Lui nume.

Şi se va umple de slava Lui tot pămîntul: Fie, fie!

Împlinindu-şi proorocia, spune din nou ceea ce a proorocit de multe ori prin tot Psalmul, făcînd înainte-grăirea mai întemeiată: şi zice că Hristos va fi arătat şi cunoscut în tot pămîntul ca Dumnezeu şi Stăpîn al tuturor, şi va primi cinstea de la toți, strălucindu-i cu razele cunoştinței Sale de Dumnezeu. Şi, după ce a învățat acest lucru prin darul Duhului şi s-a înfocat cu dorirea, Proorocul se roagă să se petreacă toate şi proorocia să ia sfîrşit. Pentru aceea, face şi epilog, şi zice: „Fie, fie!", ori, după Achila: „cu încredințare", în loc de: Cele zise sînt nemincinoase şi adevărate şi vor avea sfîrşit negreşit.

Sfîrşitu-s-au laudele lui David, fiul lui Iesei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 72

Psalmul lui Asaf.

Cum ziceam mai sus, oarecari au spus că şi acesta a fost scriitor de Psalmi, iar alții - „făcător de viersuiri" şi dascăl al cetei cîntăreților. Alții au spus că tot David a zis şi aceşti Psalmi, iar Asaf i-a scris. Eu, după cum am zis de multe ori, am înțeles că Fericitul David i-a scris pe toți, pentru că aşa este cuvîntul adevărului, ci pe acestea primească-le fiecare precum voieşte, că nici o vătămare nu le va odrăsli celor ce le iau fie într-un chip, fie într-altul.

Iar noi, luminîndu-ne şi povățuindu-ne darul, vom face arătată înțelegerea Psalmului. Aşadar, fiind dus norodul robit în Babilon, era înconjurat şi împresurat cu multe şi felurite primejdii. Şi - văzînd ei pe Babilonieni întru păgînătate şi fărădelege, dar trăind întru bună-norocire şi belşug, iar pe ei înşişi întru rea-norocire şi întru rea pătimire - aveau gînduri de multe feluri pentru dumnezeiasca purtare de grijă, aducîndu-şi aminte şi gîndind pentru ce oare cei ce trăiesc cu totul întru păgînătate nu iau nici o cercare şi gustare de cele de mîhnire, ci se îndulcesc de toată buna-norocire, mergîndu-le bine întru toate. Astfel, a scris Psalmul de față mai-nainte văzîndu-le pe acestea de departe cu darul Preasfîntului Duh, măiestrind folos acelora şi tuturor oamenilor, vestind arătat gîndurile lor şi aducînd dezlegare celor căutate. Deci se potriveşte didascalia Psalmului tuturor celor ce gîndesc ori grăiesc unele ca acestea, dar s-a închipuit ca despre aceia care se întorseseră şi îşi povesteau patima minții lor.

Cum este de bun Dumnezeul lui Israil

Pe acest „cum", nu l-a pus alăturător, ci ca să arate covîrşirea bunătății, zicînd că Dumnezeu are multă purtare de grijă pentru Israil.

celor drepți la inimă!

Dar acest lucru nu îl ştiu toți, ci cei ce au gînduri drepte şi sănătoase. Apoi, după ce i-a lăudat pe aceia, face arătată furtuna gîndurilor sale:

2 Iar picioarele mele puțin de nu s-au clătinat,

Puțin a lipsit - zice - de nu m-am abătut din calea mea.

puțin de nu s-au vărsat paşii mei.

Iar Simmah zice aşa: „Prea-puțin a fost de nu s-au risipit cele ce mă întăreau.” Şi zice: M-am primejduit să cad din gîndurile sănătoase care mă propteau şi mă sprijineau, şi am pătimit prea-mare alunecare. Acest lucru arată graiul „s-au vărsat”, că un lucru ce se varsă se risipeşte şi curge cu furişare, iar „picioare” şi „paşi” numeşte cu închipuire gîndurile. Apoi, zice şi pricina:

3 Că am rîvnit asupra celor fără de lege, pacea păcătoşilor văzînd.

Zice: Ardeam, văzînd pe cei ce trăiesc întru păgînătate şi întru fărădelegi aflîndu-se în pace şi întru bună-norocire multă. Vedem încă şi acum pe oarecari zicînd la fel asupra celor ce viețuiesc întru păgînătate şi lăcomie şi - după cum li se pare - stăpînesc cu bogăție şi cu slavă.

4 Că nu este semn în sus întru moartea lor

Achila a zis aşa: „Nu sînt grele pătimiri întru moartea lor”, iar Simmah: „Nu îşi aduc aminte de moartea lor.” Şi zice: Nici în primejdii nu se opresc să se cerceteze şi să se iscodească pe ei înşişi. Că arătarea în sus însemnează oprirea: cînd voim să oprim un lucru, obişnuim a ridica în sus capul.

şi întărire întru bătaia lor.

Puțină vreme - zice - se apropie de dînşii cele de scîrbă.

5 Întru ostenelile oamenilor nu sînt şi cu oamenii nu vor lua bătăi.

Lucrurile curg după pofta lor şi ei nu se împresoară nici cu osteneli, nici cu rele pătimiri şi ticăloşii, nici cu certări, asemeni celorlalți oameni.

6 Pentru aceasta i-a stăpînit pe ei mîndria pînă în sfîrşit, îmbrăcatu-s-au cu nedreptatea şi cu păgînătatea lor.

De aici - zice - s-au ridicat întru mîndrie şi îngîmfare, şi - nepedepsindu-se pentru păcatele mai dinainte - s-au împins şi au căzut întru mai mare nelegiuire. Pentru că acest „s-au îmbrăcat” a arătat mulțimea nedreptății, ca şi cum i-ar fi înconjurat despre toate părțile.

7 Ieşi-ta ca din seu nedreptatea lor,

După cum am zis de multe ori, „seu” însemnează buna pătimire şi buna-norocire, deci: Au îndrăznit nedreptatea cu toată slobozenia, ca şi cum ar fi fost întru atîta bună-norocire.

trecut-a întru aşezămîntul inimii lor.
8 Gîndit-au şi au grăit întru răutate, nedreptate spre înălțime au grăit.
9 Pus-au asupra cerului gura lor, şi limba lor a trecut pe pămînt.

Zice: Nu le-a fost destulă nedreptatea adusă asupra oamenilor, ci au săgetat şi cerul cu cuvinte şi cu gînduri. Aici însemnează hulele lor împotriva lui Dumnezeu, ocările asupra norodului şi batjocurile asupra dumnezeieştii Biserici, după cum a zis mai descoperit în Psalmul 41: „Făcutu-s-au lacrimile mele mie pîine ziua şi noaptea, cînd mi se zicea în fiecare zi: Unde este Dumnezeul tău?”

10 Pentru aceasta se va întoarce norodul Meu aici şi zilele pline se vor afla întru dînşii.

Proorocescul cuvînt le-a pus pe acestea ca şi cum le-ar fi zis Dumnezeul tuturor, mîngîindu-i pe cei ce se mîhnesc. Şi zice: Aruncînd aceia hule asupra lui Dumnezeu şi supunîndu-ne sub rele pătimiri, Dumnezeul tuturor a hotărît lucruri bune pentru noi, făgăduind întoarcerea noastră şi viața dată firii. Este arătat de aici că Psalmul se potriveşte celor întorşi, care povesteau ce li se întîmplase în Babilon, căci a zis: „Pentru aceasta se va întoarce norodul Meu aici”, adică în Iudeea, iar cei aflați în Babilon n-

ar fi putut nicidecum să zică „aici”. Iar „zile pline” a numit bătrînețele, în loc de: Şi se vor întoarce şi vor vieţui pînă la bătrînețe.

Aşa, după ce a arătat făgăduința lui Dumnezeu, s-a întors iarăşi spre povestirea hulei Babilonienilor şi a tulburării gîndurilor:

11 Şi au zis: Cum a cunoscut Dumnezeu? Şi: Este cunoştință întru Cel înalt?

Iar Simmah a spus stihul mai descoperit: „Cum a cunoscut Dumnezeu? Au doară este cunoştință întru Cel înalt?” Deci Dumnezeu – zice - S-a făgăduit acelea, iar ei gîndeau întru sine că Dumnezeu nici nu priveşte, nici nu ştie ceva din cele făcute. Apoi, arătînd păgînătatea acelora, aduce în mijloc gîndurile sale:

12 Iată, aceştia, păcătoşii care se îndestulează în veac, au cuprins bogăție.

Zice: Întru fărădelege trăind, se îndulcesc cu îndestulare de bunătăți şi au buna-norocire neschimbată. Căci „în veac” înseamnă aici: „întru această viață de acum”. De multe ori numeşte „veac” viața omului, zicînd: „Veacul nostru - întru luminarea feței Tale.”

13 Şi am zis: Oare în deşert am îndreptat inima mea?

Iar eu, văzîndu-i pe dînşii ospătîndu-se şi fălindu-se pentru bogăție, gîndeam: Au doară fără de folos îmi este mie avuția dreptății?

Şi am spălat întru cei nevinovați mîinile mele.

Zice: Dar am cîştigat, căci m-am depărtat de cei ce trăiesc întru răutate. Pentru că acest „am spălat mîinile întru cei nevinovați” înseamnă: M-am păzit pe sine-mi nevinovat şi nu m-am împărtăşit cu cei răi.

14 Şi am fost bătut toată ziua, şi mustrarea mea - în dimineți.

Purtînd grijă de dreptate şi fugind de împărtăşirea răutăților, sînt muncit şi ocărît în fiecare zi.

15 De am grăit, ziceam aşa: Iată, ai defăimat tocmelile neamului fiilor Tăi.

Zice: Lăsînd celelalte gînduri, numai pe acesta îl gîndesc întru sine-mi: Au doară a stricat Dumnezeu tocmelile cu noi? - căci „ai defăimat tocmelile” asta însemnează. Iar „fii” se numesc pe sine, fiindcă Dumnezeu aşa i-a numit pe dînşii: „Fiu întîi născut al Meu este Israil, fiu am născut şi am înălțat.”

16 Şi am socotit că am cunoscut. Ostenează este înaintea mea,
17 pînă ce voi intra în jertfelnicul lui Dumnezeu şi voi înțelege cele de apoi ale lor.

Zice: Părăsind gîndurile acelea, socoteam că Dumnezeu m-a însoțit şi m-a însortit cu osteneli şi cu ticăloşii, osîndindu-mă pentru cele greşite de mine. Însă mă voi întoarce, şi voi vedea Biserica Lui cea sfințită şi voi privi sfîrşitul cel rău al vrăjmaşilor. Apoi, prin dumnezeiescul dar, se învață aceasta:

18 Însă pentru vicleşugurile lor le-ai pus lor rele, doborîtu-i-ai pe ei cînd s-au înălțat.
19 Cum s-au făcut întru pustiire! Fără de veste au lipsit, pierit-au pentru fărădelegea lor
20 ca visul celui ce se deşteaptă.

Acestea s-au întîmplat Babilonienilor în vremea lui Chir Persul, care i-a robit pe aceia şi le-a dăruit întoarcere Iudeilor. Şi după cuviință a asemănat buna lor norocire cu visul, căci privelişte a vieții de acum nu se deosebeşte cu nimic de vis. Astfel, cei ce se mîndreau şi se trufeau cu puțin

mai înainte, ca unii ce stăpîneau toată lumea, au pierdut de năprasnă stăpînirea şi au schimbat-o întru robia cea mai de pe urmă.

Doamne, în cetatea Ta chipul lor de nimic îl vei face.

Ca floarea ce are icoană vremelnică, aşa puțină vreme a stat stăpînirea şi silnicia Babilonienilor. Şi zice: Pe aceasta Tu de nimic o vei face, osîndindu-i pentru păgînătatea săvîrşită împotriva cetății Tale.

21 Că s-a aprins inima mea,

Zice: Gîndeam acestea arzîndu-mă de fărădelegea acelora ca de foc. Că a luat a doua oară înainte-cuvîntarea, adică: „am rîvnit asupra celor fără de lege", şi ceea ce a numit acolo „rîvnă" a chemat aici „ardere a inimii".

şi rărunchii mei s-au schimbat.

„Rărunchi", după cum am zis de multe ori, numeşte gîndurile, zicînd: Chiar avînd eu gînduri bine-credincioase, puțin de nu m-am abătut de trufia acelora.

22 Şi eu am defăimat, şi nu am cunoscut.

Simmah a zis mai descoperit acest cuvințel: „Şi eu eram neştiind şi necunoscînd." Şi zice: Din neştiință am suferit această patimă, neştiind judecățile Tale.

23 Ca un dobitoc m-am făcut la Tine, şi eu - de-a pururea cu Tine.

Dar - zice - nu voi mai pătimi aceasta, nici nu voi suferi să caut, nici să iscodesc ceva din cele iconomisite de înțelepciunea Ta, ci asemenea dobitocului voi urma îndrumării Tale, ca să nu mă despart de purtarea Ta de grijă. Că - precum dobitocul urmează celui ce îl poartă, neiscodind unde îl duce - aşa, chivernisindu-mă de darul Tău, voi urma şi eu, neiscodind purtarea Ta de grijă.

24 Ținutu-m-ai de mîna dreptei mele, şi în sfatul Tău m-ai povățuit şi cu slavă m-ai primit.

De aici încolo, le arată pe cele pentru întoarcere, zicînd: Precum tatăl cel blînd, aflînd copilul rătăcit, îl apucă de dreapta sa şi îl întoarce acasă - aşa m-ai întors pe mine la pămîntul strămoşesc, slobozindu-mă de robie, şi dăruindu-mi trecere lesnicioasă printre neamuri şi arătîndu-mă lăudat şi slăvit.

25 Că ce-mi este mie în cer, şi de la Tine ce am voit pe pămînt?

Iar Achila a tălmăcit mai luminat: „Ce-mi este mie în cer? Şi cu Tine nu am voit pe pămînt." A pus stihul cu întrebare, în loc de: În cer îmi este nădejdea, Te-am aşteptat şi Te aştept să-mi fii mie milostiv în cer şi pe pămînt. Că nici în cer n-am alt dumnezeu şi purtător de grijă afară de Tine, nici pe pămînt nu rînduiesc pe altul împreună cu Tine şi nu-l socotesc de-opotrivă cu Tine, ci şi în cer, şi pe pămînt, pe Tine Te ştiu Dumnezeu. S-au zis însă acestea mai ales de către fața celor ce au crezut Mîntuitorului din neamuri, zicînd: Îmbrățişez a Ta stăpînire!

26 Lipsit-a inima mea şi trupul meu,

Pentru aceasta, pe Tine Te doresc, şi de Tine însetez şi aştept ajutorul Tău cu sufletul şi cu trupul.

Dumnezeul inimii mele şi partea mea eşti, Dumnezeule, în veac.

Că pe Tine Te am parte, şi moştenire, şi îndulcire şi desfătare a bunătăților.

27 Că, iată, cei ce se depărtează pe sine de la Tine vor pieri, pierdut-ai de la Tine pe tot cel ce curveşte.

Iar cei ce se depărtează de a Ta purtare de grijă şi voiesc a sluji idolilor vor avea ca rod dintru depărtare pieirea. Căci „curvie" numeşte aici slujirea idolilor. Aşa zice Dumnezeu şi prin Ieremia: „A mers peste tot muntele cel înalt şi sub tot lemnul pădurii, şi a curvit acolo. Şi i-am zis după ce a curvit ea cu acestea toate: Către Mine întoarce-te, şi nu s-a întors." Şi iarăşi: „Şi a prea-curvit cu lemnul şi cu piatra", în loc de: Părăsindu-Mă pe Mine, Mirele ei, ea a slujit celor ce nu sînt dumnezei. Însă aceasta n-a zis-o pentru Babilonieni, ci pentru cei ce s-au făcut robiți pentru păgînătatea lor: avîndu-L Mire pe Dumnezeu, aceştia au prea-curvit îmbrățişînd robia dracilor. Ci, învățîndu-se a se face înțelepți din cercare, strigă:

28 Iar mie a mă lipi de Dumnezeu bine-mi este, a pune întru Domnul nădejdea mea,

Că, luînd cercare prin înseşi lucrurile, voi fi nedespărțit de Dumnezeu, Care m-a mîntuit, şi mă voi întări cu nădejdea întru Dînsul.

ca să vestesc eu toate laudele Tale în porțile fetei Sionului.

Şi, prin nădejdea aceasta, am dobîndit întoarcerea şi povestesc în Ierusalim facerile Tale de minuni. Că, precum pe oameni îi numeşte „fii ai oamenilor", aşa numeşte Sionul „fată a Sionului", căci cetatea avea două nume, şi dumnezeiasca Scriptură o numeşte „Sion" şi „Ierusalim".

TÎLCUIREA PSALMULUI 73

Al priceperii, al lui Asaf.

Mai-nainte vestind pierzarea de tot a Ierusalimului, proorocescul cuvînt porunceşte celor ce vor citi să ia aminte şi să priceapă înțelegerea Psalmului. Iar oarecari au potrivit Psalmul acesta celor făcute de Antioh Epifanie, neluînd aminte la istorie, nici înțelegînd cu de-amănuntul proorocia. Pentru că Psalmul mai-nainte vesteşte arderea dumnezeieştii Biserici, stricarea caselor şi prădarea desăvîrşită a cetății, iar din istorie am învățat că acestea nu s-au făcut de Antioh. Dar nici înconjurarea Babilonienilor nu se potriveşte, căci pe atunci Iudeii aveau mulți Prooroci - pe Ieremia, pe Urie al lui Sameu, pe Iezechil, pe Daniil - iar Psalmul zice: „Nu mai este Prooroc şi pe noi nu ne va mai cunoaşte." Iar dacă nu se potriveşte nici Babilonienilor, nici Machedonienilor, este arătat că mai-nainte vesteşte desăvîrşita pierzare adusă asupra lor de Romani, după care n-au mai dobîndit nici o întoarcere înapoi, luîndu-şi osîndele pentru păgînătatea îndrăznită asupra Mîntuitorului. Şi vrednic lucru este a ne minuna de negrăita bunătate a Stăpînului, căci - mai-nainte ştiind cu de-adinsul nesupunerea lor - El Se ispiteşte a le opri păgînătatea cu proorocia relelor ce or să fie. Şi chiar înainte-cuvîntarea Psalmului arată că aceasta e pricina proorociei:

Pentru ce, Dumnezeule, ne-ai lepădat pînă în sfîrşit?

Că nu ne-ai hotărît să petrecem nici în robia de şaptezeci de ani, precum în vremea Babilonienilor, nici - precum în vremea lui Antioh - cei şapte ani şi jumătate, după proorocia lui Daniil, ci „ne-ai lepădat pînă în sfîrşit" şi ne-ai osîndit cu desăvîrşita pierzare.

Aprinsu-s-a mînia Ta peste oile păşunii Tale.

Ai avut - zice - mîniere statornică asupra oilor Tale. Că - de vreme ce pe Păstorul ceresc, Care a păscut oarecînd pe strămoşii lor, L-au osîndit pe Cruce - pentru aceea a adus asupra lor dreapta pierzare desăvîrşită.

2 Adu-Ți aminte de adunarea Ta, pe care o ai cîştigat dintru început!

Zice: De demult, dintru început, ai fost numit Dumnezeu al nostru, şi noi al Tău norod - o Stăpîne!

Mîntuit-ai toiagul moştenirii Tale,

Că, dobîndind ajutorul Tău, ne-am izbăvit de robia Egiptenilor. Iar „moştenire" i-a numit pe dînşii şi Fericitul Moisi: „S-a făcut - zice - Iacov parte a Domnului, norodul Lui, şi Israil - moştenirea Lui." Şi „toiag" a numit sceptrul împărătesc, în loc de: Dintru început ne-am făcută parte a Ta, ne-am numit moştenire a Ta, am petrecut sub a Ta împărăție. Aşa, şi în Psalmul 44 a numit toiagul „schiptru împărătesc", zicînd: „Toiagul îndreptării este toiagul împărăției Tale."

muntele Sion acesta, întru care ai locuit.

Zice: După ce ne-ai slobozit de robia Egiptenilor, ne-ai băgat în pămîntul făgăduit părinților noştri, şi muntele Sion Ți l-ai afierosit Ție Însuți, ca, locuind întru dînsul ca în nişte palate împărăteşti, să ocîrmuieşti norodul Tău. Iar acestea se prooroceau nefiind încă zidită Biserica în Ierusalim, căci Solomon a zidit-o după David şi după Asaf.

3 Ridică-Ți mîinile Tale peste mîndriile lor pînă în sfîrşit!

Pedepseşte-i pe dînşii pentru mîndria lor - zice. Iar pe acest „ridică-ți mîinile Tale peste mîndriile lor" l-a pus din metafora celor ce îi bat cu mîinile pe cei ce păcătuiesc. Şi a zis aceasta darul cel proorocesc cunoscînd pe vrăjmaşii păgîni, adică pe Romani, că nu au ridicat acel război rîvnind pentru Cel răstignit, ci ca să supună pe toată lumea sub dînşii. Şi i-a folosit pe dînşii Dumnezeu ca pe nişte muncitori, muncindu-i pe cei ce făcuseră păgînătate.

4 Cîte răutăți a făcut vrăjmaşul întru cel sfînt al Tău,

Nici *Evreul*, nici ceilalți tălmăcitori, nici Cei 70 în *Exapla*, nu a pus în număr de mulți, adică: „întru sfinții Tăi", ci cu număr de unul: „întru sfîntul Tău", încît este arătat că le-a zis pentru Biserică, tînguindu-se şi plîngînd pentru cele făcute asupra ei. Şi cu acest scop împreună-glăsuiesc cele adăugate de aici înainte:

şi s-au fălit cei ce Te urăsc pe Tine în mijlocul praznicului Tău.

Pentru că în Praznicul Paştelui, după ce s-a adunat tot norodul după *Lege*, Titus a aşezat oastea aproape şi a înconjurat Mitropolia Iudeilor. Aşadar - de vreme ce în Praznicul Paştelui au pironit pe Cruce pe Mîntuitorul - aceia şi-au luat pedeapsa păgînătății lor tot întru aceeaşi vreme.

5 Pus-au semnele lor semne, sfărîmat-au intrarea de sus.

Zice: Au ridicat deasupra porților noastre trofee, adică semne şi arătări de biruință. Încă şi Pilat a băgat în cetate semnele împărăteşti, împotriva *Legii*, iar împărații Romanilor au săpat în pietrele porții cap (sau chip) de porc[162]. Prin acestea toate, Iudeii învățau că se făcuseră pustii şi goi de

162 Pentru a pîngări sfînta cetate şi Biserica Domnului, ştiut fiind că în *Legea Veche* porcul era animal necurat. Tot aşa, păgînii Romani şi stăpînul lor, satana, ne-au predat obiceiul „închinării la porc" şi nouă, pentru a spurca Sfîntul Post al Naşterii Domnului şi pentru a batjocori praznicul Sfîntului Mucenic Ignatie Teoforul, prin *datina* tăierii porcului „de Ignat".

dumnezeiasca purtare de grijă. Iar Domnul mai-nainte le-a zis în dumnezeieştile *Evanghelii*: „Cînd veți vedea - zice - urîciunea pustiirii stînd în locul cel sfînt - cel ce citeşte, înțeleagă! - atunci cei din Iudeea să fugă în munți.”

6 Ca întru o dumbravă de lemne, cu topoare au tăiat uşile ei deodată, cu secure şi cu bardă au surpat-o pe dînsa.

Folosind unelte dulghereşti tăietoare de lemne, stricau îngrădirile, tăiau uşile caselor, stricînd cele bune şi frumos dichisite ca pe nişte stejari.

7 Ars-au cu foc sfințitorul[163] *Tău, în pămînt au spurcat locaşul numelui Tău.*

Nu le-a ajuns lor prădarea şi stricarea celorlalte case, ci şi-au întins nebunia şi asupra Bisericii afierosite Ție, şi pe unele le-au dat focului, iar pe altele le-au stricat cu mîinile lor, întrebuințîndu-le pe cele sfinte ca pe nişte spurcate.

8 Zis-au întru inima lor, rudeniile lor dimpreună: Veniți şi să stingem toate praznicele lui Dumnezeu de pe pămînt.

9 Semnele n-am văzut, nu mai este Prooroc, şi pe noi nu ne va mai cunoaşte.

Venind asupra noastră cu multă împreună-glăsuire şi învoire, vrăjmaşii au avut un singur scop: să strice *Legea* dată de Tine - căci prin „praznice” a arătat viețuirea după *Lege*. Şi - zice - aveau îndrăzneală pentru că noi nu am văzut nici facerile de minuni din vremea strămoşilor noştri, nici nu eram mustrați de vreun dar proorocesc, făcîndu-ne deodată pustii şi goi de toate acestea. Căci au avut mulți Prooroci şi după întoarcerea din Babilon: pe Agheu, pe Zaharia, pe Maleahi. Este lesne a învăța din istorie că Proorocii mai-nainte spuneau norodului şi împăraților cele ce or să fie şi făceau arătate năvălirile războinicilor.

10 Pînă cînd, Dumnezeule, va ocărî vrăjmaşul, va întărîta cel potrivnic numele Tău pînă în sfîrşit?

În loc de: Pînă cînd ne dai pe noi la nelegiuirile acestora şi suferi cu îndelungă-răbdare glasurile lor cele hulitoare?

11 Pentru ce întorci mîna Ta şi dreapta Ta din mijlocul sînului Tău pînă în sfîrşit?

„Sîn al lui Dumnezeu” este vistieria bunătăților, iar „mînă” - lucrarea. Aşadar zice: Pentru ce oare nu ne dăruieşti bunătățile Tale, după obicei, şi-Ți ridici mîna din sîn? A pus acest stih din metafora celor ce au sînul plin, şi li se cere, dar nu voiesc a da şi îşi întorc mîna înapoi.

12 Iar Dumnezeu, Împăratul nostru, mai înainte de veac

Măcar că de demult, dintru început, Te ştim pe Tine Împărat, şi ca de la un împărat am dobîndit de-a pururea daruri.

a făcut mîntuire în mijlocul pămîntului.

Cu adevărat ai făcut arătată tuturor purtarea Ta de grijă pentru noi. Pentru că pe acest „în mijlocul pămîntului” l-a pus în loc de: „toți privind”.

13 Tu ai întărit întru puterea Ta marea,

Fugind noi de Egipteni şi împiedicîndu-ne de mare a trece, Tu ne-ai dăruit acea prea-slăvită şi străină călătorie, uscînd firea cea apoasă şi zidind cu valurile ziduri de amîndouă părțile.

163 jertfelnicul pentru animale şi prinoase

14 Tu ai zdrobit capetele balaurilor în apă, Tu ai sfărîmat capul balaurului,

„Balauri" îi numeşte pe Egipteni, iar „capete ale balaurilor" - pe voievozii acelora, şi pe tribuni[164] şi pe polcovnici[165]. Iar „balaurul" numit cu număr de unu îl zice pe Faraon, ce era mai mare peste mulți boieri. Tot aşa numeşte încă şi pe diavolul, pe care l-a legat cu obezi şi l-a surpat Purtătorul nostru de *Lege*, după ce a primit asupră-Şi moartea de bună voie. Pentru aceea a şi zis că are multe capete. Şi zice: Pe aceştia toți i-a cufundat, şi marea - pe care la noi a ținut-o şi a înfrînat-o - la aceia a dezlegat-o şi a slobozit-o, şi i-a cotropit cu valurile ei.

datu-l-ai pe el mîncare noroadelor arapilor.

Vecini şi răzeşi ai Egiptenilor sînt Etiopii, cu care aveau războaie dese. Dar, după ce Faraon s-a potopit în mare cu toată oastea, Egiptenii s-au făcut lesne prinşi şi robiți Etiopilor, şi - precum cel flămînd mănîncă hrana cu lesnire - aşa şi pe dînşii foarte lesne îi biruiau aceia. Pentru aceea zice cuvîntul proorocesc: „Datu-l-ai pe dînsul mîncare noroadelor etiopeneşti", în loc de: l-ai arătat pe dînşii lesne prinşi, făcîndu-i să se cheltuiască de Etiopi cu uşurătate.

15 Tu ai rupt izvoare şi pîraie,

Iar *Evreul* şi ceilalți tălmăcitori au zis „izvor", şi - ori de vom zice „izvor", ori „izvoare" - nu vom greşi din adevăr. Proorocescul cuvînt numeşte „izvor" apa ce curge din piatră, dar aceasta, despărțindu-se, face multe pîraie, pentru ca multele miriade să se îndulcească de apă cu lesnire. Şi aflăm că acest lucru s-a făcut nu o dată numai, ci de două ori: pentru unul ne învață *Ieşirea*, iar pentru celălalt - *Cartea Numerilor*. Deci „izvor" a numit după cuviință piatra ce izvorăşte curgerile apei, iar „pîraie" - despărțirile apei, ca pe cele ce nu au curs după fire, ci atunci au izbucnit: că - precum pîrîul nu este curgător de-a pururea, ci se alcătuieşte din apele ploilor - aşa a izbucnit apa aceea prin dumnezeiască poruncă.

Tu ai uscat rîurile Itamului.

Iar Simmah a zis aşa: „Tu ai uscat rîuri vechi", adică: Ai poruncit a izvorî în pustie acelea care nu erau şi nu fuseseră dintru început, iar pe cele ce au fost şi au avut călătorie şi curgere veche de demult le-ai oprit a mai curge, căci aşa ai voit. Aceasta o zice şi într-un alt Psalm: „Pus-a rîuri în pustie şi izvoare de apă întru sete, pămînt roditor întru sărătură, de răutatea celor ce locuiesc pe dînsul." Ai pus - zice - pustia întru iezere, şi pămîntul fără de apă - întru izvoare şi ai sălăşluit acolo pe cei flămînzi. Că, pentru fărădelegile locuitorilor, a uscat rîurile Sodomenilor, şi ale Gomorenilor şi ale celorlalți de prin prejur, iar pămîntului fără de ape i-a dat izvoare din piatră, aducînd apă norodului însetat, căci Îi este Lui cu lesnire să abată cum voieşte firea apelor într-altă parte. Însă acest stih arată şi altceva: că - pentru fărădelegile lor - nu va aduce ludeilor apele rîurilor proorocești, ci va adăpa cu izvoarele ieşite din piatră neamurile, ce erau pustii de demult. Iar „piatra", după cum zice dumnezeiescul Apostol, este Hristos.

Şi toate cele zise de la „a lucrat mîntuire în mijlocul pămîntului" pînă aici cuprind închipuirea facerilor noastre de bine. Pentru că şi acolo izbăvirea de robie a fost prin ape, şi aici începutul slobozeniei este tot prin ape: acolo - capete de balauri zdrobite în ape, iar aici - stăpîniri ale dracilor pierdute şi risipite prin darul Sfîntului Botez; după cufundarea în mare, Egiptenii s-au făcut supuşi lesne Etiopilor, iar după Sfînta Scăldătoare, războitorii noştri s-au făcut lesne biruiți celor ce de demult aveau suflete negre. Şi, celor ce voiesc a lua aminte, lesne le este a le privi şi pe

164 comandant al unei legiuni romane

165 Rang ostăşesc (în armata rusă) ce corespunde colonelului de azi.

celelalte asemenea: acolo - toiag, aici – Cruce; acolo - Moisi, aici – Arhiereii; acolo - marea, aici – scăldătoarea; acolo - douăsprezece izvoare[166], aici - doisprezece Apostoli; acolo - şaptezeci de copaci de finic, aici - şaptezeci de ucenici. Însă noi să călătorim către necurmarea tîlcuirii de aici înainte:

16 A Ta este ziua şi a Ta este noaptea, Tu ai făcut zorile şi soarele.

17 Tu ai făcut toate cele frumoase (hotarele) ale pămîntului, vara şi primăvara Tu le-ai zidit.

A mutat cuvîntul de la facerile de bine din parte la cele de obşte, şi ne învaţă că Dumnezeul tuturor este Ziditorul a toate, Făcător al zilei şi al nopţii, dătător al luminii, ziditor al soarelui şi ocîrmuitor al vremii. Căci prin „primăvară” şi prin „vară” a arătat schimbările vremilor. Iar în loc de: „Tu ai făcut toate hotarele pămîntului”, Achila şi Teodotion au zis: „le-ai stîlpit”, iar Simmah: „le-ai pus”. Şi cuvîntul arată că El a dat fiinţă pămîntului şi l-a împărţit în cîmpii, şi în munţi şi în văi, iar în alte părţi l-a scobit, spre primirea apelor iezerelor şi ale mărilor.

18 Adu-Ţi aminte de aceasta.

Zice: După ce ai făcut acestea toate, Tu, Ziditorul făpturilor, adu-Ţi aminte de „aceasta”, adică „de adunarea pe care ai cîştigat-o dintru început” - căci a întors pe „aceasta” către cea de mai sus.

19 Vrăjmaşul a ocărît pe Domnul şi norodul cel fără de minte a întărîtat numele Tău.

Zice: Nu la noi să cauţi, ci la hulele vrăjmaşilor noştri.

Să nu dai fiarelor sufletul ce se mărturiseşte Ţie,

Proorocescul cuvînt nu se roagă aşa prost, pentru toţi, ci celor ce mărturisesc dumnezeiescul nume le cere cele bune, celor ce mărturisesc pe Cel răstignit Dumnezeu din Dumnezeu, de o fiinţă cu Tatăl şi cu Duhul. Iar „fiare” numeşte nu numai cruzimea războinicilor, ci şi pe a celor ce se leapădă de Cel răstignit şi nu-L mărturisesc pe El Dumnezeu după cum s-a zis.

sufletele săracilor Tăi să nu le uiţi pînă în sfîrşit!

Încă şi săraci pot să fie cei cu cugetul smerit, că - după cum Însuşi Domnul zice în *Evanghelii*: „Fericiţi - cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăţia cerurilor!”

20 Caută spre aşezămîntul robilor Tăi, că s-au umplut cei întunecaţi ai pămîntului de casele fărădelegilor.

Că cei ce nu au dobîndit strălucirea Ta - ci Te hulesc împreună cu Iudeii că eşti doar om, şi nu Te mărturisesc pe Tine Soare al Dreptăţii şi au iubit întunericul necunoştinţei - au casele pline de nelegiuire şi de pedepsele ce odrăslesc de aici. În loc de: La toate felurile de rele s-au dat, pentru aceea au ales întunericul.

21 Să nu se întoarcă smeritul ruşinat,

Te rugăm să nu se greşească de rugăciune, nici să se trimită de la Tine cu ruşine.

săracul şi mişelul vor lăuda numele Tău.

Cei ce au trebuinţă de al Tău ajutor, şi îl dobîndesc pe acesta, obişnuiesc a-Ţi aduce Ţie laudă.

22 Scoală-Te, Dumnezeule, alege judecata Ta, adu-Ţi aminte de ocara Ta de la cel fără de minte toată ziua.

166 Pe cînd umblau prin pustie, Iudeii „au venit în Elim. Şi erau acolo douăsprezece izvoare de apă şi şaptezeci de pomi de finic. Şi au tăbărît acolo lîngă apă” (*Ieşirea* 15:27).

Foarte cu potrivire a schimbat pronumele „mea”: n-a zis „judecata mea”, ci „judecata Ta”. Şi zice: Eu am pătimit acestea după dreptate, iar aceia au îndrăznit multe hule asupra Ta: unii cînd Te-au răstignit, iar alţii şi după Cruce şi după al lor Botez, cînd s-au lepădat de Tine.

23 Să nu uiți glasul slugilor Tale, mîndria celor ce Te urăsc s-a înălțat pururea.

Şi aici a înjugat mîndria războinicilor cu a loru-şi față, şi - nu pentru că ar avea dreptate, ci pentru mîndria şi ura vrăjmaşilor - se roagă să se învrednicească de oarecare cruțare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 74

Întru sfîrşit, să nu strici. Psalmul cîntării lui Asaf.

Iar Simmah a zis: „de biruință, pentru nestricăciune, Psalmul lui Asaf”, fiindcă Psalmul are proorocie a dreptei judecăți a lui Dumnezeu şi mai-nainte vesteşte pieirea lucrătorilor răutății şi vicleniei şi răsplătirile cele bune ale îndrăgitorilor faptei bune. Prin deasupra-scriere, cuvîntul porunceşte după cuviință să nu stricăm gîndurile bine-credincioase, ci să le păzim sănătoase, ca să moştenim nestricăciunea. Psalmul s-a zis încă şi de către fața celor robiți în Babilon, care se făgăduiau a lăuda pe Domnul dacă vor dobîndi dumnezeiescul dar.

Mărturisi-ne-vom Ție, Dumnezeule, mărturisi-ne-vom Ție şi vom chema numele Tău.

Şi de aici este arătat că încă nu dobîndiseră întoarcerea. Şi se făgăduiesc că vor lăuda pe Dumnezeu şi se vor străluci cu prea-cinstitul Lui nume, pentru că „vom chema numele Tău” aceasta arată, zicînd: Iarăşi ne vom numi cu numele Tău şi vom fi norod al Tău.

2 Povesti-voi toate minunile Tale cînd voi lua vreme.

Iar Achila şi Simmah zic aşa: „cînd voi lua adunare”. Cînd - zice - ne vom întoarce şi ne vom aduna întru Sfințita Ta Biserică, atunci Te vom lăuda pe Tine după *Lege* şi îi vom învăța facerile Tale de bine pe cei ce nu le ştiu. Iar acum strigăm: „Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?”

Aşa, după ce i-a învățat ce se cuvenea să zică pe cei robiți în Babilon şi după ce i-a povățuit pe cei ce se întorc la Mîntuitorul a toate, proorocescul cuvînt arată pe Dumnezeu răspunzînd făgăduințelor făcute şi zicînd:

Eu dreptăți voi judeca.

Cu dreptate - zice - voi judeca între voi şi Babilonieni.

3 Topitu-s-a pămîntul şi toți cei ce locuiesc pe dînsul,

Că sînt Judecător a toată lumea şi voi aduce pedepsele cele vrednice asupra tuturor.

Eu am întărit stîlpii lui.

Şi țiitor al tuturor sînt, căci sînt Ziditorul tuturor. Eu am făcut pămîntul şi l-am întemeiat, rezemîndu-l pe hotărîrile Mele ca pe nişte stîlpi, căci am pus poruncă, şi nu o va trece. Pentru aceasta, fiind şi Judecător, nu voiesc a-i munci pe cei ce greşesc, dar spun mai-nainte pedepsele, ca să-i fac mai înțelepți cu îngrozirea. Şi îi dojenesc şi îi sfătuiesc să urască toată nelegiuirea şi să se grijească de dreptate şi de smerita cugetare. Că acestea i-a învățat prin cele adăugate:

4 Zis-am celor fără de lege: Nu faceți fărădelege! - şi celor ce greşesc: Nu vă înălțați cornul!

Această patimă este mai cumplită decît toate, că-i face nu numai să păcătuiască, ci să se şi fălească pentru aceasta.

5 Nu vă ridicați la înălțime cornul vostru

Apoi, arată ce numeşte „înălțime”:

şi nu grăiți asupra lui Dumnezeu nedreptate!

Pentru că şi dobitoacele purtătoare de coarne se fălesc foarte pentru dînsele. Şi cuvîntul le porunceşte să nu crească nelegiuirea prin mîndrie, nici să-şi pornească limba asupra lui Dumnezeu.

6 Că - nici de la ieşiri, nici de la apusuri, nici de la munții pustii,
7 că Dumnezeu judecător este.

„Ieşiri” a numit răsăriturile; aşa zice şi *A Cincea* tălmăcire. Iar „munții pustii” sînt părțile crivățului şi ale austrului, că acestea au rămas nelocuite cu totul, pentru desăvîrşita lor răceală şi fierbințeală. Deci învață că a scăpa de judecata lui Dumnezeu este un lucru din cele cu neputință: măcar de s-ar şi duce în părțile despre răsărituri, măcar de s-ar ispiti să fugă întru ale apusului, măcar întru cele despre miazăzi, măcar întru cele despre miazănoapte, tot este supus sub dumnezeiasca hotărîre. Apoi, ne învață că schimbările vieții se fac cu voia lui Dumnezeu:

Pe acesta smereşte, şi pe acesta înalță.
8 Că paharul este în mîna Domnului, cu vin neamestecat[167]*, plin de amestecătură, şi a abătut din una în alta.*

Şi proorocia Ieremiei ne învață pentru paharul acesta, căci i se porunceşte de la Dumnezeu să-l ia şi să adape Ierusalimul, şi pe boieri şi neamurile megieşe. Iar „vin” numeşte pedeapsa, fiindcă ia puterea, asemenea beției, şi slăbănogeşte încheieturile mădularelor. Deci proorocescul cuvînt zice că Dreptul Judecător va aduce pedeapsa uneori nouă, alteori altora, că acum îl înalță pe acesta, iar pe acela îl smereşte, şi iarăşi mută înălțarea la alții, şi schimbă primejdiile şi preface bunele-norociri. Cei robiți în Babilon se învață să le zică pe acestea nu aşa prost, ci mai-nainte deprinzîndu-se şi cu robia Babilonienilor, şi cu a lor slobozenie. Căci, nu după multă vreme, Chir Persul a răsturnat puterea acelora şi a dăruit acestora slobozenia mai dinainte.

Însă drojdiile lui nu s-au deşertat, bea-vor toți păcătoşii pămîntului.

„Drojdii” a numit pedeapsa cea mai cumplită. Eu - zice - le-am băut pe cele mai limpezi, adică am fost supus sub cele mai mici rele, iar Babilonienii vor bea drojdiile cele mai de dedesubt, în loc de: Vor pătimi rele mai cumplite decît cele pe care le-au lucrat, fiindcă eu am dobîndit întoarcerea după şaptezeci de ani, dar ei se vor da robiei necurmate.

9 Iar eu mă voi bucura în veac, cînta-voi Dumnezeului lui Iacov.

Că - precum aceia săltau şi se bucurau pentru relele noastre, cînd beam noi paharul amărăciunii - aşa şi noi, văzînd pedeapsa lor, vom aduce lui Dumnezeu cîntare de laudă, nu punîndu-ne asupra acelora, ci făcîndu-ne mulțumitori şi bine-cunoscători către facerile de bine.

10 Şi toate coarnele păcătoşilor voi zdrobi, şi se va înălța cornul dreptului.

Prin aceste cuvinte, mai-nainte s-au învățat că îi vor birui şi pe războinicii ce s-au ostăşit asupra

167 În lumea veche, vinul se bea numai amestecat cu apă, din pricina tăriei lui. Iar „amestecătura” sînt drojdiile. Deci „vinul” urgiei este şi „tare”, şi „tulbure”, doborîndu-l de tot pe cel ce îl bea.

lor după întoarcere. Pentru aceasta a zis: „coarnele păcătoşilor”, fiindcă erau adunați din multe feluri de neamuri. De aceştia face pomenire şi proorocia lui Iezechil, a lui Miheia şi a Zahariei. Iar „coarne ale dreptului” a numit cugetul lui cel bine-credincios, dar - dacă cineva ar voi să înțeleagă că „drept” îl numeşte pe Zorobabel, pe care Dumnezeu l-a folosit ca slujitor pentru a săvîrşi acea biruință - nu va greşi din adevăr.

TÎLCUIREA PSALMULUI 75

Întru sfîrşit, întru cîntări, Psalmul lui Asaf, cîntarea către Asirianul.

Adăugirea „către Asirianul” nu am aflat-o în *Exapla*, ci întru unele din pre-scrieri (adică izvoade), însă Psalmul are această pricină, pentru că vesteşte cele de pe vremea lui Senaherim şi pedeapsa adusă asupra oştii sale.

Cunoscut este în Iudeea Dumnezeu, în Israil mare este numele Lui.

Fiindcă într-o noapte atîtea zeci de mii de Asirieni au primit prin Înger rana purtătoare de moarte, Dumnezeul a toate S-a făcut arătat tuturor în Iudeea, grijindu-Se foarte pentru Israil.

2 Şi s-a făcut în pace locul Lui şi lăcaşul Lui în Sion.

Că, după ce s-a ucis acea mulțime, cei rămaşi au fugit, făcîndu-se vestitori ai dumnezeieştii puteri, căci pentru aceasta nu au fost ucişi împreună cu ceilalți. De aici, cetatea a dobîndit pace şi toți au socotit că Dumnezeu a binevoit a locui în Sion cu adevărat. Apoi, ne învață cum este cunoscut Dumnezeu în Iudeea:

3 Acolo a zdrobit tăriile arcelor, arma, şi sabia şi războiul.

Zice: Ucigîndu-i înaintea zidurilor cetății pe cei într-armați, pe arcaşi şi pe pavezeri, Domnul a arătat cu totul netrebnice armele acestora.

4 Luminezi Tu minunat din munții cei veşnici.

Iar Simmah a zis aşa: „Eşti arătat prea-mare din munții vînatului”, adică: Dîndu-i vînătoarei morții în munții noştri pe neprieteni, Te-ai arătat prea-mare şi strălucit la toți, căci luminezi cu minunea pe cei ce nu Te ştiu şi îi înveți Cine eşti.

5 Tulburatu-s-au toți cei nepricepuți cu inima, adormit-au cu somnul lor, şi n-au aflat nimic

Că, înălțîndu-se şi fălindu-se asupra Ta cu mare trufie, au pătimit năprasnică tulburare pentru neînțelepția sufletului lor: şi - socotind că vor dormi fără de temere - s-au scăpat de nădejde, pentru că somnului i-a urmat moartea. Aceasta ne învață şi istoria: sculîndu-se dimineața din somn, (Iudeii) au aflat toate trupurile moarte.

toți bărbații bogăției cu mîinile lor.

Iar Simmah zice aşa: „toți bărbații cei tari cu mîinile lor”. Şi zice: Nimic nu i-a folosit pe dînşii vîrtutea mîinilor lor, prin care au nădăjduit că vor răpi bogăția tuturor.

Şi, învățîndu-i de ce n-au cîştigat nimic de aici, a adăugat:

6 De certarea Ta, Dumnezeul lui Iacov, dormitat-au cei ce încălecaseră pe cai.

Zice: Ai făcut semn, şi numaidecît au căzut cei ce se mîndreau că ştiu meşteşugul călăriei. Iar

prin acest „dormitat-au” a arătat lesniciunea morții, că - precum cel ce dormitează lesne adoarme - aşa şi aceia au primit grabnic sfîrşitul vieții.

7 Tu înfricoşat eşti, şi cine va sta împotrivă Ție?

Că cine este destoinic să se pună împotriva Ta şi să scape de pedeapsa adusă asupră-i de Tine?

De atunci este mînia Ta.

Îndată după ce ai auzit hula, puteai să-i pedepseşti pe pîngării aceia, dar ai răbdat îndelung, aşteptînd schimbarea lor.

8 Din cer auzită ai făcut judecata.

De sus - zice - scoți şi aduci hotărîrile asupra cui voieşti. Iar acest grai, „auzită ai făcut”, Simmah l-a zis: „auzită o vei face”.

9 Pămîntul s-a temut şi s-a alinat cînd S-a sculat la judecată Dumnezeu, ca să mîntuiască pe toți blînzii pămîntului.

Zice: Toți s-au umplut de frică şi au încetat năvălirea asupra noastră după ce Te-au văzut pe Tine scoțînd hotărîre asupra lor ca un judecător şi dînd mîntuire celor ce au avut gînduri drepte şi au vestit ajutorul Tău.

10 Că gîndirea omului se va mărturisi Ție şi rămăşița gîndului va prăznui Ție.

Dobîndind bunătățile acestea, dăruim gîndurile noastre spre cîntarea de laudă, nefolosind nici o părticică a lor întru altă grijă.

11 Rugați-vă şi răsplătiți Domnului Dumnezeului nostru!

Îşi poruncesc unii altora să făgăduiască daruri şi să împlinească făgăduința, fiindcă urît lucru este ca toți vecinii să facă acest lucru de frică, iar cei ce au dobîndit facerea de bine să bolească cu nemulțumirea. Aceasta a arătat prin cele adăugate:

12 Toți cei dimprejurul Lui vor aduce daruri Celui înfricoşat şi Celui ce ia duhurile boierilor, Celui înfricoşat înaintea împăraților pămîntului.

Şi Îi vor aduce daruri, după ce s-au îngrozit de minunile făcute şi s-au învățat prin lucruri că Acesta este Dumnezeu cu adevărat, Care aduce moartea asupra stăpînitorilor şi a celor ce socotesc că sînt împărați ai pămîntului.

TÎLCUIREA PSALMULUI 76

Întru sfîrşit, pentru Iditum, Psalmul lui Asaf.

Iar Simmah a zis: „prin Iditum”. Şi acestuia i se încredințase o ceată a celor ce lăudau pe Dumnezeu Deci ori el, ori Asaf a zis Psalmul şi a slujit proorociei lui David, că a hotărî pentru lucruri îndoielnice nu este fără de primejdie. Iar Psalmul mai-nainte le zice pe ale Israilitenilor ce erau siliți să robească în Babilon: şi împerecherile gîndurilor[168], şi chinuirile ce odrăsleau de aici. Îi învață încă şi ce fel de rugăciune li se cuvine să aducă lui Dumnezeu cînd cer izbăvirea de cele

168 Am mai spus: „şovăială”, „îndoială a minții”.

rele. Şi a închipuit Psalmul ca şi cum după întoarcere le-ar povesti pe acestea şi ar lăuda pe Dumnezeu.

Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu către Dumnezeu, şi a luat aminte spre mine.

Cu sîrguință – zice – am adus rugăciunea, şi degrab am luat cererea. Apoi, arată vremea acestor lucruri:

2 În ziua necazului meu, pe Dumnezeu L-am căutat,

Că – zice – fiind împresurat cu chinuiri, cu sîrguință am căutat dumnezeiescul ajutor, pentru că acest „L-am căutat" însemnează rugăciunea sîrguitoare. Apoi, arată chipul rugăciunii:

cu mîinile mele noaptea - înaintea Lui, şi nu m-am amăgit.

Iar Simmah: „Mîna mea noaptea se întindea totdeauna." Zice: Avînd linişte, noaptea întindeam mîinile rugîndu-mă să dobîndesc iubirea de oameni, şi nu m-am greşit de nădejde. Că aceasta însemnează acest „nu m-am amăgit", în loc de: Nu am privegheat în zadar, ci am secerat rodul rugăciunii.

Lepădatu-s-a a se mîngîia sufletul meu.
3 Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu, şi m-am veselit.

Am lepădat toată pricina mîngîierii, şi aveam mîngîiere doar pomenirea lui Dumnezeu.

Gîndit-am, şi a slăbit duhul meu.

Iar Simmah zice aşa: „Grăiam cu sine-mi şi adeseori leşinam vorbind cu sine-mi; gîndind la relele ce mă țineau, mă deznădăjduiam de izbăvirea acestora şi primeam boldurile mîhniciunii celei amare."

4 Mai-nainte au apucat străji ochii mei.

„Străji" numeşte despărțirile nopții, întru care străjerii dau unii altora în mînă străjuirea, şi prin acestea arată privegherea de toată noaptea.

Tulburatu-m-am, şi n-am grăit.

Pe aceasta a zis-o şi în Psalmul 41: „Întru sine-mi sufletul meu s-a tulburat", că – zice – nu sufeream să arăt altora gîndurile mele.

5 Gîndit-am la zilele cele de demult, şi de anii cei veşnici mi-am adus aminte şi am cugetat.

Zice: Înnoiam pomenirea facerilor Tale de bine mai dinainte şi îmi aminteam cîte au dobîndit de la Tine strămoşii noştri: în ce chip s-au slobozit de robia Egiptenilor, în ce chip au trecut prin Marea Roşie, în ce chip au dobîndit pămîntul făgăduit părinților lor.

6 Noaptea cu inima mea cugetam, şi cerca duhul meu.

Pe acest „cerca", Teodotion l-a zis: „a iscodit", iar Achila: „a săpat". Zice: Gîndind aşa întru sine-mi, iscodeam de ce oare a făcut atîta purtare de grijă pentru strămoşii noştri, iar pe noi, cei ce ne aflăm întru rele-norociri şi întîmplări, ne trece cu vederea? Lîngă acelea, le gîndeam şi pe acestea:

7 Au doară în veci mă va lepăda Domnul şi nu va adăuga a binevoi?
8 Au pînă în sfîrşit mila Sa o va tăia?

Zice: Au n-a oprit cu totul pe cele ale noastre, şi oare nu ne-a arătat pe noi străini de a Sa

purtare de grijă?

Sfîrşit-a grai din neam în neam.

Iar Simmah zice aşa: „Săvîrşit-a zicere pentru fiecare neam.” Mă temeam – zice – şi de aceasta: cum că mai-nainte cunoscînd de demult cele pentru fiecare neam, aşa scoate hotărîrile pentru fiecare.

9 Au doară va uita a Se milostivi Dumnezeu, sau va ține întru urgia Sa îndurările Sale?

Dar iarăşi mă mîngîiam pe sine-mi, gîndind că Dumnezeu cel iubitor de îndurări nu va suferi să le dea uitării pe cele ale noastre, oprind cu urgia, ca şi cu un zid, izvoarele milei.

10 Şi am zis: Acum am început, aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt.

Eu am pricinuit – zice – schimbarea aceasta, eu am născut pedeapsa prin păcat, iar acum am început a fi pedepsit de dreapta Celui Preaînalt, Care, în locul facerilor de bine dinainte, aduce asupră-mi pedepsele cele de-a stînga. Că „schimbare a dreptei lui Dumnezeu” a numit pedeapsa, fiindcă dreapta Celui Preaînalt obişnuieşte a le da pe cele bune. Dar – zice - nici cu aceste gînduri nu m-am îndestulat, ci mi-am adus aminte şi de bunătatea Stăpînului:

11 Adusu-mi-am aminte de lucrurile Domnului, şi-mi voi aduce aminte de minunile Tale din început.
12 Şi voi cugeta întru toate lucrurile Tale, şi întru isprăvile Tale mă voi deprinde.

Că voi arăta toate minunile Tale făcute către noi dintru început şi, întru dînsele cugetînd totdeauna, nu voi lepăda nădejdile cele bune.

13 Dumnezeule, întru cel sfînt este calea Ta.

Iar Simmah zice: „Dumnezeule, întru sfințenie este calea Ta”; iar Achila: „întru cel sfințit”. Zice: Sfînt eşti, şi întru cel sfînt Te odihneşti, şi întru acesta locuieşti şi umbli.

Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru?
14 Tu eşti Dumnezeu, Care faci minuni Însuți.

Pe toți îi covîrşeşti, Stăpîne, că Tu singur, pe acelea care voieşti, le şi lucrezi cu minunile.

Cunoscută ai făcut întru noroade puterea Ta.
15 Mîntuit-ai cu brațul Tău pe norodul Tău, pe fiii lui Iacov şi ai lui Iosif.

Tuturor oamenilor le-ai arătat stăpînirea Ta slobozind din robia Egiptenilor norodul ce a fost al Tău, care a avut strămoş pe Iacov, dar s-a arătat strălucit din înrudirea cu Iosif.

16 Văzutu-Te-au apele, Dumnezeule, văzutu-Te-au şi s-au temut, tulburatu-s-au adîncurile.

Stăpîne, prin toate ai arătat puterea Ta: pe Egipteni i-ai bătut, pe norodul Tău l-ai slobozit, mării Te-ai arătat, şi noianul s-a despărțit şi firea apoasă a stat ca nişte ziduri de amîndouă părțile.

17 Glas au dat norii că săgețile Tale trec,
18 glasul tunetului Tău în roată.

Iar Simmah: „Glas a dat văzduhul.” Că austrul, după cum zice istoria, silnic suflînd, a despărțit noianul, căci aerul, învîrtindu-se şi învăluindu-se, şi norii, strîngîndu-se şi ridicîndu-se, nasc vîntul. Iar pedepsele Tale – zice – mergeau ca nişte săgeți asupra războinicilor, şi ai împiedicat roatele carelor Egiptenilor cu huietul tunetului. Încă şi istoria ne învață că s-a făcut acest lucru, în straja nopții cea de dimineață, cînd a căutat Domnul spre tabăra Egiptenilor, şi le-a împiedicat osiile

căruțelor şi îi ducea pe dînşii cu silă.

Luminat-au fulgerele Tale lumea,

Pentru că lumina facerii Tale de minuni a străbătut ca un fulger în toată lumea.

clătitu-s-a şi s-a cutremurat pământul.

Toți s-au umplut de frică după ce au auzit puterea Ta. Aceasta a zis şi Raav curva către iscoade: „Frica voastră şi cutremurul vostru au căzut peste noi, că am auzit cum a despărțit Domnul Dumnezeul vostru Marea Roşie dinaintea feței voastre."[169]

19 În mare - calea Ta, şi cărările Tale în ape multe; şi urmele Tale nu se vor cunoaşte.

Lesne Îți este Ție să desfaci marea şi să Te porți peste ape multe, dar urmă să nu laşi, căci ai firea fără de trup. Şi acestea s-au adăugat la cele de mai sus: că, povățuind nevăzut norodul, nu ne-ai arătat nici urmă de a Ta călătorie.

20 Povățuit-ai ca pe nişte oi norodul Tău, cu mîna lui Moisi şi a lui Aaron.

Că, folosindu-Te de acei slujitori şi grăind prin ei, ai povățuit norodul Tău şi l-ai învățat *Legea* Ta. Şi au făcut pomenire pentru toate acestea deşteptîndu-L spre milă pe Dumnezeul tuturor şi rugîndu-se ca să dobîndească aceeaşi purtare de grijă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 77

Al priceperii lui Asaf.

După ce a dat *Legea Veche* fiilor lui Israil, Dumnezeul tuturor le-a poruncit să o deprindă, să-i învețe şi pe fiii lor totdeauna şi să arate fiilor şi strănepoților pricinile praznicelor. Că, dacă ar fi învățat dumnezeieştile faceri de bine, ar fi fost mulțumitori şi recunoscători către Cel ce le dăruise, fiindcă zice: „Vei învăța acestea pe fiii tăi şi pe fiii fiilor tăi, şi vor păzi poruncile Domnului Dumnezeu, ca să le fie lor bine." Şi proorocescul dar a făcut acest lucru, prin Psalmul pus înainte aducînd aminte norodului şi strănepoților lor de bunătățile făcute de Dumnezeu, de cele dăruite şi de nemulțumitoarea socoteală a celor ce le-au primit.

Ia aminte, norodul meu, la legea mea,

Vă poruncesc să auziți cu de-adinsul cele zise, căci aduc vouă ca pe o lege sfătuirea ce zace înainte.

plecați urechea voastră la graiurile gurii mele!

Auziți cu sîrguință cele zise de mine!

2 Deschide-voi în pilde gura mea, grăi-voi cele ce au fost dintru început.

Că – de vreme ce prihănea pe părinții lor, spre folosul copiilor – „pildă" a numit o povestire umbrită care, acoperit, aduce folosul. A mai zis că grăieşte vechi întîmplări şi, arătînd în ce chip le-a învățat, a adăugat:

169 Raav a ascuns iscoadele trimise de Iisus Navi în Ierihon înainte de a nimici oraşul. Credința femeii aceleia curve în Dumnezeul lui Israil a mîntuit-o pe ea şi pe ai ei, în vreme ce blestemata cetate a fost nimicită cu desăvîrşire (vezi *Cartea lui Iisus Navi*, capitolele 2 şi 6).

3 Cîte am auzit, şi am cunoscut

Apoi, i-a arătat şi pe dascălii acestora:

şi părinţii noştri ne-au povestit nouă

4 nu s-au ascuns de la ochii lor din neam în neam, vestind laudele Domnului, şi puterile Lui şi minunile Lui pe care le-a făcut.

Zice: De demult, dintru început, înşişi văzătorii minunilor i-au învăţat acestea pe copii, şi copiii au predat dăscălia fiilor lor. Şi – zice – făceau acest lucru plecîndu-se dumnezeieştii *Legi* - că a adăugat:

5 Şi a ridicat mărturie întru Iacov, şi lege a pus întru Israil

„Mărturie" numeşte cortul înfipt în pustie, fiindcă avea lespezile mărturiei[170]. Căci, după cum mai-nainte am zis, *Legea* o mai numeşte şi „porunci", şi „mărturii", şi „judecăţi", şi „dreptăţi". În Psalmul 18 ne-a zis aceasta mai descoperit.

cîte a poruncit părinţilor noştri, ca să le facă cunoscute pe ele fiilor lor,

Zice: Prin punerea de lege de atunci a poruncit ca părinţii să dea strănepoţilor lor povestirea minunilor ca pe o moştenire.

6 ca să le cunoască neamul următor, fiii ce se vor naşte, şi se vor scula şi le vor vesti fiilor lor.

Iar aceştia, învăţîndu-se de la părinţii lor, aduceau aceeaşi învăţătură celor dintru dînşii, şi pomenirea ei se păzea neuitată. Şi care este rodul învăţăturii?

7 Ca să-şi pună întru Dumnezeu nădejdea lor, şi să nu uite lucrurile Lui şi poruncile Lui să le caute.

Că, învăţîndu-se puterea lui Dumnezeu şi cît de lesne Îi este Lui a le face pe toate cele bune, vor cîştiga nădejde întemeiată spre El şi vor urma legilor puse de El.

8 Ca să nu se facă precum părinţii lor, neam îndărătnic şi amărîtor,

Că - învăţîndu-se socoteala cea nemulţumitoare a părinţilor lor şi cum, prin călcarea *Legii*, L-au pornit de multe ori pe Dumnezeu spre urgie - se vor feri de urmarea acelora.

neam care nu şi-a îndreptat inima lui şi nu şi-a încredinţat cu Dumnezeu duhul lui.

Aceia n-au cîştigat credinţa întărită întru Dumnezeu şi n-au voit să călătorească pe calea cea dreaptă, ci au avut socoteală împotrivnică dumnezeieştilor aşezăminte.

9 Fiii lui Efraim, încordînd şi săgetînd cu arcele, s-au întors în ziua războiului.

Prihăneşte cu covîrşire semiţia lui Efraim, fiindcă aceea preţuia mult slujba idolilor. Şi *Istoria Judecătorilor*, şi *Cartea a treia a Împăraţilor* ne învaţă acest lucru, că ei au aşezat junicile[171] şi pe cele nouă seminţii le-au depărtat de la slujba *Legii*. Văzînd acest lucru mai dinainte, darul Duhului prihăneşte păcatul ce încă nu se făcuse, aducînd lor sfătuirea potrivită. Şi - ştiind că nu vor primi sfătuirea, dar învăţîndu-ne tăria lor şi ştiinţa arcului, şi aducînd folosul cuvenit - le mustră temerea, că „s-au întors în ziua războiului", adică: Fălindu-se cu iscusinţa armelor, atunci cînd s-a arătat războiul, ei s-au întors în fugă.

---

170 tablele *Legii*

171 Idolii, la care ludeii se întorceau deseori.

10 N-au păzit aşezământul lui Dumnezeu şi în legea Lui n-au voit să umble.

Bine a arătat alegerea socotelii de sine: Că n-au voit – zice – să viețuiască după *Lege*, nici să îmbrățişeze petrecerea legiuită.

11 Şi au uitat facerile de bine ale Lui şi minunile Lui pe care le-a arătat lor,

Şi, arătînd cînd le-a făcut pe acestea, a adăugat:

12 minunile pe care le-a făcut înaintea părinților lor

Apoi, ne învață vremea şi locul:

în pământul Egiptului, în cîmpul Taneos.

Toți au scos din pomenire aceste faceri de minuni ale lui Dumnezeu săvîrşite în Egipt, ale cărora văzători s-au făcut părinții lor.

13 Desfăcut-a marea şi i-a trecut pe dînşii, pus-a înaintea lor apele ca un foale.

Face în scurt povestirea minunilor, şi a rînduit-o înainte pe cea mai mare decît celelalte: că mai presus de fire este minunea mării şi călătoria dăruită prin aceasta, Dumnezeul tuturor oprind despre amîndouă părțile apa, ce are fire a curge înainte, şi închizînd-o cu cuvîntul ca într-un foale. Şi, de vreme ce foalele pot ține cu de-adinsul firea cea umedă, după cuviință a pus icoana aceasta pentru marea ce s-a despărțit, arătînd puterea cuvîntului dumnezeiesc.

14 Şi i-a povățuit pe dînşii, ziua în nor, şi noaptea întru lumină de foc.

Pentru că acelaşi nor îi ferea ziua de strălucirea (şi arderea) razei, iar noaptea le da trebuința focului.

15 Desfăcut-a piatra în pustie, şi i-a adăpat pe dînşii ca întru un adînc mult.

Că nu mică umezeală le-a scos, ci izvor care le-a ajuns acelor multe zeci de mii. Prin cele adăugate, ne-a învățat acest lucru mai descoperit:

16 Şi le-a scos apă din piatră, şi a pogorît ca nişte rîuri ape.

Apa izvorîtă s-a despărțit întru multe rîuri, uşor şi îndestulat dînd celor însetați darul.

17 Şi au adăugat încă a greşi Lui, amărît-au pe Cel Preaînalt în loc sec.
18 Şi au ispitit pe Dumnezeu întru inimile lor ca să ceară bucate sufletelor lor.

Dar, după ce l-au dobîndit de la Dînsul, nici acest lucru n-a scos răutatea din mintea lor, ci au rămas cuprinşi de boala nemulțumirii: căci, după atîtea faceri de bine, au voit să ia cercare a dumnezeieştii puteri şi, avînd trebuință de hrană, n-au cerut pentru a-şi lua trebuința, ci pentru a-L prihăni pe Dumnezeu ca pe un neputincios:

19 Şi au grăit asupra lui Dumnezeu şi au zis: Au va putea Dumnezeu să gătească masă în pustie?
20 Fiindcă a lovit piatra, şi au curs ape şi pîraiele s-au puhoit. Au doară şi pîine poate să dea sau să gătească masă norodului Său?

Scoaterea apelor din piatră – zice - a fost uşoară şi lesnicioasă, pentru că apa, ascunsă în sînurile pămîntului, a izbucnit. Dar cum va putea să ne dea nouă degrab hrana de pîine, care se seamănă şi odrăsleşte cu curgere de vreme, gonind foametea ce stă asupră-ne?

21 Pentru aceasta, a auzit Domnul, şi a îngăduit; şi foc s-a aprins întru Iacov şi urgie s-a suit

peste Israil.

Zice: Pentru care, mîniindu-Se, Domnul tuturor a îngăduit a le da pămîntul făgăduit părinților lor, dar le-a dat şi multe feluri de pedepse; şi nu a adus asupra lor pieirea cea grabnică, aşteptînd să crească copiii acelora. De pedeapsa prin foc fac pomenire şi *Scripturile* Fericitului Moisi. Şi – zice - au pătimit rana aceasta:

22 Că n-au crezut întru Dumnezeu, nici n-au nădăjduit spre mîntuirea Lui.

Dar şi celor ce erau într-acest fel le-a dat hrana cea nefăcută de pămînt, că acest lucru ne învață cele adăugate:

23 Şi a poruncit norilor de deasupra, şi uşile cerului s-au deschis
24 şi le-a plouat lor mană să mănînce.

Că norii nu şi-au dat obişnuitele naşteri, ci - în locul ploii, ce are fire să adape semințele semănate - au născut hrana aceea minunată. Iar „uşi deschise ale cerului" a numit dăruirea de sus, că – de vreme ce punem uşi la cămări, pe care le deschidem cînd voim a scoate ceva - pentru aceea arată proorocescul cuvînt că Dumnezeul tuturor dăruieşte mana ca dintru nişte cămări.

Şi pîine cerească le-a dat lor,
25 pîine îngerească a mîncat omul,

O numeşte „pîine îngerească" fiindcă s-a dat prin Îngeri, căci, după cum ne-am învățat de *Dumnezeiasca Scriptură*, Îngerii slujesc dumnezeieştii bune-voiri. Şi zice aşa dumnezeiescul Apostol: „Au nu sînt toți duhuri slujitoare, care se trimit spre slujbă pentru cei ce vor să moştenească mîntuirea?" Şi iarăşi: „Că, dacă cuvîntul grăit prin Înger a fost adevărat, atunci şi cele de aici înainte." Iar „pîine cerească" o numeşte ca pe ceea ce s-a pogorît de sus, că şi pe păsările zburătoare prin aer *Dumnezeiasca Scriptură* le numeşte „păsări ale cerului".

bucate le-a trimis lor întru săturare.

Zice: Întru sațiu a dat lor hrana aceasta. Apoi, povesteşte şi dăruirea cărnurilor:

26 Ridicat-a austru din cer şi a adus întru puterea Sa pe Libianul.
27 Şi a plouat peste dînşii ca pulberea cărnuri, şi ca nisipul mării păsări zburătoare.

Gonind prin vînturi neamul păsărilor acelora despre toate părțile, le-a poruncit să zboare lîngă corturi, dăruindu-le lor vînat.

28 Şi au căzut în mijlocul taberei lor, împrejurul corturilor lor.
29 Şi au mîncat, şi s-au săturat foarte. Şi pofta lor le-a adus lor.
30 Nu s-au lipsit de pofta lor.

S-au îndulcit – zice – de acelea pe care le-au poftit şi au umplut lăcomia pîntecelui. Dar, pentru nesațiu, au plătit osîndele:

31 Că, încă mîncarea fiind în gura lor, urgia lui Dumnezeu s-a suit peste dînşii, şi a ucis pe cei mai mulți ai lor, şi pe cei aleşi ai lui Israil i-a împiedicat.

Că - de vreme ce nici după ce luaseră multă cercare a dumnezeieştii puteri nu au crezut că Dumnezeu poate să le dăruiască hrană - pentru aceea a adus asupră-le certarea, învățîndu-i că este vrednic să le facă pe amîndouă, adică şi să le dăruiască pe cele bune, şi să aducă asupră-le

pedepsele. Dar, cu toate acestea, ei au rămas nepăcătuind cu nimic mai puțin, că aceasta a adăugat:

32 Întru toate acestea au păcătuit încă, şi n-au crezut întru minunile Lui.

33 Şi au lipsit întru deşertăciune zilele lor şi anii lor cu grăbnicie.

Zice: Au ieşit din viață păcătuind, şi greşind şi nici o purtare de grijă făcînd de cele ce puteau să-i folosească, dar înfigîndu-se la meşteşugurile şi sîrguințele cele deşarte şi necîştigătoare şi lucrîndu-le pe acestea cu toată sîrguința.

34 Cînd îi ucidea pe dînşii, atunci Îl căutau pe El, şi se întoarceau şi mînecau la Dumnezeu.

35 Şi şi-au adus aminte că Dumnezeu este ajutorul lor, şi Dumnezeul cel prea-înalt izbăvitorul lor este.

Şi nu în zadar a adus asupra lor rănile Stăpînul iubitor de oameni, că nu mic folos căpătau de aici: căci, dobîndind bunătățile, nu simțeau, dar, muncindu-se, se apropiau cerînd dumnezeiasca iubire de oameni.

36 Şi L-au iubit pe Dînsul cu gura lor, şi cu limba lor au mințit Lui.

37 Iar inima lor nu era dreaptă cu Dînsul, nici nu s-a încredințat întru aşezămîntul de lege al Lui.

Şi se făgăduiau că Îl iubesc pe Dînsul rostind cuvinte mincinoase, că gîndul lor grăia împotriva cuvintelor lor, se sfătuia împotriva dumnezeieştilor legi şi nu suferea a crede dumnezeieştilor cuvinte.

38 Iar El este îndurat, şi va curăți păcatele lor şi nu va strica.

Dar El, întru a Sa bunătate, nu suferea să-i dea pe dînşii desăvîrşitei stricăciuni.

Şi va înmulți a întoarce mînia Sa, şi nu va aprinde toată urgia Sa.

Iar Simmah zice aşa: „Foarte mult Şi-a întors urgia Sa şi nu Şi-a aprins toată mînia Sa." Nu a adus – zice – asupra lor pedeapsa vrednică de greşelile lor.

39 Şi Şi-a adus aminte că trup sînt, duh ce trece şi nu se întoarce.

Că ştia neputința firii lor şi că vor primi sfîrşitul vieții nu după multă vreme.

40 De cîte ori L-au amărît pe El în pustie; întărîtatu-L-au pe El în pămînt fără de apă.

41 Şi s-au întors, şi au ispitit pe Dumnezeu şi pe Cel Sfînt al lui Israil L-au întărîtat.

Prin toate acestea, ne învață dumnezeiasca îndelungă-răbdare, dar din istorie este cu putință a le învăța mai cu de-amănuntul: că uneori l-au făcut dumnezeu pe viței[172]; alteori, au jertfit lui Belfegor[173]; alteori, au cugetat tiranie asupra marelui Moisi[174]; îndulcindu-se de hrana manei, s-au făcut nemulțumitori; poruncindu-li-se a-şi lua pămîntul făgăduit, puneau înainte frica. Şi altele nenumărate au lucrat lîngă acestea, pe care, nevrînd a lungi cuvîntul, le vom lăsa.[175]

172 Viței de aur, vezi *Ieşirea* 32:1.

173 Sau Baal-Peor, unul din chipurile satanei la care se închinau Moaviții. Curvind cu fetele acelora, Iudeii au căzut, firesc, şi în idolatrie față de acel drac. Pentru aceasta, Domnul a hotărît să nimicească desăvîrşit norodul cel curvar şi îndărătnic. Dar (după pieirea a 24 de mii de Iudei) pedeapsa a încetat pentru fapta bună săvîrşită de Finees, fiul lui Eleazar, fiul lui Aaron (vezi *Numerii* 25:1). Despre Belfegor şi Finees vezi şi la tîlcuirea Psalmului 105, stihurile 28-31.

174 Cum se va vedea în nota tîlcuirii stihului 6, Psalm 98.

175 Pentru toate aceste lepădări de Dumnezeu şi de Proorocul Său, vezi cărțile lui Moisi.

42 Nu şi-au adus aminte de mîna Lui în ziua întru care i-a izbăvit pe dînşii din mîna celui ce îi necăjea.

N-au voit să ia în cuget facerile de bine mai dinainte, nici să gîndească tăria lui Dumnezeu, prin care s-au izbăvit din robia Egiptenilor. Apoi, povesteşte minunile făcute acolo:

43 Cum a pus în Egipt semnele Sale şi minunile Sale în cîmpul Taneos;

În Taneos erau palatele lui Faraon, şi acolo a adus marele Moisi pedepsele asupra Egiptenilor.

44 şi a întors în sînge rîurile lor şi sternele lor, ca să nu bea.

Că, mai întîi, nu numai apele rîurilor, ci şi pe cele adunate din ploi le-a prefăcut în firea sîngelui, tescuind cu setea pe grăitorii împotrivă.

45 Trimis-a asupra lor muşte cîineşti, şi i-au mîncat pe dînşii; şi broaşte, şi i-au stricat pe dînşii.

46 Şi a dat păliciunii rodurile lor, şi ostenelile lor lăcustelor.

Şi, folosind ca slujitori ai urgiei Sale muştele cîineşti şi broaştele, a adus asupra lor dureri amare, iar cu păliciunea şi cu lăcustele a stricat roadele pămîntului.

47 Ucis-a cu grindină viile lor, şi sicaminii lor cu brumă.

Cu păliciunea şi cu lăcustele a cheltuit rodul lor, iar cu grindina şi bruma a omorît înseşi rădăcinile pomilor. Iar pe „sicamini", ceilalți tălmăcitori i-au tălmăcit: „sicomori".

48 Şi a dat grindinei dobitoacele lor, şi averea lor focului.

Iar Simmah zice: „... dînd la foamete dobitoacele lor, şi averile lor păsărilor" - că, de năprasnă primindu-şi sfîrşitul, s-au făcut hrană păsărilor mîncătoare de trupuri.

49 Trimis-a întru dînşii urgia mîniei Sale; mînie, şi urgie şi necaz trimis-a prin Îngerii cei răi.

„Mînie", şi „urgie" şi „necaz" a numit muncile cele amare; iar „Îngeri răi" - pe slujitorii mîniei, numind „răutate" nu răutatea firii, nici a voirii, ci pedeapsa muncii. Aşa, numeşte „zi rea" ziua pedepsei. Încă şi Simmah a arătat aceasta, că, în loc de „Îngeri răi", a zis: „Îngeri ce fac rău".

50 Cale a făcut mîniei Sale,

În loc de: Iubirea de oameni nu a oprit pedeapsa, ci a dat loc dreptei certări. A arătat aceasta şi prin cele adăugate:

n-a cruțat din moarte sufletele lor şi dobitoacele lor în moarte le-a închis.

51 Şi a bătut pe tot întîiul născut în pămîntul Egiptului, pîrga a toată osteneala lor, în lăcaşurile lui Ham.

După ce a văzut socoteala lor cea vîrtoasă, a adus pedepsele asupra lor fără cruțare: mai întîi - pierzare dobitoacelor, apoi - moarte neaşteptată asupra celor întîi-născuți. Iar „lăcaşuri ale lui Ham" a numit Egiptul, fiindcă Misrem a fost fiu al lui Ham, şi „Misrem" este Egiptul.

52 Şi a ridicat ca pe nişte oi norodul Său şi i-a dus pe ei ca pe o turmă în pustie.

După ce i-a pedepsit aşa pe aceia, a dus norodul Său în pustie, asemănîndu-Se păstorului care povățuieşte înaintea turmei.

53 Şi i-a povățuit pe dînşii spre nădejde, şi nu s-au înfricoşat.

Dîndu-le multe chezăşuiri ale puterii Sale, le-a poruncit a se bizui Lui şi a nu se teme, că acest

lucru s-a făcut de la Dumnezeul tuturor. Iar aceia n-au voit a nădăjdui la puterea lui Dumnezeu.

Şi pe vrăjmaşii lor i-a acoperit marea.

Pentru că aceeaşi mare unora le-a dat cale, iar pe ceilalți i-a îngropat cu valurile.

54 Şi i-a băgat pe dînşii în muntele sfinţeniei Sale, muntele acesta pe care l-a cîştigat dreapta Lui.

Deci: Slobozindu-i de acolo, le-a dat pămîntul făgăduit - că prin „muntele Sionului" a arătat întreg pămîntul făgăduinței.

Şi a scos de la faţa lor neamuri, şi le-a dat lor pămîntul cu sorți, cu funie de împărțire.

Slobozind pămîntul acela de locuitorii cei vechi, le-a dat acestora stăpînirea lui, după făgăduințe. Asta arată graiul „cu funie de împărțire", pentru că cei ce îl au obişnuiesc a măsura pămîntul. Iar scriptura lui Iisus Navi ne învață mai cu de-amănuntul pentru sorți şi împărțiri.

55 Şi a sălăşluit întru lăcaşurile lor seminţiile lui Israil.

Că – zice - a împărțit pămîntul după seminții. Apoi, după ce ne-a învățat necredința pe care au avut-o în pustie, ne povesteşte şi nelegiuirile făptuite în pămîntul făgăduinței:

56 Şi au ispitit, şi au amărît pe Dumnezeul cel prea-înalt şi mărturiile Lui nu le-au păzit.

După atîtea faceri de bine, au rămas făcînd nelegiuire şi călcînd dumnezeieştile porunci.

57 Şi s-au întors şi s-au lepădat ca şi părinții lor,

Au urmat răutatea părinților lor şi, văzînd pedeapsa acelora, nimic n-au învățat de aici.

întorsu-s-au întru arc strîmb.

Arcul făcut cu meşteşug trimite la țintă săgețile slobozite, dar dacă ar suferi oarecare strîmbare, nu mai poate îndrepta săgețile. Deci zice: Stricînd îndreptarea minții, nici aceia nu foloseau spre trebuință facerile de bine dumnezeieşti şi arătau pricinile folosului pricini de vătămare.

58 Şi L-au mîniat pe El în dealurile lor, şi întru cele cioplite ale lor L-au întărîtat.

Primind de la Dumnezeul tuturor bunătățile, slujeau idolilor neînsuflețiți.

59 Auzit-a Dumnezeu, şi a trecut cu vederea.

Zice: Cînd se rugau, nu îi învrednicea de a Sa purtare de grijă. Iar Istoria Judecătorilor *ne învață acestea mai descoperit: că uneori i-a dat pe dînşii Amanitenilor, alteori Moavitenilor, iar alteori Madianiților şi celor de alte seminții, osîndindu-i pentru păgînătate.*

Şi a defăimat foarte pe Israil.

Că pe norodul acela mult-vestit - care s-a izbăvit cu prea-slăvire din robia Egiptului, pe care marea l-a văzut şi a fugit, înaintea căruia Iordanul s-a întors înapoi - îl biruiau cu lesnire vrăjmaşii cei megieşi.

60 Şi a lepădat Cortul Silomului (Şilo), lăcaşul întru care a locuit printre oameni.

Acestea ne învață începutul Istoriei Împărăților*, făcînd pomenire de Eli arhiereul şi de nelegiuirile copiilor lui.*[176]

176 „Însă fiii lui Eli erau oameni netrebnici. Ei nu ştiau de Domnul, nici de datoria preoțească față de popor.

61 Şi a dat în robie tăria lor, şi frumusețea lor în mîinile vrăjmaşilor.

„Tărie a lor" şi „frumusețe" numeşte Chivotul. Şi scoțîndu-l pe acesta spre ajutorul celor de o seminție cu dînşii, Ofni şi Finees au plătit osîndele nelegiuirii lor, iar Chivotul a fost luat de cei de altă seminție, care l-au afierosit ca pe o pîrgă lui Dagon, un idol cinstit de ei în locul lui Dumnezeu.

62 Şi a dat sabiei norodul Său, şi moştenirea Sa a trecut-o cu vederea.

Că, pentru covîrşirea nelegiuirii, i-a dat în mîinile neprietenilor. Şi i-a numit pe dînşii „moştenire", căci prea-multă purtare de grijă au cîştigat de la Dînsul de-a pururea. Aşa i-a numit încă şi marele Moisi, că zice: „S-au făcut parte a Domnului, Iacov - norodul Lui, Israil - funia moştenirii Lui." Apoi, numără felurile pedepsei:

63 Pe tinerii lor i-a mîncat focul, şi fecioarele lor nu s-au jelit.
64 Preoții lor în sabie au căzut, şi văduvele lor nu vor plînge.

Că pe aceia i-a dat focului, şi nu s-a făcut obişnuitul plîns pentru dînşii, fiecare îndeletnicindu-se întru relele sale. Iar Ofni şi Finees, preoții care purtau cu ei Chivotul, au primit junghiere, cei ce trăiesc întru fărădelege învățîndu-se prin înseşi lucrurile să nu se bizuie pe dumnezeiasca purtare de grijă.

65 Şi S-a deşteptat ca cel ce doarme Domnul,

Dar, supunîndu-i pe dînşii sub pedepsele acestea, i-a învățat şi pe neprietenii lor pricinile celor făcute:

ca un puternic amețit de vin.
66 Şi a lovit pe vrăjmaşii lor la cele dinapoi, ocară veşnică le-a dat lor.

Că, scuturînd de la Sine îndelunga-răbdare ca pe un somn, a adus rana aceea asupra celor de altă seminție, pentru care s-au făcut de ocară la toți. Şi zice patima şezutului, pentru care ne învață Istoria*. Pe aceasta încă şi proorocia a arătat-o, că a zis: „Şi a lovit pe vrăjmaşii lor la cele dinapoi", mai cu cinste numind partea aceea ce a primit patima.*

Iar „somn" a numit îndelunga-răbdare; şi „amețeală din vin" – mînierea, căci ca ceva adus din afară este asupra lui Dumnezeu dreapta pedeapsă a celor păcătoşi[177]*.*

67 Şi a lepădat lăcaşul lui Iosif, şi seminția lui Efraim n-a ales.

Iarăşi, lăsînd celelalte seminții, o pomeneşte doar pe a lui Efraim, mai-nainte văzînd tirania ce avea să fie: că, trăgîndu-se dintru Efraim, Ieroboam[178] *a rupt cele zece seminții de la împărăția lui*

Cînd aducea cineva jertfă, feciorul preotului venea în timpul cînd se fierbea carnea cu o furculiță în mînă, o vîra în căldare, sau în blid, sau în tavă, sau în oală, şi ce prindea furculița, aceea lua feciorul preotului. Aşa făceau ei cu toți Israeliții care veneau acolo în Şilo. Şi păcatul acestor tineri era foarte mare înaintea Domnului, căci ei depărtau lumea de a mai aduce jertfă Domnului" (*Cartea întîi a Împăraților*, capitolul 2). Drept urmare, Eli şi fiii lui, Ofni şi Finees, au fost ucişi de Dumnezeu, în timpul războiului cu Filistenii, cînd aceştia au răpit şi Chivotul (vezi *Cartea întîi a Împăraților*, capitolul 2 şi 3). Despre aceste întîmplări face pomenire Fericitul Todorit urmîndu-şi tîlcuirea.

177 Fiindcă Dumnezeu este nepătimitor şi nesfîrşit de bun, El nu Se mînie în înțelesul omenesc al cuvîntului. De aceea, atunci cînd săvîrşeşte înfricoşata Sa judecată, El pare că Îşi „iese din Sine".

178 Ieroboam, dregător al lui Solomon, a răsculat cele zece seminții de la miazănoapte: Ruben, Simeon, Levi, Isahar, Zabulon, Dan, Iosif, Neftali, Gad şi Aşer, înființînd împărăția Israilului osebită de cea a Iudeei, care a rămas alcătuită doar din Iuda şi Veniamin. Vina a fost a lui Roboam, fiul lui Solomon, care s-a trufit în fața norodului, făgăduindu-i că îl va împila fără cruțare. Urmarea a fost ruperea împărăției cea una aşezată de bine-credinciosul împărat David, cum citim în *Cartea a treia a Împăraților* şi în *Cartea întîi a Cronicilor*, capitolul 10: „Cînd tot Israilul a văzut că regele (Roboam) nu-l ascultă, atunci poporul a răspuns regelui, zicînd: Ce parte mai avem noi cu David?

David. Iar Iosif şi Efraim zice aceeaşi seminție, că Efraim a fost fiu al lui Iosif. Şi zice că „s-a lepădat" aceasta, pentru că n-a rămas Cortul în Şilo şi darul dumnezeiescului Chivot s-a mutat în Ierusalim, întru care şi Solomon a zidit după aceea dumnezeiasca Biserică.

68 Şi a ales semința Iudei, muntele Sion, pe care l-a iubit.

A ales semința Iudei pentru toiagul lui Iesei[179], ce se aştepta să înflorească. Şi Patriarhul Iacov mai-nainte a vestit odrasla aceasta, blagoslovind pe Iuda. Face pomenire de dînsa încă şi dumnezeiescul Pavel, zicînd aşa: „Şi arătat este că din Iuda a răsărit Domnul nostru Iisus Hristos." Deci pentru aceasta a ales semința Iudei mai mult decît pe celelalte. Şi, de vreme ce taina aceasta nu era ştiută de cei mulți, a adăugat foarte luminat: „Muntele Sionului, pe care l-a iubit", ca să stingă zavistia celorlalte seminții, zicînd: Nici o pricină de pizmă să nu primiți în lăuntru, că pentru muntele Sionului am ales semința Iudei. Şi, dealtfel, voieşte să arate muntele cinstit pentru Biserica ce avea să se zidească întru dînsul.

69 Şi a zidit ca a inorogilor sfințenia Sa,

Se zice că inorogul este într-armat cu un singur corn, iar Legea *ne-a învățat a ne închina unului Dumnezeu, deci după cuviință a asemănat inorogului singura Biserică afierosită lui Dumnezeu.*

pe pământ a întemeiat-o în veac.

Iar Simmah zice aşa: „ca pământul, pe care l-ai întemeiat în veac"; încă şi ceilalți tălmăcitori au tălmăcit aceeaşi înțelegere. Deci zice: Precum a zidit un singur pământ, aşa a poruncit Iudeilor să zidească o singură Biserică.

70 Şi a ales pe David robul Său şi l-a luat pe dînsul de la turmele oilor.

Prin acestea a arătat deodată şi fapta bună a lui David, numindu-l „rob al lui Dumnezeu", şi marea dăruire a lui Dumnezeu, căci l-a făcut împărat pe cioban.

71 Din urma celor fătătoare l-a luat pe el,

Iar Simmah zice: „Pe cel ce umbla după cele fătate l-a adus." Şi aceasta este o arătare a marii dăruiri, că nici păstor nu era, ci slujitor al păstorului, care urma oilor fătate.

ca să pască pe Iacov, robul Lui, şi pe Israil, moştenirea Lui. Şi i-a păscut pe dînşii întru nerăutatea inimii sale, şi întru priceperile mîinilor sale i-a povățuit.

Încă şi acest lucru arată covîrşirea purtării de grijă: că nu peste orice fel de oameni a pus mai mare pe ciobanul oilor, ci peste strănepoții lui Israil, care au primit numirea strămoşului lor, şi peste cei ce se îndulceau de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, pe care i-a dat lui ca pe o moştenire. Iar el, amestecînd priceperea cu prostimea[180], i-a povățuit după legile dumnezeieşti. Acestora se aseamănă şi punerea de lege a Domnului: „Faceți-vă înțelepți ca şerpii şi proşti ca porumbeii." Că, dintru amîndoi izgonind răutatea - dintru primii scoțînd reaua lucrare, iar dintru ceilalți nepriceperea - a amestecat fapta bună cea lăudată. Pe aceasta şi noi se cuvine a o iscusi întru sine. Zic noi - cei care ne-am chemat asemenea Fericitului David, şi chiar pentru lucruri mai mari, că ni s-a încredințat slujbă de mai mari lucruri - să umblăm după vrednicia chemării, după

Nu mai avem nimic cu fiul lui Iesei. La corturi, Israile! Davide, vezi de casa ta! Şi s-au împrăştiat toți Israeliții pe la corturile lor." Aşa s-au împlinit înainte-grăirile Domnului, făcute lui Solomon pentru păcatele sale.

179 Mîntuitorul Hristos.

180 Prostime – aici, „simplitate", „nevinovăție". La fel, mai jos, „proşti" înseamnă „nevinovați", „simpli şi blînzi".

punerea de lege a dumnezeiescului Pavel.

TÎLCUIREA PSALMULUI 78

Psalmul lui Asaf.

Proorocescul cuvînt mai-nainte vesteşte nebunia lui Antioh cel poreclit Epifanie asupra Iudeilor. Şi închipuie proorocia întru rugăciune, adusă de cei bine-credincioşi ce aveau să fie întru acea vreme, care nu biruiseră încă, ci mai erau înconjurați de primejdii:

Dumnezeule, venit-au neamurile întru moştenirea Ta, spurcat-au Biserica Ta cea sfîntă.

E vădit că darul Duhului i-a învățat să înceapă rugăciunea pe cei ce se luptau cu primejdiile acelea cumplite, că nu au povestit patimile lor, ci păgînătatea îndrăznită asupra dumnezeieştii Biserici, fiindcă Biserica nu greşise nimic împotriva Legii. *Şi zice: Neamuri care trăiesc cu păgînătate şi cu nelegiuire au stăpînit moştenirea Ta, că au îndrăznit a intra întru cele neintrate ale Bisericii Tale şi nu numai că au pîngărit cele sfinte ale Tale cu jertfelnice şi cu jertfe ale dracilor, ci şi:*

2 Au pus Ierusalimul ca o păzitoare de poame.

Prădînd şi stricînd toată cetatea din temelie, au arătat Ierusalimul cel mult-vestit asemeni colibei făcute spre păzirea poamelor.

Pus-au stîrvurile robilor Tăi mîncare păsărilor cerului, trupurile cuvioşilor Tăi fiarelor pămîntului.

Atîta sălbăticie şi nebunie au avut împotriva slujitorilor Tăi, încît fiarelor şi păsărilor mîncătoare de trupuri le-au pus înainte trupurile acestora spre hrană.

3 Vărsat-au sîngele lor ca apa împrejurul Ierusalimului, şi nu era cine să-i îngroape.

Şi, avînd socoteală ucigaşă, au ucis pe cei ce vieţuiau cu buna-credință; şi făceau a curge pe pămînt pîraie de sîngiuri, şi nu-i lăsau a se învrednici de îngropare pe cei junghiați.

4 Făcutu-ne-am ocară vecinilor noştri, batjocură şi rîs celor din prejurul nostru.

Acestea ne-au făcut de ocară neamurilor megieşe, pentru acestea ne-am făcut bucurie celor din eparhiile[181] de aproape. Iar „vecini" îi numeşte pe cei de altă seminție, adică pe Idumei, pe Amaniteni, pe Moaviți şi pe celelalte neamuri megieşe, care de-a pururea le erau lor împotrivă-luptătoare şi vrăjmaşe.

5 Pînă cînd, Doamne, Te vei mînia pînă în sfîrşit? Se va aprinde ca focul rîvna Ta?

Legiuind, Dumnezeu a poruncit ca Lui singur să-I slujească şi să nu se închine altuia ce se numeşte dumnezeu, că zice: „Eu sînt Domnul Dumnezeul tău, Dumnezeu rîvnitor, foc ce mistuieşte." Aceasta a pomenit şi aici proorocescul cuvînt, că „Se va aprinde ca focul rîvna Ta?" zice: O Stăpîne, să nu Te mînii mai mult pentru greşelile noastre, nici să aprinzi ca focul rîvna asupra noastră!

„Dar (după cum de multe ori s-a zis de noi) nimeni, auzind aceasta, să nu socotească un Dumnezeu monarhie (adică singură stăpînire), căci aici e numită Ființa necuprinsă cu mintea şi Care de-a pururea este închinată întru Tatăl, şi întru Fiul şi întru Sfîntul Duh. Iar cum că legiuieşte

181 Unități administrative în împărăția grecească.

Dumnezeu-Cuvîntul, Care este Iisus Hristos Mîntuitorul nostru, nu se va îndoi nimeni din cei mai iubitori de învățătură."

6 Varsă urgia Ta peste neamurile care nu Te cunosc şi peste împărățiile care numele Tău nu l-au chemat!

De vreme ce îi pedepseşti pe oameni pentru păcate, Te rog să muți urgia asupra acelora care nicidecum nu voiesc a cunoaşte numele Tău, ci robesc şi slujesc prea-desăvîrşitei păgînătăți.

7 Că au mîncat pe Iacov, şi locul lui l-au pustiit.

Şi acest semn al nelegiuirii acelora este arătat: că, nepătimind de la noi nici un rău, ne-au cheltuit cu junghierile, iar țara noastră au prădat-o şi cetățile le-au surpat. Iar pe acest „locul lui", Achila l-a tălmăcit: „frumosul lui", Simmah: „frumusețea lui", iar Teodotion: „buna-cuviință a lui", prin care au arătat mai mult casa dumnezeiască. Şi bine l-au numit pe norod „Iacov", prin pomenirea strămoşului ridicîndu-L spre milă pe Dumnezeu.

8 Să nu pomeneşti fărădelegile noastre cele de demult!

Cei ce aduc rugăciunea aceasta erau bine-credincioşi, care primiseră asupră-le multă rîvnă pentru buna-credință, căci fapta bună a Macabeilor este de-a pururea pomenită şi lăudată. Deci după cuviință se roagă ca norodul să nu se pedepsească pentru păcatele dinainte, dar nu au adăugat ca Dumnezeu să vadă bună-credința lor. Mai ales acest lucru arată marea lor faptă bună: şi-au pomenit păcatele dinainte, dar buna-credință de față au ascuns-o.

Degrab să ne întîmpine pe noi îndurările Tale, Doamne, că am sărăcit foarte!

9 Ajută-ne nouă, Dumnezeule, mîntuitorul nostru!

Zice: Tinde-ne foarte degrab nebiruitul Tău ajutor, că de toată purtarea Ta de grijă ne-am făcut pustii şi numai pe Tine Te avem ajutor şi mîntuitor.

Pentru mărirea numelui Tău, Doamne, izbăveşte-ne pe noi; şi curățeşte păcatele noastre pentru numele Tău!

Nicăieri nu-şi pomenesc fapta lor bună, ci se roagă să dobîndească dumnezeiescul ajutor pentru dumnezeiescul nume, că zice: Cînd noi pătimim rele, asupra numelui Tău vine hula; deci ne rugăm să treci cu vederea greşelile noastre, şi să prefaci primejdiile şi să arăți puterea Ta celor ce nu o cunosc.

10 Ca nu cîndva să zică neamurile: Unde este Dumnezeul lor?

Iar ceilalți tălmăcitori au închipuit stihul ca şi cum lucrul ar fi fost făcut: „Pentru ce zic neamurile: Unde este Dumnezeul lor?" Aceasta – zice - mă mîhneşte şi mă împunge mai ascuțit decît tot acul, ca de la neamuri să se îndrăznească hula asupra Ta şi, batjocorind, să zică: Unde este Dumnezeul vostru, Care ziceți că a bătut Egiptul, şi a despărțit marea, şi v-a dăruit vouă trecerea şi a făcut toate celelalte lucruri mari şi mult-vestite?

Şi să se cunoască întru neamuri înaintea ochilor noştri izbînda sîngelui vărsat al robilor Tăi.

Deci ne rugăm ca aceştia să-şi ia pedeapsa pentru ucidere, iar ceilalți toți să vadă întru noi dreapta Ta hotărîre şi urgia pornită asupra lor pentru robii Tăi cei ucişi.

11 Să intre înaintea Ta suspinul celor ferecați. După mărirea brațului Tău păzeşte pe fiii celor omorîți.

Te rog – zice – să cauți şi spre cei ce sînt în viață, dar înfăşurați cu legături, şi aşteaptă moartea. Şi să nu osîndeşti neamul nostru cu pierzare de tot, ci pe copiii celor ucişi să-i păzeşti şi tinerețe multă să faci dintru dînşii.

12 Răsplăteşte vecinilor noştri de şapte ori în sînul lor ocara cu care Te-au ocărît, Dumnezeule!

Pentru hulă – zice - adu asupra megieşilor noştri pedeapsă de multe ori înmulțită. Că prin cele zise nu a arătat număr hotărît, ci a cerut să se aducă asupra lor pedeapsă prea-mare. La fel este şi aceea: „stearpa a născut şapte", în loc de: „mulți". Iar „sînul" l-a zis din metafora celor ce poartă vreun lucru în sîn şi cu de-adinsul țin ca să nu cadă nimic dintru acel lucru, în loc de: Umple-i pe dînşii de primejdiile ce zac totdeauna asupra lor!

13 Iar noi, norodul Tău şi oile păşunii Tale, împotrivă ne vom mărturisi Ție, Dumnezeule, în veac; în neam şi în neam vom vesti lauda Ta.

Iar noi, care am fost norod al Tău şi sîntem numiți turmă a Ta, Te vom lăuda totdeauna şi necurmat, şi Îți vom trimite mulțumiri pentru facerile de bine; şi, făcîndu-le pe acestea în scris, vom aduce povestirea lor oamenilor ce vor fi mai apoi. Iar acest „împotrivă ne vom mărturisi", l-a zis în loc de: „mărturisi-ne-vom", şi numele acesta arată mulțumirea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 79

Întru sfîrşit, întru cîntări; pentru cei ce se vor schimba.
Mărturie lui Asaf. Psalmul pentru Asirianul.

Psalmul de față mai-nainte vesteşte schimbarea oarecăror lucruri; de aceea şi este adăugat acest nume, adică „mărturie". Şi darul Duhului mai-nainte vesteşte robia Iudeilor în Babilon, Psalmul fiind închipuit întru rugăciune ce se aduce Dumnezeului tuturor ca despre aceia. Că darul cel proorocesc îi învață cu ce fel de graiuri li se cade să-L îmblînzească pe Dumnezeu şi să-L ridice către milă. Totodată, mai-nainte grăieşte şi mîntuirea ce urma să fie tuturor oamenilor prin Stăpînul Hristos.

Cela ce paşti pe Israil, ia aminte!

Pe Tine, Stăpîne, Cel ce porți de grijă pentru norod ca un păstor, Te rog să primeşti rugăciunea mea.

Cela ce povățuieşti ca pe o oaie pe Iosif,

Pe cel ce întru frați căzuse ca între nişte lupi, din mîinile acelora izbăvindu-l, l-ai povățuit în Egipt şi l-ai arătat mai înalt decît cei ce au vrăjmăşuit. Aşa, după ce a povestit purtarea de grijă făcută spre dînşii, s-a mutat către stăpînirea mai cuprinzătoare:

Cel ce şezi pe Heruvimi, arată-Te

Că - de vreme ce marele Moisi a pus oarecari închipuiri ale acestora întru Sfintele Sfinților, şi între ele a pus curățitorul[182], şi prin acela se făcea arhiereilor arătarea dumnezeiască - după

182 Jertfelnicul de tămîie, ce se afla în Sfînta Sfintelor. Afară se găsea jertfelnicul pentru animale şi prinoase, numit în alte locuri ale cărții acesteia „sfințitor".

cuviință i-a pomenit aici pe Heruvimi şi L-a rugat să Se arate pe Cel ce şade pe ei.

2 înaintea lui Efraim, şi a lui Veniamin şi a lui Manasi!

Te rog – zice – să Te arăți norodului Tău! - că prin semințiile zise a arătat tot norodul. Şi i-a pomenit pe aceştia fiindcă amintise de Iosif, iar Efraim şi Manasi sînt feciori ai lui Iosif, şi Veniamin frate de o mamă.

Deşteaptă puterea Ta, şi vino să ne mîntuieşti!

Ca pe cel ce îndelung rabdă şi se linişteşte Îl scoală pe Dumnezeu, şi zice: Porneşte toată puterea Ta ca să faci a noastră mîntuire! Aşa se roagă norodul robit atunci de Asiriani[183], după cum s-a zis de noi mai sus, dar mai tîrziu şi neamurile, ca Făcătorul de bine să facă purtare de grijă pentru mîntuirea lor. Că aceasta va să zică proorocească minte şi prin cele de aici înainte:

3 Dumnezeul Puterilor, întoarce-ne pe noi,

Slobozeşte-ne din robie şi dăruieşte-ne întoarcere! Acela se roagă adică pentru întoarcerea din Babilon, iar acestea pentru cea de la idoli. Apoi, ne învață lesnirea lucrului:

şi arată-Ți fața Ta, şi ne vom mîntui!

Că ajunge numai arătarea Ta ca să dezlegi primejdiile.

4 Doamne Dumnezeul Puterilor, pînă cînd Te mînii spre ruga robilor Tăi?

O Stăpîne, pînă cînd alungi de la Tine litaniile mele şi Te mînii pentru greşelile mele? Iar „robi" numeşte norodul, pentru că ceilalți tălmăcitori, în loc de: „robilor Tăi", au pus: „spre ruga norodului Tău".

5 Hrăni-vei pe noi cu pîine de lacrimi şi ne vei adăpa cu lacrimi întru măsură.

Aici s-a schimbat timpul, pentru că ceilalți le-au zis pe acestea ca şi cum s-ar fi făcut, adică: „Hrănitu-ne-ai cu pîine de lacrimi şi ne-ai adăpat cu lacrimi întru măsură." Şi zice: Ai amestecat cu lacrimi hrana şi băutura noastră, că ne împărtăşim de ele tînguindu-ne şi suspinînd. Iar aceasta ai făcut-o măsurîndu-ne pedeapsa deopotrivă cu păcatele noastre. Şi Domnul a zis la fel: „Cu ce măsură măsurați, împotrivă se va măsura vouă." Şi Zaharia Proorocul, cînd mai-nainte vesteşte pieirea Babilonului, zice că vede două muieri cu aripi de pupăză purtînd o măsură pe care li s-a poruncit să o aducă Babilonului. Iar prin acestea ne învățăm dreptatea dumnezeieştii hotărîri.

6 Pusu-ne-ai pe noi întru prigonire vecinilor noştri, şi vrăjmaşii noştri ne-au batjocorit pe noi.

Ne-am făcut de ocară neamurilor ce se învecinează cu noi, care ne vrăjmăşesc de-a pururea. Cu toate acestea, nu ne-am depărtat de Tine, că aceasta au zis prin cele de aici înainte:

7 Doamne Dumnezeul Puterilor, întoarce-ne pe noi, şi arată-ți fața Ta şi ne vom mîntui!

Deci: Cu arătarea Ta, risipeşte norul cel întunecos al primejdiilor şi dăruieşte-ne întoarcerea! Aceasta se roagă norodul Iudeilor, dar pe aceasta o cer încă şi neamurile, „arătare" însemnînd venirea în trup, că zice: Eşti puternic şi Domnul Puterilor, nevăzut chemîndu-i atunci înapoi din robie pe aceia, iar pe neamuri mîntuindu-le prin iconomia Ta. Apoi, povesteşte facerile de bine cele vechi, rugîndu-se a dobîndi aceeaşi purtare de grijă:

8 Via din Egipt ai mutat-o, scos-ai neamuri şi ai răsădit-o pe dînsa.

183 Fericitul Teodorit nu face deosebire între Asirieni şi Babilonieni. De fapt, aici e vorba de cei din urmă.

9 Cale ai făcut înaintea ei, şi ai sădit rădăcinile ei, şi au umplut pămîntul.

O Stăpîne, Tu ai pierdut nedreapta silnicie a Egiptenilor, Tu ai dat desăvîrşitei pierzări neamul Hananeilor şi, mutînd din Egipt norodul Tău ca pe o vie şi dăruindu-i pe cale toată lesnirea, l-ai răsădit pe dînsul în pămîntul Hananeilor.

10 Acoperit-a munții umbra ei şi mlădițele ei cedrii lui Dumnezeu.
11 Întinsu-şi-a curpenii săi pînă la mare, şi pînă la rîuri odraslele sale.

După ce a numit norodul „vie", cu închipuire, a zăbovit întru aceasta: şi „munți" numeşte tăria neamurilor vecine, iar „umbră" ce le acoperă e puterea lui Israil care s-a pus asupra lor; „cedrii ai lui Dumnezeu" sînt boierii cei înalți, care au luat de la Dumnezeu să stăpînească peste norod, iar „mlădițe" care acoperă cedrii a numit împărăția Israilitenilor, care s-a făcut mai strălucită decît acelea. Şi am învățat că s-a făcut acest lucru în zilele Fericitului David şi ale lui Solomon: că marele David nu lua dajdie de bir numai de la cei de altă semințe – de la Idumei, de la Amaniteni şi de la Moaviți – ci şi de la amîndouă Siriile; iar către Solomon a alergat şi împărăteasa Etiopilor, atît de vestit se făcuse la toți. Iar „curpeni ai viei" numeşte mulțimea norodului; „odrasle" – pe nemernicii care au venit către dînşii din neamuri, primind dumnezeiasca cunoştință. Şi prin toate a arătat buna-norocire mai dinainte a norodului.

12 Pentru ce ai surpat gardul ei, şi o culeg pe dînsa toți cei ce trec pe cale?

Pentru ce oare ai lipsit-o pe dînsa de a Ta purtare de grijă şi ai făcut-o lesne prinsă şi supusă celor ce voiesc a o nedreptăți? Şi „gard" a numit întemeierea: că, ceea ce este viei gardul, aceasta e purtarea de grijă a lui Dumnezeu celor învredniciți de dînsa; iar „trecători pe cale" sînt războinicii. Că, precum călătorii culeg fără frică via neîngrădită şi nepăzită şi jefuiesc rodul acesteia, aşa şi cel dezgolit de dumnezeiasca purtare de grijă se face lesne biruit celor ce voiesc să-l nedreptățească.

13 A stricat-o pe dînsa porcul din pădure, şi vierul sălbatic a păscut-o pe dînsa.

Aici a arătat multele năvăliri ale Asirienilor: Pentru că Salmanasar[184] şi Senahirim au prădat celelalte semințiі şi cetăți, iar Nabucodonosor[185], după ce a înconjurat Ierusalimul, i-a robit pe cei ce scăpaseră de moarte. Şi, de vreme ce a numit Ierusalimul „vie", după cuviință le-a zis „porci mistreți" războinicilor săi, fiindcă mai cu seamă fiarele acestea sînt bîntuitoare ale viilor. Iar „vier sălbatic" e porcul ce petrece singur deosebi, care este mai sălbatic decît toți, întorcîndu-se şi fugind şi de împărtăşirea cu ceilalți porci. Deci, de vreme ce şi Nabucodonosor era mai sălbatic decît ceilalți împărați, după cuviință pe dînsul l-a numit „vier sălbatic".

14 Dumnezeul Puterilor, întoarce-Te dar, şi caută din cer, şi vezi, şi cercetează via aceasta
15 şi o săvîrşeşte pe dînsa, pe care a sădit-o dreapta Ta,

Deci: Te rog pe Tine, Stăpînul cel puternic, să vezi de sus vătămarea viei acesteia şi să-i învredniceşti de tămăduire patima, că a Ta purtare de grijă i-a dat ei buna-norocire mai dinainte. Iar „dreaptă" numeşte purtarea de grijă.

şi pe Fiul omului, pe Care L-ai întărit Ție!

Aici, ne învață odrăslirea Stăpînului Hristos: că se roagă ca via să se învrednicească de grijire pentru Biserica ce avea să se ia dintru dînsa, pe care arătat a numit-o „Fiu al omului". Aşa, întru

184 Cinci regi Asirieni au purtat acest nume. Aici e vorba de Salmanasar al V-lea, care primea bir de la Osea, împăratul din Israil, pe care dealtfel l-a şi luat rob (vezi *Cartea a doua a Împăraților*, capitolul 17).

185 Cum ziceam, Fericitul Teodorit nu deosebeşte între Asirieni şi Babilonieni.

Sfinţitele Evanghelii*, şi Domnul Se numeşte pe Sine „Fiu al omului” - măcar de era împreună Dumnezeu şi om - punînd numirea de la firea cea văzută. Deci cuvîntul cel proorocesc învaţă pe cei robiţi să roage pe Dumnezeul tuturor să facă milă cu via pentru mîntuitoarea rădăcină ce avea să răsară din ea. Că aşa Se numeşte şi Domnul pe Sine, zicînd: „Eu sînt via cea adevărată, iar voi mlădiţele, şi Tatăl Meu este lucrătorul.” Căci, ca om, este vie; iar ca Dumnezeu, şi lucrător care seamănă sămînţă bună în ţarina sa. Că, odrăslind dintru via aceasta ce ajunsese netrebnică şi aducea lucrătorului spini în loc de struguri, El S-a făcut vie adevărată şi a odrăslit mlădiţe prea-mari: mulţimea celor ce au crezut întru Dînsul. Via aceasta cu adevărat „şi-a întins viţele sale pînă la mare, şi pînă la rîuri odraslele sale”, că nu este loc sub cer întru care să nu se fi întemeiat dumnezeieştile ei teascuri. Pentru ea se roagă şi aceia să dobîndească milostivire, şi povestesc patimile ei cele de multe feluri:*

16 Arsă a fost cu foc şi săpată afară,

De aici, mai vîrtos este arătat că Psalmul mai-nainte vesteşte cele pentru Babilonianul, iar nu cele pentru Antioh, după cum li s-a părut oarecărora. Că Babilonianul a ars Biserica şi a dat focului cea mai mare parte a cetăţii; aşa, şi aici zice că nu s-au dus culegînd doar rodul, ci şi via au săpat-o afară, şi din rădăcină au smuls-o şi cu foc au cheltuit-o.

dar de certarea feţei Tale ei vor pieri.

Însă, arătîndu-Te şi pornindu-Te Tu, se vor face de tot deşerţi şi vor pieri cu totul.

17 Să fie mîna Ta peste bărbatul dreptei Tale şi peste Fiul omului pe Care L-ai întărit Ţie.

Deci: Vom dobîndi a Ta purtare de grijă, fiindcă, biruindu-Te de iubirea de oameni, Te vei întrupa dintru noi. Iar „Fiu al omului” Îl numeşte pe Domnul slavei, pentru Care zice Pavel: „Dacă ar fi cunoscut, nu ar fi răstignit pe Însuşi Domnul slavei.”

18 Şi nu ne vom depărta de la Tine,

Că eşti nemincinos a-Ţi împlini făgăduinţele: că, luîndu-se dintru noi pîrga aceasta, toată firea oamenilor Îl va cunoaşte pe adevăratul Dumnezeu şi va lăuda iubirea Sa de oameni.

via-ne-vei şi numele Tău vom chema.

Şi aşa se va dezlega stăpînirea morţii, şi noi vom dobîndi viaţa veşnică, închinîndu-ne Ţie, Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru.

Doamne Dumnezeul Puterilor, întoarce-ne pe noi, arată faţa Ta şi ne vom mîntui!

Deci: Pentru acestea toate şi pentru mîntuirea ce va să fie prin noi tuturor oamenilor, slobozeşte-ne de cele mîhnicioase şi ne dăruieşte întoarcerea! Că, dacă numai Te vei arăta, vom dobîndi mîntuirea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 80

Întru sfîrşit, pentru teascuri, Psalmul lui Asaf.

Psalmul mai-nainte vesteşte aducerea înapoi a Iudeilor, şi înstrăinarea lor de Dumnezeu, după care s-a făcut chemarea neamurilor, şi rodul bunei-credinţe, care se aduce lui Dumnezeu întru sfintele biserici ca întru nişte teascuri. Şi începutul Psalmului s-a închipuit ca şi cum cei ce aduc

rugăciunea se întorseseră acum, şi dănțuiau şi îşi porunceau unii altora să laude pe Dumnezeu, Cel ce i-a mîntuit pe dînşii.

Bucurați-vă lui Dumnezeu, ajutorului nostru,

Iar Simmah a zis: „binecuvîntați", şi Achila: „lăudați". Zice: Aduceți laudă de mulțumire lui Dumnezeu, Celui ce ne-a împărtăşit de a Sa purtare de grijă.

strigați Dumnezeului lui Iacov!

Strigarea este de biruință, după cum am zis de multe ori, deci îşi poruncesc unii altora să aducă cîntarea de laudă lui Dumnezeu, Celui ce le-a dăruit biruința.

2 Cîntați Psalmi şi bateți în timpane, cîntați din psaltire veselitoare şi din alăută!

Cîntau dumnezeiasca viersuire folosind multe feluri de organe. Şi Istoria Paralipomenilor *ne învață acest lucru. Deci cuvîntul cel proorocesc porunceşte cetelor acelora ca unii altora să împartă prea-potrivitul glas al organelor, şi unii cu lire, alții cu timpane, iar alții cu alăute să laude pe Dumnezeu. Că psaltirea, Simmah a numit-o „liră".*

3 Trîmbițați în lună nouă cu trîmbiță, în ziua cea bine-vestită a sărbătorii voastre!

Dumnezeu a poruncit preoților să folosească trîmbițe, acestea aducînd aminte norodului de trîmbițele ce sunaseră în muntele Sinai. Pentru că, vorbind în muntele Sinaiului, Dumnezeul tuturor a glăsuit glas mare de trîmbițe; deci, întrebuințînd trîmbițele, preoții aduceau aminte norodului de arătarea aceea a lui Dumnezeu. Deci şi aceştia porunceau celor ce dobîndiseră întoarcerea şi cîştigaseră dumnezeiescul ajutor să folosească, împreună cu alte organe, şi trîmbițele, după cuviință.

4 Că porunca pentru Israil este, şi judecata Dumnezeului lui Iacov.

5 Mărturie întru Iosif a pus-o pe dînsa, cînd a ieşit el din pămîntul Egiptului

„Iosif" numeşte aici tot norodul, că, de vreme ce Iosif s-a făcut lor pricinuitor al întăririi în Egipt, dintru dînsul a numit norodul. Şi zice că a dat norodului punerea de lege după ce l-a slobozit din Egipt. Apoi, povesteşte facerile de bine către dînsul:

şi a auzit limba pe care n-o ştia.

Că, neprimind vreodată glas dumnezeiesc, l-au auzit în pustie pe acesta, cînd au primit Legea.

6 Scos-a de sub sarcină spinarea lui; că mîinile lui la coşniță au robit.

Aici, a arătat ostenelile din Egipt: amara robie şi facerea de cărămizi, pentru că erau siliți poate să aducă tina cu umerii, şi spinările simțeau cu covîrşire nişte osteneli ca acestea. De aici înainte, aduce în mijloc fața lui Dumnezeu care vorbeşte: şi întîi le aminteşte facerile de bine către dînşii, apoi aduce în lăuntru dojenire şi sfătuire. După acestea, mai-nainte vesteşte nesupunerea şi pedeapsa nesupunerii.

7 Întru necaz M-ai chemat, şi te-am izbăvit.

Ai suspinat în Egipt, fiind ticăloşit şi obosit cu ostenelile, şi numaidecît te-am învrednicit de iubirea Mea de oameni. Aceasta ne învață şi istoria, că zice: „Au suspinat fiii lui Israil pentru lucrurile cele aspre, şi s-a suit strigarea lor către Dumnezeu."

Auzitu-te-am întru ascundere de vifor,

Iar Simmah zice aşa: „Auzitu-te-am pe tine, ascuns prin tunet"; încă şi ceilalți tălmăcitori au

pus de asemenea „tunet”. Şi arată prin acestea că: Deşi sînt nearătat şi am firea nevăzută, am făcut prea-arătată mîntuirea ta, cu ranele Egiptenilor, ca şi cu un tunet, însemnînd tuturor cîtă purtare de grijă am pentru tine.

cercatu-te-am la apa prigonirii.

Venind la Mara şi aflînd apa amară, au strigat asupra lui Moisi şi au cîrtit asupra lui Dumnezeu. Deci locul a primit numele din lucru.[186] De aceea zice: Te-am mustrat acolo pentru socoteala ta cea nemulțumitoare, şi lesne am schimbat gustul apei şi am arătat-o dulce pe cea amară.

8 Ascultă, norodul Meu, şi Mă voi mărturisi ție:

Deci: După ce ai luat cercare a puterii Mele, primeşte cu osîrdie punerile de lege aduse ție de la Mine, că „mărturie” este ceea ce mai-nainte îți grăieşte pedeapsa nesupunerii şi folosul bunei-supuneri.

9 Israile, de mă vei asculta pe Mine, nu va fi întru tine dumnezeu nou, nici te vei închina la dumnezeu străin.

Şi mai descoperit Se arată pe Sine, zicînd:

10 Eu sînt Domnul Dumnezeul tău, Cel ce te-am adus din pămîntul Egiptului.

Pe acestea le are şi înainte-cuvîntarea Legii*: „Eu sînt – zice – Domnul Dumnezeul tău, Cel ce te-am scos din pămîntul Egiptului; nu vor fi ție alți dumnezei afară de Mine.” Deci şi aici le porunceşte să nu se închine la dumnezeu străin şi nou, ci la Cel ce le-a dăruit slobozenia.*

Acestea mustră totodată şi nebunia lui Arie şi a lui Evnomie.[187] Că, dacă Cel Unul Născut nu ar fi fost de o ființă cu Tatăl, apoi după cuviință S-ar fi numit „străin”; şi, de ar fi fost o vreme în care să nu fi fost El, Dumnezeu-Cuvîntul ar fi fost nou şi proaspăt, iar nu de-a pururea vecuitor. Deci ei, ticăloşii, calcă vădit dumnezeiasca Lege*, şi mai ales cei ce le dogmatisesc pe ale rău-credinciosului Nestorie, care se închină la dumnezeu străin şi nou. Dar nu este vreme pentru a le mustra trăsnirea, că ajung şi acestea spre mustrarea fărădelegii lor.*

Lărgeşte-ți gura ta, şi o voi umple pe ea.

Zice: Fă-te bine-supus, şi vei primi belşugul bunătăților. De aici înainte, mută cuvîntul spre prihănire:

11 Şi n-a ascultat norodul Meu glasul Meu, şi Israil n-a luat aminte la Mine.

Deci eu am adus lui sfătuirea aceasta, iar el n-a suferit nici a auzi, nici a lua aminte la cele grăite de Mine.

12 Şi i-am slobozit pe dînşii după meşteşugurile inimilor lor; merge-vor întru meşteşugurile lor.

Iar Simmah zice aşa: „Deci i-am lăsat pe dînşii după plăcerea inimii lor, ca să umble întru sfaturile lor.” Aşa încă şi Achila: „Şi i-a slobozit pe dînşii întru răzvrătirea inimii lor; merge-vor întru sfaturile lor.” Că – zice - văzîndu-l pe Israil nesupus, l-am lipsit de purtarea Mea de grijă şi l-am lăsat să se poarte de ale sale gînduri, ca o corabie necîrmuită. Şi adevărul proorociei stă pus înainte spre privire celor ce voiesc să-l vadă: că, ajungînd pustii de ajutorul lui Dumnezeu, Iudeii s-

186 Vezi *Ieşirea*, capitolul 15.

187 Fericitul Teodorit foloseşte orice prilej pentru a lupta împotriva ereticilor, dintre care Nestorie, ce va fi pomenit numaidecît, îi fusese prieten.

au risipit peste tot pământul şi marea, şi s-au făcut robi în loc de slobozi şi trăiesc întru toată păgînătatea, folosindu-se de vrăji şi farmece drăceşti, nevrînd a se închina lui Dumnezeu, Celui ce i-a mîntuit.

13 De M-ar fi ascultat norodul Meu, Israil în căile Mele de ar fi umblat,

14 întru nimic pe vrăjmaşii lor i-aş fi smerit, şi peste cei ce îi necăjeau pe dînşii aş fi pus mîna Mea.

Şi, dacă ar fi suferit sfătuirile Mele şi ar fi urmat poruncilor Mele, cu lesnire aş fi pierdut pe vrăjmaşii lor. Pentru că acest „întru nimic" arată lesnirea, în loc de: Fără de trudă, fără de osteneală şi întru o cîrtă de vreme puteam să aduc pieirea asupra acelora.

15 Vrăjmaşii Domnului au mințit Lui,

Iar Achila zice aşa: „Făcătorii de urîciune se vor lepăda de Domnul". Fiindcă, prin lepădarea de Stăpînul Hristos, şi-au gătit urîciune asupra lor şi vrăjmaşi ai Domnului s-au aşezat pe sine, mințind Acestuia şi călcînd tocmelile făcute cu Dînsul. Că, după punerea de lege, norodul a răspuns: „Toate cîte a zis Domnul Dumnezeu le vom face şi le vom asculta!" Acestea sînt făgăduințele, iar faptele - fără de îndoială împotrivnice, că L-au răstignit pe Stăpînul lor cel ce S-a arătat, şi au primit certare a păgînătății lor veşnica pieire. Şi nu numai ei, ci şi Arie, şi Evnomie, şi Nestorie şi cei ce cred dogmele lor. Aceasta a arătat şi proorocia:

şi va fi vremea lor în veac.

Iar Simmah a zis mai descoperit, că a adăugat „şi va fi vremea lor în veac" după: „Urîți sînt Domnului cei ce au mințit Lui". Iar „vreme" numeşte primejdiile, că aşa obişnuiesc a le numi Sirienii şi Evreii, încă şi mulți dintre ai noştri. Deci zice că Iudeii vor cădea întru acestea nu întru o vreme hotărîtă, ci în veac vor fi lipsiți de dumnezeiasca purtare de grijă. Şi cuvîntul acesta se aseamănă cu primul stih al Psalmului 73: „Pentru ce, Dumnezeule, ne-ai lepădat pînă în sfîrşit?" - fiindcă şi acolo mai-nainte a vestit desăvîrşita lepădare a Iudeilor.

16 Şi i-a hrănit pe dînşii din grăsimea grîului, şi cu miere din piatră i-a săturat pe dînşii.

Zice: Bolind cu multă nemulțumire, nu şi-au adus aminte de bunătățile date lor de demult. Că, în pustie, le-a scos apa cea prea-dulce din piatră, care, fiind însetați, li s-a părut că seamănă cu dulceața mierii; şi, după ce au intrat în pămîntul făgăduinței, le-a dăruit cu îndestulare roadele pămîntului. Că din parte a arătat întregul, şi prin „grîu" a însemnat şi dăruirea celorlalte roade.

TÎLCUIREA PSALMULUI 81

Psalmul lui Asaf.

După ce în Psalmul dinainte a zis lepădarea Iudeilor, aici spune mai descoperit şi pricinile pentru care Dumnezeu îi lepădă pe dînşii, învățîndu-ne că, dacă îi vom urma pe aceia, vom cădea cu adevărat întru aceleaşi sau chiar mai rele.

Dumnezeu a stat întru adunare de dumnezei, şi în mijloc pe dumnezei va judeca.

„Dumnezei" i-a numit pe boierii Iudeilor, ca pe unii cărora li se încredințase judecata norodului; aşa îi numeşte pe ei şi Legea*: „Pe dumnezei – zice – nu îi vei cuvînta de rău, şi pe boierul*

norodului tău nu îl vei grăi de rău!" Că - de vreme ce judecător cu adevărat este Dumnezeu, şi s-a dat şi oamenilor să judece – de aceea s-au numit „dumnezei" şi cei cărora li s-a încredințat aceasta, fiindcă Îl urmează pe Dumnezeu întru acest lucru. Însă aici Dreptul Judecător îi mustră pe cei ce nu judecă cu dreptate, nici nu țin cumpenele judecății fără plecare şi fără atîrnare mai mult una decît alta, şi mai-nainte vesteşte dreapta judecată ce va să se facă de Dînsul.

2 Pînă cînd judecați nedreptate şi fețele păcătoşilor le luați înainte?

Pînă cînd – zice – nu scoateți hotărîre nemitarnică, ci vă lepădați a mustra nedreptatea celor puternici şi nelegiuiți şi treceți cu vederea pe cei ce trăiesc cu sărăcie, care se nedreptățesc de aceştia?

3 Judecați sărmanului şi săracului, pe cel smerit şi pe cel sărac îndreptați-l.

Că fiecare dintru aceştia are trebuință de ajutor.

4 Scoateți pe săracul şi pe scăpătatul, din mîna păcătoşilor izbăviți-l pe dînsul.

Să nu se facă lesne prins săracul celor ce îl nedreptățesc, de vreme ce vi s-a încredințat judecata şi aveți stăpînirea.

5 N-au cunoscut, nici au priceput, întru întuneric umblă.

Ci dintru acestea nici una n-au voit să cunoască, nici cu lumina cuvintelor Mele să se strălucească; de aceea, petrec ca şi cum ar trăi în noapte şi în întuneric.

Clătească-se-vor toate temeliile pămîntului.

Din pricina aceasta, s-a umplut viața de tulburare şi de furtună, şi de relele grămădite unele peste altele se clăteşte pămîntul.

6 Eu am zis: Dumnezei sînteți şi fii ai Celui Preaînalt toți.

Deci Eu v-am cinstit pe voi, şi dintru a Mea numire v-am împărtăşit şi fii ai Mei v-am numit.

7 Iar voi ca nişte oameni muriți şi ca unul din boieri cădeți.

Simmah zice aşa: „Iar voi ca nişte oameni veți muri şi ca unul din boieri veți cădea." Zice: Pentru că, necunoscînd a voastră cinste, le-ați pătimit pe aceleaşi cu diavolul, care – de la Mine avînd încredințată stăpînire, dar nevrînd a folosi spre trebuință cele date - a căzut din cinste. Şi încă veți pătimi aceeaşi moarte cu ceilalți oameni, neavînd nici o laudă după moarte. Aşa, după ce i-a mustrat pe judecătorii nedrepți, cuvîntul proorocesc Îl roagă pe adevăratul şi dreptul Judecător să facă judecata lumii:

8 Scoală-Te, Dumnezeule, judecă pămîntul, că Tu vei moşteni întru toate neamurile!

Iar acestea arată descoperit Judecata Stăpînului Hristos, căci către Dînsul, după firea cea omenească, a zis Tatăl: „Cere de la Mine, şi Îți voi da Ție neamurile - moştenirea Ta, şi biruința Ta - marginile pămîntului." Deci Proorocul se roagă ca Acesta să Se arate degrab, şi să judece cu dreptate, şi să-i oprească pe judecătorii cei nedrepți, şi să părăsească moştenirea Iudeilor, luînd-o în loc pe cea a neamurilor, şi mai vîrtos pe aceasta să o înconjure şi tuturor oamenilor să le dăruiască mîntuire prin iconomia Sa cea necuprinsă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 82

Cîntarea Psalmului lui Asaf.

După întoarcerea din Babilon, văzînd înnoirea dumnezeieştii Biserici şi slava şi strălucirea Iudeilor, megieşii s-au adunat deodată şi, împreună strîngîndu-se cu alte neamuri barbare, au ridicat război asupra acelora. Şi pe acestea mai-nainte le grăiesc prea-dumnezeieştii Ioil şi Iezechil, mai-nainte le grăieşte şi Miheia, şi Zaharia, minunaţii Prooroci. Dar, voievozindu-i Zorobabel, Iudeii i-au biruit pe toţi, căci Dumnezeu a bătut război împreună cu dînşii de sus, pierzînd şi risipind semeţia războinicilor vrăjmaşi. Pe acestea mai-nainte le vesteşte Psalmul. Şi proorocia s-a închipuit întru rugăciune, dumnezeiescul Duh învăţîndu-i pe cei ce li se da război cum se cuvine a-L milostivi pe Dumnezeu.

Dumnezeule, cine se va asemăna Ţie?

Nici toată firea Îngerilor şi a oamenilor adunate împreună nu vor putea a se alătura puterii Tale, că ai stăpînire neasemuită. Iar pe acest „cine", l-a pus în loc de: „nimeni".

Să nu taci, nici să Te îmblînzeşti, Dumnezeule!

Rugămu-Te pe Tine, Stăpîne, să nu mai foloseşti obişnuita îndelungă-răbdare. Pentru că acest „să nu Te îmblînzeşti" asta arată. Aşa a tălmăcit şi Simmah: „să nu Te linişteşti". Apoi, ne învaţă şi pricina rugăciunii:

2 Că, iată, vrăjmaşii Tăi au sunat şi cei ce Te urăsc au ridicat capul.

Ca marea – zice – au răsunat şi se învăluiesc, ridicîndu-se cu trufie şi cu semeţie, cei ce pentru vrăjmăşia către Tine au pornit războiul împotriva noastră. Căci, vrăjmăşuind asupra Ta, înconjură pe norodul cel afierosit Ţie:

3 Asupra norodului Tău au meşteşugit sfat rău şi au vrăjmăşuit asupra Sfinţilor Tăi.

Iar Simmah, în loc de: „asupra Sfinţilor Tăi", zice: „asupra Ascunsului Tău"; iar Achila: „împotriva Celui ascuns de Tine". Aşa a tălmăcit şi Teodotion. Că - de vreme ce dintru dînşii avea să odrăslească Stăpînul Hristos după trup, iar neamurile se adunaseră vrînd să smulgă neamul Iudeilor din rădăcină - Preasfîntul Duh îi învaţă pe dînşii să aducă această rugăciune, zicînd: Că nu numai pe noi ne viclenesc şi ne năpădesc, ci şi pe Cel Ascuns al Tău, Care întru noi este acoperit şi Care mai-nainte a vestit că va înflori din seminţia Iudei. Pentru că, tăindu-se rădăcina, de unde va odrăsli rodul? Dumnezeul tuturor a arătat aceasta şi prin Isaia: „Ca atunci – zice – cînd găseşti broboana în strugur şi zici: Să nu-l vatămi pe dînsul, că blagoslovenia Domnului este întru dînsul! - aşa voi face pentru cei ce Îmi slujesc. Pentru aceasta nu voi pierde pe toţi, şi voi scoate sămînţa din Iacov şi din Iuda, şi atunci îi voi da pe ceilalţi la pierzarea cea de tot." Deci, pentru broboana aceea una, tot strugurul a dobîndit purtare de grijă, iar mai vîrtos toată via; iar după ce s-a luat aceea şi împreună cu ea s-a cules şi restul rodului, via s-a dat fiarelor, „şi o strică pe dînsa vierul din pădure, şi porcul sălbatic o paşte şi toţi cei ce trec pe cale o calcă precum voiesc".

Aceasta dar o zic şi aici, rugîndu-se: Că nu numai asupra noastră, ci şi asupra Ascunsului Tău îndrăznesc turbarea - pentru că acel „Ridică-L, ridică-L, răstigneşte-L!" i-a vădit pe dînşii, căci ca nişte cîini erau turbaţi. Şi cu acestea sînt împreună-glăsuitoare şi cele adăugate:

4 Zis-au: Veniţi şi să-i pierdem pe dînşii din neam! Şi să nu se mai pomenească numele lui Israil încă.

Pierzare desăvîrşită voiesc să aducă asupra noastră, şi să dea uitării pe mult-vestitul Israil. Apoi, numără pe megieşi, care i-au chemat şi i-au adunat şi pe ceilalţi:

5 Că s-au sfătuit întru o unire, dimpreună împotriva Ta aşezământ au pus

Iar cei ce au ridicat războiul asupra Ta cu împreună-glăsuire sînt aceştia:

6 lăcaşurile Idumeilor şi Ismailitenii,

Idumeii îşi trăgeau neamul din Isav, că Isav s-a numit Edom. Iar Ismailitenii sînt strănepoți ai lui Ismail.

Moav şi Agarenii,

Moav a fost fiu al lui Lot, şi dintru acesta s-a alcătuit neam şi s-a făcut mare. Iar Agarenii sînt altă semințe a lui Ismail, care de la Agar s-au numit, iar aceasta a fost maică a lui Ismail.

7 Gheval, şi Amon şi Amalic,

Amalic a fost şi el nepot al lui Isav, şi neam mare s-a făcut şi dintru acesta. Iar Amon – fiu al lui Lot. Şi parte sînt şi aceştia a Arabiei, iar Ghevalenii sînt vecini ai Idumeii.

cei de altă semințe, cu cei ce locuiesc în Tir.

Ceilalți tălmăcitori îi numesc „de altă semințe" pe Filisteni, pe care noi îi numim Palestinieni; că aceştia singuri fiind rămaşi din neamul lui Hanaan şi locuind lîngă Israil, după cuviință s-au numit cu covîrşire „de altă semințe".

8 Că şi Asur împreună cu dînşii a venit,

Asirii întru acea vreme nu împărățeau, deci cuvîntul însemnează pe Samarineni, care erau colonie a Asirienilor şi, după robirea celor zece seminții, se sălăşluiseră întru cetățile acelora.

făcutu-s-a spre ajutorul fiilor lui Lot.

Cuvîntul arată pe Moaviteni şi pe Amoniteni, că s-au sculat cu covîrşire asupra norodului şi le-au adunat pe celelalte neamuri.

9 Fă-le lor ca lui Madiam şi Sisarie, ca lui Iavim la pîrîul Chişon!
10 Pierit-au în Endor,

Pomenesc facerile de bine mai dinainte ca nişte bine-recunoscători şi mulțumitori, cerînd acelaşi ajutor. Iar pe aceştia şi pe voievozii lor, i-au pierdut Barac şi Proorocița Debora[188]*.*

făcutu-s-au ca gunoiul pămîntului.

Că, rămînînd neîngropați, s-au risipit şi ca gunoiul s-au amestecat cu pămîntul.

11 Pune pe boierii lor ca pe Oriv, şi Zif, şi Zevel şi Salamana,
12 pe toți boierii lor,

Pe aceştia îi pomeneşte Istoria Judecătorilor*; şi i-a ucis pe dînşii Ghedeon, făcîndu-se voievod de către dumnezeiescul dar. Asemenea lor se roagă să se prăpădească şi războinicii acelora, şi ne învață pricina:*

care au zis: Să moştenim noua înşine jertfelnicul lui Dumnezeu!

Că se dîrjesc şi se semețesc să apuce sub stăpînirea lor şi Biserica cea sfințită şi dăruită Ție - fiindcă „jertfelnic al lui Dumnezeu" a numit Biserica. Iar Simmah a pus în loc de „jertfelnic": „lăcaş". De aici s-a făcut arătată toată pricina Psalmului: că - de vreme ce, întorcîndu-se, au zidit Biserica

188 Pentru Barac şi Debora, vezi *Cartea Judecătorilor*, capitolul 4 şi 5.

de a doua oară şi toată slujba Legii *se săvîrşea printr-însa, iar megieşii vrăjmăşuiau pe Iudei pentru petrecerea după* Lege *- pentru aceasta au făcut toată pornirea asupra Bisericii: ca, împreună cu aceasta, să sfîrşească şi neamul Iudeilor, şi slujba după* Lege.

13 Dumnezeul meu, pune-i pe dînşii ca o roată!

În loc de: Porunceşte să se învîrtească în primejdii de multe feluri, şi înfăşoară-i cu rele grămădite unele peste altele!

Ca trestia înaintea feței vîntului,

Risipeşte-i pe dînşii ca pe trestia ce se vîntură de vînt!

14 ca focul care arde pădurea, ca văpaia care arde munții,
15 aşa îi vei goni pe dînşii întru viforul Tău, şi întru urgia Ta îi vei tulbura.

În păduri, de sine-şi se aprinde văpaie, copacii mişcîndu-se de vînt mare şi silnic, şi frecîndu-se unii cu alții, şi prin frecare lucrînd fierbințeală şi unii de alții aprinzîndu-se cîte puțin. Deci se roagă ca şi aceştia să se cheltuiască unii de alții asemenea şi să se dea fărădelegilor lor, după proorocia ce zice: „Mergeți întru lumina focului vostru şi întru văpaia pe care ați aprins-o.”

16 Umple fețele lor de ocară, şi vor căuta numele Tău, Doamne!

Că, greşindu-se de acelea pe care le voiesc şi umplîndu-se de ruşine, vor cunoaşte puterea Ta.

17 Să se ruşineze, şi să se tulbure în veacul veacului, şi să se înfrunteze şi să piară!
18 Şi să cunoască ei că numele Îți este Domnul, Tu singur prea-înalt peste tot pămîntul.

Lucruri bune cer pentru vrăjmaşii lor, chiar dîndu-li-se război de către dînşii: că se roagă ca ei să se îmbrace cu ruşine în loc de dîrjie, şi prin ruşine să rodească dumnezeiasca cunoştință, şi să se izbăvească de înşelăciunea idolilor şi să se învețe prin cercare că El este singur Dumnezeu şi Stăpîn, Care întru cele înalte locuieşte, şi spre cele smerite priveşte, şi toată zidirea o chiverniseşte şi o cîrmuieşte, a căreia mîntuire a săvîrşit-o Dumnezeul cel din Dumnezeu, Fiul cel unul născut, după înomenirea Sa cea necuprinsă şi neajunsă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 83

Pentru teascuri. Fiilor lui Core.

Îndoită este proorocia Psalmului acestuia, că mai-nainte vesteşte nu numai chemarea înapoi a Iudeilor, ci şi mîntuirea a toată lumea. Iar „teascuri”, după cum şi mai-nainte am zis, numeşte bisericile, că întru acestea îşi aduce rodul său via cea dumnezeiască, iar noi gătim vinul cel mîntuitor, care veseleşte inimile credincioşilor cu adevărat.

Cît sînt de iubite lăcaşurile Tale, Doamne!
2 Doreşte şi se sfîrşeşte sufletul meu în curțile Domnului.

Pe acestea s-au învățat să le zică şi cei ce petreceau în Babilon, ca să dorească întoarcerea şi slujba cea după Lege*, şi noi, cei ce am dobîndit mîntuirea şi căpătăm folosul din dumnezeieştile biserici. Însă mai cu covîrşire nouă ni se cuvine proorocia, ce zice că vor fi multe lăcaşuri: că numeşte multe „teascuri”, şi de asemenea pomeneşte multe „altare”, iar Iudeii aveau doar o*

singură biserică şi un singur altar. Şi fiecare zicere aprinde mintea spre dragoste dumnezeiască, spunînd că lăcaşurile lui Dumnezeu sînt „iubite" şi vrednice de îndrăgit. Şi nu aşa prost zice că le doreşte, ci că „se sfîrşeşte" spre curțile Domnului. Şi împreună-răsunătoare cu acestea sînt şi cele ce urmează:

Inima mea şi trupul meu s-au bucurat de Dumnezeul cel viu.

Şi nu doar sufletul saltă şi se bucură, ci şi trupul s-a împărtăşit de dulceață primind nădejdea învierii - că aceasta însemnează cuvîntul. Pentru aceasta L-a şi numit „viu" pe Dumnezeu, ca pe Cel ce este dătător al vieții. Că, de vreme ce dumnezeii Babilonienilor şi cei ai strămoşilor noştri erau neînsuflețiți şi nesimțitori cu totul, prea după cuviință cei ce s-au izbăvit de aceia Îl numesc „viu" pe Dumnezeul cel adevărat, că al Lui este glasul: „Eu sînt Viața şi învierea. Şi cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi întru Mine."

3 Că pasărea şi-a aflat ei-şi casă, şi turtureaua cuib ei-şi, unde îşi va pune puii săi:

Iar Achila zice aşa: „Că zburătoarea şi-a aflat ei-şi casă, şi pasărea cuib ei-şi, unde şi-a pus puii săi." Că - precum vrăbiile, turturelele şi celelalte zburătoare se rătăcesc neavînd cuib, iar după ce şi l-au făcut se obişnuiesc a petrece întru dînsul şi acolo îi hrănesc pe ai lor pui – aşa ne rătăceam şi noi de demult; iar acum, fiind chemați de darul Tău şi aflînd lăcaşurile Tale, lîngă altarele Tale îi învățăm pe ai noştri pui, la Tine slujim şi stăruim împreună cu copiii noştri, şi de la Tine primim hrana cea duhovnicească.

altarele Tale, Doamne al Puterilor, Împăratul meu şi Dumnezeul meu!

Că sfintele Tale altare sînt a noastră cuşcă, şi cuib şi desfătare a bunătăților, căci, către acelea căscînd gurile ca nişte pui, primim de la Tine dumnezeiasca şi mîntuitoarea hrană.

4 Fericiți – toți care locuiesc în casa Ta, în vecii vecilor Te vor lăuda.

Celor din Babilon, acestea se potrivesc cu închipuire, iar nouă ni se cuvin după însuşi adevărul. Pentru că aceia, departe fiind de dumnezeiasca Biserică, îi fericesc pe cei ce dobîndeau purtarea de grijă de acolo; iar noi, după ce am gustat dumnezeiasca dulceață, numim fericiți pe cei ce stăruie totdeauna lîngă Dumnezeu şi se desfătează întru dumnezeieştile bunătăți.

5 Fericit – bărbatul al căruia ajutorul lui este de la Tine, suişuri în inima sa a pus

Cuvîntul fericeşte pe cel ce pururea dobîndeşte dumnezeiasca Pronie şi îşi luminează mintea cu dumnezeiescul dar, pururea învîrtind întru dînsa gîndurile cele bine-credincioase. Că proorocescul cuvînt a numit „suişuri ale lui Dumnezeu" care se fac în inimă gîndurile cele bine-credincioase pentru Dumnezeu.

6 în valea plîngerii, în locul care i-a fost pus. Că blagoslovenie va da Cel ce pune lege.

Pentru că cel ce primeşte suişurile lui Dumnezeu întru inima sa şi a învățat blagosloveniile Puitorului de lege nu se dă pe sine la rîs şi la desfătare, ci la plîns şi la lacrimi, de aici dorind izbăvirea. Că a auzit pe Dumnezeu zicînd: „Fericiți – cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia." Şi: „Fericiți – cei ce plîng acum, că aceia vor rîde." Deci, făcînd aceste tocmeli, aşteaptă blagoslovenia Puitorului de lege.

Iar „vale a plîngerii" zice cu închipuire locul întru care, arătîndu-se, Îngerul a mustrat fărădelegea norodului şi a pornit mulțimea spre plîngere.[189] *Că dintru acea pricină s-a numit aşa*

189 „Atunci, s-a suit un Înger al Domnului din Ghilgal către Bochim, către Betel şi către casa lui Israil, şi le-a zis: Aşa grăieşte Domnul: Eu v-am scos din Egipt şi v-am băgat în țara pentru care M-am jurat părinților voştri să v-

locul acela, dar chiar cu adevărat vale a plîngerii este viaţa aceasta de acum, în care Adam îşi mînca pîinea întru sudoarea feţei şi Eva îşi năştea întru scîrbe copiii. Şi nu numai cei ce păcătuiesc, ci şi Sfinţii suspină, şi unul zice că pînă la moarte s-a scîrbit, iar altul strigă: Ia sufletul meu! - şi că: Mai bine este mie a muri, decît a trăi. Încă şi marele propovăduitor al adevărului zice: „Şi noi, avînd pîrga Duhului, întru noi înşine suspinăm." Este cu putinţă a vedea şi pe Sfinţi nevoindu-se într-acest chip şi pururea vărsînd lacrimi, şi din asta primind veselia. Deci, în valea aceasta a plîngerii, cei ce au primit suişurile varsă lacrimi, şi îmbrăţişează viaţa cea ostenicioasă şi aşteaptă blagoslovenia Puitorului de lege.

7 Merge-vor din putere în putere.

Că vor creşte în fiecare zi vîrtutea şi, cu adăugarea faptei bune, vor dobîndi multă putere. Aşa, cei ce îmbrăţişează viaţa pustnicească merg de la rugăciune către cîntarea de laudă, de la cîntarea de laudă spre cerere, de la aceea către citirea dumnezeieştilor cuvinte, iar de aici - către sfătuirea celor mai nedesăvîrşiţi şi către dojenire; şi, mutîndu-se din putere în putere, în fiecare zi sporesc a lor bogăţie.

Arăta-Se-va Dumnezeul dumnezeilor în Sion.

Iar schimbarea aceasta a lucrurilor - zice – a săvîrşit-o Dumnezeu-Cuvîntul după ce S-a făcut om şi S-a arătat în trup omenesc. Şi mai întîi în Sion a făcut a Sa arătare.

8 Doamne Dumnezeul Puterilor, auzi rugăciunea mea, ascult-o, Dumnezeul lui Iacov, scutitorul nostru!

9 Vezi, Dumnezeule, şi caută la faţa Unsului Tău!

Proorocul se roagă acestea văzînd de departe mîntuirea oamenilor, şi cere Dumnezeului a toate ca, primind rugăciunea, de-a pururea să înveredicească de a Sa Pronie norodul cel mîntuit. Că pe acesta l-a numit „faţă a Unsului", că aşa l-a numit pe dînsul şi dumnezeiescul Apostol: „Că voi sînteţi trupul lui Hristos şi mădulare din parte." Şi iarăşi: „Nu poate ochiul să zică mîinii: N-am trebuinţă de tine. Sau, iarăşi, capul - picioarelor: Trebuinţă de voi nu am."

10 Că mai bună este o zi în curţile Tale decît mii.

Dobîndind a Ta Pronie, norodul Tău stăruie pururea lîngă Biserica Ta, mult folos de aici cîştigînd, că cele secerate de aici într-o zi nu pot fi adunate din altă parte, chiar de ai cheltui multe mii de zile. Acestea li se potrivesc să le zică încă şi celor robiţi în Babilon, care erau siliţi a vieţui împreună cu oamenii păgîni şi nici un cîştig nu dobîndeau de acolo, ci gîndeau la folosul cel de demult pe care îl căpătau din dumnezeiasca Biserică.

Ales-am a fi lepădat în casa Dumnezeului meu, mai vîrtos decît a locui în lăcaşurile păcătoşilor.

Şi atît îmi este de dragă casa dumnezeiască, încît aleg să fiu aruncat pe pămînt lîngă ea şi să mă tăvălesc înaintea uşilor ei, decît să petrec în casele mari şi strălucite ale celor ce trăiesc întru nelegiuire. De asemenea, şi acestea sînt potrivite atît celor robiţi în Babilon, cît şi nouă: pentru că

---

o dau şi am zis: Nu voi rupe în veac legămîntul Meu cu voi; voi însă să nu intraţi în legătură cu locuitorii ţării acesteia; dumnezeilor lor să nu vă închinaţi, idolii lor să-i sfărîmaţi şi jertfelnicele lor să le dărîmaţi. Dar voi n-aţi ascultat glasul Meu. Pentru ce aţi făcut aceasta? De aceea vă zic: Nu Mă voi apuca să strămut pe locuitorii aceştia pe care Eu am voit să-i alung, nu-i voi izgoni de la voi şi ei vă vor fi laţ, iar dumnezeii lor vor fi pentru voi mreajă. Cînd a spus Îngerul Domnului cuvintele acestea tuturor fiilor lui Israil, atunci poporul a ridicat strigare mare şi a plîns. De aceea s-a şi numit locul acela Bochim. Şi au adus ei acolo jertfă Domnului" (*Judecători*, 2:1-5).

pe aceia darul Duhului îi învață să nu treacă cu vederea pustiirea dumnezeieştii case, iar noi ne învățăm a dori de-a pururea casele afierosite lui Dumnezeu, mai ales cînd înainte-stătătorii acestora ar fi neprinşi în vreo prihănire şi strălucițicu credința şi cu viața[190]*.*

11 Că mila şi adevărul iubeşte Domnul Dumnezeu,

Că nimic nu este aşa de iubit lui Dumnezeu ca milostenia şi adevărul, tovarăşul aceleia.

dar şi mărire va da Domnul.

12 Nu va face lipsiți de bunătăți pe cei ce umblă întru nerăutate.

Iar cei ce au acest aşezămînt către Dumnezeu vor dobîndi toate bunătățile zise, că din dumnezeieştile lăcaşuri izvorăşte milă şi de acolo multă şi îndestulată este dăruirea adevărului. De acolo primim didascalia dogmelor celor bune, şi scoatem darul dumnezeiesc din fîntînile Preasfîntului Duh şi ne facem strălucițişi foarte vestiți; şi, în scurt să zic, primim toată cîştigarea bunătăților, izbăvindu-ne de răutate şi de viclenie, şi voim a trăi cu prostime şi cu adevăr.

Doamne Dumnezeul Puterilor, fericit este omul ce nădăjduieşte întru Tine!

Potrivit întregului Psalm a făcut sfîrşitul, că fericeşte şi îl numeşte vrednic de rîvnit pe cel ce defaimă toată buna-norocire lumească şi se bizuie numai la singură nădejdea spre Dumnezeu, culegînd mîntuirea ce răsare de acolo.

TÎLCUIREA PSALMULUI 84

Întru sfîrşit, Psalmul fiilor lui Core.

Psalmul acesta mai-nainte vesteşte şi umbra, şi adevărul. Că, prin cele întîmplate lui Israil, Dumnezeul tuturor a zugrăvit umbros mîntuirea tuturor oamenilor: pentru că şi pe aceia i-a slobozit uneori de la Egipteni, iar alteori din robia Babilonienilor, dar şi firea tuturor oamenilor a izbăvit-o de tirania diavolului, ce o stăpînise, şi de stricăciune. Deci Psalmul mai-nainte grăieşte atît întoarcerea Iudeilor din Babilon, cît şi mîntuirea a toată lumea.

Bune ai socotit, Doamne, pămîntului Tău.

Acest „bune ai socotit" este: „bun lucru ai voit". Deci - de vreme ce, pentru nelegiuirea locuitorilor, Dumnezeu a hotărît pustiirea Iudeii, iar asupra lui Adam, după păcat, a adus ca pedeapsă blestemul pămîntului, zicînd că „spini şi ciulini va răsări ție" - pentru aceea proorocescul cuvînt a arătat lepădarea celor de scîrbă prin buna socotire şi înnoirea de a doua oară a toată firea.

Întors-ai robimea lui Iacov.

2 Lăsat-ai fărădelegile norodului Tău, acoperit-ai toate păcatele lor.

Ai dezlegat legăturile robiei celei de scîrbă şi ai dăruit slobozenie celor robiți, greşelile voind a le trece cu vederea. Iar cum că şi toată firea oamenilor era robită şi a primit slobozenie de la Mîntuitorul nostru Dumnezeu, martor este Însuşi El, strigînd prin Isaia: „Duhul Domnului peste Mine, pentru care M-a uns, M-a trimis a binevesti săracilor, a vindeca pe cei zdrobiți cu inima, a propovădui robiților slobozenie şi orbilor vedere." Că, citind în sinagogă proorocia aceasta,

190 Episcopii deci.

Stăpînul a zis către Iudeii ce erau acolo: „Astăzi scriptura aceasta s-a plinit întru urechile voastre.”

3 Potolit-ai toată urgia Ta, întorsu-Te-ai de către urgia mîniei Tale.

Dezlegat-ai mînierea avută împotriva noastră şi ai arătat milostivirea.

4 Întoarce-ne pe noi, Dumnezeul mîntuirilor noastre, şi-Ți întoarce mînia Ta de la noi!

Se vede că şi aceştia primiseră bunele-vestiri ale slobozeniei, dar nu o căpătaseră încă. De aceea, se roagă să dobîndească desăvîrşita iubire de oameni.

5 Au doar în veci Te vei mînia asupra noastră sau vei tinde urgia Ta din neam în neam?

Şi celor izbăviți de primejdii li se cuvine să grăiască acestea, şi să nu se nădăjduiască la iertarea păcatelor, ci să se teamă şi să-L îmblînzească pe Judecătorul. Deci şi aceştia se roagă să nu se întindă aceeaşi urgie cît să ajungă şi la alt neam, ci să se dezlege degrabă.

6 Dumnezeule, întorcîndu-Te, Tu ne vei învia şi, norodul Tău se va veseli de Tine.

Ştim, Stăpîne, iubirea Ta de oameni şi credem că ne vei dărui întoarcerea şi viața. Iar noi, după ce le vom dobîndi pe acestea, Îți vom aduce laudă cu veselie.

7 Arată nouă, Doamne, mila Ta, şi mîntuirea Ta o dă nouă!

După ce Chir, împăratul Perşilor, le dăduse stăpînire şi voie a se întoarce, împlinind proorocia Isaiei, se sîrguiseră să vină înapoi în patrie. Deci pentru aceasta Îl roagă pe Dumnezeu ca, prin iubirea Sa de oameni, să le dea grabnică mîntuire. Zice: Prea-degrab – o Stăpîne! - arată nouă bunătatea Ta, şi de aici să dobîndim mîntuirea şi izbăvirea. Aşa, aducînd rugăciunea ca despre aceia, Proorocul primeşte răspunsul lui Dumnezeu, şi zice:

8 Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu; că va grăi pace peste norodul Său, şi peste cei cuvioşi ai Săi şi peste cei ce îşi întorc inima spre Dînsul.

Zice: Stăpînul cel iubitor de oameni a auzit rugăciunea, şi a scos hotărîrea păcii şi a dăruit-o celor ce se căiesc, şi şi-au deprins gîndul şi l-au iscusit a căuta către Dumnezeu. Că întoarcerea inimii către Dumnezeu este izbăvire de a greşi şi începătură a dreptății. „S-a zis încă aceasta şi de către fața fericiților Apostoli şi a celor ce au crezut prin trimişii Mîntuitorului. Şi zice: Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu, că va grăi pace peste norodul Său, pe care a dăruit-o ucenicilor darului prin Apostoli. Că aceasta o zice prin cele adăugate: «şi peste cuvioşii Săi şi peste cei ce îşi întorc inima spre Dînsul». Şi cînd a dăruit-o pe aceasta? Cînd, din muntele Eleonului, Cel ce pretutindeni este nedespărțit de Tatăl Se înălța acolo de unde S-a şi pogorît. «Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă», că aceasta este începătura dreptății.” Cu acestea împreună-glăsuiesc şi cele adăugate:

9 Însă aproape este de cei ce se tem de Dînsul mîntuirea lor, ca să se sălăşluiască mărirea în pămîntul nostru.

Mîntuirea se învecinează cu cei ce se tem de Dumnezeu, şi pe aceasta o dobîndesc cei ce voiesc să împlinească dumnezeieştile legi. Şi zice: Astfel, schimbarea aceasta ne-a dăruit şi nouă întoarcerea, pe care o vom face cu bună laudă, ajungînd a vedea strălucirea şi slava cea mai dinainte a patriei.

10 Mila şi adevărul s-au întîmpinat, dreptatea şi pacea s-au sărutat.

Izvoarele iubirii de oameni dăruiesc milă celor ce păcătuiesc şi se pocăiesc, şi toarnă apele milei peste cei ce îmbrățişează adevărul. Pentru aceasta a zis: „mila şi adevărul s-au întîmpinat”:

că Iudeii şi toată firea oamenilor au adus lui Dumnezeu cunoştința adevărului, iar Iubitorul de oameni a dat împotrivă mila. Tot aşa, aducînd aceştia dreptatea, le-a dăruit lor înapoi pacea şi a încetat vrajba mai dinainte. Şi a alergat pacea întru întîmpinarea dreptății, iar întru întîmpinarea adevărului – mila. „Şi, vedeți, mila şi adevărul s-au întîmpinat: că Cel milostiv, Care le poartă pe toate, Se purta de Fecioara şi Maica, iar Dreptul Ioan sălta în pîntecele Elisavetei. Deci aceea - purtînd dreptatea, adică pe Ioan - a sărutat pe ceea ce purta pacea, că El este, după cum zice Apostolul, «pacea noastră, care a făcut cele două una».” Şi prin cele adăugate a arătat mai descoperit acest lucru:

11 Adevărul din pămînt a răsărit,

Şi nimeni nu poate să zică cît de curată era Născătoarea de Dumnezeu, dar era însă din Adam[191], din Avraam, din David, şi dintru dînsa a răsărit Adevărul cel adevărat.

şi dreptatea din cer a privit.

„Dreapta mărturie despre Fiul cel unul născut este a Tatălui, Care zice: «Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit.»” Că, îmbrățişînd oamenii adevărul, Dumnezeul tuturor a făcut dreaptă purtare de grijă pentru ei, şi l-a scos din tirănie pe diavol şi a zdrobit boldurile morții. Că aceasta zice prin cele de aici înainte:

12 Că Domnul va da bunătate, şi pămîntul nostru îşi va da rodul său.

Iarăşi a arătat aceeaşi înjugare, zicînd că Dumnezeu va lucra cu milostivire şi iubire de oameni, iar ei Îi vor aduce Lui rod potrivit. Că prin acesta nu a arătat îndestularea, ci naşterea de roadă a faptei bune.

13 Dreptatea înaintea Lui va merge

Adică Ioan. Că de aceea zice Proorocul Avacum: „Înaintea feței Lui va merge cuvîntul şi va ieşi spre învățătură înaintea picioarelor Lui.” La fel şi Zaharia, către copilul său: „Şi tu, pruncule, Prooroc al Celui Preaînalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului ca să găteşti căile Lui.” Deci bine are înțelegerea cea proorocească a Psalmului proorocia amîndorura, că pentru Ioan a zis: „Dreptatea înaintea Lui va merge, şi va pune în cale paşii Săi”, în loc de: Domnul este Dumnezeu-Cuvîntul, Cel ce S-a înomenit. Că al lui Ioan este glasul acesta: „Cel ce vine în urma mea mai înainte de mine a fost, că mai întîi decît mine era”; şi, ca să zic în scurt: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii!”

şi va pune în cale paşii Săi.

Cu osebire sfîrşitul Psalmului ne învață arătat că proorocia pusă înainte mai-nainte vesteşte mîntuirea de obşte a tuturor oamenilor. Că zice cum, folosindu-Se de dreptate, Stăpînul povățuieşte înainte ca un îndrumător al călătoriei noastre, bătătorind calea faptei bune şi cu ale Sale urme făcînd-o arătată nouă pe aceasta. Şi Însuşi Stăpînul adeverează cuvîntul, zicînd către Ioan: „Lasă acum, că aşa se cade, a plini toată dreptatea.” Şi, iarăşi, către ai Săi ucenici: „Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd şi smerit cu inima, şi veți afla odihnă sufletelor voastre.” Iar altă dată, după ce le-a spălat picioarele, le-a zis şi acestea: „Eu, Domnul şi Dascălul, am spălat picioarele voastre, că pildă am dat vouă ca, precum fac Eu, şi voi să faceți.” Deci El mai întîi a călătorit pe calea dreptății, şi „a schimbat pe cele strîmbe în drepte, şi pe cea aspră în căi netede” şi S-a făcut nouă cale, după cum zice Însuşi Stăpînul: „Eu sînt Calea, Adevărul şi Viața. Nimeni nu vine către

191 Din pămînt aşadar.

Tatăl, fără numai prin Mine."

TÎLCUIREA PSALMULUI 85

Rugăciunea lui David.

După scrierea-deasupra, Fericitul David a adus rugăciune Stăpînului Dumnezeu, rugîndu-se pentru ajutor. Dar Psalmul mai-nainte vesteşte şi năvălirea Asirienilor asupra Ierusalimului şi nădejdea Iezechiei către Dumnezeu. Mai-nainte vesteşte încă şi chemarea tuturor neamurilor şi mîntuirea.

Pleacă, Doamne, urechea Ta şi mă auzi, că scăpătat şi sărac sînt eu!

Începerea rugăciunii este a cugetului smerit, pentru că - avînd bogăția dreptății amîndoi: şi dumnezeiescul David, şi minunatul Iezechia – ei nu o vedeau pe aceasta, ci către sărăcia firii căutau, şi Îl rugau pe Dumnezeu să Se milostivească spre aceasta. Iar acest „Pleacă, Doamne, urechea Ta!", l-a pus din metafora oarecăruia bolnav, care, de slăbicune, nu poate să grăiască desluşit, şi îl sileşte pe doctor a-şi pleca urechea la gura lui.

2 Păzeşte sufletul meu, căci cuvios sînt!

Numindu-se „scăpătat" şi „cuvios" totodată, Proorocul nu a grăit lucruri împotrivnice. Ci - de vreme ce şi acesta, şi acela avea războinici nedrepți şi nelegiuiți, care nimic de la ei nu se nedreptățiseră, dar le doreau junghierea cea nedreaptă - „cuvios" a numit pe sine-şi şi pe Iezechia, ca cei ce nici o pricină nu au dat vrăjmaşilor. Iar ceea ce zice este într-acest fel: Scăpătat sînt şi sărac, cît, prin sine-mi judecîndu-mă, nici o avuție de faptă bună nu am; însă, alăturîndu-mă cu vrăjmaşii, mă voi arăta ca fiind cuvios: că aceia sînt păgîni şi nelegiuiți, iar eu am a Ta cunoştință; şi ei au năvălit asupta mea cu nedreptate, iar eu aştept nedreapta năvălire. „Şi acestea ar fi putut să le zică şi pînă în vremea aceasta de acum dreptul căruia i se dă război fără voia lui de la cei ce voiesc a-l nedreptăți.

Deci, bine aflîndu-se, prin cele de aici înainte a zis":

Mîntuieşte pe robul Tău, Dumnezeul meu, pe cel ce nădăjduieşte spre Tine!

Eu am nădăjduit spre Tine, Stăpîne, mîntuieşte-mă, nădejdii mîntuirii dă-i răsplătirea!

3 Miluieşte-mă, Doamne, căci către Tine voi striga toată ziua!

Dăruieşte-mi a Ta iubire de oameni – o Stăpîne! - că totdeauna vestesc mila Ta. Pentru că pe acest „toată ziua", Simmah l-a zis: „în fiecare zi".

4 Veseleşte sufletul robului Tău,

Şi zice pentru ce să-l veselească:

căci către Tine am ridicat sufletul meu!

Dezleagă-mi mîhnirea mie, celui ce a îmbrățişat a Ta robie, şi dăruieşte veselie sufletului celui ce caută către Tine şi aşteaptă mila Ta.

5 Că Tu, Doamne, eşti bun, şi blînd şi mult-milostiv tuturor celor ce Te cheamă pe Tine.

Că din fire eşti bun şi iubitor de oameni şi dăruieşti izvoarele milei Tale celor ce au trebuință. Iar pe acest „blînd", Achila şi Teodotion l-au zis: „lesne împăcat", deci blîndețea însemnează şi

îndelunga-răbdare.

6 Ascultă, Dumnezeule, rugăciunea mea şi ia aminte la glasul cererii mele!

Deci, avînd atîta bunătate, primeşte-mi cererea cu milostivire. Şi, prin cele de aici înainte, a însemnat totodată şi vremea întru care se ruga să-i fie primită cererea:

7 În ziua necazului meu, am strigat către Tine, că m-ai auzit.

Îmi aduc rugăciunea avînd cercare a blîndeții Tale, că şi acum mi-ai dat cererea mie, celui ce Te-am rugat.

8 Nu este asemenea Ție întru dumnezei, Doamne, nu este după lucrările Tale!

Fiindcă Rampsak, rău-credinciosul, avea să grăiască cuvintele acelea trufaşe - „Au doar au putut dumnezeii neamurilor să-şi izbăvească țara lor din mîna mea? Va izbăvi Domnul Ierusalimul din mîna mea?" - proorocia îl învață pe Iezechia să strige: „Nu este asemenea Ție întru dumnezei, Doamne, nu este după lucrările Tale!" Că aceia au numele (de dumnezeu) gol de lucrare, şi pe acesta încă jefuindu-l l-au luat, iar Tu ai numirea potrivită cu lucrarea. Şi foarte potrivit a înjugat lucrările cu dumnezeiasca numire: „Nu este asemenea Ție întru dumnezei, Doamne, nu este după lucrările Tale" - că aceia sînt cu totul neînsufleții, neputînd a-şi izbîndi nici loru-şi, iar marea Ta cuviință biruieşte toate limbile oamenilor.

9 Toate neamurile cîte ai făcut vor veni şi se vor închina înaintea Ta, Doamne,

Iar acest lucru ne-am învățat că nu s-a făcut nicidecum în vremea Fericitului David; iar într-a lui Iezechia, poate să fi alergat cineva către Dumnezeu, spăimîntîndu-se de uciderea şi de surparea Asirienilor. Însă adevărul proorociei l-a arătat vremea de după înomenirea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru, că, după mîntuitoarea Patimă, s-a trimis în toată lumea dumnezeiasca ceată a Apostolilor, zicînd către dînşii Stăpînul: „Mergînd, învățați toate neamurile!" Şi le-au învățat după cum li s-a poruncit şi, risipind norul necunoştinței, i-au făcut pe cei credincioşi a vedea Soarele Dreptății şi a se închina lui Dumnezeu, Celui ce i-a mîntuit. Aceasta ne învață şi cele adăugate:

şi vor slăvi numele Tău.

10 Că mare eşti Tu şi Cel ce faci minuni, Tu eşti Dumnezeu Însuți.

Şi vor aduce Ție laudă, după ce se vor învăța că numai Tu singur eşti Dumnezeu, pentru că marea lucrare a minunilor Tale le va da lor cunoştința aceasta. Şi vezi cum, prin cele de aici înainte, a pus acest lucru mai descoperit, zicînd:

11 Povățuieşte-mă, Doamne, în calea Ta, şi voi merge întru adevărul Tău.

După ce a mai-nainte vestit neamurilor izbăvirea de înşelăciune ce avea să se facă, se roagă să dobîndească şi el povățuirea aceasta şi să călătorească pe calea adevărului. Şi vezi ce zice prin cele de aici înainte:

Veselească-se inima mea, ca să se teamă de numele Tău.

Cel ce are evlavie către Dumnezeu îmbrățişează petrecerea după Lege*, şi o asemenea viață este maica veseliei. Deci după cuviință s-a rugat Proorocul să i se veselească inima de frica cea dumnezeiască. Fiindcă aşa zice şi aiurea: „Veselească-se inima celor ce caută pe Domnul." Şi iarăşi: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu, şi m-am veselit."*

12 Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne Dumnezeul meu, cu toată inima mea, şi voi slăvi numele Tău în veac.

13 Că mila Ta mare este spre mine

Ştiu – zice – că îmi vei împlini cererea, şi îmi vei dezlega cele de mîhnire şi mă vei face să-Ți aduc cîntarea de laudă cea mulțumitoare pentru iubirea de oameni ce ai avut către mine.

şi a izbăvit sufletul meu din iadul cel mai de jos.

Prin acestea a arătat mărimea primejdiilor. Pentru că dumnezeiescul David a pătimit de multe ori asemenea primejdii, cînd îi da război Saul şi cînd era gonit de Avesalom. Încă şi năvălirea Asirienilor era pieire arătată. De aceea a numit asemenea primejdii „moarte mai de pe urmă" şi „iad mai de jos". „Iar mai vîrtos şi Ziditorul a toate, adică Dumnezeu-Cuvîntul, după ce S-a întrupat din Fecioară şi a primit Crucea şi moartea, S-a pogorît întru cele mai de jos părți ale pămîntului, ca pe cei ținuți din veci de stricăciune nu numai să-i scoale, ci şi să-i umple de nemurire." Apoi, zice:

14 Dumnezeule, cei fără de lege s-au sculat asupra mea şi adunarea celor tari a căutat sufletul meu.

Şi vrăjmaşii lui David trăiau întru nelegiuire, şi Asirianii erau lucrători ai păgînătății şi ai răutății. Că, împreunînd amîndouă părțile, i-a numit „adunare tare", după starea şi aşezarea lor de atunci, şi unii, şi alții avînd putere care ajuta socotelii lor celei rele şi lucra împreună cu dînsa, şi de aici le pricinuia îndoită frică celor pe care îi nedreptățeau. Pentru aceea, scapă către Dumnezeu şi cer ajutorul Lui.

Şi nu Te-au pus pe Tine înaintea lor.

Nu au luat în minte – zice – a Ta purtare de grijă.

15 Şi Tu, Doamne Dumnezeul meu, eşti îndurat şi milostiv, îndelung-răbdător şi mult milostiv şi adevărat.

16 Caută spre mine, şi mă miluieşte!

Fiindcă eşti izvor al iubirii de oameni şi al îndurării, şi izvorăşti apele milei, şi adevărul este lîngă Tine şi judeci pe cei ce trăiesc cu răutate - împărtăşeşte-mă de picăturile bunătății Tale şi mai înalt decît vrăjmaşii arată-mă.

Dă tăria Ta slugii Tale şi mîntuieşte pe fiul slujnicei Tale!

Că eu sînt rob al Tău şi fiu al slujnicei Tale - în loc de: De demult, de la strămoşi, sînt sub stăpînirea Ta; pentru aceea, cer mîntuirea ca un rob de la stăpîn.

17 Fă cu mine semn spre bine!

Din semne, unele sînt de pedeapsă, precum la Egipteni, iar altele de mîntuire, precum la Evrei. De aceea a făcut şi Proorocul osebirea, şi nu aşa prost a cerut semn, ci semn bun, în loc de: Fă-mi semn care îmi aduce mîntuirea şi, prin facerea de minune, îmi neguțătoreşte dobînda bunătăților. Zice încă şi de ce se roagă să i se dea semnul acesta:

Şi să vadă cei ce mă urăsc, şi să se ruşineze, că Tu, Doamne, mi-ai ajutat mie şi m-ai mîngîiat.

Pentru că, văzînd purtarea de grijă către mine, vrăjmaşii se vor umple de ruşine şi se vor face de ocară la toți. „Însă Dumnezeu cel din Dumnezeu chiar a dăruit semn bun neamurilor: Crucea,

prin care l-a surpat pe vrăjmaşul cel de obşte şi a înfipt semn de biruinţă împotriva dracilor şi a patimilor. Amin."

TÎLCUIREA PSALMULUI 86

Fiilor lui Core. Psalmul cîntării.

Şi Psalmul acesta mai-nainte vesteşte mîntuirea neamurilor şi mai-nainte grăieşte petrecerea cea cu bună-credinţă pe care a învăţat-o Stăpînul Hristos după ce S-a făcut om.

Temeliile Lui - în munţii cei sfinţi.

„Temelii" ale bunei-credinţe sînt dumnezeieştile învăţături şi porunci, iar „munţi sfinţi" peste care s-au înfipt temeliile acestea sînt Apostolii Mîntuitorului nostru. Că pentru aceştia a zis Fericitul Pavel: „... zidiţi fiind pe temelia Apostolilor şi a Proorocilor, piatra din capul unghiului fiind Însuşi Iisus Hristos"; şi iarăşi: „... Petru, şi Iacov şi Ioan, cei ce par că sînt stîlpi." Şi Domnul - lui Petru, după acea adevărată şi dumnezeiască mărturisire: „Tu eşti Petru, şi pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea, şi porţile iadului nu o vor birui pe dînsa"; şi iarăşi: „Voi sînteţi lumina lumii: nu poate cetatea să se ascundă, deasupra muntelui stînd." Deci pe aceşti munţi sfinţi a înfipt Stăpînul Hristos temeliile bunei-credinţe.

2 Iubeşte Domnul porţile Sionului mai mult decît toate sălaşele lui Iacov.

Iar care este Sionul acesta, să ne tîlcuiască dumnezeiescul Pavel: „V-aţi apropiat la muntele Sionului şi la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc şi la zecile de mii ale Îngerilor, la praznicul şi la Biserica celor întîi-născuţi, ce sînt scrişi în ceruri." Şi iarăşi: „Iar Ierusalimul cel de sus slobod este, care este maica noastră." Şi întru Epistola către Evrei*, vorbind pentru Patriarhul Avraam, le-a adăugat şi pe acestea: „... aştepta cetatea ce avea temeiuri ale cărora meşter şi ziditor este Dumnezeu." Şi iarăşi, pentru ceilalţi Sfinţi: „Cei ce ziceau unele ca acestea arată că patria o caută." Şi, dacă ar fi pomenit cetatea dintru care au ieşit, ar fi avut vreme iarăşi să se întoarcă, dar acum o poftesc pe cea mai bună, adică pe cea cerească. Deci ne învăţăm că este o cetate cerească, ce se numeşte Ierusalim, care nu are turnuri şi ogrăzi şi care nu e strălucită cu strălucire de pietre scumpe, ci este luminată cu cetele Sfinţilor şi înfrumuseţată cu petrecere îngerească. Nu ar fi greşit cineva de ar fi numit „porţi" ale cetăţii acesteia bisericile de pe pămînt, că prin ele este cu putinţă a intra într-însa: că, pedepsindu-ne şi mai-nainte iscusindu-ne, întru biserici deprindem petrecerea cetăţii cereşti. Porţile acestea a zis cuvîntul cel proorocesc că sînt prea-iubite Dumnezeului tuturor şi mai cinstite decît lăcaşurile iudeeşti.*

3 Prea-slăvite s-au grăit pentru tine, cetatea lui Dumnezeu.

Minunate şi prea-slăvite sînt proorociile pentru tine, şi covîrşesc toată omenească aşteptare. Şi cum că cele zise nu se potrivesc nicidecum Sionului acestuia de jos, mărturisesc cele adăugate:

4 Aduce-mi-voi aminte de Raav, şi de Babilon şi de cei ce mă cunosc pe mine.
Şi, iată, cei de altă seminţie, şi Tirul şi norodul Etiopilor, aceştia s-au născut acolo.

Zice: Acestea s-au grăit pentru tine – o, dumnezeiască cetate! – pentru ca cei ce de demult trăiau întru păgînătate şi erau ţinuţi de întunericul necunoştinţei să se învrednicească de

sălăşluirea întru tine şi să se împărtăşească de petrecerea ta. Şi a pomenit neamurile cele mai sus zise ca pe nişte prea-nelegiuite care erau încoronate cu stăpînirea păgînătății, ca prin acestea să-i arate şi pe ceilalți. Că Raav era Hananiancă şi curvă, Babilonul - împărăție fierească şi păgînă, iar cei de altă semințe, adică Filistenii, am arătat mai înainte cine erau. Iar a Tirului păgînătate, şi neastîmpărare, şi rea-credință şi nelegiuire, le-a povestit Proorocul Iezechil. Iar cuvîntul cel proorocesc i-a numit „norod al Etiopilor" nu numai pe inşişi Etiopi, ale cărora suflete au urmat vopseala trupurilor, ci şi pe toți cei negri cu sufletul. Pentru că şi în Cîntarea Cîntărilor *mireasa strigă: „Neagră sînt, şi frumoasă – o, fiice ale Ierusalimului!" Neagră - că sînt amăgită şi întinată cu jertfele de dobitoace necuvîntătoare; iar frumoasă - căci aştept pe Stăpînul din ceruri să vină pentru a mea mîntuire. Şi a arătat deodată şi întunericul păgînătății, şi frumusețea dăruită ei de Dumnezeu.*

Deci neamurile acestea n-au intrat niciodată în Ierusalim în vremea Iudeilor, nici n-au iubit petrecerea după Legea cea Veche*, iar după înomenirea Mîntuitorului nostru locuiesc în Ierusalimul acesta, umplu bisericile de prin lume, se mută în Sionul cel de sus şi dobîndesc acea fericită petrecere. „Că din care neamuri nu au crezut Mîntuitorului, şi care dintru acestea nu aleargă la Ierusalimul acesta de jos, ca să se închine prea-vestitelor şi cinstitelor locuri, întru care Dumnezeu cel din Dumnezeu, pentru iubirea de oameni, nu numai că S-a întrupat, ci şi cu picioarele a umblat. Deci prin cele de aici înainte a zis că acestea bine se află":*

5 Maică, Sionului va zice omul,

Şi tot omul va numi Sionul „mamă". Aşa zice şi Fericitul Pavel: „Iar Ierusalimul cel de sus slobod este, care este maica noastră a tuturor."

şi Om S-a născut întru dînsul,

Cu acest „va zice omul" a împreunat şi stihul acesta, că cel ce numeşte Sionul „maică" va mărturisi şi naşterea Omului ce S-a născut întru dînsul. Şi, ca să nu-L socotească cineva doar om pe Acesta, a adăugat:

şi Însuşi Cel Preaînalt l-a întemeiat pe dînsul.

Că Omul acesta Care întru dînsul S-a născut este şi Făcător, şi Ziditor, şi Preaînalt şi Dumnezeu.

6 Domnul va povesti întru cartea noroadelor şi a boierilor acestora ce au fost întru dînsul.

Iar Simmah, aşa: „Domnul va număra, scriind noroade. Acesta S-a născut acolo." Pentru că Cel ce a înnvrednicit de cartea Lui[192] noroadele care petreceau în Sion S-a născut după omenie[193] întru dînsul, Domn fiind şi Dumnezeu. Această numărare încă şi Domnul nostru a învățat-o, zicînd către Sfinții Apostoli: „Iar ai voştri şi perii capului sînt numărați." Încă şi scrierea aceasta a arătat-o ucenicilor Săi, zicînd: „Nu vă bucurați că dracii se supun vouă, ci că numele voastre s-au scris în ceruri."

7 Că lăcaşul tuturor celor ce se veselesc este la Tine.

Pentru că petrecerea cea din ceruri, care este despărțită de toată mîhniciunea, are veselia cea lămurită şi curată şi bucuria. Şi întru aceasta ucenicii bunei-credințe nu vor nemernici[194], ci în veac

192 Cartea Vieții
193 firea cea omenească
194 Nu vor pribegi.

vor locui.

TÎLCUIREA PSALMULUI 87

Cîntarea Psalmului fiilor lui Core. Întru sfîrşit, pentru maelet, ca să răspundă. Al priceperii lui Eman Israililteanul.

Iar Simmah, în loc de: „pentru maelet”, a zis: „prin ceată”; iar Achila: „peste ceată”. Încă şi Eman era începător al oarecăreia cete a celor ce cîntau şi Îl lăudau pe Dumnezeu. Iar „răspunsul” însemnează rînduielile cetelor ce răspundeau împotrivă.

Deci proorocia mai-nainte vesteşte primejdiile Iudeilor şi robia din Babilon. Totodată, ne învaţă încă şi chinuirile ce i s-au întîmplat întregii firi omeneşti după păcat. Şi proorocia Psalmului s-a închipuit întru rugăciune, care şi de Iudei, şi de toţi de obşte se aduce iubitorului de oameni Dumnezeu. Şi rugăciunea se potriveşte celor bine-credincioşi.

Doamne Dumnezeul mîntuirii mele, ziua am strigat şi noaptea înaintea Ta.

2 Să intre înaintea Ta rugăciunea mea.

Pe Tine, Stăpîne, Te ştiu Domn al mîntuirii mele. Pentru aceasta, noaptea şi ziua Te rog să primeşti a mea rugăciune. Că aceasta o zice prin cele de aici înainte:

Pleacă urechea Ta spre ruga mea,

Iar mai departe zice şi pentru care pricină se roagă:

3 că s-a umplut de rele sufletul meu şi viaţa mea de iad s-a apropiat!

Văzînd mulţimea relelor ce împrejur mă îmbulzesc, Te rog: Goneşte-le şi împinge-le în laturi, că sînt lîngă moartea însăşi şi am trebuinţă de al Tău ajutor, de care golit fiind, m-am făcut rob păcatului. Că aceasta o zice:

4 Asemănatu-m-am cu cei ce se pogoară în groapă,

Întru nescăpate primejdii am căzut, şi nici o izbăvire nu aflu, ci sînt asemenea celor ce cad în groapă şi nu pot ieşi.

făcutu-m-am ca un om neajutorat,

De toată Pronia şi purtarea de grijă m-am golit.

5 întru cei morţi slobod.

Şi, nepătimind încă sfîrşitul, nici sub robia morţii făcîndu-mă supus, mă număr pe sine-mi întru cei morţi.

Ca răniţii ce dorm în mormînt, de care nu Ţi-ai mai adus aminte şi de la mîna Ta s-au lepădat.

Cu graiul „făcutu-m-am”, s-au împreunat şi acestea, adică: Făcutu-m-am ca un om neajutorat, între cei morţi slobod, şi încă nefiind supus sub robia morţii, sînt ca un rănit ce e străpuns în război şi se dă îngropării. Că aşa a zis acest stih Simmah: „Ca cei pătrunşi şi străpunşi care zac în mormînt, pe care nu-i vei mai pomeni, care s-au tăiat şi s-au curmat de la mîna Ta.” Că zice: Aceia s-au tăiat de la a Ta purtare de grijă, iar pe mine mă va întîmpina ajutorul Tău, ca să nu cad şi eu întru aceeaşi groapă.

6 Pusu-m-au în groapa cea mai dedesubt, întru cele întunecate şi în umbra morții.

Graiurile acestea se potrivesc şi celor ce erau siliți a petrece în Babilon, dar şi întregii firi omeneşti: că şi aceia, robind la oameni răi, trăiau viață chinuită, dar şi oamenii toți au căzut după păcat în primejdii de tot felul. Că, după călcarea poruncii, au urmat: moartea, plînsul, lacrimile, bocetele, tînguirile, văduvele, sărmanele, săracele, relele-norociri şi celelalte nenumărate şi greu de povestit care aduc întuneric asupra celor vii. Vedeți ce mare rău este neascultarea, încît nu numai că Dumnezeu S-a depărtat de la noi, ci şi cu atîtea rele sîntem împresurați!

7 Peste mine s-a întărit mînia Ta, şi toate valurile Tale le-ai adus peste mine.

Iar Simmah, aşa: „Asupra mea a căzut mînia Ta, şi cu viforele Tale m-ai necăjit." Zice: Tu stărui pedepsindu-mă, aducînd asupră-mi năvăliri de tot felul de primejdii - din metafora celor ce se înecă cu corabia şi primesc multe năpădiri de valuri şi izbiri de vînturi.

8 Depărtat-ai pe cunoscuții mei de la mine.

Zice: Pustiu sînt de prieteni şi de rudenii. Pentru că cei robiți în Babilon, primind jugul robiei, risipiți fiind şi lipsiți de împreunarea prietenilor şi a rudeniilor, nu aveau mîngîierea cea de aici. La fel, nici omenirea, care trăia întru păgînătate, nu dobîndea purtarea de grijă de la Îngeri.[195]

Pusu-m-au urîciune loru-şi.

Adică vrăjmaşii.

Datu-m-am şi n-am ieşit.

Nu aflu nici o izbăvire de relele ce sînt puse asupră-mi.

9 Ochii mei au slăbit de sărăcie.

Iar Simmah, aşa: „Ochiul meu a curs din ticăloşie", că întru lacrimi am cheltuit de tot ochii mei, de chinuire fiind silit a plînge.

Strigat-am către Tine, Doamne, toată ziua întins-am către Tine mîinile mele.

Deci: Dă-mi o cale a izbăvirii de cele grele, adică pe a Ta purtare de grijă – o Stăpîne! - că, întinzîndu-mi mîinile, Te rog pe Tine pururea. Iar forma aceasta de cuvînt arată amara chinuire a sufletului, pentru că, fiind silit de trebuință, cineva se roagă mai cu sîrguință celui ce poate a-i da cererea.

10 Au doară morților vei face minuni, sau doctorii îi vor învia, şi se vor mărturisi Ție?

Zice: Mie, celui ce încă sînt viu, arată-mi facerea Ta de minuni! Că, dacă voi muri, nu le voi vedea pe acestea, neaflîndu-se doctor care să poată izbăvi de moarte. Căci care doctorie are puterea aceasta?

11 Au doară va povesti cineva în mormînt mila Ta, şi adevărul Tău întru pierzare?

Adică: Nimeni nu va povesti, nici se va mărturisi Ție după ducerea de aici.

12 Au cunoaşte-se-vor întru întuneric minunile Tale, şi dreptatea Ta în pămînt uitat?

Zice: Au doară este cu putință ca morții - care s-au risipit, şi s-au prefăcut în praf, şi petrec în mormîntul morții şi s-au dat uitării - să simtă a Ta iubire de oameni şi să se facă privitori ai minunilor Tale?

13 Şi eu către Tine, Doamne, am strigat, şi dimineața rugăciunea mea Te va întîmpina.

195 Neamurile adică, înainte de întruparea Mîntuitorului Hristos.

Iar Simmah, aşa: „Iar tînguirea mea este către Tine, Doamne, şi în dimineți Te va întîmpina rugăciunea mea.” Că, dorind să mă izbăvesc de relele ce zac asupră-mi, mă tînguiesc chinuindu-mă şi dimineața o întîmpin cu rugăciunea.

14 Pentru ce, Doamne, lepezi sufletul meu şi întorci fața Ta de la mine?

Deci, pentru ce mă goneşti oare, Stăpîne, şi nu mă împărtăşeşti de a Ta milostivire?

15 Sărac sînt eu şi întru osteneli din tinerețile mele;

Tinerețea lui Israil este ieşirea din Egipt, iar a tuturor oamenilor: viața de după călcarea poruncii, afară din Rai. Că şi aceştia, şi aceia, în tot acest răstimp au petrecut ticăloşindu-se.

şi, înălțîndu-mă, m-am smerit şi m-am nedumerit.

Că, după acea strălucire, şi ludeii au căzut în robie, şi firea oamenilor - făcută după chipul cel dumnezeiesc şi învrednicindu-se de viața din Rai, dar mai mari vrednicii dorind - a căzut şi din cele dăruite.

16 Peste mine au trecut mîniile Tale, înfricoşările Tale m-au tulburat.

17 Înconjuratu-m-au ca apa,

Zice: Toată urgia ai pornit-o asupra mea, şi m-ai tulburat cu prea-înfricoşate pedepse şi întru acestea m-ai cufundat ca întru nişte ape.

toată ziua m-au cuprins împreună.

De acestea mă cotropesc în fiecare zi.

18 Depărtat-ai de la mine pe prietenul, şi pe vecinul şi pe cunoscuții mei din ticăloşie.

Şi, luptîndu-mă cu atîtea primejdii, nu am nici mîngîierea de la prieteni, pentru ticăloşia robiei făcîndu-mă pustiu de împreunarea acestora. Şi acestea se potriveau a le zice nu numai ludeilor şi tuturor oamenilor, mai-nainte de arătarea Mîntuitorului, ci rugăciunea le este cuviincioasă şi potrivită şi acum celor ce pătimesc cele asemenea. Căci „cîte mai-nainte s-au scris - după dumnezeiescul Apostol - spre învățătura noastră s-au scris, ca, prin răbdare şi prin mîngîierea Scripturilor*, să avem nădejde.”*

TÎLCUIREA PSALMULUI 88

Al priceperii lui Etam Israiliteanul.

Fericitul David - văzînd pe mincinoşii dumnezei cinstiți cu biserici, şi numai pe singur Chivotul adevăratului Dumnezeu necinstit petrecînd - s-a făgăduit să zidească dumnezeiasca Biserică. Primind această socoteală a lui, Dumnezeu îi răsplăteşte făgăduindu-i că din coapsele lui Îşi va găti Lui-Şi cuvîntătoare Biserică, şi prin Aceasta va lucra mîntuirea tuturor oamenilor şi Îi va dărui împărăția fără sfîrşit. Şi aceste făgăduințe le-a făcut prin Proorocul Natan, cum ne învață arătat Istoria Paralipomenilor*. Şi încă întru a doua* Carte a Împăraților *Natan a zis către David: „Şi-ți va vesti ție Domnul cînd Îşi va zidi Lui-Şi casa.” Pomeneşte de acestea încă şi istoria* Faptelor*, că Fericitul Petru, făcînd cuvînt de învățătură între ludei, lîngă altele multe, a spus şi acestea: „Că - Prooroc fiind, şi ştiind că Dumnezeu S-a jurat lui cu jurămînt că din rodul coapselor lui va ridica pe Hristos după trup, şi mai-nainte văzînd că Îl va pune pe scaunul lui - David a grăit pentru învierea Lui, că «nu se va lăsa în iad sufletul Lui, nici trupul Lui nu va vedea stricăciune»”, al Celui ce este*

fără de păcat. Şi nu este cineva între oameni fără de păcat, fără numai Iisus Hristos, Dumnezeu-Cuvîntul, Cel ce din David S-a întrupat. Şi către Patriarhul Avraam a făcut aceste făgăduințe, că a zis către dînsul: „Întru sămînța ta se vor blagoslovi toate neamurile pămîntului.” Şi, tîlcuind acest grai, dumnezeiescul Pavel a zis aşa: „Şi lui Avraam s-au zis făgăduințele, şi sămînței lui. Nu zice «întru sămînțe», ca pentru multe, ci ca pentru unul: «întru sămînța», care este Hristos.”

Privind către aceste făgăduințe, şi văzîndu-se robiți, şi siliți a locui în țară străină, şi cetatea lor împărătească pustie, iar împărăția stinsă, strănepoții acestora aduc aminte Dumnezeului tuturor făgăduințele. Şi uneori îl aduc în mijloc pe Patriarhul Avraam, şi pe fiul aceluia, şi pe nepotul, amintindu-I lui Dumnezeu tocmelile şi făgăduințele; iar alteori - pe Fericitul David şi făgăduințele făcute către dînsul. Tot aşa, Fericiții Mucenici Anania, Azaria şi Misail, rugîndu-se lui Dumnezeu în cuptor, au făcut pomenire de Avraam, şi de Isaac şi de Israil. Deci proorocescul dar mai-nainte a scris Psalmul acesta tot spre folosul acelora, învățîndu-i cum se cuvine să-L îmblînzească pe Dumnezeu şi să cîştige iubirea Lui de oameni. Pentru aceasta s-a şi scris deasupra: „al priceperii”, că de aceasta este trebuință cu covîrşire celor ce, jeluindu-se, se învață să nu zică nimic neglăsuit şi nepotrivit, ci să aştepte dumnezeiasca milă. Iar lui Etam i se încredințase şi lui ceată de cîntăreți în Biserică, care Îl lăuda pe Dumnezeu. Că Psalmul nu este al lui Etam, după cum au spus oarecari, ci el era mai mare peste ceata cîntăreților, aşa cum am zis, şi l-a luat de la prea-dumnezeiescul David să-l cînte împreună cu ceilalți.

Milele Tale, Doamne, în veac le voi cînta, în neam şi în neam voi vesti adevărul Tău în gura mea.

Cerînd dumnezeiasca milă, ei laudă mila şi, dorind să vadă adevărul făgăduințelor făcute lui David, se făgăduiesc că vor învăța fiecare neam[196].

2 Că ai zis că în veac mila se va zidi, şi în ceruri se va găti adevărul Tău.

Acesta e cuvîntul lui Dumnezeu rostit către David, că va păzi în veac mila seminției lui. Deci făgăduința aceasta o pomenesc, zicînd: Tu ai zis că vei creşte, şi nu vei micşora mila. Pentru că pe acest „se va zidi” l-a pus în loc de: „se va creşte şi va lua adăugire”. Iar Simmah a zis: „Se va întemeia.” Te-ai făgăduit – zice – să întăreşti cu lucrul adevărul cuvintelor.

3 Pus-am aşezămînt celor aleşi ai Mei,

Acestea s-au zis de către fața lui Dumnezeu şi Tatălui, împreună cu cele de aici înainte:

juratu-m-am lui David, robului meu:
4 Pînă în veac voi găti sămînța ta, şi voi zidi în neam şi în neam scaunul tău.

Cu acel grai, „ai zis”[197], s-au împreunat şi acestea, adică: „pus-am aşezămînt celor aleşi ai Mei”. Iar „aleşi” numeşte pe Avraam, pe Isaac şi pe Israil. Şi, pe lîngă aceştia, a zis că S-a jurat şi lui David că-i va păzi sămînța nepieritoare şi că scaunul lui va înflori întru tot neamul.

Aşa, povestind făgăduințele lui Dumnezeu, şi nevăzînd împlinirea lucrurilor, totuşi primejdia nu-i face să zică nimic nepotrivit şi de îngreuiere, ci cu laude cinstesc pe Ocîrmuitorul tuturor:

5 Mărturisi-vor cerurile minunile Tale, Doamne, şi adevărul Tău întru adunarea Sfinților.

Iar Teodotion: „şi credința Ta întru adunarea Sfinților”, în loc de: Toți cei ce au nădejde întru Tine vor păzi credința Ta. Că se cade ca Tu să fi lăudat de toți, iar mai vîrtos de cei ce locuiesc în

196 Adică leat, generație.
197 Din stihul al doilea.

ceruri, şi privesc mai cu de-amănuntul minunile Tale şi ştiu adeverirea făgăduinţelor. De adunarea aceasta cerească face pomenire şi Fericitul Pavel, zicînd: „V-aţi apropiat la muntele Sion, la cetatea lui Dumnezeu, la Ierusalimul cel ceresc şi la Biserica celor întîi-născuţi scrişi în ceruri.”

6 Că cine în nori se va potivi cu Domnul, şi cine se va asemăna Domnului întru fiii lui Dumnezeu?

Iar Simmah, aşa: „Că cine în văzduh se va face deopotrivă cu Domnul şi se va întocmi cu Domnul întru fiii dumnezeilor?” „Fii ai lui Dumnezeu” îi numeşte pe dumnezei, ca „fiii oamenilor” pe oameni. Şi le zice „dumnezei” nu pentru că ar fi cu adevărat, ci ca pe unii ce sînt socotiţi astfel de către necredincioşi. Deci zice: Eşti mai înalt decît cei cereşti şi cu nepotrivire mai presus decît toţi, şi nimeni din cei ce sînt nu va putea să se alăture Ţie, că se vădeşte minciuna celor făcuţi dumnezei de către oameni, iar puterea Ta este totdeauna statornică şi nepieritoare. Asemenea cuvinte a folosit şi în altă parte, zicînd: „Şi Domnul nostru – peste toţi dumnezeii.” Iar Proorocii fac această alăturare nu neştiind covîrşirea deosebirii, ci aducînd învăţătură măsurată cu neputinţa necredincioşilor.

7 Dumnezeu, Cel ce Se proslăveşte în sfatul Sfinţilor, mare şi înfricoşat este peste toţi cei de prin prejurul Lui.

Fiindcă i-a pomenit pe cei ce nu sînt dumnezei, adevăratul Dumnezeu nefiind ştiut şi cunoscut de păgîni, după cuviinţă i-a adus în mijloc pe Sfinţi, de care Se laudă Dumnezeu, cărora le este şi înfricoşat, ca cei ce se învecinează (adică sînt aproape) cu Dînsul şi cunosc negrăita Lui putere. Iar „sfat al Sfinţilor” a numit aici adunarea Sfinţilor.

8 Doamne Dumnezeul Puterilor, cine este asemenea Ţie? Puternic eşti, Doamne, şi adevărul Tău - împrejurul Tău.

Adeseori pomenesc de adevăr, dorind să vadă nemînţirea făgăduinţelor, şi zic către Dînsul: O Stăpîne! – cine din cei ce sînt poate să se potrivească cu Tine? Eşti Domn şi Dumnezeu al Puterilor, aşadar ai putere împreună-alergătoare cu voirea, toate fiind la Tine adevărate şi întemeiate. Apoi, povestesc şi semnele puterii Lui:

9 Tu stăpîneşti puterea mării, şi pornirea valurilor ei Tu o potoleşti.

10 Tu ai smerit ca pe un rănit pe cel mîndru, întru braţul puterii Tale ai risipit pe vrăjmaşii Tăi.

Tu – zice – eşti al tuturor Ziditor şi Stăpîn, şi lesne-Ţi este Ţie să ridici şi să tulburi marea, şi liniştită să o faci. Şi, pomenind marea, le pomeneşte şi pe cele ce s-au făcut întru dînsa: că „trufaş” îl numeşte pe Faraon, şi „vrăjmaşi” pe Egipteni, pe care i-a înecat în mare, şi a mîntuit norodul Său. Totodată, mai-nainte grăieşte şi pieirea trufiei dracilor: că şi pe aceştia, împreună cu oastea lor cea rea, îi pierde întru Preasfîntul Botez, precum acolo prin Moisi, aşa aici prin preot.

11 Ale Tale sînt cerurile şi al Tău este pămîntul, lumea şi plinirea ei Tu o ai întemeiat.

Tu eşti Făcător şi Ziditor nu numai al mării, ci şi al pămîntului tot şi al celor ce sînt mai presus de ceruri, că al Tău lucru este nu numai cerul văzut, ci şi cel mai înalt şi mai presus decît acesta.

12 Miazănoaptea şi marea Tu o ai zidit.

Iar Teodotion, aşa: „Tu ai zidit crivăţul şi austrul.” Iar pe austru îl numeşte „mare” fiindcă el tulbură mai mult albia şi fundul ei. Şi zice: Vînturile şi înseşi porţile lumii ale Tale zidiri sînt. Şi nu aşa prost a pomenit aceste două părţi, că în partea despre miazăzi a Ierusalimului sînt Egiptenii,

iar în cea despre crivăț Asirienii; şi, de vreme ce le dăruise lor slobozenia surpînd semeția acelora, zic acum: Lesne-Ți este Ție a pierde şi pe Babilonieni ca pe aceia. Care lucru făcîndu-se,

Taborul şi Ermonul întru numele Tău se vor bucura.

Şi prin ei a arătat tot pămîntul făgăduinței, căci aceştia sînt munții acelui pămînt. Iar acest grai: „se vor bucura", Achila l-a zis: „vor lăuda", iar Simmah: „vor binecuvînta". Însă nu a zis că vor face acest lucru munții, ci oamenii ce locuiesc în munții aceştia sau pe lîngă ei.

13 Brațul Tău este cu putere,

Osebirea Ta este ca să le lucrezi pe toate cu putere. Pentru că „brațul" însemnează lucrarea, iar „puterea" - vîrtutea. Că şi Achila, în loc de: „putere", a pus: „vîrtute".

să se întărească mîna Ta, înalță-se dreapta Ta!

Iar Simmah, aşa: „Nebiruită este mîna Ta, înaltă este dreapta Ta." De multe ori am zis că prin „mînă" arată lucrarea, iar prin „dreaptă" – lucrarea cea bună. Deci le-a pomenit pe amîndouă, avînd trebuință de îndoită lucrare: pentru că doresc să-i vadă surpați pe războinici şi să dobîndească mîntuirea, şi de aceea numesc mîna: „nebiruită", şi dreapta: „înaltă", ca pe ceea ce poate să-i muncească pe aceia, iar pe aceştia să-i slobozească. Şi arată aceasta şi prin cele adăugate:

14 Dreptatea şi judecata sînt gătirea scaunului Tău, mila şi adevărul vor merge înaintea feței Tale.

Că, cerînd să judece Dumnezeu între dînşii şi Babilonieni, se roagă să scoată dreaptă hotărîre asupra acelora, iar lor să le dăruiască mila, arătînd astfel adevărul făgăduinței. Pentru aceasta a zis că scaunul Lui de judecată se împodobeşte cu dreptatea şi cu judecata. Iar mila şi adevărul călătoresc înaintea lui Dumnezeu fiindcă făgăduința s-a făcut cu multe neamuri mai-nainte.

15 Fericit este norodul care ştie strigarea.

„Strigare", precum de multe ori am zis, este glas al celor ce au biruit. Deci, de vreme ce se făcuseră robiți, îi fericesc pe biruitori. Însă cuvîntul mai-nainte vesteşte şi norodul ce în tot pămîntul şi marea aduce lui Dumnezeu tainica strigare şi cîntă lauda de biruință. Şi cu această înțelegere împreună-glăsuiesc şi cele adăugate:

Doamne, întru lumina feței Tale vor merge,
16 şi întru numele Tău se vor bucura toată ziua şi întru dreptatea Ta se vor înălța.

Strigă şi cîntă asupra vrăjmaşilor cîntare de biruință, şi Ție, Făcătorului de biruință, Îți aduc lauda de biruință cei ce se strălucesc cu arătarea Ta, şi primesc de la Tine lumina prin baia naşterii de a doua oară, şi dobîndesc totdeauna veselie, şi isprăvesc dreptatea cea legiuită şi de aici se fac înalți şi străluciți.

17 Că lauda puterii lor Tu eşti,

Zice: Se fălesc pentru puterea Ta, că de la Tine au primit-o pe aceasta.

şi întru dreptatea Ta se va înălța cornul nostru.

Încă şi noi – zice – avem nădejdea aceasta şi aşteptăm al Tău ajutor, prin acesta înălțîndu-ne deasupra vrăjmaşilor. Căci „corn" a numit tăria şi stăpînirea, din metafora dobitoacelor într-armate cu coarne, care le folosesc pe acestea împotriva celor ce vin asupră-le.

18 Că a Domnului este sprijinirea şi a Sfîntului lui Israil, Împăratul nostru.

Şi cu această nădejde ne vom hrăni, pe Tine avîndu-Te Împărat şi sub a Ta purtare de grijă fiind.

19 Atunci ai grăit în vedenie fiilor Tăi

Iar Simmah, aşa: „Atunci ai grăit prin vedenie fiilor Tăi." Şi zice: Ştim făgăduinţele Tale făcute prin Prooroci - că de aceştia a zis că privesc şi văd[198].

şi ai zis: Pus-am ajutor întru cel tare, înălţat-am pe cel ales din norodul Meu.

20 Aflat-am pe David robul Meu, cu untdelemnul sfînt al Meu l-am uns pe dînsul.

Zice: Mărturisindu-l slugă a Ta şi aflîndu-l puternic întru isprăvile faptei bune, Tu l-ai învrednicit pe David de al Tău ajutor, şi l-ai ales, şi l-ai uns şi l-ai hirotonisit împărat.

21 Pentru că mîna Mea va ajuta lui şi braţul Meu îl va întări pe dînsul,

Şi ai zis că îi vei da lui tărie şi îl vei împărtăşi de purtarea Ta de grijă.

22 nu va folosi vrăjmaşul întru dînsul, şi fiul fărădelegii nu va adăuga a-i face lui rău.

Şi Te-ai făgăduit că vei arăta deşarte năpădirile vrăjmaşilor lui, şi că-l vei înălţa deasupra celor ce se ispitesc a-l vătăma.

23 Şi voi tăia de la faţa lui pe vrăjmaşii lui, şi pe cei ce îl urăsc pe dînsul îi voi înfrînge.

24 Şi adevărul Meu şi mila Mea - cu dînsul, şi întru numele Meu se va înălţa cornul lui.

Şi Te-ai făgăduit că vei pierde pe vrăjmaşii lui, şi că-i vei dărui lui a Ta iubire de oameni întemeiată şi că îl vei face strălucit şi vestit.

25 Şi voi pune în mare mîna lui, şi în rîuri dreapta lui.

Şi îi voi da lui – zice - stăpînirea mării şi a uscatului. Pentru că prin „rîuri" a arătat uscatul.

26 El pe Mine Mă va chema: Tatăl Meu eşti Tu, Dumnezeul Meu şi sprijinitorul mîntuirii Mele.

Tată - ca purtător de grijă adică, iar Dumnezeu - ca Ziditor. De aici, proorocia cuvîntului face mutare: că, după ce a zis de David şi de cele făcute de David, s-a mutat către altă faţă, graiurile acestea potrivindu-se mai mult lui Hristos, cînd zicea: „Părinte, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta!", şi cînd zicea El iarăşi Apostolilor: „Mă duc către Tatăl Meu şi Dumnezeul Meu şi al vostru."

27 Şi Eu întîi-născut voi pune pe El, înalt mai mult decît împăraţii pămîntului.

Iar acestea nu au dobîndit împlinire nici în vremea lui David, nici întru a mult-vestitului Solomon. Că nici Solomon, nici David n-a stăpînit marea, nici „întîi-născut al lui Dumnezeu" nu s-a numit, nici nu a luat stăpînirea tuturor împăraţilor. Că aşa a tălmăcit şi Achila: „înalt înaintea împăraţilor pămîntului", şi Simmah: „prea-deasupra tuturor împăraţilor pămîntului". Iar dacă nici lui David, nici lui Solomon nu i se potrivesc graiurile acestea, şi făgăduinţa lui Dumnezeu este nemincinoasă, atunci sînt orbi ludeii, că nu voiesc să se închine Celui ce S-a născut după trup din David, Care are şi stăpînirea pămîntului, şi a mării, şi este mai înalt decît toţi împăraţii, pe unii avîndu-i închinători de voie, iar celor ce îndrăznesc a-l grăi împotrivă vădindu-le neputinţa: căci, chiar de ar întrebuinţa nenumărate măiestrii, tot nu pot birui legile puse de Dînsul.

198 Insuflaţi de darul Preasfîntului Duh, ei văd cele ce au fost, sînt şi vor fi.

Iar „întîi-născut” Îl numeşte pe Dînsul şi Fericitul Pavel: „Ca să fie El întîi-născut între mulți frați, întîi-născut din morți şi întîi-născut mai-nainte de toată zidirea.” Încă şi Însuşi Stăpînul a zis Mariei după Înviere: „Mergînd, spune fraților Mei că merg către Tatăl Meu şi Tatăl vostru, şi Dumnezeul Meu şi Dumnezeul vostru.” Că - precum este Unul-născut ca Dumnezeu, că singur din Tatăl S-a născut; şi întîi-născut, ca om, căci, ca om, are frați pe cei credincioşi – aşa, ca Dumnezeu, Îl numeşte pe Dumnezeu „Tată al Său”, iar ca om Îl numeşte „Dumnezeu al Său”. Sau, şi într-alt fel: precum, ca Dumnezeu, este Unul-născut - că singur din Tatăl S-a născut mai-nainte de toți vecii, fără de curgere, fără de mijlocire, ca o înțelepciune, şi putere şi Cuvînt enipostatic[199] - tot aşa, pentru multa iubire de oameni, S-a întrupat întîi-născut şi din Fecioară, precum ştie doar El. Că din veac nu s-a auzit că vreo fecioară, născînd, a rămas fecioară, fără numai Preasfînta Maria, încăpîndu-L şi născîndu-L pe Cel neîncăput. Şi e întîi-născut între cei morți, căci, cînd a primit pentru noi moarte de bună voie, El singur S-a pogorît întru cele mai de jos părți ale pămîntului, ca să învie pe Sfinții cei adormiți din veac. Deci la Dînsul a primit sfîrşit proorocia, şi mărturisesc acest lucru şi cele adăugate:

28 În veac voi păzi Lui mila Mea, şi aşezămîntul Meu credinciosului.

Iar „aşezămîntul” este acela pe care l-a aşezat Dumnezeu-Tatăl cu părinții lor, cînd le-a făgăduit că va ridica din sămînța lor pe Domnul, după cum am zis.

29 Şi voi pune în veacul veacului sămînța Lui, şi scaunul Lui ca zilele cerului.

„Sămînță a Lui” sînt ucenicii darului şi împărăția pe care El a dăruit-o lor, pentru care Însuşi Domnul a zis către cei ce au crezut întru Dînsul: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moşteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii!”

Deci să arate Iudeii că scaunul cel împărătesc al lui David, pe care Dumnezeu S-a făgăduit că îl va păzi în veac, a ajuns şi a ținut pînă în ziua de astăzi! Să arate încă şi sămînța aceluia împodobită cu împărăția! Iar dacă nu pot să dovedească nici una dintre acestea, mai ales că sînt foarte fără de ruşine, atunci lipseşte din două una: ori să numească mincinoasă făgăduința lui Dumnezeu, ori să primească mărturia lucrurilor, mărturisind adevărată făgăduința: pentru că Hristos, Cel ce a răsărit din David după trup, a şezut de-a dreapta măririi întru cele înalte, făcîndu-Se cu atît mai bun decît Îngerii, cu cît a moştenit nume mai deosebit şi mai înalt decît dînşii. Căci căruia din Îngeri i-a zis Dumnezeu-Tatăl vreodată: „Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut”? Pentru aceasta a zis şi Fericitul David: „Şezi de-a dreapta Mea, pînă ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale.” Deci Stăpînul Hristos, sămînța lui David, a rămas în veac, şi scaunul Lui are rămînerea de-a pururea. Aşa a proorocit şi Fericitul Isaia: căci - după ce a zis: „Prunc S-a născut nouă, Fiul, şi S-a dat nouă, a Cărui stăpînire este peste umărul Lui” - ca să nu socotească cineva că Pruncul este doar om, iar nu Dumnezeu, prin cele de aici înainte a arătat mai descoperit, zicînd: „Şi se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, Stăpînitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie”; şi, după puțin, a adăugat: „Va împărăți pe scaunul şi peste împărăția lui David, ca s-o îndrepteze pe dînsa de acum şi pînă-n veac.” Aşa, după ce mai-nainte le-a vestit pe cele pentru Stăpînul Hristos, cuvîntul povesteşte şi pentru împărații ce aveau să se facă între timp:

30 Dacă vor părăsi fiii lui legea Mea şi după judecățile Mele nu vor umbla,

---

199 „Întru-ipostas” - cuvîntul arată că Dumnezeu-Cuvîntul întrupat nu e alcătuit din două persoane, precum ziceau oarecari eretici, ci că firea omenească este *întru* ipostasul dumnezeiesc.

31 dacă dreptățile Mele vor spurca şi poruncile mele nu le vor păzi,
32 cerceta-voi cu toiag fărădelegile lor şi cu bătăi strîmbătățile lor,
33 iar mila Mea nu o voi risipi de la dînsul, nici nu voi face strîmbătate întru adevărul Meu,

Zice; Măcar de vor şi lucra nenumărate nelegiuiri cei ce se trag din neamul lui David, îi voi supune pe dînşii sub pedepse, dar voi păzi întemeiată făgăduința Mea către David: căci „mila Mea nu o voi risipi de la dînsul - adică de la David - nici nu voi face nedreptate întru adevărul Meu". Iar acest grai: „nu voi face strîmbătate", Simmah l-a zis: „nu-l voi trece, nu-l voi călca", şi Achila: „nu-l voi face mincinos, nici voi face nedreptate", în loc de: Nu-l voi trece alăturea, nici nu voi face mincinoasă făgăduința Mea.

34 nici nu voi spurca aşezămîntul Meu, şi cele ce ies prin buzele Mele nu le voi lepăda.

Nu voi face mincinoase făgăduințele Mele, nu voi trece alături tocmelile, ci voi arăta adevărul făgăduințelor, cînd Fiul Meu, Cel împreună cu Mine fără de început şi împreună-vecuitor, Se va întrupa din David. Că acest lucru zice prin cele de aici înainte:

35 O dată m-am jurat întru cel sfînt al Meu, au mințI-voi lui David?

Că, făcînd întemeiată făgăduința către dînsul, voi pune sfîrşit acesteia. Pentru că acest grai: „M-am jurat", l-a pus pentru adeverire, cei ce făgăduiesc obişnuind a întări făgăduințele cu jurămînt.

36 Sămînța Lui în veac va rămîne, şi scaunul Lui ca soarele înaintea Mea,
37 şi ca luna săvîrşită în veac. Şi Martorul credincios e în cer.

În loc de „martor", Simmah a pus: „cel ce mărturiseşte". Fericitul David a proorocit pentru Stăpînul Hristos şi în Psalmul 71: „Mai-nainte de soare rămîne numele Lui, şi va rămîne cu soarele, şi mai-nainte de luna neamului neamurilor." Că, de vreme ce soarele face să se măsoare vremea răsărind şi apunînd, noapte şi zi făcînd, prin soare a voit să arate neîncetarea scaunului. Şi S-a făgăduit că în veac va păzi „sămînța", iar „sămînță" a Dumnezeu-Cuvîntului sînt toți cei ce au crezut întru Dînsul. Iar Cel ce le făgăduieşte şi le mărturiseşte pe acestea este în ceruri şi rosteşte cuvinte adevărate şi credincioase, ca Cel ce singur este nemincinos.

Aşa, după ce au povestit făgăduințele făcute către David, tînguiesc primejdiile ce s-au întîmplat lor:

38 Iar Tu ai lepădat, şi ai defăimat, zăbovit-ai pe unsul Tău,
39 surpat-ai aşezămîntul robului Tău,

Iar Simmah, aşa: „Iar Tu l-ai aruncat şi l-ai netrebnicit, mîniatu-Te-ai asupra unsului Tău, întru blestem ai dat aşezămîntul robului Tău." Iar Tu, Cel ce Însuți Te-ai făgăduit că le vei da pe acelea, ai lepădat pe strănepoții lui David, şi i-ai arătat netrebnici, şi în robie i-ai vîndut, şi împărăția acestuia (a lui David) ai încetat-o şi tocmelile făcute cu robul Tău le-ai risipit. Că „uns" îl numeşte aici pe împărat, şi doi strănepoți ai lui David s-au dus robiți: Iehonia şi Sedechia, la aceştia încetînd împărăția lui David. Că Zorobabel, cel ce a stăpînit după întoarcerea din robie, era demagog (adică povățuitor de norod), iar nu împărat.

spurcat-ai în pămînt sfințenia lui.

„Sfințenie" numeşte Biserica, pe care voia să o zidească David, dar a zidit-o Solomon, după David. Aceasta zice că s-a spurcat de năvălirea Babilonienilor şi s-a făcut asemenea cu iarba ce

înfloreşte: că, după ce s-a surpat, s-a prefăcut în țărînă, era asemenea cu țelina[200].

40 Surpat-ai toate gardurile lui[201],

De toată întemeierea l-ai dezgolit pe dînsul.

pus-ai tăriilor lui frică.

Pentru că, bizuindu-se pe ogrăzile cetăților de demult, a căzut din bizuire şi este înfăşurat cu frica.

41 Jefuitu-l-au pe el toți cei ce treceau pe cale,

Moavitenii, şi Amonitenii, cei de altă semințe, Idumeii şi Sirienii, Asirienii, Babilonienii.

făcutu-s-a ocară vecinilor săi.

De rîs şi de ocară s-au făcut megieşilor celor de prin prejurul hotarului lor.

42 Înălțat-ai dreapta celor ce îl necăjesc pe dînsul,

Pe neprietenii lui i-ai arătat mai tari decît dînsul.

veselit-ai pe toți vrăjmaşii lui.

L-ai făcut de batjocură vrăjmaşilor lui.

43 Întors-ai ajutorul sabiei lui, şi nu l-ai apărat pe el în război.

Netrebnice i s-au făcut lui armele după ce s-a dezgolit de a Ta purtare de grijă.

44 Stricatu-l-ai din curățenia lui,

Iar Simmah, aşa: „Încetat-ai curățirea lui." Că nu poate să se mai curățească cu stropirile împrejur, robit fiind şi petrecînd departe de Biserica Ta.

scaunul lui în pămînt l-ai surpat.

Ai stricat de tot împărăția lui.

45 Micşorat-ai zilele vremii lui,

Măcar că îi făgăduiseşi că în veac îi vei păzi împărăția, întru puțină vreme pe aceasta ai hotărît-o[202].

vărsat-ai peste dînşii ruşine.

De ocară s-au făcut, şi s-au umplut de ruşine: că Sedechia, după ce i s-au scos ochii, s-a rînduit să robească la moară tot restul vieții lui; iar Iehonia robea şi el şi toate îi erau pline de ruşine şi de ocară. Aşa, după ce a povestit primejdiile, proorocescul cuvînt le porunceşte să se jeluiască şi să se roage:

46 Pînă cînd, Doamne, Te întorci? Pînă în sfîrşit se va aprinde ca focul urgia Ta?

Iar Simmah aşa: „Pînă cînd, Doamne, Te vei ascunde? Pînă în sfîrşit va arde ca focul mînia Ta?" Zice: Pînă cînd – o Stăpîne! - nu voieşti să vezi chinurile noastre, nici să Te arăți şi să dezlegi primejdiile noastre? - ci ca focul aprinzi urgia Ta prin pomenirea păcatelor noastre.

---

200 pămînt înțelenit
201 ale lui Israil
202 Să scurteze zilele vieții lui Israil.

47 Adu-Ți aminte care e statul meu,

Făcător şi Ziditor eşti şi cunoşti măsurile puterii mele.

au doară în deşert ai zidit pe toți fiii oamenilor?

Nu în deşert, nici în zadar i-ai zidit pe oameni, ci înaintea zidirii a povățuit bunătatea, că doar din bunătate ne-ai zidit. Deci să nu ne treci cu vederea pe noi, cei împresurați de atîtea rele.

48 Cine este omul care va fi viu, şi nu va vedea moarte şi va izbăvi sufletul său din mîna iadului?

Sfîrşitul fiecărui om este moartea, că a birui noi moartea este din cele cu neputință. Deci celor vii tinde-le iubirea Ta de oameni! Apoi, Îi aduce iarăşi aminte de făgăduințe:

49 Unde sînt, Doamne, milele Tale cele de demult, cu care Te-ai jurat lui David întru adevărul Tău?

Şi bine aduce mărturia adevărului pretutindeni, deşteptînd pe făgăduitor spre adeverirea făgăduințelor. Încă şi începutul Psalmului de la milă l-a închipuit, şi la sfîrşit pomeneşte iarăşi mila, că de aceasta aveau trebuință mai vîrtos.

50 Adu-Ți aminte, Doamne, de ocara robilor Tăi, pe care am ținut-o în sînul meu de la multe neamuri,

Iar Simmah, aşa: „şi am purtat-o în sînul meu, a prea-multor neamuri." Să nu mă treci cu vederea – zice – ocărît fiind nu de un neam, ci de nenumărate. Că nu numai Asirienii şi Babilonienii mă batjocoresc, ci şi toți cei de prin prejur, care au avut de-a pururea vrăjmăşie către mine. Şi nu numai că se bucură de mine, dar şi împotriva Ta îşi pornesc limba şi grăiesc cuvinte hulitoare, robia mea socotind-o neputință a Ta. Că aceasta a arătat prin cele ce urmează:

51 cu care au ocărît vrăjmaşii Tăi, Doamne, cu care au ocărît schimbarea Unsului Tău.

Iar Simmah şi Teodotion, aşa: „au ocărît urmele Unsului Tău." Iar „urme ale Unsului" i-a numit pe împărații prin care a călătorit cuvîntul ce vestea împărăția lui Hristos. Iar Cei 70 i-au numit pe dînşii „schimbare", ca pe cei ce s-au făcut strămoşi ai Lui după trup şi ca întru un întuneric îndreptau împărăția. Deci: Pentru Hristosul Tău, ale Căruia urme şi schimbare sînt aceştia, încetează, Stăpîne, ocările noastre!

52 Bine este cuvîntat Domnul în veac, fie, fie!

A nădejdii celei bune este cîntarea de laudă, şi cei ce au crezut că vor primi cererile au adus lui Dumnezeu lauda aceasta. Şi aceeaşi înțelegere o arată şi Achila, mai cu de-amănuntul tălmăcindu-l pe acest „fie, fie" (amin, amin), că a zis: „adevărat şi încredințat", în loc de: Adevărat eşti şi foarte adevărat, deci bine eşti cuvîntat în veci, că Îți întăreşti şi Îți adeverezi prin lucruri făgăduințele.

TÎLCUIREA PSALMULUI 89

Rugăciunea lui Moisi, omul lui Dumnezeu.

Unii din scriitori au zis că rugăciunea aceasta ar fi făcut-o marele Moisi, iar alții că scriitorul ei e Fericitul David, care a alăturat-o dumnezeiescului Moisi. Şi cu adevărat şi Psalmul de față s-a

scris de Fericitul David, după cum şi ceilalți toți. Şi are îndoită proorocie, că mai-nainte vesteşte nu numai primejdiile Iudeilor, ci ne învață şi stricăciunea şi curgerea întregii firi omeneşti. Mai-nainte zice încă şi schimbarea în bine şi a acestora, şi a acelora.

Doamne, scăpare Te-ai făcut nouă în neam şi în neam.

Că scăparea Iudeilor s-a făcut nu numai în Egipt, ci şi în pustie, şi în vremea lui Iisus Navi, şi în vremea lui Ghedeon, şi a lui Barac, şi a lui Eftae, şi a lui Samson, şi a lui Samuil şi a lui David. Şi, prin Proorocii Săi, Dumnezeul tuturor i-a învrednicit pe dînşii de toată purtarea de grijă, iar cînd aveau împărați i-a împărtăşit de tot ajutorul.

Şi toți oamenii rostesc cuvintele acestea, aducînd aminte lui Dumnezeu feluritele faceri de bine: cum l-a mutat pe Enoh; cum, cînd toți îmbrățişaseră viața cea fierească, l-a păzit pe dumnezeiescul Noe să fie scînteie a neamului omenesc[203]; cum, după ce l-a ales pe Patriarhul Avraam, printr-însul le-a făgăduit tuturor neamurilor blagoslovenia. Că nu e după cum îndrăznesc să zică oarecari din cei necredincioşi, că Domnul tuturor a venit spre facerea de bine a neamurilor din căință[204], ci El a purtat grijă pentru toți oamenii de-a pururea, mai-nainte de necuprinsa Lui înomenire. Şi proorocia ne-a învățat să zicem aceasta: „Doamne, scăpare Te-ai făcut nouă în neam şi în neam", că de-a pururea am dobîndit nădejdea cea către Tine, Stăpîne!

2 Mai-nainte de a se face munții şi de a se zidi pămîntul şi lumea, din veac şi pînă în veac Tu eşti.

Că eşti mai înainte decît toate cele făcute: şi decît munții, şi decît pămîntul, şi decît toată lumea. Că veşnic eşti şi fără de început şi sfîrşit, nefiind hotărît împrejur cu nici o margine - pentru că acest „Tu eşti" se cuvine să se împreune şi să se înjuge cu „mai-nainte de a se face munții".

3 Să nu întorci pe om întru smerenie!

Deci Te rog pe Tine, Cel ce eşti de-a pururea vecuitor, Cel veşnic, Cel ce Te-ai făcut scăpare nouă de-a pururea, să nu ne treci cu vederea cu totul pe noi, care sîntem împresurați cu atîtea rele. Că - de vreme ce El a hotărît asupra lui Adam sudori şi osteneli, zicînd: „Întru sudoarea feței tale vei mînca pîinea ta, pînă cînd te vei întoarce în pămîntul dintru care te-ai luat, că pămînt eşti şi în pămînt te vei duce" - pentru aceasta proorocescul cuvînt potrivit ne învață a ne ruga să nu ne întoarcem nicidecum întru smerenie şi întru ticăloşia cea însortită nouă. Încă şi Iudeii, fiind siliți a robi, aduc rugăciunea aceasta, tînguind prădarea şi robia.

Şi ai zis: Întoarceți-vă, fiii oamenilor!

Iar Achila, aşa: „Şi vei zice: Să vă întoarceți, fiii oamenilor!" Nu în zadar – zice – ne rugăm, ci ştiind arătat că vei primi rugăciunile noastre şi vei face nouă schimbare a relelor acestea de față, sfătuindu-ne să ne întoarcem şi să părăsim răutatea de mai-nainte.

4 Că o mie de ani - înaintea ochilor Tăi, Doamne, ca ziua cea de ieri care a trecut şi ca straja în noapte.

Înțelegerea graiurilor este împletită, că a împreunat acest stih cu al doilea dinainte, vrînd să zică aşa: „Să nu întorci pe om întru smerenie, că o mie de ani - înaintea ochilor Tăi, Doamne, ca ziua de ieri care a trecut şi ca straja în noapte"; iar acest „Şi ai zis: Întoarceți-vă, fiii oamenilor!"

---

203 Dumnezeu a vrut mai întîi să stingă de tot omenirea, pentru covîrşirea răutății ei. Dacă nu a făcut-o, asta se datorează dreptului Noe, prin care Ziditorul a toate a pus încă o dată începătură neamului omenesc.

204 Din părere de rău, din „remuşcare" pentru că ar fi lipsit omenirea de ajutor şi îndrumare.

este adăugat cu vîrîre în mijloc (adică parenteji[205]). Şi zice că viaţa oamenilor este puţină şi dureroasă foarte, iar la Tine, Cel de-a pururea vecuitor şi veşnic, şi numărul cel de o mie de ani se aseamănă cu o zi, iar mai vîrtos cu cea mai mică parte a nopţii. Că „strajă de noapte" a numit a patra parte a nopţii, cei ce li se încredinţa a străjui despărţind-o pe aceasta în patru. Şi întru a patra strajă a venit şi Domnul către Apostoli.

5 Nimicnicie vor fi socotiţi anii lor.

Zice: Întru prea-îndelungată vreme i-ai înjugat pe dînşii cu ticăloşia aceasta. Şi însemnează lepădarea Iudeilor de după Patima Mîntuitorului nostru şi lipsirea de dumnezeiasca Pronie, zicînd că nu va fi după puţină vreme, ci după multă.

Dimineaţa ca iarba va trece.

6 Dimineaţa va înflori şi va trece, seara va cădea, învîrtoşa-se-va şi se va usca.

Că Iudeii - după ce s-au învrednicit de dumnezeiasca grijire, şi au înflorit, şi au odrăslit şi au dobîndit multă strălucire - nevrînd a-i da rod copt lucrătorului de pămînt, ci învîrtoşînd inima, s-au uscat îndată desăvîrşit, fiindcă nu s-au mai împărtăşit de adăparea mai dinainte. Iar „dimineaţă" numeşte începutul grijirii Iudeilor, iar „seară" încetarea dumnezeieştii purtări de grijă, de care s-au dezgolit după Cruce, că împotriva lui Dumnezeu şi Mîntuitorului au ridicat Crucea. Şi acest lucru îl zice prin cele de aici înainte:

7 Că am lipsit întru urgia Ta, şi întru mînia Ta ne-am tulburat.

Acestea sînt potrivite atît Iudeilor, cît şi tuturor oamenilor: pentru că şi firea oamenilor, plătind osînde pentru nelegiuire, s-a supus sub primejdii şi se împresoară cu întreite valuri de multe feluri; şi Iudeii, pentru răutate, au căzut din socoteala cea slobodă, precum mulţi dintre oameni şi-au săpat loru-şi groapă prin necredinţă, că zice: „Groapă au săpat şi au deschis, şi vor cădea în groapa pe care au făcut-o."

8 Pus-ai fărădelegile noastre înaintea Ta, veacul nostru - întru luminarea feţei Tale.

Iar Simmah, aşa: „Pus-ai fărădelegile noastre împotriva Ta, ca lenevirile noastre să se arate feţei Tale." Şi zice: Ne-ai dat pe noi la aceste pedepse după ce ai văzut că ne-am lenevit de legile Tale şi am ales să trăim întru nelegiuire.

9 Că toate zilele noastre au lipsit, şi întru urgia Ta ne-am stins.

Păcatul – zice – a pornit asupra noastră urgia, şi urgia a adus asupră-ne pedeapsa, şi pedeapsa a pus asupră-ne chinuri, că întru chinuri am săvîrşit puţina noastră viaţă.

10 Anii noştri ca pînza de păianjen s-au socotit.

Zice: Firea noastră omenească nu are nimic întemeiat, nici statornic, ci se rupe ca pînza păianjenului de lesne.

Zilele anilor noştri întru dînşii - şaptezeci de ani, iar de vor fi în putere, optzeci de ani, şi ce este mai mult decît aceştia – ostenealã şi durere.

Sînt însă care trăiesc şi mai mult decît vremea zisă, dar aceea se întîmplă la puţini, iar aici ne învaţă rînduiala de obşte, care stăpîneşte de mai multe ori. Că, precum nu i-a pomenit pe cei ce au primit sfîrşitul mai-nainte de vreme, aşa a lăsat nepomenită şi viaţa cea lungă a celor foarte

205 „Adăugare", din elinescul „parathesis".

bătrîni. Şi se aseamănă acestea cu cele zise de Patriarhul Iacov: „Zilele mele sînt puține şi rele, nu au ajuns la zilele părinților mei." Zice: Însă şi vremea aceasta puțină este dureroasă şi plină de osteneli. Precum şi celor robiți din Ierusalim le-a fost prea-dureroasă şi foarte chinuită vremea de şaptezeci de ani întru care au slujit celor ce-i robiseră.

Că a venit blîndețe peste noi, şi ne vom pedepsi.

Că iată cu cîte rele sîntem împresurați pentru puțina Ta urgie - că „blîndețe" venită peste dînşii, a numit pedeapsa cea măsurată.

11 Cine cunoaşte puterea urgiei Tale şi, din frica Ta, mînia Ta?

Iar Simmah, aşa: „Cine ştie tăria mîniei Tale şi, după frica Ta, urgia Ta?" Zice: Dacă mînierea Ta cea măsurată a adus asupra noastră atîta pedeapsă, cine este destoinic să vadă cazna adusă nouă din urgia Ta? Şi cuvîntul însemnează munca cea veşnică.

12 Să o socotească dreapta Ta, aşa o fă cunoscută mie, şi pe cei ferecați în obezi - cu inima întru înțelepciune.

Te rog – zice – să dobîndesc a Ta facere de bine, şi să număr şi să povestesc darurile dreptei Tale, şi să urmez pe cei înțelepțiți de darul Tău, care îi povățuiesc pe alții către a Ta cunoştință.

13 Întoarce-Te, Doamne, pînă cînd? Şi Te umileşte spre robii Tăi!

O Stăpîne! - să nu ne treci cu vederea mai multă vreme pe noi, care sîntem chinuiți, ci primeşte-ne rugăciunea şi învredniceşte-i pe robii Tăi de iubirea Ta de oameni.

14 Umplutu-ne-am dimineața de mila Ta, şi ne-am bucurat şi ne-am veselit întru toate zilele noastre.

Timpul s-a schimbat la Cei 70, că Achila şi ceilalți au zis aşa: „Umple-ne pe noi dimineața de mila Ta, şi vom lăuda şi ne vom veseli întru toate zilele noastre." „Dimineață" numesşte schimbarea primejdiilor. Şi se roagă să se risipească acel întuneric, şi să le răsară lor lumina nu pentru a lor bunătate, ci pentru dumnezeiasca milă. Că – zice – dacă va fi acest lucru, de toată veselia şi dulceața săturîndu-ne, Îți vom aduce cîntarea de laudă cea cuviincioasă.

15 Veselitu-ne-am pentru zilele întru care ne-ai smerit pe noi, pentru anii în care am văzut rele.

Şi aici, de asemenea, s-a schimbat timpul, că Simmah şi ceilalți au zis: „veseleşte-ne pe noi". Dă-ne – zice – inimă bună în locul mîhnirii şi dăruieşte-ne schimbarea relei-norociri ce zace asupra noastră.

16 Şi caută spre robii Tăi şi spre lucrurile Tale

Şi de aici este arătat că nu le-a proorocit pe acestea ca pe nişte făcute, ci ca pe unele ce aveau să fie, că nu a zis: „căutat-ai spre robii Tăi şi spre lucrurile Tale". Şi zice: Noi sîntem ale Tale făpturi şi robi ai stăpînirii Tale, şi pentru aceea ne rugăm să dobîndim a Ta purtare de grijă.

şi povățuieşte pe fiii lor.

Adică pe ai robilor Tăi. Că cei ce aduc rugăciune în Babilon se roagă lui Dumnezeu să-i întoarcă pe fiii robilor Lui născuți acolo, iar firea omenească Îl roagă să-i povățuiască spre adevăr pe oamenii ce aveau să se afle întru arătarea Mîntuitorului nostru.

17 Şi fie strălucirea Domnului Dumnezeului nostru peste noi,

„Strălucire" numeşte înomenirea Dumnezeu-Cuvîntului, care ne-a arătat străluciți şi luminați cu

lumina cunoştinței de Dumnezeu. Că pentru lumina aceasta a zis Fiul Tunetului[206]: „Şi lumina întru întuneric luminează.” Tot aşa, după întoarcere, Iudeii s-au făcut iarăşi vestiți.

şi lucrul mîinilor noastre îndreptează-l spre noi.

Bună este adăugirea lui „spre noi”, că al nostru este cîştigul dreptății, fiindcă Dumnezeu doar ajută îndrăgitorilor faptei bune şi isprăveşte lucrurile acesteia, iar semănătorii seceră rodul acestora. Căci El nu are nici o lipsă[207], dar Se bucură de buna soartă şi de buna-norocire a oamenilor, cînd ei se aduc pe sine-şi jertfă Lui, după cum ne învață Pavel: „Şi vă rog pe voi, prin îndurările lui Dumnezeu, să puneți înainte trupurile voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu, adică pe slujba cea cuvîntătoare a voastră. Amin.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 90

Lauda cîntării lui David. Nescris deasupra la Evrei.

Psalmul acesta este nescris deasupra, dar înțelegem că ne învață nebiruirea nădejdii spre Dumnezeu. Că Fericitul David, văzînd de departe cu ochi duhovniceşti cele pentru Fericitul Iezechia - cum, nădăjduind spre Dumnezeu, el a stricat oastea Asirienilor - a zis Psalmul acesta învățîndu-i pe toți oamenii cîtă dobîndă de bunătăți au a nădăjdui spre Dumnezeu; pe care, povățuindu-se prin cîntarea aceasta, fiecare se roagă a o dobîndi, întemeind a sa viață pe nădejdea către Mîntuitorul.

Cel ce locuieşte întru ajutorul Celui Preaînalt întru acoperămîntul Dumnezeului cerului se va sălăşlui.

Cel ce – zice – se bizuie dumnezeieştii Pronii va dobîndi păzirea de la Dumnezeul cerului, şi pe Acesta Îl va avea cetate tare şi întemeiere nejefuită. Şi cînd, purtînd pavăza aceasta a ajutorului dumnezeiesc, se va păzi nerănit, atunci va zice:

2 Zice-va lui Dumnezeu: Sprijinitorul meu eşti şi scăparea mea, Dumnezeul meu, şi voi nădăjdui spre Dînsul.

Că, avînd întemeiată nădejdea întru Dînsul, Îl va numi ocrotitor, şi purtător de grijă şi cetate nesurpată.

3 Că El te va izbăvi din cursa vînătorilor şi de cuvîntul tulburător.

De aici dar, rosteşte cuvintele către însuşi cel ce a crezut, şi îi dă cutezare, zicînd că Dumnezeu îl va arăta pe dînsul mai înalt nu numai decît vrăjmaşii cei vădiți, ci şi decît bîntuitorii şi decît cei care măiestresc pe ascuns năpădirea. Că prin „cursă” a arătat pîndirile cele ascunse, iar pe „cuvîntul tulburător” Simmah l-a zis: „cuvînt de defăimare”. Şi unii ca aceştia sînt cei ce cos minciuni şi clevetiri, însă prin nădejdea în Dumnezeu mulți s-au făcut mai înalți decît ei: aşa a scăpat de cursele acestea marele Iosif, răbdînd clevetirea prea-curviei; aşa a dobîndit ajutorul de sus minunata Susana. Şi nu numai atunci, ci pînă în vremea de acum am auzit şi am cunoscut că s-au mîntuit miriade[208] nenumărate.

206 Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan
207 Adică nu are nevoie de faptele bune săvîrşite de noi.
208 Zeci de mii, mulțime, cum am mai zis.

4 Cu spatele Său te va umbri pe tine, şi sub aripile Lui vei nădăjdui.

Că Dumnezeu Se va face înainte-luptător al tău şi te va acoperi de cel ce îți dă război. Şi a pus acest stih din metafora celor ce stau în frunte la război şi acoperă cu spatele pe cei din urmă. Iar „aripi" numeşte lucrările purtării de grijă, şi a pus cuvîntul folosind asemănarea păsărilor, pentru că şi acelea îi acoperă pe pui cu aripile lor. Aşa a numit Fericitul Moisi purtarea de grijă a lui Dumnezeu: „I-a păzit pe dînşii – zice – ca lumina ochiului, cum îşi acoperă vulturul cuibul său şi puii săi." Aşadar: Întinzîndu-Şi aripile, i-a primit pe dînşii şi i-a ridicat pe umerii Săi. Aceasta a zis şi Stăpînul către Ierusalim: „De cîte ori am voit să adun puii tăi, în ce chip găina îşi adună puii, şi nu ați vrut."

5 Cu armă te va înconjura adevărul Lui,

Fiindcă mai sus a pomenit cuvînt tulburător şi mincinos, după cuviință a făgăduit aici că adevărul se va face într-armarea lui.

nu te vei teme de frica de noapte, de săgeata ce zboară ziua,
6 de lucrul ce umblă întru întuneric, de întîmplare şi de dracul cel de amiază.

Prin dumnezeiasca nădejde îi vei birui nu numai pe vrăjmaşii cei simțiți, ci şi pe cei gîndiți, şi vei scăpa de pîndirile ce năvălesc asupră-ți noaptea şi de năpădirile de fiecare zi ale vrăjmaşilor. Şi, avînd îndrăzneală, ca unul ce eşti păzit de Dumnezeu, vei scăpa de grijă, şi nici întru amiază te vei îngrija, ci vei fugi de pîndirile dracilor, dobîndind ajutorul cel de sus. Iar pe „drac de amiază", l-a pus după socoteala celor mulți, şi este cu putință ca pînditorii şi bîntuitorii oamenilor[209], după ce aceştia au mîncat şi s-au săturat[210], să alerge asupra lor ca spre un vînat gata şi să-i biruiască cu lesnire pe cei lipsiți de purtarea de grijă de sus.

7 Cădea-va despre latura ta o mie, şi zece mii de-a dreapta ta, şi spre tine nu se vor apropia.
8 Însă cu ochii tăi vei căuta, şi răsplătirea păcătoşilor vei vedea.

În loc de „latura ta", Simmah şi Achila au pus: „marginea ta". Şi zice că: De ar ieşi mulțimi nenumărate din dreapta şi din stînga ta, nu vei avea nici o vătămare, dar pe aceia îi vei vedea surpîndu-se de dumnezeiasca rană. Acest lucru s-a făcut şi în vremea Iezechiei, că 18 miriade şi 5 mii[211] de Asirieni au fost omorîți fără unelte de război. Aşa s-a întîmplat şi în vremea lui Ghedeon, aşa - în vremea lui Ionatan, şi în vremea lui Iosafat şi în vremea Proorocului Elisei.

9 Că - Tu, Doamne, nădejdea mea: Pe Cel Preaînalt ai pus scăpare ție.

Zice: Şi vei dobîndi această purtare de grijă dacă vei nădăjdui spre Dumnezeu şi Îl vei face scăpare pe Dînsul. Şi lipseşte alcătuirii cuvîntului acest „ai zis Tu, (Doamne, nădejdea mea)", că aceasta este osebirea scripturii celei prooroceşti, iar mai mult a Psalmilor. Dar, cu toate acestea, urmarea face arătată noima cea îndoielnică: Fiindcă, de vreme ce nădăjduieşti – zice - spre Dumnezeu, şi pe Dînsul Îl chemi spre ajutor şi de la Dînsul dobîndeşti purtarea de grijă:

10 Nu vor veni către tine rele, şi bătaie nu se va apropia întru lăcaşul tău,

Vei fi mai înalt decît năpădirile diavoleşti şi nu vei primi vătămare de acolo. Aşa a îngrădit împrejur dumnezeiescul dar casa lui Iov, şi martor este vrăjmaşul, care strigă: „Au nu Tu i-ai îngrădit împrejur cele din lăuntru şi cele din afară ale casei lui?" Şi, de vreme ce l-a slobozit şi

209 dracii
210 Deci după ce s-au îngreunat şi au prins a moți.
211 185 000

acela şi-a arătat răutatea, şi Dreptul Judecător l-a încununat pe purtătorul de biruință nevoitor.

11 că Îngerilor Săi va porunci pentru tine, ca să te păzească întru toate căile tale.

Aceasta a zis-o şi în Psalmul 33: „Tăbărî-va Îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de Dînsul şi-i va izbăvi pe dînşii." Am auzit încă şi pe Patriarhul Iacov zicînd: „Îngerul ce m-a izbăvit pe mine din toate relele." Şi marele Avraam, încurajînd pe robul său, a zis: „Dumnezeu va trimite pe Îngerul Său înaintea feței tale, şi vei lua muiere fiului meu, lui Isaac, de acolo." Deci de pretutindeni ne învățăm că prin Înger îi păzeşte Dumnezeul tuturor pe cei ce nădăjduiesc întru Dînsul.

12 Pe mîini te vor ridica, ca nu cîndva să împiedici de piatră piciorul tău.

Vei dobîndi de la dînşii toată purtarea de grijă, ca să nu ți se întîmple nici o mică vătămare de undeva. Pentru că, prin pomenirea pietrei, a arătat micimea vătămării. Iar acest „pe mîini te vor ridica" e în loc de: Te vor duce de mînă, te vor povățui, îți vor aduce tot felul de ajutor.

13 Vei călca pe aspidă şi pe vasilisc, şi vei încăleca peste leu şi peste balaur.

Vrînd să arate stăpînirea asupra a tot felul de răutate, a pomenit fiarele cele prea-puternice şi prea-amare. Astfel, prin „leu" şi „balaur" a însemnat tăria, că fiarele acestea sînt puternice foarte; iar prin „aspidă" şi „vasilisc" a arătat răutatea cea desăvîrşită, că aceea sloboade în lăuntru venin purtător de moarte, iar acela vatămă şi cu vederea[212]. Şi totuşi, mulți din cei ce au crezut lui Dumnezeu au biruit fiarele acestea: aşa, minunatul Daniil a legat gurile leilor; aşa, dumnezeiescul Pavel nu a fost vătămat de viperă; şi, ca să zic în scurt, să alergăm înapoi către cele vechi: aşa, Noe, petrecînd împreună cu fiarele, s-a păzit nevătămat; aşa, nenumărați alții, îmbrățişînd viața cea pustnicească şi viețuind cu fiarele împreună, au biruit vătămarea acestora prin nădejdea în Dumnezeu.

14 Că spre Mine a nădăjduit, şi-l voi izbăvi pe el, acoperi-l-voi pe el, că a cunoscut numele Meu.

15 Striga-va către Mine, şi îl voi auzi pe el.

Dumnezeul tuturor a zis acestea învățîndu-ne care este este rodul nădejdii, că zice: Fiind el îngrădit cu nădejdea în Mine, îl voi izbăvi de pînditorii cei văzuți şi nevăzuți. Pentru aceasta îl voi păzi pe dînsul, şi-l voi acoperi, şi, grăind el, îi voi auzi şi-i voi primi rugăciunea.

Cu dînsul sînt în necaz,

Măcar de ar şi cădea în vreo ispită, voi fi împreună cu dînsul şi-i voi aduce îndestulata mîngîiere.

scoate-l-voi pe dînsul şi îl voi proslăvi.

Şi nu numai că îl voi slobozi pe dînsul de cele de scîrbă, ci îl voi şi face vestit.

16 Cu lungime de zile îl voi umple pe el şi-i voi arăta lui mîntuirea Mea.

Şi îi voi dărui lui să ajungă întru adînci bătrîneți, şi mai-nainte îi voi arăta mîntuirea ce îl aşteaptă în viața viitoare. Pe acestea le-a dobîndit şi Fericitul Iezechia, şi foarte mult se potriveşte lui acest „Scoate-l-voi pe dînsul, şi-l voi proslăvi pe el şi-i voi arăta lui mîntuirea Mea": că, cerînd adăogire de viață, a primit 15 ani, iar din pierderea Asirienilor a cîştigat multă strălucire, Încă şi toți

212 Se spune că dihania numită „vasilisc" are şi privirea înveninată.

cei ce nădăjduiesc întru Dumnezeu vor dobîndi tot felul de bunătăți, după cum ne învață istoriile vechi şi după cum mărturisesc cele văzute acum.

TÎLCUIREA PSALMULUI 91

Psalmul cîntării în ziua sîmbetei.

Sîmbăta legiuia nelucrare, dar nu pe toată, căci sporea mult lucrarea duhovnicească, porunca fiind să zăbovească întru rugăciuni şi întru laude şi să-I aducă îndoite jertfe lui Dumnezeu. Aşadar Legea *poruncea pentru sîmbătă încetarea de ostenelile trupeşti. Tot aşa, fiindcă e slobodă de grijile acestea, şi viața ce va să fie s-a numit după cuviință „odihnă". Pentru aceasta strigă şi Fericitul Pavel: „Să ne sîrguim a intra în odihna Lui!", şi iarăşi: „Apoi, de lipsă este sîmbetirea norodului lui Dumnezeu." Şi - de vreme ce Psalmul mai-nainte grăieşte cinstea drepților şi pedeapsa nedrepților, iar acestea se vor face întru încetarea aceea*[213] *- după cuviință a primit această scriere-deasupra.*

Bine este a ne mărturisi Domnului şi a cînta numelui Tău, Preaînalte,
2 a vesti de dimineață mila Ta şi adevărul Tău în toată noaptea,

Zice: Folositor şi cîştigător lucru este a Te lăuda noaptea şi în fiecare zi pe Tine, Făcătorul de bine, şi a povesti ale Tale faceri de bine, şi iubirea de oameni ce o ai către noi şi adevărul îndreptat asupra celor nedrepți. Că, folosind adevărul, îi munceşti pe aceia după dreptate, iar pe noi, cei ce avem a Ta cunoştință, ne învredniceşti de purtare de grijă.

3 în psaltire cu zece strune, cu cîntare din alăută.

Cu asemenea unelte de cîntare obişnuiau a cînta lui Dumnezeu. Deci zice că: Lovind întru organele legiuite şi făcînd cîntarea de laudă a limbii, cu dreptate este a-Ți aduce Ție laudă de mulțumită.

4 Că m-ai veselit, Doamne, întru făptura Ta, şi întru lucrurile mîinilor Tale mă voi bucura.

Că, văzînd zidirile Tale şi negrăitele iconomii, mă bucur, şi mă veselesc şi, de dulceața sufletului, îmi pornesc limba spre cîntarea de laudă.

5 Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, foarte s-au adîncit gîndurile Tale!

Iar Simmah, aşa: „foarte adînci sînt gîndurile Tale", iar Achila şi Teodotion: „s-au adîncit". Pentru că lucrurile Tale – zice – sînt mari şi minunate (că pe acest „cît" l-a pus întinzător), iar înțelepciunea Ta are adînc neajuns, căci care minte este putincioasă să cerceteze pricinile Proniei Tale? Însă noi îi învățăm aceasta pe cei ce nu ştiu, iar cei lipsiți de minte şi care au pierdut cuvîntarea nici nu voiesc a o şti, nici nu suferă a se învăța de la alții. Că acestea adaugă:

6 Bărbatul nebun nu va cunoaşte, şi cel nepriceput nu va pricepe acestea,

Pe acestea le-a zis cu deosebire: că cel ce boleşte la minte şi este lipsit de pricepere nu cunoaşte nimic dintru acestea, dar nici nu voieşte să audă ceva despre ele.

7 cînd au răsărit păcătoşii ca iarba şi s-au ivit toți cei ce lucrează fărădelege, ca să piară în veacul veacului.

213 a lucrării trupeşti

Pe acest „s-au ivit”, Achila l-a zis: „au înflorit”. aşa încă şi Simmah. Şi zice: Cei fără de minte nu au voit să priceapă că lucrătorii nelegiuirii s-au ivit din pământ, şi au înflorit asemenea ierbii şi, după buna-norocire de acum, vor lua pieirea cea veşnică. Că, chemîndu-se doriți şi fericiți pe sine-şi, vor vedea degrabă al loru-şi sfîrşit cel de trei ori ticălos.

8 Iar Tu prea-înalt eşti în veac, Doamne.

9 Că, iată, vrăjmaşii Tăi, Doamne, vor pieri, şi se vor risipi toți cei ce lucrează fărădelegea.

Că aceia se vor veşteji şi se vor strica asemenea ierbii, iar Tu ai stăpînirea asupra tuturor, ca Cel ce eşti mai înalt decît toți, şi supui sub pedepse pe cei ce sînt ținuți de nebunie.

10 Şi se va înălța ca al inorogului cornul meu

Iar noi, cei ce avem a Ta cunoştință, văzînd pierzarea vrăjmaşilor Tăi, ne vom făli întru Tine, ca cei ce ne-am izbăvit de înşelăciunea multor dumnezei şi, primind arma Crucii ca un „corn” asupra patimilor şi a dracilor, ne închinăm Ție, Celui ce eşti Dumnezeu cu adevărat. Pentru că aici iarăşi l-a adus în mijloc pe inorog, ca, printr-un singur corn, să arate un singur Dumnezeu: că, precum jivina aceea a luat de la fire un corn numai, aşa şi ucenicii bunei-credințe se închină doar unei Dumnezeiri.

şi bătrînețele mele - în untdelemn gras.

Iar Simmah, aşa: „învechirea mea, ca un măslin bine înfrunzit.” Că – zice - voi înflori şi voi lepăda bătrînețele, asemănîndu-mă cu măslinul cel înflorit. Şi, după Cei 70: „Ca de nişte untdelemn mă voi îngrăşa de dulceață.”

11 Şi a privit ochiul meu întru vrăjmaşii mei, şi întru cei vicleni ce se scoală asupra mea va auzi urechea mea.

Pe acest „a privit”, şi Simmah, şi Teodotion, şi Evreul *l-a zis: „va privi”, fiindcă cele zise sînt proorocii ale celor ce aveau să fie. Dar, după obicei, Cei 70 le-au tălmăcit ca pe nişte făcute, arătînd şi în acest chip negrăirea împotrivă şi adeverirea proorociei. Că, precum este cu neputință ca cele făcute să nu fie făcute, aşa este cu neputință ca proorocia Duhului să rămînă neîmplinită. Deci zice: Voi vedea sfîrşitul cel chinuit al celor nedrepți şi-i voi auzi pe toți vestindu-l. Şi, minunîndu-se de dreptatea pedepsei, desparte aşa: „şi întru cei vicleni ce se scoală asupra mea”. Aici se cade a pune soroc, apoi a adăuga: „va auzi urechea mea”, adică: Pe mulți voi auzi povestind pieirea celor ce trăiesc întru fărădelege şi îmi măiestresc nenumărate rele.*

12 Dreptul ca finicul va înflori, şi ca cedrul din Liban se va înmulți.

Deci: După ce au înflorit asemenea ierbii, păcătoşii s-au stins degrabă şi s-au stricat, iar dreptul va urma desimea, fierbințeala şi hrănirea cedrului, şi a finicului înălțime şi rodire. Şi amîndoi aceşti copaci trăiesc şi rămîn prea-mult, avînd trebuință de vreme spre creştere. La fel se întîmplă şi cu fapta bună, care răsare cu multă osteneală şi cu multă vreme, dar, după ce se ridică la înălțime, aduce rod copt şi prea-dulce, şi celui ce o are îi dăruieşte destul acoperămînt şi-l răsădeşte în casa lui Dumnezeu ca întru un Rai dumnezeiesc. Că aceasta o zice mai descoperit prin cele de aici înainte, grăind:

13 Răsădiți fiind în casa Domnului, în curțile Dumnezeului nostru vor înflori.

Şi – zice – cei care s-au asemănat unor asemenea copaci au săditor pe Dumnezeu, iar rai - dumnezeiasca Biserică.

14 Încă se vor înmulți întru bătrînețe unse şi bine pătimind vor fi,

15 ca să vestească cum că drept este Domnul Dumnezeul nostru, şi nu este nedreptate întru Dînsul.

Iar Simmah, aşa: „Chiar bătrîni fiind, vor aduce roadă. Graşi şi bine înfrunziți vor fi, vestind că: Drept este Domnul, Cel ce mă îngrădeşte pe mine, şi nu este nedreptate întru Dînsul." Că, primind desăvîrşirea făgăduită în viața ce va să fie, mai mult rod şi gras Îi vor aduce lui Dumnezeu, lăudînd dreapta Lui hotărîre. Pentru că, văzînd arătată atunci iconomia ascunsă acum, se vor minuna de înțelepciunea lui Dumnezeu şi-I vor lăuda dreptatea. Că „bătrînețe" a numit desăvîrşirea, cum şi noi îl numim desăvîrşit pe cel îmbătrînit, iar nesăvîrşit pe cel tînăr. Deci prin „bătrînețe" a arătat desăvîrşirea ce va să fie, întru care rodul dreptății va rodi mult înmulțit, şi dreptatea lui Dumnezeu se va face arătată tuturor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 92

Laudă cîntării lui David. Nescris deasupra la Evrei.

Acest „nescris-deasupra la Evrei" nu este în Exapla*, nici la Evsevie. Şi Psalmul mai-nainte vesteşte schimbarea oamenilor, că Dumnezeu este neprefăcut şi neschimbat, aflîndu-Se de-a pururea tot aşa şi într-acelaşi chip: căci nu împărățeşte pentru o vreme, iar mai tîrziu nu are împărăția, ci din fire este de-a pururea Împărat. Dar acest lucru nu s-a arătat oamenilor dintotdeauna şi, necunoscîndu-L pe Dînsul prea multă vreme, cei mai mulți aduceau idolilor slujba cuvenită lui Dumnezeu. Iar după înomenirea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru, cunoştința de Dumnezeu a strălucit ca o lumină în toată lumea, că „El este lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume". Deci pentru aceasta zice mintea cea proorocească, mai-nainte văzînd:*

Domnul S-a împărățit, întru podoabă S-a îmbrăcat.

Că - de vreme ce Patima Lui s-a arătat lucru de întristare celor ce ştiau rodul care avea să răsară dintr-însa, după cum strigă Proorocul: „Şi L-am văzut pe El, şi nu avea chip, nici frumusețe, ci chipul Îi era ne-cinstit, lipsind mai mult decît al fiilor oamenilor", iar după Naşterea din Fecioară, şi după Crucea suferită de bună voie şi după Înălțarea la ceruri, a slobozit razele cele cuvenite lui Dumnezeu - după cuviință strigă Proorocul: „Domnul S-a împărățit, întru podoabă S-a îmbrăcat." Că nu le-a luat pe cele pe care nu le-a avut, ci le-a arătat pe acelea pe care le avea. Aşa zice şi către Tatăl Său: „Părinte, proslăveşte-Mă cu slava pe care o aveam la Tine mai-nainte de a se face lumea", nu pentru că ar fi fost neslăvit după înomenire, ci ca să se mărturisească acest cuvînt, adică: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit, pe Dînsul ascultați-L!"

Îmbrăcatu-S-a Domnul întru putere şi S-a încins,

Dumnezeiescul Pavel ne-a învățat arătat că Hristos este Puterea lui Dumnezeu şi Înțelepciunea lui Dumnezeu. Deci zice că nu de altundeva a primit puterea, pe care mai-nainte nu ar fi avut-o, ci că a folosit a Sa putere asupra războinicilor. Şi cuvîntul cel proorocesc Îl închipuie pe Dînsul ca pe un împărat care se îmbracă cu într-armare împărătească, şi încinge brîu şi se luptă împotriva războinicilor. Apoi, arată isprăvile făcute de aici încolo:

că a întărit lumea, care nu se va clăti.

Zice: A arătat lumea întemeiată, şi întărită de adevărul dumnezeieştii cunoştinţe de Dumnezeu şi izbăvită de înşelăciunea minciunii. Că oamenii nu se mai închină acum unor dumnezei, iar mai tîrziu altora, ci aduc cinstea inchinăciunii adevăratului Dumnezeu.

2 Gata este scaunul Tău de atunci, din veac eşti Tu.

Zice: Nu acum ai primit hirotonia împărăției, ci pururea-vecuitoare ai stăpînirea şi veşnică împărăția. Şi pentru împărăție a zis şi în Psalmul 44: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului"; iar neschimbarea şi neprefacerea Lui ne-a învățat în Psalmul 101, în care zice: „Tu acelaşi eşti, şi anii Tăi nu se vor împuțina." Că, deşi Te-ai făcut om, nu Te-ai lipsit de dumnezeire, nici nu Te-ai despărțit de Tatăl sau de Preasfîntul Duh, că o Ființă este a Preacuratei Treimi, o Împărăție şi o Domnie. Iar Fericitul Pavel a potrivit amîndouă mărturiile acestea la Stăpînul Hristos.

3 Ridicat-au rîurile, Doamne, ridicat-au rîurile glasurile lor, ridica-vor rîurile frecările lor.

„Rîuri" îi numeşte pe dumnezeieştii Apostoli şi pe cei ce au primit propovedania după aceea, că aceştia au adus oamenilor toată adăparea, ca nişte rîuri. Aşa i-a numit pe dînşii şi Fericitul Avacum: „De rîuri se va desface pămîntul", adică se va despărți şi va primi adăparea. Aşa a zis şi Domnul: „Cel ce crede întru Mine, rîuri de apă vie vor curge din pîntecele lui, după cum a zis Scriptura*." Deci „rîurile" acestea şi-au ridicat glasurile, propovăduind dumnezeieştile dogme în vremea călătoriilor lor. Şi „frecări" a numit cărările: că, de vreme ce apele au fire să frece pămîntul supus lor, lucrîndu-şi astfel calea, după cuviință frecare a rîurilor a numit călătoria. Că cei ce au crezut întîi propovedania au gătit calea celor următori şi au făcut lor învățătura neostenicioasă şi fără de trudă.*

4 De glasuri de ape multe, minunate sînt înălțările mării.

Căci - cînd rîurile cele mari intră în mare şi opresc năvălirea valurilor asupra nisipurilor, mai mult se umflă valurile din lovirea curgerilor rîurilor – tot aşa, şi cînd dulcea şi buna de băut învățătură a Apostolilor s-a vărsat în marea cea sărată şi amară a lumii, s-a făcut furtună şi undele s-au ridicat unele peste altele. Aceasta o prooroceşte şi Fericitul Avacum, că - după ce a zis: „De rîuri se va desface pămîntul, vedea-Te-vor pe Tine şi se vor chinui noroadele, risipind apele călătoriei" - a adăugat: „Dat-a adîncul glasul său, înălțimea nălucirile sale". De o asemenea furtună s-a umplut toată cetatea, că al Însuşi Domnului este glasul: „N-am venit să aduc pace în lume, ci sabie, ca să despart pe om de vecinul lui, pe fiu de tatăl lui, pe fiică de mumă-sa, pe noră de soacră-sa." Ci începutul propovedaniei era tulburat, iar acum Stăpînul mării a certat viforul, şi ea a stat întru linişte, şi s-au domolit undele ei şi s-a făcut alinare mare.

Minunat este întru cele înalte Domnul.

Iar Achila, aşa: „Prea-mare este întru înălțime Domnul." Şi foarte cu potrivire a adăugat stihul lîngă cele zise, arătînd vîrtutea Celui ce face acestea: că prea-mare este, şi prea-înalt, şi Domn şi Care are putere nici măsurată cu limba, nici ajunsă de minte. Iar „înalți" numeşte pe Patriarhii cei mari, şi pe Prooroci, şi pe Sfinții Apostoli şi pe toți cei asemenea acestora.

5 Mărturiile Tale s-au încredințat foarte.

Pe acestea toate, de demult le-ai mai-nainte vestit şi mai-nainte le-ai propovăduit prin Sfinții Tăi Prooroci, şi adevărul s-a arătat prin mărturia lucrurilor. Bună este încă şi adăugirea lui „foarte", în loc de: Nici cît de puțin nu e cu putință a vedea minciună întru proorocii, ci toate cele

acum văzute s-au mai-nainte grăit cu de-amănuntul.

Casei Tale se cuvine sfinţenie, Doamne, întru lungime de zile.

Iar lucrul mai mare decît orice şi mai bun decît toate bunătăţile e că desfătarea celor dăruite nu este vremelnică, nici cu oarecare vremi hotărîtă, ca slujba ludeilor, ci netrecătoare, şi statornică şi veşnică, fiindcă acestea sînt potrivite şi cuviincioase „casei", adică Bisericii Tale. Iar dumnezeiescul Pavel a numit „casă a lui Dumnezeu" adunarea credincioşilor, căreia Proorocul a zis că i se cuvine sfinţenia. Deci ni se cuvine nouă, după sfătuirea apostolească, a ne curăţi de toată întinăciunea trupului şi a duhului şi a săvîrşi sfinţenia întru frica lui Dumnezeu, ca, făcîndu-ne casă vrednică a lui Dumnezeu, să-L primim înlăuntrul nostru pe Locuitorul cel veşnic.

TÎLCUIREA PSALMULUI 93

Psalmul lui David, întru o a patra a sîmbetei. Nescris deasupra la Evrei.

Este arătat că alţii au pus scrierea-deasupra, iar nu Proorocul, şi nici cei ce l-au tălmăcit pe acesta dintru început. Iar pricina Psalmului este aceasta: mulţi din ludei - şi boieri, şi împăraţi - au iubit nelegiuirea, şi scoteau hotărîrea judecînd cu nedreptate şi îndrăzneau ucideri, vînzînd sîngele celor nevinovaţi pentru daruri. Pe aceştia i-a prihănit şi Fericitul Isaia, zicînd: „Ascultaţi, domnii Sodomei... ", şi iarăşi: „Boierii tăi sînt nesupuşi, iubind darurile, căutînd răsplătire, nejudecîndu-i pe sărmani şi neluînd aminte la judecata văduvelor." Şi nu i-a prihănit numai, ci i-a şi sfătuit: „Judecaţi sărmanului şi faceţi dreptate văduvei!" Şi Fericitul Avacum a făcut această prihănire şi, aducîndu-I rugăciune lui Dumnezeu, zicea: „Vei face pe oameni ca pe peştii mării şi ca pe nişte tîrîtoare ce nu au povăţuitor, şi cel necredincios mănîncă de tot pe cel drept." Tot aşa prihăneşte nedreptatea acestora şi minunatul Eremia, şi încă şi ceilalţi Prooroci. Mai-nainte văzîndu-le pe acestea de departe cu ochii prooroceşti, dumnezeiescul David a scris Psalmul ca oamenii din vremile acelea să dobîndească folosul prin cîntarea de laudă ce se făcea în dumnezeiasca Biserică. Şi ne învaţă purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi pedeapsa celor ce trăiesc întru răutate. Şi închipuie Psalmul despre faţa celor ce s-au hrănit şi s-au crescut întru buna-credinţă care le-au pătimit pe acestea de la nedrepţii aceia.

Dumnezeul izbîndirilor, Domnul, Dumnezeul izbîndirilor cu îndrăzneală a stătut.

Iar în loc de acest „cu îndrăzneală a stătut", Achila a zis: „arată-Te". Aşa încă şi ceilalţi tălmăcitori. Şi zice: Te rog pe Tine, Dumnezeul tuturor, şi Stăpînul şi Cel ce ocîrmuieşti zidirea şi aduci pedeapsa cea vrednică asupra celor nedrepţi, să mă auzi şi să-mi primeşti rugăciunea.

2 Înalţă-Te, Cel ce judeci pămîntul, răsplăteşte răsplătirea celor mîndri!

Arată tuturor înălţimea stăpînirii Tale şi surpă sprînceana celor trufaşi, învăţîndu-i prin lucru că Tu eşti al lumii Judecător.

3 Pînă cînd păcătoşii, Doamne, pînă cînd păcătoşii se vor făli?
4 Pînă cînd vor spune şi vor grăi nedreptate toţi cei ce lucrează fărădelege?

Nu se roagă ca cei fără de lege să pătimească pierzare, ci să nu stăpînească, pentru ca stăpînirea să nu le fie îndemn către nedreptate.

5 Pe norodul Tău, Doamne, l-au împilat, şi moştenirea Ta au necăjit.
6 Pe văduvă şi pe sărman au ucis, şi pe nemernic l-au omorît.

Tot felul de nedreptăţi se îndrăznesc de dînşii – o Stăpîne! – şi pentru stăpînire se trufesc şi

folosesc cuvinte nedrepte. Iar lucrările lor sînt mai grele decît cuvintele, că cele lipsite de soți şi cei ce tînguiesc sărmănia părinților lor zac înaintea lor ca un vînat gata, iar cei ce din neamuri s-au apropiat la Legea *lui Dumnezeu şi au dorit să petreacă după legile Tale pătimesc de la dînşii junghierea cea nedreaptă. Că pe aceştia i-a numit „nemernici”.*

7 Şi au zis: Nu va vedea omul, nici va pricepe Dumnezeul lui Iacov!

Zice: Iată întinderea păgînătății, căci le îndrăznesc pe acestea nesocotind că-i priveşti şi că porți grijă de lucrurile omeneşti. Şi nu aşa prost este adăugat acest „Dumnezeul lui Iacov”, ci spre creşterea mustrării, că - cunoscînd multă purtare de grijă a lui Dumnezeu împrejurul norodului: cea prin Prooroci, cea prin Preoți, cea în război, cea în vreme de pace - nu se înfricoşează de Dumnezeul tuturor ca de Cel ce îi vede.

De aici înainte, le aduce lor sfătuire şi dojenire, nu numai celor ce într-acea vreme boleau cu unele ca acestea, ci şi celor ce pînă acum stăpînesc într-acest fel:

8 Înțelegeți dar, cei fără de minte întru norod! Şi, cei nebuni, înțelepțiți-vă vreodată!

Deci: O nebuni! – tîrziu cîndva voiți a cunoaşte şi a vă învăța firea lucrurilor! Că asemenea pînzei de păianjen este starea vieții de acum.

9 Cel ce a zidit urechea au nu aude? Sau Cel ce a zidit ochiul au nu priveşte?

Foarte cu siloghism[214] a adus lor învățătura, că zice: Cel ce a zidit ochiul din tină şi i-a dăruit lui lucrarea cea văzătoare; şi, de asemenea, a făcut urechile şi le-a dăruit simțirea cea auzitoare, nu vede El, nici nu aude? Oare Ziditorul acestora este lipsit de lucrarea pe care o dăruieşte altora?

10 Cel ce pedepseşte neamurile nu va mustra?

Zice: Adică supune sub pedepse neamurile – care nu au primit nici Lege*, nici nu s-au îndulcit de învățătură proorocească - şi nu va mustra nelegiuirea voastră?*

11 Cel ce învață pe om cunoştința,

Şi apoi, El a zidit cuvîntătoare[215] firea oamenilor, iar prin cele ce se văd în zidire şi prin cele ce se fac în fiecare zi dă încă mai multă cunoştință.

Domnul, cunoaşte gîndurile oamenilor că sînt deşarte.

Nu numai că vede şi aude, ci ştie încă şi gîndurile noastre, cele ce cugetă lucruri mincinoase pentru Pronia Lui.

Aşa, dîndu-le acelora tămăduirea potrivită, aduce celor nedreptățiți îndestulată mîngîiere, şi închipuie cuvintele într-acest chip, ca mai adevărat să o lucreze pe dînsa.

12 Fericit este omul pe care îl vei certa, Doamne, şi din legea Ta îl vei învăța pe el.

Că mulți s-au obişnuit a-i numi ticăloşi pe cei ce îmbrățişează buna–credință şi se depărtează de nedreptate. Iar eu îi numesc pe dînşii doriți şi fericiți, ca pe unii ce se iscusesc întru învățătură şi culeg folosul dumnezeieştii Legi.

13 Ca să-l îmblînzeşti pe el în zilele cele rele,

---

214 Raționament deductiv compus din trei părți, în urma căruia cea de a treia judecată (concluzia) se deduce din prima (premiza majoră), prin mijlocirea celei de a doua (premiza minoră). Deci: dacă ochiul este pentru vedere, şi dacă a fost zidit de Dumnezeu, atunci negreşit că Dumnezeu este înzestrat cu vedere.

215 „Rațională”; în elineşte, „logos” înseamnă şi „cuvînt”, şi „rațiune”.

Că cel ce primeşte puțină certare în viața aceasta de acum va avea mai blînd divanul[216] ce va să fie. Că „zi rea" a numit munca cea veşnică.

pînă ce se va săpa păcătosului groapă.

Că cei ce au îmbrățişat nelegiuirea se vor da pedeapsei celei necurmate: că, precum celui căzut în groapă adîncă îi este cu neputință a ieşi dacă nu-l ajută nimeni, aşa este cu neputință a scăpa de munca cea veşnică, de nu ar vrea aceasta dumnezeiasca iubire de oameni.

14 Că nu va lepăda Domnul norodul Său, şi moştenirea Sa nu o va părăsi,

„Moştenire" l-a numit nu numai pe Israil, ci mai ales pe norodul cel din neamuri. Că pentru acela a zis Fericitul Moisi: „Şi s-a făcut partea Domnului norodul lui Iacov, Israil – funia moştenirii Lui"; iar pe norodul cel nou, pe care Dumnezeul cel din Dumnezeu L-a cîştigat Lui-Şi prin moartea Sa de bună voie, dumnezeiescul Apostol îl numeşte „împreună-moştenitor", că El hotărăşte nou aşezămînt şi parte adevărată pe aceia pe care i-a zidit prin baia celei de-a doua naşteri. Încă şi în viața aceasta de acum dumnezeiescul norod va dobîndi cuviincioasa purtare de grijă, ca cel ce s-a făcut moştenire şi norod al Lui.

15 pînă ce dreptatea se va întoarce la judecată.

Va dobîndi această purtare de grijă pînă ce se va arăta dreptatea lui Dumnezeu făcînd judecata tuturor oamenilor. Şi cuvîntul însemnează înomenirea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru şi lepădarea Iudeilor. Fiindcă „dreptate" L-a numit pe Însuşi Stăpînul Hristos, că El S-a numit şi Soare al dreptății, şi pentru Dînsul a zis Fericitul Pavel: „S-a dat nouă înțelepciune de la Dumnezeu, dreptate, şi sfințenie şi izbăvire." Deci - pomenind purtarea de grijă a lui Dumnezeu, şi zicînd că „Domnul nu va lepăda pe norodul Său şi nu va părăsi moştenirea Sa", dar văzînd lepădarea lor de Dînsul ce avea să fie - a adăugat după cuviință: „pînă cînd dreptatea se va întoarce la judecată." Că, pînă cînd nu se vor lepăda de arătarea dreptății, tot vor dobîndi purtarea de grijă cea de sus.

Şi cei ce se țin de dînsa sînt toți cei drepți cu inima.

Iar Achila şi Teodotion: „şi, în urma ei, toți cei drepți la inimă." Că mîntuirii acesteia, pe care a numit-o „dreptate", vor urma cei ce au mintea curată de necredință şi gîndesc gînduri drepte. Iar acestor zise se potrivesc şi graiurile Domnului: că, văzînd pe Petru şi pe Andrei aruncîndu-şi năvodul în mare, le-a zis lor: „Veniți după Mine, şi vă voi face pe voi pescari de oameni!"; iar celui ce a zis: „Dă-mi voie să mă duc să-l îngrop pe tatăl meu", Domnul i-a zis: „Lasă pe morți să-şi îngroape morții lor, iar tu, venind, urmează-Mi Mie!" Deci pentru Iudei - zice - va face purtare de grijă pînă la lepădarea lor, iar pe cei drepți la inimă îi va avea următori, urmîndu-I Lui, şi ținîndu-se de Dînsul şi nicidecum suferind a-L părăsi pe Dînsul.

16 Cine se va scula cu mine asupra celor ce viclenesc, sau cine va sta împreună cu mine împotriva celor ce lucrează fărădelege?

Iar Simmah, mai descoperit: „Cine se va scula pentru mine împotriva celor lucrători de rele, sau cine va sta pentru mine împotriva celor ce lucrează nedreptăți?" De tot ajutorul omenesc – zice – sînt pustiu, dar am marele ajutor care poate a risipi cu lesnire ceata celor împotrivnici. Că aceasta a arătat prin cele adăugate:

---

216 Judecata lui Dumnezeu, cum am mai zis.

17 De nu mi-ar fi ajutat mie Domnul, puțin de nu s-ar fi sălăşluit în iad sufletul meu.

Că, de nu aş fi dobîndit purtarea de grijă de la Dînsul, m-ar fi dat negreşit la moarte.

18 De am zis: S-a clătit piciorul meu - mila Ta, Doamne, mi-a ajutat mie.

Căci, chemînd a Ta purtare de grijă şi învățînd a mea neputință, îndată am dobîndit iubirea Ta de oameni.

19 După mulțimea durerilor mele în inima mea au veselit sufletul meu mîngîierile Tale.

Şi deopotrivă cu durerile am primit mîngîierea de la bunătatea Ta. Aşa a zis şi Fericitul Pavel: „Precum prisosesc pătimirile lui Hristos întru noi, aşa prisoseşte prin Hristos şi mîngîierea noastră." Şi iarăşi: „Întru toate necăjindu-ne, dar nu strîmtorîndu-ne; lipsindu-ne, dar nu deznădăjduindu-ne; goniți, dar nu părăsiți; lepădați, dar nu pieriți."

20 Să nu fie împreună cu Tine scaunul fărădelegii, cel ce zideşte osteneală peste poruncă!

Iar Simmah, mai descoperit: „Au doar se va împreuna cu Tine scaunul nedreptățirii, cel ce închipuie ticăloşie împotriva poruncii?" Nu vei suferi – zice – să Te împărtăşeşti de nedreptate cu cei ce judecă fărădelegea, care scot hotărîre împotrivnică celor hotărîte de Tine şi trag asupra loru-şi ticăloşia ce răsare de aici. Că „scaun al nedreptății şi al nelegiuirii" i-a numit pe judecătorii cei nedrepți, care drept roadă a nedreptății seceră osteneală şi ticăloşie.

21 Vîna-vor asupra sufletului dreptului, şi sînge nevinovat vor osîndi.

Că lucrul nelegiuirilor acestor judecători este să folosească toată măiestria asupra drepților şi să hotărască asupra celor nevinovați şi fără prihană moarte şi celelalte pedepse, adică: înfricoşări, şi surghiuniri şi cele asemenea acestora.

22 Şi S-a făcut mie Domnul spre scăpare, şi Dumnezeul meu – spre ajutorul nădejdii mele.

Iar eu am dobîndit purtarea de grijă de la Stăpînul, şi pe Dînsul L-am avut cetate tare.

23 Şi le va răsplăti lor Domnul fărădelegea lor, şi după răutatea lor îi va pierde pe dînşii Domnul Dumnezeu.

Iar aceia îşi vor culege roadele ostenelilor lor şi vor primi simbriile vrednice răutății lor. Acestea s-au scris nu numai acelora, ci şi tuturor oamenilor, că Dumnezeu, purtînd de grijă pentru toți, le aduce potrivită tămăduire tuturor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 94

Lauda cîntării lui David, nescrisă deasupra la Evrei.

Iosia[217], împăratul Iudeilor, a fost foarte bine-credincios. Acesta, după ce a văzut că cea mai mare parte a norodului a îmbrățişat slujba idolilor, a poruncit ca toți preoții idolilor să se junghie, şi capiştile lor să se surpe din temelii. Şi, săpînd mormintele preoților idoleşti, a ars de tot şi oasele acestora, împreună cu capiştile dracilor. Apoi, aducînd tot norodul, l-a dojenit să se pocăiască, şi pe Dumnezeu să-L milostivească, şi în acest chip să scape de desăvîrşita pierzare ce se îngrozise

217 Pentru Iosia şi cele povestite mai departe despre el de Fericitul Teororit, vezi *Cartea a patra a Împăraților*, capitolele 22, 23, şi *Cartea a doua a Cronicilor*, capitolele 34, 35,

asupra lui, că Olda Proorocița proorocise la tot norodul grele şi cumplite pedepse. Deci, mai-nainte văzîndu-le pe acestea de departe cu ochii cei prooroceşti, Fericitul David a scris Psalmul spre folosul acelora şi spre învățătura tuturor oamenilor. Şi s-a închipuit Psalmul despre fața lui Iosia şi a preoților lui Dumnezeu.

Veniți să ne bucurăm Domnului, să strigăm lui Dumnezeu, Mîntuitorului nostru!

Înainte-cuvîntarea este a celor ce dănțuiau şi se bucurau pentru izbăvirea de păgînătate. Şi zice: Cu toții să trimitem cîntarea de biruință sus, lui Dumnezeu. Că strigarea este glasul celor ce biruiesc. Şi, biruind ceata bine-credincioşilor pe a celor rău-credincioşi, după cuviință aduce lui Dumnezeu cîntarea de biruință. „Şi mai vîrtos face aceasta ceata Apostolilor şi a Mucenicilor. Şi, într-alt fel. toți cei ca dînşii ar fi putut să înțeleagă că şi lor li s-a zis acest «Veniți să ne bucurăm Domnului, să strigăm lui Dumnezeu, Mîntuitorului nostru!», Celui ce a săvîrşit mîntuirea noastră prin Patimile Sale ca să ne învrednicească nepătimirii pe noi, pe toți, Celui ce a voit a Se pogorî pînă la iad ca să ne suie pe noi la ceruri."

2 Să întîmpinăm fața Lui întru mărturisire, şi în Psalmi să strigăm Lui.

Zice: Mai-nainte de vremea pedepsei să ne pocăim, şi mai-nainte de a se scoate hotărîrea asupra noastră să-L îmblînzim pe Stăpînul şi să-I aducem cuviincioasa cîntare de laudă.
Apoi, ne învață biruința lui Dumnezeu şi biruirea idolilor:

3 Că Dumnezeu este mare Domn şi Împărat mare peste tot pămîntul;

Că negrăită este puterea Stăpînului nostru: Acesta este Dumnezeu adevărat, Acesta are stăpînirea asupra tuturor şi mustră mincinoasa numire a celor ce se numesc (dar nu sînt) dumnezei. Apoi, pe cît e cu putință firii omeneşti, arată semnele dumnezeieştii puteri:

4 că în mîna Lui sînt marginile pămîntului, şi înălțările munților ale Lui sînt;
5 că a Lui este marea şi El a făcut-o pe dînsa, şi uscatul mîinile Lui l-au zidit.

Al tuturor este Făcător, al tuturor Stăpîn, El pe toate le chiverniseşte, în mîna Lui cuprinde zidirea. El a zidit cu cuvîntul ființa cea umedă şi uscatul, ale Lui sînt şi vîrfurile munților, chiar dacă dracii ar îndupleca de nenumărate ori pe oamenii cei fără de minte să le zidească acolo capişti[218]*.*

6 Veniți să ne închinăm, şi să cădem la Dînsul şi să plîngem înaintea Domnului, Celui ce ne-a făcut pe noi!

Deci să alergăm împreună cu osîrdie, şi să-I aducem Lui cinste şi închinăciune cuviincioasă şi, tînguindu-ne şi lăcrimînd, să cerem milă, că El este Făcătorul nostru şi Stăpînul. Şi istoria ne învață lacrimile Iosiei şi ale norodului, pe care le-au vărsat după citirea Legii[219]*.*

7 Că El este Dumnezeul nostru, şi noi – norodul păşunii Lui şi oile mîinii Lui.

Din fire El este stăpîn al nostru şi cu covîrşire este Dumnezeu al nostru, că ne numeşte „norod al Său" şi face purtare de grijă de noi ca pentru nişte oi ale Sale. Încă şi Însuşi Domnul zice, după înomenirea Sa cea necuprinsă: „Oile Mele glasul Meu îl aud." Şi iarăşi: „Eu sînt Păstorul cel bun, şi sufletul Meu Îmi pun pentru oi", şi celelalte. Apoi, de aici îngrozeşte cu pedeapsă pe cei ce nu se pleacă şi nu cred, înfricoşîndu-i cu pomenirea părinților şi, prin prihănirea aceea, neguțătorind

218 E vorba de capiştile de pe înălțimi, aşa-zisele „sanctuare", pe care Iosia şi alți împărați bine-credincioşi s-au străduit să le nimicească.

219 Împăratul a plîns şi şi-a sfîşiat hainele fiindcă *Legea* fusese uitată de mult şi mînia lui Dumnezeu era asupra lor (vezi *Cartea a doua a Cronicilor* 34:18,19).

folosul.

8 Astăzi glasul Lui de ați auzi: Să nu vă învîrtoşați inimile voastre întru întărîtare,

Fiindcă, pentru a Sa iubire de oameni, Stăpînul a trecut cu vederea păgînătatea voastră mai dinainte, acum dar, cînd vă sfătuieşte şi vă aduce mîntuitoarea învățătură, ascultați-L pe Dînsul şi nu urmați nestatornica şi împotrivitoarea socotealã a părinților voştri. Că „întărîtare" a numit împotrivă-grăirea ce s-a făcut de multe ori în pustie. Aşa a zis şi întru alt Psalm: „De cîte ori L-au amărît pe El în pustie, mîniatu-L-au pe Dînsul în pămînt fără de apă." Şi a arătat şi socoteala lor cea de sine-şi aleasă, că nu aşa prost a zis „să nu vă învîrtoşați", ci: „Să nu învîrtoşați inimile voastre", învățîndu-i că sînt ziditori ai unei inimi ca aceasta. Apoi, pomeneşte mai descoperit nesupunerea părinților:

precum în ziua ispitirii în pustie, unde M-au ispitit părinții voştri, ispititu-M-au şi au văzut lucrurile Mele.

9 Patruzeci de ani

Că - de vreme ce n-au voit a intra în pămîntul făgăduit, ci, cuprinşi de frică şi temere necuvîntătoare, au grăit împotrivă lui Dumnezeu celui ce le poruncea, zicînd cum că vor fi ucişi, iar copiii lor robiți – i-a făcut să petreacă în pustie vreme de 40 de ani, pînă ce s-au cheltuit, adică au murit.

am urît neamul acela, şi am zis: Pururea rătăcesc cu inima!

Iar Achila şi Simmah, în loc de „am urît", au pus: „neplăcut Mi s-a făcut". Pentru aceasta – zice - am urît neamul acesta, văzînd uşurătatea şi spulberarea minții lor.

10 Şi ei n-au cunoscut căile Mele, că M-am jurat întru mînia Mea: Nu vor intra întru încetarea Mea!

Dar cei ce n-au voit a lua aminte la îngrozirile cele întărite cu jurămînt n-au vrut nici să dezlege îngrozirea prin căință, şi de aceea n-au dobîndit pămîntul făgăduit părinților lor, că pămîntul acela l-a numit „încetarea" Lui, ori, după ceilalți tălmăcitori, „odihna". Că - de vreme ce, călătorind în pustie, făceau dese mutări, Cortul întru care socoteau că locuieşte Dumnezeu povățuind înainte, iar în pămîntul făgăduinței au încetat din călătorie şi Cortul s-a aşezat în locurile afierosite lui – după cuviință a numit pămîntul făgăduinței „încetare". Iar „căi ale lui Dumnezeu" a numit iconomiile.

TÎLCUIREA PSALMULUI 95

Cîntarea lui David, cînd se zidise casa după robie.
Nescrisă deasupra la Evrei.

Nici Fericitul David n-a scris această scriere-deasupra, nici cei ce au tălmăcit proorocia dintru început, ci, după cum se pare, altul oarecare a pus-o, văzînd înțelegerea cea de deasupra[220] a Psalmului. Căci, într-adevăr, înțelegerea pe deasupra a slovei se potriveşte şi celor ce se întorseseră din Babilon şi zidiseră dumnezeiasca Biserică, fiindcă întru dînşii s-a zugrăvit umbrit mîntuirea tuturor oamenilor. Însă proorocia mai-nainte vesteşte cea dintîi şi cea de a doua arătare a lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru, şi Judecata ce va să fie şi mîntuirea ce s-a dat neamurilor.

220 înțelesul literei

Cîntați Domnului cîntare nouă,

Că, pentru lucruri noi, este trebuință şi de noi cîntări de laudă.

cîntați Domnului, tot pămîntul!

Cum se potrivesc acestea Iudeilor, cărora li se da război de la toți oamenii? Că cei ce au văzut slobozenia lor nu s-au bucurat, ci, dimpotrivă, s-au îngreuiat şi s-au ispitit a-i împresura cu multe feluri de rele, iar proorocescul cuvînt cheamă pe toată lumea spre dănțuire.

2 Cîntați Domnului, bine-cîntați numele Lui, binevestiți din zi în zi mîntuirea Lui!

Zice: În fiecare zi vestiți facerea Lui de bine. Apoi, învață şi cui se cuvine a aduce vestirea:

3 Vestiți întru neamuri mărirea Lui, întru toate noroadele minunile Lui!

Îndulcească-se tot neamul oamenilor de învățătura aceasta şi să învețe dumnezeieştile faceri de minuni.

4 Că mare este Domnul şi lăudat foarte. Înfricoşat este mai presus decît toți dumnezeii.

Că Domnul tuturor are negrăită mărime, şi a arătat puterea Sa asupra dumnezeilor mincinoşi, vădind înşelăciunea lor. Şi a arătat acest lucru prin cele adăugate:

5 Că toți dumnezeii neamurilor sînt draci, iar Domnul cerurile a făcut.

Pentru Dînsul zice şi Fericitul Pavel: „De-ar fi cunoscut, nu ar fi răstignit pe Însuşi Domnul slavei." Că cei ce se numeau „dumnezei" s-au arătat draci răi, iar Dumnezeul nostru S-a arătat făcător al cerurilor: căci, în vremea Patimii Lui celei de voie, nu numai că soarele s-a întunecat, şi pietrele s-au despicat şi catapeteasma Bisericii s-a sfîşiat, ci şi Puterile cerurilor s-au clătinat. Şi, în scurt să zic, toate acestea îngrozeau cu desființarea, văzînd pe Cel ce poartă toate spînzurat pe Cruce.

6 Mărturisire şi frumusețe - înaintea Lui; sfințenie şi mare cuviință - întru sfințirea Lui.

Că şi după ce a luat asupră-Şi firea omenească şi S-a arătat oamenilor prin aceasta sloboade strălucirile marii Sale cuviințe şi pe toți îi trage spre închinăciune. Că „sfințenie a Lui" a numit Biserica pe care a luat-o asupră-Şi. Iar „frumusețea" a pomenit-o şi în Psalmul 44, cînd a zis: „... frumos cu podoaba mai mult decît fiii oamenilor."

7 Aduceți Domnului strămoşiile neamurilor, aduceți Domnului mărire şi cinste!
8 Aduceți Domnului mărire numelui Lui!

Deci: Alergați, toți oamenii, către Stăpînul ce voieşte să vă mîntuiască şi Lui aduceți închinăciunea cea cuviincioasă. Şi, nevăzîndu-L pe Făcătorul de bine cu ochii trupului, numelui Lui aduceți cîntarea de laudă!

Ridicați jertfe şi intrați în curțile Lui!
9 Închinați-vă Domnului în curtea cea sfîntă a Lui!

„Jertfe" le numeşte pe cele cuvîntătoare, pe care le vedem aducîndu-se şi jertfindu-se totdeauna de preoți. Iar prin mulțimea „curților" însemnează bisericile. Şi, dealtfel, nu a poruncit aceasta Iudeilor, ca cineva să creadă că e vorba de jertfele Legii *celei vechi, ci „strămoşiilor neamurilor", care aduc în biserici jertfele* Noului Aşezămînt*. Dumnezeu a mai-nainte vestit pentru acestea şi prin alt Prooroc, vorbind către Iudei: „Nu este voia Mea întru voi şi jertfă nu voi primi din mîinile voastre. Că, de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, mare este numele Meu întru*

neamuri, şi în tot locul se aduce numelui Meu tămîie şi jertfă curată."

Să se clatine de fața Lui tot pământul!

Iar Achila: „Chinuiți de naştere de la fața Lui, tot pământul!" Aşa încă şi Simmah. Şi se aseamănă acestea cu cele zise de Proorocul Isaia: „Pentru frica Ta, Doamne, în pîntece am luat, şi am chinuit şi am născut duhul mîntuirii Tale, pe care l-am făcut pe pământ." Deci şi aici proorocescul cuvînt porunceşte neamurilor ce au primit mîntuitoarele semințe să chinuiască, şi să nască buna-credință, să se clatine din starea mai dintîi, şi să se proptească şi să se înfigă întru dumnezeieştile legi.

10 Spuneți întru neamuri că Domnul S-a împărățit, pentru că a întărit lumea, care nu se va clăti.

Deci: Propovăduiți împărăția Dumnezeului tuturor, Care a schimbat lumea cea rătăcită şi a arătat-o întemeiată pe ceea ce se purta ici şi colo. Aşa zice încă şi Simmah: „Domnul S-a împărățit, şi a întemeiat lumea nestrămutată." Deci se vădeşte că împărăția lui Dumnezeu e veşnică, dar atunci s-a arătat, prin schimbarea lucrurilor.

Judeca-va noroade cu îndreptare.

Fiindcă L-a arătat Împărat pe Dumnezeu, după cuviință pomeneşte şi Judecata, înalt-propovăduind îndreptarea acesteia şi dreptatea.

11 Veselească-se cerurile şi să se bucure pământul,

Zice: Cu oamenii, împărtăşească-se toată zidirea de veselie, cele cereşti şi cele pământeşti să se sature de dulceață! Că, dacă Îngerii se bucură pentru un păcătos ce se pocăieşte, cu adevărat au mai mare veselie pentru schimbarea tuturor oamenilor.

clătească-se marea şi plinirea ei!

Iar Teodotion şi Simmah, aşa: „Răsuna-va marea împreună cu plinirea ei." Că toată viața oamenilor, care seamănă cu furtuna mării, va primi răsunarea dumnezeieştilor propovedanii. Totodată prooroceşte şi scularile celor necredincioşi asupra propovăduitorilor adevărului, după cum am arătat şi întru alți Psalmi.

12 Bucura-se-vor cîmpii şi toate cele dintru dînşii,

Iar Simmah, aşa: „Făli-se-va țarina şi toate cele dintru dînsa." Tîlcuind pilda neghinelor, şi Domnul a numit lumea „țarină". Deci zice că toate se vor umple de bucurie şi de inimă bună.

atunci se vor bucura toate lemnele pădurii

Iar Achila: „Atunci vor lăuda toate lemnele pădurii." Acelea cu covîrşire vor aduce lauda lui Dumnezeu, că dintru dînsele este lemnul cel mîntuitor pe care s-a pironit trupul Mîntuitorului, prin care a odrăslit oamenilor cele bune. Însă ni se cuvine a şti că cuvîntul cel proorocesc a folosit aici o prosopopie[221] (adică facere de față), că nici cerul, nici pământul, nici marea, nici cîmpii, nici lemnele nu sînt cuvîntătoare şi însuflețite, ci oamenii ce sînt întru acestea aduc lui Dumnezeu cîntarea de laudă. Pentru că marea o locuiesc ostrovenii, pământul - pământenii, cerul - Îngerii, iar cei ce văd pădurile izbăvite de slujba idolilor Îi aduc lauda lui Dumnezeu. Tot aşa, învățîndu-i călătoria fiilor lui Israil din Egipt, Proorocul s-a folosit iarăşi de o prosopopie: „Marea

221 „Personificare", de la elinescul „prosopon" - „față".

a văzut, şi a fugit, Iordanul s-a întors înapoi, munții au săltat ca berbecii, şi dealurile ca mieii oilor."

13 de fața Domnului, că vine, că vine să judece pămîntul.

Şi bine a pus amîndouă graiurile: „că vine" şi „că vine", că arătarea cea dintîi a dat oamenilor dumnezeiasca cunoştință, iar cea de a doua va face judecată şi desluşire lucrurilor.

Judeca-va lumea întru dreptate şi noroadele întru adevărul Său.

Că atunci – zice – va face dreapta judecată, nemaifolosind îndelunga-răbdare dintîi, ci cerînd adevărul lucrurilor şi scoțînd dreaptă hotărîre asupra tuturor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 96

Psalmul lui David, cînd s-a aşezat pămîntul lui. Nescris deasupra la Evrei.

Însuşi cel ce a pus această scriere-deasupra a mărturisit că nu a aflat-o pe dînsa la Evrei, ci că el a pus-o. Ca urmare, aceasta nu e proorocească, fiindcă nu se potriveşte minții Psalmului, că Proorocul vorbeşte de aşezarea a tot pămîntul, iar nu doar a celui iudaicesc. Se poate ca prin „pămînt al Proorocului" cel ce a pus scrierea-deasupra să înțeleagă şi el lumea întreagă, fiindcă toți oamenii s-au folosit de viersuirea acestuia, dar Psalmul mai-nainte vesteşte cea dintîi şi cea de a doua arătare a lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru, şi cunoştința de Dumnezeu a neamurilor şi judecata ce va să fie.

Domnul S-a împărățit, să se bucure pămîntul, veselească-se ostroave multe!

Prin acestea, mai-nainte grăieşte cea dintîi arătare a Mîntuitorului, pentru care i-a ridicat spre dănțuire şi veselie atît pe cei de uscat, cît şi pe ostroveni, că şi unii, şi alții se bucură mîngîindu-se cu nădejdea celor ce aveau să fie. Şi a zis că „va împărăți" Domnul nu pentru că atunci ar fi primit El împărăția, ci pentru că atunci a arătat-o oamenilor. Şi, ca să nu grăim tot aceleaşi, rugăm pe cei ce voiesc a învăța să citească aceasta mai cu de-amănuntul întru cele tîlcuite de noi.

2 Nor şi negură - împrejurul Lui, dreptatea şi judecata sînt îndreptarea scaunului Lui.

Prin „negură" şi prin „nor", a învățat nevederea dumnezeieştii Firi: că, precum nu poate fi văzut cel ce e acoperit cu nor şi cu negură, aşa e cu totul cu neputință a vedea Firea cea nevăzută. Însă proorocia aduce aminte că Dumnezeu-Cuvîntul este Cel ce S-a arătat în muntele Sinaiului prin nor şi prin negură. Şi ne învață că, deşi nu este cu putință a vedea dumnezeiasca Fire, totuşi putem vedea puterea Acesteia prin lucrarea ei: că i-a învățat pe oameni dreptatea, şi pe cei ce le lucrează pe toate fără de socoteală i-a deprins să petreacă cu judecată dreaptă. Pe acestea le-au săvîrşit „scaunul" şi „împărăția" Lui.

3 Foc înaintea Lui se va aprinde şi va arde împrejur pe vrăjmaşii Lui.

Acestea sînt proorociile celei de-a doua arătări. Pe acestea le-a văzut şi dumnezeiescul Daniil: „Scaunul Lui – zice – pară de foc, roatele lui – foc arzător, rîu de foc curgînd trăgea pe dinaintea lui. Mii de mii Îi slujeau Lui şi miriade de miriade stăteau înaintea Lui. Divanul s-a aşezat şi cărțile s-au deschis."

4 Strălucit-au fulgerele Lui lumii;

Două sînt lucrările focului: că are nu numai arderea, ci şi luminarea; şi pe aceasta din urmă o dobîndeşte ceata Sfinților, iar pe cealaltă cei ce au trăit întru fărădelege. Şi Însuşi Stăpînul a asemănat venirea Sa cu fulgerul, şi a zis aşa: „Precum fulgerul iese de la răsărituri şi se arată pînă la apusuri, aşa va fi şi venirea Fiului Omului."

văzut-a şi s-a clătit pămîntul.

Că cine nu se teme de acel înfricoşat divan?

5 Munții ca ceara s-au topit de la fața Domnului, de la fața Domnului a tot pămîntul.

Că nu numai cei stăpîniți, ci şi înşişi silnicii[222] şi împărații se vor topi de frică, precum ceara cînd se învecinează cu focul. Că, cu cît li s-a încredințat iconomia mai multor lucruri, cu atîta se supun sub mai multe vămi; şi, cu cît mai multă este datoria, cu atît mai mare e şi temerea.

6 Vestit-au cerurile dreptatea Lui şi au văzut toate noroadele slava Lui.

Acest lucru s-a şi făcut, şi se va mai face. Căci, cînd S-a născut Stăpînul Hristos, ceată de Îngeri, arătîndu-se, I-a adus laudă lui Dumnezeu pentru mîntuirea oamenilor şi, lăudîndu-L, strigau: „Mărire - întru cele prea-înalte lui Dumnezeu, şi pe pămînt - pace, întru oameni – bunăvoire!" Deci „ceruri" a numit Puterile cereşti, precum de multe ori îi numeşte „pămînt" pe cei ce locuiesc pe pămînt. Iar prin a loru-şi schimbare, încă şi noroadele de prin lume au văzut puterea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru, însă a doua venire îi va învăța arătat pe toți oamenii împărăția Stăpînului, şi toți vom auzi atunci cîntarea de laudă a Îngerilor.

7 Să se ruşineze toți cei ce se închină celor scobiți, cei ce se fălesc întru idolii lor!

Deci, răsărind Lumina cea adevărată, să se dea în laturi întunericul şi să se ascundă cei ce slujesc rătăcirii, să se acopere cei ce se închină idolilor!

Închinați-vă Lui, toți Îngerii Lui!

Iar Fericitul Pavel a potrivit şi proorocia aceasta Mîntuitorului, şi zice aşa întru epistolia lui către Evrei şi iarăşi cînd Îl propovăduieşte în lume pe Cel întîi-născut: „Să se închine Lui toți Îngerii lui Dumnezeu!" Şi în bună şi potrivită vreme a pus Proorocul acest stih: că, arătîndu-i pe închinătorii idolilor acoperiți de ruşine, arată şi zecile de mii nenumărate ale Îngerilor închinîndu-se Dumnezeului nostru.

8 Auzit-a, şi s-a veselit Sionul şi s-au bucurat fiicele Iudeii pentru judecățile Tale, Doamne.

„Sion" numeşte şi aici petrecerea cea bine-credincioasă, iar „fiice ale Iudeii" - bisericile de prin lume, că din Iudei îşi trăgeau neamul Apostolii Mîntuitorului, care le-au sădit şi le-au născut pe acestea. Iar martor este dumnezeiescul Pavel, trimițînd epistolă Corintenilor şi grăind arătat că: „Întru Hristos Iisus, prin Evanghelie*, v-am născut eu pe voi." Deci - de vreme ce Biserica Mîntuitorului este şi una, că întru un trup sînt toți credincioşii, şi încă iarăşi multe, că multe sînt mădularele trupului - prin „Sion" a numit adunarea cea de obşte a credincioşilor, iar prin „fiicele Iudeii" - adunările celor ce au crezut, cele de prin cetăți, cele de prin oraşe, de prin țarini şi cele de prin sate. Şi zice că şi unii, şi alții s-au umplut de veselie pentru dreptele judecăți ale Judecătorului.*

9 Că Tu, Domnul cel Preaînalt, peste tot pămîntul foarte Te-ai prea-înălțat, mai presus de toți dumnezeii.

222 cei puternici, stăpînitorii

Şi toți se bucură şi se veselesc primind cunoştința adevăratului Dumnezeu şi Împăratului şi văzînd mustrarea celor ce nu sînt dumnezei: că deşertăciunea acelora s-a mustrat, iar a Ta înălțime s-a arătat. Dar, de vreme ce nu avem noi trebuință doar de credință, ci şi de fapte bune, Proorocul e silit a aduce şi sfătuirea aceasta:

10 Cei ce iubiți pe Domnul, urîți răutatea!

Dacă vă place ce e bun, îngrețoşați-vă de cel împotrivnic, că „ce împărtăşire are lumina cu întunericul?" Iar prin ura către „răutate" a oprit toate felurile răutății.

Păzeşte Domnul sufletul cuvioşilor Săi, din mîna păcătosului va izbăvi pe dînşii.

Întorcîndu-vă de la răutate şi grijindu-vă de petrecerea cea bună şi dreaptă, veți avea purtător de grijă şi păzitor pe Domnul tuturor şi vă veți face mai înalți decît vrăjmaşii ce se scoală asupra voastră.

11 Lumină a răsărit dreptului, şi celor drepți cu inima - veselie.

Că nu toți oamenii au voit să dobîndească lumină, nici toți au primit veselia cea din credință: că Soarele Dreptății Şi-a trimis tuturor razele mîntuirii, dar sînt şi din cei ce au mijit cu ochii şi n-au voit a vedea lumina.

12 Veseliți-vă, drepților, întru Domnul, şi mărturisiți pomenirea sfințeniei Lui!

Deci, toți cei ce ați dobîndit lumina şi ați îmbrățişat soarta faptei bune, bucurați-vă şi lăudați-L pe Dumnezeu, povestind mulțimea facerilor de bine. Că „mărturisire" a numit aici mulțumirea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 97

Psalmul lui David.

Şi Psalmul acesta are aceeaşi înțelegere, că mai-nainte vesteşte amîndouă arătările Mîntuitorului. Însă mai multe povesteşte pentru cea dintîi.

Cîntați Domnului cîntare nouă,

Fiindcă propovăduieşte schimbarea lucrurilor celor vechi şi mai-nainte vesteşte oarecare petrecere nouă, după cuviință porunceşte să aducă lui Dumnezeu şi cîntare nouă.

că lucruri minunate a făcut Domnul!

Că cele făcute de Dumnezeul tuturor sînt peste fire şi prea-slăvite.

Mîntuitu-l-a pe el dreapta Lui şi brațul cel sfînt al Lui.

De multe ori am zis că „mînă" numeşte lucrarea, iar „dreaptă" – lucrarea cea bună. Şi zice că mîntuirea oamenilor este lucrarea puterii Lui. Şi, avînd nemăsurată iubire de oameni, socoteşte viața oamenilor al Său cîştig, pentru că, slobozindu-i pe dînşii de înşelăciunea idolilor şi arătîndu-le înălțimea împărății Sale, i-a împărtăşit de mîntuire. Şi a arătat mai descoperit acest lucru prin cele adăugate:

2 Cunoscută a făcut Domnul mîntuirea Sa, înaintea neamurilor a descoperit dreptatea Sa.

Tuturor oamenilor a adus apele cele mîntuitoare şi a arătat împărăția Sa cea dreaptă neamurilor.

3 Pomenit-a mila Sa lui Iacov, şi adevărul Său casei lui Israil. Văzut-au toate marginile pământului mîntuirea Dumnezeului nostru.

Foarte se aseamănă acestea cu proorociile Proorocului Isaia: că, prin acela, Dumnezeul tuturor a zis către Stăpînul Hristos: „Datu-Te-am pe Tine spre aşezămînt neamului şi spre lumină limbilor, ca să fi Tu spre mîntuire pînă la marginea pămîntului.” Că - de vreme ce Dumnezeul tuturor le-a făgăduit minunaților Patriarhi: lui Avraam, şi lui Isaac, şi lui Iacov şi dumnezeiescului David, că din sămînța lor Îl va ridica după trup pe Hristos şi că va dărui mîntuire printr-Însul tuturor oamenilor - a numit „aşezămînt” făgăduința făcută către părinți. (Iar ceilalți tălmăcitori au zis aşezămîntului „tocmeală”.) Iar „neam” al Lui, l-a numit pe Israil, fiindcă din Iudei este Hristos după trup, după cum zice Apostolul: „Deci Te-am dat pe Tine spre aşezămînt al neamului, ca să împlineşti tocmelile şi făgăduințele făcute către Iudei.” Iar „spre lumină” - nu încă Iudeilor, ci neamurilor, că acestea au dobîndit mîntuirea prin credință, fiindcă L-au mărturisit şi Îl mărturisesc pe El Dumnezeu din Dumnezeu, iar Iudeii au iubit întunericul necredinței. Aceasta a zis aici şi Fericitul David: „Pomenit-a mila Sa lui Iacov, şi adevărul Său casei lui Israil”, pentru că a împlinit făgăduințele făcute către aceia. Pentru aceea, „toate marginile pămîntului văzut-au mîntuirea Dumnezeului nostru”, că nu numai Iudeilor, ci tuturor oamenilor le-a răsărit lumina adevărului.

4 Strigați Domnului, tot pămîntul, cîntați, şi vă bucurați şi cîntați!

Deci, de vreme ce toți v-ați slobozit de amara tiranie a diavolului, aduceți lauda de biruință lui Dumnezeu, Celui ce v-a mîntuit! Şi, fiindcă strigarea este glasul celor ce biruiesc, împlinim ceea ce ni s-a poruncit, că ne-am obişnuit a aduce lui Dumnezeu lauda aceasta în vremea cea de taină, strigînd şi cîntînd, cîntînd şi lăudîndu-L şi cu toată inima bună dănțuind.

5 Cîntați Domnului în alăută şi cu glas de Psalm.

Şi este cu putință a vedea legea aceasta împlinindu-se totdeauna în biserici, pentru că întru duhovnicească alăută cîntăm dumnezeiasca laudă. Încă şi din trupurile noastre facem alăute cuvîntătoare: şi folosim dinții în loc de strune şi buzele în loc de aramă, iar limba, pornindu-se mai iute decît orice arcuş, săvîrşeşte glasul cel tocmit al măsurilor cîntecului, iar pe limbă o porneşte mintea, făcînd mutarea şi schimbarea acesteia ca un cîntăreț cu ştiință. Alăuta aceasta este mai dulce şi mai plăcută lui Dumnezeu decît cea neînsuflețită, şi martor este Însuşi Dumnezeu, strigînd către Iudei prin Proorocul: „Depărtează-ți de la Mine răsunarea cîntărilor tale, căci glasul organului tău nu-l voi auzi!”

6 Cu trîmbițe ferecate şi cu glas de trîmbiță de corn

Dumnezeiasca Scriptură *numeşte de multe ori „trîmbiță” strigarea. Aşa, Domnul zice întru* Sfințitele Evanghelii*: „Cînd faci milostenie, să nu trîmbițezi înaintea ta, precum fac fățarnicii”, în loc de: Să nu o propovăduieşti, nici să o faci arătată tuturor, ca să nu vatămi rodul iubirii de oameni prin mărirea deşartă. Deci „trîmbiță” numeşte aici învățătura prin care ne învățăm facerile de bine către noi şi deprindem legile aducătoare de folos.*

Şi „trîmbițe ferecate” le zice pe cele de aramă, iar „de corn” - pe cele făcute din coarne de dobitoace. Şi pe acestea le foloseau Iudeii, căci ei urmau umbra obiceiurilor noastre: adică - precum aceia jertfeau mielul cel necuvîntător, iar noi pe Cel mîntuitor, pe Dumnezeul cel din Dumnezeu, pe Cel ce ridică păcatul lumii – tot aşa, aceia foloseau trîmbițele cele neînsuflețite, iar noi pe cele însuflețite şi cuvîntătoare. Deci trîmbițe ale noastre sînt dumnezeieştii Apostoli, şi dumnezeieştii Prooroci şi cei ce au dobîndit darul cel dăscălesc după aceia.

strigați înaintea Împăratului, Domnului!

Aduceți lauda de biruință Împăratului şi Stăpînului tuturor!

7 Clătească-se marea şi plinirea ei, lumea şi toți cei ce locuiesc într-însa!

Iar Simmah, aşa: „Să răsune marea împreună cu plinirea ei, lumea şi toți cei ce o locuiesc pe dînsa!" Şi sfîrşitul proorociei se poate vedea cu covîrşire în cetățile cu mulți oameni, că mulțimea noroadelor celor bine-credincioase din biserici se aseamănă mării ce se învăluieşte; la fel este încă şi glasul celor ce cîntă. Iar după Cei 70, proorocescul cuvînt a arătat pornirea şi schimbarea celor ce locuiesc marea şi pămîntul, că se clatină cel ce se porneşte, şi se porneşte cel ce se schimbă şi se strămută.

8 Rîurile vor bate din palme deodată,

„Rîuri" i-a numit pe cei ce au dobîndit darul dăscălesc, care revarsă dumnezeieştile ape ca nişte rîuri. Şi a zis că bat din palme şi Îl laudă pe Dumnezeu fiindcă bătaia în palme este şi ea a celor ce biruiesc.

9 munții se vor bucura de fața Domnului, că vine, că vine să judece pămîntul!

„Munți" i-a numit aici pe cei ce au cugetul înalt, peste care s-a zidit cetatea lui Dumnezeu, că zice: „Nu poate cetatea să se ascundă, deasupra muntelui stînd"; şi: „Temeliile Lui - în munții cei sfinți." Aceştia a zis că se bucură şi se veselesc, învățîndu-se arătarea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru: că, aşteptînd răsplătirile ostenelilor, se bucură, ştiind dreptatea Judecătorului.

Judeca-va lumea întru dreptate, şi noroadele cu îndreptare.

Că arătarea cea dintîi avea multă milă, iar cea de a doua va avea dreptatea, că zice Apostolul: „Toți vom sta înaintea judecății lui Hristos, ca să-şi ia fiecare cele ce a făcut prin trup, după acelea pe care le-a lucrat, ori bine, ori rău." Încă şi Proorocul a zis aceasta: „O dată a grăit Dumnezeu, acestea două am auzit: că stăpînirea este a lui Dumnezeu şi că a Ta, Doamne, este mila, că Tu vei răsplăti fiecăruia după lucrurile lui."

TÎLCUIREA PSALMULUI 98

Psalmul lui David. Nescris deasupra la Evrei.

Psalmul acesta prooroceşte întoarcerea Iudeilor din Babilon, dar mai-nainte vesteşte şi arătarea Mîntuitorului nostru şi necredința Iudeilor.

Domnul S-a împărățit, să se mînie noroadele!

Şi Iudeii, şi Elinii înnebunesc şi turbează auzind de Împărăția Stăpînului Hristos. Încă şi cînd au dobîndit Iudeii slobozenia, crăpau toți megieşii de prin laturile de aproape, văzînd prea-slăvita lor întoarcere, care arăta puterea Celui închinat de dînşii.

Cel ce şezi pe Heruvimi, clătească-se pămîntul!

Zice: Acesta pe Care Îl propovăduim e Dumnezeu şi Domn al Puterilor celor de sus. Iar pe acest „Cel ce şezi", l-a zis vorbind ca despre oameni, căci de care şedere are trebuință Firea cea fără de trup, cea necuprinsă şi nescrisă împrejur, Care ține ocolul pămîntului şi pe cei ce locuiesc pe dînsul ca nişte lăcuste? Dar, cu toate acestea, cuvîntul închipuie că Dumnezeul tuturor Se

poartă peste Heruvimi împărăteşte, spăimîntînd şi înfricoşînd pe cei ce aud.

2 Domnul în Sion mare şi înalt este peste toate noroadele.

Şi cînd s-au întors Iudeii, şi cînd au zidit dumnezeiasca Biserică s-a arătat tuturor puterea lui Dumnezeu, dar Cel ce a răbdat Crucea S-a dovedit Stăpîn a toată lumea cu covîrşire şi mai ales cînd Sfinţiţii Apostoli au adus neamurilor mîntuitoarea propovedanie.

3 Mărturisească-se numelui Tău celui mare, că înfricoşat şi sfînt este!

Deci: Se cuvine ca toţi să Te laude, şi să povestească facerile Tale de bine şi să nu iscodească firea Ta cea negrăită, ci să aducă cinste numelui Tău, celui ce este înfricoşat şi prea-sfînt, că sfinţeşte pe cei credincioşi şi îngrozeşte pe cei necredincioşi.

4 Şi cinstea Împăratului iubeşte dreptatea.

Şi ni se cuvine să ne temem de Dînsul ca de un Împărat şi ca de Cel ce unelteşte dreptatea. Că lucrul osebit al adevăratei împărăţii este să-i ocîrmuiască pe supuşi cu dreptate, deci „cinstea Împăratului iubeşte dreptatea", adică: Faptul că iubeşte dreptatea îl face cinstit pe Împărat. Şi aceasta arată şi stihul adăugat:

Tu ai gătit îndreptările, judecata şi dreptatea întru Iacov Tu ai făcut-o.

Căci, ca un împărat drept, ai scos bună şi dreaptă hotărîre, şi l-ai slobozit pe Israil de silnicia celor ce-l robiseră şi pe neamuri din robia diavolului. Iar după cealaltă proorocie se cuvine să înţelegem aşa: Ai arătat adevărul făgăduinţei Tale, împlinind făgăduinţele făcute către strămoşii lui Israil şi dăruind mîntuirea prin sămînţa lui Avraam.

5 Înălţaţi pe Domnul Dumnezeul nostru şi vă închinaţi aşternutului picioarelor Lui, că sfînt este!

Deci: Răsplătiţi Făcătorului de bine cu ceea ce puteţi, aducîndu-I Lui cinstea cuviincioasă! Iar acest „înălţaţi" e în loc de: Propovăduiţi înălţimea Lui! Iar „aşternut al picioarelor Lui" fusese legiuită de demult Biserica din Ierusalim, iar acum bisericile de peste tot pămîntul şi marea, întru care Îi aducem închinăciunea Preasfîntului Dumnezeu.

6 Moisi şi Aaron, între preoţii Lui, şi Samuil, întru cei ce cheamă numele Lui,

Lăsîndu-i deoparte pe ceilalţi Prooroci, nu aşa prost i-a pomenit doar pe aceştia, ci învăţîndu-ne turbarea şi tirania Iudeilor asupra lor. Pentru că, în vremea lui Moisi şi a lui Aaron, s-au ispitit să răpească preoţia[223], iar în vremea lui Samuil, necinstind dumnezeiasca împărăţie, au iubit-o pe cea omenească[224]. Deci cuvîntul cel proorocesc ne învaţă că, turbîndu-se asupra Mîntuitorului şi neprimind mîntuitoarea Lui împărăţie[225], Iudeii nu săvîrşesc nimic nou, căci nebunia le era

223 „Atunci Core, fiul lui Iţhar, fiul lui Cahat, fiul lui Levi, cu Datan şi cu Abiron, fiii lui Eliab, cu On, fiul lui Felet, din seminţia lui Ruben, s-au sculat împotriva lui Moisi împreună cu două sute cincizeci de bărbaţi, căpetenii ale obştii fiilor lui Israil, oameni însemnaţi, care erau chemaţi la adunare. Adunîndu-se aceştia împotriva lui Moisi şi Aaron, le-au zis: Destul! Toată obştea şi toţi cei ce o alcătuiesc sînt sfinţi şi Domnul este între ei. Pentru ce vă socotiţi voi mai presus de adunarea Domnului?" (*Numerii*, 23:1-3). Răzvrătiţii erau din leviţi, de care Fericitul Teodorit va pomeni şi mai tîrziu.

224 E vorba de întemeierea primei împărăţii, cîrmuite de Saul, cînd Iudeii au lepădat ocîrmuirea dumnezeiască, vrînd a fi asemeni neamurilor. Pînă atunci, ei fuseseră povăţuiţi de Însuşi Stăpînul a toate, prin mijlocirea Sfinţilor Săi Prooroci Patriarhi, iar mai tîrziu prin Proorocii numiţi „Judecătorii", care erau de fapt ocîrmuitori ai întregului Israil. Ultimul dintre ei a fost Samuil. (Vezi *Cartea Judecătorilor* şi *Cartea întîi a Împăraţilor*).

225 „Şi era Vinerea Paştilor, cam la al şaselea ceas, şi a zis Pilat Iudeilor: Iată Împăratul vostru! Deci au strigat aceia: Ia-L! Ia-L! Răstigneşte-L! Pilat le-a zis: Să răstignesc pe Împăratul vostru? Arhiereii au răspuns: Nu avem

obişnuită lor de demult.

chemat-au pe Domnul, şi El i-a auzit pe dînşii.

7 În stîlp de nor grăia către dînşii,

Zice: Aveau multă îndrăzneală către Dumnezeu, că aceia Îl rugau, iar El îi auzea, şi le da cererile şi vorbea cu dînşii în priveliştea tuturor, arătîndu-Se prin nor. Apoi, ne învață că nu i-a împărtăşit cu nedreptate de acest dar:

că păzeau mărturiile Lui şi poruncile Lui pe care le-a dat lor.

Că, petrecînd ei după Lege *şi viețuind după poruncile Lui, le-a dăruit lor darul acesta.*

8 Doamne Dumnezeul nostru, Tu i-ai auzit pe ei; Dumnezeule, Tu milostiv Te-ai făcut lor

Zice: Tu eşti – o Stăpîne! – Cel propovăduit de noi, Cel ce i-ai împărtăşit pe aceia de atîta îndrăzneală şi i-ai învrednicit de multă milostivire.

şi izbîndind spre toate izvodirile lor.

Iar Simmah, aşa: „Şi izbăvitor ai fost pentru asupririle ce li se făceau lor." Că pe cei ce s-au sculat cu tiranie împotriva marelui Moisi i-a dat focului, iar pe cei ce au scăpat de văpaie i-a trimis în mormînt de vii, poruncind să se desfacă pămîntul.[226] Şi, pentru tirania lor, a arătat locul acela mormînt de sine-şi făcut, şi i-a cufundat în pămînt cu valuri prea-slăvite pe cei ce călătoriseră prin mare şi pedestriseră[227] adîncul acela[228]. Iar pe cei ce s-au sculat împotriva lui Samuil Proorocul i-a dat silniciei lui Saul şi i-a împresurat cu multe feluri de primejdii.[229]

9 Înălțați pe Domnul Dumnezeul nostru şi vă închinați în muntele cel sfînt al Lui, că sfînt este Domnul Dumnezeul nostru!

Deci, urmînd buna-credință a acestor minunați bărbați, aduceți cuviincioasa cinste lui Dumnezeu! Iar „munte sfînt", de demult se numea Sinaiul, iar acum - înălțimea cunoştinței de Dumnezeu. Că aşa a proorocit şi Isaia, şi Miheia: „În zilele cele de pe urmă, va fi arătat muntele Domnului", adică va fi arătată tuturor cunoştința de Dumnezeu. Şi dumnezeiescul Apostol îl ştie pe Sion munte gîndit, că zice: „V-ați apropiat la muntele Sion şi la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc." Deci, după cunoştința dată nouă de Dumnezeu, ni s-a poruncit să aducem Lui închinăciune „şi să-L mărturisim pe Cel ce S-a făcut om pentru noi Dumnezeu din Dumnezeu şi Unul Născut Fiu al Tatălui. Amin."

TÎLCUIREA PSALMULUI 99

împărat decît pe Cezarul" (Ioan 19:14-16).

226 „Cum a încetat el (Moisi) să spună toate cuvintele acestea, s-a desfăcut pămîntul sub aceia, şi şi-a deschis pămîntul gura sa şi i-a înghițit pe ei şi casele lor, pe toți oamenii lui Core şi toată averea; şi s-au pogorît ei cu toate cîte aveau de vii în locuința morților, i-a acoperit pămîntul şi au pierit din mijlocul obştii. Şi tot Israilul care era împrejurul lor a fugit la strigătele lor, că ziceau: Să nu ne înghită şi pe noi pămîntul! A ieşit apoi foc de la Domnul şi a mistuit pe cei două sute cincizeci de bărbați care au adus tămîie" (*Numerii*, 23:31,35). Înfricoşata pedeapsă a fost urmarea răzvrătirii leviților, pe care am amintit-o mai sus.

227 Umblaseră pe jos, pedestru.

228 Adică marea s-a desfăcut ca să nu-i înece, iar pămîntul tocmai dimpotrivă, pentru a-i cufunda.

229 Vezi *Cartea întîi a Împăraților*.

Psalmul lui David, spre mărturisire. Nescris deasupra la Evrei.

Aici, Proorocul îi cheamă pe toți oamenii spre cîntarea de laudă, poruncindu-le să cinstească prin toate pe Dumnezeu Mîntuitorul.

Strigați Domnului, tot pămîntul,

Toți oamenii, aduceți lui Dumnezeu lauda de biruință! Că „pămînt" îi numeşte pe oamenii ce locuiesc pe pămînt.

slujiți Domnului întru veselie,

Că împărăția lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru nu e ca tirania cea amară a diavolului, ci stăpînia Lui este blîndă şi iubitoare de oameni. Deci apropiați-vă la slujba Lui bucurîndu-vă!

intrați înaintea Lui întru bucurie!

Iar Simmah a zis; „cu bună cuvîntare", şi Achila: „întru laudă", că lauda este a acelora ce se bucură şi se veselesc.

2 Cunoaşteți că El este Dumnezeul nostru,

Că, deşi a voit a Se face om, Iubitorul de oameni a rămas de-a pururea Dumnezeu. Şi zice: Prin înseşi lucrurile învățați-vă că Cel ce este Stăpînul nostru este Dumnezeul tuturor! Şi sfînțita ceată a Apostolilor aducea neamurilor aceste învățături, după cum ne-a învățat istoria Faptelor.

El ne-a făcut pe noi, şi nu noi.

Că nu ne-am făcut ziditori ai noştri noi înşine, ci de Dînsul ne-am zidit. Aşa i-a învățat Fericitul Pavel pe Atenieni: „Dumnezeu, Cel ce a făcut lumea şi toate cele dintru dînsa, Acesta fiind Domn al cerului şi al pămîntului, nu locuieşte în biserici făcute de mîini, nici nu Se slujeşte de mîini omeneşti ca şi cum ar avea trebuință de ceva, că El a dat tuturor viață, şi suflare şi toate, şi a făcut dintr-un sînge tot neamul omenesc, ca să locuiască peste toată fața pămîntului." Aceasta ne învață şi Proorocul aici: „El ne-a făcut pe noi, şi nu noi." Iar Simmah, aşa: „El ne-a făcut pe noi, cei ce nu eram."

Iar noi - norodul Lui şi oile păşunii Lui.

Prin acestea a arătat nu numai stăpînirea, ci şi purtarea de grijă, că nu este numai Stăpînul al nostru, ci şi Păstorul care ne aduce buna păşune, iar noi sîntem „norodul Lui" ca al unui împărat, şi „oi" ca ale unui păstor.

3 Intrați în porțile Lui întru mărturisire, în curțile Lui întru laude!

„Porți ale Lui" şi „curți ale Lui" numeşte bisericile, că acestea ne-au dat intrarea către Dînsul, întru care se cuvine a povesti dumnezeieştile şi mîntuitoarele Lui lucrări şi a-I aduce cîntarea de mulțumită ca pe un dar.

4 Mărturisiți-vă Lui, lăudați numele Lui! Că este bun Domnul, în veac este mila Lui, şi pînă în neam şi în neam adevărul Lui!

Căci cum nu este cu dreptate a-L lăuda pe Cel ce a avut negrăită iubire de oameni şi a pus sfîrşit făgăduințelor celor bune? Că cele ce s-au făgăduit în vremile neamului strămoşilor noştri, pe acestea le-a împlinit în vremea neamului nostru, „prin Cruce şi prin moarte făcînd mîntuirea noastră. Amin."

TÎLCUIREA PSALMULUI 100

Psalmul lui David.

Unele din pre-scrieri au aşa: „întru a patra a Sîmbetelor”, dar nici la Evreu*, nici la ceilalți tălmăcitori, nici la Cei 70 nu am aflat această adăugire. Iar Psalmul are pricina că Iosia împăratul a surpat din temelii toate capiştile idoleşti, i-a ucis pe popii acestora şi a povățuit norodul către buna-credință mai dinainte. Şi nu s-a grijit numai de sănătatea dogmelor, ci s-a sîrguit şi pentru isprăvile faptei bune, judecînd cu dreptate, cinstind dreptatea, izbîndind celor nedreptățiți, muncindu-i pe asupritori, purtînd grijă de folosul celor ce împreună-locuiau. Văzîndu-le pe acestea de departe, Fericitul David a scris Psalmul de față povestind fapta bună a aceluia şi înainte-punînd tuturor oamenilor chipurile desăvîrşirii.*

Milă şi judecată voi cînta Ție, Doamne.

Că - de vreme ce pe cei nedreptățiți îi miluia, iar pe cei ce făceau nedreptăți îi pedepsea - minunatul Iosia a numit povestirea acelor fapte laudă a milei şi a judecății.

2 Cînta-voi şi voi merge cu pricepere în cale fără prihană.

Iar Simmah, aşa: „Viersui-voi şi pricepe-voi calea cea fără de prihană.” Calea fără prihană şi plăcută lui Dumnezeu, pe care am văzut-o prin darul Duhului, pe aceasta o voi spori acum prin cîntarea de laudă.

Cînd vei veni către mine?

Că atîta curăție a cîştigat bărbatul acesta minunat, cît a strigat către Dumnezeu cu îndrăzneală: „Cînd vei veni către mine?”, în loc de: „Ți-am gătit cum se cuvine palaturile împărăteşti, doresc de venirea Ta – o Stăpîne! Voiesc arătarea Ta, dă-mi dară lucrul cel dorit!

Umblat-am întru nerăutatea inimii mele în mijlocul casei mele.

Cu prostime am trăit, nu am fost fățarnic, nu mă arătam altul cu cei din afară, iar în casă să le fac pe cele împotrivnice, ci cele ascunse ale mele se uneau şi se potriveau cu cele arătate.

3 Nu am pus înaintea ochilor mei lucru fără de lege,

Nu uram numai faptele cele nelegiuite, ci lepădam şi aducerile lor în minte, mai înainte de toate gîndul meu tocmindu-l şi îndreptîndu-l.

pe cei ce făceau călcări de lege i-am urît.

Mă întorceam încă şi de la cei ce defăimau dumnezeiştile Tale legi.

4 Nu s-a lipit de mine inima îndărătnică,

Prieteni îmi erau cei ce cinsteau dreptatea, iar pe cei ce voiau cele împotrivnice şi nu voiau să aibă gîndul cel drept, îi țineam departe de adunările mele.

pe cel ce se abate de la mine, pe cel rău, nu-l cunoşteam.

Şi - dacă cineva din cei ce erau împreună cu mine, care săvîrşea răutatea, ar fi voit să se depărteze de împreunarea mea - nu socoteam despărțire o astfel de despărțire, aşa de lesne era foarte defăimat mie cel ce alegea răutatea.

5 Pe cel ce clevetea pe ascuns pe vecinul său, pe acesta îl goneam.

Şi pîrile făcute în taină nu le primeam, ci îi goneam pe cei ce se ispiteau a unelti acest lucru.

Cu cel mîndru cu ochiul şi cu cel nesăţios la inimă, cu acesta nu mîncam.

Nici pe cei mîndri şi lacomi nu îi făceam împreună-meseni.

6 Ochii mei - peste credincioşii pămîntului, ca să şadă ei împreună cu mine.

Şi de soboarele mele şi de sfatul meu se împărtăşeau cei ce erau împodobiţi cu credinţa şi care demult le socoteau vrednice pe cele dumnezeieşti.

Cel ce umbla în cale fără prihană, acesta îmi slujea.

Făceam multă purtare de grijă nu numai de prieteni şi de sfetnici, ci şi de slujitorii mei, că foloseam slujitori pe cei ce se îngrijeau de fapta bună şi erau izbăviţi de răutate.

7 Nu va locui în mijlocul casei mele cel ce face mîndrie,

Şi nu voiam a-l avea împreună-locuitor în casa mea pe nici unul din cei ce foloseau trecerea cu vederea şi nebăgarea de seamă.

cel ce grăia nedreptăţi nu s-a îndreptat înaintea ochilor mei.

Şi, dacă cineva m-ar fi sfătuit sau ar fi cerut lucruri nedrepte, se ducea împiedicîndu-se de al său scop, că aveam sîrguinţă a-mi astupa urechile de către cei ce voiau să clevetească.

8 În dimineţi am ucis pe toţi păcătoşii pămîntului, ca să pierd din cetatea Domnului pe toţi cei ce lucrează fărădelege.

Ne-am învăţat arătat acest lucru din istorie, că i-a dat la moarte pe toţi popii rău-credincioşi şi a curăţat cetatea cea sfinţită. Iar „dimineaţă" numeşte începutul împărăţiei lui, căci ca o dimineaţă a răsărit el cu dreptatea cuvenită şi care lumina. Iar cel ce voieşte cu de-adinsul să ştie fapta bună a bărbatului o va afla pe aceasta întru A doua istorie a Paralipomenilor *şi întru* A patra a Împăraţilor*. „Deci sîrguiască-se fiecare a se face următor al bărbatului acestuia, ca să se împărtăşească de îndrăzneala sa înaintea lui Hristos. Amin."*

TÎLCUIREA PSALMULUI 101

Rugăciunea săracului cînd se va mîhni şi înaintea Domnului îşi va vărsa rugăciunea sa.

Psalmul acesta are proorocii ale ticăloşiei norodului Iudeilor în Babilon şi ale întoarcerii de acolo, dar totodată mai-nainte vesteşte chemarea şi mîntuirea neamurilor. Şi se potriveşte încă oricui se luptă cu oarecari primejdii şi se roagă a dobîndi dumnezeiescul ajutor, că „sărac" numeşte pe cel ce are trebuinţă de dumnezeiasca purtare de grijă.

Doamne, auzi rugăciunea mea, şi strigarea mea la Tine să fie!

Primeşte rugăciunea mea – o Stăpîne! – şi dă-i ajutorul Tău celui ce se roagă cu jale! Pentru că Simmah a numit „strigarea" „tînguire".

2 Să nu întorci faţa Ta de la mine,

Milostiv fă-Te mie, şi dezleagă şi lasă mînierea cea de asupra mea!

ori în ce zi mă necăjesc, pleacă urechea Ta către mine, ori în ce zi Te voi chema, degrabă

auzi-mă!

Şi graiurile acestea ale Psalmului arată că proorocia este povestirea lucrurilor ce aveau să fie, iar nu a celor făcute. Că – de vreme ce norodul era întru multă bună-norocire şi strălucire întru împărăția dumnezeiescului David – după cuviință Proorocul aduce rugăciunea folosind fața acelora, şi se roagă a dobîndi dumnezeiasca Pronie cînd ar fi venit vremea acestui lucru.

3 Că au lipsit ca fumul zilele mele, şi oasele mele ca o uscăciune s-au uscat.

De aici, povesteşte ca pe nişte făcute primejdiile ce aveau să fie, după a lor osebire, şi zice că vremea vieții lui s-a cheltuit precum fumul şi trupul lui s-a făcut tăciune uscat de mîhnire, ars ca de oarecare năpădire a focului. Că aşa a tălmăcit şi Achila: „Şi oasele mele s-au ars şi s-au pîrlit ca o ardere."

4 Rănitu-m-am ca iarba şi s-a uscat inima mea,

Că încă şi asemenea ierbii m-am stins şi am pierdut floarea mai dinainte.

că am uitat a mînca pîinea mea.

5 De glasul suspinului meu, s-a lipit osul meu de carnea mea.

Că am lepădat pofta a toată hrana şi m-am golit desăvîrşit de buna pătimire mai dinainte, fiindcă, topindu-se de mîhnire, trupul meu s-a cheltuit de tot şi pe oasele goale am numai pielea singură. „Iar pîinea sufletului nostru este cuvîntul lui Dumnezeu: că, precum pîinea materialnică hrăneşte trupul, aşa şi cuvîntul cel din cer ființa sufletului. Şi aceasta este pîinea de care Hristos, dînd rugăciunea Apostolilor, zicea: «Pîinea noastră cea de-a pururea dă-ne-o nouă astăzi!» Deci această pîine a uitat a o mînca, adică a o lucra, că mîncarea pîinii celei gîndite este totodată lucrarea ei. Şi Domnul arată aceasta, cînd zice Apostolilor Săi: «Lucrați nu mîncarea care piere, ci care rămîne întru viața veşnică!» Inima celui ce nu mănîncă această pîine se usucă, rănindu-se ca iarba. Şi cum se răneşte şi se usucă iarba? Cînd ploaia nu se sloboade peste dînsa. La fel şi inima, cînd va boli cu lipsa cuvîntului lui Dumnezeu, atunci se răneşte şi se usucă, neputînd să odrăslească floarea faptei bune."

6 Asemănatu-m-am cu pelicanul de pustie, făcutu-m-am ca şi corbul de noapte în casă nelocuită.

7 Privegheat-am şi m-am făcut ca o pasăre ce stă singură pe casă.

Vrînd să arate primejdiile, foloseşte multe asemănări potrivite, şi prin păsările zise arată frica şi pustiirea de Purtătorul de grijă. Că pasărea, de îngrijire, goneşte de la dînsa somnul, iar corbul de noapte, fugind de casele locuite, aleargă către cele pustii şi părăsite. Căci, în loc de „case nelocuite", Simmah a zis: „surpături". Tot aşa, şi pelicanul petrece în pustietăți.

8 Toată ziua mă ocărau vrăjmaşii mei, şi cei ce mă lăudau asupra mea se jurau.

Cu totul de rîs m-am făcut vrăjmaşilor mei. Şi eu, cel ce oarecînd eram dorit şi strălucit, acum m-am făcut jurămînt celor ce altădată mă lăudau, că asupra primejdiilor mele se jurau, zicînd: „Să nu pătimesc cele cumplite pe care le-a pătimit acela!"

9 Că cenuşa ca pîinea am mîncat-o, şi băutura mea cu plîngere am mestecat-o

10 din pricina urgiei Tale şi a mîniei Tale.

Pe acestea le-a zis şi Psalmul 79: „Ne vei hrăni pe noi cu pîine de lacrimi şi ne vei adăpa cu lacrimi întru măsură." Iar prin acestea arată covîrşirea chinuirii, că, dacă vremea hranei era plină

de chin, cu atît mai mult cealaltă vreme nu era slobodă de acesta. Şi – zice – sînt împresurat cu relele acestea, căci Tu – o Stăpîne! – Ți-ai pornit urgia asupra mea.

Că, înălțîndu-mă, m-ai surpat.

Că, înalt şi strălucit arătîndu-mă pe mine înaintea tuturor, de năprasnă m-ai lepădat. Fiindcă pe acest „m-ai surpat” l-a pus din metafora celor ce se ridică la oarece înălțime şi se trîntesc de pămînt.

11 Zilele mele ca umbra s-au plecat, şi eu ca iarba m-am uscat.

Mă aflu – zice – chiar lîngă apusurile vieții, şi mă asemăn umbrei ce se pleacă şi de aici se sfîrşeşte, şi am urmat uscăciunea ierbii, care cheamă mîinile secerătorilor.

12 Iar Tu, Doamne, în veac rămîi, şi pomenirea Ta în neam şi în neam.

Ci eu am şi firea într-acest fel, şi încă m-am înjugat cu atîtea primejdii, iar Tu, fiind de-a pururea vecuitor şi veşnic, mi-ai fi dat cu lesnire oarecare schimbare a relelor de față. Că aceasta o şi adaugă:

13 Tu, sculîndu-Te, vei milui Sionul, că vremea este a Te milostivi spre dînsul, că a venit vremea.

Zice: Dă primejdiei schimbarea spre bine, că vremea cere mila! Şi însemnează prin aceasta sfîrşitul pedepsei hotărîte întru şaptezeci de ani. Aşa se roagă şi minunatul Daniil, după ce numără vremea robiei. Cu acestea împreună-glăsuiesc şi graiurile cîntării de laudă celei duhovniceşti, „că vremea este a Te milostivi spre dînsul, că a venit vremea.”

14 Că bine au voit robii Tăi, de pietrele lui şi de țărîna lui le va fi milă.

Că Sionul ne este nouă întreit dorit, măcar de este şi foarte pustiu, şi vrednice de iubit ne sînt şi pietrele cele risipite, iar pomenirea țărînei celei făcute din surpare trezeşte întru noi milostivirea,

15 Şi se vor teme neamurile de numele Domnului, şi toți împărații pămîntului de mărirea Ta.

Că, văzînd întoarcerea noastră şi zidirea cetății, cei ce au văzut primejdiile noastre mai dinainte - şi împărații, şi stăpînitorii, şi supuşii - se vor minuna toți de puterea Ta şi, temîndu-se, vor crede că numai Tu eşti Dumnezeu. Însă acest lucru s-a făcut cu adevărat doar după înomenirea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru. Că, după chemarea înapoi a Iudeilor din Babilon, locuitorii de prin prejur s-au minunat, ce-i drept, de lucrul făcut, dar erau atît de departe de a crede Dumnezeului tuturor, că au ridicat deodată războiul asupra lor. Ci aici cuvîntul mai-nainte vesteşte schimbarea tuturor neamurilor şi a împăraților, dintru care, pe unele le vedem făcute, iar pe altele le nădăjduim că vor fi, fiindcă zice dumnezeiescul Apostol că „încă nu le vedem pe toate supuse Lui”, învățîndu-ne totodată că „Lui se va pleca tot genunchiul, şi al celor cereşti, şi al celor pămînteşti, şi al celor dedesubt.”

16 Că va zidi Domnul Sionul şi Se va arăta întru mărirea Sa.

Că – de vreme ce aceia care nu cunoşteau dumnezeieştile iconomii socoteau robia Iudeilor şi pustiirea Ierusalimului neputință a lui Dumnezeu – după cuviință a numit înnoirea cetății „mărire a lui Dumnezeu”, în loc de: După ce va zidi iarăşi Sionul, toți vor vedea pe Dumnezeul tuturor întru slava dinainte.

17 Căutat-a spre rugăciunea celor smeriți, şi n-a defăimat cererea lor.

Că nu i-a defăimat ca pe nişte robi şi supuşi, ci le-a primit rugăciunea şi le-a dat slobozenia.

18 Să se scrie aceasta întru neamul ce vine, şi norodul ce se zideşte va lăuda pe Domnul.

Zice: Vom scrie în carte şi această facere de bine, întru de-a pururea pomenire, ca şi cei ce vor fi să învețe a Ta iubire de oameni. Iar „norod ce se zideşte" îl numeşte pe cel adunat din neamuri, pentru care zice şi Fericitul Pavel: „... de este întru Hristos oarecare zidire nouă." Încă şi însuşi dumnezeiescul David a zis în Psalmul 21: „Vestise-va Domnului neamul ce vine, şi vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naşte, pe care l-a făcut Domnul." Norodul acesta, care este învățat şi cele vechi, şi cele noi, trimite Mîntuitorului Dumnezeu lauda cea cuviincioasă.

19 Că a privit dintru înălțimea cea sfîntă a Lui Domnul, din cer pe pămînt a căutat,
20 să audă suspinul celor ferecați şi să dezlege pe fiii celor omorîți,
21 ca să vestească în Sion numele Domnului şi lauda Lui în Ierusalim,

Că, privindu-le şi ocîrmuindu-le pe toate, Dumnezeul tuturor i-a auzit pe cei ce se tînguiau, şi a scos şi a dat hotărîrea slobozeniei, poruncind să-i întoarcă pe cei ferecați în locul celor ucişi, ca să zidească cetatea strămoşească şi întru aceea să aducă lui Dumnezeu slujba Legii*, după obicei.*

22 cînd se vor aduna noroadele împreună şi împărații ca să slujească Domnului.
23 Zis-am Lui în calea tăriei Lui: Împuținarea zilelor mele vesteşte-o mie, să nu mă iei întru înjumătățirea zilelor mele;

Cînd – zice – vom dobîndi întoarcerea, se vor aduna noroade şi împărați, minunîndu-se de puterea Ta. Deci atunci vom avea atîta veselie, cît vom ruga bunătatea Ta să ne dăruieşti adăugire de ani şi să nu ne dăm morții înjumătățindu-se vremea noastră. Iar „cale a tăriei" numeşte întoarcerea dăruită prin puterea lui Dumnezeu.

în neamul neamurilor - anii Tăi.

Că Tu ai ființă nemărginită, şi lesne Îți este să le dai şi altora viață îndelungată.

24 Întru început Tu, Doamne, pămîntul ai întemeiat, şi lucrurile mîinilor Tale sînt cerurile.
25 Acelea vor pieri, iar Tu rămîi.

Că ce-Ți este Ție cu neputință, Ziditorului tuturor? Tu i-ai dat pămîntului pe „a fi"; nefiind cerurile, Tu le-ai făcut; şi, cînd acestea se vor schimba, Tu vei avea firea neschimbată. Însă, pomenind stihiile cele cuprinzătoare, L-a arătat pe El făcător şi al tuturor celorlalte.

Şi toate ca o haină se vor învechi, şi ca o îmbrăcăminte le vei înfăşura, şi se vor schimba,

Iar Simmah, aşa: „Şi toate ca o haină se vor învechi, şi ca o îmbrăcăminte le vei schimba, şi se vor preface." Că toate cele văzute vor îmbătrîni şi vor urma învechirea hainelor, iar Tu le vei schimba, şi le vei înnoi pe dînsele şi le vei face nestricăcioase în loc de stricăcioase. Aceasta a zis-o şi dumnezeiescul Apostol: „Însăşi zidirea se va slobozi din robia stricăciunii spre slobozenia slavei fiilor lui Dumnezeu."

26 iar Tu tot acelaşi eşti, şi anii Tăi nu se vor împuțina.

Deci - o Stăpîne! - precum voieşti strămuți zidirea, iar Tu ai firea neschimbată şi mai presus decît strămutarea. Întru Epistola către Evrei*, dumnezeiescul Apostol le-a spus pe acestea vorbind despre osebirea Fiului, însă întru Fiul vedem pe Tatăl: că, cele pe care le face Acela, şi Fiul le*

face de asemenea şi întru amîndoi se cunoaşte aceeaşimea[230] firii, că una ştim a fi lucrarea Treimii.

27 Fiii robilor Tăi îl vor locui, şi sămînța lor în veac se va îndrepta.

Iar Simmah a pus: „va rămîne". Şi însemnează că cei ce s-au izbăvit de robie vor locui Ierusalimul, iar sămînța dintru dînşii va rămîne în veac. Pentru sămînța aceasta a zis şi dumnezeiescul Apostol: „... pînă cînd va veni sămînța care s-a făgăduit. Iar făgăduințele s-au zis lui Avraam şi sămînței lui. Nu zice «şi sămînțelor lui», ca pentru multe, ci ca pentru una: «şi sămînței tale», care este Hristos." Sămînța aceasta va rămîne în veac, căci are pe „a fi"[231] unit împreună cu Dumnezeu-Cuvîntul şi nepieritor, dăruind viață celor ce cred, după însuşi glasul Domnului: „Cel ce mănîncă trupul Meu şi bea sîngele Meu va fi viu în veac."

TÎLCUIREA PSALMULUI 102

Psalmul lui David.

Se pare că Psalmul acesta e următor celui mai dinainte, avînd aceeaşi pricină. Că întru acela, tînguind primejdiile din Babilon, Îl rugau pe Dumnezeu să le dăruiască întoarcerea; iar aici, dobîndind cele cerute, laudă pe Făcătorul de bine. Iar eu socotesc că tuturor oamenilor li se potriveşte cîntarea aceasta de laudă, fiindcă au fost izbăviți de o mai amară robie şi învredniciți de o mai mare slobozenie. Iar înțelegerea graiurilor va arăta că mai vîrtos pricina aceasta e mai adevărată decît cea dintîi.

Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul şi, toate cele din lăuntrul meu, numele cel sfînt al Lui!

Cei ce se află cu bună cunoştință şi cu mulțumită către dumnezeieştile daruri se deşteaptă către cîntarea de laudă, răsplătindu-I Făcătorului de bine cu cele după putere; şi pururea este cu putință a-L lăuda şi a purta neuitate întru pomenire facerile de bine. Aceştia curăță „toate cele din lăuntru" şi tot gîndul îl pornesc spre dumnezeiasca laudă. Că „cele din lăuntru" a numit gîndurile, şi aducerile aminte şi toate mişcările sufletului.

2 Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul şi nu uita toate răsplătirile Lui!

Sufletul se învață iarăşi pe sine a se deştepta, şi a goni norul uitării şi a înnoi pomenirea facerilor de bine, căci, în loc de „răsplătiri", Simmah a zis: „faceri de bine." Apoi, le povesteşte pe acestea cu de-amănuntul:

3 Pe Cel ce curățeşte toate fărădelegile tale, pe Cel ce vindecă toate bolile tale;

Că Acesta ți-a dăruit lăsarea păcatelor tale, Acesta ți-a hărăzit vindecarea patimilor tale. Pe acestea le-a dobîndit slăbănogul, că a auzit deodată: „Lasă-ți-se păcatele tale, şi ridică-ți patul tău şi te du în casa ta!" Aşa a dobîndit lăsarea păcatelor muierea cea păcătoasă; aşa, tîlharul; aşa, vameşii; aşa, toți cei ce au crezut.

4 pe Cel ce izbăveşte din stricăciune viața ta;

---

230 „identitatea"

231 Fericitul Teodorit arată încă o dată, împotriva ereticilor monofiziți, că Mîntuitorul S-a înălțat la cer şi stă pe Scaunul slavei cu trupul Său cel omenesc, dar prefăcut prin Înviere, trup pe care l-a arătat Apostolilor şi pe care Toma chiar l-a atins cu mîna, trup pe care îl aduce ca jertfă la fiecare Sfîntă Liturghie.

Pe cei duşi în Babilon i-a slobozit de robie, dar nu i-a izbăvit de viaţa cea stricăcioasă, iar nouă ne-a dăruit nădejdile învierii, şi ne-a dat arvuna Duhului şi ne-a îmbrăcat cu haina nestricăciunii.

pe Cel ce te încununează cu milă şi cu îndurări;

„Cu darul sînteţi mîntuiţi - după cum zice dumnezeiescul Apostol - şi acest lucru nu de la noi: al lui Dumnezeu este darul, ca să nu se fălească cineva." Şi iarăşi: „Hristos Iisus a venit în lume ca să-i mîntuiască pe păcătoşi, dintru care cel dintîi sînt eu, şi pentru aceasta m-a miluit, ca întru mine întîi să-Şi arate Hristos Iisus toată îndelunga-răbdare a Sa, spre închipuirea celor ce vor vrea să creadă întru Dînsul întru viaţa cea veşnică." Deci a darului şi a iubirii de oameni este cununa. Aşa strigă şi dumnezeiescul Isaia de către faţa miresei: „Să se bucure sufletul meu de Domnul, că m-a îmbrăcat în haina mîntuirii şi m-a înfăşurat cu veşmîntul veseliei, ca unui mire mi-a pus mie coroană şi ca pe o mireasă m-a împodobit cu podoabă." Şi, după puţine: „Şi vei fi cunună a frumuseţii în mîna Domnului, şi coroana împărăţiei în mîna Dumnezeului tău." Şi acestea toate sînt zestre şi daruri ale mirelui, că mireasa a adus numai credinţa[232]*.*

5 pe Cel ce umple de bunătăţi pofta ta.

Bine a adăugat pe acest „de bunătăţi", fiindcă este şi poftă mincinoasă, pe care dumnezeiasca Lege *o opreşte, iar poftele cele bune Stăpînul le împlineşte, că zice: „Cereţi, şi se va da vouă; căutaţi, şi veţi afla; bateţi, şi se va deschide vouă! Că tot cel ce cere va lua, şi cel ce caută va afla şi celui ce bate i se va deschide." Şi: „Căutaţi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, şi acestea toate cu prisosinţă se vor adăuga vouă."*

Înnoi-se-vor ca ale vulturului tinereţile tale.

Stăpînul ne-a dăruit această înnoire prin Preasfîntul Botez şi, răzuind bătrîneţele păcatului, ne-a făcut iarăşi tineri. Împreună-glăsuiesc cu acestea şi cele zise de Dumnezeu prin Isaia Proorocul: „Iar cei ce Mă aşteaptă pe Mine vor înnoi vîrtutea lor, înaripa-se-vor ca vulturii." Că – de vreme ce, zidindu-ne, am primit dumnezeieştile şi împărăteştile însuşiri, pe care apoi le-am înnegrit şi le-am stricat cu meşteşugirile de tot felul ale păcatului – proorocescul cuvînt ne făgăduieşte cîştigarea împărăţiei de a doua oară. Că vulturul este pasăre împărătească şi lui îi este încredinţată împărăţia zburătoarelor. Ne învaţă pe noi încă şi chipul dumnezeiescului belşug:

6 Cel ce face milostenie, Domnul, şi judecată tuturor celor ce li se face strîmbătate

Că nu ne-a mîntuit pentru dreptăţile pe care le-am făcut - după cum zice Apostolul - ci după multă mila Lui, prin baia naşterii de a doua oară şi prin înnoirea Duhului Sfînt. Şi, văzîndu-ne pe noi nedreptăţiţi de vrăjmaşul adevărului, ne-a deschis izvoarele milostivirii, iar asupra aceluia a scos hotărîrea cea dreaptă.

7 cunoscute a făcut căile Sale lui Moisi, fiilor lui Israil – voile Sale.

Şi nu a săvîrşit mîntuirea aceasta din căinţă, ci de demult mai-nainte le-a vestit pe acestea prin Prooroci şi, prin dumnezeiescul Moisi, a zugrăvit umbrit mîntuirea noastră: marea a primit închipuirea Preasfîntului Botez, piatra s-a arătat umbră a izvoarelor celor nemuritoare, iar mana era icoană a hranei celei cereşti. Şi celelalte încă, pentru ca să nu le povestesc pe fiecare, este cu putinţă a le afla la aceia.

8 Îndurat şi milostiv este Domnul, îndelung-răbdător şi mult-milostiv.

232 „Mirele" şi „mireasa": Hristos şi sufletul omului.

Iar pricina bunătăților acestora – zice – este adîncul dumnezeieştii bunătăți, mila cea nemăsurată, noianul iubirii de oameni.

9 Nu pînă în sfîrşit Se va iuți, nici în veac Se va mînia.

10 Nu după păcatele noastre ne-a făcut nouă, nici după fărădelegile noastre ne-a răsplătit nouă,

Nu a răbdat să măsoare pedeapsa cu păcatele noastre, nici să-Şi întindă mînierea asupra noastră mai multă vreme.

11 că după înălțimea cerului de la pămînt a întărit Domnul mila Sa spre cei ce se tem de Dînsul.

12 Pe cît sînt de departe răsăriturile de apusuri depărtat-a de la noi fărădelegile noastre.

De ar fi aflat depărtări încă şi mai lungi decît acestea, le-ar fi adus negreşit şi pe ele în mijloc, sîrguindu-se a arăta nemărginirea dumnezeieştii bunătăți. Dar gîndul omenesc n-a aflat nici măsură mai înaltă decît cerul, nici depărtare mai lungă decît mijlocul serii şi al răsăritului.

13 În ce chip miluieşte tatăl pe fii a miluit Domnul pe cei ce se tem de Dînsul,

Ziditor şi Făcător fiind, a urmat bunătatea tatălui şi a arătat împrejurul robilor aceeaşi dragoste pe care o are tatăl pentru copii.

14 că El a cunoscut zidirea noastră, adusu-Şi-a aminte că țărînă sîntem.

Că Ziditorul ştie neputința firii noastre, ştie şi de unde ne-am zidit, şi unde ne vom duce iarăşi.

15 Omul – ca iarba, zilele lui – ca floarea cîmpului, aşa va înflori.

Nu ne-am deosebit cu nimic de iarbă şi de floarea care în vremea verii a înflorit, iar după puțin se veştejeşte şi piere.

16 Că duh a trecut într-însul, şi nu va mai fi şi nu se va mai cunoaşte încă locul său.

Iar Simmah, aşa: „Că duh a trecut printr-însul, apoi n-a mai fost.” „Duh” numeşte sufletul, care, fiind de față, trupul viază şi lucrează; iar zburînd sufletul, trupul se stinge şi se strică, încît nici chipurile mai dinainte nu se cunosc, nici se cunoaşte că acest trup a fost al cutăruia, iar acela al cutăruia. Şi, dacă s-ar pleca în mormînt, cineva ar putea vedea mai cu de-amănuntul acest lucru, că toate asemenea se fac cheltuire a stricăciunii şi nu păzesc chipurile mai dinainte.

17 Iar mila Domnului - din veac şi pînă în veac spre cei ce se tem de Dînsul, şi dreptatea Lui spre fiii fiilor,

18 spre cei ce păzesc aşezămîntul Lui şi îşi aduc aminte de poruncile Lui, ca să le facă pe ele.

Deci aşa de stricăcioasă este firea, iar dumnezeiasca iubire de oameni îi dăruieşte să trăiască veacul cel lung, şi păzeşte pînă la strănepoți răsplătirea dreptății datorată strămoşilor. Aşa, lui Iehu[233] i-a păzit împărăția pînă la al patrulea neam, măcar că el n-a păzit buna-credință desăvîrşită, ci numai întru începutul împărăției a arătat rîvna. Aşa, a păzit nestinsă scînteia neamului dumnezeiescului David, şi mai ales cînd odrăslise multe păgînătăți. Şi – zice – mila aceasta o va dărui celor ce păzesc aşezămîntul Lui, şi nu aşa prost celor ce îşi aduc aminte de poruncile Lui, ci acelora care adaugă lîngă cuvinte şi lucrurile şi îşi îndreptează a loru-şi viață împlinindu-le.

233 Vezi *Cartea a patra a Împăraților*, capitolul 10:30, 31.

19 Domnul în cer a gătit scaunul Său, şi împărăția Lui pe toți stăpîneşte.

Acest stih se aseamănă celor zise întru alt Psalm: „Cel ce întru cele înalte locuieşte, şi peste cele smerite priveşte." Că şi aici cuvîntul proorocesc ne învață că Dumnezeul tuturor are scaunul Său în cer, dar priveşte şi ocîrmuieşte zidirea, ca Cel ce este Ziditor, şi Împărat şi Stăpîn al tuturor.

20 Binecuvîntați pe Domnul, toți Îngerii Lui, cei puternici la vîrtute, care faceți cuvîntul Lui, ca să audă glasul cuvintelor Lui!

După cuviință a chemat Puterile nevăzute spre împărtăşirea cîntării de laudă, că firea omenească nu ajunge să Te laude după vrednicie pe Tine, Făcătorul de bine, iar firile cele fără de trupuri şi sfinte, avînd viața slobodă de patimi, sînt puternice a împlini dumnezeieştile porunci.

21 Binecuvîntați pe Domnul, toate Puterile Lui, slujitorii Lui, care faceți voia Lui!

Multe şi felurite sînt cetele şi rînduielile celor cereşti: că sînt Începătorii, şi Stăpînii, şi Scaune, şi Domnii, şi Serafimi, şi Heruvimi şi alte nume nouă necunoscute, după cum zice dumnezeiescul Apostol. Însă proorocescul cuvînt le-a cuprins pe toate prin aceste două nume: că „Îngeri" i-a numit ca pe cei ce slujesc dumnezeieştilor porunci şi petrec dumnezeieştile cuvinte către oameni, iar „Puteri" – ca pe cele ce sînt puternice să facă lucrul poruncit, luîndu-şi vîrtutea în fire de la Cel ce le-a făcut.

22 Binecuvîntați pe Domnul, toate lucrurile Lui, în tot locul stăpînirii Lui,

Nici acest stih nu se potriveşte Iudeilor: că aceia, poruncindu-li-se de către cei ce-i luaseră în robie a cînta din cîntările Sionului, au zis, după Lege*: „Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?"; iar nouă, dumnezeiescul Apostol ne porunceşte să ridicăm mîini cuvioase rugîndu-ne în tot locul. Aceasta a zis şi Stăpînul Hristos către Samarineanca: „Amin. Amin. Zic ție - o, muiere! - că vine ceasul, şi acum este, cînd nici în locul acesta, nici în Ierusalim nu se vor închina Tatălui, că duh este Dumnezeu, şi cei ce se închină Lui se cuvine să se închine cu duhul şi cu adevărul."*

binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!

Sfîrşitul împreună-glăsuieşte cu începutul: că, după ce a chemat spre împărtăşirea cîntării de laudă ființele cele gîndite, ne învață şi pe noi că e cu putință a-L cinsti pe Făcătorul şi a-I aduce lauda de mulțumită deopotrivă măsurată cu puterea noastră.

TÎLCUIREA PSALMULUI 103

Psalmul lui David.

Darul Preasfîntului Duh aduce oamenilor nu numai învățătură morală şi dogmatică, ci îi învață cu de-adinsul şi cum se cuvine a lăuda pe Făcătorul. Pentru aceasta a scris Psalmul acesta, folosindu-l ca slujitor pe Fericitul David, ca toți să ne învățăm cu ce laude se cuvine a-I răsplăti Făcătorului de bine. Iar aici povesteşte facerile de bine cele de obşte şi-L arată pe Dumnezeul tuturor Făcător şi Ocîrmuitor al tuturor.

Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!

Pe fiecare ucenic al bunei-credințe îl învață să laude pe Făcătorul de bine Dumnezeu.

Doamne Dumnezeul meu, cum Te-ai mărit foarte!

Şi aici, acest „cum" este al întinderii, iar acest „Te-ai mărit" nu este arătător de creştere, ci

însemnător al nemăsuratei mărimi, că aşa l-a tălmăcit şi Simmah: „Dumnezeul meu, mare eşti foarte!" Că nu S-a mărit fiind mic, ci, fiind mare din fire, a arătat mărimea aceasta celor bine-credincioşi; şi nu toată mărimea, ci cîtă o încape firea oamenilor.

2 Întru mărturisire şi întru mare cuviință Te-ai îmbrăcat,

Iar Simmah, aşa: „Întru laudă şi întru bună-slavă Te-ai îmbrăcat." Că cei ce au dobîndit ale Tale faceri de bine au ajuns să Te cunoască, şi nu mai aduc a Ta cinste idolilor, ci pe Tine Te laudă şi Ție-Ți întind datoria slavosloviei.

Cel ce Te îmbraci cu lumina ca şi cu o haină;

Şi Apostolul a zis lucruri împreună-glăsuitoare cu acestea: „... Cel ce singur are nemurirea şi întru lumina neapropiată locuieşte." Că atîta este de mare şi de multă lumina aceea, cît nimeni nu îndrăzneşte să se apropie, că îi întunecă vederile covîrşirea ei. Că, dacă soarele cel simțit sileşte a face aceasta pe cei ce se ispitesc a-l privi cu nesaț, cine va fi vrednic şi putincios întru privirea acelei neapropiate lumini? Deci El este lumină adevărată, dar Se şi îmbracă cu lumina ca şi cu o haină şi locuieşte întru lumină neapropiată; iar împrejurul Lui este nor şi negură, şi ascunderea Lui a pus întuneric. Şi acestea nu sînt împotrivnice unele altora, pentru că lumina cea neapropiată este acelaşi lucru cu negura şi cu întunericul pentru cei ce nu pot să o privească. Că nu este cu putință a le vedea pe cele din negură şi întuneric, prin care înțelegem că dumnezeiasca fire e cu neputință de văzut.

Cel ce întinzi cerul ca o piele;

Prin acestea ne-a învățat lesnirea zidirii: că, precum omului îi este lesne să întindă piele şi să facă cort, aşa şi Dumnezeul tuturor a întins boltele cele mari ale cerurilor numai zicînd cu cuvîntul.

3 Cel ce acoperi cu ape cele mai de deasupra ale lui;

Aceasta ne-a învățat şi Fericitul Moisi, zicînd că a zis Dumnezeu: „Facă-se tărie între apă şi să fie despărțind între apa cea de deasupra tăriei şi apa cea dedesubtul tăriei!"

Cel ce pui norii suirea Ta, Cel ce umbli peste aripile vînturilor;

Prin acestea a arătat purtarea de grijă ce străbate pretutindeni. Că El – zice – stă peste vînturi şi peste nori, şi le ocîrmuieşte, şi le chiverniseşte şi dă în bună vreme trebuința ce răsare de aici. Şi ne învață totodată că dumnezeiasca fire este pretutindeni de față şi zboară peste toți: că - de vreme ce firea vînturilor este mai prea-iute decît toate cele simțite, că aleargă într-o clipeală de la apus către răsărit şi de la răsărit către apus - neaflînd între cele simțite altă icoană a iuțimii făcută mai cu de-amănuntul, a zis că Dumnezeu Se poartă peste aripile vînturilor, arătînd prin acestea că El este de față pretutindeni. Totodată aflăm că Dumnezeul tuturor S-a arătat în nor şi fiilor lui Israil, că prin nor a făcut a Sa arătare în Cort, şi în nor a acoperit casa cînd o tîrnosea[234] Solomon. Şi Stăpînul Hristos, în munte, le-a arătat celor trei Apostoli nor luminat împrejurul Său, iar cînd S-a înălțat, un nor luminos L-a luat de la ochii lor pe dedesubt.

4 Cel ce faci pe Îngerii Tăi duhuri, şi pe slujitorii Tăi foc arzînd;

L-a arătat pe El că este ziditor nu numai al celor văzute, ci şi al celor nevăzute. Iar „duhuri" şi „foc" i-a numit pe aceiaşi, prin amîndouă învățîndu-ne vîrtutea şi grăbnicia lor, că iute este firea duhului şi tare lucrarea focului. Şi, folosindu-i pe Îngeri ca slujitori, Dumnezeul tuturor face bine

234 Biserica din Ierusalim

celor vrednici, şi munceşte pe cei împotrivnici. Pentru aceasta a şi pomenit focul, însemnînd lucrarea cea mîntuitoare.

5 Cel ce întemeiezi pămîntul peste întărirea lui,

Iar Achila şi Simmah: „peste şederea lui".

şi nu se va pleca în veacul veacului.

Pentru că, întemeindu-l pe dînsul peste sine însuşi, i-a dat lui nemişcarea, şi aşa va ramîne cîtă vreme va voi El. Aşa zice şi aiurea: „Cel ce spînzuri pămîntul pe nimic."

6 Adîncul ca o haină este îmbrăcămintea lui.

Pe acest „lui", nu îl pune la altcineva, ci la pămînt, că aşa a tălmăcit şi Achila, şi Teodotion: „Cu adîncul ca şi cu o îmbrăcăminte l-ai îmbrăcat (adică pămîntul)." Iar dumnezeiasca Scriptură *numeşte „adînc" firea cea umedă. Aşa a zis şi Fericitul Moisi întru începutul zidirii: „Iar pămîntul era nevăzut şi negătit, şi întuneric era deasupra adîncului." Deci – de vreme ce pămîntul este înconjurat cu ape de pretutindeni, şi noianurile cele mari şi neînotate îi sînt margini, iar prin mijloc sînt altele mai multe care îl taie - după cuviință a zis că adîncul este ca o haină asupra pămîntului.*

Peste munți vor sta ape.

7 De certarea Ta vor fugi, de glasul tunetului Tău se vor înfricoşa.

8 Se suie munții şi se pogoară cîmpii în locul întru care i-ai întemeiat pe dînşii.

Prin toate, ne învață purtarea de grijă a lui Dumnezeu care ocîrmuieşte zidirea: că pentru aceasta marea, cu valuri precum vîrfurile munților, nu năvăleşte peste uscat şi, precum noi ne îngrozim de tunet, aşa se teme aceea de hotarul pus ei. Iar acest „peste munți vor sta ape" e în loc de: „ca un munte a stătut"; iar „se suie munții", în loc de: „ca nişte munți".

9 Hotar ai pus pe care nu-l vor trece, nici se vor întoarce să acopere pămîntul.

Marea se ruşinează de nisip, şi - turbîndu-se pînă la acela, dar oprindu-se cu dumnezeiescul hotar ca şi cu un frîu - se trage iarăşi înapoi şi îndărăt se duce.

10 Cel ce trimiți izvoare în văi, prin mijlocul munților vor trece ape;

Apoi, arată trebuința acestora:

11 adăpa-se-vor toate fiarele țarinii, aştepta-vor colunii[235] întru setea lor.

12 Peste acestea, păsările cerului se vor sălăşlui, din mijlocul pietrelor vor da glas.

Şi acesta este prea-mare semn al dumnezeieştii Pronii, ca să împlinească nu numai trebuința oamenilor, ci şi a dobitoacelor. Pentru aceasta, tăind munții, a meşteşugit treceri apelor, ca nu numai oamenii să aibă cu îndestulare apele izvoarelor, ci şi neamurile jivinelor pămînteşti şi ale celor zburătoare prin aer. Iar pe acest „aştepta-vor colunii întru setea lor", Simmah l-a tălmăcit aşa: „Răcori-se-va colunul întru setea lui."

13 Cel ce adăpi munții din cele mai de deasupra ale Tale, din rodul lucrurilor Tale se va sătura pămîntul.

Că nu numai dedesubt izvorăşte şi găteşte firea apelor, ci şi de sus aduce adăparea prin nori. Apoi, arată folosul care se iveşte de aici:

---

235 colun - măgar sălbatic

14 Cel ce răsari iarbă dobitoacelor şi păşune spre slujba oamenilor, ca să scoată pîine din pămînt.

Că răsare iarbă şi hrăneşte dobitoacele ce sînt făcute spre slujba oamenilor. Se hrănesc însă şi roadele prin ploi, şi se coc şi se aduc oamenilor. Aceasta a zis şi întru alt Psalm: „Oamenii şi dobitoacele vei mîntui, Doamne!" Deci, pentru trebuința oamenilor, şi dobitoacele dobîndesc această purtare de grijă.

15 Şi vinul veseleşte inima omului, ca să veselească fața cu untdelemn, şi pîinea inima omului o întăreşte.

Iar Simmah a zis mai descoperit: „Cel ce odrăsleşte iarbă dobitoacelor şi păşune spre slujba oamenilor, ca să răsară hrană din pămînt: şi vinul să veselească inima omului, să strălucească fața lui cu untdelemn, şi pîinea să întărească inima omului." Că – zice – spre aceasta Dumnezeul tuturor îi dă pămîntului ploi totdeauna, ca să odrăslească roduri de tot felul, şi cu pîine să întărească şi să hrănească firea oamenilor, cu vin să-i veselească şi mai dulce să le facă viața, iar cu untdelemn să-i hrănească nu numai din lăuntru, ci să le strălucească trupurile şi pe dinafară.

16 Sătura-se-vor lemnele cîmpului,

Iar Evreul *şi ceilalți au pus: „lemnele Domnului". Că, după ce a vorbit pentru lemnele cele roditoare, de nevoie le pomeneşte şi pe cele neroditoare, ca pe unele ce împlinesc şi ele trebuințele oamenilor. Pentru aceasta le-a şi numit „ale Domnului", ca pe unele răsărite de la sine, iar nu lucrate şi răsădite cu mîna, ci odrăslite cu dumnezeiescul cuvînt. Pentru aceea a şi adăugat:*

cedrii Libanului, pe care i-ai răsădit.

Că săditori ai acestora nu au fost niscareva grijitori de păduri, ci dumnezeiescul cuvînt a împodobit vîrfurile munților cu desişuri. Însă, pomenind Libanul şi cedrii săi ca pe un vestit, prin aceştia a arătat şi ceilalți munți şi lemne.

17 Acolo păsările se vor încuiba, lăcaşul erodiului[236] le povățuieşte pe ele.

Iar Achila, aşa: „Acolo păsările îşi vor face cuiburi, brazii sînt casă erodiului"; iar Simmah: „Acolo păsările vor face cuiburi, coruiului[237] bradul îi este locuința." Pentru că lemnele acestea dau altă trebuință oamenilor, şi alta păsărilor: că oamenilor le folosesc spre facere de case, iar sălăşluirile păsărilor chiar ele le primesc.

18 Munții cei înalți - cerbilor, piatra – scăparea iepurilor.

Purtarea Ta de grijă – zice – nu trece cu vederea nici o jivină, ci cerbilor le-ai dat petrecere prin vîrfurile munților, iar celor mai mici din jivine - ascunzătorile şi peşterile pietrelor.

19 Făcut-ai luna spre vremi,

După ce a vorbit pentru toate cele de pe pămînt, şi după ce a arătat zidirea firilor celor nevăzute şi facerea cerurilor, face pomenire şi pentru luminători, care s-au făcut în ziua a patra. Şi zice că luna a fost zidită pentru învățătura şi cunoaşterea vremilor, pentru că schimbările ei fac să se măsoare timpul, ea crescînd şi micşorîndu-se întru acelaşi număr de zile.

soarele şi-a cunoscut apusul său.

---

236 erodiu - egretă
237 coroi, şoim

Nefiind însufleţit, nici vorbind, ci călătorind după dumnezeiescul hotar, soarele face ziua arătîndu-se, şi face noaptea ascunzîndu-se, şi are de-a pururea acelaşi drum şi păzeşte măsurile.

20 Pus-ai întuneric, şi s-a făcut noapte,

De nevoie este şi trebuinţa acesteia, care se alcătuieşte prin lipsirea şi ducerea luminii şi dăruieşte oamenilor odihnă.

întru dînsa vor ieşi toate fiarele pădurii,
21 puii leilor răcnind ca să răpească şi să caute de la Dumnezeu mîncare loru-şi.

Că noaptea le face oamenilor odihnă, iar fiarelor le dăruieşte slobozenie să-şi sature pîntecele lor cele flămînde. Iar acest „să caute de la Dumnezeu mîncare loru-şi" e în loc de: Dumnezeiasca Pronie le dă cele de trebuinţă şi acestora. Că a cere de la Dumnezeu este al celor cuvîntătoare, iar a căuta - al celor necuvîntătoare, dar şi acestora tot Dumnezeu le dăruieşte hrana cea de nevoie.

22 Răsărit-a soarele, şi s-au adunat şi în culcuşurile lor vor zăcea;
23 ieşi-va omul la lucrul său şi la lucrarea sa pînă seara.

Şi, răsărind soarele, se duc întru ale lor ascunzători, iar oamenii, uitînd osteneala zilei dinainte, iarăşi vor stărui cu sîrguinţă întru lucru toată ziua.

24 Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate întru înţelepciune le-ai făcut!

În mijlocul povestirii, gîndind cele zise şi cunoscînd multa purtare de grijă a lui Dumnezeu, Proorocul a trimis laudă lui Dumnezeu, zicînd că toate făpturile Lui sînt minunate, şi foarte vrednice de mirare şi pline de înţelepciune: căci a aflat că şi noaptea, prihănită de oarecari rău-credincioşi, este prea-foarte de trebuinţă, şi că lemnele neroditoare aduc altă trebuinţă, şi că neamurile fiarelor sînt foarte trebuincioase oamenilor.

Umplutu-s-a pămîntul de zidirea Ta.

Iar pe acest „de zidirea Ta", ceilalţi tălmăcitori l-au pus în loc de: L-ai umplut pe dînsul de tot felul de bunătăţi. Şi, de la pămînt, se mută şi către vecina lui, marea, şi zice:

25 Marea aceasta este mare şi largă, că acolo sînt tîrîtoare cărora nu este număr, jivine mici şi mari.

Încă şi acesta este semn al dumnezeieştii purtări de grijă: ca neamurile cele mici să petreacă împreună cu cele mari, şi să nu se cheltuiască cu totul desăvîrşit de acelea.

26 Acolo corăbiile umblă;

Şi aceasta este trebuinţă prea-mare a oamenilor: că, prin meşteşugul corăbieresc şi prin ştiinţa cîrmirii, ne aducem unii altora cele trebuincioase, dînd acelora rodul ce odrăsleşte la noi şi primindu-l pe cel ce se face la ei.

balaurul acesta pe care l-ai zidit a se juca într-însul.

Prin „balaur", a arătat chiţii[238] cei mari, care întru noianurile cele mari încap şi petrec. Iar acesta se juca „într-însul", în loc de: „într-însa", adică întru însăşi marea, căci Evreul *şi* Sirul *o numesc pe dînsa cu neam[239] bărbătesc. Astfel, zice că marea cuprinde întru sine-şi nenumărate*

238 balenele
239 gen

neamuri de peşti, şi chiții cei prea-mari înoată fără frică întru dînsa.

Iar dacă oarecari voiesc să-l înțeleagă pe „balaur" alegoric - pentru că şi întru Isaia zice că: „Sabia cea mare, şi sfîntă şi puternică asupra balaurului năvăleşte", adică a şarpelui celui încolăcit care locuieşte în mare[240] *- nici noi nu ne vom lepăda de asemenea înțelegere, fiindcă şi la Iov aflăm jivina aceasta batjocorindu-se de dumnezeieştii Îngeri. Şi Domnul a dat stăpînire ucenicilor Săi să calce „peste şerpi, şi peste scorpii" şi peste toată puterea vrăjmaşului.*

27 Toate către Tine aşteaptă să le dai lor hrană în bună vreme.

De la Tine - zice - îşi iau trebuința toate, în vreme trebuincioasă. Pentru că cele necuvîntătoare caută hrana, dar o primesc de la Făcătorul, fără să ştie Cine le-o dăruieşte.

28 Dîndu-le Tu lor, vor aduna.

Dăruindu-le Tu îndestularea, fiecare dintru acestea îşi dobîndeşte trebuințele potrivite sie-şi.

Şi, deschizînd Tu mîna Ta, toate se vor umple de bunătate;

Prin acestea, a arătat lesnirea dăruirii bunătăților: că, precum este lucru uşor a întinde degetele strînse în lăuntru, aşa lesne Îi este lui Dumnezeu să dăruiască îndestularea tuturor bunătăților.

29 iar întorcîndu-Ți Tu fața Ta, se vor tulbura.

Şi - precum saturi de toată dulceața şi veselia pe cei ce se îndulcesc de bunătățile Tale, cînd le dăruieşti pe acestea cu milostivire - tot aşa, întorcîndu-Te Tu, toate se umplu de tulburare şi de frică.

Lua-vei duhul lor, şi se vor sfîrşi şi în țărîna lor se vor întoarce.

Că, voind Tu, se face despărțirea sufletului de trup, după care trupul se dă stricăciunii şi se risipeşte întru țărîna care îi este strămoaşă. Iar „duh" a numit sufletul.

30 Trimite-vei Duhul Tău, şi se vor zidi, şi vei înnoi fața pămîntului.

Aici, ne-a propovăduit arătat învierea de obşte şi întoarcerea la viața ce se va face prin Preasfîntul Duh. Aşa a făcut şi Ilie cel mare, cînd a suflat de trei ori peste copilul văduvei şi l-a întors la viață prin darul duhovnicesc ce locuia întru dînsul[241]*; aşa l-a înviat şi Elisei pe copilul Şunamitencei, întrebuințînd duhovnicească insuflare şi dîndu-i viață prin Duhul de viață făcător*[242]*.*

Aşa, după ce a arătat şi lucrarea aceasta a dumnezeieştii puteri, îşi mută limba spre cîntarea de laudă:

31 Fie mărirea Domnului în veci!

De-a pururea - zice - este cu dreptate şi cu cale să fie lăudat El de toți.

Veseli-Se-va Domnul de lucrurile Sale,

Prin acestea, a vestit cunoştința de Dumnezeu ce avea să fie. Pentru că, izbăvindu-se oamenii de înşelăciunea de mai înainte şi primind cunoştința lui Dumnezeu, (Psalmistul) vrea ca El să Se veselească, nu pentru închinăciunea lor, ci pentru că (Dumnezeu) îi vede pe dînşii mîntuindu-se.

32 Cel ce caută spre pămînt, şi îl face pe el de se cutremură; Cel ce Se atinge de munți, şi

240 satana

241 Negrăită minune, înfățişată în *Cartea a treia a Împăraților*, capitolul 17.

242 Minunea e povestită în *Cartea a patra a Împăraților*, capitolul al 4-lea.

fumegă.

După cuviință le-a adăugat pe acestea, învățîndu-ne că dumnezeiasca fire nu are lipsă de nimic: că nu Se veseleşte pentru că ar avea trebuință de închinăciune, ci pentru că, vrînd să-i mîntuiască pe oameni, le arată adevărul şi, putînd a-i munci, nu aduce munca asupră-le, măcar de şi clăteşte pămîntul şi umple munții de foc şi de fum numai cu arătarea Sa. Şi acest lucru l-a făcut şi în Muntele Sinaiului: că, arătîndu-Se, tot muntele a fumegat.

33 Cînta-voi Domnului în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi.

Şi pe acestea le-a adăugat după cuviință, că „nu este întru moarte cel ce Îl pomeneşte pe Dînsul, şi în iad cine se va mărturisi Lui?" Aşa s-a încuiat uşa cămării de nuntă fecioarelor nebune, care au cheltuit vremea purtării de făclii întru cumpărarea untului de lemn.

34 Îndulcească-se Lui cuvîntarea mea,

În loc de „cuvîntare", Simmah a zis: „vorbă", iar Achila: „voroavă". Şi mă rog - zice - ca această cîntare de laudă a mea să se arate prea-dulce şi prea-veselitoare înaintea Lui.

şi eu mă voi veseli de Domnul.

Zice: Făcîndu-se acest lucru, eu voi dobîndi de aici veselia.

35 Lipsi-ar păcătoşii de pe pămînt şi cei fără de lege, ca să nu fie ei!

După ce a povestit, cît era cu putință firii omeneşti, dumnezeiasca frumusețe şi negrăita bogăție, doreşte ca toți oamenii să dobîndească aceeaşi cunoştință şi se roagă ca adunarea păcătoşilor să lipsească cu totul, nu rugîndu-se să piară aceia, ci cerînd ca ei să se schimbe şi să înceteze ceata lor, mutîndu-se în partea celor credincioşi şi învățînd cele dumnezeieşti. Iar dacă cineva voieşte să înțeleagă în alt fel graiurile acestea, cum că Proorocul i-ar supune sub blestem pe cei ce trăiesc întru păgînătate, şi aşa va afla proorocia potrivindu-se cu învățătura apostolească: pentru că, trimițîndu-le scrisoare Corintenilor, şi Fericitul Pavel a pus un asemenea sfîrşit: „Dacă cineva nu iubeşte pe Domnul Iisus, să fie anatema!" - că osebit lucru este acesta celor ce Îl iubesc fierbinte.

Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!

Deci cei ce nu voiesc a lăuda pe Dăruitorul atîtor bunătăți, pătimească-le pe acelea, iar tu - o suflete al meu! – necurmat şi cu sîrguință laudă-L pe Ziditorul şi Mîntuitorul tău!

TÎLCUIREA PSALMULUI 104

Aliluia.

Şi Psalmul acesta porunceşte a lăuda pe Dumnezeul tuturor, lucru arătat şi de scrierea-deasupra, căci acest „aliluia" se tălmăceşte „lăudați pe Domnul". Şi pomeneşte făgăduințele făcute de Dumnezeu către Patriarhi şi bunătățile dăruite de Dînsul, pentru ei, strănepoților lor, că pomenirea tuturor acestora ar fi putut să-i zădărască şi să-i ascută spre rîvna faptei bune a strămoşilor pe cei ce au dobîndit atîtea faceri de bine. Şi totodată arată norodului cel nou[243] că nu

243 al Creştinilor

fără dreptate a golit de a Sa purtare de grijă acel norod nemulțumitor[244]: că - de vreme ce erau norod al lui Dumnezeu şi dobîndeau vădit dumnezeiasca purtare de grijă, iar mai pe urmă s-au făcut cu totul pustii de aceasta - prin Psalmul pus înainte arată cu cîte şi în ce fel le-a făcut bine lor, şi în ce chip s-au făcut nemulțumitori ei către acelea, ca toți să poată învăța dreptatea hotărîrii scoase şi aduse asupra acelora şi, văzînd osîndele pentru nemulțumire, să nu călătorească pe aceeaşi cale cu ei, ci să umble pe cea dreaptă.

Mărturisiți-vă Domnului şi chemați numele Lui,

Iar pe acest „chemați", Simmah l-a zis: „propovăduiți". Şi cuvîntul porunceşte să aducă cîntarea de laudă şi de mulțumire şi să povestească dumnezeieştile faceri de bine.

vestiți întru neamuri lucrurile Lui!

Arătat şi luminat este că neguțătoreşte nu numai folosul Iudeilor, ci şi al tuturor neamurilor.

2 Cîntați-I Lui şi-L lăudați pe Dînsul, povestiți toate minunile Lui!

Răsplătiți-I Lui cu laude şi cu cîntări de viersuire şi învățați minunile făcute de Dînsul pe cei ce nu le ştiu.

3 Lăudați-vă întru numele cel sfînt al Lui,

Iar în loc de „lăudați-vă", Achila a pus: „făliți-vă". Şi cuvîntul porunceşte să cugete mare nu pentru bogăție, nu pentru tărie, nu pentru stăpînire, ci întru cunoştința şi purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Aceasta a poruncit-o şi dumnezeiescul Apostol: „Că cel ce se făleşte în Domnul fălească-se!" Acestea sfătuieşte şi preaînțeleapta Ana: „Să nu se fălească cel înțelept întru înțelepciunea sa, şi să nu se fălească cel puternic întru puterea sa şi să nu se fălească cel bogat întru bogăția sa, ci întru aceasta fălească-se cel ce se făleşte: întru a înțelege, şi a cunoaşte pe Domnul şi întru a face judecată şi dreptate pe pămînt."[245]

veselească-se inima celor ce caută pe Domnul!

Pentru că veselia este rod al nădejdii spre Dumnezeu.

4 Căutați pe Domnul şi întăriți-vă,

Şi, învățîndu-i cum se cade a face acest lucru, a adăugat:

căutați fața Lui totdeauna!

Că nu o dată sau de două ori, ci toată viața se cuvine a căuta ajutorul cel de sus, cîştigînd folosul, că cei ce caută aşa vor fi neluptați şi nebiruiți. Aceasta a făgăduit şi Domnul, legiuind: „Cereți, şi se va da vouă; căutați, şi veți afla; bateți, şi se va deschide vouă. Că tot cel ce cere va lua, şi cel ce caută va afla şi celui ce bate i se va deschide."

5 Aduceți-vă aminte de minunile Lui pe care le-a făcut, de semnele Lui şi de judecățile gurii Lui.

Nu dați uitării negrăitele faceri de bine pe care le-a săvîrşit Stăpînul, împodobindu-le cu dreaptă judecată. Căci „judecăți" a numit aici minunile făcute cu dreptate de Dumnezeu: că, de vreme ce povesteşte pentru cele făcute în Egipt, mai-nainte învață dreptatea pedepsei Egiptenilor.

6 Sămînța lui Avraam - robii lui, fiii lui Iacov - aleşii Lui.

---

244 al Iudeilor

245 Bucata e din *Cîntarea Anei*, din *Prima carte a Împăraților*, 2:19.

Pe aceiaşi îi numeşte cu amîndouă numele, fiindcă unii au fost strămoşi, iar ceilalți - fii. Iar „aleşi" i-a numit ca pe cei ce s-au chemat „norod al lui Dumnezeu" mai mult decît toate neamurile. Şi a arătat aceasta şi prin cele adăugate:

7 El este Domnul Dumnezeul nostru, în tot pămîntul - judecățile Lui.

Că pe aceştia i-a numit „norod al Său" Cel ce este Dumnezeu şi Domn al tuturor şi stăpîneşte toată lumea.

8 Adusu-Şi-a aminte în veac de aşezămîntul Său, de cuvîntul ce a poruncit întru o mie de neamuri,

Prin acestea ne învață îndelungarea şi statornicia făgăduințelor făcute către Avraam, căci cuvîntul nu este covîrşitor[246], după cum au socotit oarecari, ci adevărat şi dumnezeiesc. Şi Dumnezeul tuturor S-a făgăduit că întru sămînța lui Avraam se vor blagoslovi toate neamurile, iar sămînța lui după trup este Stăpînul Hristos, Care are stăpînirea veşnică şi împărăția nepieritoare. Aceasta arată încă şi pomenirea celor „o mie de neamuri", căci cuvîntul nu însemnează număr de ani, ci îndelungarea şi veşnicia.

9 pe care l-a aşezat lui Avraam, şi de jurămîntul Său lui Isaac.
10 Şi l-a pus pe el lui Iacov spre poruncă, şi lui Israil spre aşezămînt veşnic,

Şi dumnezeiescul Moisi a pomenit jurămintele acestea, că a zis – zice – Dumnezeu către Avraam: „Asupra Mea Însumi M-am jurat că, blagoslovind, te voi blagoslovi cu adevărat; şi, înmulțind, voi înmulți sămînța ta ca stelele cerului cu mulțimea. Şi se vor blagoslovi întru sămînța ta toate semințiile pămîntului." Şi aduce aminte acest jurămînt lui Isaac, iar cu Iacov întăreşte tocmelile şi le împlineşte: prin Moisi slobozindu-i pe strănepoții acelora din robia Egiptenilor, prin Iisus Navi dîndu-le pămîntul făgăduit lor, iar prin Stăpînul Hristos încheind sfîrşitul făgăduinței.

11 zicînd: Ție voi da pămîntul Hanaan, funia moştenirii voastre.

„Funie" a numit stăpînia pămîntului, pentru că osebirea celor ce au moşie este ca să supuie pămîntul sub măsură.

12 Cînd erau ei la număr puțini, împuținați şi nemernici întru dînsul,

Şi acestea - zice - s-au făgăduit părinților noştri, ce erau puțini şi foarte lesne de numărat. Şi prin aceasta arată puterea Celui ce S-a făgăduit: că, deşi erau aşa de puțini, a putut să le dea stăpînirea unui pămînt atît de mare.

13 şi au trecut din neam în neam şi de la o împărăție la alt norod,

Că Patriarhii petreceau nemernicind şi nu erau întemeiați şi statorniciți nici într-un loc, ci uneori aici, iar alteori acolo îşi mutau corturile.

14 n-a lăsat om să le facă lor strîmbătate.

I-a arătat mai înalți decît cei ce se ispiteau să le facă strîmbătate.

Şi a certat pentru dînşii împărați:
15 Nu vă atingeți de unşii Mei şi întru Proorocii Mei nu vicleniți!

Aşa, l-a certat cu mari certări pe Faraon şi l-a înfricoşat pentru Sarra[247], muierea lui Avraam; aşa, l-a îngrozit noaptea pe Avimeleh, zicînd: „Iată, tu mori pentru Sarra, muierea lui Avraam, şi

246 „Exagerat", cum ne franțuzim noi.
247 Am mai zis, Sarra a fost răpită de două ori: în Egipt de Faraon, şi în Gherara de Avimeleh.

aceasta este însoțită cu bărbatul!"; aşa, l-a arătat cinstit pe Isaac celor ce atunci locuiau Palestina; aşa, lui Laban, cel ce îngrozea să-l ucidă pe ginerele său, i-a zis: „Vezi să nu grăieşti cuvinte aspre şi grele asupra robului Meu Iacov!" Iar „unşi" îi numeşte pe dînşii nu ca pe nişte unşi cu untdelemn, ci ca pe nişte aleşi. Iar „Prooroc" l-a numit pe Avraam Însuşi Dumnezeu, că a zis: „Dă înapoi muierea omului, că Prooroc este, şi se va ruga pentru tine şi te vei mîntui."

16 Şi a chemat foamete pe pămînt,

Păcatul trage asupră-i certarea, certarea mustră viața cea fierească, iar mustrarea lucrează schimbarea vieții. Drept aceea, pentru viața cea fără de lege a oamenilor de atunci, a adus asupră-le foamete, dar cu toate acestea S-a grijit şi aşa de robii Săi.[248]

toată întărirea pîinii a sfărîmat-o.

În loc de: A făcut să se răreascâ toată roada ce putea să hrănească, nu numai grîul: ci şi orzul, şi semințele şi celelalte cu care trăiesc oamenii.

17 Trimis-a înaintea lor om, rob s-a vîndut Iosif.

De o dată le-a arătat pe amîndouă împreună: şi răutatea fraților, şi înțelepciunea lui Dumnezeu. Că nu El i-a silit pe dînşii să-şi vîndă fratele, ci după năravul lor cel rău s-a făcut pogorămînt, iar El, folosindu-l pe acesta spre trebuință, l-a arătat împărat pe rob, şi neamului lor a iconomisit pogorîrea în Egipt. Căci se cădea ca cei ce aveau să fie norod al lui Dumnezeu să ajungă străluciți şi slăviți prin minunile făcute pentru dînşii, fiindcă purtarea de grijă făcută cu dînşii Îl propovăduia pe Dumnezeul lor şi îi strălucea cu lumina cunoştinței de Dumnezeu pe cei ce auzeau.

18 Smerit-a în obezi picioarele lui, prin fier a trecut sufletul lui.

Că, după clevetirea de prea-curvie, a locuit în temniță, şi îndată au pus împrejurul lui legături de fier. Însă Simmah a zis acest stih aşa: „către fier a trecut sufletul lui", în loc de: Pînă la junghiere s-a primejduit.

19 Pînă ce a venit cuvîntul Lui, cuvîntul Domnului l-a înfocat pe el.

Şi a pătimit toate acestea lămurindu-se ca aurul, nu ca lămurirea faptei bune a lui Iosif să o ştie Dumnezeul tuturor, Cel ce le cunoaşte pe toate mai-nainte de facerea lor, ci ca să arate celorlalți oameni filosofia aceluia şi să-l pună înainte drept întîi chip şi asemănare a adevărului[249]*.*

20 Trimis-a împăratul, şi l-a slobozit pe el boierul norodului şi l-a lăsat pe el.

21 Pusu-l-a pe el domn peste casa lui şi boier peste toată avuția lui,

Şi, arătînd folosul cel din iconomie, a adăugat:

22 ca să învețe pe boierii lui ca pe sine-şi, şi pe cei bătrîni ai lui să-i înțelepțească.

Că, după ce s-a făcut vestit împăratului prin tîlcuirea viselor şi a luat stăpînirea, povățuia pe ceilalți spre cunoştința de Dumnezeu, sfătuindu-i nu numai cu cuvintele, ci şi cu lucrul trăgîndu-i spre aceeaşi bună-credință.

23 Şi a intrat Israil în Egipt, şi Iacov a nemernicit în pămîntul lui Ham.

---

248 E vorba de acea foamete de şapte ani din pricina căreia au călătorit în Egipt frații lui Iosif, iar mai apoi s-a strămutat acolo tot Israilul (vezi *Facerea*, capitolul 41 şi următoarele.

249 Care este Mîntuitorul Hristos.

Aceasta – zice – a fost pricina de s-a pogorît Patriarhul Iacov în Egipt. Iar „pământ al lui Ham” numeşte Egiptul, fiindcă Mesrem a fost al doilea fiu al lui Ham, că zice: „Ham a născut pe Hus întîi-născut şi pe Mesrem fratele lui.” Iar dumnezeiasca Scriptură *numeşte „Hus” Etiopia, şi „Misrem” Egiptul. Iar „Iacov” şi „Israil” îl numesc pe acelaşi: primul nume l-a dobîndit de la părinți, iar pe celălalt i l-a pus Dumnezeu, arătînd prin numire dumnezeiasca arătare făcută lui.*

24 Şi a crescut pe norodul Său foarte şi l-a întărit pe el mai mult decît pe vrăjmaşii lui.

Aceasta ne învață şi istoria Ieşirii. *Că – zice – cu cît îi necăjeau pe dînşii Egiptenii, cu atît se făceau mai mulți şi îi înmulțea pe dînşii pământul.*

25 Întors-a inima lor, ca să urască pe norodul Lui,

Nu prefăcînd El socoteala Egiptenilor, ci dînd loc stăpînirii de sine-şi şi neoprind vrăjmăşiile, dar arătîndu-i pe cei vrăjmăşiți mai înalți decît cei ce îi vrăjmăşeau.

ca să viclenească întru robii Lui.

Uneori, Egiptenii le-au rînduit moaşelor să omoare partea bărbătească a Evreilor, iar alteori au poruncit să-i arunce pe aceştia în rîu, dar şi aşa neamul a scăpat de măiestriile morții.

26 Trimis-a pe Moisi, robul Său, şi pe Aaron, pe care l-a ales Lui-Şi.

27 Pus-a întru dînşii cuvintele semnelor Sale şi ale minunilor Sale în pămîntul lui Ham.

Că, punîndu-i înainte pe dînşii slujitori şi diaconi ai slobozeniei celor de o semințe, le-a dat în mîini puterea facerilor de minuni.

28 Trimis-a întuneric şi i-a întunecat, căci au amărît cuvintele Lui.

Că fericiții slujitori nu grăiau-împotrivă dumnezeieştilor porunci, ci lucrau cele poruncite, şi Moisi a adus asupra lor (a Egiptenilor) noaptea cea prea-lungă de trei zile. Iar mai vîrtos şi decît noaptea era mai înnegurat întunericul, că noaptea, măcar de ar fi şi fără lună, dar se amestecă cu strălucirea stelelor, iar întunericul acela dumnezeiasca Scriptură *îl numeşte „pipăit”.*[250]

29 Întors-a apele lor în sînge şi a omorît peştii lor.

Că nu a prefăcut numai vopseala apelor, ci şi însuşi felul gustului lor, cît toate neamurile de peşti au pierit.[251]

30 Scos-a pămîntul lor broaşte în cămările împăraților lor.

Că, de vreme ce Egiptenii i-au aruncat pe pruncii Evreilor în rîu, a schimbat apa rîului în sînge, mustrînd şi pedepsind uciderea făcută întru dînsul, şi a făcut a izvorî de acolo broaşte, care se tîrau asemenea pruncilor ucişi, şi năvăleau asupra caselor lor şi ajungeau pînă la înseşi cămările împăratului şi intrau.[252]

31 Zis-a, şi au venit muşte cîineşti şi viespi întru toate hotarele lor.

Că lucrurile au urmat cuvintelor zise: şi îndată - Dumnezeu poruncind, iar Moisi doar grăind - muştele cele cîineşti şi viespile umpleau pămîntul, netrecînd peste hotarele egipteneşti, nici

250 „Atunci, a zis Domnul către Moisi: Întinde mîna ta spre cer şi se va face întuneric în pămîntul Egiptului, încît să-l pipăi cu mîna. Şi şi-a întins Moisi mîna sa spre cer şi s-a făcut întuneric beznă trei zile în tot pămîntul Egiptului, de nu se vedea om cu om, şi nimeni nu s-a urnit de la locul său trei zile. Iar la fiii lui Israil a fost lumină peste tot în locuințele lor” (*Ieşirea*, 10:21-22).

251 Vezi *Ieşirea* 7:19-21.

252 Vezi *Ieşirea* 8:1-7.

aducînd vătămare asupra altor oameni, ci aducînd certarea asupra împotrivitorilor lui Dumnezeu.[253] Că asta însemnează acest „în toate hotarele lor", în loc de: Era cu putință a vedea că nici un lucru ca acesta nu se făcea afară de hotarele Egiptenilor.

32 Pus-a în ploile lor grindină, foc de tot arzînd în pămîntul lor.

33 Şi a bătut viile lor şi smochinii lor, şi a sfărîmat tot lemnul hotarului lor.

Pentru că norii au schimbat obişnuitele lor chinuiri de naşteri, şi în loc de ploi au născut grindină şi trăsnete; şi împreună cu grindina se aduceau şi cădeau săgeți. Şi firi împotrivnice una alteia, apă şi foc, una pe alta nu vătăma: că nici focul nu topea apa cea înghețată a grindinei, nici apa nu stingea văpaia, ci, lepădînd firească luptă, împreună-glăsuită şi unită aduceau pedeapsa asupra Egiptenilor şi mustrau fierimea acelora, că, oameni fiind, nu se cucerniceau de fire, ci amar îi sileau să robească pe cei de o fire cu dînşii. Şi pentru aceasta viile, şi smochinii lor şi celelalte neamuri de saduri se stricau cu totul de dînsele.[254]

34 Zis-a, şi a venit lăcustă şi omidă cărora nu era număr,

35 şi au mîncat de tot toată iarba în pămîntul lor şi au mîncat tot rodul pămîntului lor.

Prin grindină şi prin foc, a stricat pomii, iar cu lăcustele şi cu omidele - bălțile, livezile, țarinile, că nu numai rodul, ci şi iarba lor au cheltuit-o.[255]

36 Şi a bătut pe tot cel întîi-născut în pămîntul lor, pîrga a toată osteneala lor.

Rana aceasta a adus-o mai pe urmă asupra Egiptenilor, după care aceia i-au silit pe ludei să iasă, că toată casa se umpluse de plîngeri şi de tînguiri după ce toți cei întîi-născuți au primit moarte grabnică.[256] Pentru că a adus rana asupra celor mai doriți, cu mai amare chinuiri împungînd pe cei ce se aflau fără de durere şi de simțire către ranele mai dinainte.

37 Şi i-a scos pe dînşii cu argint şi cu aur,

Că, de vreme ce Egiptenii nu le dădeau voie Evreilor a-şi lua averile, lîngă acestea ei au luat şi bogăția Egiptenilor, luînd aurul şi argintul ca pe oarecare plată pentru acea cumplită robie.[257] Că Dumnezeu nu a poruncit să se facă acest lucru cu nedreptate, ci pedepsindu-i pe asupritori şi mîngîindu-i pe cei asupriți.

şi nu era întru semințiile lor bolnav.

Pentru că nu erau ispitiți şi supărați de rănile şi bătăile aduse asupra Egiptenilor.

38 Veselitu-s-a Egiptul întru ieşirea lor, căci căzuse frica lor peste dînşii.

Şi aşa s-au înfricoşat cu feluritele pedepse, încît au socotit slobozenia Evreilor drept facere de bine a lor.

39 Întins-a nor spre acoperire lor, şi foc ca să lumineze lor noaptea.

Pentru că, ziua, norul acesta se făcea lor cort şi oprea supărarea razelor soarelui, iar noaptea, făcîndu-se lor în chipul focului, le dăruia trebuința luminii.

---

253 Vezi *Ieşirea* 8:16-24.
254 Vezi *Ieşirea* 9:18-25.
255 Vezi *Ieşirea* 10:4-15.
256 Vezi *Ieşirea*, capitolele 11, 12.
257 Vezi *Ieşirea*, 12:35-36.

40 Cerut-au, şi au venit cîrstei[258], şi cu pîine cerească i-a săturat pe dînşii.

Că, de vreme ce au poftit cărnuri, le-a dat lor vînat de păsări; şi, avînd trebuință de pîini, din cer le-a dat lor pe acestea, nu ploaie dăruind prin nori, ci însăşi hrana.

41 Desfăcut-a piatra, şi au curs ape, şi au curs rîuri în locurile cele fără de ape.

Iar setea lor a vindecat-o cu prea-slăvite naşteri şi izbucniri ale pietrei, că a poruncit să izvorască rîuri în pămînt fără de apă şi lipsit de umezeală. Iar „rîuri" numeşte izvoarele apelor ce au izbucnit din piatră.

42 Că Şi-a adus aminte de cuvîntul cel sfînt al Său, cel către Avraam robul Său.

43 Şi a scos pe norodul Său întru bucurie, şi pe cei aleşi ai Săi întru veselie.

Şi i-a împărtăşit pe dînşii de toate acestea împlinindu-Şi făgăduințele făcute către Avraam.

44 Şi le-a dat lor țările neamurilor, şi ostenelile noroadelor le-au moştenit,

Nu numai că i-a slobozit din robia Egiptenilor, ci le-a dăruit lor şi pămîntul Hanaaneilor şi i-a arătat stăpîni ai ostenelilor străine, muncindu-i pe aceia cu dreptate şi totodată adeverind ale Sale făgăduințe. Iar cum că nu i-a scos cu nedreptate pe locuitorii dinainte ai Palestinei ne învață prin cele legiuite Iudeilor, poruncindu-le să fugă de urmarea petrecerii acelora. Încă şi cînd face făgăduințele către Avraam ne învață pentru ce nu-i dă lui stăpînirea pămîntului aceluia îndată, ci îl lasă multă vreme să nemernicească, zicînd: „Încă nu s-au împlinit păcatele Amoreilor pînă acum", în loc de: Încă nu au îndrăznit pînă acum să lucreze cele vrednice de pieirea cea de tot, şi nu este cu dreptate a aduce pedeapsa asupra lor, nici a scoate hotărîrea pedepsei mai-naintea cunoştinței păcatului celui mare, ci a aştepta sfîrşitul lucrurilor. Că folosesc măsură, şi cîrmuiesc cumpănă şi la Mine nu este nimic necumpănit; pentru aceasta aştept înconjurare de patru sute de ani. Aşa, şi pe aceia i-a scos, şi acestora le-a dat făgăduințele.

45 ca să păzească dreptățile Lui şi legea Lui să o caute.

Şi le-a dat lor pămîntul făgăduit dîndu-le Lege *şi poruncindu-le a viețui după dînsa.*

TÎLCUIREA PSALMULUI 105

Aliluia.

În Psalmul 104, proorocescul cuvînt a povestit dumnezeieştile faceri de bine, iar întru acesta le pomeneşte iarăşi, şi prihăneşte nemulțumirea primitorilor acestora şi ne învață feluritele pedepse aduse asupra lor. Şi s-a închipuit ca despre fața celor bine-credincioşi, care tînguiesc primejdiile de obşte şi se roagă a dobîndi cruțare.

Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Lăudați-L pe Stăpînul pentru facerile de bine mai dinainte şi aşteptați nădejdile cele bune, că bun şi iubitor de oameni este Stăpînul şi pururea arată a Sa milă! Apoi, învață că povestirea dumnezeieştilor minuni covîrşeşte firea oamenilor:

2 Cine va grăi puterile Domnului, cine va face auzite toate laudele Lui?

---

258 soi de pasăre picioroangă

Nici un cuvînt nu ajunge spre cîntarea de laudă a Dumnezeului tuturor.

3 Fericiți – cei ce păzesc judecata şi fac dreptate în toată vremea.

Fericirea faptei bune intră sub simțirea păcatului, că cel ce pătimeşte osîndele pentru păcat fericeşte pe cei izbăviți de acesta, ce şi-au împodobit viața lor cu dreptate. Şi fericeşte nu pe cel ce a lucrat dreptatea o dată, ci pe cel ce urmează pururea şi necurmat urmelor ei.

4 Adu-Ți aminte de noi, Doamne, întru bunăvoirea norodului Tău, cercetează-ne pe noi întru mîntuirea Ta,

Aici, însemnează norodul cel nou şi Biserica cea din neamuri, pe care a învrednicit-o de mîntuire, a căreia împărtăşire învață a o răpi mulțimea Iudeilor. Şi împreună-glăsuiesc cu înțelegerea aceasta şi cele adăugate:

5 ca să vedem bunătatea aleşilor Tăi, să ne veselim cu veselia neamului Tău, să ne lăudăm cu moştenirea Ta.

Ne rugăm – zice – să ne împărtăşim de veselia neamului Tău celui nou şi să ne facem părtaşi ai bunătății dăruite acelora.

6 Greşit-am cu părinții noştri, nelegiuit-am, nedreptățit-am.

Că - zice – de la părinți am primit călcarea legilor Tale, ca pe o moştenire. Iar „părinții" numeşte nu pe Sfinții Patriarhi, ci pe cei ce au fost după dînşii. Că prin cele adăugate aceasta a arătat:

7 Părinții noştri în Egipt n-au înțeles minunile Tale, şi nu şi-au adus aminte de mulțimea milei Tale

Că, atîtea minuni făcîndu-se pentru dînşii în Egipt, n-au voit a cunoaşte a Ta putere.

şi Te-au amărît suindu-se la Marea Roşie.

Că, după ce au văzut pe Egipteni gonindu-i şi marea oprindu-le fuga, n-au voit a aştepta ajutorul de la Tine, ci strigau asupra marelui Moisi, zicînd: „Ne-ai scos să ne ucizi în pustia aceasta, ca şi cînd nu era mormîntul în Egipt!" Dar, cu toate acestea şi arătîndu-se atîta de nemulțumitori, i-a învrednicit de mîntuire. Că aceasta a adăugat:

8 Şi i-a mîntuit pe dînşii pentru numele Său, ca să cunoască puterea Lui.
9 Şi a certat Marea Roşie, şi s-a secat, şi i-a povățuit pe dînşii prin adînc ca în pustie;
10 şi i-a mîntuit pe dînşii din mîna celor ce îi urau şi i-a izbăvit din mîna vrăjmaşului lor.

Că, golind cu cuvîntul fundul mării, adîncul cel mult l-a arătat cîmpie pustie, umblată de cai şi de care. Că - de vreme ce în pustietăți este multă lesnire şi neîmpiedicare celor ce aleargă, nici copaci fiind, nici garduri împiedicîndu-i – a arătat lesnirea trecerii prin pilda şi asemănarea pustiei.

11 Acoperit-a apa pe cei ce îi necăjeau pe dînşii, nici unul dintr-înşii n-a rămas.

Că i-a cufundat pe toți Egiptenii, şi aceeaşi mare le-a adus Evreilor mîntuire, iar Egiptenilor pedeapsă.

12 Şi au crezut cuvîntului Lui, şi au cîntat lauda Lui.

Pentru că povățuitor al bărbaților ce lăudau era marele Moisi, iar al cetei muierilor - Mariam Proorocița. Şi este scrisă şi cîntarea.

13 Sîrguit-au, uitat-au lucrurile Lui, n-au suferit sfatul Lui;
14 şi au poftit poftă în pustie şi au ispitit pe Dumnezeu în loc fără de apă.

Că, avînd atîtea şi astfel de încredinţări ale dumnezeieştii puteri, n-au cerut să-şi ia cele de trebuinţă, nici n-au aşteptat dumnezeiasca dăruire, ci îndată s-au pornit cu ocări asupra dumnezeieştilor slujitori.

15 Şi le-a dat cererea lor, săturat-a sufletele lor.

„Cerere" a numit pofta, că nu au cerut, ci au grăit de rău. Dar, cu toate acestea, le-a dat lor şi îndestulare de cărnuri, şi pîine nefăcută de mîini, şi apă prea-dulce şi cu îndestulare.

16 Şi au mîniat pe Moisi în tabără, şi pe Aaron, sfîntul Domnului.

Căci Core şi adunarea acestuia s-au ispitit să răpească preoţia, iar Datan şi Aviron au cugetat altă tiranie.

17 S-a deschis pămîntul, şi a înghiţit pe Datan şi a acoperit întru adunare pe Aviron.
18 Şi s-a aprins foc întru adunarea lor, văpaie de tot a ars pe păcătoşi.

Datan şi Aviron s-au cufundat împreună cu toată familia lor, iar Core şi cei împreună cu dînsul s-au ars de tot cu foc slobozit de Dumnezeu.[259] Iar Dumnezeu a adus pedepse asupra lor pentru a-i sili pe ceilalţi să se înţelepţească, dar nu au voit a lua de aici nici un folos. Şi acest lucru îl arată povestirea celor îndrăznite de dînşii:

19 Şi au făcut viţel în Horib,

Nu aşa prost a pomenit muntele, ci arătînd covîrşirea păgînătăţii: că întru acesta S-a arătat Domnul tuturor, întru acesta i-a umplut de groază pe dînşii, arătîndu-Se cu mulţime de foc, folosind trîmbiţe, şi lovind cu trăsnete urechile lor şi aducînd cu atîta frică punerea de lege. Întru acesta au îndrăznit păgînătatea,

şi s-au închinat celui cioplit

Acest lucru este prihănirea altei nebunii, că au adus cinstea cea dumnezeiască lucrului pe care îl vedeau că şi-a primit chipul prin meşteşug omenesc.

20 şi au schimbat mărirea Lui întru asemănare de viţel ce mănîncă iarbă.

Foarte potrivit a povestit cu jale nebunia lor: că - în loc de a Celui ce atîtea minuni a făcut, şi a dăruit mîntuirea aceea prea-slăvită şi atîtea a putut a lucra - au cinstit icoană de viţel, al căreia întîi chip[260] are trebuinţă de hrană. Şi hrană a viţelului nu este pîinea ce se aduce celor cuvîntători, ci buruieni şi iarbă. Iar a viţelului - celui ce firea îi este necuvîntătoare, şi hrana îi este iarba, şi slujba lui este dăruită oamenilor - icoana este cu mult mai proastă, că nu e numai necuvîntătoare, ci şi neînsufleţită, şi nu poate nici a lucra, nici a mugi şi a zbiera, nici a mînca. Dar ei au ispitit-o pe cea neputincioasă mai mult decît pe Dumnezeul tuturor.

21 Şi au uitat pe Dumnezeu, Cel ce i-a mîntuit pe dînşii, Cel ce a făcut lucruri mari în Egipt,
22 minunate în pămîntul lui Ham, înfricoşate în Marea Roşie.

Că nu şi-au adus aminte nici de a loru-şi mîntuire, nici de pedeapsa Egiptenilor, nici de minunea cea mare a mării, ci toate au zburat de la dînşii de năprasnă.

---

259 Ceea ce am povestit şi mai sus.
260 „Proto-tip", „model", cum spunem acum.

23 Şi a zis ca să-i piardă pe dînşii, de nu ar fi stătut Moisi cel ales al Lui întru zdrobire înaintea Lui, ca să întoarcă mînia Lui, ca să nu-i piardă pe dînşii.

Pentru că - după ce a zis Dumnezeul tuturor: „Lasă-Mă! Şi, fiindcă M-am mîniat, cu urgie îi voi zdrobi pe dînşii, şi te voi face pe tine întru neam mare” - Fericitul Moisi a zis: „De le vei lăsa lor păcatul, lasă-l! Iar de nu, şterge-mă şi pe mine din cartea întru care m-ai scris!”

24 Şi au defăimat pămîntul cel dorit, n-au crezut cuvîntului Lui
25 şi au cîrtit întru sălaşele lor, n-au ascultat glasul Domnului.

Face pomenire de altă nesupunere: pentru că, poruncindu-le Dumnezeu să intre în pămîntul făgăduit, ei se împotriveau arătat, primind în lăuntru patima fricii şi zicînd că Hanaaneii sînt mai viteji decît dînşii iar ei nu au putere din destul spre a se pune împotriva acelora. Şi acesta era semn vădit de necredință, pentru că era drept ca cei ce fuseseră înşişi văzători ai atîtor minuni ca acestea să se încreadă întru toate în puterea Celui ce i-a mîntuit.

26 Atunci a ridicat mîna Sa asupra lor, ca să-i surpe pe ei în pustie,
27 şi ca să surpe sămînța lor întru neamuri şi să-i risipească pe dînşii prin țări.

Şi a voit să pună pedeapsa potrivită asupra necredinței lor şi să aducă pieirea asupra tuturor deodată, dar, folosind obişnuita iubire de oameni, a adus asupra lor oarecare muncă din parte.

28 Şi au jertfit lui Belfegor, şi au mîncat jertfele morților
29 şi L-au întărîtat pe El întru izvodirile lor,

Alunecînd iarăşi întru desfrînare şi amestecîndu-se cu muieri Moavitence, au deprins păgînătatea acelora. Iar „Belfegor” este un idol care era cinstit la aceia: Fegor se numea locul idolului, iar Baal – idolul. Şi se zice că în limba elinească acesta se numea Cronos[261]. Iar „jertfe ale morților” numeşte pe cele ce la Elini se cheamă „turnări”, pe care obişnuiau a le aduce morților, dar nu ar fi greşit cineva de i-ar fi numit „morți” şi pe cei ce se numesc „dumnezei”.

şi s-a înmulțit întru dînşii căderea.

Că iarăşi a adus asupra lor altă moarte.

30 Şi a stătut Fineas şi L-a împblînzit, şi a încetat zdrobirea.
31 Şi s-a socotit lui întru dreptate în neam şi în neam pînă în veac.

În loc de „sfărîmare”, Simmah a zis „rană”. Şi istoria ne învață şi aceasta, fiindcă pe Zambri, cel ce a suferit a prea-curvi la arătare cu o oarecare Madianiteancă, Fineas[262] l-a ucis cu sulița, împreună cu muierea. Primind rîvna acestuia, Dumnezeu l-a lăudat şi a oprit pedeapsa adusă asupra celorlalți.

32 Şi L-au mîniat pe El la apa împotrivă-grăirii, şi s-a supărat Moisi pentru dînşii,
33 că au amărît duhul lui, şi a deosebit întru buzele sale.

Pentru că, atunci cînd plîngea el pentru sora sa, au cerut cele de trebuință apropiindu-se la dînsul cu multă nerînduială; iar el, fiind îmbulzit de mîhnirea plînsului, şi văzînd desfrînarea lor şi fiind împresurat de mînie şi de scîrbă, nu a slujit dumnezeieştii porunci cu obişnuita bună-potrivire, ci a lovit piatra şi a scos apă amestecînd cu cuvintele oarecare îndoire. Că asta arată acest „a

261 Kronos („timpul”), tatăl lui Zeus, unul din tartorii cei mai însemnați care bîntuie basmele mitologice ale Elinilor cei vechi, insuflate de satana însuşi.
262 Vezi *Numerii*, 25:1.

deosebit întru buzele sale", în loc de: Nu fără de îndoire a rostit cuvintele. Că zice: „A zis Moisi către dînşii: Au doară din piatra aceasta voi scoate vouă apă?" Pentru aceasta, Dumnezeul tuturor nu i-a dat nici lui pămîntul făgăduit părinților, ci i-a poruncit să-şi primească sfîrşitul vieții, iar făgăduința a împlinit-o prin Iisus Navi. Şi Ocîrmuitorul tuturor a pus asupra lui această pedeapsă, dar a făcut-o altele iconomisind. Întîi că, ştiind nebunia Iudeilor, nu a lăsat ca toată făgăduința să ia sfîrşit printr-însul, ca să nu-l socotească pe dînsul dumnezeu; căci cei ce făcuseră dumnezeu chipul vițelului, ce feluri de cinste nu ar fi adus celui ce fusese slujitor al atîtor minuni? Pentru aceasta Dumnezeu a şi făcut să fie tăinuit mormîntul lui. Lîngă aceasta, a voit să arate şi vremelnicia punerii de lege, dintru cele întîmplate însuşi puitorului de lege: că, dacă puitorul de lege nu a dobîndit pămîntul făgăduit, de aici era lesne a cunoaşte că nici ei nu vor dobîndi această purtare de grijă prea multă vreme.

Aşa, după ce le-a povestit pe cele din pustie, mustră nelegiuirea lor din pămîntul făgăduinței:

34 N-au pierdut neamurile pentru care a zis Domnul lor,
35 şi s-au amestecat între neamuri, şi au deprins lucrurile lor,
36 şi au slujit celor ciopliți ai lor şi s-au smintit.

Pentru că, pentru împărtăşirea păgînătății, a oprit împreunarea cu muieri de alte seminții, împreună cu începătura ridicînd din mijloc sfîrşitul, şi pierzînd rodul împreună cu rădăcina şi mai-nainte oprind cu răul cel mai mic pe cel mai mare. Dar ei, călcînd şi întru aceasta dumnezeiasca Lege*, nici neamurile cele păgîne nu le-au pierdut de tot, nici nu au fugit de împărtăşirea cu dînsele, ci au rîvnit petrecerea lor cea rea.*

37 Şi au jertfit pe fiii lor şi pe fiicele lor dracilor.
38 Şi au vărsat sînge nevinovat, sîngele fiilor lor şi al fiicelor pe care i-au jertfit celor ciopliți ai lui Hanaan, şi s-a omorît pămîntul întru sîngiuri.
39 Şi s-au spurcat întru lucrurile lor

Au lăsat în urmă vîrful păgînătății, căci care covîrşire a păgînătății lasă să se pîngărească pămîntul cu sîngiuri de fii şi de fiice şi să se aducă jertfele acestora dracilor celor mîncători de sîngiuri? Că lui Dumnezeu nu le aduceau nici pe cele legiuite, iar idolilor - şi junghierile copiilor.

şi au curvit întru izvodirile lor.

Aici, „curvie" nu numeşte numai înverşunarea, ci şi slujba idolilor. Că - de vreme ce, uniți fiind cu Dumnezeu, au iubit slujba acelora - după cuviință a numit „curvie" cinstirea dracilor.

40 Şi S-a mîniat cu iuțime Domnul asupra norodului Său, şi a urît moştenirea Sa.
41 Şi i-a dat pe dînşii în mîinile vrăjmaşilor lor, şi i-au stăpînit pe ei cei ce-i urau pe ei.
42 Şi i-au necăjit pe dînşii vrăjmaşii lor şi i-au împilat sub mîinile lor.

Acestea ne învață încă şi Istoria Judecătorilor *şi* Scriptura Împărăților*: că, neguțătorind folosul lor, i-a dat prin pedeapsă uneori Moavitenilor, alteori Amanitenilor, iar alteori Amaleciților, şi Madianiților şi celor de altă semințe.*

43 De multe ori i-a izbăvit pe dînşii, iar ei L-au amărît pe El întru sfatul lor, şi s-au împilat întru fărădelegea lor.

Că, după ce aducea asupră-le certarea, iarăşi îi împărtăşea de iubirea de oameni, iar ei Îi răsplăteau Lui cu cele împotrivă.

44 Şi a văzut Domnul cînd se necăjeau ei, a auzit rugăciunea lor.

Şi istoriile ne învaţă acestea: cum că s-au rugat lui Dumnezeu, fiind îmbulziţi de nevoie, şi au fost auziţi.

45 Şi Şi-a adus aminte de aşezămîntul Lui, şi S-a căit după mulţimea milei Lui

Că le-a dăruit milostivirea pentru făgăduinţele către părinţii lor. Iar „căinţă" numeşte încetarea pedepsei, fiindcă Dumnezeu nu are patima căinţei, nici nu Se împacă acum cu unele, iar apoi cu altele, ci, ocîrmuindu-le pe toate cu înţelepciune, aduce asupră pedepse şi dăruieşte iubirea de oameni.

46 şi i-a dat pe dînşii spre milostivire înaintea tuturor celor ce-i robiseră.

Aşa l-a îndulcit pe Chir, şi l-a înduplecat spre milă şi l-a făcut a da slobozenie celor robiţi.

47 Mîntuieşte-ne pe noi, Doamne Dumnezeul nostru, şi ne adună de prin neamuri, ca să ne mărturisim numelui Tău celui sfînt, ca să ne fălim întru lauda Ta!

Şi acestea arată că proorocescul cuvînt îi învaţă cum se cade să-L milostivească pe Dumnezeu şi să dobîndească de la Dînsul purtarea de grijă. Încă şi dumnezeiescul Apostol mai-nainte a vestit mîntuirea ce va să fie Iudeilor prin Ilie Tesviteanul: „Veni-va – zice – din Sion izbăvitorul, şi va întoarce păgînătatea de la Iacov. Şi acesta este lor aşezămîntul de la Mine, cînd voi lăsa păcatele lor."[263] *Deci, după Preasfîntul Botez, nu zidirea Ierusalimului se cuvine a o aştepta ei, după basmele celor nebuni şi fără de minte, şi slujba* Legii*, şi jertfele cele necuvîntătoare, şi tăierea împrejur, şi sîmbăta şi stropirile împrejur, că acestea sînt bîrfiri de basme băbeşti, ci chemarea, şi cunoştinţa adevărului, şi credinţa întru Stăpînul Hristos şi petrecerea* Noului Aşezămînt.[264]

48 Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeul lui Israil din veac şi pînă în veac, şi va zice tot norodul: Fie, fie!

Că Domnul tuturor este lăudat în toate, Cel ce a fost Dumnezeul lui Israil, Cel ce a făcut atîtea pentru mîntuirea oamenilor. Şi se cuvine ca tot norodul să adauge pe „amin" lîngă glasul celor ce laudă, pentru că Evreul *numeşte „amin şi amin" pe acest „fie, fie". De unde a rămas şi obiceiul Bisericii ca, prin „amin", norodul să se unească şi să se alcătuiască cu slavoslovia preotului, şi de aici să aducă împărtăşirea şi să ia blagoslovenia.*

TÎLCUIREA PSALMULUI 106

Aliluia.

De multe ori am arătat că Aşezămîntul cel Vechi *este umbră a celui nou, dar şi din Psalmul de faţă este cu lesnire a ne învăţa aceasta, pentru că prooroceşte atît slobozenia Iudeilor, cît şi mîntuirea tuturor oamenilor. Şi are multă asemănare cu cei doi rînduiţi şi trecuţi mai-nainte: că cel al o sută patrulea are povestirea făgăduinţelor făcute de Dumnezeu către Patriarhi şi a darurilor*

263 În zilele Antihristului, înainte de a Doua Venire a Mîntuitorului Hristos şi deci de sfîrşitul acestei lumi, Proorocul Ilie va fi trimis pe pămînt pentru a creştina rămăşiţa lui Israil. Atunci, va încuia din nou ploaia şi va fi ucis de Antihristul, fiind lăsat să zacă trei zile pe uliţele Ierusalimului, spre marea bucurie a norodului.

264 „Basmele celor nebuni şi fără de minte" se împlinesc acum, sub ochii noştri, căci Iudeii, pentru păcatele noastre, cu ajutorul tatălui lor satana şi cu îngăduinţa lui Dumnezeu, sînt pe cale a zidi Templul, capiştea în care va fi încoronat Antihristul ca împărat al lumii.

date strănepoților acelora; iar cel de după acela ne-a învățat, pe lîngă facerile de bine, nemulțumirea Iudeilor şi pedepsele aduse asupra lor pentru aceea; iar acesta mai-nainte vesteşte izbăvirea de robie, făcută pentru negrăita iubire de oameni a lui Dumnezeu. Dar, fiindcă întru aceia s-au zugrăvit umbrit cele ale noastre şi vedem şi întru Psalmul acesta proorociile mîntuirii noastre, cea mai mare parte a proorociei ni se potriveşte mai mult nouă decît acelora.

Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Proorocescul cuvînt porunceşte iarăşi a-L lăuda pe Dumnezeu, Făcătorul de bine, şi zice că pricina cîntării de laudă este iubirea Lui de oameni.

2 Să zică cei izbăviți de Domnul, pe care i-a izbăvit din mîna vrăjmaşului.

Se cădea ca şi Iudeii să-L laude pe Dumnezeu după ce s-au slobozit din robia Babilonienilor, şi noi, care ne-am izbăvit de tirania diavolului, se cuvine să facem aceasta pururea.

3 Şi din țări i-a adunat pe dînşii: de la răsărituri, şi de la apusuri, şi de la miazănoapte şi de la mare.

Nu ne-am învățat să se fi făcut acest lucru la Iudei, că prin toată lumea petrec risipiți, ci a chemat şi a adunat Biserica din neamuri, care întru toate părțile lumii se află: şi întru ale răsăritului, şi întru ale apusului, şi întru ale amiezii zilei, şi întru ale amiezii nopții. Şi este cu putință a vedea asemenea adunări pretutindeni peste tot pămîntul şi marea. Iar în vremea Iudeilor acest lucru s-a făcut umbrit, fiindcă întru acea vreme unii s-au întors din Babilon, şi puțini oarecari s-au adunat din Egipt şi din neamurile de prin laturile de aproape.

4 Rătăcit-au în pustie fără de apă,

Şi Babilonul era pustie fără de apă, că era pustiu de Dumnezeu; robind aceluia, mulțimea Iudeilor era lipsită de adăparea cea duhovnicească. Iar cei ce crezuseră din neamuri petreceau de asemenea în pustie şi în loc fără de apă, neavînd nădejde şi fiind fără de Dumnezeu, după cum zice dumnezeiescul Apostol.

calea cetății de locuit n-au aflat.

Că nici Iudeii nu puteau a scăpa de cei ce îi robiseră şi a dobîndi a lor patrie, nici cei ce au crezut din neamuri, mai-nainte de înomenirea Mîntuitorului, nu aflau calea ce îi aducea către dumnezeiasca cetate. Iar „cetate”, aici, se cuvine a înțelege petrecerea cu bună-credință.

5 Flămînzind şi însetînd, sufletul lor întru dînşii se sfîrşea.

Foamea dumnezeieştii învățături îi tescuia şi pe aceştia, şi pe aceia: că Iudeii, robind în Babilon, erau lipsiți de preoți şi nu puteau împlini slujba Legii*, iar neamurile iarăşi nu primeau* Legea *dumnezeiască şi nu se îndulceau de duhovnicească învățătură, prin care se hrănesc sufletele. Deci cu această foamete i-a îngrozit Dumnezeu pe Iudei, că: „Voi aduce Eu foamete pe pămînt, nu foamete de pîine, nici sete de apă, ci foamete de a auzi cuvîntul Domnului.”*

6 Şi au strigat ei către Domnul cînd se necăjeau, şi de nevoile lor i-a izbăvit pe dînşii.

Cei bine-credincioşi lui Dumnezeu din Iudei aduceau rugăciunea. Şi acest lucru ne învață şi proorocia lui Daniil, pentru că şi el, şi Anania, şi Azaria şi Misail au căutat dumnezeiasca milostivire, jelindu-se pentru toți. Iar neamurile, luptîndu-se cu primejdiile de tot felul, suspinau cu tînguiri şi plîngeri nemîngîiate, căci nu aveau nădejdea învierii şi nu căutau dezlegarea de la Dumnezeul tuturor a relelor ce le țineau. Dar Iubitorul de oameni i-a văzut suspinînd, şi le-a dăruit

milostivirea.

7 Şi i-a povățuit pe dînşii la cale dreaptă, ca să meargă la cetatea de locuit.

Că Iudeilor le-a dăruit întoarcerea, prin Chir Persul, iar pe neamuri le-a povățuit prin Sfinții Apostoli şi le-a arătat cetatea cea de sus, care are temeliile în munții cei sfinți, al căreia meşter şi ziditor este Dumnezeu.

8 Mărturisească-se Domnului milele Lui, şi minunile Lui fiilor oamenilor.

Iar Simmah, aşa: „şi semnele către fiii oamenilor." Însă nu mila aduce lui Dumnezeu lauda de mulțumire, nici minunile, ci cei ce au dobîndit atîtea bunătăți: că slobozenia Iudeilor este minunată şi vrednică de mirare, dar mult mai minunată şi mai vrednică de mirare este mîntuirea lumii, şi schimbarea spre binele cel mai mare, şi încetarea înşelăciunii şi cunoştința adevărului. Iar a tuturor acestora este pricinuitoare dumnezeiasca milă, „că nu pentru dreptățile noastre pe care le-am făcut - după cum zice dumnezeiescul Apostol - ci după multă mila Lui ne-a mîntuit pe noi prin baia naşterii de a doua oară şi prin înnoirea Duhului Sfînt, pe Care L-a vărsat peste noi din destul."

9 C-a săturat suflet deşert, şi suflet flămînd a umplut de bunătăți,
10 pe cei ce şedeau întru întuneric şi în umbra morții, pe cei ferecați cu sărăcie şi cu fier.

Atît pe Iudeii ce robeau, şi erau înjugați cu reaua pătimire şi topiți de foamete i-a slobozit de relele ce îi țineau, cît şi întreaga fire a oamenilor a hrănit-o cu dumnezeieştile învățături, şi a slobozit-o de întunericul neştiinței, şi a strălucit-o cu lumina cunoştinței de Dumnezeu, şi a risipit umbra morții ce îi zăcea asupră, dîndu-i nădejdea învierii, şi legăturile cele tari ale păcatului le-a rupt, că zice: „Fiecare se strînge cu lanțurile păcatelor sale, şi vai de cei ce îşi trag păcatele lor ca şi cu o funie lungă, şi fărădelegile lor ca şi cu o curea de jug de junci."

11 Că au amărît cuvintele lui Dumnezeu, şi sfatul Celui Preaînalt l-au întărîtat.
12 Şi s-a împilat întru ostenele inima lor, slăbit-a, şi nu era cine să le ajute.

Iar pricinuitor al durerilor acestora ale Iudeilor şi ale tuturor oamenilor este păcatul: că şi aceia s-au dat în robia Babilonienilor ca să se pedepsească, şi omenirea, după călcarea poruncii, s-a supus sub ticăloşia ostenelilor, că după aceasta a auzit Adam: „Blestemat va fi pămîntul întru lucrurile tale, mărăcini şi spini va răsări ție, întru scîrbe vei mînca dintru dînsul întru toate zilele vieții tale. Întru sudoarea feței tale vei mînca pîinea ta, pînă ce te vei întoarce în pămîntul dintru care te-ai luat, că pămînt eşti şi în pămînt te vei întoarce." Cu atîtea primejdii îmbulzindu-se, nu au aflat nici o dezlegare de relele ce le zăceau asupră, ci Cel ce i-a însortit pe dînşii cu acestea, tot El a dăruit şi izbăvirea de dînsele, că zice:

13 Şi au strigat către Domnul cînd se necăjeau, şi din nevoile lor i-a mîntuit pe ei.
14 Şi i-a scos pe dînşii dintru întuneric şi din umbra morții, şi legăturile lor le-a rupt.

Că - milostivindu-Se şi spre unii, şi spre alții - pe aceia i-a izbăvit de primejdiile ce zăceau asupră-le, iar pe aceştia i-a izbăvit din întunericul necunoştinței, şi a rupt legăturile robiei.

15 Mărturisească-se Domnului milele Lui, şi minunile Lui fiilor oamenilor!
16 Că a sfărîmat porți de aramă, şi zăvoare de fier a frînt,

„Porți de aramă" şi „zăvoare de fier" a numit nescăparea de cele rele: că, precum celui ce este închis în lăuntrul unor uşi şi zăvoare îi este cu neputință a scăpa, aşa le era cu neputință Iudeilor să fugă de robia Babilonienilor, şi tuturor oamenilor de silnicia morții. Şi numai dumnezeiasca milă

a putut să risipească atît stăpînia acelora, cît şi a acesteia, şi să dăruiască dezlegarea celor mîhnicioase.

17 sprijinitu-i-a pe dînşii din calea fărădelegii lor, că pentru fărădelegile lor s-au împilat.

Nici Iudeii, nici toată firea oamenilor n-au căzut cu nedreptate întru cele mîhnicioase, ci şi aceştia, şi aceia plătesc osînde pentru acelea pe care le-au greşit. Dar şi pe unii, şi pe alții, care se tăvăleau întru atîtea rele, i-a învrednicit de mîntuire.

18 Toată mîncarea o a urît sufletul lor, şi s-au apropiat pînă la porțile morții.

Că Iudeii, fiind ținuți cu mulțimea relelor, se întorceau chiar şi de la hrană, cum a zis Proorocul şi într-un alt Psalm, vorbind ca despre aceia: „Că mi-am uitat a mînca pîinea mea." Iar neamurile nu voiau a lua aminte nici la învățăturile filosofilor lor, pentru care unii au hotărît moarte asupra lui Socrat, alții l-au dat pe Anaxarh la străină şi neobişnuită pedeapsă[265], iar alții, amar căznindu-i pe ucenicii lui Pitagora[266], au adus asupra lor moarte fără de vreme. Dar Dumnezeul tuturor a făcut să se dea cu împărtăşire hrana cea nemuritoare şi acestora, şi le-a plecat a alerga cu toată sîrguința către aceasta şi le-a slobozit din porțile morții.

19 Şi au strigat ei către Domnul cînd se necăjeau, şi din nevoile lor i-a mîntuit pe dînşii.

Apoi, ne învață chipul mîntuirii:

20 Trimis-a cuvîntul Lui, şi i-a vindecat pe dînşii şi i-a izbăvit pe dînşii dintru stricăciunile lor.

Că Dumnezeu-Cuvîntul - înomenindu-Se şi ca om trimițîndu-Se (căci ca Dumnezeu este nescris împrejur, şi stă pretutindeni de față şi pe toate le cuprinde) - a vindecat rănile cele de multe feluri ale sufletelor şi a însănătoşit gîndurile cele stricate. Aşa, a vindecat-o pe acea muiere păcătoasă şi i-a poruncit a îndrăzni; aşa, l-a întărit pe slăbănogul, zicînd: „Lasă-ți-se ție păcatele tale!"; aşa, a deschis tîlharului raiul; aşa, i-a arătat dascăli ai lumii pe vameşi; aşa, îi înnoieşte, şi îi curățeşte şi îi izbăveşte de rănile păcatului pe cei ce se apropie la Preasfîntul Botez.

21 Mărturisească-se Domnului milele Lui, şi minunile Lui fiilor oamenilor!

22 Şi să jertfească Lui jertfă de laudă şi să vestească lucrurile Lui întru bucurie!

Deci – zice - pentru toate acestea, este drept a lăuda pe iubitorul de oameni Dumnezeu, Care a avut atîta milă şi ne-a dăruit prea-slăvita mîntuire. Şi se cuvine nu numai a şti singuri dumnezeieştile faceri de minuni, ci şi a-i învăța pe cei ce nu le ştiu şi a-i deştepta pe toți spre cîntarea de laudă. Ni se cade însă a însemna că şi aici a poruncit a aduce lui Dumnezeu „jertfă de laudă", iar nu junghierile cele necuvîntătoare: drept aceea, şi aici scoate afară slujba Legii. *Însă pe acest „jertfă de laudă", Achila l-a numit „jertfă de mulțumire".*

23 Cei ce se pogoară la mare în corăbii, cei ce fac lucrare în ape multe,

24 aceştia au văzut lucrurile Domnului şi minunile Lui întru adînc.

Proorocul le-a pus pe acestea cu pildă, şi zice că - precum cei ce corăbieresc şi trec noianurile

---

265 Precum ştie toată lumea, Socrate a fost silit să bea cucută, dar stoicul Anaxarh a pătimit mult mai cumplit, căci Nicocreon, tiranul Ciprului, vîrîndu-l într-o pivă, l-a zdrobit cu pisăloage de fier. Mai-nainte însă, a vrut să-i taie limba, dar nu a apucat, fiindcă filosoful şi-a rupt-o singur cu dinții şi i-a scuipat-o în față.

266 Pytagoras, fîrtatul Elin al lui Buddha într-ale idolatriei gnostic-panteiste, aşadar întemeietorul ocultismului european, nu a urmărit doar dobîndirea unor puteri „spirituale", ci şi a aceleia politice, pe care a şi avut-o o vreme aşa-zisa „Ligă Crotoniană" întemeiată de ucenicii săi. Aşa stînd lucrurile, era cît se poate de firesc ca pitagoreii să fie prigoniți de către stăpînirea „laică".

cele mari, căzînd în furtuni cumplite şi dobîndind mîntuirea afară de toată omeneasca nădejde, văd cu deosebire dumnezeieştile şi marile lucrări - aşa şi Iudeii, căzînd în primejdiile acelea şi cîştigînd mîntuirea, au cunoscut dumnezeiasca putere. Încă şi oamenii toți - văzînd schimbarea cea străină a lucrurilor, şi încetarea înşelăciunii mai dinainte, şi alinarea sufletelor şi limanul învierii - Îl laudă pe Dăruitorul acestora.

25 Zis-a, şi a stătut duhul viforului, şi s-au înălțat valurile mării.
26 Se suie pînă la ceruri şi se pogoară pînă în adîncuri.

Şi prin acestea ne-a învățat că la semnul Lui se fac cele scîrbicioase şi se întîmplă cele mîngîietoare.

Sufletul lor întru cele rele se topea.
27 Tulburatu-s-au, şi s-au clătit ca cel ce se îmbată, şi toată înțelepciunea lor s-a înghițit.

A stăruit întru asemănare. Şi pare că zice pentru cei ce corăbieresc, dar prin acestea însemnează feluritele primejdii ale firii, pe care nimeni nu este harnic să le dezlege folosind înțelepciunea omenească. Căci, cînd ar fi furtună, nici cîrmacii, de ar aduce în lăuntru tot meşteşugul, nu pot să biruiască primejdiile cele grele, purtîndu-se ici şi colo împrejur ca aceia ce se îmbată.

28 Şi au strigat ei către Domnul cînd se necăjeau, şi din nevoile lor i-a scos pe dînşii.
29 Şi a poruncit viforului, şi a stătut întru linişte şi s-au domolit valurile mării.
30 Şi s-au veselit, căci s-au alinat.

Şi acelora cărora înoată pe mare şi Îl cheamă le dă al Său ajutor: porunceşte, şi îndată viforul se preface întru alinare blîndă, şi noianul se izbăveşte de furtună; la fel, şi cei ce se luptă cu cele de scîrbă află prin darul Lui schimbare de cele rele. Aşa s-au slobozit şi Iudeii de acea amară robie.

Şi i-a povățuit pe dînşii la limanul voii Lui.

Că, îndată ce a voit, s-a făcut dezlegarea de cele rele, şi în locul viscolului s-a arătat limanul. Iar acest stih ne este potrivit încă mai vîrtos nouă decît acelora, că pe noi ne-a îndreptat la limanul voii Lui, dăruindu-ne dumnezeiasca Sa cunoştință.

31 Mărturisească-se Domnului milele Lui, şi minunile Lui fiilor oamenilor!
32 Să-L înalțe pe Dînsul întru adunarea norodului, şi în scaunul bătrînilor să-L laude pe Dînsul!

Şi totdeauna este cu putință a vedea făcîndu-se acest lucru de cei ce au crezut din neamuri. Că, înainte-povățuind sfințita adunare întru toate bisericile de prin lume, tot norodul Îl laudă pe Făcătorul de bine, povestind facerile de minuni ale dumnezeieştii iubiri de oameni.

33 Prefăcut-a rîurile lor întru pustiire, şi izvoarele apelor întru sete,
34 pămîntul cel roditor întru sărătură, de răutatea celor ce locuiesc pe dînsul.

Şi cei ce au dobîndit mîntuirea Îl laudă pe Dînsul văzînd străina schimbare: că cei ce se adăpau de demult cu multe rîuri prooroceşti şi aduceau lui Dumnezeu rodul copt nu dobîndesc nici o mică umezeală acum, ci, pentru a lor răutate, s-au făcut cu totul pustii de adăparea mai dinainte.

35 Pus-a pustia întru iezere de apă, şi pămîntul cel fără de apă întru izvoare de apă.

Iar neamurile, pustii de demult şi care nu aveau nici puțină adăpare, primind curgerile cele cuvîntătoare, se revarsă cu apele învățăturii mai mult decît trebuința.

36 Şi a sălăşluit acolo pe cei flămînzi, şi au aşezat cetăţi de locuit.

Că, pe cei topiţi de demult cu foamea şi lipsiţi de hrana cea duhovnicească, i-a sălăşluit între rîurile acelea şi a aşezat petrecerea cea cu bună-credinţă.

37 Şi au semănat ţarini, şi au sădit vii şi au făcut rod de sămînţă.

Iar Proorocul a zis toate acestea cu închipuire. Şi Domnul a folosit pilde ca acestea, şi uneori i-a numit pe Apostoli „secerători", iar alteori pe Sine Însuşi „semănător" şi „lucrător de pămînt", şi „pămînt bun" pe cei ce primesc seminţele cuvîntului cu bună-supunere. Şi încă Apostolul zice: „Eu am sădit, Apollo a udat, iar Dumnezeu a crescut." Şi iarăşi: „A lui Dumnezeu lucrare de pămînt sînteţi, a lui Dumnezeu zidire." Deci Apostolii au semănat mîntuitoarele propovăduiri, şi au răsădit lui Dumnezeu grădinile cele cuvîntătoare şi au adus lui Dumnezeu rodul cel copt al dreptăţii. Încă şi toţi cei cărora li s-a încredinţat după aceea dăscălia lucrează acest lucru.

38 Şi i-a blagoslovit pe dînşii, şi s-au înmulţit foarte, şi dobitoacele lor nu le-a împuţinat.

Că „cel ce seamănă întru blagoslovenie va şi secera întru blagoslovenie", după dumnezeiescul Apostol. Iar „dobitoace" numeşte pe aceia care se pasc de dînşii, pe care i-au crescut dăruindu-le puterea lucrării de minuni. Şi martor este Fericitul Luca, zicînd în Fapte*: „Iar Domnul în fiecare zi adăuga la Biserică pe cei ce se mîntuiesc." Încă şi Însuşi Domnul îi numeşte „oi" pe cei credincioşi: „Că oile Mele – zice – glasul Meu îl aud, şi Eu le cunosc pe ele, şi ele Îmi urmează Mie şi viaţa veşnică le dau lor." De aici, iarăşi mai-nainte vesteşte relele ce aveau să se întîmple Iudeilor:*

39 Şi s-au împuţinat şi s-au împilat de necazul relelor şi de durere.

Deci – zice - cei ce de demult locuiau pustia şi locul cel fără de apă au dobîndit atîta blagoslovenie şi belşug după ce au crezut; iar cei ce de demult s-au îndulcit de adăparea prooroceştilor rîuri, făcîndu-se lipsiţi de aceasta pentru răutatea socotelii şi rămînînd cu totul pustii şi neroditori, au căzut în multe primejdii de tot felul şi s-au risipit în toată lumea, încît mitropolia lor, ce era îndestulată de oameni, de puţini se locuieşte acum.

40 Vărsatu-s-a defăimare peste boierii lor,

Şi înseşi lucrurile mărturisesc proorociei: pentru că cei ce par că sînt boieri şi dascăli ai lor s-au făcut nevrednici de vreun cuvînt, iar cei ce erau de demult străluciţi şi vestiţi sînt cu totul nevestiţi şi defăimaţi de ei înşişi.[267]

şi i-a rătăcit pe dînşii în loc neumblat şi fără de cale.

Iar Simmah, aşa: „Şi îi va rătăci pe dînşii întru deşertarea minţii lor." Dumnezeu nu aduce rătăcire asupra cuiva, ci opreşte rătăcirea, însă pe cei ce nu se pleacă şi nu cred Lui îi lasă nechivernisiţi, iar ei - fiind neocîrmuiţi, purtîndu-se ici şi colo împrejur - se rătăcesc. Aceasta au pătimit-o şi Iudeii, pentru că, părăsind calea cea dumnezeiască, urmează gîndurilor lor.

41 Şi a ajutat săracului dintru sărăcie,

Pentru că neamurile cele sărăcite de demult au dobîndit dumnezeiescul ajutor şi au cîştigat bogăţia cea duhovnicească.

267 E vorba de rabini şi de căpetenii.

şi i-a pus pe ei ca pe nişte oi de moştenire.

Iar Achila, aşa: „Şi va ridica pe săracul din sărăcie şi îl va pune ca pe o turmă a rudeniei." Căci se grijeşte de ei ca de nişte oi ale Sale, şi poartă grijă şi le chiverniseşte ca pe nişte rudenii după trup.

42 Vedea-vor drepții, şi se vor veseli şi toată fărădelegea îşi va astupa gura sa.

Că, văzînd acestea, cei ce doresc îndreptarea gîndurilor se umplu de bucurie, iar cei ce voiesc a trăi întru păgînătate şi nelegiuire sînt siliți a se pleca în pămînt şi a tăcea, înfrînîndu-se de dreapta hotărîre.

43 Cine este înțelept va păzi acestea şi va pricepe milele Domnului.

Că nu este al oricui nici a înțelege, nici a cunoaşte iconomiile cele iubitoare de oameni ale Mîntuitorului, nici a păzi dumnezeieştile puneri de legi, ci numai a celui ce-şi foloseşte înțelepciunea şi priceperea şi a celui ce strigă către Stăpînul: „Descoperă ochii mei, şi voi cunoaşte minunile din Legea *Ta!"*

TÎLCUIREA PSALMULUI 107

Cîntarea Psalmului lui David.

De asemenea, şi Psalmul acesta prooroceşte întoarcerea Iudeilor şi mai-nainte vesteşte mîntuirea neamurilor, avînd multă asemănare cu Psalmul 56 şi cu al 59-lea.

Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea, cînta-voi şi voi lăuda întru mărirea mea.

Şi, cum am zis mai sus, Proorocul numeşte „mărire a sa" darul cel proorocesc, şi zice: Folosind cîntarea de laudă a proorociei, zic Ție, Stăpînului, că inima mea e desfătată şi gata spre primirea dumnezeiescului Tău dar.

2 Deşteaptă-te, mărirea mea! Deşteaptă-te, psaltire şi alăută! Deştepta-mă-voi dimineața,

3 mărturisi-mă-voi Ție întru noroade, Doamne! Cînta-voi Ție întru neamuri,

„Psaltire şi alăută" se numeşte Proorocul pe sine-şi, căci darul Duhului răsuna întru dînsul cîntarea de laudă cea proorocească precum întru un organ muzicesc. Deci, deşteptîndu-se pe sine-şi spre cîntarea de laudă a Stăpînului, iarăşi răspunde şi se făgăduieşte că va face aceasta „dimineața", fiindcă atunci nu numai el singur va aduce lauda, ci va face cîntarea dumnezeiască împreună cu nenumărate neamuri şi noroade. Iar „dimineață" numeşte înomenirea Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru: că dintru Acela a răsărit lumina adevărului, dintru Acela Fericitul David, prin gurile tuturor oamenilor, cîntă în toată lumea şi laudă dumnezeieştile faceri de bine.

4 că mare este deasupra cerurilor mila Ta, şi pînă la nori - adevărul Tău.

Mărimea milei Tale biruieşte boltele cerurilor, razele adevărului Tău au străbătut pretutindeni. Şi iar am zis mai-nainte că „nori" îi numeşte pe Prooroci, şi pe Apostoli şi pe cei ce au dobîndit darul cel dăscălesc, că prin aceştia, ca prin nişte nori, aduce oamenilor adăparea cea duhovnicească, şi printr-înşii am învățat dogmele cele adevărate.

5 Înalță-Te peste ceruri, Dumnezeule, şi peste tot pămîntul mărirea Ta,

Şi Fericitul Avacum a zis aceasta: „Acoperit-a cerurile bunătatea Lui, şi de lauda Lui este plin pămîntul.” Aceasta a zis şi Fericitul David în Psalmul al 8-lea: „Doamne Domnul nostru, cît este de minunat numele Tău în tot pămîntul! Că s-a ridicat mare cuviința Ta mai presus de ceruri.” Deci acest „înalță-Te” e în loc de: Arată-Te înalt şi mai presus decît toți, şi tot pămîntul învață-se mărirea Ta!

6 ca să se izbăvească cei iubiți ai Tăi. Mîntuieşte-mă cu dreapta Ta şi mă auzi!

Mîntuirea celor ce s-au învrednicit de prietenia Ta va arăta tuturor oamenilor puterea Ta, deci primeşte rugăciunea mea şi tinde-mi dreapta Ta! Iar „dreaptă” numeşte lucrarea cea bună.

7 Dumnezeu a grăit întru Cel Sfînt al Său:

În loc de: „prin darul Sfîntului Duh”.[268]

Înălța-Mă-voi şi voi împărți Sichima, şi Valea Lăcaşurilor o voi măsura.

Proorocul a dobîndit ceea ce a cerut: fiindcă a zis: „Înalță-Te peste ceruri, Dumnezeule!”, Stăpînul răspunde, zicînd: „Înălța-Mă-voi!” Apoi, arată şi chipul: „Împărți-voi Sichima.” Iar aceasta este cetatea care i-a fost dată lui Iosif pe deasupra, ca un dar. Încă – zice - de iznoavă[269] *voi umple de locuitori şi valea ce era pustie şi a primit de demult corturile păstorilor, şi voi face a fi împărțită de cei ce s-au întors.*

8 Al Meu este Galaad, şi al Meu este Manasi, şi Efraim - sprijinirea capului Meu, Iuda - împăratul Meu,

Zice: Mi-l voi sineşi[270] *Mie nu numai pe Manasi, ci şi țara aceluia. Că Galaad este nume al locului, iar Manasi – numire a seminției. Încă – zice - îi voi da lui Efraim puterea mai dinainte, iar pe Iuda îl voi face să împărățească peste toate semințiile. Că, după întoarcere, semințiile au rămas nedespărțite, şi Zorobabel (care era din neamul lui Iuda) îi povățuia pe toți. Iar peste toată zidirea împărățeşte cu adevărat Stăpînul Hristos, Cel ce din Iuda a odrăslit după trup.*

9 Moav – căldarea nădejdii Mele. Spre Idumeea voi tinde încălțămintea Mea. Mie cei de altă semințe s-au supus.

Şi atîta vîrtute voi da norodului Meu, încît va stăpîni pe cei de alte seminții şi îi va lua supuşi pe Moaviteni şi pe Idumei. Însă pe acestea le-am tîlcuit mai cu de-amănuntul în Psalmul al 59-lea.

10 Cine mă va duce la cetatea îngrădirii? Sau cine mă va povățui pînă la Idumeea?

11 Au nu Tu, Dumnezeule, Cel ce ne-ai lepădat pe noi?

Umplîndu-se de dulceață prin mai-nainte grăirea bunătăților, Proorocul doreşte să vadă zidită cetatea cea risipită şi pe Idumei slujind Iudeilor. Însă pe acestea – zice – nimeni altul nu este harnic a le da, decît Tu singur, Cel ce ne-ai lepădat acum şi ai poruncit a fi robi.

Şi nu vei ieşi, Dumnezeule, întru puterile noastre?

Iar Simmah, aşa: „şi neieşind Tu, Dumnezeule, înaintea oştilor noastre.” Că niciodată n-am fost biruiți cînd Tu ne-ai fost voievod şi ne-ai povățuit tabăra.

12 Dă-ne nouă ajutor din necaz, că deşartă este mîntuirea omului!

---

268 Deci „Cel Sfînt al Său” numeşte pe Sfîntul Duh. Dacă punem „cel sfînt al Său”, atunci e vorba de Prooroc, şi avem aceeaşi înțelegere, căci Proorocul nu este decît organ prin care vorbeşte Sfîntul Duh.

269 iarăşi, din nou

270 Adică: „Mi-l voi însuşi”.

Deci încetează cele mîhnicioase şi dă-ne ajutorul Tău, că de nicăieri de aiurea nu este cu putință a-l dobîndi pe acesta, că, neajutîndu-ne Tu, toată ajutorarea de la oameni este deşartă şi netrebnică.

13 Întru Dumnezeu vom birui, şi El va nimicnici pe vrăjmaşii noştri!

De aceea, chemăm a Ta Pronie, că numai prin ea singură vom putea birui pe neprieteni.

TÎLCUIREA PSALMULUI 108

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Psalmul acesta mai-nainte vesteşte mîntuitoarea Patimă, nebunia Iudeilor şi vînzarea Iudei. Şi către înțelegerea aceasta ne povățuieşte şi marele Petru, grăind în norod şi prihănind vînzarea Iudei, şi de aici făcînd dovada proorociei. Şi nimeni, auzind pe Domnul legiuind a binecuvînta pe cei ce ne prigonesc, să nu socotească proorocia împotrivnică Puitorului de lege. Că nici aici proorocescul cuvînt nu vorbeşte blestemînd, ci mai-nainte vestind pedepsele ce aveau să se întîmple Iudeilor şi Iudei. Şi proorocia aceasta s-a închipuit în chip de rugăciune, după cum prea-mult obicei este pretutindeni dumnezeieştii Scripturi.

Dumnezeule, lauda Mea să nu o taci, că gura păcătosului şi gura vicleanului asupra Mea s-au deschis!

Stăpînul Hristos zice acestea omeneşte, căci Se roagă ca om, împlinind măsurile firii omeneşti; iar ca Dumnezeu primeşte rugăciunile celor ce se roagă curat. Iar „laudă" numeşte Patima, pentru că şi întru dumnezeieştile Evanghelii *o numeşte „slavă": „Că a venit – zice – ceasul să Se proslăvească Fiul Omului." Iar „gură a păcătosului" şi „gură a vicleanului" l-a numit pe Iuda, că acesta a făcut cu Iudeii tocmelile vînzării pe ascuns.*

2 Grăit-au asupra Mea cu limbă vicleană, şi cu cuvinte de urîciune M-au înconjurat.

De la Iuda, a mutat cuvîntul către tot soborul Iudeilor, că aceştia, fiind robiți de zavistie, au măiestrit moartea cea nedreaptă.

Şi s-au luptat cu Mine în zadar.

3 În loc să Mă iubească, ei Mă cleveteau,

Nu numai că nu s-au supărat cu vreun rău de la Mine, ci au dobîndit nenumărate bunătăți, pentru care, fiind datori a Mă iubi, ei au lucrat cele ale neprietenilor.

iar Eu Mă rugam.

Şi a acestui lucru este martoră istoria sfințitelor Evanghelii*: că, fiind pironit pe Cruce, striga: „Părinte, lasă-le lor, că nu ştiu ce fac!"*

4 Şi au pus asupra Mea rele în loc de bune, şi urîciune în locul iubirii Mele.

Deci Eu i-am împresurat pe dînşii cu faceri de bine, iar ei Mi-au răsplătit cu cele împotrivnice.

5 Pune peste dînsul pe cel păcătos, şi diavolul să stea de-a dreapta lui.

Acest „pune peste dînsul" e în loc de: „vei pune", iar acest „să stea" - în loc de: „va sta". Şi dumnezeiescul Evanghelist ne-a învățat aceasta arătat, că dumnezeiescul Ioan întreba cine ar fi

vînzătorul, iar Domnul i-a zis lui: „Acela căruia Eu, întingînd, îi voi da pîine, acela este. Şi, întingînd-o pe dînsa – zice – i-a dat-o Iudei. Şi după pîine a intrat întru dînsul satana”, aflînd intrările gătite. Că, ducîndu-se către Iudei de voia sa, a făcut tocmelile vînzării şi, împresurîndu-se după acestea cu multe faceri de bine, a rămas nemulțumitor. Deci de voie a primit împreună-locuitor pe neprietenul.

6 Cînd se va judeca el, să iasă osîndit,

În loc de: „va ieşi”.

şi rugăciunea lui facă-se întru păcat!

În loc de: „se va face”. Că vînzătorul a rămas pustiu de tot răspunsul; pentru aceea, judecîndu-se, se osîndeşte, şi rugăciunea adusă de dînsul creşte prihănirea. Fiindcă nu numai ştia pe Făcătorul de bine, ci s-a şi îndulcit de dumnezeieştile cuvinte; şi s-a făcut nu numai văzător de prea-mari minuni, ci şi însuşi lucrător al lor, de la Dînsul luînd stăpînirea.

7 Facă-se zilele lui puține, şi episcopia lui să o ia altul!

Şi proorocia aceasta a luat sfîrşit, că el îndată a suferit moartea prin spînzurare şi, rînduindu-se în locul lui, Matia a împlinit numărul Apostolilor.

8 Să fie fiii lui sărmani şi muierea lui văduvă!

Acestea s-au întîmplat nu numai Iudei, ci şi tuturor Iudeilor celor necredincioşi: că, trecînd puțini ani după Cruce, tot neamul lor s-a făcut nestatornicit, şi aceia s-au ucis, iar muierile lor s-au robit împreună cu copiii lor. Aceasta s-a rugat şi proorocescul cuvînt:

9 Mişcîndu-se, să se strămute fiii lui şi să se scoată din curțile casei lui!

Ori, după ceilalți: „din surpăturile lor”. Că, arzîndu-se casele şi curțile caselor, ori surpîndu-se, unii din locuitori s-au ucis, iar alții s-au dus robiți.

10 Să scurme datornicul toate averile lui

Iar Simmah, aşa: „să scuture zapciul toate averile lui”. Iar zapcii sînt şi împărații Romanilor, care scoteau birul pus asupra lor. Aceştia au răpit toate averile Iudeilor, după ce au căutat cu de-adinsul, încît au aflat şi comorile ascunse şi le-au făcut ale lor.

şi să răpească străinii ostenelile lui!

11 Să nu-i fie lui sprijinitor, nici să-i fie milostivitor spre sărmanii lui!

Şi - făcîndu-se acestea şi războinicii, adică Romanii, împărțindu-le averile - nimeni nu-i va ajuta, nici copiii lor nu se vor învrednici de milostivire.

12 Să fie feciorii lui întru pierzare, într-un neam să se stingă numele lui!

Că, încă netrecînd 40 de ani, norodul Iudeilor a pătimit pieirea cea de tot. Şi nu mai petrec ei singuri deosebi, nici nu mai au pe ai lor împărați şi boieri, nici mitropolia aceea mult-vestită, nici nu mai săvîrşesc slujba cea după Lege*, ci toate acelea au rămas deşarte: şi sicriul*[271]*, şi lespezile*[272]*, şi închipuirile Heruvimilor, şi jertfelnicul, şi sfeşnicul, şi altarul, şi podoaba cea arhierească şi celelalte toate cîte au fost date şi vestite de Dumnezeu la dînşii.*

13 Pomenească-se fărădelegea părinților lui înaintea Domnului, şi păcatul maicii lui să nu se şteargă!

271 Chivotul
272 tablele *Legii*

Fapta bună a părinților i-a folosit de multe ori pe copiii păcătoşi, precum pe Iudei credința lui Avraam, precum pe Solomon buna-credință a lui David; iar răutatea părinților creşte pedeapsa copiilor ce păcătuiesc, că nici o pricină de cruțare nu se află de nicăieri. Deci aceasta a zis şi proorocescul cuvînt: că Iudeii, pătimind desăvîrşita pieire, pe lîngă păgînătățile lor, se vor arăta mai urîți, pentru îngreţoşare, şi cu pomenirea răutăților părinteşti. Iar „părinți" ai lor îi numeşte pe cei ce au săvîrşit păgînătatea în pustie, pe cei din zilele Judecătorilor, pe cei din vremile Împăraților, pe cei de după întoarcerea din Babilon care au trăit întru nelegiuire. Iar „maică" a numit Ierusalimul, întru care s-a îndrăznit asupra Stăpînului Hristos urîciunea uciderii. Că aceasta a zis şi Domnul întru Evanghelie*: „Ca să vină peste neamul acesta tot sîngele cel nevinovat care s-a vărsat pe pămînt, de la sîngele lui Avel cel drept, pînă la sîngele Zahariei, pe care l-au ucis între Biserică şi altar." Că vor lua osîndele pentru toate deodată.*

14 Să fie înaintea Domnului totdeauna, şi să piară de pe pămînt pomenirea lor!

Că Dumnezeu, văzînd pururea toate nelegiuirile îndrăznite de dînşii, nu-i va învrednici de nici o cruțare, ci îi va da pierzării celei desăvîrşite. Încă şi de aici este arătat că le-a vorbit pe acestea nu pentru Iuda singur, ci pentru toți necredincioşii: că a mutat cuvîntul de la fața cea de unul către cea de mulți[273]*, şi nu a mai zis „al lui", ci „al lor".*

15 Pentru că nu şi-au adus aminte să facă milă

16 şi au gonit pe Omul sărac, şi scăpătat şi umilit cu inima, ca să-L omoare.

Şi – zice – le vor pătimi pe acestea, căci au făcut uciderea cu cruzime şi cu sălbăticie, gonindu-L pînă la moarte pe Cel ce a petrecut întru toată smerenia şi blîndețele. Cuvintelor acestora mărturiseşte şi Apostolul, şi Însuşi Stăpînul, Apostolul strigînd: „... Care pentru noi a sărăcit, bogat fiind, ca noi cu sărăcia Lui să ne îmbogățim"; şi iarăşi: „... Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o răpire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci pe Sine-Şi S-a deşertat, cînd a luat chip de rob." Iar Domnul zice: „Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd şi smerit cu inima, şi veți afla odihnă sufletelor voastre." Şi iarăşi: „Vulpile au vizuini, şi păsările cerului cuiburi, iar Fiul Omului nu are unde să-Şi plece capul."

17 Şi a iubit blestemul, şi-i va veni lui; şi n-a voit blagoslovenia, şi se va depărta de la dînsul.

Aici a schimbat vădit forma cea rugătoare şi le-a pus pe amîndouă cu proorocie: că vor lua blestemul pe care l-au iubit şi se vor lipsi de blagoslovenia pe care n-au voit a o lua.

Şi s-a îmbrăcat cu blestemul ca cu o haină,

În loc de: S-au îmbulzit cu acesta despre toate părțile.

şi a intrat ca apa întru cele din lăuntru ale lui

Că nu numai pe dinafară, ci şi pe dinăuntru sînt înconjurați de cele rele şi se împresoară de acestea ca de apă. Apoi - fiindcă apa adapă trupul şi îl răcoreşte, dar nu are umezeală statornică - a adăugat:

şi ca untul de lemn în oasele lui.

Pentru că untul de lemn rămîne în trup mai multă vreme. Iar ceea ce zice este întru acest fel: Se va aduce asupră-le îmbelşugare de rele, care urmează iuțimea apei şi statornicia untului de

273 „De la singular la plural", zicem noi azi.

lemn.

18 Să-i fie lui ca o haină cu care se îmbracă şi ca un brîu cu care pururea se încinge!

Zice: Cu relele mai-nainte zise să se acopere ca şi cu o haină şi să se strîngă ca şi cu o cingătoare despre toate părțile.

19 Acesta este lucrul celor ce Mă clevetesc pe Mine la Domnul

Iar ceilalți tălmăcitori au tălmăcit „al celor împotrivnici”.

şi al celor ce grăiesc rele asupra sufletului Meu.

Aceste roade – zice - vor culege cei ce au arătat către Mine urîciunea şi vînzătorul ce a slujit acestora. Că, de vreme ce Îl numeau pe Dînsul împotrivnic lui Dumnezeu şi fără de lege, după cuviință a zis: „al celor ce Mă clevetesc pe Mine la Domnul”.

20 Şi Tu, Doamne Doamne, fă cu Mine milă pentru numele Tău, că bună este mila Ta!

Şi pe acestea le-a zis omeneşte Stăpînul Hristos, pentru că pe toate cele omeneşti le-a împlinit, afară de păcat: că S-a născut şi după legea firii, şi mai presus de legea firii, pentru că a se naşte din muiere este a firii omeneşti, iară din fecioară este mai presus de fire; a primit scutece, şi tăiere împrejur şi hrana cea din lapte; şi a adus jertfe, a postit şi a flămînzit; a însetat şi S-a ostenit; iar întru sfințitele Evanghelii *este scris că totdeauna Se ruga. Deci şi aici, ca un om cheamă dumnezeiescul ajutor.*

21 Izbăveşte-Mă, că scăpătat sînt Eu şi sărac, şi inima Mea s-a tulburat în lăuntrul Meu!

Aceasta aflăm că s-a zis de Dînsul şi întru sfințitele Evanghelii*, că, vrînd să Se apropie la Patimă, a zis: „Acum sufletul Meu s-a tulburat, şi ce să zic: Părinte, mîntuieşte-Mă de ceasul acesta?! Ci pentru aceasta am venit, către ceasul acesta.”*

22 Ca umbra cînd se abate M-am luat în lături, scuturatu-M-am ca lăcustele.

Prin acestea a arătat moartea, că zice: Am primit sfîrşitul vieții asemenea umbrei ce se abate şi lipseşte. Încă am fost şi ca lăcustele cînd se vîntură de vînt şi se poartă ici şi colo împrejur, neavînd cetate, nici sat, nici casă, ci stînd uneori întru cetatea aceasta, alteori întru aceea, iar alte dăți mutîndu-Mă în munte şi alergînd în pustie.

23 Genunchele Mele au slăbit de post, şi trupul Meu s-a schimbat pentru untul de lemn.

Că – zice - nu am viețuit viață moleşită şi desfătată, ci neprisosită, şi aspră şi sărăcească. Şi martori sînt cei ce s-au învrednicit de sfințita Lui ucenicie, şi pîinile de orz pe care le purtau ca merinde cu sine-şi şi spicele pe care le smulgeau şi le frecau cu mîinile din pricina foamei. Iar pe acest „trupul Meu s-a schimbat pentru untul de lemn”, Simmah l-a tălmăcit aşa: „şi trupul Meu s-a schimbat pentru neungere.”

24 Şi Eu M-am făcut ocară lor, văzutu-M-au, clătit-au cu capetele lor.

Şi această proorocie a luat sfîrşit cînd L-au văzut pe El pe cruce, şi au clătit cu capetele şi au zis: „Ua! (ori: Ha, ha, ha!) Cela ce strici Biserica aceasta şi în trei zile o ridici, pogoară-Te de pe cruce!”; iar alții ziceau: „Pe alții i-a mîntuit, pe Sine-Şi nu Se poate mîntui.”

25 Ajută Mie, Doamne Dumnezeul Meu, şi Mă mîntuieşte pentru mila Ta!

26 Şi să cunoască ei că mîna Ta este aceasta, şi Tu, Doamne, ai făcut-o pe dînsa.

Învețe-se – zice – că nu M-au dat la Cruce nevrînd Eu, ci că acesta este lucrul iconomiei Tale,

că prin Patima Mea ai voit să le dăruieşti oamenilor nepătimire. Iar „mînă" numeşte lucrarea lui Dumnezeu.

27 Blestema-vor ei, şi Tu vei blagoslovi.

Pînă în ziua de astăzi au rămas ludeii bîrfind hulele asupra Mîntuitorului; ci, hulindu-L aceia, propovedania se face mai strălucită în fiecare zi.

Cei ce se scoală asupra Mea să se ruşineze, iar Robul Tău Se va veseli!

*Nici graiul acesta nu ne sileşte a lua Psalmul de față la altă pricină, că-l auzim şi pe dumnezeiescul Pavel zicînd că „pe Sine-Şi S-a deşertat, luînd chip de rob." Încă şi El Însuşi, strigînd prin Isaia, zice aşa: „... Cel ce M-ai zidit în pîntece pe Mine rob Ție-Ți." Şi, după puține: „Pusu-Te-am pe Tine spre aşezămînt al neamului, spre lumină neamurilor, ca să le fi Tu spre mîntuire pînă la marginile pămîntului." Şi întru sfinții*tele Evanghelii *a zis că „Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca să slujească şi să-Şi dea sufletul Său izbăvire pentru mulți." Deci „robul" este numele firii luate, nu că este roabă aceea - căci cum ar fi roabă ceea ce s-a unit cu Dumnezeu-Cuvîntul şi a primit stăpînia peste toate? - ci ca să arate osebirea firii înseşi. Deci numele acesta, adică „robul", nu este aici arătător al vredniciei, ci al firii.*[274]

28 Îmbrace-se cei ce Mă clevetesc pe Mine întru înfruntare şi să se învelească cu ruşinea lor ca şi cu un veşmînt!

Iarăşi, pe acest „cei ce Mă clevetesc", ceilalți tălmăcitori l-au tălmăcit prin „împotrivnici". Şi lucrurile mărturisesc proorociei acesteia, că aceia sînt întru ruşine necurmată şi se îmbracă cu aceasta ca şi cu un veşmînt.

29 Mărturisi-Mă-voi Domnului foarte cu gura Mea şi în mijlocul multora Îl voi lăuda pe El.

Stăpînul Hristos Se numeşte „Cap" al Bisericii şi adunarea Bisericii este trup al Lui, iar „laudă" a Sa numeşte lauda acesteia.

30 Că a stătut de-a dreapta Săracului, ca să mîntuiască sufletul Meu de la cei ce-l gonesc.

Aceasta a zis şi în Psalmul al 15-lea: „Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea Mea totdeauna, că de-a dreapta Mea este, ca să nu Mă clătesc." Că, după ce a făcut unirea nedespărțită, dumnezeiasca Fire era de față firii celei omeneşti, dar o lăsa să pătimească, lucrînd spre mîntuirea oamenilor. Că lesne Îi era Lui să facă fără de moarte firea luată asupră-Şi, dar, de vreme ce Patima era mîntuire a lumii, a slobozit să se facă Patimă, şi după Patimă a împărtăşit-o de nemurire şi de nestricăciune. El nu a primit nici o vătămare din patimile acestea, iar pe dînsa a umplut-o de a Sa slavă, şi împreună cu dînsa împărățeşte şi stăpîneşte peste toate. Iar cînd avea firea aceasta stricăcioasă, a slobozit-o să le pătimească şi să le grăiască pe toate omeneşte, afară de păcat.

TÎLCUIREA PSALMULUI 109

Psalmul lui David.

După ce în Psalmul trecut a mai-nainte vestit cele pentru mîntuitoarea Patimă, aici mai-nainte

274 Nu trebuie înțeles aşadar că Mîntuitorul Hristos ar fi fost rob, lipsit de libertate, ci că firea omenească - pe care El Şi-a însuşit-o întru totul, afară de păcat - este roabă a lui Dumnezeu.

propovăduieşte şi Înălţarea Mîntuitorului de după Patimă.

Şi pentru înainte-cuvîntarea Psalmului acestuia face pomenire şi prea-dumnezeiescul Petru în Fapte*, şi zice aşa: „Că David nu s-a suit la cer, dar el a zis: «Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea, pînă ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale.»” Încă şi Domnul Însuşi, văzînd pe farisei avînd multe socoteli pentru Hristos, le-a pus înainte această întrebare: „Ce vi se pare vouă pentru Hristos, al cui fiu este?” Şi, după ce au zis aceia: „Al lui David”, a răspuns: „Dar cum de Îl numeşte David întru Duhul pe Dînsul Domn? - zicînd: «Zis-a Domnul Domnului Meu: Şezi de-a dreapta Mea!»” Apoi, face siloghismul: „Deci, dacă David Îl numeşte pe Dînsul întru Duhul Domn, cum este fiu al lui?” Şi aceasta a zis-o netăgăduind că Hristos e fiu al lui David, ci adăugînd lîngă cea mărturisită pe cea necunoscută: pentru că fariseii mărturiseau că Hristosul este fiu al lui David, dar nu ştiau nicidecum că era şi Domn al lui David. Deci o adaugă pe ceea ce lipseşte, şi nu o surpă pe cea mărturisită, învăţîndu-i că Acelaşi este şi fiu al lui după trup, şi Domn al lui, ca Dumnezeu şi Ziditor. Deci Fericitul David propovăduieşte arătat dumnezeirea Stăpînului Hristos, şi zice:*

Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea,

Dacă Împăratul David - şi împărat bine-credincios, care s-a învrednicit şi de proorocescul dar - Îl numeşte pe Stăpînul Hristos „Domn” al său, apoi El nu este numai om, după nebunia Iudeilor, ci şi Dumnezeu, ca Cel ce e Ziditor şi Domn al lui David. Şi alăturarea numelor arată că e vorba de aceeaşi fiinţă, că „Domnul zice Domnului: Şezi de-a dreapta Mea!”, iar nu „Domnul - zidirii”, nici „Domnul - făpturii”. Mare cu adevărat este şi aceasta şi nu doar mai presus de firea omenească, ci şi mai presus decît toată zidirea. Însă şi aceasta s-a zis omeneşte, căci Fiul are scaunul veşnic ca Dumnezeu, că zice: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului.” Că nu S-a învrednicit de această cinste după Cruce şi după Patimă ca Dumnezeu, ci ca om a luat ceea ce a avut ca Dumnezeu.[275] *Că nu S-a înălţat fiind smerit, ci, fiind înalt şi în chipul lui Dumnezeu, S-a smerit pe Sine-Şi, luînd chip de rob. Pentru aceea strigă şi Evanghelistul: „Fiul cel unul născut, Care este în sînul Tatălui, Acela a vestit.” Încă şi Domnul zice: „Eu - întru Tatăl, şi Tatăl - întru Mine.” Şi aiurea: „Proslăveşte-Mă Tu, Părinte, cu slava care am avut-o la Tine mai-nainte de a se face lumea.” Deci ca om aude: „Şezi de-a dreapta Mea!”, iar ca Dumnezeu are stăpînie veşnică.*

pînă ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale.

„Vrăjmaşi” sînt cu deosebire diavolul şi dracii slujitori acestuia, dar lîngă aceştia şi împotrivnicii propovăduirii Lui dumnezeieşti: Iudeii şi Elinii. Iar acest „pînă” nu este însemnător de vreme, ci osebire a dumnezeieştii Scripturi*. Pentru că aşa zice Dumnezeu şi prin Proorocul: „Eu sînt, Eu sînt, şi pînă ce veţi îmbătrîni Eu sînt.” Şi este arătat că fiinţa lui Dumnezeu nu se hotărăşte împrejur cu bătrîneţile oamenilor, că - dacă Proorocul zice pentru cer şi pentru pămînt: „Acelea vor pieri, iar Tu rămîi”, şi iarăşi: „Iar Tu acelaşi eşti, şi anii Tăi nu vor lipsi” - apoi cu mult mai vîrtos rămîne Stăpînul tuturor îmbătrînind şi murind oamenii. Acest grai se aseamănă graiului Apostolesc că se cade să împărăţească „pînă ce va pune pe toţi vrăjmaşii Săi sub picioarele Lui”. Că nici aici acest „pînă ce” nu este însemnător de vreme, căci ce socoteală poate să aibă aceasta, că El adică împărăţeşte pînă cînd se împotrivesc oarecari, iar după supunerea tuturor I se va lua împărăţia? La fel, cum şi cu cine vor împreună-împărăţi Sfinţii, dacă Acela care le făgăduieşte împărăţia o lasă pe dînsa? Şi Daniil Proorocul a zis după pierzarea fiarelor că El va împărăţi în veci şi cum că împărăţiei Lui nu va fi sfîrşit. Drept aceea, acest „pînă” nu este însemnător de*

275 Adică a suit însăşi firea omenească pe scaunul slavei, prin El omul ajungînd cu adevărat dumnezeu.

vreme, ci este pus după osebirea dumnezeieştii Scripturi.

2 Toiagul puterii va trimite Ție Domnul din Sion,

Toiagul este cel din Iesei din Vitleem, că zice: „Ieşi-va toiag din rădăcina lui Iesei, şi floare din rădăcina lui se va ridica, şi va odihni peste Dînsul Duhul lui Dumnezeu." Iar cele de aici înainte arată stăpînia toiagului mîntuitoarei Cruci, că prin aceea a supus toată tabăra împotrivă-luptătorilor, şi aceasta s-a înfipt în Sion.

şi domneşte în mijlocul vrăjmaşilor Tăi!

Că propovăduitorii dumnezeieştii Evanghelii *nu se purtau cu vînturi potrivite, ci, înconjurîndu-se de Elini şi de barbari şi împresurîndu-se cu curgerile păgînătății, îi stăpîneau pe neprieteni, şi pe cei mai mulți îi prefăceau, şi ca pe nişte robiți îi aduceau Împăratului şi îi făceau să îmbrățişeze slujba Acestuia.*

3 Cu Tine este începătura în ziua puterii Tale, întru strălucirile Sfinților Tăi.

Nepieritoare ai stăpînia, dar mai cu covîrşire o vei arăta pe aceasta în ziua Judecății, întru care îi vei arăta pe Sfinți străluciți şi luminați. Pentru că „zi a puterii" a numit a doua arătare a Mîntuitorului, întru care va veni împreună cu Îngerii întru slava Tatălui. Atunci, şi Sfinții vor străluci ca soarele, după însuşi glasul Domnului.

Din pîntece mai-nainte de Luceafăr Te-am născut.

Aici a descoperit marea cuviință a dumnezeirii Lui, căci Domnul, Cel ce I-a zis: „Şezi de-a dreapta Mea", Îi mărturiseşte deoființa şi propovăduieşte nedespărțirea firii. Pentru că acest „mai-nainte de Luceafăr" Îl arată pe El a fi mai-nainte de vremi şi mai-nainte de veci, iar acest „din pîntece" ne învață nedespărțirea ființei: Că – zice - nu Te-ai născut de aiurea de altundeva, ci din firea Mea - „pîntecele" adică înțelegîndu-se cu pildă, că zice: Precum din pîntece nasc oamenii, şi pruncii născuți au aceeaşi fire cu cei ce i-au născut, aşa Te-ai născut Tu dintru Mine şi arăți întru Sine-Ți ființa Mea, a Celui ce Te-am născut.

4 Juratu-S-a Domnul, şi nu Se va căi: Tu eşti Preot în veac, după rînduiala lui Melhisedec.

Întru epistola către Evrei, dumnezeiescul Apostol le-a tîlcuit pe acestea cu de-amănuntul şi a arătat nemărginirea arhieriei acesteia[276], căci preoția levitică nu a primit făgăduințele cu jurămînt, iar aceasta s-a întărit cu jurămînt. Deci de aceea l-a adăugat pe acest „nu Se va căi", fiindcă, multe iconomisind, Dumnezeul tuturor le-a lăsat adeseori pe acestea a cădea în schimbări şi strămutări: aşa, a făcut preoția Iudeilor, dar a şi încetat-o; aşa, a aşezat împărăția acelora, dar a şi stricat-o; aşa, a îngăduit a se face împărăția Asirianilor, şi a Babilonienilor şi a Machidonienilor, dar a şi poruncit a se desface. Şi, vrînd ca preoția aceasta să fie veşnică, zice că „S-a jurat, şi nu Se va căi". Aceasta a zis-o însă omeneşte, pentru că Dumnezeu este neîmpărtăşit de patimă, căința fiind şi ea patimă.

Iar Melhisedec nu a fost preot al Iudeilor, ci al neamurilor. La fel, şi Stăpînul Hristos S-a adus pe Sine-Şi lui Dumnezeu nu numai pentru Iudei, ci pentru toți oamenii. Şi a făcut începătură a preoției în noaptea întru care a suferit Patima, cînd, luînd pîine şi mulțumind, a frînt şi a zis: „Luați, mîncați dintru dînsa, acesta este trupul Meu!" Aşijderea şi paharul umplîndu-L, a dat ucenicilor Săi, zicînd: „Beți dintru acesta toți, că acesta este sîngele Meu, al Legii celei Noi, *care pentru mulți se varsă întru iertarea păcatelor." Şi aflăm că Melhisedec era şi preot, şi împărat, fiind închipuire a adevăratului Preot şi Împărat, şi că nu a adus lui Dumnezeu junghieri de dobitoace necuvîntătoare, ci pîini şi vin. Că pe*

276 a Mîntuitorului Hristos

acestea i le-a adus şi lui Avraam, mai-nainte văzînd duhovniceşte Întîiul Chip al arhieriei sale în coapsele Patriarhului.[277] *Deci - dacă Hristos este după trup din David, şi David din Iuda, iar Hristos a luat arhieria după rînduiala lui Melhisedec – atunci a încetat preoția levitică şi blagoslovenia preoției celei mari s-a mutat seminției Iudei. Şi acum preoțeşte Hristos, Cel ce a odrăslit după trup din Iuda, nu aducînd ceva El Însuşi, ci fiind cap al celor ce aduc. Că numeşte Biserica „trup" al Său, şi prin aceasta preoțeşte ca om, dar primeşte cele aduse ca Dumnezeu. Iar Biserica Îi aduce semnele trupului şi ale sîngelui Său şi prin pîrga aceasta sfințeşte toată frămîntătura.*

5 Domnul este de-a dreapta Ta, sfărîmat-a în ziua urgiei Sale împărați.

Iar pe stăpînitorii şi pe împărații ce se împotrivesc şi se îndîrjesc acum, îi va da muncii în ziua Judecății. Iar acest „Domnul este de-a dreapta Ta" se aseamănă cu cea zisă în Psalmul al 15-lea: „Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea Mea totdeauna, că de-a dreapta Mea este ca să nu Mă clătesc", pentru că şi acolo a grăit acest cuvînt omeneşte şi a arătat nedespărțirea firii omeneşti unite cu dumnezeirea Lui. Iar aici le zice împreună şi pe cele dumnezeieşti, şi pe cele omeneşti: că acel „şezi de-a dreapta Mea" este potrivit firii omeneşti, iar acel „din pîntece mai-nainte de Luceafăr Te-am născut" este arătător al dumnezeirii, iar acel „Tu eşti Preot în veac" s-a zis iarăşi ca şi către un om. Aşijderea încă şi acest „Domnul este de-a dreapta Ta" e în loc de: Nedespărțită ai dumnezeirea cea unită cu omenirea Ta.

6 Judeca-va între neamuri, împlini-va căderile. Zdrobi-va capete pe pămînt ale multora.

Aici, a arătat mai descoperit Judecata şi cum că în ziua aceea va da la tot felul de pedepse pe cei ce au trăit întru păgînătate. Încă şi în viața de acum i-a supus adeseori pe dînşii sub multe pedepse, învățîndu-i a Sa putere pe cei ce nu o ştiu.

7 Din pîrîu în cale va bea; pentru aceasta va înălța capul.

Zice: Multă prostime[278] *va arăta după ce Se va înomeni, încît şi cu apele ce se vor afla în cale Îşi va răcori setea. Însă mie mi se pare că proorocia are şi altă înțelegere mai adîncă. Obiceiul Lui e să numească Patima „pahar", că zice: „Părinte, de este cu putință, să treacă de la Mine paharul acesta!", iar „pîrîu" îi numeşte pe Iudei, care au dobîndit darul dumnezeiesc, dar nu s-au îndulcit de-a pururea de acesta. Că - precum pîrîul nu are apele sale de-a pururea curgătoare, ci se alcătuieşte din ploile ce se nasc din nori - aşa şi Iudeii au avut vremelnic darul* Legii, *care se dăruia lor de Prooroci ca de nişte nori. Iar după acestea - arătîndu-se vara, după glasul Domnului, Care zice: „Ridicați ochii voştri şi căutați la holde, că albe sînt, gata către seceriş!" - pîrîul a rămas deşert de îmbelşugarea mai dinainte şi se vede uscat, lipsit de toată umezeala. Deci - de vreme ce Iudeii au teslărit Crucea, iar Domnul numeşte Patima „pahar" - după cuviință Proorocul, mai-nainte văzîndu-le pe acestea, a zis: „Din pîrîu în cale va bea." Iar „cale" numeşte viața. Şi minții acesteia*[279] *mărturisesc şi cele adăugate: „pentru aceasta va înălța capul". Şi pentru acest cuvînt a zis asemenea şi Apostolul Pavel: „Smeritu-S-a pe Sine pînă la moarte, şi încă moarte de cruce. Pentru aceea, şi Dumnezeu L-a prea-înălțat pe El". Deci e vădit că omeneşte a pus şi acest stih: căci, ca Dumnezeu, S-a înălțat nefiind smerit; şi, înalt fiind, S-a smerit pe Sine-Şi şi a luat ca om*

277 „Iar Melhisedec, regele Salemului, i-a adus pîine şi vin. Melhisedec acesta era preotul Dumnezeului celui Preaînalt. Şi a binecuvîntat Melhisedec pe Avram şi a zis: Binecuvîntat să fie Avram de Dumnezeu cel Preaînalt, Ziditorul cerului şi al pămîntului. Şi binecuvîntat să fie Dumnezeul cel Preaînalt, Care a dat pe vrăjmaşii tăi în mîinile tale! Şi Avram i-a dat lui Melhisedec zeciuială din toate" (*Facerea* 14:18-20).

278 Aici, înseamnă „umilință" şi „simplitate".

279 înțelesului acesta

ceea ce nu avea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 110

Aliluia.

Cîndva de demult, Amonitenii, şi Moavitenii şi Idumeii, adunînd mulțime foarte multă, s-au ostăşit asupra seminției Iudei. Şi împărăția atunci peste aceasta Iosafat, bărbat mărturisit întru buna-credință, din cei din David. Acesta, înştiințîndu-se de mulțimea războinicilor, a venit la Dumnezeu împreună cu tot norodul, cerînd nebiruitul ajutor. Şi a luat cererea cu adevărat, că Dumnezeul tuturor le-a poruncit să îndrăznească asupra vrăjmaşilor, fiindcă El Însuşi îi va povățui. Deci a doua zi războinicii[280] *s-au pornit unii asupra altora şi s-au stricat pe sine-şi ca nişte împotrivnici, încît nici unul n-a scăpat de pierzarea aceea. Văzînd acest lucru dintru oarecare loc înalt, oastea Iudeilor a alergat ca şi către un vînat gata, şi au prădat pe războinici, şi s-au întors cu multă avuție şi, după cum ne învață* Istoria Paralipomenilor*, au intrat în dumnezeiasca Biserică cu organe muziceşti, lăudîndu-L pe Dăruitorul biruinței. Mai-nainte văzîndu-le pe acestea, Proorocul a scris Psalmul de față ca pe o laudă ce ar fi fost adusă de bine-credinciosul Iosafat. Şi de laudă este şi scrierea-deasupra, pentru că „aliluia", precum am tîlcuit şi mai înainte, în limba evreiască zice: „Lăudați pe Domnul!", că acest „alilu" însemnează „lăudați", iar acest „ia": „pe Domnul" ori „pe Cel ce este".*

Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea,

Din toată mintea Îți aduc laudă de mulțumire Ție, Stăpîne!

în sfatul celor drepți şi în adunare.

Şi nu numai eu singur, ci împreună cu mine şi adunarea celor bine-credincioşi. Că întru acea vreme norodul se slobozise de rătăcirea idolilor, fiindcă împăratul îi învăța pe toți buna-credință. Deci „sfat al celor drepți" numeşte adunarea bine-credincioşilor.

2 Mari sînt lucrurile Domnului,

Căci cu adevărat minunate şi vrednice de mirare sînt cele lucrate de puterea Lui.

căutate întru toate voile Lui.

Face cîte voieşte, dar fiecare lucru din cele făcute este plin de înțelepciune şi de la toți trage laudă către Sine-Şi.

3 Mărturisire şi mare cuviință este lucrul Lui,

Toate cele făcute de Dînsul, şi zidirea, şi iconomia, sînt de mare cuviință, şi mai presus de fire şi vrednice de cîntarea de laudă de la toți oamenii. Că „mărturisire" numeşte aici mulțumirea.

şi dreptatea Lui rămîne în veacul veacului.

Nici un lucru din cele făcute nu este nedrept, ci toate sînt împodobite cu dreptatea, că pe toate le ocîrmuieşte folosind-o pururea pe aceasta.

4 Pomenire a făcut minunilor Sale.

---

280 Adică cei ce le dădeau război, „războitorii", cum am mai spus.

Fiindcă a săvîrşit vădit pierzarea războinicilor - făcînd acelaşi lucru şi în vremea strămoşilor: uneori acoperindu-i cu marea pe Egipteni, iar alteori ucigîndu-i pe Amaleciți prin întinderea mîinilor lui Moisi, şi pe Hanaanei, şi pe Hetei şi pe celelalte neamuri pierzîndu-le prin Iisus Navi - pentru aceasta a numit pedeapsa războinicilor „pomenire a minunilor", în loc de: Cu această nouă facere de minune ai arătat adevărate facerile de minuni cele mult-vestite, care sînt socotite neadevărate de cei necredincioşi, şi ne-ai adus aminte de cele lucrate în vremea strămoşilor noştri.

Milostiv şi îndurat este Domnul.

5 Hrană a dat celor ce se tem de Dînsul,

Pe „hrană", ceilalți tălmăcitori au zis-o „vînat". Şi adevărate sînt amîndouă, căci au alergat către bogăția războinicilor ca spre un vînat gata şi au dobîndit destulă hrană de acolo.

aduce-Şi-va aminte în veac de aşezămîntul Său.

Iar Simmah, aşa: „Vînat a dat celor ce se tem de Dînsul, aducîndu-şi aminte de veşnicul Său aşezămînt." Pentru că are neuitată pomenire a făgăduințelor făcute către părinți şi pentru aceea ne împărtăşeşte de bunătățile Sale.

6 Tăria lucrurilor Sale a vestit-o norodului Său,

7 ca să le dea lor moştenirea neamurilor.

Dăruindu-ne bogăția vrăjmaşilor, mai vîrtos ne-a arătat nouă luminat a Sa putere, căci nu numai că ne-a slobozit de vătămarea de la ei, ci a şi mutat bogăția lor în casele noastre.

Lucrul mîinilor Sale sînt adevărul şi judecata.

Şi – zice - nu cu nedreptate, ci foarte cu dreptate a făcut acestea: că, neavînd ei a ne prihăni cu ceva, s-au ispitit a ne prăpădi cu totul. Deci adevărată şi dreaptă a scos hotărîrea asupra lor.

8 Credincioase sînt toate poruncile Lui, întărite în veacul veacului, făcute întru adevăr şi întru îndreptare.

Punînd Legea*, Dumnezeu a făgăduit milostivirea Sa celor ce Îi păzesc* Legea*. Asta zice şi aici: Făgăduințele pentru păzirea poruncilor sînt nemincinoase, şi cei ce voiesc a le împlini dobîndesc totdeauna purtarea Lui de grijă; pentru că şi noi, rugîndu-L pe Dînsul curat, ne-am arătat mai înalți decît neprietenii. Că aceasta a arătat prin cele adăugate:*

9 Izbăvire a trimis Domnul norodului Său, poruncit-a în veac aşezămîntul Său;

Pentru că făgăduințele lui Dumnezeu au nu numai neminție, ci şi statornicie şi îndelungare.

sfînt şi înfricoşat este numele Lui.

Că sfînt le este celor ce cred, şi prea-dorit şi izvorînd îmbelşugarea bunătăților, iar pe cei ce nu-L cred şi trăiesc întru nelegiuire îi căzneşte şi îi pedepseşte.

10 Începătura înțelepciunii este frica Domnului,

Deci de nevoie lucru este a ne teme de Dînsul şi a ne cutremura, pentru că aceasta este întîia literă a dumnezeieştii didascalii[281]*, că „înțelepciune" nu numeşte buna-limbuție, ci cunoştința celor dumnezeieşti. Deci la cei noi începătura este frica, iar a acelora desăvîrşiți - avuția dragostei.*

şi înțelegere bună este tuturor celor ce o fac pe dînsa.

281 dumnezeieştii învățături

Că nu ajunge spre desăvîrşire cunoştința, ci privirea are trebuință de faptă, şi se cuvine ca acela ce s-a învrednicit de dumnezeiasca înțelegere să împodobească cunoştința cu lucrurile, şi prin aceasta să-L mulțumească pe Dătătorul înțelegerii.

Lauda Lui rămîne în veacul veacului.

Drept urmare, a adăugat şi acest stih, învățîndu-ne că îndrăgitorul faptei bune dobîndeşte de aici însuşi cîştigul. Că Dumnezeu, măcar de n-ar şi voi nimeni să-L laude, are lauda veşnică şi de-a pururea petrecătoare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 111

Aliluia.

Scrierea-deasupra numeşte laudă şi Psalmul acesta, însă celor ce voiesc le aduce învățătură de bună-credință.

Fericit - bărbatul ce se teme de Domnul, întru poruncile Lui va voi foarte.

Cel ce e împodobit cu această cucernicie şi e îmbrăcat cu dumnezeiasca temere îşi mută tot sfatul lui întru împlinirea dumnezeieştilor cuvinte şi se sîrguieşte cu toată osîrdia a le împlini pe acestea. Apoi, arată şi rodul unor asemenea sămînțe:

2 Puternică pe pămînt va fi sămînța lui;

Că, de vreme ce acest lucru părea vrednic de iubit oamenilor de atunci, Se făgăduieşte că va da darul acesta celor ce păzesc poruncile. Şi cu adevărat l-a şi dat: pentru Avraam, lui Israil; pentru David, celor dintru dînsul; iar pentru Israil, strănepoților, măcar de au şi fost nelegiuiți.

neamul drepților se va blagoslovi.

Că cei ce se grijesc de cuvioşie şi de dreptate vor secera roadele dumnezeieştii blagoslovenii.

3 Mărire şi bogăție - în casa lui,

Şi făgăduințele acestea le face ca şi către cei încă nedesăvîrşiți[282], care nu le pot auzi pe cele mai desăvîrşite. Pentru că pe cei desăvîrşiți Stăpînul Hristos îi învață cele împotrivnice, zicînd: „Să nu cîştigați aur, nici argint, nici aramă la brîiele voastre; nu traistă pe cale, nu încălțăminte, nu toiag." Şi iarăşi: „Dacă cineva nu se va lepăda de toate averile sale, nu poate fi ucenicul Meu." Şi: „De voieşti să fi desăvîrşit, vinde-ți averile tale şi le dă săracilor!" Dar, legiuindu-le pe acestea, celor nedesăvîrşiți le făgăduieşte şi le dă pe acelea: aşa, lui Solomon i-a adăugat bogăție şi slavă; aşa, fiilor lui Israil le-a dăruit bogăția Egiptenilor.

şi dreptatea lui rămîne în veacul veacului.

Că Dumnezeu are pomenirea neuitată şi păzeşte lauda lui de-a pururea pomenită.

4 Răsărit-a întru întuneric lumină drepților

„Întuneric" numeşte uneori neştiința, iar alteori primejdiile; încă şi „lumină" numeşte o dată cunoştința, iar altă dată izbăvirea de cele rele. Deci zice că le va arăta adevărul celor ce nu-l ştiu şi, întru năpădirea celor scîrbicioase, le va dărui al Său ajutor. Aşa, l-a răpit pe Iosif de la uciderea cea pîngărită a fraților; aşa, l-a arătat pe dînsul mai înalt decît clevetirea Egiptencei; aşa, răpindu-

282 Următorii *Legii celei Vechi*, care nu aveau cunoştința mîntuirii.

se Sarra, a dăruit lui Avraam ajutorul Său; aşa, l-a îngrozit pe Laban şi l-a arătat pe cel ce fugea[283] *mai puternic decît cel ce îl gonea. Deci şi acesta e semn al dumnezeieştii puteri: a lăsa să năpădească asupra drepților cele de scîrbă, pentru iscusirea lor, dar apoi a risipi norul acestora şi a le dărui curată înseninare.*

Cel milostiv, şi îndurat şi drept.

Şi pe acestea le ocîrmuieşte cu dreptatea, cu milostivirea şi cu bunătatea, că se grijeşte ca un iubitor de oameni: şi, voind a încununa pe cei drepți, sloboade luptele, dar, pentru nemăsurata bunătate, le dezleagă prea-degrab pe acestea.

5 Bun este bărbatul care se îndură şi miluieşte, tocmi-şi-va cuvintele sale cu judecată,

Iar Simmah, aşa: „Bun este cel darnic şi care miluieşte, iconomisindu-şi lucrurile sale cu judecată.” Că cel ce Îl urmează pe al Său Stăpîn caută şi grijeşte cu mînă slobodă pe cei împreună robi, îndurîndu-se ca un părtaş de aceeaşi fire şi miluindu-i ca cel ce aşteaptă răsplătire de la Stăpînul de obşte. Şi unul ca acesta nu lucrează nimic fără socoteală, ci, gîndind drept, împodobeşte şi cuvintele, şi lucrurile.

6 că în veac nu se va clăti.

Că unul ca acesta are socoteala întemeiată, nici o schimbare primind întru nelesnirile şi greutățile vremilor.

7 Întru pomenire veşnică va fi dreptul,

Mult-vestit va fi unul ca acesta şi la toți pomenit de-a pururea, şi va lăsa totdeauna laudă neuitată.

de auzul relelor nu se va teme.

Şi nu se va teme nici de îngroziri, nici de vestiri care ar putea să-i pricinuiască frică.

Gata este inima lui a nădăjdui spre Domnul.

Iar Simmah „iarăşi întemeiată” a tălmăcit-o pe cea gătită. Şi zice: Întemeiată şi statornică are nădejdea întru Dumnezeu, şi pentru aceasta defaimă asemenea gîlcevi.

8 Întăritu-s-a inima lui, nu se va teme, pînă ce va privi asupra vrăjmaşilor săi.

Nu numai că nu se teme de neprieteni, ci şi aşteaptă biruirea acelora pentru nădejdea spre Dumnezeu.

9 Risipit-a, dat-a săracilor; dreptatea lui rămîne în veacul veacului.

Fiecare dintru acestea le aduce învățătură de faptă bună celor ce voiesc. Şi zice că cel ce este împodobit cu evlavia şi cu dumnezeiasca frică nu întinde aşa prost milostenia celor lipsiți, ci face aceasta cu multă slobozenie, urmînd celor ce seamănă şi risipesc semințele fără cruțare, pentru nădejdea spicelor. Că la fel aşteaptă şi acesta cîştigul dreptății.

Cornul lui se va înălța întru mărire.

„Corn” numeşte tăria, din metafora dobitoacelor într-armate cu coarne, care cu acestea izbîndesc celor ce vin asupră-le. Deci zice că puternic şi vestit va fi cel ce are bogăția faptei bune.

10 Păcătosul va vedea, şi se va mînia, cu dinții săi va scrîşni, şi se va topi, pofta păcătosului

283 Iacov

va pieri.

Iar cei ce voiesc să trăiască întru răutate, văzînd strălucirea drepților, se vor topi de zavistie şi vor măiestri măiestrii de spurcată ucidere, dar vor greşi din sfaturile lor şi nu-şi vor dobîndi pofta, că nedreaptă este aceasta şi foarte urîtă lui Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 112

Aliluia.

Şi aceasta este altă laudă scrisă spre folos, care-i ridică pe oameni spre cîntarea de laudă a Făcătorului de bine.

Lăudați, copii, pe Domnul,

„Copii", aici, nu îi numeşte pe cei tineri, după cum au socotit oarecari, ci pe robi, că aşa a tălmăcit şi Achila, şi Simmah, şi Teodotion. La fel zice şi Evreul Avdi, aşa încă şi Sirul*. Iar pe acest „lăudați",* Evreul *l-a zis „aliluia", încît este arătat că „aliluia" se tîlcuieşte: „Lăudați pe Domnul!"*

lăudați numele Domnului!
2 Să fie numele Domnului binecuvîntat de acum şi pînă în veac!

Se cuvine – zice – ca voi, care sînteți robi şi de la Dumnezeu ați luat pe a fi, să lăudați numele Domnului, măcar de şi nu ştiți firea Lui, că fără de început şi nebiruită are binecuvîntarea şi lauda - că „din veac şi pînă în veac" aceasta arată. Se cuvine dar ca şi noi să-I aducem lauda de mulțumire, ca unui adevărat Făcător.

3 De la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, lăudat este numele Domnului.

Psalmul acesta a mai-nainte vestit cunoştința de Dumnezeu dăruită neamurilor după înomenirea Unuia Născut. Căci de demult Dumnezeul tuturor nu era lăudat nici măcar de toți Iudeii, ci de puținii ce trăiau cu bună-credință; iar după naşterea cea din Fecioară şi după mîntuitoarea Patimă, vestea propovăduitorilor adevărului „a ieşit în tot pămîntul, şi la marginile lumii - graiurile lor", şi tot pămîntul s-a umplut de cunoaştința lui Dumnezeu, cît, ca o apă multă, a întrecut mările. Dumnezeul tuturor a zis aceasta şi prin alt Prooroc: „Nu este voia Mea întru voi, şi jertfă nu voi mai primi din mîinile voastre: că, de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, mare este numele Meu întru neamuri şi în tot locul tămîie şi jertfă curată se aduce numelui Meu întru neamuri." Şi împreună-glăsuitoare cu acestea porunceşte şi cîntarea de laudă dumnezeiască:

4 Înalt este peste toate neamurile Domnul, peste ceruri este mărirea Lui!

Căci toate neamurile s-au învățat că El este şi înalt, şi Dumnezeu, şi a toate Ziditor, şi lăudat de Îngerii din ceruri.

5 Cine este ca Domnul Dumnezeul nostru?

Dumnezeiasca Scriptură *zice aceasta de multe ori, precum prin Fericitul Moisi: „Cine este asemenea Ție între dumnezei, Doamne? Cine este asemenea Ție proslăvit întru Sfinți?" Şi Fericitul David: „Cine în nori se va face deopotrivă cu Domnul? Sau cine se va asemăna Domnului întru fiii lui Dumnezeu?" Şi iarăşi: „Că cine este Dumnezeu, afară de Domnul? Sau cine este Dumnezeu, afară de Dumnezeul nostru?" Şi prin toate acestea învață neasemănarea*

Dumnezeului tuturor şi cum că nimic din cele ce sînt nu poate a se asemăna cu firea, sau cu puterea sau cu lucrarea lui Dumnezeu.

Cel ce întru cele înalte locuieşte,
6 şi peste cele smerite priveşte, în cer şi pe pămînt;

Că Cel ce pare că petrece în ceruri priveşte peste toate şi nu lasă negrijit nimic din cele ce sînt.

7 Cel ce ridică de la pămînt pe cel scăpătat şi din gunoi înalță pe cel sărac,
8 ca să-l aşeze pe el cu boierii, cu boierii norodului Său;

Pe acestea le-a zis şi Fericita Ana, țesînd lauda de mulțumire lui Dumnezeu. Şi le vedem făcîndu-se totdeauna de Dumnezeul tuturor: aşa, pe Fericitul David, păstor fiind, l-a făcut împărat; aşa, pe Iosif, care căzuse în robie, l-a aşezat pe scaunul împărătesc; aşa, pe Moisi, după ce a fost cioban, l-a arătat povățuitor al norodului şi l-a hirotonisit dumnezeu[284] al lui Faraon; aşa, a învrednicit de bunătățile dăruite lui Israil neamurile ce slujeau sărăciei păgînătății şi şedeau pe gunoiul păcatelor; aşa, a luat asupră-Şi firea omenească ce căzuse întru însuşi fundul morții, şi a înălțat-o „şi a aşezat-o deasupra a toată Începătoria, şi Stăpînia şi Domnia, şi deasupra a tot numele ce se numeşte, nu numai întru veacul acesta, ci şi întru cel ce va să fie".

9 Cel ce face a locui cea stearpă în casă, maică ce se veseleşte de feciori.

Putem vedea că acest lucru se întîmplă şi la oameni: pentru că, sterpe fiind, le-a arătat maici de copii şi pe Sarra, şi pe Revecca, şi pe Rahila, şi pe Ana, şi pe muma lui Samson, şi pe Elisaveta. Dar mai vădit şi mai adevărat putem vedea acest lucru la Biserică: pentru că, fiind aceasta stearpă şi fără copii de demult, maică a făcut-o, care se veseleşte de copii nenumărați, după proorocia ce zice: „Veseleşte-te, stearpo, ceea ce nu naşti! Rupe şi strigă, ceea ce nu chinuiai, că mai mulți sînt fiii celei pustii decît ai celei ce are bărbat."

TÎLCUIREA PSALMULUI 113

Aliluia.

Şi aceasta este laudă care pomeneşte facerile de bine date de Dumnezeu Iudeilor, şi povesteşte puterea lui Dumnezeu şi rîde de neputința idolilor. Şi lauda aceasta se potriveşte şi celor ce au crezut din neamuri şi s-au izbăvit de înşelăciunea idolilor, căci se învață cîtă este depărtarea dintre cei ce nu sînt dumnezei şi Cel ce este cu adevărat Dumnezeu.

Întru ieşirea lui Israil din Egipt, a casei lui Iacov din norod barbar,
2 făcutu-s-a Iudeea sfințenia Lui, Israil – stăpînirea Lui.

Zice: Slobozindu-l Stăpînul pe Israil din Egipt şi izbăvindu-l de robia barbarilor de alte seminții, l-a arătat pe acesta norod al Său şi a zidit Biserica Sa în Iudeea - că pe aceasta a numit-o „sfințenie".

3 Marea a văzut, şi a fugit, Iordanul s-a întors înapoi.
4 Munții au săltat ca berbecii, şi dealurile ca mieii oilor.

284 Adică judecător, cum s-a tîlcuit şi în alte locuri despre „dumnezei".

Le fețuieşte[285] pe cele zise, şi celor neînsuflețite le pune împrejur simțire cu cuvîntul, propovăduind puterea lui Dumnezeu. Şi zice: Povățuind Tu înaintea norodului, marea, temîndu-se, s-a depărtat într-o parte şi-ntr-alta şi a dat călătorie neoprită; şi rîul s-a întors înapoi şi a oprit pornirea curgerilor sale, nălucind în Chivot a Ta putere, ca un cuvîntător[286]; iar dealurile şi munții s-au pornit şi păreau că dănțuiesc, fiindcă L-au primit pe Stăpînul cerurilor. Şi zice de muntele Sinaiului şi de Horib, că întru acelea S-a arătat pe Sine Dumnezeu. Apoi, aduce şi întrebare celor mai-nainte zise:

5 Ce-ți este ție, mare, că ai fugit? Şi ție, Iordane, că te-ai întors înapoi?
6 Munților, că ați săltat ca berbecii şi dealurile ca mieii oilor?

Şi, fiindcă acelea erau necuvîntătoare şi neînsuflețite, însuşi[287] face răspuns pentru dînsele:

7 De la fața Domnului s-a clătit pămîntul, de la fața Dumnezeului lui Iacov,
8 a Celui ce a schimbat piatra în iezere de ape, şi pe cea vîrtoasă întru izvoare de ape.

Fiecare dintru acestea – zice – s-a făcut pentru Domnul, Care S-a arătat. Această pricină are clătirea pămîntului şi despărțirea mării. Că El şi piatra cea neroditoare - cea lipsită de toată umezeala şi care nu suferă nici tăiere, pentru învîrtoşare - a puhoit-o cu vărsarea apelor, poruncind a izbucni de acolo izvoare cu îndestulare. Deci – zice – nu s-a făcut nici un lucru de mirare, că a poruncit Făcătorul, şi s-a despărțit noianul, şi piatra cea vîrtoasă a izvorît, cerul a dăruit mană, vînturile i-au adunat pe cîrstei şi celelalte toate s-au făcut fiindcă El le-a poruncit.

9 Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău dă-i mărire,
10 pentru mila Ta şi adevărul Tău, ca nu cîndva să zică neamurile: Unde este Dumnezeul lor?

Acestea se potrivea să le zică de demult cei dintru tăierea împrejur, care cereau dumnezeiescul ajutor şi aminteau darurile mai dinainte: Să nu cauți la noi – o Stăpîne! – nici să ne treci cu vederea pentru greşelile noastre cele multe, că cei ce nu ştiu dreptatea pedepsei vor prepune că robia noastră este a Ta neputință, şi vor zice: „Unde este Dumnezeul lor?”

11 Iar Dumnezeul nostru, în cer şi pe pămînt, toate cîte a vrut a făcut.

Aceia zic: Unde este Dumnezeul lor? - iar noi ştim că Tu eşti Dumnezeu, Făcătorul tuturor, Care locuieşti în cer şi ai puterea împreună-măsurată cu voirea.
Apoi, prin alăturare şi potrivire, face mustrarea idolilor:

12 Idolii neamurilor – argint şi aur, lucruri de mîini omeneşti.

Că Tu faci cîte voieşti, iar idolii cei închinați de neamuri nu zidesc, ci se zidesc; şi au cinstea din materie, că se fac din aur, din argint şi din vopsele; şi dobîndesc frumusețea din meşteşug, că argintarii, zlătarii şi zugravii le dau forma. Deci din materie şi din meşteşug îşi culeg ființa. Apoi, jeleşte neputința lor prin mai multe cuvinte, zicînd:

13 Gură au, şi nu vor grăi; ochi au, şi nu vor vedea;
14 urechi au, şi nu vor auzi; nări au, şi nu vor mirosi;
15 mîini au, şi nu vor pipăi; picioare au, şi nu vor umbla;

Zice: Sînt împodobiți cu icoane ale simțirilor, dar sînt lipsiți de lucrarea lor. Deci sînt mai proşti nu numai decît cei ce îi fac, ci şi decît jivinele cele prea-mici: că muştele, şi țînțarii şi cele mai mici

285 Le dă față, le personifică.
286 Ca o ființă rațională, care ar fi ştiut ce se găseşte în Chivotul ce mergea înaintea norodului.
287 Psalmistul

decît acestea au lucrarea simțurilor - că văd, şi aud, şi zboară şi umblă - iar cei ce sînt închinați ca nişte dumnezei nu au nici lucrarea jivinelor celor subțiri şi prea-mici.

16 nu vor glăsui cu gîtlejul lor.

Că - de vreme ce dracii ce lucrau printr-înşii şi săvîrşeau vrăjile cele mincinoase nu le aduceau pe acestea prin idolii cei neînsuflețiți, ci prin oamenii cei cuvîntători ori prin oarecare semne vesteau ceva - după cuviință a zis: „nu vor glăsui cu gîtlejul lor", că idolii sînt cu totul nemişcați şi neînsuflețiți.

17 Asemenea lor să fie cei ce îi fac pe dînşii şi toți cei ce se nădăjduiesc spre dînşii!

Şi acelora să se asemene şi cei ce se închină lor, şi cei ce-i fac pe dînşii, că e drept ca cei ce s-au cinstit cu cuvîntarea[288], dar au căzut întru atîta necuvîntare, să ia nesimțirea celor închinați de dînşii.

18 Casa lui Israil a nădăjduit spre Domnul, ajutorul şi scutitorul lor este.

19 Casa lui Aaron a nădăjduit spre Domnul, ajutorul şi scutitorul lor este.

Aceia au secerat pagubă, iar nu dobîndă din închinăciunea acestora, iar casa lui Israil, avînd nădejdea întru Cel ce este cu adevărat Dumnezeu, dobîndeşte totdeauna purtarea de grijă de la Dînsul. Şi a făcut pomenirea prin despărțire, cinstind cu aceasta preoția şi învățînd pe cei de atunci cîtă era deosebirea preoților de către ceilalți.

20 Cei ce se tem de Domnul au nădăjduit spre Domnul, ajutorul şi scutitorul lor este.

Altă ceată este aceasta, afară de cea mai dinainte. Şi cuvîntul ne învață că - chiar dacă cineva nu are vrednicia preoției şi nici nu este împărtăşit de rudenia israilitenească, dar, fiind împodobit cu frica dumnezeiască, se grijeşte de fapta bună - va dobîndi şi el aceeaşi purtare de grijă de la Dumnezeul tuturor. Încă şi de demult au fost mulți ca aceştia la ludei, care nu odrăsliseră din rădăcina avrămească, ci veniseră din alte neamuri, care se numeau nemernici şi aveau multă cinste şi evlavie către cele dumnezeieşti. Şi acum încă, neamurile nu au rudenia cea după trup a lui Avraam, dar, dobîndind credința lui Avraam, sînt fii ai lui Avraam.

21 Domnul, pomenindu-ne pe noi, ne-a blagoslovit: blagoslovit-a casa lui Israil, blagoslovit-a casa lui Aaron,

22 blagoslovit-a pe cei ce se tem de Domnul,

Şi aici a făcut aceeaşi despărțire şi a arătat rodul nădejdii: că a înjugat nădejdea cu blagoslovenia şi a zis că va împărtăşi de aceasta nu numai casa lui Israil şi casa lui Aaron, ci şi pe cei ce se tem de Dînsul. Apoi, iarăşi face despărțirea vîrstelor şi a vredniciilor:

pe cei mici împreună cu cei mari.

Că nu îi învredniceşte de blagoslovenie numai pe cei tineri, ci şi pe cei îmbătrîniți; nici numai pe cei îndestulați de bogăție, ci şi pe cei ce trăiesc întru sărăcie; nici numai pe cei împodobiți cu slobozenia, ci şi pe cei ce sînt siliți a trage jugul robiei.

23 Sporească-vă Domnul pe voi, pe voi şi pe fiii voştri!

Celor ce au dumnezeiasca nădejde, proorocescul cuvînt le roagă creştere şi înmulțire.

24 Blagosloviți sînteți voi Domnului, Celui ce a făcut cerul şi pămîntul.

---

288 Oamenii păgîni, ce au fost ziditi „cuvîntători", adică raționali, şi au lepădat acest dar, făcîndu-se asemenea firii necuvîntătoare.

Şi – zice – o veți dobîndi pe aceasta negreşit, fiindcă ați primit blagoslovenie de la Făcătorul tuturor.

25 Cerul cerului - Domnului, iar pămîntul l-a dat fiilor oamenilor.

Că El are petrecerea în cer, nu întru acesta ce se vede, ci întru cel mai presus de acesta, pe care cel ce se vede îl are acoperămînt, precum noi îl avem pe acesta. Şi Domnul tuturor petrece în cer neavînd firea scrisă împrejur, ci făcînd bucurie cetelor Sfinților Îngeri care petrec acolo. Iar pămîntul l-a dat neamului omenesc, deci nu Se grijeşte numai de Iudei, ci de toți oamenii, cărora le-a şi dat spre sălăşluire pămîntul.

26 Nu cei morți Te vor lăuda, Doamne, nici cei ce se pogoară în iad,
27 ci noi, cei vii, bine vom cuvînta pe Domnul, de acum şi pînă în veac!

„Morți" a numit pe cei ce au slujit idolilor celor neînsuflețiți, că ce e mai nesimțitor decît aceia? Iar „vii" – pe cei ce se închină Dumnezeului celui viu, cărora le-a împărțit cu sorți dumnezeiasca laudă. Şi lîngă aceasta ne învață că celor ce-L slujesc pe Dumnezeu li se cade să-L laude pe Dînsul cu toată sîrguința pînă sînt încă vii, fiindcă moartea îi opreşte de a face aceasta. Pentru aceasta zice şi întru alt Psalm: „Cînta-voi Domnului în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi!"

TÎLCUIREA PSALMULUI 114

Aliluia.

Cu multe şi felurite primejdii i-a împresurat pe Iudei Antioh al lui Seleuc, cel poreclit Epifanie. Şi pe cei ce trăiau întru trîndăvie i-a făcut a călca dumnezeiasca Lege*, iar îndrăgitorii bunei-credințe, primind pentru aceasta luptele asupra lor cu osîrdie, au dobîndit cununile bunelor biruințe. Cîntarea de viersuire de față mai-nainte vesteşte această bărbăție a lor şi totodată povesteşte năvălirile celor dureroase şi ajutorul dat lor de Dumnezeul a toate.*

Iubit-am pe Domnul, că va auzi glasul cererii mele,
2 că a plecat urechea Sa mie.

Proorocia ne învață că ei zic acestea: Cele dumnezeieşti îmi sînt mie mai dulci decît toate, şi a sluji lui Dumnezeu îmi este mai vrednic de iubit decît celelalte, că primeşte cererile mele şi mă învredniceşte de ajutorul Său.

Şi în zilele mele Îl voi chema pe El.

Pentru care, în toată viața mea Îl voi lăuda şi voi cere ajutorul de la Dînsul. Apoi, povesteşte mulțimea celor dureroase:

3 Cuprinsu-m-au chinuirile morții, primejdiile iadului m-au aflat,

Chiar „chinuiri" se numesc durerile aceleia ce naşte, aşadar din metafora aceasta se numesc „chinuiri" ale iadului primejdiile ce duc către moarte. Deci zice: Sînt împresurat cu multe şi felurite primejdii grele, cît lîngă însăşi moartea m-am apropiat şi la înseşi porțile iadului am ajuns.

necaz şi durere am aflat.
4 Şi numele Domnului am chemat:

Dar, după ce am căzut întru acestea, nu m-am dat pe sine-mi la odihnă şi la trîndăvie, nici nu m-am adus pe sine-mi la alte mîngîieri ale vieţii acesteia, ci, vărsînd plîngeri şi lacrimi şi totdeauna jelindu-mă, ceream dumnezeiescul ajutor. Şi putem învăţa aceasta mai cu de-amănuntul din Istoria Macabeilor*: pentru că, fugind în pustie şi topindu-se cu foame şi cu sete, ucenicii bunei-credinţe L-au rugat pe Dumnezeu, şi au dobîndit ajutorul de la Dînsul.*

Doamne, izbăveşte sufletul meu!

Zice: Jelindu-mă, acestea ziceam: Ajută-mi – o Stăpîne! – şi slobozeşte sufletele noastre de relele ce sînt puse asupră-ne. Şi, rugîndu-mă, eu ştiam că voi dobîndi cererea, că am deprins prin cercare multa Lui iubire de oameni. Că aceasta a adăugat:

5 Milostiv este Domnul şi drept, şi Dumnezeul nostru miluieşte.

Pentru că revarsă oamenilor izvoarele milei. Are încă şi dreptate, şi îi munceşte pe cei ce nedreptăţesc şi nu voiesc să se pocăiască. Însă, pomenind de două ori mila, de dreptate a făcut pomenire o singură dată, că iubirea de oameni a Lui Dumnezeu biruieşte hotărîrea dreptăţii.

6 Cel ce păzeşte pe prunci, Domnul.

Că face atîta purtare de grijă pentru toţi oamenii, încît şi pe prunci îi învredniceşte de toată grija. Şi nu Se grijeşte numai de cei născuţi, ci şi pe cei ce sînt ascunşi întru însuşi pîntecele maicilor, şi în ape împuţite înoată şi sînt închişi în loc întunecat şi strîmt îi păzeşte, şi îi mîntuieşte, şi îi săvîrşeşte, şi la lumină îi scoate, şi le dăruieşte izvoarele laptelui, şi îi slobozeşte de dracii ce îi vrăjmăşesc şi, în scurt să zic, îi împărtăşeşte de părintească Pronie. Şi nu aşa prost a făcut pomenirea acestora proorocescul cuvînt, ci învăţîndu-ne că Dumnezeul tuturor nu răsplăteşte numai roadele drepţilor, ci şi începe facerea de bine, şi zideşte pe cei ce nu sînt, şi îi grijeşte după ce i-a plăsmuit, iar după vîrsta cea desăvîrşită aşteaptă rodurile dreptăţii, şi atunci iarăşi îi înconjură pe cei buni cu facerile de bine.

Smeritu-m-am, şi m-a mîntuit.

Iar Simmah, aşa: „Obosit-am, şi m-a mîntuit.” Că, dacă pruncii ce nu au primit încă cunoştinţa Lui dobîndesc atîta purtare de grijă de la Dînsul, cu mult mai vîrtos îi împărtăşeşte de mîntuire pe cei ce Îl cheamă pe Dînsul curat. Deci, îndată ce ne-a văzut smeriţi de primejdii, ne şi învredniceşte de al Său ajutor.

7 Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, că Domnul bine a făcut ţie:

Se îmbărbătează pe sine-şi şi se ascut către bărbăţie, arătînd mulţimea dumnezeieştilor faceri de bine şi învăţîndu-se pe sine-şi că, măcar de vor primi şi moartea pentru buna-credinţă, se vor muta la viaţa cea veselitoare şi fără de scîrbă, că pe aceea a numit-o „odihnă”. Şi arată aceasta şi cele adăugate:

8 că a scos sufletul meu din moarte, ochii mei din lacrimi şi picioarele mele din alunecare.

9 Bine voi plăcea înaintea Domnului, în latura celor vii.

Iar „latură a viilor” nu numeşte viaţa aceasta de acum - întru care sînt plîngeri, şi tînguiri, şi boli, şi morţi, şi păcate şi primejdii – ci viaţa izbăvită de toate acestea, întru care fără de trudă este avuţia faptei bune şi bogăţia dreptăţii se dobîndeşte fără osteneli. Că cei ce voiesc să o adune cu osteneli pe aceasta aici, acolo o vor mult-înmulţi fără de osteneli. Deci aduc lauda de mulţumire fiindcă ochii lor s-au izbăvit de a lăcrima, şi picioarele lor au scăpat de viaţa cea alunecoasă, iar

sufletul lor a putut să fugă de moartea păcatului. Şi se învaţă pe sine-şi să sufere viteje şte năpădirile ispitelor celor scîrbicioase, şi să defaime moartea, fiindcă morţii îi urmează viaţa cea fără de scîrbă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 115

Aliluia.

Evreul*, şi ceilalţi tălmăcitori şi încă şi* Sirul *împreunează Psalmul acesta cu cel mai-nainte rînduit, pentru că se ţine de aceeaşi înţelegere; şi, despărţindu-l în doi pe cel de-al 9-lea, cu împreunarea Psalmilor acestora păzesc întocmai numărul de 150 al Psalmilor. Şi acesta are aceeaşi pricină, că cei ce au pomenit acolo de „latura celor vii" şi au pus-o pe aceasta ca sfîrşit al Psalmului, începînd aici, zic aşa:*

Crezut-am, pentru aceea am grăit.

Că nu cu ochii trupului am văzut ţara aceea[289], ci credinţa mi-a făcut-o arătată.

Iar eu m-am smerit foarte,
2 eu am zis întru uimirea mea: Tot omul este mincinos!

Şi Achila, aşa: „Eu am zis, cînd m-am spăimîntat: Tot omul este mincinos!", iar Teodotion: „tot omul lipseşte", iar Simmah: „Şi am zis, mîhnindu-mă: Tot omul minte!" Şi nu aşa prost am pus toate tălmăcirile, ci vrînd să arăt că numeşte minciună buna-norocire omenească, fiindcă curge prea-degrab şi nu are nimic statornic. Că zice: Văzînd această grabnică schimbare, şi aducîndu-mi aminte de buna-norocire a noastră mai dinainte, şi văzînd primejdiile grămădite unele peste altele şi mîhnindu-mă, am zis că nimic nu este întemeiat, nici statornic, iar cel ce nădăjduieşte acestora de faţă ca unor lucruri statornice rămîne mincinos şi se înşeală de nădejde. Aceasta a zis-o încă şi în Psalmul 38: „Însă toate sînt deşertăciune, tot omul ce viază." Şi înţeleptul Solomon - după ce le-a învăţat pe acestea, măcar de a şi călătorit prin toată buna-norocire, dar s-a atins de fiziologia[290] lucrurilor omeneşti - a pus această înainte-cuvîntare: „Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sînt deşertăciune!"

3 Ce voi răsplăti Domnului pentru toate cîte mi-a dat mie?

Zice: Fiind înconjurat cu multe şi felurite faceri de bine, nu ştiu cu ce voi răsplăti Făcătorului de bine. Şi nu aşa prost a împreunat acest stih cu cel mai dinainte, ci ne învaţă că Dumnezeul a toate tinde oamenilor ajutorul Său întru feluritele schimbări ale vieţii şi aduce mîngîiere de tot felul celor mîhniţi. Aceasta a zis şi Fericitul Pavel: „Bine este cuvîntat Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce ne mîngîie pe noi întru tot necazul nostru, ca să putem şi noi a mîngîia pe cei ce sînt întru tot necazul cu mîngîierea cu care ne-am mîngîiat şi noi de la Dumnezeu. Că, precum prisosesc pătimirile Lui Hristos întru noi, aşa prisoseşte prin Hristos şi mîngîierea noastră." Aceasta a zis şi Fericitul David: „După mulţimea durerilor mele, mîngîierile Tale au veselit sufletul meu."

4 Paharul mîntuirii voi lua şi numele Domnului voi chema.

289 „latura celor vii"
290 De materialitatea lor cea schimbătoare şi pieritoare.

Deci se cuvine a primi cu îndrăzneală moartea pentru Dînsul şi a da Lui această răsplătire pentru facerile de bine cele de tot felul. Că „pahar al mîntuirii" a numit moartea pentru buna-credință, că aşa o numeşte Domnul pe dînsa, zicînd: „Părinte, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta!"; iar perechii Apostolilor ce au cerut împărtăşirea împărăției, aşa i-a zis: „Puteți bea paharul pe care îl voi bea Eu?" Deci şi aici zice că nevoitorii cei bărbați şi prea-viteji ai bunei-credințe îşi poruncesc loru-şi să facă aceasta. Şi împlinesc această făgăduință fiind priviți de cei de o seminție, ca şi pe dînşii să-i ascută spre asemenea rîvnă:

5 Rugăciunile mele Domnului voi da înaintea a tot norodul Lui.

Apoi, arată şi rodul acestei morți:

6 Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioşilor Lui!

Iar dacă lui Dumnezeu Îi este scumpă, căruia din cuvioşi nu-i va fi cinstită?

7 O Doamne, eu - robul Tău, eu - robul Tău şi fiul roabei Tale!

Deci, dacă vom răbda acea moarte vrednică de minune, vom dobîndi cinstea şi slava de la Dumnezeu şi pururea vom fi lăudați. Iar dacă - înălțîndu-ne deasupra vrăjmaşilor, cît tabăra acelora să o risipim - vom aduce Stăpînului lauda de mulțumire mărturisindu-ne robia şi fălindu-ne că o avem de la strămoşi (că cei ce sînt siliți să robească oamenilor se fălesc uneori că au avut strămoşi slobozi, iar cei ce au slujit lui Dumnezeu din dragoste mărturisesc că au robia de la strămoşi), după cuviință cred că prea-mare laudă este o robie ca aceasta.

Rupt-ai legăturile mele.

M-ai slobozit de primejdiile mele cele multe şi felurite.

8 Ție voi jertfi jertfă de laudă, şi întru numele Domnului voi chema.
9 Rugăciunile mele Domnului voi da înaintea a tot norodul Lui,
10 în curțile casei Domnului, în mijlocul tău, Ierusalime!

Şi, după ce m-ai izbăvit de primejdii, nu voi fi nemulțumitor către facerile de bine, ci voi răsplăti Ție jertfa laudei şi voi plăti lauda de mulțumire, toți cei de o seminție privind şi dobîndind de aici folosul. Şi voi aduce Ție această lucrare de cele sfinte în Biserica sfințită întru numele Tău. Deci putem învăța şi de aici că şi cînd stăpînea Legea cea veche *cei ce luau aminte mai duhovniceşte la* Lege *cinsteau jertfele cuvîntătoare mai mult decît junghierile dobitoacelor, zugrăvind umbrit* Noul Aşezămînt*.*

Şi se cuvine a şti că amîndoi Psalmii se potrivesc şi tuturor bunilor-biruitori Mucenici, că unul şi acelaşi este scopul atît al acestora, cît şi al acelora: că aceia au răbdat moartea cea vrednică de minune pentru Lege *şi pentru Puitorul de lege; iar aceştia, pentru Cel ce ne-a mîntuit şi a pierdut moartea, au ales mai bine sfîrşitul decît viața aceasta de aici.*

TÎLCUIREA PSALMULUI 116

Aliluia.

Şi această laudă se potriveşte tuturor oamenilor, că darul Duhului porunceşte celor ce au dobîndit mîntuirea să laude pe Făcătorul de bine:

Lăudați pe Domnul, toate neamurile!

Pe toți împreună îi cheamă spre dănțuire deodată. Că tuturor neamurilor a dăruit pricinile mîntuirii, nu numai Elinilor şi Romanilor, ci şi barbarilor, folosindu-i pe Sfinții Apostoli ca slujitori ai facerii de bine, că a zis: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le întru numele Tatălui, şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, învățîndu-le pe dînsele să păzească toate cîte am poruncit vouă." Plecîndu-se legii acesteia, ei au străbătut tot pămîntul şi marea: şi unul i-a adus lui Hristos pe Indieni, altul pe Egipteni, iar altul pe Etiopieni. Aşa, prea-lăudatul Ioan a slobozit de păgînătatea mai-dinainte Asia; aşa, dumnezeiescul Andrei a luminat cu razele cunoştinței de Dumnezeu Elada; aşa, prea-dumnezeiescul Filip a vădit înşelăciunea amîndorura Frigiilor; aşa, marele Petru a alergat de la Ierusalim pînă la cetatea Romei, aducînd tuturor razele adevărului; aşa, înconjurînd toată lumea, toți au risipit negura neştiinței şi au arătat Soarele dreptății. Iar Fericitul Pavel ne învață în scurt la cîte neamuri a adus dumnezeieştile propovăduiri, că a împlinit Evanghelia *lui Hristos de la Ierusalim pînă la Iliric împrejur, că aducea lor mîntuitoarele dogme nu călătorind cale dreaptă, ci înconjurînd neamurile ce se aflau în mijloc. Şi zice aşa: „Mă sîrguiesc să bine-vestesc nu acolo unde a fost numit Hristos, ca să nu zidesc pe temelie străină, ci precum este scris: «Cărora nu li s-a vestit pentru Dînsul, aceia Îl vor vedea, şi cei ce nu au auzit Îl vor înțelege.»" Iar mai pe urmă a călcat şi Italia, şi a ajuns în Ispania, şi a adus folosul la ostroavele cele din mare. Că, trimițîndu-le scrisoare Romanilor, a zis: „Mergînd la Ispania, nădăjduiesc să trec pe la voi şi să fiu petrecut acolo de voi, după ce mai întîi mă voi sătura de voi în parte." Şi, scriindu-i minunatului Tit, zice: „Pentru aceasta te-am lăsat pe tine în Crit[291], ca să aşezi preoți prin cetăți, după cum ți-am rînduit." Deci după cuviință porunceşte proorocescul cuvînt tuturor neamurilor să aducă lauda lui Dumnezeu, fiindcă toate au dobîndit mîntuirea.*

Lăudați pe Dînsul, toate noroadele!

Iudeii, care se învățaseră a-L cinsti pe Dumnezeu, de demult se risipiseră prin toată lumea. Deci - de vreme ce nu locuiau numai în Palestina, nici nu petreceau întru un singur norod, rînduiți şi supuşi sub un singur împărat, ci erau împrăştiați întru toate neamurile şi se supuneau stăpînitorilor acelora, dar petreceau de sine-şi, osebiți, supunîndu-se poruncii Legii - *după cuviință îi numeşte nu „norod", ci „noroade", că prea-mulți au primit dumnezeiasca propovăduire şi dintru aceştia. Că în Ierusalim trei mii, şi cinci mii s-au vînat deodată de pescari, iar după acestea s-au făcut încă multe zeci de mii, după cum a zis dumnezeiescul Iacov. Încă şi în Siria, şi în Chilichia, şi în Licaonia, şi în Pisidia, şi în Asia, şi în Pamfilia şi întru toate celelalte neamuri, mai întîi Iudeilor le aduceau Apostolii dumnezeieştile propovăduiri. Şi unii credeau şi dobîndeau adevărul, iar alții grăiau-împotrivă învățăturilor acestora aducătoare de folos. Deci după cuviință proorocescul cuvînt porunceşte şi acestora a lăuda pe Făcătorul de bine, că pe aceştia îi numeşte „noroade".*

2 Că s-a întărit mila Lui peste noi,

Că a săvîrşit mîntuirea noastră doar din milă. Aşa a zis şi Fericitul Pavel: „Iar cînd s-au arătat bunătatea şi iubirea de oameni a Mîntuitorului nostru Dumnezeu, nu pentru dreptățile noastre pe care le-am făcut, ci după multă mila Sa ne-a mîntuit pe noi prin baia naşterii de a doua oară şi a înnoirii Duhului Sfînt, pe Care L-a vărsat peste noi bogat." Şi iarăşi: „Cu darul sînteți mîntuiți prin credință, şi aceasta nu dintru noi: al lui Dumnezeu este darul." Şi aiurea: „Vrednic de credință şi de toată primirea este cuvîntul că Hristos Iisus a venit în lume să mîntuiască pe păcătoşi, dintru care

291 Creta

cel dintîi sînt eu, şi pentru aceea m-am miluit." Şi: „A întărit Dumnezeu a Sa dragoste către noi, că, încă păcătoşi fiind, Hristos a murit pentru noi." Deci după cuviință proorocescul cuvînt a zis că „S-a întărit mila Lui peste noi."

şi adevărul Domnului rămîne în veac.

Că a dat mîntuirea pe care a făgăduit-o prin Sfinții Prooroci. Aceasta a zis şi Fericitul Pavel, începînd epistola către Romani: „Pavel, robul lui Iisus Hristos, chemat apostol, hotărît spre buna-vestire a lui Dumnezeu, pe care a mai-nainte vestit-o prin Proorocii Lui întru Sfintele Scripturi*." Şi iarăşi: „Iar eu zic că Hristos Iisus S-a făcut slujitor al tăierii împrejur pentru adevărul lui Dumnezeu, ca să adevereze şi să întărească făgăduințele părinților, iar neamurile să proslăvească pe Dumnezeu pentru milă." Deci - de vreme ce Dumnezeul tuturor a împlinit făgăduințele, şi a dat mîntuirea făgăduită şi a deschis tuturor izvoarele milei - şi noi, cei din Iudeea ce ne-am apropiat la Hristos, şi voi, cei ce din neamuri ați crezut, să-I răsplătim Făcătorului de bine amestecînd cîntare de laudă împreună-glăsuitoare!*

TÎLCUIREA PSALMULUI 117

Aliluia.

Şi aceasta este laudă adusă lui Dumnezeu de cei ce au dobîndit mîntuirea. Că Iudeii aduc lui Dumnezeu lauda aceasta de mulțumire după întoarcerea din Babilon şi după ce toți cei din laturile de aproape se adunaseră împreună zavistuindu-le lor pentru buna-norocire mai-dinainte, şi adunaseră încă şi alte neamuri barbare, iar apoi se cheltuiseră cu rănile slobozite de Dumnezeu, după proorocia lui Ioil, a lui Iezechil, a lui Miheia şi a Zahariei. Dar, de vreme ce întru acelea mai-nainte s-au scris ale noastre, mai mult se potriveşte cîntarea aceasta de laudă celor ce au crezut din neamuri, care - goniți fiind de mulți stăpînitori şi stăpîniți, de noroade şi de povățuitori de noroade, de împărați şi voievozi, fiind vîrtejiți în vîrteje, şi munciți şi pătimind necurmate feluri de morți – care, zic, s-au arătat mai înalți decît cei ce le dădeau războiul. Aşadar darul Duhului a pus înainte învățătura cîntării de laudă şi unora, şi altora.

Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Lăudați pe bunul Dăruitor al bunătăților! - că are veşnică mila Sa, şi de-a pururea o dăruieşte celor ce au trebuință.

2 Să zică şi casa lui Israil că este bun, că în veac este mila Lui!
3 Să zică şi casa lui Aaron că este bun, că în veac este mila Lui!

Pomenindu-i pe aceştia după osebirea lor, face pomenirea de obşte pentru credincioşii din neamuri:

4 Să zică dar toți cei ce se tem de Domnul că este bun, că în veac este mila Lui!

Zice: Toți, lăudați iubirea de oameni a lui Dumnezeu! - şi cei ce vă trageți din Israil şi vă făliți cu buna-credință strămoşească, şi cei învredniciți între dînşii de preoție, şi cei ce sînteți din multe feluri de neamuri, dar v-ați izbăvit de păgînătatea strămoşilor. Că unul este Dumnezeul tuturor, şi aduce tuturor multe şi felurite faceri de bine şi dăruieşte mila Sa celor ce cer. Apoi, ne învață mai descoperit purtarea de grijă a lui Dumnezeu:

5 Din necaz am chemat pe Domnul, şi m-a auzit întru desfătare.

Că nu a oprit năvălirea celor rele, ci ne-a arătat primejdiile şi îndată le-a risipit pe acestea. Aceasta a zis şi în Psalmul al 4-lea: „Întru necaz m-ai desfătat", în loc de: Mai mare decît chinuirea mi-ai adus mîngîierea.

6 Domnul este mie ajutor, şi nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul.
7 Domnul îmi este mie ajutor, şi eu voi privi asupra vrăjmaşilor mei.

Pentru că, avîndu-L ajutător pe Stăpînul tuturor, nu mă tem de năvălirile vrăjmaşilor şi nădăjduiesc că, dobîndind ajutorul de la Dînsul, voi vedea prea-foarte degrab pierzarea acestora. Apoi, cu gîndurile cele bune întăreşte socoteala cea bine-credincioasă:

8 Bine este a nădăjdui spre Domnul, decît a nădăjdui spre om.
9 Bine este a nădăjdui spre Domnul, decît a nădăjdui spre boieri.

Că El este bun, şi de oameni iubitor, şi voitor de cele bune şi puternic a lucra ceea ce voieşte, şi are stăpînire nepieritoare. Iar oamenii sînt şi stricăcioşi cu firea, şi schimbători cu socoteala, şi de multe ori nu le voiesc pe cele bune; uneori încă, şi voind să le ajute celor nedreptățiți, nu pot; şi, măcar de şi stăpînesc, vremelnică au stăpînirea, şi chiar împărăția este la oameni stricăcioasă şi ajunge la puțină vreme. Deci mai bine este a părăsi ajutorul oamenilor şi a cere dumnezeiescul ajutor.

10 Toate neamurile m-au înconjurat, şi întru numele Domnului i-am biruit pe ei.

Biserica a primit asupră-i năpădirile tuturor neamurilor, iar Ierusalimul nu ale tuturor, ci numai ale unora. Deci la Iudei se aduce cuvîntul cu covîrşire[292], iar la Biserică cu adevărat: că cei ce au crezut în fiecare neam au răbdat tulburările şi primejdiile de la cei necredincioşi, dar, nădăjduindu-se lui Dumnezeu, şi ei, şi Iudeii i-au biruit pe împotrivă-luptători.

11 Înconjurînd, m-au înconjurat, şi întru numele Domnului i-am biruit pe ei.

Iar Simmah, aşa: „Înconjuratu-m-au pe mine şi iarăşi m-au înconjurat", în loc de: Au adus asupra mea năpădiri unele peste altele şi au pus împrejurul meu înconjurări de tot felul, dar eu, îngrădindu-mă cu chemarea lui Dumnezeu, am risipit tabăra acelora.

12 Înconjuratu-m-au ca albinele fagurul

Zice: Precum albinele, aflînd fagurul, sug umezeala mierii, aşa s-au ispitit aceştia a jefui dulceața bunei-credințe cea unită cu mine.

şi s-au aprins ca focul în spini,

Încă au nădăjduit să mă biruiască foarte lesne, precum focul mistuieşte mărăcinii degrab şi cu lesnire.

dar întru numele Domnului i-am biruit pe ei.

Şi, nădăjduind acestea, s-au înşelat de nădejdea lor, biruindu-se de nădejdea mea, că împotriva tuturor acelora L-am pus pe Stăpînul meu şi printr-Însul am dobîndit biruința.

13 Împins fiind, m-am povîrnit să cad, şi Domnul m-a sprijinit.

Acestea se potrivesc şi acelora, şi acestora: că şi aceia ar fi pătimit pieirea cea desăvîrşită, de nu ar fi

292 cu exagerare

dobîndit dumnezeiescul dar, şi aceştia ar fi căzut întru păgînătate, de nu i-ar fi proptit pe ei dumnezeiasca faptă bună.

14 Tăria mea şi lauda mea este Domnul, şi S-a făcut mie spre mîntuire.

Deci pe Dînsul Îl avem şi putere, şi biruinţă, şi izvor al cîntării de laudă: că, de la Dînsul dobîndind bunătăţile, Îi aducem lauda cu inimă bună.

15 Glas de bucurie şi de mîntuire - în corturile drepţilor:

Că, izbăvindu-se după biruinţă de lipsurile mai dinainte, erau întru veselie şi întru bună-cuvîntare, lăudîndu-L pe Dumnezeu.

Dreapta Domnului a făcut putere,
16 dreapta Domnului m-a înălţat,

„Dreaptă" - după cum de multe ori am zis – numeşte lucrarea cea bună. Şi, bine făcînd, ei nu scriu biruinţa asupra loru-şi, nici nu se bizuiesc la a loru-şi sîrguinţă şi putere, ci strigă că au dobîndit-o pe aceasta de la dumnezeiescul dar.

dreapta Domnului a făcut putere!
17 Nu voi muri, ci voi fi viu şi voi povesti lucrurile Domnului.

Deci: După ce am dobîndit ajutorul cel de sus şi m-am făcut mai înalt decît moartea, îi voi învăţa dumnezeieştile faceri de bine şi pe cei ce nu le ştiu, iar celor ce le ştiu le voi aduce aminte, şi cu pomenirea acestora voi aprinde dragostea către Dînsul.

18 Certîndu-mă, m-a certat Domnul, dar morţii nu m-a dat.

A slobozit să năpădească asupra mea cele scîrbicioase, părinteşte certîndu-mă, dar a risipit norul cel întristător al acestora şi cu totul m-a slobozit de vătămarea lor.

19 Deschideţi mie porţile dreptăţii, şi, intrînd într-însele, mă voi mărturisi Domnului!

„Porţi ale dreptăţii" nu numeşte porţile Bisericii, ci feluritele chipuri ale faptei bune, că prin acelea este cu putinţă a lăuda pe Dumnezeul tuturor după vrednicie. Şi, prin cele adăugate, a arătat acest lucru mai descoperit, dînd răspuns şi zicînd:

20 Aceasta este poarta Domnului, drepţii vor intra într-însa.

Aşa i-a zis Domnul şi tînărului care ceruse să înveţe calea vieţii veşnice: „Poruncile le şti? Să nu curveşti, să nu furi, cinsteşte pe tatăl tău şi pe muma ta, să iubeşti pe vecinul tău ca pe sine-ţi!" În acest chip şi Stăpînul S-a numit pe Sine-Şi „uşă", ca un povăţuitor şi dascăl al faptei bune, că zice: „Eu sînt uşa oilor, dacă cineva va intra prin Mine, intra-va, şi va ieşi şi păşune va afla." Aceasta a zis proorocescul cuvînt şi aici: „Aceasta este poarta Domnului, drepţii vor intra într-însa."

21 Mărturisi-mă-voi Ţie, că m-ai auzit şi Te-ai făcut mie spre mîntuire.

Deci: Te laud pe Tine, Cel ce ai primit rugăciunea mea şi mi-ai dat mîntuire.

22 Piatra pe care nu au socotit-o ziditorii, aceasta s-a făcut în capul unghiului.

Iudeii nu pot alătura acest stih la altcineva decît la Hristos, măcar de s-ar neruşina de nenumărate ori! Că, deşi peste seminţiile despărţite de demult a domnit Zorobabel, stăpînirea lui nu a ţinut multă vreme. Iar Stăpînul Hristos a împreunat cei doi pereţi care stăteau departe unul de altul - zic adică pe aceia care au crezut şi din Iudei, şi din neamuri, pe cei ce slujeau păgînătăţii şi

pe cei ce trăgeau jugul Legii – *adunîndu-le pe cele despărțite întru una, pe care le-a înjugat şi a încheiat dintru amîndouă o singură Biserică, asemănîndu-Se unui unghi care leagă împreună doi pereți. Deci aceasta e „piatra" pe care, ziditori fiind de demult fariseii şi saducheii, au lepădat-o şi au răstignit-o preoții şi cărturarii, dar ea s-a făcut „în capul unghiului", ori, după Simmah: „din colțul unghiului". Dumnezeu a mai-nainte vestit pentru „piatra" aceasta încă şi prin Isaia Proorocul: „Iată, pun în Sion piatră aleasă, de mult preț, din marginea unghiului, cinstită întru temeliile lui, şi tot cel ce crede întru dînsa nu se va ruşina." Aceasta a zis şi Fericitul Pavel: „... zidindu-vă pe temelia Apostolilor şi a Proorocilor, fiind piatră din colțul unghiului Însuşi Iisus Hristos." Şi Fericitul Daniil a văzut „piatra" aceasta tăindu-se fără de mîini, învățîndu-se naşterea cea neîmpărtăşită de nuntă a Fecioarei; şi a văzut-o pe aceasta zdrobind chipul, adică deşertăciunea vieții, şi munte mare făcîndu-se şi acoperind toată lumea.*[293]

23 De la Domnul s-a făcut aceasta, şi este minunată întru ochii noştri.

Şi dăruitor al darului acestuia este Dumnezeu, iar noi ne minunăm de negrăita Lui iubire de oameni.

24 Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm şi să ne veselim întru dînsa!

„Zi făcută de Dumnezeu" o numeşte pe cea întru care „piatra" aceasta a înviat după Patimă[294]*, că, îndată după Înviere, Mîntuitorul Hristos a poruncit Sfinților Apostoli să meargă şi să învețe toate neamurile. Şi zice că ziua aceasta este osebită între celelalte, că - de vreme ce, la început,*

---

293 Iată tîlcuirea visului lui Nabucodonosor: „O, împărate! Tu priveai şi, iată, un chip! Acest chip era peste măsură de mare, şi strălucirea lui neobişnuită stătea înaintea ta şi înfățişarea lui era grozavă. Acest chip avea capul de aur curat, pieptul şi brațele de argint, pîntecele şi coapsele de aramă, pulpele de fier, iar picioarele o parte de fier şi o parte de lut. Tu priveai şi, iată, o piatră desprinsă nu de mînă a lovit chipul peste picioarele de fier şi de lut şi le-a sfărîmat. Atunci au fost sfărîmate în acelaşi timp fierul, lutul, arama, argintul şi aurul, şi au ajuns ca pleava de pe arie vara, şi vîntul le-a luat cu sine fără ca să se găsească locul lor; iar piatra care a lovit chipul a crescut munte mare şi a umplut tot pămîntul.

Iată visul, iar tîlcuirea lui o vom spune înaintea împăratului. Tu, împărate al împăraților - căruia Dumnezeul cerului i-a dat împărăția, puterea, tăria şi mărirea, şi în mîinile căruia a dat pe fiii oamenilor în orice ținut ar locui, precum şi fiarele cîmpului şi păsările cerului, şi i-a dat stăpînire peste toate - tu eşti capul de aur. Şi după tine se va ridica o altă împărăție mai mică decît a ta, apoi o a treia împărăție, de aramă, care va stăpîni peste tot pămîntul. Şi o a patra împărăție va fi tare ca fierul şi, după cum fierul sfărîmă şi zdrobeşte totul, aşa şi ea va sfărîma şi va preface totul în pulbere ca fierul care face totul bucăți. Iar picioarele pe care le-ai văzut şi degetele, unele de lut de olar şi altele de fier, înseamnă că va fi o împărăție împărțită, după cum tu ai văzut fier amestecat cu lut. Şi degetele picioarelor, unele de fier şi altele de lut, înseamnă că împărăția va fi parte tare, parte şubredă. Şi, după cum ai văzut fierul amestecat cu lutul, aşa se vor amesteca prin înrudiri, dar nu vor avea legătură temeinică între ele, după cum fierul nu se poate amesteca la un loc cu lutul. Iar în vremea acestor împărați, Dumnezeul cerului va ridica o împărăție veşnică, ce nu va fi nimicită niciodată şi care nu va fi trecută la alt popor. Ea va sfărîma şi va nimici toate aceste împărății şi singură ea va rămîne în veci, după cum tu ai văzut că o piatră a fost desprinsă din munte, nu de mînă, şi a zdrobit fierul, arama, lutul, argintul şi aurul. Marele Dumnezeu a dat de ştire împăratului ceea ce va fi în viitor, visul este adevărat şi tîlcuirea lui neîndoielnică.

Atunci, împăratul Nabucodonosor a căzut cu fața la pămînt, şi s-a închinat înaintea lui Daniel şi a dat poruncă să-i aducă jertfe şi tămîieri. Răspuns-a împăratul către Daniel, şi a zis: Cu adevărat că Dumnezeul vostru este Dumnezeul dumnezeilor şi Stăpînul împăraților, descoperitorul tainelor, căci tu ai putut să descoperi această taină" (Daniil 2:31,47).

Şi proorocia s-a împlinit întocmai, fiindcă după împărăția a toată lumea a Babilonienilor a urmat aceea a Asirienilor, apoi a Machidonienilor şi, în sfîrşit, aceea a Romanilor, cea mai tare, după care toate au fost biruite de împărăția duhovnicească a Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, adică de Biserica Lui cea veşnică.

294 Adică Duminica, prima zi a Facerii.

întru aceasta a făcut Dumnezeu lumina şi întru aceasta a înviat Mîntuitorul nostru – ea a slobozit în toată lumea razele Soarelui dreptății. Încă şi zidind lumina, Dumnezeu a numit ziua „lumină”, şi în ziua aceea n-a mai făcut nimic altceva. Deci aceasta este ziua cea dintîi, cea care a primit zidirea luminii, că întru cea de a doua a făcut tăria, întru cea de a treia sadurile şi semințele, iar întru celelalte a făcut altele. Iar în ziua cea dintîi - lumina, şi a numit lumina „zi”. Deci după cuviință a zis: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul. Să ne bucurăm şi să ne veselim întru dînsa!”, fiindcă întru dînsa am primit izvoarele bunătăților.

25 O Doamne, mîntuieşte! O Doamne, sporeşte!

În vremea cea de pe urmă – o Stăpîne! – dă-ne mîntuirea şi fă nouă lesnicioasă şi bine-călătorită calea care duce către Tine!

26 Bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului!

Şi pruncii l-au adus Stăpînului glasul acesta, spre mustrarea celor ce se apucau să învețe pe alții dumnezeieştile cuvinte, dar nu voiau a cunoaşte înțelesul lor cel adevărat. Că, numindu-L „samaritean” pe Stăpînul cărturarii şi fariseii, pruncii Îl mărturiseau că este Însuşi Cel binecuvîntat. De asemenea, încă şi „osana” se află întru proorocia aceasta, căci pe acel „mîntuieşte” l-am aflat pus la Evreu *„osana”. Şi, de aici, şi Fericitul Ioan Botezătorul, povățuindu-i pe ai săi ucenici către adevăr, întreba prin aceia pe Domnul: „Tu eşti Cel ce vine, ori să aşteptăm pe altul?” Şi, Domn fiind, întru numele Domnului a venit, cum a zis şi către Iudei: „Eu am venit întru numele Tatălui Meu, şi nu M-ați primit; altul va veni întru numele său, şi pe acela[295] îl veți primi.” Şi, binecuvîntat fiind, este Fiu al Celui binecuvîntat, după cum Îl întreba şi arhiereul: „Tu eşti Fiul Celui binecuvîntat?”*

V-am binecuvîntat pe voi din casa Domnului.

Cei ce au biruit zic îndrăgitorilor Săi acestea: Aducem vouă blagoslovenia „pietrei” acesteia, care s-a făcut casă a Dumnezeu-Cuvîntului celui dintru dînsa. Că zice: „Cuvîntul trup S-a făcut şi S-a sălăşluit întru noi.” Şi Domnul a zis către Iudei: „Stricați voi biserica aceasta, şi Eu în trei zile o voi zidi pe dînsa.”[296]

27 Dumnezeu este Domnul, şi S-a arătat nouă.

Aici, a bogoslovit[297] arătat pe Stăpînul Hristos: că - pe Cel numit mai sus „piatră”, şi după aceea „Binecuvîntat” şi cum că „vine întru numele Domnului” - L-a numit şi „Domn” şi „Dumnezeu” care S-a arătat şi a dăruit mîntuire celor ce au crezut întru Dînsul.

Tocmiți sărbătoare întru cele dese, pînă la cornurile altarului!

Deci adunați-vă toți şi săvîrşiți praznic prea-mare, prăznuind a voastră mîntuire, încît mulțimea, strîmtorîndu-se, să ajungă pînă la altar. Pentru că a pus această zicere: „întru cele dese”, în loc de: „fiind îndesiți şi strîmtorîndu-se cu mulțimea”.

28 Dumnezeul meu eşti Tu, şi mă voi mărturisi Ție; Dumnezeul meu eşti Tu, şi Te voi înălța.

Pe Tine Te ştiu Dumnezeu, pe Tine Te ştiu Stăpîn, pe Tine, Făcătorul meu de bine, Te voi lăuda în toată viața mea.

---

295 Adică pe Antihristul, pe care în aceste zile cele mai de pe urmă, Creştinii, Iudeii şi păgînii, înfrățiți întru „pacea” şi „armonia” aşa-numitului „Ecumenism”, l-au şi primit întru inimile lor.

296 E vorba de trupul Mîntuitorului şi de de Învierea Lui.

297 a teologhisit

Mărturisi-mă-voi Ție, că m-ai auzit şi Te-ai făcut mie spre mîntuire.
29 Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Mai întîi pe sine-şi pornindu-se, ca pe nişte cu adevărat mai întîi-rînduiți spre slavoslovie decît alții, le poruncesc apoi şi celorlalți să-L laude pe Stăpînul cel bun, ca pe Cel ce cu adevărat dăruieşte izvoarele milei cu îndestulare tuturor. Însă ni se cuvine a şti că şi celor ce erau înconjurați de neamurile acelea li se potrivea să ştie pe Cel ce avea să odrăslească dintru dînşii după trup şi să dăruiască tuturor mîntuirea, că aşa s-ar fi făcut mai cutezători împotriva celor ce veneau asupră-le, mîngîindu-se cu credința blagosloveniei ascunse întru dînşii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 118

Aliluia.

Dumnezeiescul David a trecut prin multe şi felurite schimbări ale lucrurilor: căci a şi fugit de vrăjmaşi, dar a şi gonit pe vrăjmaşi; a şi căzut întru mîhnire, dar a şi avut iarăşi mai veselă viață; a şi alergat pe calea cea dumnezeiască, dar s-a şi poticnit călătorind, şi iarăşi dumnezeieştilor legi a urmat. Deci a adunat toate acestea în Psalmul de față şi, împreunînd unele cu altele rugăciunile aduse de dînsul lui Dumnezeu în fiecare vreme, a pus înainte oamenilor o dăscălie aducătoare de folos, învățîndu-i cum este cu putință a isprăvi fapta bună cea lucrătoare. Şi nu se leneveşte nici cu predanisirea dogmelor, ci adaugă lîngă învățăturile morale şi dăscălia pentru acelea, încît Psalmul de față ajunge să-i desăvîrşească întru fapta bună pe cei ce o doresc, şi să-i ridice către sîrguință pe cei ce trăiesc întru trîndăvire, şi să-i mîngîie pe cei mîhniți, şi să pună în bună rînduială pe cei lenevoşi şi – zicînd cu un cuvînt - să pună tot felul de vindecare peste pătimirile cele de multe feluri ale oamenilor.

Fericiți – cei fără prihană în cale,

Îi fericeşte pe cei ce călătoresc pe calea cea împărătească şi nu se abat nici în dreapta, nici în stînga de la poruncile Legii. *Şi ne învață cine sînt aceştia:*

care umblă în legea Domnului.

Cei ce petrec ca aceştia sînt neprihăniți, căci „cale" numeşte viața, că toți călătorim pe aceasta, din naştere pînă la îngropare.

2 Fericiți – cei ce cearcă mărturiile Lui, cu toată inima Îl vor căuta pe Dînsul,

Tîlcuind Psalmul al 18-lea, am zis cu ce deosebeşte „legea", şi „mărturiile", şi „îndreptările", şi „judecățile" şi „poruncile", dar vom aduce aminte în scurt cele zise: „lege" o numeşte pe cea dată de Dumnezeul tuturor prin dumnezeiescul Moisi; iar „porunci" şi „rînduiri" - iarăşi pe aceeaşi, ca cele ce sînt poruncite şi rînduite împărăteşte; o numeşte „îndreptări", ca ceea ce poate să îndrepteze pe cel ce le isprăveşte; şi „judecăți", ca pe aceea ce arată dumnezeieştile hotărîri şi vrednicele răsplătiri, fie ale celor ce viețuiesc după Lege*, fie ale celor fără de lege; iar „mărturii" - ca pe ceea ce mărturiseşte şi arată sub ce fel de pedepse se vor supune cei ce o calcă. Deci şi aici fericeşte pe cei ce cearcă totdeauna mărturiile lui Dumnezeu şi Îl caută pe Dumnezeu cu toată inima. Însă lucrul acesta nu este al fiecăruia, ci al celui ce a ajuns la însuşi vîrful faptei bune, pentru că unul ca acesta nu-şi împarte mintea între Dumnezeu şi grijile lumeşti, ci se dăruieşte pe*

sine-şi lui Dumnezeu cu totul.

3 că nu au umblat în căile Lui cei ce lucrează fărădelegea.

Şi în Psalmul dintîi a făcut despărțirea aceasta, pentru că şi acolo, după ce a fericit pe cel ce „cugetă ziua şi noaptea în Legea *Domnului" şi a arătat şi rodul cugetării, a adăugat: „Nu aşa - necredincioşii, nu aşa!" Deci şi aici, după ce a fericit pe cei fără prihană, ne învață cum că lucrătorii nelegiuirii şi-au gătit loru-şi altă cale şi au părăsit* Legea *înfiptă şi aşezată de Dumnezeu.*

4 Tu ai poruncit ca să păzească foarte poruncile Tale.

Stăpînul porunceşte aceasta şi prin Lege*, şi prin Prooroci, şi prin Sfințitele* Evanghelii*. Şi toată dumnezeiasca* Scriptură *este plină de o asemenea aşezare de lege, că nu porunceşte a le păzi aşa prost, ci „a le păzi foarte", adică cu tot dinadinsul.*

5 O, de s-ar îndrepta căile mele, ca să păzească îndreptările Tale!

Pentru aceasta – zice – mă rog să se îndrepteze cu Legea *Ta calea mea, ca şi cu un dreptar, ca să pot păzi îndreptările Tale. Şi, arătînd rodul acestui lucru, adaugă:*

6 Atunci nu mă voi ruşina, cînd voi căuta spre toate poruncile Tale.

Că rodul nelegiuirii este ruşinea. Aşa zice şi dumnezeiescul Apostol: „Deci atunci ce rod aveți întru acelea de care vă ruşinați?" Iar cei ce plinesc toate poruncile lui Dumnezeu au îndrăzneala conştiinței.

7 Mărturisi-mă-voi Ție întru îndreptarea inimii cînd mă voi învăța judecățile dreptății Tale.

„Mărturisire" numeşte mulțumirea. Atunci – zice – voi putea să-Ți aduc laudă curată, cînd voi deprinde toate judecățile Tale şi voi viețui după dînsele.

8 Îndreptările Tale voi păzi, să nu mă părăseşti pînă în sfîrşit!

De multe ori, dumnezeiescul dar îi lasă pe unii pentru puțină vreme, măiestrindu-le de aici folos. Aşa, marele Ilie, părăsindu-se de dumnezeiescul dar, a căzut în patima fricii, deprinzînd neputința firii omeneşti, însă îndată a dobîndit iarăşi dumnezeiescul dar. Aşa, dumnezeiescul Petru, lepădîndu-se, a alunecat, ci îndată l-a proptit pe dînsul Stăpînul. Iar Iuda, făcîndu-se cu totul gol de dumnezeiasca purtare de grijă, s-a făcut vînat gata al neprietenului. Şi Fericitul David s-a părăsit după păcatul acela, şi a căzut în primejdiile acelea grele, şi iarăşi a luat îndrăzneala către Dumnezeu şi a dobîndit purtarea de grijă de acolo. Iar Saul, făcîndu-se cu totul pustiu de aceasta, s-a golit de darul Duhului şi s-a înjugat cu duh rău. Deci după cuviință se roagă Proorocul să nu se părăsească „pînă în sfîrşit", adică să nu se golească de darul ce îi poartă de grijă.

9 Întru ce îşi va îndrepta tînărul calea sa? Cînd va păzi cuvintele Tale.

Tinerețile sînt nestatornice şi iute plecate către răutate, pentru că se împresoară cu multe feluri de valuri ale patimilor. Deci au trebuință de povățuitori să le povățuiască spre limanurile îndreptării, iar acesta e lucrul osebit[298] al dumnezeieştilor cuvinte, că, oprindu-le de la căile împotrivnice, acestea pot să le pună în bună rînduială şi să le povățuiască spre calea cea dumnezeiască. Că, ceea ce este frîul şi vizitiul mînzului tînăr, aceasta se face dumnezeiescul cuvînt tinerilor.

298 „Este calitatea", zicem noi azi.

10 Cu toată inima mea Te-am căutat, să nu mă lepezi de la poruncile Tale!

Mulți Îl caută pe Dumnezeu, dar nu cu toată inima, că o împart pe aceasta nu numai întru griji de lucruri lumeşti, ci şi întru pofte necuvioase: şi pizmuiri, şi vicleşuguri, şi pîndiri ale celor de aproape. Iar iubitorul celor dumnezeieşti Îi afieroseşte toată mintea sa lui Dumnezeu şi o spînzură de Pronia Lui.

11 Întru inima mea am ascuns cuvintele Tale, ca să nu greşesc Ție.

Cel ce are aur, ori argint, ori pietre scumpe nu le pune pe acestea afară, ci le ascunde în lăuntru în comori şi în cămări, ca să scape de mîinile spărgătorilor de pereți. Aşa, şi cel ce are bogăția faptei bune o ascunde în suflet, ca să n-o jefuiască tîlharii sufletelor prin slavă deşartă. Cuvîntul ne învață încă şi alta: să nu aducem dumnezeieştile cuvinte tuturor, că zice: „Nu dați cele sfinte cîinilor, nici nu aruncați mărgăritarii voştri înaintea porcilor!”

12 Bine eşti cuvîntat, Doamne! Învață-mă îndreptările Tale!

În loc de: Eşti blînd, şi iubitor de oameni şi vrednic a fi lăudat de toți, pentru care Te rog să învăț de la Tine cele ce pot să mă îndrepteze!

13 Cu buzele mele am vestit toate judecățile gurii Tale.

Că, pe cele învățate de la bunătatea Ta, îi voi învăța şi eu pe cei ce nu le ştiu.

14 În calea mărturiilor Tale m-am desfătat ca întru toată bogăția.

Ostenitoare este calea faptei bune, dar prea-poftită celor desăvîrşiți; pentru aceasta a şi zis Stăpînul Hristos: „Luați jugul Meu asupra voastră, că jugul Meu este bun şi sarcina Mea uşoară.” Aceasta a zis şi proorocescul cuvînt: Avuția mărturiilor Tale îmi este mai veselitoare decît toată bogăția. Iar acest „întru toată bogăția” nu este adăugat aşa prost, ci arată bogăția de tot felul, căci multe sînt felurile bogăției: că unul se numeşte bogat avînd aur, iar altul argint, iar altul prea-mult pămînt, o parte răsădit, iar alta semănat; iar altul - dobitoace. Ci, cuprinzîndu-le pe toate acestea şi alăturîndu-le cu dumnezeieştile mărturii, Proorocul a zis că lui îi sînt vrednice de iubit dumnezeieştile mărturii, precum iubitorilor de bogăție toate felurile bogăției.

15 Întru poruncile Tale mă voi deprinde şi voi cunoaşte toate căile Tale.

Pentru aceasta – zice – voi creşte necurmat cugetarea dumnezeieştilor Tale cuvinte şi voi face călătoria mea întru căile Tale.

16 Întru îndreptările Tale voi cugeta, nu voi uita cuvintele Tale.

Voi păzi neuitată pomenirea cuvintelor Tale întru sine-mi.

17 Răsplăteşte robului Tău,

Nu oricine e vrednic să rostească cuvîntul acesta, că nimeni nu îl ridică spre răsplătire pe judecător avînd întru sine-şi rea conştiință, ci doar cel ce are gînduri curate grăieşte cuvîntul acesta cu îndrăzneală.

viază-mă, şi voi păzi cuvintele Tale!

Că, dobîndind ajutorul Tău, voi scăpa de moartea păcatului şi voi culege viața dintru cuvintele Tale.

18 Descoperă ochii mei, şi voi privi minunile din legea Ta!

Nu toți cei ce citesc dumnezeieştile cuvinte înțeleg minunile acestora, ci doar aceia care dobîndesc strălucirea de sus, lucru pe care l-a zis şi Fericitul Pavel: „Iar cînd te vei întoarce către Domnul, se va lua de prin prejurul minții acoperămîntul. Domnul duh este." El însă, strălucindu-se cu dumnezeiască lumină, striga după cuviință: „Iar noi toți, privind ca întru o oglindă, cu fața descoperită, mărirea Domnului, ne prefacem în acelaşi chip din slavă în slavă, ca din Duhul Domnului." Şi ni se cuvine nouă a-L ruga pe Stăpînul ca, luînd acoperămîntul minților noastre, să ne arate puterea dumnezeieştilor cuvinte.

19 Nemernic sînt eu pe pămînt, să nu ascunzi de la mine poruncile Tale!

Pe pămînt, noi nu locuim, ci nemernicim, că, puțină vreme viețuind, ne mutăm către altă viață. Şi nu toți voiesc să ştie acest lucru, ci unii se fălesc pentru bunătățile vieții acesteia ca şi cum ar fi statornice, iar cel pedepsit întru cele dumnezeieşti ştie vremelnicia vieții. Deci pentru aceea se şi numeşte „nemernic" pe sine-şi şi se roagă să cunoască dumnezeieştile porunci.

20 Dorit-a sufletul meu să poftească judecățile Tale în toată vremea.

Mulți doresc dumnezeieştile judecăți şi voiesc Împărăția cerurilor, dar nu de-a pururea - că acum se mulțumesc cu cele dumnezeieşti, iar mai tîrziu urmează după patimile trupului - dar Proorocul vrea să aibă dorul acesta totdeauna.

21 Certat-ai pe cei mîndri,

Cei ce defaimă dumnezeieştile legi cad în boala trufiei şi primesc pedeapsa de la Dreptul Judecător. Şi această boală a pătimit-o Avesalom, aceasta Saul, aceasta Faraon, şi Senaherim, şi Nabucodonosor şi alții nenumărați. Ştiind aceasta, Proorocul a adăugat, ca un adevărat Prooroc:

blestemați sînt cei ce se abat de la poruncile Tale.

Şi Legea *aduce blestemul acesta călcătorilor de* Lege*, că zice: „Blestemat este tot cel ce nu rămîne întru acelea care zac în* Cartea Legii*, ca să le facă pe ele."*

22 Ia de la mine ocara şi defăimarea, că mărturiile Tale am căutat!

Nabal[299] *l-a ocărît pe Proorocul, numindu-l „rob fugar"; l-au ocărît pe dînsul şi Gatenii. Deci, durîndu-l pentru acestea, se roagă să i se şteargă ocările, căci a căutat dumnezeieştile mărturii. Deci graiurile acestea de față nu se potrivesc ocărilor grăite de Semei, că acelea s-au făcut după păcat, iar ale lui Nabal şi ale celorlalți mai înainte de păcat.*

23 Pentru că au şezut boierii şi asupra mea cleveteau,

Şi Saul, şi Avenir, şi Ahitofel şi Avesalom ocăra pe David.

iar robul Tău se învăța întru îndreptările Tale.

Iar eu, mărturisind a Ta stăpînie, întru cugetare aveam îndreptările Tale.

24 Că mărturiile Tale sînt cugetarea mea, şi îndreptările Tale - sfaturile mele.

Că, lepădînd toată învățătura omenească, urmez poruncilor Tale.

25 Lipitu-s-a de pămînt sufletul meu,

---

299 Nabal era un gospodar bogat, căruia David i-a cerut merinde în timpul primei sale pribegii. În loc de ajutor, hapsînul acela i-a trimis ocări, şi David l-ar fi ucis pe el şi toată casa lui, dacă soția aceluia, Avigail, nu i-ar fi ieşit în drum, cerîndu-i iertare şi oprindu-l de la vărsare de sînge. De altfel, după moartea grabnică a lui Nabal, David avea să o ia de soție pe acea femeie înțeleaptă (vezi *Cartea întîi a Împăraților*, capitolul 25).

Prin acestea a arătat covîrşirea smereniei, că aşa a zis şi în Psalmul 35: „S-a smerit în țărînă sufletul nostru, lipitu-s-a de pămînt pîntecele nostru.”

viază-mă după cuvîntul Tău!

Nu cere viața aşa nehotărît, ci viața cea după Lege.

26 Căile mele le-am vestit, şi m-ai auzit, învață-mă îndreptările Tale!

Am arătat Ție toate faptele mele, Stăpîne, şi n-am suferit a se tăinui de Tine nimic dintru ale mele. Pentru aceasta, caută la rugăciunile mele, şi Te rog să mă înveți cu de-adinsul îndreptările Tale!

27 Fă să înțeleg calea îndreptărilor Tale, şi mă voi deprinde întru minunile Tale!

Ca să lucrăm fapta bună după dumnezeiasca Lege *avem trebuință de dumnezeiască pricepere: cel ce unelteşte iubirea de oameni, adică face milostenie, să nu caute către mărirea deşartă; cel ce urmează viața pustnicească să nu vîneze laudă omenească, cel înfrînat să nu întrebuințeze înfrînarea din pricina ruşinii înverşunării, ci pentru dorul faptei bune. Deci după cuviință se roagă Proorocul să dobîndească dumnezeiască pricepere, ca să afle calea îndreptării.*

28 Dormitat-a sufletul meu de trîndăvie, întăreşte-mă întru cuvintele Tale!

Deasa şi necurmata năpădire a păcatului slăbănogeşte de multe ori întinderea şi tăria gîndurilor, şi face pe nevoitori să obosească şi cu mîhniciune lucrează ceea ce se cheamă „trîndăvie”. Şi sufletul, moleşindu-se, primeşte somnul, iar somnul aduce moartea; pentru aceea se roagă Proorocul să se întemeieze şi să se întărească. Şi aceasta a zis şi întru alt Psalm: „Luminează-mi ochii mei, ca nu cîndva să adorm întru moarte!” – „moarte” numind păcatul.

29 Depărtează de la mine calea nedreptății şi cu legea Ta mă miluieşte!

30 Calea adevărului am ales şi judecățile Tale n-am uitat.

Şi rugăciunea aceasta este de trebuință, că ni se cuvine nouă a cere de la Dumnezeul tuturor să ne abatem de la calea nedreptății, şi să alegem călătoria adevărului şi să purtăm neuitată pomenirea mărturiilor Lui.

31 Lipitu-m-am de mărturiile Tale, Doamne, să nu mă ruşinezi!

Nu a zis: „urmat-am”, aşa prost, ci: „lipitu-m-am”, adică: N-am depărtat de acestea gîndul meu nici pentru puțină vreme. Şi caută să culeagă rodul unui asemenea aşezămînt, ca să nu ia cercare de nici o ruşine.

32 Pe calea poruncilor Tale am alergat cînd ai desfătat inima mea.

Este trebuință de amîndouă: şi de a noastră sîrguință, şi de Pronia lui Dumnezeu, că nici dumnezeiescul dar nu se dă celor ce nu au bună sîrguință, nici firea omenească nu poate să isprăvească fapta bună fără ajutorul de sus. Aceasta ne învață şi Proorocul: Am alergat fără de împiedicare pe calea poruncilor Tale cînd am luat de la Tine lesnirea drumului - că „desfătare” a numit lesnirea. Şi aiurea zice: „Întru necaz m-ai desfătat.” Şi iarăşi: „Lărgit-ai paşii mei sub mine, şi n-au slăbit urmele mele.”

33 Lege pune-mi mie, Doamne, calea îndreptărilor Tale, şi o voi căuta pe dînsa totdeauna!

Pe acest „lege pune-mi”, Simmah l-a zis: „arată-mi”, iar Achila şi Teodotion: „luminează-mi”. Totdeauna – zice – am trebuință de luminarea şi de punerea Ta de lege, ca să cunosc calea îndreptărilor Tale şi să călătoresc pe aceasta fără împiedicare.

34 Înțelepțeşte-mă, şi voi cerca legea Ta şi o voi păzi cu toată inima mea!

Şi Domnul a poruncit să cercăm Scripturile*, dar cei ce le cearcă au trebuință de strălucirea de sus ca să afle cele căutate şi să le păzească pe cele vînate de dînşii.*

35 Povățuieşte-mă în cărarea poruncilor Tale, că aceea am voit!

Nu aşa prost cere să se facă povățuitor al lui Dumnezeul tuturor, ci arătînd dorirea călătoriei.

36 Pleacă inima mea la mărturiile Tale, şi nu la lăcomie!

Firea apelor e să se prăvălească la vale şi, dacă i se deschide drum, acolo se duce toată; aşa şi firea oamenilor, deschizînd diavolul calea către păcat, s-a povîrnit către rău. Deci foarte potrivit se roagă Proorocul să i se plece inima spre dumnezeieştile mărturii şi să fugă de cercarea aplecării spre cealaltă parte.

37 Întoarce ochii mei, ca să nu vadă deşertăciune,

Şi deşertăciune este tot lucrul necîştigător şi nefolositor, iar unele ca acestea sînt toate lucrurile vieții ce par a fi veselitoare. Aşa le numeşte pe dînsele şi înțeleptul Solomon: „Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sînt deşertăciune!" Şi - povestind în ce chip a zidit case, şi a săddit grădini şi a gătit scăldători de ape - a adăugat: „Şi, iată, toate - deşertăciune şi voire a duhului." Deci Proorocul se roagă să i se plece ochii minții către altă privire şi să nu se îndulcească de deşertăciunea celor de față.

în calea Ta viază-mă!

Dă-mi să petrec după legile Tale!

38 Pune robului Tău cuvîntul Tău întru frica Ta!

Zice: Arată-mă întărit întru cuvintele Tale, păzindu-mă nerăsturnat cu frica Ta! - în loc de: Să stea asupră-mi frica Ta, înfricoşîndu-mă şi nelăsîndu-mă să mă abat de la cuvintele Tale!

39 Ia ocara mea pe care am bănuit-o, că judecățile Tale sînt bune!

Iar Achila, în loc de: „am prepus", a zis: „m-am sfiit", la fel şi Teodotion, iar Simmah: „de care mă tem". Iar „ocară" o numeşte aici pe cea făcută de păcat, că de aceasta se sfia, şi se temea şi trăia viață cu bănuială. Pentru aceasta nu a adăugat, după obicei: „judecățile Tale am căutat", ori: „le-am păzit", ci a zis: „judecățile Tale sînt bune". Că Dumnezeu nu doar îi îngrozeşte cu pedeapsă pe cei ce păcătuiesc, ci şi făgăduieşte mîntuire celor ce se căiesc - că „judecăți" numeşte dreptele hotărîri ale lui Dumnezeu.

40 Iată, am dorit poruncile Tale, întru dreptatea Ta mă viază!

Mie, celui ce doresc, dăruieşte-mi viața cea întru dreptate!

41 Şi să vină peste mine mila Ta, Doamne,

Că toți sînt lipsiți de dumnezeiasca iubire de oameni, chiar cel ce a ajuns la însuşi vîrful prea din vîrf al faptei bune are trebuință de aceasta totdeauna.

mîntuirea Ta, după cuvîntul Tău!

42 Şi voi răspunde cuvînt celor ce mă ocărăsc,

O Stăpîne! – dă-mi mîntuirea pe care ai făgăduit-o întru sfințitele Tale cuvinte, ca să le vorbesc şi să le răspund cu îndrăzneală celor ce mă batjocoresc. Că cel ce este întru primejdii suferă ocările tăcînd, iar cel ce viețuieşte viață dulce şi veselitoare mustră pe cei ce rău îl ocărăsc.

că am nădăjduit spre cuvintele Tale.

Că sînt spînzurat de făgăduință şi întru nădejdea aceasta călătoresc.

43 Şi să nu iei din gura mea cuvîntul adevărului pînă în sfîrşit, că întru judecățile Tale am nădăjduit!

Proorocul ne învață să iubim adevărul şi să-l cerem de la Dumnezeul tuturor cu multă osîrdie.

44 Şi voi păzi legea Ta pururea, în veac şi în veacul veacului!

Că aşa de sîrguitor voi fi către paza legilor Tale. Iar prin acest „în veac şi în veacul veacului" a arătat viața ce va să fie, întru care se va da tuturor paza dumnezeieştilor legi curată şi lămurită.

45 Şi umblam întru lărgime, că poruncile Tale am căutat.

46 Şi grăiam întru mărturiile Tale înaintea împăraților, şi nu mă ruşinam.

Călătorind – zice – cu multă lesnire şi viețuind după poruncile Tale, nu m-am temut nici de împărătească silnicie, ci vorbeam cu dînşii cu îndrăzneală multă, pentru că viața după Lege *este ziditoare a îndrăznelii. Şi martor al acestui lucru este marele David, că mai-nainte de păcat vorbea cu Saul cu multă îndrăzneală, iar după păcat fugea şi de fiul ucigător de tată şi umbla plecîndu-se la pămînt şi acoperindu-şi capul. Şi marele Ilie, bizuindu-se dreptății, a mustrat păgînătatea lui Ahav. Tot aşa, dumnezeiescul Daniil îi zicea lui Nabucodonosor: „Şi acum, împărate, sfatul meu să-ți placă ție şi să speli fărădelegile şi păcatele tale cu milosteniile şi cu îndurările către săraci." Aşa vorbea dumnezeiescul Pavel către Agrippa, şi către Fest şi către Felix. Aşa i-au defăimat pe păgînii împărați bunii-biruitori Mucenici.*

47 Şi cugetam la poruncile Tale, pe care le-am iubit foarte.

48 Am ridicat mîinile mele către poruncile Tale, pe care le-am iubit,

Că „nu întru cuvînt este Împărăția lui Dumnezeu, ci întru putere", şi „cel ce a împlinit şi a învățat Legea *mare se va chema întru Împărăția cerurilor". Pentru aceasta, şi dumnezeiescul Prooroc a pus lucrarea înaintea cugetării, că - după ce a zis: „Cugetam întru poruncile Tale, pe care le-am iubit foarte", arătînd dorul cel fierbinte - a adăugat: „şi am ridicat mîinile mele la poruncile Tale, pe care le-am iubit." Că - zice - acelea pe care le învățam prin dumnezeieştile cuvinte, le şi făceam prin lucruri. Că „nu auzitorii* Legii *sînt drepți înaintea lui Dumnezeu - zice dumnezeiescul Apostol – ci împlinitorii* Legii *se vor îndrepta".*

şi mă îndeletniceam întru îndreptările Tale.

Pentru că necurmat cugetam la acestea.

49 Pomeneşte cuvintele Tale către robul Tău, întru care mi-ai dat nădejde.

Legiuind, Dumnezeu a făgăduit a Sa milostivire celor ce Îi păzesc Legea*, iar pe călcătorii de* Lege *i-a îngrozit cu pedeapsă. Deci se roagă să-Şi aducă aminte Dumnezeu de făgăduințele Sale, că zice: Întru acelea m-ai învățat să nădăjduiesc. Şi, arătînd trebuința nădejdii, a adăugat:*

50 Aceasta m-a mîngîiat întru smerenia mea, căci cuvîntul Tău m-a viat.

Că această mîngîiere am avut întru primejdii şi, ținîndu-mă de ea, am înotat pe deasupra valurilor.

51 Cei mîndri nelegiuiau foarte, iar eu de la legea Ta nu m-am abătut.

„Mîndri" numeşte pe Saul, pe Avesalom, pe împăratul Amonitenilor, cel ce a făcut lucrurile

acelea nelegiuite celor trimişi de David spre mîngîiere[300]. Ci aceia – zice – au îmbrăţişat viaţă nelegiuită, iar eu am urmat cuvintelor Tale. Însă acestea ar fi putut să le zică şi bunii-biruitori Mucenici, care au pătimit muncile acelea grele şi cumplite de la aceiaşi cruzi şi păgîni tirani.

52 Adusu-mi-am aminte de judecăţile Tale cele din veac, Doamne, şi m-am mîngîiat.

Că am luat în minte cele pentru Avel, cele pentru Avraam, cele pentru Isaac, cele pentru Iacov, cele pentru Iosif, cele pentru Iov, cele pentru Moisi, cum au fost lăsaţi a cădea în multe feluri de ispite, şi mai pe urmă i-ai arătat străluciţi şi vestiţi. Şi de aici am cîştigat destulă mîngîiere.

53 Mîhnire m-a cuprins despre cei păcătoşi care părăsesc legea Ta.

Rău pătimind, eu mă mîngîiam cu pomenirea judecăţilor Tale, dar mă mîhneam şi mă scîrbeam văzînd pe mulţi călcînd legile Tale fără de frică.

54 Cîntate erau de mine judecăţile Tale în locul nemerniciei mele.

Fiind gonit de Saul, Fericitul David a nemernicit la cei de altă seminţie, dar socotesc că el numeşte „nemernicie" nu vremea aceea, ci întreaga lui viaţă. Că el nu petrecea ca şi cum ar fi locuit, ci ca şi cum ar fi nemernicit, şi şi-a călătorit viaţa cîntînd dreptăţile lui Dumnezeu. Că aşa au tălmăcit şi ceilalţi tălmăcitori: „Cîntări îmi erau mie toate poruncile Tale în locul nemerniciei mele."

55 Adusu-mi-am aminte noaptea de numele Tău, Doamne, şi am păzit legea Ta.

Pururea sculîndu-se noaptea, ceata Sfinţilor se roagă şi laudă pe Dumnezeul tuturor. Dar mi se pare că „noapte" numeşte aici vremea ispitelor, care aduce asupră întuneric şi vine asupra oamenilor ca o noapte. Şi în vremea aceasta este nevoie cu covîrşire de pomenirea Dumnezeului tuturor, Care mîngîie, şi îmbărbătează şi goneşte gîndurile împotrivnice.

56 Aceasta s-a făcut mie, că îndreptările Tale am căutat.

Aşa – zice – am putut a birui şi a voi avuţia îndreptărilor Tale.

57 Partea mea eşti, Doamne, zis-am să păzesc legea Ta.

Dumnezeu nu este parte a tuturor, ci a celor ce îmbrăţişează pe cele desăvîrşite: aşa, S-a făcut parte şi moştenire a preoţilor şi a leviţilor, pentru că zice: „Fiilor lui Levi nu va fi parte în mijlocul fraţilor lor, că partea lor sînt Eu, Domnul." Aşa a zis şi în Psalmul al 15-lea: „Domnul este partea moştenirii mele şi a paharului meu." Deci şi aici zice că: Trecînd cu vederea toate celelalte, pe Tine Te am parte, şi avuţie şi bogăţie, deci pentru aceea mă şi sîrguiesc a păzi legile Tale.

58 Rugatu-m-am feţei Tale cu toată inima mea,

Pretutindeni adaugă lîngă Lege *pe acest „cu toată inima mea", întru aceasta încredinţîndu-se, că aşa a poruncit Dumnezeul tuturor, zicînd: „Vei iubi pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, şi din toată vîrtutea ta şi din toată puterea ta."*

miluieşte-mă după cuvîntul Tău!

Nu se roagă să fie miluit nehotărît, ci să dobîndească mila după dumnezeiescul cuvînt. Şi ar fi putut zice aceasta şi un bolnav priceput doctorului: Precum şti, tămăduieşte-mă după cum îţi

---

300 David trimisese oameni la împăratul Hanun al Amoniţilor ca să-l mîngîie de moartea tatălui său, Nahaş. Iar acela, ispitit să creadă că trimişii sînt iscoade, i-a batjocorit cumplit, după cum citim în *Cartea a doua a Împăraţilor* 10:4: „Atunci a luat Hanun pe slugile lui David, şi a ras fiecăruia jumătate de barbă, şi le-a tăiat hainele pe jumătate, pînă la şolduri, şi apoi le-a dat drumul."

porunceşte meşteşugul! Şi neguțătorul cel priceput ar fi putut să zică aceasta cîrmaciului: Îndreptează-ți corabia după regulile meşteşugului, ocîrmuieşte-o după cum îți porunceşte ştiința! Aşa ni se cuvine şi nouă a cere dumnezeiasca milă, că Cel ce I se cere şi este rugat ştie chipul milostivirii, că de multe ori lucrează mîntuire prin certare, şi certarea se face iubire de oameni. Aşa face şi doctorul: şi taie, şi arde, lucrînd sănătate bolnavului. Aşa se cuvine să cerem şi noi mila Ta, că uneori milostivirea se dăruieşte prin sărăcie, şi iubirea de oameni se hărăzeşte prin slăbiciune şi, după socoteala cea doctorească, cele împotrivnice se vindecă cu cele împotrivnice.

59 Gîndit-am la căile Tale şi am întors picioarele mele la mărturiile Tale.

Iar Evreul *are: „căile mele"; aşijderea au tălmăcit şi ceilalți tălmăcitori, şi Cei 70 în* Exapla*. Şi zice: Gîndind eu la căile mele, îndreptam picioarele mele către mărturiile Tale şi nu le lăsam să se abată din calea ce duce către Tine.*

60 Gătitu-m-am, şi nu m-am tulburat a păzi poruncile Tale.

Făcîndu-mă gata împotriva năvălirilor primejdiilor grele, nu am pătimit tulburare din năpădirea cea fără de veste. Aşa a biruit năvălirile păgînilor dumnezeiescul Daniil, aşa - fericiții Coconi, aşa - minunații Macabei, aşa - toți mărturisitorii Mîntuitorului. Şi Domnul porunceşte aceasta întru Sfinţitele Evanghelii*: „Privegheați, că nu ştiți în care ceas vine furul!"*

61 Funiile păcătoşilor s-au înfăşurat împrejurul meu, şi legea Ta nu am uitat-o.

„Funii" a numit pîndirile, ori ale dracilor, ori ale oamenilor, luînd pricina asemănării de la împletire. Aşa zice şi Isaia: „Vai de cei ce îşi trag după dînşii păcatele ca şi cu o funie lungă!" Şi zice: Întinzîndu-se împrejurul meu funiile acestea, n-am scuturat de la mine pomenirea dumnezeieştii Tale Legi*. Apoi, ne învață şi pricinile pomenirii:*

62 În miezul nopții mă sculam să mă mărturisesc Ție, spre judecățile dreptății Tale.

Că nu în fiecare zi doar - ci şi noaptea la miezul nopții, cînd somnul vine la oameni cu mai multă dulceață - Te lăudam pe Tine şi binecuvîntam hotărîrile Tale cele drepte. Acest lucru l-a făcut şi dumnezeiescul Apostol, împreună cu Sila: că, fiind legat cu obezi împreună cu Sila şi pus la gros[301] cu munci şi cu bătăi, a amestecat cu rugăciunea cîntarea de laudă, şi a cules rodul privegherii celei bune, că a dobîndit dumnezeiasca slobozenie.

63 Părtaş sînt eu tuturor celor ce se tem de Tine şi celor ce păzesc poruncile Tale.

Iar Simmah, în loc de: „părtaş", a zis: „unit", iar Sirul*: „prieten". Că zice: Întorcîndu-mă de către cei ce voiesc şi aleg cele împotrivnice legilor Tale, aveam părtaşi şi iubiți pe cei ce socotesc de mult preț frica Ta şi viețuirea după* Lege*. Aceasta a zis-o şi întru alt Psalm: „Iar mie îmi sînt foarte cinstiți prietenii Tăi, Dumnezeule!"*

64 De mila Ta, Doamne, plin este pămîntul, învață-mă îndreptările Tale!

Peste toți – zice – verşi izvoarele milostivirii bogat, şi răsari soarele Tău peste cei răi şi peste cei buni, şi plouă peste drepți şi peste nedrepți şi nu aduci asupră mînie în toate zilele, ci suferi cu îndelungă-răbdare pe cei ce bîntuiesc nunțile străine[302], şi pe cei ce se pîngăresc cu nedreptate în sînge nevinovat, şi pe alții care jefuiesc cele ce nu se cuvin, şi pe cei ce-şi întinează limba lor cu hule şi pe alții care îndrăznesc alte lucruri din cele fără de lege. Deci, folosind atîta iubire de

301 temniță
302 prea-curvarii

oameni, învredniceşte-mă şi pe mine de aceasta - Stăpîne! – dăruindu-mi cunoştinţa îndreptărilor Tale.

65 Bunătate ai făcut cu robul Tău, Doamne, după cuvîntul Tău.

Am făcut cercarea bunătăţii Tale, pentru aceea Te rog să o dobîndesc iarăşi pe aceasta şi cer să viețuiesc după legile Tale.

66 Învaţă-mă bunătatea, şi certarea şi cunoştinţa, că poruncile Tale am crezut!

A ştiut Proorocul trebuinţa certării şi cum că din iubire de oameni o aduce Stăpînul pe aceasta asupra oamenilor. De aceea se roagă să se împărtăşească de dînsa, că Dumnezeu aduce certarea din bunătate, iar certarea lucrează cunoştinţa. Aşa se roagă şi Proorocul Ieremia: „Ceartă-ne pe noi, Doamne, însă întru judecată, iar nu întru mînie, ca să nu ne faci pe noi împuţinaţi!" Tot aşa, şi bolnavul care doreşte sănătatea caută tăiere de fier şi unelte arzătoare. Apoi, ne învaţă de unde a cunoscut folosul certării:

67 Mai-nainte de a mă smeri, eu am greşit, pentru aceasta cuvîntul Tău am păzit.

Eu însumi – zice – mi-am pricinuit certarea. Hotărîrea pedepsei este slobodă de nedreptate: păcatului i-a urmat certarea, iar certării - păzirea legilor. M-am îmbolnăvit, m-am tăiat, m-am însănătoşit.

68 Bun eşti Tu, Doamne,

Căci cu adevărat eşti bun şi iubitor de oameni.

şi întru bunătatea Ta învaţă-mă îndreptările Tale!

Pentru aceasta cutezîndu-mă, cer de la Tine să primesc cunoştinţa îndreptărilor Tale.

69 Înmulţitu-s-a asupra mea nedreptatea mîndrilor, iar eu cu toată inima mea voi cerca poruncile Tale.

Că cei trufaşi măiestresc asupra mea tot felul de vrăjmăşie, dar nu mă zădărăsc către nelegiuirea lor, îndreptîndu-mă de către poruncile Tale.

70 Închegatu-s-a ca laptele inima lor, iar eu legea Ta am cugetat-o.

Stihul acesta se aseamănă cu graiul cel proorocesc: „Îngrăşatu-s-a inima norodului acestuia, şi cu urechile lor greu au auzit şi cu ochii lor au mijit." Se aseamănă încă şi celor zise în Ieşire *pentru Faraon: „Şi s-a învîrtoşat inima lui Faraon." Deci zice: Aceia au avut inima vîrtoasă - înşişi făcînd moliciunea ei vîrtoasă, şi îngroşînd-o şi închegînd-o ca laptele - iar eu m-am topit de cugetarea* Legii *Tale.*

71 Bine este mie că m-ai smerit, ca să mă învăţ îndreptările Tale.

Proorocul mulţumeşte doctoriilor celor mai usturătoare ale Doctorului, după ce a cunoscut de aici sănătatea.

72 Bună este mie legea gurii Tale, mai mult decît mii de aur şi de argint.

Că, deşi m-am izgonit din împărăţie de către copilul meu, prin certarea Ta iarăşi am dobîndit Legea *Ta, pe care o am mai scumpă decît toată bogăţia.*

73 Mîinile Tale m-au făcut şi m-au zidit, înţelepţeşte-mă, şi mă voi învăţa poruncile Tale!

Aduce aminte Făcătorului de dragostea ce o poartă firii omeneşti: căci, după ce le-a făcut pe

toate cu cuvîntul, El Însuşi a zidit firea oamenilor, nu folosind „mîinile", că este fără de trup, ci arătînd împrejurul făpturii acesteia cea mai multă dragoste. Deci Proorocul Îl roagă pe Ziditorul să dăruiască făpturii Sale pricepere.

74 Cei ce se tem de Tine mă vor vedea şi se vor veseli că întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Zice: Pentru că am nădăjduit întru Tine şi am aflat sfîrşit potrivit nădejdii, mă voi face pricină de veselie celor bine-credincioşi.

75 Cunoscut-am, Doamne, că drepte sînt judecăţile Tale şi întru adevăr m-ai smerit.

Acestea le zice arătînd cu covîrşire a sa bună-cunoştinţă şi mulţumire. Ştiu – zice – cu de-amănuntul că bine şi cu dreptate m-ai osîndit şi m-ai înfăşurat cu felurite primejdii.

76 Facă-se dar mila Ta, Doamne, ca să mă mîngîie,

Însă de aici încolo este vremea iubirii de oameni şi a mîngîierii.

după cuvîntul Tău către robul Tău.

Că, celor ce se pocăiesc, le-ai făgăduit milostivirea Ta. Aceasta a zis şi prin Isaia: „Cînd te vei întoarce şi vei suspina, atunci te vei mîntui." Şi prin Ieremia strigă: „Întoarceţi-vă către Mine, şi Mă voi întoarce către voi!"

77 Să-mi vie mie îndurările Tale, şi voi fi viu, că legea Ta cugetarea mea este!

Fiind lipsit de dumnezeiasca milostivire, se socoteşte mort pe sine, pentru care se roagă să învieze a doua oară prin dumnezeiasca iubire de oameni.

78 Să se ruşineze cei mîndri, că pe nedrept au făcut fărădelegi asupra mea, iar eu mă voi învăţa întru poruncile Tale.

Nu-i blestemă pe vrăjmaşi, ci se roagă pentru ei, fiindcă ruşinea lucrează mîntuire. Deci se roagă ca şi aceia să dobîndească vindecarea pe care a dobîndit-o el.

79 Să mă întoarcă pe mine cei ce se tem de Tine şi cei ce cunosc mărturiile Tale.

Fiindcă s-a depărtat de ceata drepţilor pentru păcat şi ei toţi s-au întors despre dînsul asemenea lui Dumnezeu, se roagă să se unească iarăşi cu dînşii şi să dobîndească împărtăşirea cu dînşii. Că Simmah a arătat acest stih mai descoperit: „Iarăşi să mă întoarcă pe mine cei ce se tem de Tine."

80 Facă-se inima mea fără prihană întru îndreptările Tale, ca să nu mă ruşinez!

Vrea să aibă inima slobodă de toată prihănirea, că una ca aceasta s-a izbăvit de ruşine. Pentru aceasta i-a şi fericit pe cei fără prihană îndată ce a început Psalmul.

81 Obosit-a spre mîntuirea Ta sufletul meu, că întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Cei ce doresc foarte de oarecare lucru şi sînt lipsiţi de cel dorit zic că obosesc. Aşa pătimesc cei foarte însetoşaţi şi lipsiţi de apă; aşa doresc pururea cei ce aşteaptă din călătorie pe cineva din cunoscuţi şi, nedobîndindu-i, se topesc de dor cu totul; aşa obosesc şi cei ce se luptă cu oarecare primejdii şi aşteaptă dumnezeiasca milostivire, văzînd-o pe aceasta zăbovind.

82 Sfîrşitu-s-au ochii mei întru cuvîntul Tău, zicînd: Cînd mă vei mîngîia?

„Cuvînt" şi „făgăduinţă" se numeşte dumnezeiasca şi de Dumnezeu insuflata Scriptură*. Deci se sfîrşeşte nu numai cel ce aşteaptă dumnezeiasca făgăduinţă şi adastă dezlegarea relelor ce*

zac asupră-i, ci şi cel ce citeşte dumnezeieştile cuvinte şi doreşte cu de-adinsul să învețe mintea[303] *acestora, socotind aflarea ei mîngîiere şi împăcare sufletului.*

83 Că m-am făcut ca un foale în brumă, dar îndreptările Tale nu le-am uitat!

Foalele, încălzindu-se, se moleşeşte şi, suflîndu-se, se umflă, iar în brumă se învîrtoşează şi îngheață. Aşa se moleşteşte de desfătare şi firea trupului, şi se umflă şi se ridică asupra sufletului; iar de reaua pătimire a pustniciei se smereşte şi se tescuieşte. Şi martor al acestui lucru este Pavel, strigînd: „Îmi tescuiesc trupul meu şi îl robesc, ca nu cumva, altora propovăduind, însuşi să mă fac neiscusit." Deci pentru aceasta smerindu-şi trupul, şi Proorocul a înnoit iarăşi pomenirea dumnezeieştilor legi - de vreme ce, cînd era gonit de Saul, era mai înalt decît patimile, iar după ce a dobîndit pace s-a vătămat cu săltările desfătării.

84 Cîte sînt zilele robului Tău? Cînd vei face mie judecată de către cei ce mă gonesc?

Puțină – zice – este vremea firii omeneşti, că zilele anilor noştri sînt 70 de ani. Deci cînd îmi vei face judecată şi mă vei izbăvi de neprieteni?

85 Povestitu-mi-au cei fără de lege bîrfelile ce nu sînt ca legea Ta, Doamne!

Neprietenii l-au sfătuit pe Prooroc să-i ucidă pe vrăjmaşi, dar el, plecîndu-se dumnezeieştii Legi*, aştepta dumnezeiasca hotărîre. Dar şi nouă ne este prea-trebuincioasă învățătura cuvintelor acestora, că ni se cuvine a fugi nu numai de basmele Elinilor şi de necredința Iudeilor, ci şi de hulitoarele dogme ale ereticilor*[304]*.*

86 Toate poruncile Tale sînt adevărul.

Că de aceea voiesc şi aleg Legea *Ta, căci văd că toate poruncile Tale sînt împodobite cu adevărul.*

Fără de dreptate m-au gonit, ajută-mi mie!

87 Puțin de nu m-au sfîrşit pe mine pe pămînt, iar eu n-am părăsit poruncile Tale.

Multă este – zice – nedreptatea şi silnicia neprietenilor, că puțin a fost la mijloc de nu m-au lipsit chiar de viață.

88 După mila Ta viază-mă, şi voi păzi mărturiile gurii Tale!

Şi-a împodobit cuvîntul cu smerită cugetare: că nu a cerut viață ca răsplătire a dreptății săvîrşite de dînsul, ci s-a rugat a o lua pe aceasta ca dar al milei, făgăduindu-se a păzi de aici înainte mărturiile lui Dumnezeu.

89 În veac, Doamne, cuvîntul rămîne în cer,

Toate – zice – Îți sînt lesnicioase şi cu putință Ție, Stăpînului, că porunca Ta păzeşte boltele cerurilor nemişcate. Aceasta a zis încă şi în Psalmul 148: „Pusu-le-a pe ele în veac şi în veacul veacului, poruncă a pus, şi nu va trece." Şi graiul însemnează că noroadele Îngerilor ce locuiesc în cer păzesc dumnezeiasca Lege*, şi totodată că ele sînt slobode de toată călcarea de* Lege*.*

90 în neam şi în neam adevărul Tău.

Că pe acesta - zice - l-ai păzit neamului Iudeilor şi altui neam ce s-a născut după acela, adică

303 „Cugetul" şi „înțelesul", cum am mai zis.

304 Fericitul Teodorit a înfruntat cumplite erezii: cea a lui Arie, cea a lui Nestorie, cea a lui Marcion. La rîndul nostru, noi avem a da piept cu „erezia ereziilor" (Cuviosul Iustin Popovici), purtînd numele de „ecumenism".

norodul cel din neamuri care a dobîndit mîntuire prin Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

Întemeiat-ai pămîntul, şi rămîne.
91 Cu rînduiala Ta rămîne ziua,

Pămîntului i-ai dat statornicie pentru prea-multă vreme, şi a rămas după cum i-ai poruncit. Ai deosebit ziua de noapte, şi după regulile Tale călătoreşte.

că toate sînt slujitoare Ție.

Că toate slujesc Ție şi se supun poruncilor Tale, că Tu eşti Ziditorul tuturor.

92 Că, de n-ar fi fost legea Ta gîndirea mea, atunci aş fi pierit întru smerenia mea.

Căzînd în primejdii, fiecare din cei bine-credincioşi ar fi putut să zică acestea: şi Iosif, scăpînd de robie, şi de prea-curvie şi de clevetire; şi Daniil, fiind oprit a se ruga[305]; şi cei Trei Coconi, siliți fiind a se închina chipului; şi purtătorii de biruință Mucenici, răbdînd toate felurile a tot chipul de munci. Şi după cuviință le-a zis pe acestea Fericitul David cînd a fost gonit de Saul la cei de altă semințe şi era silit a petrece cu oameni necredincioşi, căci s-ar fi împărtăşit de păgînătate de nu ar fi purtat întru sine-şi pomenirea dumnezeieştilor legi.

93 În veac nu voi uita îndreptările Tale, că într-însele m-ai viat.

Că, după ce m-am învățat cu iscusul[306] că îndreptările Tale odrăslesc viață, voi păzi nestinsă pomenirea acestora.

94 Al Tău sînt eu, mîntuieşte-mă, că îndreptările Tale am căutat!

Nu toți putem grăi glasul acesta, că cel ce este rob al păcatului minte dacă se numeşte pe sine rob al lui Dumnezeu; că, de ce se biruieşte cineva, acelora le şi este rob. Deci, dacă ne izbăvim de acestea şi îmbrățişăm dumnezeieştile legi, atunci putem grăi glasul acesta.

95 Pe mine m-au aşteptat păcătoşii să mă piardă, mărturiile Tale am înțeles.

Pe acest „aşteptat", Simmah şi Teodotion l-au zis: „au nădăjduit", adică: Aceia au nădăjduit să mă dea morții, iar eu, luînd aminte la mărturiile Tale, culegeam de aici viața ca pe un rod.

96 A tot sfîrşitul am văzut sfîrşit, desfătată este porunca Ta foarte.

Iar Simmah, aşa: „A toată facerea am văzut marginea, largă este porunca Ta foarte." Zice: Toate cele omeneşti - şi bogății, şi avuții, şi silnicie, şi domnie, şi voievozi, şi tirănii şi împărății - au sfîrşit, şi încă sfîrşit grabnic, iar porunca Ta este lată şi nepieritoare, şi celor ce o păzesc le pricinuieşte viața cea nemărginită şi veşnică şi bunătățile acelea care nu suferă nici o schimbare.

97 Cît am iubit legea Ta, Doamne, toată ziua gîndirea mea este!

Nu tot cel ce împlineşte dumnezeiasca Lege *o împlineşte pe aceasta iubind-o, ci unii - de temere şi de frica muncii, alții - vînînd slava de la oameni, iar adevărații iubitori ai faptei bune se sîrguiesc a împlini dumnezeieştile porunci pentru dragostea către cele bune.*

98 Mai mult decît pe vrăjmaşii mei m-ai înțelepțit cu porunca Ta, că în veac a mea este.

După ce a mărturisit că iubeşte fierbinte dumnezeiasca Lege*, Proorocul aruncă totul la dumnezeiescul dar, că zice: Primind de la Tine înțelepciunea şi cunoştința, am îndrăgit a Ta* Lege*,*

305 Pentru că s-a rugat Dumnezeului tuturor împotriva voinței împăratului Darius, Daniil a fost aruncat în groapa cu lei, de unde, prin dumnezeiasca purtare de grijă, a scăpat nevătămat (vezi *Daniil*, capitolul 6).

306 din cercare, din „experiență"

că mi-ai dat mai multă ştiinţă decît vrăjmaşilor. Pentru aceasta, aceia se sîrguiesc a mă ucide, iar eu nu sufăr nici a izbîndi celor ce mă nedreptăţesc, fiindcă nălucesc[307] *cîştigul cel veşnic al faptei bune.*

99 Mai mult decît cei ce mă învaţă am priceput, că mărturiile Tale cugetarea mea sînt.

100 Mai mult decît cei bătrîni am priceput, că poruncile Tale am căutat.

Lucrul osebit al împăraţilor este să înveţe, iar osebirea celor supuşi este a învăţa. A împărăţit Saul, şi era mai bătrîn cu vremea, dar nici stăpînia împărăţiei, nici vîrsta nu l-a făcut să se înţelepţească, ci poftea a-l ucide pe făcătorul de bine. Iar marele David, rînduit fiind împreună cu cei supuşi şi tînăr cu vîrsta, a iubit filosofia şi n-a suferit nici a face nedreptate cuiva, nici a-i munci pe cei ce îl nedreptăţeau.

101 Despre toată calea rea am oprit picioarele mele, ca să păzesc cuvintele Tale.

Că nu este cu putinţă a umbla pe două căi deodată - pe a înverşunării şi pe a întregii înţelepciuni, pe a dreptăţii şi pe a nedreptăţii - ci se cade a fugi de cele împotrivnice şi a călători pe calea cea dreaptă, că aşa va fi cu putinţă a ne face păzitori ai dumnezeieştilor cuvinte.

102 De la judecăţile Tale nu m-am abătut, că Tu ai pus mie lege.

Că, ştiindu-Te pe Tine puitor de lege al acestora, le îmbrăţişam pe dînsele cu toată dragostea.

103 Cît sînt de dulci gîtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decît mierea, gurii mele!

Că dulceaţa mierii nu îndulceşte simţirea gurii mele aşa precum veseleşte sufletul meu cugetarea cuvintelor Tale. Că pe „gîtlej" l-a pus ca pe cel ce este organ al glasului, iar prin glas este cugetarea şi, întrebuinţîndu-le pe acestea, de aici dobîndeşte sufletul folosul.

104 Din poruncile Tale am înţeles, pentru aceasta am urît toată calea nedreptăţii.

Că, după ce am înţeles cu ce eşti mulţumit, m-am întors despre toate felurile răutăţii.

105 Făclie picioarelor mele este legea Ta şi lumină cărărilor mele.

Că, luminîndu-mă cu Legea *Ta ca şi cu o făclie, nu umblu întru întuneric. Ni se cuvine însă a şti că* Legea *s-a numit „făclie", iar Mîntuitorul şi Domnul nostru – „Soare" al dreptăţii: că aceea, ca oarecare făclie, de abia a strălucit un neam, iar Acela a luminat toată lumea. Aşa l-a numit Stăpînul Hristos şi pe dumnezeiescul Ioan: „luminător", care s-a arătat Iudeilor fiind încă noapte, iar apoi a răsărit şi „Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume"; iar pe Sfinţii Apostoli i-a numit „lumină", ca pe cei ce s-au împărtăşit de Lumina aceea şi i-au luminat pe toţi oamenii prin aceeaşi învăţătură.*

106 Juratu-m-am şi am pus să păzesc judecăţile dreptăţii Tale.

„Jurămînt" a numit judecata cea întemeiată a sufletului, fiindcă cu jurămînt se întăresc cele mai multe din lucruri.

107 Smeritu-m-am pînă în sfîrşit, Doamne, viază-mă după cuvîntul Tău!

Nu aşa prost a zis că s-a smerit, ci cum că s-a smerit „pînă în sfîrşit", şi – cu toate că era împărat şi Prooroc, şi avea îndrăzneala cea din fapta bună, şi era bogat şi biruia pe vrăjmaşi - n-a suferit niciodată a se bizui nici înţelepciunii, nici vitejiei, nici dreptăţii, ci le socotea pe acestea daruri ale dumnezeiescului dar. Încă şi viaţă cerînd de la Cel ce poate să-i dea, n-o cere nehotărît,

307 bănuiesc, întrevăd

ci pe aceea cuvîntătoare, pe aceea după Lege*, pe aceea strălucită cu dumnezeiasca* Lege*.*

108 Cele de bunăvoie ale gurii mele binevoieşte-le, Doamne, şi judecăţile Tale mă învaţă!

Dumnezeieştile legi poruncesc cele mai multe din isprăvile faptei bune, iar pe unele le adaugă şi socoteala. Aşa şi din jertfe, unele erau rînduite de Lege*, iar altele din socoteală şi voie: că* Legea *a poruncit să le aducă pe acelea pentru păcat, şi pentru greşeală şi pentru neştiinţă, şi ele se dădeau lui Dumnezeu ca o datorie; iar cele ce se aduceau din osîrdia voirii s-au numit „daruri”. Aşa şi acum: evangheliceştile cuvinte poruncesc întreaga înţelepciune şi dreptate, iar fecioria, şi înfrînarea de după nuntă, şi necîştigarea, şi viaţa monahicească şi petrecerea în pustietăţi sînt lucruri ale voirii, care sar pe deasupra legii. Deci unele ca acestea a numit Proorocul: „de bună voie”, că acelea care nu sînt supuse sub nevoia legilor, ci sînt rod al voirii celei iubitoare de Dumnezeu, după cuviinţă se numesc „de bună voie”.*

109 Sufletul meu este în mîinile Tale pururea, şi legea Ta n-am uitat.

Că, fiind păzit de a Ta purtare de grijă, am izgonit uitarea legilor Tale.

110 Pus-au păcătoşii cursă mie, şi de poruncile Tale n-am rătăcit.

Şi oamenii, şi dracii îmi măiestresc multe şi felurite vrăjmăşii şi pîndiri, dar eu am ales să călătoresc pe calea cea nerătăcită a poruncilor Tale.

111 Moştenit-am mărturiile Tale în veac, că bucurie a inimii mele sînt.

Crezînd că mărturiile Tale sînt moştenire veşnică şi nejefuită, mă bucur şi mă veselesc de avuţia acestora.

112 Plecat-am inima mea ca să fac îndreptările Tale în veac, pentru răsplătire.

Sfatul sufletului se aseamănă cumpenei, şi cumpăna o ţine mintea, ce a luat cu soartă să stăpînească: deci, dacă se va îngreuna mai mult cu gîndurile cele bine-credincioase, de nevoie cumpăna urmează a se pleca spre cele bune. Acest lucru zice Proorocul că a lucrat: „Plecat-am inima mea ca să fac îndreptările Tale în veac, pentru răsplătire.” Pentru că, văzînd cîştigul ce răsare dintru acestea, am primit asupră-mi cu dragoste sudorile pentru ele. Şi, învăţîndu-ne cum le-a ales pe cele dumnezeieşti, a adăugat:

113 Pe călcătorii de lege i-am urît, iar legea Ta am iubit-o.

Că, scuturînd şi lepădînd gîndurile ce mă sfătuiau să nelegiuiesc, am preţuit mai mult Legea *Ta.*

114 Ajutorul meu şi sprijinitorul meu eşti Tu, întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Şi nu am isprăvit acest lucru fără ajutorul Tău, ci după ce am dobîndit ajutorarea de la Tine şi m-am hrănit cu nădejdea către Tine.

115 Depărtaţi-vă de la mine cei ce vicleniţi, şi voi cerca poruncile Dumnezeului meu!

Pe acestea – zice – le ziceam şi gîndurilor necuvioase care se ispiteau a mă sfătui cele rele: Nici un sfat ca acesta să nu mă sfătuiţi! - că mie îmi este iubită viaţa cea după poruncile dumnezeieşti. Şi nu voi urma acestora aşa prost, ci le voi cerca cu toată sîrguinţa, ca nimic dintru dînsele să nu se tăinuiască de mine şi să împlinesc toate cîte a poruncit Domnul tuturor.

116 Apără-mă după cuvîntul Tău şi mă viază, şi să nu mă ruşinez de aşteptarea mea!

Deci învredniceşte-mă de a Ta purtare de grijă pe mine, cel ce am acest scop, ca să nu mă umplu

de ruşine, înşelîndu-mă de nădejde. Iar „cuvînt” zice aici făgăduința, în loc de: Dăruieşte-mi mîntuirea făgăduită mie!

117 Ajută-mi, şi mă voi mîntui şi voi cugeta întru îndreptările Tale totdeauna!

Căci, pentru a dobîndi mîntuirea, nu mă voi lenevi de îndreptările Tale, ci totdeauna le voi cugeta pe acestea. Iar „cugetare” nu o numeşte numai pe cea întru cuvinte, ci şi pe cea întru lucruri.

118 Defăimat-ai pe toți cei ce se depărtează de la îndreptările Tale, că nedrept este gîndul lor.

Şi voi avea sîrguința aceasta către poruncile Tale, ştiind cum s-au făcut de ocară şi cu totul de rîs călcătorii acestora.

119 Călcători de lege am socotit pe toți păcătoşii pămîntului; pentru aceasta am iubit mărturiile Tale.

În loc de „călcători de lege”, Teodotion a zis: „întru nimic”, iar Simmah: „gunoi”. Iar Proorocul a arătat că - defăimînd şi el pe călcătorii de Lege*, asemenea lui Dumnezeu - a adus toată sîrguința spre împlinirea dumnezeieştilor cuvinte, ca unul ce ştia paguba pricinuită de nelegiuire.*

120 Pironeşte de frica Ta cărnurile mele, că de judecățile Tale m-am temut!

Sufletul meu – zice – este îmbrăcat cu frica Ta; dar, fiindcă trupul şi mădularele sale se scoală asupra lui, mă rog să se pironească de frica aceasta, ca, făcîndu-se ele moarte păcatului, să urmeze povățuirii sufletului. Stihul acesta se aseamănă graiului aceluia apostolesc: „Omorîți mădularele voastre cele de pe pămînt: curvia, necurăția, patima, pofta cea rea şi iubirea de argint, care este slujire de idoli.” Şi iarăşi: „Cu Hristos împreună m-am răstignit, şi nu mai viez eu, ci viază întru mine Hristos.”

121 Făcut-am judecată şi dreptate, să nu mă dai celor ce îmi fac strîmbătate!

Zice: Voind a urma legilor Tale, să nu mă fac lesne prins neprietenilor! Dar cine are acum atîta curățenie a sufletului, ca să grăiască cu îndrăzneală asemenea cuvinte? Unele ca acestea a zis încă şi dumnezeiescul Apostol: „Că lauda noastră aceasta este: mărturia conştiinței noastre.”

122 Primeşte pe robul Tău întru bunătate,

Simmah zice: „Primeşte-mă întru cel bun şi pe mine, robul Tău!”, iar Achila şi Teodotion au pus: „chezăşuieşte-mă”, în loc de: Adevărul zic, nu mint, crede-mi mie, robului Tău ce mă făgăduiesc, fă-Te Tu Însuți chezaş al făgăduinței mele că mă voi sîrgui a împlini legile Tale!

ca să nu mă clevetească cei mîndri!

Dureros lucru este clevetirea, măcar de are şi mare plată. Întru aceasta a căzut şi minunatul Iosif şi alții nenumărați. Iar Domnul porunceşte să ne rugăm a nu intra întru ispită. Deci, cerînd această cerere, Proorocul n-a făcut nimic fără de cuviință, căci clevetirea le este cu covîrşire mai grea celor trufaşi şi silnici[308], fiindcă, luînd lîngă sine-şi silnicia, nedreptatea face vătămare mai mare.

123 Ochii mei au lipsit spre mîntuirea Ta şi spre cuvîntul dreptății Tale.

Şi aici numeşte făgăduința „cuvînt”. Necurmat – zice - aştept de la Tine mîntuirea şi adăst sfîrşitul făgăduinței. Iar pe acest „au lipsit”, l-a pus arătînd pofta şi dorirea cea întinsă.

308 puternici, stăpînitori

124 Fă cu robul Tău după mila Ta şi îndreptările Tale învață-mă!

Lucrătorul atîtor fapte bune se roagă să dobîndească milă, şi prin aceasta cere să cîştige mîntuirea. Nu cere plată, ci iubire de oameni.

125 Robul Tău sînt eu, înțelepțeşte-mă, şi voi cunoaşte mărturiile Tale!

Din fire, toți oamenii sînt robi ai lui Dumnezeu, iar cu aşezămîntul şi voirea - cei ce voiesc şi aleg cu dragoste stăpînia lui Dumnezeu. Dintru această adunare fiind, Proorocul se numeşte pe sine-şi „rob" şi se roagă a se învrednici de pricepere, ca să cunoască mărturiile lui Dumnezeu.

126 Vremea este Domnului a face, că risipit-au legea Ta.

Dumnezeu, Cel ce le ocîrmuieşte pe toate cu cumpănă şi cu măsură, suferă multă vreme păcatele oamenilor, iar cînd vede crescîndu-se răutatea prin îndelunga-răbdare, atunci aduce pedeapsă asupră. Deci aceasta zice şi aici: Vremea este a Te scula spre ajutorul celor nedreptățiți - o Stăpîne! – că vrăjmaşii au călcat Legea *Ta foarte.*

127 Pentru aceasta, am iubit poruncile Tale mai mult decît aurul şi topazia.

Deci aceia au defăimat a Ta Lege*, iar eu socotesc poruncile Tale mai vrednice de iubit decît aurul şi decît pietrele cele de mult preț. Fiindcă topazia este din pietrele cele scumpe şi, dintru una, le-a arătat pe toate. Şi poate că întru acea vreme aceasta se prețuia mai mult decît celelalte.*

128 Pentru aceasta, spre toate poruncile Tale mă îndreptam, toată calea nedreaptă am urît-o.

Pentru că darul lucrează osîrdia, iar osîrdia gătea să învețe a alege calea cea dreaptă şi ura cărarea nedreptății.

129 Minunate sînt mărturiile Tale, pentru aceasta le-a cercat pe ele sufletul meu.

A arătat că nu le-a iubit pe acestea în zadar, că zice: Vrednice de minune sînt şi puternice să îndulcească şi să ridice spre dragoste pe cei ce pot a le vedea. Şi de unde ai deprins bunătatea acestora?

130 Arătarea cuvintelor Tale luminează şi înțelepțeşte pe prunci.

Strălucindu-mă cu lumina Ta – zice – am primit cunoştința aceasta. Legea Ta îi umple de pricepere încă şi pe toți cei ținuți de necunoştință şi asemănați pruncilor.

131 Gura mea am deschis şi am tras Duh, că de poruncile Tale doream.

„Gură" numeşte aici sîrguința minții, că aceasta trage darul Duhului. Pentru că şi aiurea zice: „Lărgeşte-mi gura ta, şi o voi umple pe ea!" Şi dumnezeiescul Apostol zice: „Rugați-vă ca să ne dea cuvînt întru deschiderea gurii." Încă şi Proorocul însuşi a zis întru alt Psalm: „Domnul va da cuvînt celor ce binevestesc, cu putere multă." Aceasta a zis-o şi aici: „Gura mea am deschis şi am tras Duh, că de poruncile Tale doream", adică: Văzîndu-mă că doresc poruncile Tale, m-ai învrednicit de darul Tău.

132 Caută spre mine, şi mă miluieşte după judecata celor ce iubesc numele Tău!

Nu aşa prost se roagă să dobîndească dumnezeiasca milostivire, ci zice: Miluieşte-mă după cum Te-ai obişnuit să dăruieşti mila Ta celor ce Te iubesc. Că aceasta a zis „după judecata celor ce iubesc numele Tău", în loc de: Deopotrivă cu aceştia mă rog să dobîndesc hotărîrea.

133 Paşii mei îndreptează-i după cuvîntul Tău, şi să nu mă stăpînească toată fărădelegea!

Că - noi aducînd sîrguința, şi Dumnezeu dăruind ajutorul şi îndreptînd călătoria - silnicia

păcatului nu are loc.

134 Izbăveşte-mă de clevetirea oamenilor, şi voi păzi poruncile Tale!

Stăpînul Hristos i-a numit „doriți" şi „fericiți" pe cei ocărîți şi clevetiți. Totodată, a şi poruncit a ne ruga să nu intrăm în ispită, deci rugăciunea Proorocului împreună-glăsuieşte cu legile evangheliceşti.

135 Fața Ta arat-o peste robul Tău, şi mă învață îndreptările Tale!

Dumnezeu este fără trup şi nealcătuit din părți, dar dumnezeiasca Scriptură *vorbeşte pentru Dînsul mai trupeşte şi gros, măsurînd cuvintele după firea oamenilor. Deci „arătare" a dumnezeieştii fețe se cuvine a înțelege dezlegarea celor de scîrbă şi dăruirea bunătăților.*

136 Izvoare de ape au izvorît ochii mei, căci ei n-au păzit legea Ta.

Apostolească este şi legea aceasta, că zice: Dacă pătimeşte un mădular, împreună-pătimesc toate mădularele. Deci Proorocul avea desăvîrşirea evanghelicească, tînguindu-se pentru nelegiuirile altora. Iar „izvoare de ape" a numit mulțimea lacrimilor, în loc de: Văzînd nelegiuirile oamenilor, ca pîraiele am vărsat lacrimile.

137 Drept eşti, Doamne, şi drepte sînt judecățile Tale!

138 Poruncit-ai dreptate a fi mărturiile Tale şi adevărul foarte.

Pe toate le ocîrmuieşti cu dreptate - o Stăpîne! – grijindu-Te de oameni. Şi, voind a-i arăta lucrători ai dreptății, ai dat Lege*, şi mărturiseşti sub ce fel de munci se vor supune cei ce o calcă pe dînsa, şi făgăduieşti răsplătirile cele bune celor ce o păzesc şi adeverezi făgăduințele cu lucrurile. Că aceasta arată acest „adevărul foarte".*

139 Topitu-m-a rîvnirea Ta, că au uitat cuvintele Tale vrăjmaşii mei.

Proorocul plînge pentru cei ce trăiesc întru nelegiuire şi se mînie după dreptate, văzîndu-L defăimat pe Puitorul de lege. Rîvna aceasta înalt l-a propovăduit pe Fineas. Aceasta l-a făcut de-a pururea pomenit pe marele Ilie. Înfocîndu-se cu aceasta, bunul-biruitor Ştefan a mustrat necredința ludeilor. Pe aceasta purtînd-o întru sine-şi, dumnezeiescul Pavel striga, zicînd: „Cine este neputincios, şi eu să nu fiu neputincios? Cine se sminteşte, şi eu să nu mă ard?" Încă şi Fericitul Luca zice pentru dînsul că „în Atena fiind, se ținea duhul lui întru dînsul şi se înfrîna, văzînd cetatea că era prea-idoloasă[309]."

140 Cu foc lămurit este cuvîntul Tău foarte, şi robul Tău l-a iubit pe el.

Zice: Lămurit, şi curat şi slobod de toată prihana este cuvîntul Tău, şi eu am dragoste fierbinte spre dînsul.

141 Mai tînăr sînt eu şi defăimat, îndreptările Tale nu le-am uitat.

Cînd Dumnezeu i-a poruncit dumnezeiescului Samuil să-l hirotonisească împărat pe unul din feciorii lui Iesei, Proorocul i-a defăimat pe toți ceilalți, care erau împodobiți şi cu vîrtutea, şi cu puterea şi cu frumusețea trupului, şi l-a întrebat pe Iesei de a mai rămas vreunul din copii. Şi, zicînd acesta că i-a mai rămas un băiat mic care paşte turmele, şi că acela este nevrednic de împărăție, Samuil a poruncit să-l aducă şi pe el, şi l-a uns numaidecît ce a venit. Acest dar a pomenit aici Proorocul, zicînd că: Pe mine, cel ce eram tînăr şi socotit de părinți prost[310], Tu m-ai învrednicit de atîta dar şi m-ai făcut

309 plină de idoli

310 Iarăşi: „simplu", „neînsemnat".

Prooroc şi împărat împreună, pentru care doresc să păzesc ale Tale îndreptări cu toată sîrguința.

142 Dreptatea Ta este dreptate în veac şi legea Ta este adevărul.

Cel ce se pleacă legilor omeneşti nu dobîndeşte cinstea nici în viața aceasta de acum de la puitorii de lege, iar cel ce urmează dumnezeieştilor porunci are ca plată a osteneliloг viața cea veşnică. Şi legile omeneşti nu se află toate drepte cu adevărat, iar Legea *lui Dumnezeu este strălucită cu adevărul. Deci a zis după cuviință: „Dreptatea Ta este dreptate în veac şi* Legea *Ta este adevărul."*

143 Necazuri şi nevoi m-au aflat,

Că acestea sînt înjugate cu îndrăgitorii faptei bune.

dar poruncile Tale sînt cugetarea mea.

Că dintru învățătura acestora învăț bărbăția şi sufăr vitejeşte cele de scîrbă.

144 Dreptate sînt mărturiile Tale în veac;

În loc de: Sînt pricinuitoare de bunătățile cele veşnice.

înțelepțeşte-mă, şi voi fi viu!

Că, luminîndu-mă de la Tine, voi dobîndi viața cea adevărată.

145 Strigat-am cu toată inima mea, auzi-mă, Doamne, îndreptările Tale voi căuta!

Aici, „strigare" numeşte iarăşi sîrguința sufletului, şi de aceea l-a adăugat pe acest „cu toată inima mea". Aşa striga tăcînd şi Moisi, şi, cînd se ruga cu mintea, Dumnezeu i-a zis: „Ce strigi către Mine?"

146 Strigat-am către Tine, mîntuieşte-mă, şi voi păzi mărturiile Tale!

Că, primind de la Tine mîntuirea, mă voi face păzitor al legilor Tale.

147 Apucat-am mai-nainte fără de vreme şi am strigat, întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Fiind împărat, şi cu nenumărate griji împresurat şi, lîngă acestea, primind asupră-şi şi lupte războinice, Proorocul aducea rugăciuni lui Dumnezeu nu numai dimineața, ci şi la miezul nopții, neaşteptînd cîntările cocoşilor, atît de mult dorind de Dumnezeu, Cel ce l-a făcut, şi cu aşa osîrdie cerînd de acolo ajutorul.

148 Apucat-au înainte ochii mei către dimineață, ca să cuget cuvintele Tale.

Şi nu numai în vremea somnului celui dulce, ci şi mai-nainte de dimineață a făcut cugetare de dumnezeieştile legi. Iar noi, trăind cu sărăcie şi fiind izbăviți de toată grija, zăcem tăvălindu-ne pe pat toată noaptea, şi nici după ce începe ziua nu aducem laudă Dătătorului bunătăților.

149 Glasul meu auzi-l, Doamne, după mila Ta, după judecata Ta viază-mă!

Cel îndestulat cu atîtea bunătăți se roagă să dobîndească milă, şi nu o cere nehotărît, ci după hotărîrea cea aducătoare de folos.

150 Apropiatu-s-au cei ce mă goneau fără de lege şi de la legea Ta s-au depărtat.

Cei ce se ispitesc să dea război dreptului sînt departe de dumnezeieştile legi, că zice: „Cel ce vă leapădă pe voi nu pe voi vă leapădă, ci pe Cel ce v-a trimis pe voi." Şi: „Voi vrăjmăşui vrăjmaşilor tăi şi Mă voi împotrivi celor ce se pun ție împotrivă."

151 Aproape eşti Tu, Doamne, şi toate căile Tale sînt adevărul.

Zice: Le vezi pe toate, Doamne, că nu stai departe, ci lumea o umbli şi cu adevărul ocîrmuieşti zidirea. Şi Însuşi Dumnezeu zice aceasta, prin Proorocul: „Dumnezeu ce Se apropie sînt Eu, şi nu Dumnezeu ce stă departe." Şi Fericitul Pavel zice: „Întru Dînsul trăim, şi ne mişcăm şi sîntem."

152 De la început am cunoscut, dintru mărturiile Tale, că în veac le-ai întemeiat pe ele.

„Mărturii" numeşte cerul şi pămîntul, că zice: „Pogorîndu-Te, pune-le lor martori cerul şi pămîntul!" Pentru aceasta a zis şi Moisi cel mare, începînd cîntarea: „Ia aminte, cerule, şi voi grăi, şi să audă pămîntul graiurile gurii mele!" Şi întru acestea se vede totdeauna Pronia lui Dumnezeu, căci toate călătoresc cu multă bună-rînduială. Şi zice: De aici am cunoscut cu de-amănuntul că eşti aproape, şi stai de faţă la cele ce se fac şi nici unul din lucruri nu se tăinuieşte de Tine.

153 Vezi smerenia mea, şi mă scoate, că legea Ta n-am uitat!

„Cel ce se smereşte pe sine-şi înălţa-se-va", după glasul Domnului; şi: „Fericiţi – cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor". Cu smerenia a împodobit şi dumnezeiescul Prooroc celelalte fapte bune, şi, pe aceasta tinzînd-o, vesteşte dumnezeiescul ajutor.

154 Judecă judecata mea şi mă izbăveşte, pentru cuvîntul Tău mă viază!

Aduce aminte Stăpînului făgăduinţele, şi cere de la Dînsul mîntuirea şi se roagă să judece între el şi neprieteni.

155 Departe este de păcătoşi mîntuirea, că îndreptările Tale n-au căutat.

Zice: Cei ce trăiesc întru fărădelege s-au lipsit pe sine-şi de mîntuirea de la Tine, nevrînd să înveţe cele ce ai legiuit să lucreze.

156 Îndurările Tale multe sînt, Doamne, după judecata Ta mă viază!

Multă este bogăţia iubirii de oameni, dreaptă este hotărîrea Ta, mîntuirea dintru acestea o cer.

157 Mulţi sînt cei ce mă gonesc şi mă necăjesc, dar de la mărturiile Tale nu m-am abătut.

Zice: Nici cînd eram îmbulzit cu multe primejdii n-am suferit să calc ceva din cele legiuite de Tine. Şi, arătînd noi la început pricina Psalmului, am zis că dumnezeiescul David a adunat aici toate cele ce i s-au întîmplat, şi cum că unele se potrivesc scîrbelor făcute lui de Saul, iar altele celor făcute de Avesalom. Iar acestea este vădit că le-a zis fiind gonit de Saul, că atunci era neispitit de păcat.

158 Văzut-am pe cei neînţelegători, şi mă topeam că cuvintele Tale nu le-au păzit.

Aşa se tînguia pentru Iudei Fericitul Pavel, aşa Se jelea pentru Ierusalim Însuşi Stăpînul, aşa plîngea dumnezeiescul Ieremia pentru nelegiuirea norodului.

159 Vezi că poruncile Tale le-am iubit, Doamne, întru mila Ta mă viază!

Adeseori pomeneşte „porunci", şi „legi", şi „îndreptări" şi „mărturii", arătînd dorul lui pentru ele.

160 Începătura cuvintelor Tale este adevărul, şi în veac - toate judecăţile dreptăţii Tale.

Zice: Nemincinoase ai făgăduinţele, cu adevărul împodobeşti ale Tale făgăduinţe, cu lucrul adeverezi cuvintele. Iar „începătură a cuvintelor" numeşte făgăduinţele către Avraam, că din acela s-a alcătuit neamul Iudeilor. Ci a împlinit făgăduinţele, şi a crescut norodul „ca stelele cerului" cu mulţimea şi, după făgăduinţe, „a blagoslovit întru sămînţa lui toate neamurile". Aceasta a arătat

zicînd: „în veac – toate judecățile dreptății Tale", că, Prooroc fiind, mai-nainte vedea veşnica stăpînie a lui Hristos. Pentru aceea a şi zis că începătura dumnezeieştilor cuvinte este împodobită cu adevărul.

161 Boierii m-au gonit în zadar, şi de cuvintele Tale s-a înfricoşat inima mea.

Nu m-am înfricoşat – zice – de cei ce îmi dădeau război şi mă goneau, ci de legile Tale m-am temut. Pentru aceea, şi aflîndu-l dormind pe vrăjmaşul meu, n-am îndrăznit a-l ucide; şi, miluindu-l încă şi pe acel ucigător de tată şi urît fiu, ziceam să-mi cruțe mie copilaşul (pe Avesalom).

162 Bucura-mă-voi de cuvintele Tale ca cel ce află jafuri multe.

De vreme ce a pomenit de războinici care îl gonesc, a adus în mijloc după cuviință şi pomenirea jafurilor. Şi zice: De i-aş fi ucis pe toți aceia şi prea-multe jafuri aş fi adunat, nu m-aş fi veselit aşa precum mă bucur de legile Tale.

163 Nedreptatea am urît şi m-am îngrețoşat, iar legea Ta am iubit.

Adevărat este şi cuvîntul acesta, că cel ce se înfierbîntă către cele dumnezeieşti le urăşte pe cele împotrivnice.

164 De şapte ori în zi Te-am lăudat pentru judecățile dreptății Tale.

Oarecari, pe acest „de şapte ori", l-a tălmăcit: „de prea-multe ori", însă şi unul, şi altul arată dragostea cea fierbinte a Proorocului, pentru că nu se sătura de dumnezeiasca cîntare de laudă.

165 Pace multă este celor ce iubesc legea Ta, şi nu este lor sminteală.

Cei ce sînt înfocați cu dumnezeiasca dragoste şi au cîştigat pacea cu Dînsul prin păzirea poruncilor, măcar de li s-ar da război de la toți oamenii, trăiesc dulce viață şi veselă. Şi martor este dumnezeiescul Pavel, strigînd: „Întru toate necăjindu-ne, dar nu strîmtorîndu-ne; lipsindu-ne, dar nu deznădăjduindu-ne; goniți, dar nu părăsiți; lepădați sîntem, dar nu pierim." Încă şi Domnul, trimițîndu-i în toată lumea pe Sfinții Apostoli ca pe nişte oi în mijlocul lupilor, a zis către dînşii: „Pacea Mea o dau vouă, pacea Mea o las vouă."

166 Aşteptat-am mîntuirea Ta, Doamne, şi poruncile Tale am iubit!

Nici îmbulzit fiind cu primejdiile n-am tăiat de la mine bunele nădejdi, ci am aşteptat a Ta mîntuire şi am urmat poruncilor Tale.

167 Păzit-a sufletul meu mărturiile Tale şi le-a iubit pe ele foarte.

168 Păzit-am poruncile Tale şi mărturiile Tale, că toate căile mele înaintea Ta sînt, Doamne!

Că - ştiind, ca cel ce petreceam sub Tine, Văzătorul tuturor, că peste toate priveşti - nu numai că am împlinit poruncile Tale, dar am făcut-o cu fierbinte aşezămînt.

169 Să se apropie rugăciunea mea înaintea Ta, Doamne! După cuvîntul Tău înțelepțeşte-mă!

Aducînd toată rugăciunea, se roagă să fie primită, să nu fie lepădată cererea. Şi se roagă să ia nu omenească pricepere, ci cunoştința dumnezeieştilor cuvinte.

170 Să intre cererea mea înaintea Ta, Doamne! După cuvîntul Tău, izbăveşte-mă!

„Cerere" numeşte rugăciunea, că aceasta am aflat-o şi la ceilalți tălmăcitori. Deci încă prin multe feluri de cuvinte Îl îmblînzeşte pe Stăpînul.

171 Rîgîi-vor buzele mele laudă, cînd mă vei învăța îndreptările Tale.

Potrivită este hrănirii rîgîirea[311], că zice: Învățîndu-mă îndreptările Tale, voi aduce cîntare de laudă Ție, dascălului unor asemenea îndreptări.

172 Spune-va limba mea cuvintele Tale, că toate poruncile Tale sînt dreptate.

Voi dărui limba mea întru cugetarea cuvintelor Tale, ştiind că poruncile Tale sînt împodobite cu toată dreptatea.

173 Fie mîna Ta ca să mă mîntuiască! – pentru că poruncile Tale am voit.

„Le-am voit", zice Simmah, iar Achila şi Teodotion: „le-am ales". Iar „mînă" numeşte dumnezeiasca lucrare, de la care se roagă să dobîndească dumnezeiasca mîntuire.

174 Dorit-am de mîntuirea Ta, Doamne, şi legea Ta este cugetarea mea.

Doresc – zice – să dobîndesc de la Tine mîntuirea, fiindcă pururea şi necurmat cuget Legea *Ta.*

175 Viu va fi sufletul meu şi Te va lăuda, şi judecățile Tale vor ajuta mie.

Şi ştiu că nu mă voi înşela de a mea nădejde, ci voi dobîndi de la Tine adevărata viață, şi Te voi lăuda pe Tine, Dătătorul bunătăților.

176 Rătăcit-am ca o oaie pierdută,

Acest cuvînt se potrivea să-l zică după păcat atît Proorocul, cît şi întreaga fire a oamenilor.

caută pe robul Tău, că poruncile Tale nu le-am uitat!

Că, deşi a trecut cu vederea unele din ele, nu le-a uitat însă desăvîrşit.

Ci Proorocul a adus rugăciunea aceasta pentru el, dar mîntuire a dobîndit toată firea oamenilor, că a alergat Păstorul cel bun către oaia rătăcită şi, înconjurînd munții şi dealurile (că întru acestea se rătăcise, slujind dracilor[312]), a aflat-o şi, ridicînd-o pe umeri, a întors-o; şi s-a veselit de dînsa mai mult decît de cele 99 ce n-au rătăcit. Însă noi, făcînd tîlcuirea Psalmului în scurt, rugăm pe cititori să nu se îndestuleze cu cele scrise, nici să socotească cum că acestea se cuvin numai Proorocului, ci fiecare să ia dintru ele folosul potrivit şi să gătească patimilor sale doctorie vindecătoare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 119

Cîntarea treptelor.

Teodotion a pus: „cîntarea suirilor", iar Simmah şi Achila: „la suiri". Însă „suirile", ori „treptele", arată întoarcerea din Babilon a norodului robit. Că, mai-nainte ştiind darul Duhului şi robia, şi slobozirea ce avea să fie, mai-nainte le-a vestit pe amîndouă, măiestrind atît folosul acelora, cît şi nouă aducîndu-ne de aici cîştigul.

Şi „treptele" nu vestesc aceleaşi lucruri, ci una - primejdiile din Babilon, alta - bunele vestiri ale întoarcerii, alta - veselia din cale, alta - războaiele făcute după întoarcere, iar alta - zidirea Bisericii, felurimea proorociei îndepărtînd sațiul cîntării de laudă. Şi fiecare dintru Psalmii aceştia s-a închipuit de

311 În trecut, oamenii trăiau simplu şi vorbeau simplu, nu se fereau de metaforele trupesc-fiziologice, fiindcă nu cunoşteau fățarnica grosolănie „savantă", „civilizată", a vremurilor noi.

312 Capiştile păgîneşti se aflau în aşa-zisele „locuri înalte", pe dealuri şi munți, cum s-a arătat şi în alte rînduri.

ceata Sfinților ce erau atunci, că pe aceia îi arată proorocescul cuvînt că zic cele puse înainte. Iar Psalmul acesta dintîi „al treptelor" tîlcuieşte primejdiile şi mai-nainte vesteşte dumnezeiasca milostivire.

Către Domnul, cînd m-am necăjit, am strigat, şi m-a auzit.

Începerea Psalmului ne-a învățat mărimea mîhnirii şi covîrşirea dumnezeieştii iubiri de oameni, că zice: Mîhnit fiind, m-am rugat Stăpînului, şi am dobîndit milostivirea Lui. Apoi, zice şi ce cuvinte a grăit rugîndu-se:

2 Doamne, izbăveşte sufletul meu de buzele nedrepte şi de limba vicleană!

Mă rog – zice – să mă izbăvesc de cei ce îmi vrăjmăşuiesc cu nedreptate şi se folosesc de amăgiri viclene. Unii ca aceştia erau cei ce îi puseseră curse lui Daniil pentru rugăciune, amarii pîrîşi ai celor ce erau cu Anania.

3 Ce se va da ție şi ce se va adăuga ție spre limba vicleană?

4 Săgețile Celui puternic sînt ascuțite cu cărbuni pustiitori.

Aici, darul Duhului îi mîngîie pe cei mîhniți şi arată dreapta hotărîre scoasă asupra celor ce uneltesc în taină vicleşugul: că „puternic" numeşte pe Dumnezeul tuturor; „săgeți ale Celui puternic" - iuțimea pedepselor, din metafora săgeților slobozite, care taie aerul cu lesnire; iar „cărbuni pustiitori" – puterea, şi cheltuirea şi pustiirea pedepsei, pentru că aşa este firea focului, în loc de: Nu te mîhni, săgetat fiind de limba cea nedreaptă, că gata sînt pedepsele ce se trimit de Dreptul Judecător, care au iuțimea săgeților şi lucrarea cărbunilor făcători de pustiire.

5 Vai mie! – că nemernicia mea s-a îndelungat,

Zice: Pe acestea le grăiam rugîndu-mă, şi, auzindu-le pe acestea, Iubitorul de oameni m-a miluit. Iar „nemernicie" numeşte petrecerea în străinătate. Şi după cuviință s-a socotit lungă vremea de 70 de ani, că atîta a zis Proorocul că este viața desăvîrşită a oamenilor, zicînd: „Zilele anilor noştri - 70 de ani întru dînşii."

sălăşluitu-m-am în sălaşele lui Chidar.

Chidar a fost al doilea fiu al lui Ismail, şi strănepoții acestuia sînt sălăşluiți nu departe de Babilon pînă în ziua de azi. Deci - de vreme ce de demult se împotriveau unii altora, că zice: „Scoate pe slujnică şi pe fiul ei, că nu va moşteni fiul slujnicei împreună cu fiul meu Isaac!"[313] *– după cuviință se tînguiesc ei că au căzut din slobozenia mai dinainte, şi petrec aproape de cei jumătate-robi şi sînt siliți a robi lor.*

6 Mult a nemernicit sufletul meu!

Lungă este vremea nemerniciei! - zice.

Cu cei ce urau pacea, eram făcător de pace; cînd grăiam lor, se luptau cu mine în zadar.

Aici, ne învață răutatea Babilonienilor, că zice: Îmi vrăjmăşuiau neavînd să mă prihănească cu nimic şi îi foloseau ca pe nişte războinici pe cei ce îmbrățişau pacea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 120

313 Acestea le zice Sarra către Avraam despre Ismail, fiul Patriarhului din roaba Egipteancă Agar (vezi *Facerea*, capitolul 25).

Cîntarea treptelor.

Şi Psalmul acesta este potrivit celor ce încă petreceau în Babilon.

Ridicat-am ochii mei la munți: De unde va veni ajutorul meu?

Fiind îmbulzit de multe primejdii dureroase de tot felul, căutam cu ochii în toate părțile, dorind să dobîndesc vreun ajutor.

2 Ajutorul meu - de la Domnul,

Şi ştiu că nu voi dobîndi nici un ajutor omenesc, însă singură milostivirea lui Dumnezeu îmi este destul. Şi, arătînd puterea ajutorului, a adăugat:

Cel ce a făcut cerul şi pămîntul.

Că Cel ce le-a lucrat pe acestea cu cuvîntul are putere să-mi ajute şi mie. De aici, Proorocul le tîlcuieşte ce se cuvine să facă:

3 Să nu dai întru clătire piciorul tău, nici să dormiteze Cel ce te păzeşte!

Zice: Dacă vei stărui avînd nădejdea întărită întru Dînsul, vei dobîndi de la Dînsul toată purtarea de grijă. Iar pe acest „nu va dormita Cel ce te păzeşte" l-a pus omeneşte, luîndu-l din metafora celor ce străjuiesc cu sîrguință turme, şi oşti şi cetăți. Că prin cele adăugate a arătat că dumnezeiasca fire este fără patimă:

4 Iată, nu va dormita, nici nu va dormi Cel ce păzeşte pe Israil.

Păzitorul este din fire priveghetor, dar, clătindu-te tu, şi El va primi lenevirea ca pe o dormitare, că nu Se va mai griji de tine, ci te va da celor ce voiesc să-ți vrăjmăşuiască.

5 Domnul te va păzi pe tine, Domnul este acoperămînt ție peste mîna ta cea dreaptă.

Aşa a zis şi în Psalmul al 15-lea: „Mai înainte vedeam pe Domnul înaintea mea totdeauna, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clătesc." Deci şi aici zice că: Fiind lîngă mîna mea cea dreaptă, mă va acoperi, şi mă va păzi şi mă va învrednici de toată purtarea de grijă.

6 Ziua, soarele nu te va arde, nici luna - noaptea.

Se zice că luna este nu numai umedă, ci şi fierbinte, şi că arde trupurile asemenea soarelui. Şi zice că: Dobîndind de la Dînsul purtarea de grijă, vei fi păzit nevătămat noaptea şi ziua. Încă le aduce aminte şi vechea istorie, fiindcă şi cînd s-au slobozit de robia Egiptenilor, umbrindu-se cu nor, n-au fost supărați de văpaia soarelui.

7 Domnul te va păzi pe tine de tot răul, păzi-va sufletul tău Domnul.
8 Domnul va păzi intrarea ta şi ieşirea ta de acum şi pînă-n veac.

Prin cele zise a arătat felurita purtare de grijă a lui Dumnezeu, care fiind de față, ne facem mai înalți decît neprietenii ce ne dau război şi scăpăm de cursele vrăjmaşilor văzuți şi nevăzuți.

TÎLCUIREA PSALMULUI 121

Cîntarea treptelor.

Proorocul a potrivit şi a alăturat Psalmii mai-nainte zişi celor mîhniți, iar pe acesta care este în

mîini - celor ce primiseră bunele-vestiri ale întoarcerii şi se apucaseră de călătoria cea prea-dorită lor. Că, bucurîndu-se şi dănțuind, zic unii către alții:

Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis: În casa Domnului vom merge.

Glasul acesta este al bunei-credințe, pentru că saltă şi se bucură nu ca cei ce vor să-şi ia ale lor case, ci ca unii ce vor să vadă casa dumnezeiască.

2 Stînd erau picioarele noastre în curțile tale, Ierusalime.

Acum ni se pare – zice – că stăm întru acele sfințite curți şi săvîrşim dumnezeieştile slujbe.

3 Ierusalimul, cel ce se zideşte ca o cetate a căreia împărtăşire este dimpreună.

Iar Simmah, aşa: „Ierusalimul cel zidit, care ca o cetate are împreunarea." Că cel ce acum este pustiu şi are casele risipite iarăşi va înflori, şi se va îndesi şi îşi va lua ogrăzile mai dinainte.

4 Că acolo s-au suit semințiile, semințiile Domnului, mărturia lui Israil, ca să se mărturisească numelui Domnului.

În vremea lui Roboam[314], semințiile s-au despărțit şi cele zece s-au depărtat de la împărăția cea davidicească[315], iar după întoarcere s-a făcut o singură stăpînire şi toți alergau la Ierusalim, aducîndu-I obişnuita slujbă lui Dumnezeu, după dumnezeiasca Lege*. Deci acest lucru mai-nainte vesteşte Proorocul aici: cum că semințiile vor lua iarăşi unirea la un gînd mai dinainte şi se vor împreună-aduna în Ierusalim, lăudîndu-L pe Dumnezeu după obicei. Iar „mărturie" a numit dumnezeiasca* Lege*, care poruncea arătat să se adune Israil în locul pe care îl va alege Domnul Dumnezeu.*

5 Că acolo au şezut scaunele la judecată, scaunele în casa lui David.

După ce mai-nainte a vestit cele dumnezeieşti, acum mai-nainte le vesteşte şi pe cele omeneşti, că - de vreme ce în Ierusalim s-a zidit nu numai dumnezeiasca Biserică, ci şi casele împărăteşti, şi acolo se adunau toți ca să dezlege cu judecată pricinile împotrivnice – de nevoie Proorocul a mai-nainte vestit-o şi pe aceasta: că nu în Samaria vor alerga cele zece seminții, ci, precum în vremea lui David aveau în Ierusalim divan neclătit, aşa se vor aduna acolo toți şi după întoarcere.

6 Întrebați dar cele ce sînt spre pacea Ierusalimului, şi - îndestulare celor ce te iubesc pe tine.

Iar Simmah, aşa: „Întrebați de sănătate Ierusalimul; se vor linişti cei ce te iubesc pe tine", în loc de: Dobîndiți pace adîncă, întrebați de sănătate locuința Ierusalimului. Pentru că întru toată veselia petrec cei ce o iubesc pe aceasta.

7 Fie dar pace întru puterea ta şi îndestulare întru zidurile turnului tău!

Iar Simmah, aşa: „Să fie pace întru ograda ta, linişte întru palatele împărăteşti ale tale." Şi dumnezeiescul David îi roagă ei (adică cetății Ierusalimului) cele bune: ca şi ogrăzile, şi casele împărăteşti şi casele dintru dînsa să se îndulcească de toată pacea.

8 Pentru frații mei şi pentru vecinii mei grăiam despre tine pace.

9 Pentru casa Domnului Dumnezeului nostru am căutat cele bune ție.

Zice: Şi pe acestea le rog ție, nepetrecînd eu întru tine - căci cum ar fi putut să o facă cel ce-şi primise sfîrşitul vieții cu multă vreme mai-nainte? - ci dorind ca cei de o semințe cu mine să

314 fiul lui Solomon

315 Cum ziceam şi într-o notă la tîlcuirea Psalmului 77, stih 67.

dobîndească pace, şi casa Dumnezeului meu să-şi ia strălucirea mai-dinainte.

TÎLCUIREA PSALMULUI 122

Cîntarea treptelor.

Psalmul acesta arată buna-credinţă a drepţilor de atunci.

Către Tine am ridicat ochii mei, Cel ce locuieşti în ceruri.

Socotind de nimic tot ajutorul omenesc, aştept ajutorul Tău – o Stăpîne! – şi de a Ta purtare de grijă m-am atîrnat, că pe Tine Te ştiu Stăpîn al cerurilor. Şi a zis că El locuieşte în ceruri nu ca şi cum ar fi scris împrejur cu locul, ci ca şi cum Se bucură de Puterile nevăzute care locuiesc în cer.

2 Iată, precum sînt ochii slugilor la mîinile stăpînilor lor şi precum sînt ochii slujnicei la mîinile stăpînei sale, aşa - ochii noştri către Domnul Dumnezeul nostru,

Zice: Că, precum robii caută la mîinile stăpînilor, ca cei ce de acolo seceră pricinile vieţii, aşa şi noi – Stăpîne! – de la Tine aşteptăm să luăm dobîndirea bunătăţilor. Iar pe slujnică nu a pomenit-o grăind aceleaşi, ci arătînd întinderea aşezămîntului şi a voirii, că slujnicele, ca cele ce sînt împreună cu stăpînele lor în cămări şi obişnuiesc a lua aminte la acestea totdeauna, doresc de la dînsele milostivirea mai mult decît slugile.

pînă cînd Se va milostivi spre noi.

Că nu hotărîm împrejur nădejdea aceasta cu vreme hotărîtă, ci aşteptăm să ne învrednicim de milostivire.

3 Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne pe noi! -

Repetarea arată fierbinţeala cererii.

că prea-mult ne-am umplut de defăimare,
4 prea-mult s-a umplut sufletul nostru,

Zice: Şi cerem mila, nu ca unii vrednici să o dobîndim pe aceasta, ci ca cei ce ne-am făcut foarte ocărîţi:

ocară celor îndestulaţi şi defăimare celor mîndri.

Iar Simmah, aşa: „Săturatu-s-a sufletul nostru, grăind asupra noastră cei îndestulaţi şi netrebnicindu-ne cei mîndri.” Pentru că - zice - rîzîndu-şi de noi şi batjocorindu-ne Babilonienii cei trufaşi, noi ne mîhnim. Iar după Cei 70, se cuvine a înţelege aşa: „Ocară celor îndestulaţi şi defăimare celor mîndri! Împotrivă întoarce, Stăpîne, lucrurile şi adu primejdiile noastre asupra celor ce se trufesc acum pentru buna-norocire cu care sînt înfăşuraţi!”

TÎLCUIREA PSALMULUI 123

Cîntarea treptelor.

După întoarcerea din Babilon, îngreunîndu-se de slobozenia Iudeilor, toţi vecinii au pornit război de obşte asupra lor şi, adunînd neamuri barbare, s-au ostăşit împreună asupra lor, nădăjduind că le vor stinge de tot şi însăşi pomenirea. Ci iarăşi le-a ajutat Dumnezeul tuturor robilor Săi, şi i-au biruit pe toţi războinicii. Şi zic acestea cei mai mulţi din Prooroci: şi Ioil, şi

Iezechil, şi Miheia, şi Zaharia şi mulți alții afară de aceştia. Acestea mai-nainte le vesteşte aici şi Fericitul David.

De n-ar fi fost Domnul întru noi - zică dar Israil! -
2 de n-ar fi fost Domnul întru noi cînd s-au ridicat oamenii asupra noastră,
3 negreşit de vii ne-ar fi înghițit ei pe noi

Nu puterii voastre – zice – să scrieți şi să socotiți biruința, că Dumnezeu S-a făcut dăruitor al acesteia... Deci, dănțuind, spuneți unii către alții: De nu am fi dobîndit dumnezeiescul ajutor cînd au năpădit asupra noastră atîția neprieteni, nici de îngropare nu ne-am fi învrednicit, ci am fi fost înghițiți de dînşii de vii, ca de nişte fiare.

cînd s-a iuțit mînia Lui[316] asupra noastră.

Prin acestea a arătat zavistia şi vrăjmăşia neamurilor vecine, căci crăpau văzînd slobozenia Iudeilor.

4 Negreşit apa ne-ar fi înecat pe noi,
5 pîrîu ar fi trecut sufletul nostru, negreşit ar fi trecut sufletul nostru apa cea nesuferită.

Pe toate le-a zis prin asemănare, că – de vreme ce a zis: „negreşit de vii ne-ar fi înghițit pe noi" – acum arată covîrşimea mulțimii, care năpădea ca un pîrîu şi nădăjduia a-i acoperi pe toți. Şi prea-potrivit a pus închipuirea pîrîului: că - precum pîrîul, adunîndu-se din multe ploi, se face mai repede - aşa şi cei ce au năpădit atunci asupra Ierusalimului s-au adunat din multe şi felurite de neamuri, dar s-au biruit şi s-au risipit cu dumnezeiasca hotărîre. Că aceasta ne învață Proorocul:

6 Bine este cuvîntat Domnul, Care nu ne-a dat pe noi spre vînarea dinților lor.

Deodată a arătat împreună şi cruzimea acelora, şi ajutorarea lui Dumnezeu, că pe „dinți" i-a pus arătînd cruzimea acelora.

7 Sufletul nostru ca o pasăre s-a izbăvit de cursa vînătorilor,

Cu bună cunoştință şi mulțumire mărturisesc a loru-şi neputință, asemănîndu-se pe sine-şi cu pasărea, şi totodată propovăduiesc puterea lui Dumnezeu. Şi arată tăria războinicilor, că pe aceia îi numesc „vînători", învățîndu-ne şi chipul mîntuirii:

cursa s-a sfărîmat, şi noi ne-am izbăvit.

Că nu am dobîndit numai mîntuirea, ci am văzut şi pieirea vrăjmaşilor.

8 Ajutorul nostru este întru numele Domnului, Celui ce a făcut cerul şi pămîntul.

Pentru aceasta, defăimăm toată puterea omenească, avîndu-L ajutător pe Făcătorul cerului şi al pămîntului, a Căruia şi numirea ne ajunge nouă spre mîntuire.

TÎLCUIREA PSALMULUI 124

Cîntarea treptelor.

316 Pentru păgînătatea Iudeilor, căci uitaseră *Legea* cu desăvîrşire şi toți îşi luaseră femei din neamuri, trăind asemeni neamurilor (vezi de pildă în *Prima carte a lui Ezdra*, capitolele 9,10).

Cei ce au dobîndit biruința aceea cîntă lauda de biruință şi propovăduiesc vîrtutea nădejdii spre Dumnezeu.

Cei ce nădăjduiesc spre Domnul - ca muntele Sionului,

Cel ce se îngrădeşte cu nădejdea spre Dumnezeu rămîne întemeiat, şi neclătit, şi vestit şi slăvit ca muntele Sionului.

nu se va clăti în veac cel ce locuieşte în Ierusalim.

Cel ce locuieşte în Ierusalim se cade să petreacă după legile Ierusalimului, că, celor ce locuiesc aşa şi se pleacă scopului Legii*, Proorocul le-a făgăduit întărire.*

2 Munți mulți - împrejurul lui, şi Domnul - împrejurul norodului Său

Că, precum munții înconjură cetatea, aşa şi dumnezeiasca purtare de grijă îngrădeşte norodul cel bine-credincios.

de acum şi pînă-n veac.

Că puterea lui Dumnezeu nu este vremelnică, ci veşnică, şi îi învredniceşte de aceasta pe cei ce prețuiesc slujba Lui cum se cuvine.

3 Că nu va lăsa Domnul toiagul păcătoşilor peste soarta drepților,

Prin Isaia Proorocul, Dumnezeu i-a numit „toiag al mîniei" şi pe Asirieni, că zice: „Vai Asirienilor, toiagul mîniei Mele şi al urgiei Mele - în mîinile lor. Voi trimite urgia Mea neamului nelegiuit, şi îi voi rîndui şi îi voi porunci să facă pradă norodului meu", în loc de: Folosindu-i pe Asirieni ca pe un toiag, îi pedepsesc pe cei vrednici de aceasta. Deci Proorocul zice şi aici că, uneltind dreaptă horărîre, Domnul tuturor nu va slobozi să se aducă toiagul celor fără de lege peste ceata drepților. Apoi, ne învață şi pricina:

ca să nu-şi tindă drepții întru fărădelegi mîinile lor.

Zice: Ca nu cumva, socotind că toate sînt fără de rînduială şi neocîrmuite, cei ce se grijesc de cuviință să se plece către rău şi să tragă de aici vătămarea.

4 Fă bine, Doamne, celor buni şi celor drepți cu inima! -

După ce a arătat dreptatea lui Dumnezeu, face şi cererea dreaptă, rugîndu-se ca cei buni să dobîndească răsplătirile cele deopotrivă. Aceasta a zis încă şi Domnul: „Cu ce măsură veți măsura, împotrivă se va măsura vouă." Şi: „Fericiți – cei milostivi, că aceia se vor milui."

5 iar pe cei ce se abat la îndărătnicii, duce-i-va Domnul cu cei ce lucrează fărădelege.

Pe „îndărătnicii", Achila le-a tălmăcit „încurcături", Simmah: „întortături", iar Teodotion: „răzvrătiri". Iar Proorocul n-a cerut nimic cu nedreptate, ci ca cei buni să le dobîndească pe cele bune, iar cei ce părăsesc calea dumnezeiască şi uneltesc îndărătnicii şi încurcături să afle sfîrşitul potrivit.

Pace peste Israil!

Şi, primindu-şi aceia pieirea, aceştia au dobîndit pacea. Se cuvine însă a şti că această numire („Israil") a dobîndit-o Iacov cînd s-a învrednicit de dumnezeiasca vedere. Deci de acest nume se țin cei de un năravşi care au credință şi suflet curate, că nu toți cei din Israil sînt „Israil", ci doar cei care au îmbrățişat buna-credință a lui Israil.

TÎLCUIREA PSALMULUI 125

Cîntarea treptelor.

Împărățind Chir, el a poruncit să se întoarcă toți ludeii. Dar, avînd socoteală rea şi împotrivindu-se dumnezeieştilor legi întru toate, cei mai mulți n-au voit a se întoarce, iar cîți se grijeau de buna-credință strămoşească şi doreau slujba după Lege *au făcut întoarcerea cu dragoste. Deci în Psalmul acesta, văzînd a lor slobozenie, aceştia se bucură şi se roagă ca şi cei de o seminție cu dînşii să o dobîndească pe aceasta.*

Cînd a întors Domnul robia Sionului, făcutu-ne-am prea-mîngîiați.

Acest „prea" este aici însemnător de întindere: Multă veselie – zice – am dobîndit după ce a dezlegat Dumnezeu hotarul pedepsei şi a dăruit celor robiți slobozenia.

2 Atunci s-a umplut de bucurie gura noastră şi limba noastră de veselie;

Că, revărsîndu-ne de veselie, îndată am pornit limbile noastre spre cîntarea de laudă. Că acest nume, adică „veselie", Achila l-a tălmăcit „laudă", iar Simmah: „binecuvîntare"...

atunci vor zice între neamuri: Mărit-a Domnul a face cu dînşii!

Şi acest lucru ne-a arătat pe noi mult-vestiți la toți, că toți se minunează de marea lucrare a lui Dumnezeu că ne-a izbăvit de acea amară robie. Încă şi noi strigăm:

3 Mărit-a Domnul a face cu noi! - ne-am veselit.

Căci este lucru necuvios ca cei lipsiți de dumnezeiasca cunoştință să se minuneze de iubirea de oameni făcută spre noi, iar noi, cei ce am dobîndit facerea de bine, să bolim cu nemulțumirea.

4 Întoarce, Doamne, robia noastră ca pîraiele întru austru[317]!

Aceştia doresc ca şi ceilalți de o seminție cu dînşii să dobîndească bunătățile cîştigate de ei, şi Îl roagă pe Stăpînul cel de obşte să-i împărtăşească de slobozenie şi pe aceia, încît mulțimea celor ce se întorc să se asemene pîrîului. Iar „austru" numeşte Ierusalimul, punîndu-i numirea de la starea locului, aşa cum zic şi Iezechil şi Avacum. Dar cuvîntul însemnează şi alta, pentru că, fiind umed, vîntul austru umple aerul de nori, şi aduce ploi repezi şi, avînd fire să topească zăpada, umple pîraiele de ape. Deci zice aşa: Porunceşte să se adune şi ai noştri de o seminție risipiți pretutindeni şi să călătorească asemeni unui pîrîu!

5 Cei ce seamănă cu lacrimi cu bucurie vor secera.

Şi nu ne rugăm în zadar, ci cunoscînd roadele lacrimilor, căci cei ce seamănă semințele cu acestea se bucură văzînd secerişul îmbelşugat:

Mergînd, mergeau şi plîngeau aruncînd semințele lor; dar venind, vor veni, cu bucurie luîndu-şi spicele lor.

În multe chipuri a zis aceeaşi înțelegere, cu felurimea învățăturii neguțătorind mai mult folosul.

317 Partea dinspre miazăzi, dar şi vîntul cu acelaşi nume.

TÎLCUIREA PSALMULUI 126

Cîntarea treptelor lui Solomon.

Solomon a zidit dumnezeiasca Biserică de demult, iar Zorobabel a ridicat-o după ce s-a surpat de Babilonieni. Acesta mi se pare că se numeşte aici „Solomon”, ca cel ce din Solomon îşi trăgea neamul şi ca cel ce a înnoit lucrul lui Solomon. Că proorocescul cuvînt nu se potriveşte zidirii lui Solomon, ci celei făcute de Zorobabel după întoarcere: atunci, ei se ispiteau a o zidi, dar erau împiedicați de neamurile vecine, care adeseori le da război şi zădăra împărăția Perşilor asupra lor. Iar Scriptura Ezdrei *ne învață acestea mai descoperit. Deci, fiind împodobiți cu buna-credință, Zorobabel, şi Iisus fiul lui Salatiil şi cei împreună cu dînşii aduc învățătura aceasta a Psalmului:*

De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc. De n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzeşte.

Nimeni să nu se bizuiască puterii sale, nici din ziditori, nici din străjuitori, ci să cheme dumnezeiescul ajutor; că, împreună-lucrînd acesta, amîndouă sînt lesnicioase, iar dacă întîrzie Dumnezeu ajutorul, deşartă este sîrguința oamenilor.

2 În deşert este vouă a mîneca[318] şi a vă scula după ce ați şezut, cei ce mîncați pîinea durerii.

Şi zice că, dacă Dumnezeul tuturor nu ajută, toate sînt deşarte: şi mînecarea, şi scularea spre păzirea cetății şi spre zidirea ce zace înainte. Pentru aceea, sfătuieşte pe cei ce mănîncă pîinea cu chinuire, pentru rădicările asupră ale războinicilor, să aibă nădejdile întru Dumnezeu.

Cînd va da iubiților Săi somnul,

3 iată moştenirea Domnului: fiii, plata rodului pîntecelui.

„Somn”, aici, a numit cu închipuire odihna, fiindcă somnul dăruieşte oamenilor odihnă. Deci zice: învrednicindu-ne Dumnezeu de a Sa purtare de grijă, vom putea a-i birui pe neprieteni, şi a zidi fără osteneală, şi a petrece cu întemeiere, şi a dormi fără grijă şi a ne face părinți ai multor fii, după făgăduință, că a făgăduit să facă neamul nostru ca nisipul de la marginea mării. Aceasta a zis şi aici: „iată moştenirea Domnului: fiii, plata rodului pîntecelui”, adică: Dumnezeiasca făgăduință şi blagoslovenia împrejurul copiilor s-a dăruit ca oarecare plată nouă, celor ce am nădăjduit spre Dînsul.

4 Ca nişte săgeți în mîna celui tare, aşa - fiii celor scuturați.

Iar Teodotion: „ca nişte săgeți în mîna celui puternic, aşa - fiii tinereții.” După acest înțeles au tălmăcit încă şi Achila şi Simmah. Şi zice că: Noi, cei ce nădăjduim întru Dumnezeu, vom fi nu numai mulți, ci şi puternici ca nişte săgeți ce se slobozesc de un puternic; noi, cei ce acum sîntem slabi şi foarte ticăloşiți - că aceasta arată acest „scuturați” – vom fi tari foarte după ce vom dobîndi ajutorul de sus.

5 Fericit este cel care îşi va plini pofta sa dintru dînşii.

Adică dintru neprieteni, căci nu numai că nu ne vor birui, ci îi şi vom birui pe aceştia şi vom fi doriți şi iubiți la toți.

Nu se vor ruşina cînd vor grăi vrăjmaşilor lor în porți.

Adică atunci cînd vom vorbi înaintea porților cu solii trimişi de vrăjmaşi – că după obiceiul cel

318 „A se scula”, „a se ridica şi a porni devreme” cum am tălmăcit şi în alt loc.

vechi nici nu-i primeau în lăuntrul porților pe soli, ci afară făceau răspunsurile. Însă prin toate a arătat nebiruirea nădejdii spre Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 127

Cîntarea treptelor.

După ce în Psalmul rînduit mai înainte a arătat a cîtor bunătăți este pricinuitoare nădejdea întru Dumnezeu, aici fericeşte pe cei ce împreună cu nădejdea au şi dumnezeiasca frică, prin care se creşte avuția faptei bune. Că celor ce au crezut întru Dumnezeu le este de trebuință petrecerea cea după Dumnezeu, că acesta este hotarul desăvîrşit al bunei-credințe.

Fericiți – toți cei ce se tem de Domnul,

Proorocescul cuvînt nu l-a fericit pe cel din neamul lui Avraam, nici pe cel din sămînța lui Israil, ci pe cel împodobit cu frica lui Dumnezeu. Şi Fericitul Petru zice aceasta, în Fapte*: „Întru adevăr cunosc că Dumnezeu nu Se uită la față, ci primit este Lui întru toată limba cel ce se teme de El şi lucrează dreptate.” Proorocescul cuvînt a arătat şi osebirea fricii celei dumnezeieşti, că a adăugat:*

care umblă în căile Lui.

„Că nu tot cel ce Îmi zice: Doamne Doamne! – va intra întru Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu cel din ceruri.” Deci osebirea celor ce se tem de Domnul este să nu păşească afară de dumnezeieştile cărări, ci întru dînsele să facă totdeauna călătoria.

2 Ostenelile roadelor tale le vei mînca,

Iar Simmah, aşa: „Osteneala mîinilor tale o vei mînca”, încît este arătat că nici Cei 70 n-au numit „roade” rodirea pămîntului, ci partea mîinilor. Şi zice: Vei culege roadele bunătăților semănate de tine. Aceasta a zis încă şi dumnezeiescul Apostol: „Cel ce seamănă cu scumpete cu scumpete va şi secera, iar cel ce seamănă întru blagoslovenie întru blagoslovenie va şi secera.”

fericit eşti tu şi bine va fi ție.

Că nu numai cu cuvîntul vei fi dorit şi vestit, ci şi cu lucrul vei avea buna-norocire.

3 Muierea ta – ca o vie rodită în laturile casei tale.

Fiindcă întru acea vreme socoteau aceasta bună-norocire, cuvîntul le făgăduieşte lor şi buna rodire a muierilor, cît să se asemene cu viile înflorite şi încărcate de struguri.

Fiii tăi - ca nişte tinere odrasle de măslin împrejurul mesei tale.

Şi în Psalmul al 51-lea l-a asemănat pe cel drept cu măslinul - că a zis: „Eu, ca un măslin prea-rodit în casa lui Dumnezeu” - şi aici i-a asemănat măslinilor de curînd răsădiți pe copiii celui ce se teme de Domnul, ca cei ce primesc adăparea bunei-credințe, şi aduc rodul cel copt şi frunzele lor nu şi le leapădă, după bărbatul ce se fericeşte întru Psalmul dintîi.

4 Iată, aşa se va blagoslovi omul ce se teme de Domnul.

Că Dumnezeu este judecător al năravului, nu al neamului. Aşa, l-a învrednicit de cununi pe

Iov, cel ce îşi trăgea neamul din Isav; aşa, l-a povățuit către adevăr pe Avimeleh[319]; aşa, - pe famen[320]; aşa, - pe Corneliu[321], aşa, - pe toate neamurile.

5 Blagoslovi-te-va Domnul din Sion,

După părerea ce stăpînea atunci, că acolo socoteau că locuieşte Dumnezeu.

şi vei vedea bunătățile Ierusalimului în toate zilele vieții tale.

Că aceasta doreau să vadă cei ce s-au întors din Babilon şi au văzut pustiirea cetății.

6 Şi vei vedea pe fiii fiilor tăi.

Mare blagoslovenie se socotea şi vederea copiilor la bătrînețe adînci, deci hotărăşte blagosloveniile cele unite cu socotelile. Iar cum că nu întru acestea ştie avuția bunătăților, ne-a învățat Fericitul Isaia: „Să nu zică famenul: Eu sînt lemn uscat. Că acestea zice Domnul famenilor celor aleşi: Acelea pe care Eu le voiesc, le voi da lor în casa Mea, şi în zidul Meu loc minunat şi nume bun, mai înalt decît al fiilor şi al fiicelor."

Pace peste Israil!

Iarăşi roagă pace lui Israil. Însă pacea adevărată este pacea cu Dumnezeu, iar Israilul cel trupesc, după ce a căzut dintru aceasta, s-a lipsit şi de cealaltă.[322]

TÎLCUIREA PSALMULUI 128

Cîntarea treptelor.

Şi Psalmul acesta are proorocie a neamurilor ce se ridicau asupra Iudeilor după întoarcere. Şi se învață să zică:

De multe ori au bătut războiul cu mine, din tinerețile mele - zică dar Israil! -

2 de multe ori au bătut războiul cu mine, din tinerețile mele, şi n-au putut asupra mea.

„Tinerețe" numeşte petrecerea în Egipt şi izbăvirea de acolo. Şi, lăudîndu-L pe Făcătorul de bine, numără dumnezeieştile daruri, că zice: De demult, dintru început, mulți neprieteni s-au ridicat asupra mea şi s-au ispitit a mă împresura cu tot felul de rele, dar prin dumnezeiescul ajutor am scăpat de bîntuielile acelora.

Iar mai adevărat, acestea se potrivesc norodului celui nou, care a primit multe năpădiri ale războinicilor, dar pe toți i-a biruit şi i-a arătat pe neprieteni închinători ai lui Dumnezeu.

---

319 Împăratul din Gherara, Filistean, cel ce i-a găzduit pe Avraam, iar apoi pe Isaac, şi a răpit-o din neştiință pe Sarra.

320 Iconomul împărătesei Candachia a Etiopilor, botezat de Sfîntul Apostol Filip (vezi *Faptele Apostolilor*, capitolul 8).

321 Pentru Corneliu sutaşul, vezi *Faptele Apostolilor*, capitolul 10.

322 Să audă aceasta ecumeniştii noştri - care se roagă împreună cu ereticii papistaşi, uniți, protestanți, neo-protestanți, şi cu urîtorii de Hristos Iudei, şi cu păgînii mahomedani, şi cu vrăjitorii voo-doo africani, şi cu budhiştii, şi cu shintoiştii, şi cu închinătorii la foc zoroastrieni, şi cu toate celelalte neamuri de închinători la draci – care se adună, precum au făcut acum vreo 5 ani în Bucureşti, şi dau slavă zeului „Pace". Mă gîndesc la acel „San Egidio" din Piața Universității, care avea ca sub-scriere slogan-ul născocit de Bill Clinton: „Peace is the Name of God" („Pace este numele lui dumnezeu"). Între timp, întîlnirile de acest fel s-au înmulțit, ortodocşii făcînd pace cu toată lumea împotriva lui Hristos, povățuiți de Papă, care e propovăduit ca „apostol al Păcii".

3 Peste spatele mele au teslărit păcătoşii,

Iar Achila şi Teodotion au tălmăcit „au arat”. Şi cuvîntul arată bătăile şi muncile aduse de păgîni asupra purtătorilor de biruință Mucenici. Pe acestea le-a pătimit încă şi Fericitul Daniil şi minunații Anania, Azaria şi Misail, şi, în vremea lui Antioh, Macabeii.

îndelungat-a fărădelegea lor.

Achila a tălmăcit: „au lungit”, iar Simmah: „au întins-o făcînd rău”, în loc de: Au îngăduit multă vreme dîndu-mi războiul şi crescînd a loru-şi nelegiuire.

4 Domnul cel drept a tăiat grumajii păcătoşilor.

În loc de „grumaz”, Achila şi Simmah au tălmăcit: „lațuri”, iar Teodotion: „curse”. Şi toate sînt adevărate: pentru că Dumnezeu a tăiat şi a rupt lațurile gătite Sfinților, şi a zdrobit cursele întinse lor şi înşişi grumajii păcătoşilor a tăiat.

5 Să se ruşineze şi să se întoarcă înapoi toți cei ce urăsc Sionul!

Zice: Să cadă, şi să greşească din relele lor apucări şi să se întoarcă în fugă cei ce dau război Sionului.

6 Facă-se ca iarba pe case[323], care mai-nainte de a se smulge s-a uscat,
7 de care nu şi-a umplut mîna sa cel ce seceră şi sînul său cel ce adună mănunchele.

Unele din pre-scrieri (adică izvoade) nu au „să se usuce”, ci: „să se smulgă”. Care lucru îl vedem pururea făcîndu-se şi la țarini: că nimeni nu suferă să secere spicul verde şi umed, ci îngăduie să se coacă şi să se desăvîrşească, şi atunci aduce asupră-i secera; iar buruiana ce răsare pe case se usucă mai-nainte de a odrăsli rod, de izbirea soarelui. Şi se roagă ca sîrguințele războinicilor să se asemene acestora, primind sfîrşit mai-nainte de vreme.

8 Şi n-au zis cei ce treceau: Blagoslovenia Domnului peste voi, blagoslovit-am pe voi întru numele Domnului!

Cei ce văd holde îmbelşugate obişnuiesc a se minuna de sîrguința lucrătorilor de pămînt şi, trecînd, blagoslovesc pe cei ce seceră unele ca acestea. Iar celor ce culeg iarba de pe casă, niciodată nu le-a grăit cineva vreo astfel de blagoslovenie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 129

Cîntarea treptelor.

Rugăciunea aceasta o aduce lui Dumnezeu ceata drepților. Şi mărturiseşte însăşi înainte-cuvîntarea Psalmului:

Dintru adîncuri am strigat către Tine, Doamne!

În loc de: Din însuşi străfundul inimii trimit (şi izbucnesc) în sus rugăciunea. Pentru că dumnezeiasca Scriptură *îi prihăneşte pe cei ce folosesc şi mişcă numai buzele, cum zice către Dumnezeul tuturor Proorocul Ieremia: „Aproape eşti Tu, Doamne, de ruga lor, şi departe de*

323 În răsărit, unde e uscăciune mare, acoperişul caselor nu se face ascuțit în ape, ci terasat, încît buruienile pot creşte pe el în voie.

rărunchii lor!"; şi cum îi prihăneşte pe Iudei Însuşi Dumnezeu, zicînd prin Isaia Proorocul: „Norodul acesta cu buzele Mă cinsteşte, iar cu inima departe stă de Mine." Iar acum, cei ce se roagă dintru adîncul inimii trimit în sus rugăciunea:

2 Doamne, auzi glasul meu, fie urechile Tale luînd aminte la glasul cererii mele!

Şi, grăind cuvintele acestea omeneşte, ştie că Dumnezeu este fără de trup, pentru că a numit lucrarea auzitoare şi văzătoare: că ochii noştri au puterea văzătoare, iar urechilor li s-a încredinţat lucrarea auzitoare, iar Dumnezeu vede cu aceeaşi putere cu care şi aude, şi aude cu aceeaşi putere cu care şi vede.

3 De vei căuta la fărădelegi, Doamne

Ceata drepţilor roagă pe Dumnezeu să nu măsoare pedepsele cu păcatele. Aşa, şi Fericitul Anania şi cei împreună cu el au pus nelegiuirile norodului împrejurul feţei lor.[324]

Doamne, cine va suferi?

Că, dacă vei ţine cumpenele osîndei după dreptate, cine va fi vrednic să sufere hotărîrea scoasă de aceasta? Că ar fi nevoie ca toţi să pătimească pieirea.

Că la Tine este milostivirea.

Ai iubirea de oameni înjugată cu dreptatea şi ai fire să o foloseşti mai mult pe aceasta decît pe aceea.

4 Pentru numele Tău Te-am aşteptat, Doamne! Aşteptat-a sufletul meu spre cuvîntul Tău.

În loc de „numele", Achila şi Teodotion au tălmăcit: „frica", iar Simmah: „legea". Şi toate acestea arată înţelesul graiului, că zice: Ştiind bunătatea Ta, căci foloseşti mila ca pe o lege, nu mă deznădăjduiesc de cele mai bune nădejdi, aşteptînd făgăduinţa bunătăţilor. Că „cuvînt" a numit aici făgăduinţa, iar Dumnezeu a făgăduit iubire de oameni celor ce se pocăiesc.

5 Nădăjduit-a sufletul meu spre Domnul din straja dimineţii pînă în noapte.

În loc de: „peste toată ziua", că straja de dimineaţă este ceasul cel mai de pe urmă al nopţii, că ultimii străjeri pînă la vremea aceea străjuiesc.

6 Din straja dimineţii să nădăjduiască Israil spre Domnul!

Nu se îndestulează drepţii să aibă numai ei singuri bogăţia nădejdii spre Dumnezeu, ci îi îndeamnă spre asemenea avuţie şi pe alţii, pe toţi, arătîndu-le cîştigul ce răsare de aici:

7 Că la Domnul este mila, şi multă izbăvire la Dînsul,

Că Stăpînul este iubitor de îndurări şi iubitor de oameni şi le dă mîntuire celor ce se căiesc.

8 şi El va izbăvi pe Israil de toate fărădelegile lui.

Cuvîntul acesta are acea proorocie pentru Stăpînul care zice: „El este Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii." Aşa a zis şi dumnezeiescul Gavriil către Sfînta Fecioară: „Vei naşte Fiu, şi vei chema numele Lui Iisus, că El va mîntui norodul Său de păcatele lui."

TÎLCUIREA PSALMULUI 130

324 Vezi la *Daniil*, capitolul 9.

Cîntarea treptelor.

Proorocescul cuvînt ne învaţă smerita cugetare şi aduce în mijloc faţa[325] *îndrăgitorilor acesteia, ce se roagă şi Îl înduplecă pe Dumnezeu:*

Doamne, nu s-a înălţat inima mea,

Înălţarea inimii îi vatămă nu numai pe păgîni, ci şi pe Sfinţi. Şi ne învaţă Istoria Paralipomenilor *pentru bine-credinciosul împărat Iezechia, zicînd: „S-a smerit dintru înălţimea inimii lui.” Pentru aceasta îi sfătuieşte şi Domnul pe sfinţiţii Săi ucenici, zicînd: „Tot cel ce se smereşte pe sine înălţa-se-va, şi cel ce se înalţă pe sine smeri-se-va.”*

nici nu s-au înălţat ochii mei,

Osebirea celor trufaşi este să-şi ridice sprîncenele, şi să umfle bucile obrajilor şi să-i defaime pe toţi. Iar cei izbăviţi de patima aceasta nu învaţă aceasta pe Judecătorul ca pe unul ce nu ar şti, ci Îl cheamă spre mărturie ca pe Cel ce ştie.

nici n-am umblat întru cele mari,

Simmah a tălmăcit: „întru vrednicii”, iar Achila: „întru măriri”.

nici întru cele mai minunate decît mine.

Iar Simmah: „nici întru cei ce covîrşesc mai multe decît mine”, în loc de: Pe sine-mi mă măsuram, şi nu le-am făcut pe cele ce covîrşeau vrednicia mea.

2 De nu m-am smerit cu gîndul precum cel înţărcat spre maica lui, ci am înălţat sufletul meu, aşa vei răsplăti spre sufletul meu!

Iar Simmah, aşa: „De nu m-am făcut deopotrivă şi de nu am asemănat sufletul meu celui înţărcat către maica lui, aşa se va răsplăti sufletului meu.” Zice: De nu m-am temut de Tine şi nu m-am supus pe sine-mi Ţie asemenea pruncului celui acum înţărcat de la ţîţă şi care se teme de maica sa, ci am avut minte înaltă, mă rog să dobîndesc aceeaşi răsplătire.

3 Nădăjduiască Israil spre Domnul de acum şi pînă în veac!

Proorocescul cuvînt a arătat pentru care pricină a povestit isprăvile: că nu povestesc a loru-şi faptă bună lăudîndu-se, ci deşteptîndu-i şi ridicîndu-i către aceeaşi rîvnă pe alţii. Pentru aceea, au rugat tot Israilul să se ţină de aceeaşi nădejde, şi să o aibă pe aceasta totdeauna şi să adune roadele ce răsar dintru dînsa.

TÎLCUIREA PSALMULUI 131

Cîntarea treptelor.

Psalmul acesta are multă asemănare cu cel de-al 88-lea, pentru că şi aici, şi acolo se roagă Dumnezeului tuturor cei robiţi în Babilon, aducînd în loc de rugăciune făgăduinţele făcute de Dînsul către marele David şi rugîndu-se a dobîndi iertare. Are încă şi proorocie a Mîntuitorului lumii, Celui ce a odrăslit după trup din neamul lui David.

Adu-Ţi aminte, Doamne, de David şi de toate blîndeţele lui!

325 Cum am tot zis: „persoana”.

Fiindcă, multe greşind noi şi lipsindu-ne de toată îndrăzneala, Te rugăm pe Tine, Stăpîne, să-Ţi aduci aminte de David şi de blîndeţele şi buna-credinţă ale aceluia. Încă şi Psalmul mai-nainte rînduit a pomenit aceasta şi ne-a învăţat arătat smerenia cugetului lui.

2 Cum s-a jurat Domnului şi s-a făgăduit Dumnezeului lui Iacov:
3 Nu voi intra în lăcaşul casei mele, nu mă voi sui pe patul aşternutului meu,
4 nu voi da somn ochilor mei, şi genelor mele dormitare
5 şi odihnă tîmplelor mele, pînă ce voi afla locul Domnului, lăcaşul Dumnezeului lui Iacov!

Istoria Paralipomenilor *ne învaţă acestea mai descoperit: că el s-a rugat întîi să zidească dumnezeiasca Biserică, iar după ce l-a oprit Dumnezeu prin Proorocul Natan şi i-a mai-nainte vestit zidirea ce era să se facă de Solomon, s-a stînjenit de zidire, dar nu s-a lenevit, ci a adunat aur, şi argint, şi fier, şi aramă, şi lemne şi pietre. Şi toate acestea - după cum am zis - cartea aceea îi învaţă pe cei ce voiesc să o citească.*

6 Iată, L-am auzit pe El în Efrata, aflatu-l-am pe dînsul în cîmpii dumbrăvii.

David se ruga să zidească Biserică lui Dumnezeu, şi i s-a făgăduit că din rodul coapselor lui îşi va zidi lui-şi Biserică însufleţită şi cuvîntătoare: pe Unul Născut Cuvîntul lui Dumnezeu. Pentru aceea zice proorocia: „Iată, L-am auzit pe El în Efrata, aflatu-l-am pe el în cîmpii dumbrăvii." Că „Efrata" se numea cea care acum se numeşte Vitleem, şi acolo S-a născut Stăpînul Hristos, Care, arătînd al Său trup Iudeilor, a zis tainic: „Stricaţi voi Biserica aceasta!". Iar „cîmpi ai dumbrăvii" numeşte locul Bisericii din Ierusalim, care era pustiu şi nu avea nici o zidire pe dînsul; că, oprindu-l cu rugăciunea către Dumnezeu pe Îngerul cel pierzător, acolo a aşezat altar marele David, şi a adus jertfă şi l-a afierosit spre zidirea Bisericii[326]. Şi - fiindcă erau două corturi[327]: unul din pietre şi din lemne, iar altul din trup şi din suflet, primul făcut de Solomon în Ierusalim, iar al doilea ţesut în Vitleem de darul Preasfîntului Duh; şi bine-credincioşii de atunci pe acela îl vedeau, iar pe acesta îl aşteptau - după cuviinţă a zis proorocescul cuvînt: „Iată, L-am auzit pe Dînsul în Efrata - adică: Se va face de Duhul Sfînt - aflatu-l-am pe el în cîmpii dumbrăvii", adică pe cel zidit de Solomon, după făgăduinţa Duhului.

7 Intra-vom în lăcaşurile Lui, închina-ne-vom la locul unde au stat picioarele Lui.

A schimbat timpul, şi zice: Intrînd acolo, ne închinăm crezînd că Biserica s-a învrednicit de dumnezeiasca arătare. Căci această înţelegere are acest „unde au stat picioarele Lui", ştiind că Dumnezeu este nu numai fără de trup, ci şi nescris împrejur. Dar dumnezeiasca Scriptură *vorbeşte foarte trupeşte pentru Dînsul, măsurînd cuvintele cu auzurile omeneşti.*

8 Scoală-Te, Doamne, întru odihna Ta,

---

326 Sfîntul Înger fusese trimis să pustiască Ierusalimul, ca pedeapsă pentru păcatul lui David, care făcuse acea neîngăduită numărare a norodului:

„Îngerul Domnului stătea atunci deasupra ariei lui Ornan (Aravna) Iebuseul. Atunci, ridicîndu-şi ochii săi, David a văzut pe Îngerul Domnului stînd între pămînt şi cer, cu sabia goală în mîna sa, întinsă asupra Ierusalimului; şi a căzut David şi bătrînii cu feţele la pămînt, îmbrăcaţi în sac. Şi a zis David către Dumnezeu: «Oare nu eu am poruncit să se numere norodul? Eu am greşit, eu am făcut rău; dar aceste oi ce au făcut? Doamne Dumnezeul meu, să vină mîna Ta asupra mea, asupra casei tatălui meu, iar nu asupra poporului Tău ca să-l piardă pe el!» Iar Îngerul Domnului a zis lui Gad Proorocul să spună lui David: «Să se suie David şi să ridice un jertfelnic Domnului în aria lui Ornan Iebuseul» Şi s-a dus David, după cuvîntul lui Gad pe care i-l grăise în numele Domnului." (vezi *Cartea întîi a Cronicilor*, capitolul 21).

327 două Biserici

„Odihnă" a lui Dumnezeu numeşte slujba după Lege*, El neavînd trebuință şi nici veselindu-Se de aceasta, ci îmbrățişînd buna-credință a celor ce o aduc. Şi încă se roagă ca darul Lui să se arate iarăşi şi să i se dea Bisericii strălucirea mai dinainte.*

Tu şi sicriul sfințirii Tale!

După cuviință a pomenit Chivotul, fiindcă întru Sfintele Sfintelor era pus Chivotul cu tablele Legii*, şi deasupra acestuia sta curățitorul, şi prin acela se făceau arhiereului oarecari vestiri ale dumnezeieştii arătări. Că Dumnezeu, Cel ce a făcut cerul şi pămîntul, „nu locuieşte în biserici făcute de mîini", după glasul Fericitului Pavel. Aşa s-a rugat încă şi înțeleptul Solomon: „Dacă cerul şi cerul cerului nu este destul Ție... " Aceasta a zis şi Însuşi Dumnezeul tuturor: „Cerul Îmi este Mie scaun, şi pămîntul – aşternut picioarelor Mele. Care casă Îmi veți zidi Mie? Sau care e locul odihnei Mele?"*

9 Preoții Tăi se vor îmbrăca cu dreptate, şi cuvioşii Tăi se vor bucura.

Zice: Zidindu-se casa şi Chivotul punîndu-se iarăşi întru cele neintrate, preoții se vor face drepți săvîrşind slujba după Lege*, iar cei ce nu s-au împărtăşit de vrednicia preoțească, dar s-au grijit de buna-credință, se vor umple de toată veselia.*

10 Pentru David, robul Tău, să nu întorci fața unsului Tău!

„Uns" numeşte aici împărăția Iudeilor; şi, de vreme ce împărații lor erau rău-credincioşi, cei de atunci se roagă ca, pentru David, să nu se stingă neamul împărăției. Apoi, fac aducere-aminte de făgăduințe:

11 Juratu-S-a Domnul lui David adevăr, şi nu Se va lepăda de dînsul:

Nemincinos – zice – e Cel ce S-a făgăduit, şi izvor al adevărului, şi neîmplinirea făgăduinței este din cele cu neputință.

Din rodul pîntecelui tău voi pune pe scaunul tău!

Aceasta este una din făgăduințe, şi a primit sfîrşit: că nu singur Solomon, ci şi cei din Solomon s-au învrednicit de scaunele împărăteşti. Iar sfîrşitul făgăduinței l-a adeverit Stăpînul Hristos, întărind împărăția lui David, că aceasta a vestit mai-nainte şi Fericitul Isaia: „Prunc S-a născut nouă Fiul şi S-a dat nouă, a Cărui stăpînie este peste umărul Lui, şi se cheamă numele Lui: Înger al marelui sfat, Minunat, Sfetnic, Dumnezeu tare, Stăpînitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie. Amin." Şi, după puține: „... ca să îndrepteze scaunul lui David şi împărăția lui de acum şi pînă în vremea cea din veac." După cum am zis, făgăduința aceasta a adeverit-o Stăpînul Hristos, iar pe cealaltă Dumnezeu nu a dat-o nehotărîtă, că a zis aşa:

12 De vor păzi fiii tăi aşezămîntul Meu şi mărturiile Mele acestea care îi voi învăța pe dînşii, şi fiii lor vor şedea pe scaunul tău.

Deci aceasta este făgăduința Stăpînului, iar nelegiuirea acelora a curmat cursul împărăției: căci, căzînd în păgînătate, Solomon a tras îndată asupră-şi dumnezeiasca urgie, pentru care scaunul s-a tiranisit[328] *şi cele zece seminții au primit împărăția altuia. Mai pe urmă vreme, încă şi cele două seminții s-au golit de davidicească împărăție.*

13 Că a ales Domnul Sionul, osebitu-l-a pe el spre lăcaş Lui-Şi:

328 A fost apucat de tiranul Ieroboam, casa lui David rămînînd să stăpînească doar pe Iuda şi Veniamin, cum am mai arătat.

Zice: De demult - o Stăpîne - ai prețuit-o pe aceasta mai mult decît pe celelalte cetăți şi ai arătat-o a Ta sălăşluire.

14 Aceasta este odihna Mea în veacul veacului,

Zice: Tu ai zis acestea – o Stăpîne! – şi ai făgăduit că Te vei odihni în Sion de-a pururea. Şi aceasta a şi dobîndit sfîrşitul: că, deşi Biserica cea veche s-a pustiit pentru nebunia Iudeilor, prin dumnezeiescul dar locurile de acolo s-au înnoit de Cruce, şi de Înviere şi de Înălțare, şi toți aleargă din tot pămîntul şi marea ca să capete blagoslovenia ce izvorăşte întru acelea[329]*.*

aici voi locui, că l-am ales pe dînsul!

Şi acest stih a dobîndit sfîrşit, măcar că s-au schimbat casele, căci cuvîntul cel proorocesc a pomenit iar Sionul, întru care a fost şi locul Crucii, şi al Învierii.

15 Vînatul lui, blagoslovindu-l, îl voi blagoslovi,

Iar Simmah, aşa: „Îngrăşarea lui, blagoslovind-o, o voi blagoslovi", adică: Voi da lor îndestularea tuturor.

pe săracii lui voi sătura de pîine.

Voi da şi celor lipsiți trebuința celor de nevoie.

16 Pe preoții lui îi voi îmbrăca cu mîntuire,

Pe aceea pe care a chemat-o mai sus „dreptate", aici a numit-o „mîntuire", că mîntuirea este rodul dreptății.

şi cuvioşii lui cu bucurie se vor bucura.

Iar iubitorii bunei-credințe se vor umple de toată veselia.

17 Acolo voi răsări corn lui David,

Deci, după înțelegerea cea lesnicioasă, îl arată pe Zorobabel. Dar - de vreme ce acesta nu a trecut stăpînia nici la nepoți, nici măcar la fii - după cuviință nimeni nu ar putea să-l numească „corn" pe dînsul, care a povățuit puțină vreme, căci „cornul" arată oarece tare şi statornic. Şi, de vreme ce proorocia nu se potriveşte lui Zorobabel, cuvîntul mai-nainte vesteşte naşterea după trup a lui Hristos, că aşa a zis şi Fericitul Petru în Fapte*: „Prooroc fiind David şi ştiind că Dumnezeul lui S-a jurat cu jurămînt că din rodul mijlocului său va ridica pe Hristos după trup şi Îl va pune pe scaunul lui, mai-nainte ştiind aceasta, a grăit pentru învierea Lui."*

gătit-am Luminător unsului Meu.

Proorocescul cuvînt numeşte iarăşi „Luminător" Biserica cea din David, care a primit lumina dumnezeirii.

18 Pe vrăjmaşii lui îi voi îmbrăca cu ruşine, iar peste dînsul va înflori sfințenia Mea.

Deci martori ai ruşinii sînt Iudeii, care au îmbrățişat vrăjmăşia, secerînd ruşinea. Iar „sfințenia" numeşte bisericile de peste tot pămîntul şi marea, care sînt trup al Stăpînului Hristos şi primesc de la Dînsul izvoarele sfințeniei.

329 Vorbeşte adică de hagialîcul la Sfintele Locuri, care azi s-a schimbat în turism mai mult sau mai puțin pios, dar superstițios şi fariseic.

TÎLCUIREA PSALMULUI 132

Cîntarea treptelor.

În zilele lui Roboam (fiul lui Solomon), semințiile s-au despărțit: şi cele zece i-au urmat lui Ieroboam, iar cele două au îmbrățişat davidiceasca împărăție. Iar după întoarcerea din Babilon, iarăşi s-au împreunat, şi au iubit împreună-glăsuirea, şi aveau o stăpînie şi săvîrşeau de obşte slujba cea după Lege*. Deci pe acestea mai-nainte le vesteşte Psalmul de față.*

Iată dar: Ce este bun şi ce e frumos, fără numai a locui frații împreună?

Prin înseşi lucrurile – zice – ne-am învățat că nimic nu este mai dulce decît împreună-glăsuirea şi unirea frățească. Iar „frați" numeşte semințiile, fiindcă boierii şi începătorii de la care şi-au luat acestea numirea au fost fii ai unui tată.

2 Ca mirul pe cap, care se pogoară pe barbă, pe barba lui Aaron,

Untul de lemn arhieresc era alcătuit din multe feluri de flori mirositoare, dar nici una dintru acelea nu slobozea atîta bună mireasmă de sine-şi osebită, ci amestecarea tuturor şi împreună-turnarea dădea prea-foarte bună mireasmă. Deci a asemănat cu acesta frățească împreună-glăsuire după cuviință, fiindcă împreunarea mai multor isprăvi fac buna mireasmă a faptei bune desăvîrşite.

care se pogoară pe marginea îmbrăcămintei lui.

Zice: Darul dragostei se aseamănă cu mirul acela ce se vărsa peste capul lui Aaron, dar nu se pogora numai pînă la barbă, ci sfințea chiar şi partea de prin prejurul pieptului a hainei. Că „margine" a numit ceea ce noi numim „guler", pe care şi Achila a zis-o „gură a hainei". Deci: Precum sfințitul mir îl umplea pe preot de bună mireasmă - străbătînd de la cap, prin barbă, pînă la haină - aşa ajunge folosul dintru împreună-glăsuire de la începătorie pînă la supuşi.

3 Ca roua Ermonului care se pogoară pe munții Sionului,

S-a mutat către altă icoană, învățîndu-ne iarăşi folosul împreună-glăsuirii. Şi a zis că aceasta se aseamănă cu roua ce vine peste Sion de la Ermon; şi atîta este, cît şi cărămizile lasă picături. Iar „Ermonul" este şi el munte al Palestinei, care se cam deosebeşte de pămîntul lui Israil.

că acolo a poruncit Domnul blagoslovenia şi viața, pînă în veac.

Nu în Ermon, ci în Sion, întru care s-a trimis peste Sfinții Apostoli şi roua de viață făcătoare a Preasfîntului Duh, prin care toți credincioşii dobîndesc veşnica blagoslovenie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 133

Cîntarea treptelor.

Psalmul acesta se potriveşte şi celor ce s-au întors din Babilon, dar şi tuturor celor bine-credincioşi aduce sfătuire să-L laude pe Dumnezeu nu numai în fiecare zi, ci şi noaptea.

Iată, acum binecuvîntați pe Domnul toate slugile Domnului,

Nu al tuturor este acest lucru, a-L lăuda pe Dumnezeu, ci numai al celor ce îmbrățişează

dumnezeiasca stăpînie şi socotesc slujba Stăpînului pricinuitoare de mult folos. Pentru că osebirea celor ce au primit rănile păcatelor este să lăcrimeze, şi să se tînguiască şi să ceară dumnezeiasca iubire de oameni.

care stați în casa Domnului, în curțile casei Dumnezeului nostru!

După ce a poruncit să laude pe Dumnezeu, a învățat şi chipul cîntării de laudă, că dumnezeiescul Pavel a legiuit a ridica mîini cuvioase pretutindeni, dar mai ales în locurile afierosite pentru acest lucru se cuvine a aduce lui Dumnezeu îndatorita închinăciune.

2 În nopți, ridicați mîinile voastre la cele sfinte şi binecuvîntați pe Domnul!

După ce i-a învățat locul, îi învață şi vremea, că noaptea este potrivită cîntării de laudă, dînd multă linişte şi fiind izbăvită de gîlcevile cele multe. Iar acest „ridicați mîinile" porunceşte obiceiul care şi stăpîneşte.

3 Blagoslovi-te-va Domnul din Sion, Cel ce a făcut cerul şi pămîntul.

Căci, ca să nu prepuie cineva că Dumnezeul tuturor Se cuprinde şi Se scrie împrejur numai în Sion, L-a arătat pe Dînsul Ziditor al tuturor, după cuviință: că prin „cer" şi prin „pămînt" a cuprins toată zidirea, că în cer sînt Îngerii, iar pe pămînt petrec oamenii şi cele făcute pentru aceştia.

TÎLCUIREA PSALMULUI 134

Aliluia. Cîntarea treptelor.

Aceasta este altă laudă care s-a adus lui Dumnezeu de cei ce au dobîndit slobozenia. Iar tîlcuirea lui „aliluia" am zis-o mai-nainte întru altele.

Lăudați numele Domnului, lăudați pe Domnul,

Fiindcă dumnezeiasca fire este nevăzută, ne porunceşte a o lăuda pe aceasta după cuviință, zicînd: „Lăudați numele Domnului!" Îndestulați-vă – zice – cu numirea lui Dumnezeu şi nu căutați a vedea cele cu neputință de văzut!

2 cei ce stați în casa Domnului, în curțile casei Dumnezeului nostru!

Zice: După ce v-ați izbăvit de robia Babilonienilor şi ați dobîndit buna-cuviință şi podoabă a dumnezeieştilor curți, lăudați-L pe Dătătorul bunătăților acestora!

3 Lăudați pe Domnul, că este bun Domnul!

Faceți pricină a cîntării de laudă bunătatea Celui ce este lăudat!

Cîntați numele Lui, că este bun!

Mult cîştig se pricinuieşte vouă şi de aici - zice. Apoi, pomeneşte facerile de bine către dînşii:

4 Că pe Iacov Şi-a ales Lui-Şi Domnul, pe Israil, spre moştenire Lui-Şi.

Iar Simmah, aşa: „pe Israil, spre alegere Lui-Şi." Zice: Pe dînsul l-a învrednicit de mai multă purtare de grijă, şi l-a numit norod al Său şi, de toți oamenii grijindu-Se, de acesta s-a grijit cu covîrşire. Pe acestea le-a zis încă şi Fericitul Moisi: „Cînd a împărțit Cel Preaînalt neamurile, cînd a risipit pe fiii lui Adam, a pus hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu: şi s-a făcut parte a Domnului Iacov, norodul Lui, Israil - funia moştenirii Lui."

5 Că eu am cunoscut că este mare Domnul, şi Domnul nostru - peste toţi dumnezeii.

Prin înseşi lucrurile – zice – ne-am învăţat vîrtutea Dumnezeului nostru şi că dumnezeii închinaţi de celelalte neamuri nu vor putea nicidecum a se alătura cu Dînsul, că nimeni nu alătură pe Cel ce este, şi de-a pururea este, cu cel ce nu este nicidecum. Apoi, arată puterea lui Dumnezeu din zidire:

6 Toate cîte a vrut, Domnul a făcut, în cer şi pe pămînt, în mări şi întru toate adîncurile.

Cele făcute nu sînt măsurate deopotrivă cu puterea, ci cu voirea: că putea să zidească încă mult mai multe decît acestea şi cu mult mai mari, ci atîtea şi unele ca acestea a voit. Dar toate sînt ale Lui făpturi: cerul şi cele cereşti, pămîntul şi cele pămînteşti, marea şi cele dintru dînsa. Iar „adîncuri" numeşte mulţimea cea nemărginită a apelor, că le-a numit cu multe nume de mări, fiindcă în multe noianuri s-a despărţit marea cea una: că unul este sînul Atlantic, şi altul Oceanul, şi noianul cel Tirenian, şi cel Ionian, şi cel Egeean, şi cel Arabic, şi cel Indian, şi Marea Neagră, şi Propontida[330], şi Elespontul[331] şi alte noianuri, mai multe decît cele zise.

7 Ridicînd nori de la marginea pămîntului,

Pentru că, cu dumnezeiescul cuvînt, firea apelor cea curgătoare în jos se trage în sus, şi se înalţă în văzduh şi adapă pămîntul. Şi a zis că aceasta se ridică „de la marginea pămîntului", căci din apele mărilor se strînge, iar „margini ale pămîntului" sînt sînurile mărilor.

fulgerele spre ploaie le-a făcut

Prin fulgere mai-nainte vesteşte dăruirea ploilor şi arată minune mai prea-slăvită decît toate minunile: că, străbătînd prin ape, focul cel fulgerător nici pe acelea nu le înfierbîntă, nici el însuşi nu se stinge.

Cel ce scoate vînturile din vistieriile Sale.

„Vistierii" ale vînturilor nu zice că sînt oarecari cămări, ci, de vreme ce voia dumnezeiască porneşte cu lesnire vîntul cînd aerul e lipsit de acesta, pe ea a numit-o „vistierie", căci, îndată ce porunceşte, despre toate părţile se adună vînturile. Aşa, după ce a arătat zidirea şi purtarea de grijă cele de obşte, de aici înainte povesteşte facerile de bine către Iudei:

8 Care a bătut pe cele întîi-născute ale Egiptului, de la om pînă la dobitoc.

A pus întîi rana cea mai de pe urmă, fiindcă după aceasta au primit Iudeii slobozenia.

9 Trimis-a semne şi minuni în mijlocul tău, Egipte,

Prin acestea a arătat lucrările de minuni cele de tot felul şi pedepsele.

întru Faraon şi întru toate slugile lui.

Că nu a putut împărăţia să izbăvească Egiptul de bătăile slobozite de Dumnezeu, ci întru aceleaşi rele au căzut şi supuşii, şi împăratul. Aşa a zis Dumnezeul tuturor şi către marele Moisi: „Iată, Eu bat pe tot cel întîi-născut al Egiptului, de la cel întîi-născut al lui Faraon cel ce şade pe scaunul său, pînă la cel întîi-născut al roabei din moară."

10 Care a bătut neamuri multe

Pe cele ce au locuit de demult în Palestina.

330 Marea Marmara
331 Strîmtoarea Dardanelelor

şi a ucis împăraţi tari:
11 pe Sihon, împăratul Amoreilor, şi pe Og, împăratul Vasanului

Dumnezeiescul Moisi a stricat împărăţia acestora.

şi toate împărăţiile lui Hanaan.

Pe aceştia i-a biruit Fericitul Iisus al lui Navi, şi a împărţit norodului ţările şi cetăţile stăpînite de aceia. Aceasta zice şi aici Proorocul:

12 Şi a dat pămîntul lor moştenire, moştenire lui Israil, norodului Său.

Căci pămîntul stăpînit de demult de acei împăraţi păgîni a fost dat lui Israil de Dumnezeul său ca pe o moştenire părintească.

13 Doamne, numele Tău este în veac, şi pomenirea Ta în neam şi în neam!

Că mărimea minunilor făcute de Tine i-a învăţat pe toţi să ştie numele Tău, şi pomenirea facerilor Tale de bine se va păzi încă şi întru neamurile ce vor fi.

14 Că va judeca Domnul norodul Său, şi spre slugile Sale Se va umili.

Zice: Văzînd că ni se dă război de vrăjmaşi, nu ne vei trece cu vederea, nici nu vei aduce asupră-ne pedepse vrednice de păcatele noastre, ci ne vei fi milostiv şi blînd. Aşa, după ce a arătat puterea Celui ce este cu adevărat Dumnezeu, arată şi neputinţa celor ce se numesc „dumnezei”, dar nu sînt. Şi, de vreme ce i-a numit „dumnezei”, i-a arătat că, împreună cu lucrarea, sînt pustii şi de numire:

15 Idolii neamurilor – argint şi aur, lucruri de mîini omeneşti.

Zice: Dumnezeul nostru este Făcător al tuturor, iar aceia nu numai că nu au putere ziditoare, ci însuşi chipul şi l-au luat de la meşteşugul omenesc, că din materie şi din meşteşug este înfiinţarea lor.

16 Gură au, şi nu vor grăi; ochi au, şi nu vor vedea;
17 urechi au, şi nu vor auzi;

Au – zice – icoane ale simţurilor, dar sînt lipsite de lucrarea acestora.

că nu este duh în gura lor.

De acesta s-a împărtăşit încă şi firea celor necuvîntătoare, pentru că fiecare din jivine răsuflă, iar idolii nu se împărtăşesc de acesta nici cît cele necuvîntătoare măcar.

18 Asemenea lor să fie cei ce îi fac pe dînşii şi toţi cei ce nădăjduiesc spre dînşii!

De această nesimţire sînt vrednici să se împărtăşească şi cei ce îi zidesc pe dînşii, şi cei ce se închină lor, că drept este ca cei ce se împărtăşesc de cuvîntare, dar socotesc dumnezei pe cei lipsiţi de viaţă şi de cuvîntare, să se împărtăşească de necuvîntarea acelora.

19 Casa lui Israil, binecuvîntaţi pe Domnul!

Zice: Aceia dau slujbă şi cinste idolilor neînsufleţiţi, iar voi lăudaţi-L pe Făcătorul tuturor!

Casa lui Aaron, binecuvîntaţi pe Domnul!

A deosebit pe preoţi de norod şi a poruncit a-L lăuda deosebi, prin aceasta arătînd deosebirea.

20 Casa lui Levi, binecuvîntați pe Domnul!

Aici este iarăşi altă deosebire, căci leviții erau mai cinstiți decît ceilalți, dar mai jos decît preoții. Deci - ca aceştia să nu răpească vrednicia preoțească, fiindcă de demult au îndrăznit şi acest lucru, trăind dumnezeiescul Moisi[332] *- de nevoie i-a deosebit şi pe aceştia de preoți.*

Cei ce vă temeți de Domnul, binecuvîntați pe Domnul!

Aceasta este altă ceată, care nu-şi trăgea neamul din Iacov, dar îmbrățişa bună-credința aceluia. Aşa îi numea încă şi pe nemernicii cei bine-credincioşi, şi acest lucru este destul să-i învețe pe ludei că Dumnezeul tuturor alege mai mult rudenia năravurilor decît rudenia trupească.

21 Bine este cuvîntat Domnul din Sion, Cel ce locuieşte în Ierusalim!

Fiind binecuvîntat, Dumnezeu binecuvîntează: dar El binecuvîntează cu lucrul, iar El Se binecuvîntează cu cuvîntul; şi cei ce Îl laudă grăiesc graiuri, iar El dăruieşte înapoi blagoslovenia prin lucruri. Şi a zis că El locuieşte în Ierusalim nu scriind împrejur dumnezeiasca fire acolo, ci acolo ştiind atunci dumnezeiasca arătare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 135

Aliluia.

Proorocescul dar a scris lauda aceasta aceloraşi, lucrîndu-le lor folosul prin mai multe învățături.

Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Zice: Aduceți lui Dumnezeu lauda de mulțumire, pomenind bunătățile dăruite vouă de Dînsul şi minunîndu-vă de mila Lui cea nemăsurată!

2 Mărturisiți-vă Dumnezeului dumnezeilor, că în veac este mila Lui!

Al „dumnezeilor", zice aici, nu al idolilor, că nu L-ar fi numit pe Dînsul Dumnezeu al celor ce nu sînt dumnezei, că Dumnezeu nu este Dumnezeu al morților, ci al viilor. Deci „dumnezei" îi numeşte pe cei cinstiți cu preoția, care s-au făcut şi fii ai lui Dumnezeu. Aşa zice şi în Lege*: „Pe dumnezei nu îi vei grăi de rău, şi pe stăpînitorul norodului tău nu-l vei cleveti." Şi: „Fiu întîi-născut al Meu Îmi este Israil." Şi, prin Isaia: „Fii am născut şi i-am înălțat." Şi, în Psalmi: „Eu am zis: Dumnezei sînteți şi fii ai Celui Preaînalt." Pe aceştia i-a numit „dumnezei", pe cei care s-au făcut fii ai lui Dumnezeu.*

3 Mărturisiți-vă Domnului domnilor! - că în veac este mila Lui.

Şi împărații, şi principii îi stăpînesc pe supuşi luînd stăpînirea de la Dumnezeu. Aşa a zis şi Domnul: „Împărații limbilor le domnesc pe ele şi stăpînitorii le stăpînesc pe dînsele." Sînt încă şi oarecari Îngeri numindu-se Domnii. Pentru aceasta a zis şi dumnezeiescul Apostol: „Căci, deşi sînt aşa-zişi dumnezei, fie în cer, fie pe pămînt - precum şi sînt dumnezei mulți şi domni mulți - dar nouă unul ne este Dumnezeu: Tatăl, de la Care sînt toate, şi noi întru Dînsul; şi unul ne este Domnul: Iisus Hristos, prin Care sînt toate, şi noi printr-Însul." Pe Acesta L-a numit Psalmul Domn al adevăraților domni.

332 Am amintit de aceasta într-o altă notă, de la tîlcuirea Psalmului 98.

4 Singurul Care a făcut minuni mari, că în veac este mila Lui.

Mari lucrări sînt şi cele ale robilor Lui celor iubiți: numim „dumnezeieşti” şi minunile lui Moisi, şi pe ale lui Iisus Navi, şi pe ale lui Ilie, aşijderea încă şi semnele făcute de Sfinții Apostoli; deci după cuviință L-a numit Proorocul pe Dînsul: „singur Ziditor al marilor minuni”. Apoi, arată şi făpturile Lui cele mari:

5 Celui ce a făcut cerul întru pricepere, că în veac este mila Lui.

Că şi numai văzîndu-se, cerul propovăduieşte înțelepciunea lui Dumnezeu, că multă îi este mărimea, şi frumusețea şi rămînerea peste multă vreme.

6 Celui ce a întărit pămîntul peste ape, că în veac este mila Lui.

Şi acest lucru este vrednic de minune şi covîrşeşte mintea omenească: adică, fiind înconjurat de ape despre toate părțile, pămîntul să stea şi să rămînă întru a sa fire. Şi după cuviință a înjugat marele scriitor mila Lui cea veşnică cu toate graiurile, fiindcă Iubitorul de oameni le-a zidit pe toate nu pentru a Sa trebuință, ci pentru singură iubirea de oameni.

7 Celui ce a făcut luminătorii mari, că în veac este mila Lui.

Împărtăşindu-se de dumnezeiasca purtare de grijă, oamenii obişnuiesc a aprinde făclii, dar tot focul de prin prejurul pămîntului nu urmează strălucirea unei singure stele. Iar decît toate stelele şi decît însăşi luna, prea-luminat este soarele: că, arătîndu-se, şi pe acelea le acoperă, şi razele aceleia le tîmpeşte[333].

8 Soarele – spre stăpînirea zilei, că în veac este mila Lui.

9 Luna şi stelele – spre stăpînirea nopții, că în veac este mila Lui.

Zice: A împărțit luminătorilor vremea: şi cu razele soarelui face ziua, iar cu luna şi cu stelele luminează noaptea, prin fiecare din cele făcute arătînd a Sa bunătate.

10 Celui ce a bătut Egiptul cu cei întîi-născuți ai lor, că în veac este mila Lui.

Dar poate s-ar fi nedumerit cineva: Cum se lucrează moartea prin milă? Deci privească dezlegarea graiurilor puse înainte, că Cel ce îi miluieşte pe cei nedreptățiți îi munceşte pe cei ce nedreptățesc, că aceasta a adăugat aici şi Proorocul:

11 Şi a scos pe Israil din mijlocul lor, că în veac este mila Lui.

Mila pentru norodul acesta a adus pedeapsa asupra acelora. Dar şi aceea, şi aceasta s-a amestecat cu dreptatea, că şi pe aceştia i-a miluit după dreptate, şi pe aceia i-a muncit cu dreptate.

12 Cu mînă tare şi cu braț înalt, că în veac este mila Lui.

„Mînă” a numit lucrarea, iar „braț” – tăria, şi prin amîndouă a arătat că, prin mîntuirea făcută norodului, a descoperit a Sa putere.

13 Celui ce a despărțit Marea Roşie întru despărțituri, că în veac este mila Lui.

Oarecari, urmînd basmelor iudaiceşti, au zis că despărțirile Mării Roşii s-au făcut deopotrivă numărate cu cele 12 seminții, fiindcă Proorocul a zis nu „despărțire”, ci „despărțiri”. Dar se cădea să ştie ei că noianul, tăindu-se, s-a făcut două în loc de unul, pentru că apa le era lor zid de-a dreapta şi de-a

333 Adică le toceşte, le face să nu mai aibă putere.

stînga, „despărțiri” numind aşadar tăierea în două părți a noianului.

14 Şi a trecut pe Israil prin mijlocul ei, că în veac este mila Lui.
15 Şi a scuturat pe Faraon şi puterea lui în Marea Roşie, că în veac este mila Lui.

Că amîndouă sînt lucruri ale puterii Lui: şi a-i trece pe aceştia cu lesnire noianul, şi a-l cufunda pe acela în ape.

16 Celui ce a trecut pe norodul Său în pustie, că în veac este mila Lui.

Încă şi aceasta este dovada tăriei Lui dumnezeieşti: să hrănească atîta norod într-atîta vreme în pustie şi să dăruiască lui îndestularea celor de nevoie şi de trebuință.

17 Celui ce a bătut împărați mari, că în veac este mila Lui.
18 Şi a ucis împărați tari, că în veac este mila Lui.

Întru cele trecute, am făcut în scurt tîlcuirea acestora.

19 Pe Sihon, împăratul Amoreilor, că în veac este mila Lui.
20 Şi pe Og, împăratul Vasanului, că în veac este mila Lui.

Şi, lăsîndu-i pe ceilalți împărați, nu aşa prost i-a pomenit cu deosebire pe aceştia, ci aducîndu-i aminte norodului de biruința dată de Dumnezeu: că aceia se făleau pentru tăria, şi pentru silnicia şi pentru mărimea trupului, iar Og şi pe pat de fier se culca pentru mărimea trupului, care pat era lung de 9 coți, cu lățimea de 5[334].

21 Şi a dat pămîntul lor moştenire, că în veac este mila Lui.
22 Moştenire lui Israil, slugii Sale, că în veac este mila Lui.

Că, după ce i-a cheltuit pe toți aceia cu moartea, l-a arătat stăpîn al pămîntului lor pe Israil.

23 Că întru smerenia noastră ne-a pomenit pe noi Domnul, că în veac este mila Lui.
24 Şi ne-a izbăvit pe noi de vrăjmaşii noştri, că în veac este mila Lui.

Şi Fericitul Moisi îi pomeneşte pe aceştia, că zice: „Au suspinat fiii lui Israil, şi s-a suit strigarea lor către Dumnezeu.” Însă iarăşi i-a miluit şi după ce au fost robiți, şi în pămîntul lor părintesc i-a întors.

25 Cel ce dă hrană la tot trupul, că în veac este mila Lui.

De la purtarea de grijă din parte, s-a mutat iarăşi către cea de obşte, propovăduind purtarea de grijă a lui Dumnezeu împrejurul tuturor, că nu numai oamenilor, ci şi dobitoacelor le aduce hrana potrivită. Aşa a zis şi Domnul întru sfințitele Evanghelii*: „Căutați la păsările cerului, care nici nu seamănă, nici nu adună în vistierii, şi Tatăl vostru cel ceresc le hrăneşte pe ele.”*

26 Mărturisiți-vă Dumnezeului ceresc, că în veac este mila Lui!

Dumnezeul nostru este Dumnezeu al tuturor, că este Făcător al tuturor, dar cu covîrşire este Dumnezeu al cerului, slujindu-Se şi lăudîndu-Se de Îngerii ce petrec în cer, fiindcă locul acela este curat de păcat.

TÎLCUIREA PSALMULUI 136

334 4,32 m pe 2,4 m

Psalmul acesta este nescris deasupra la Evrei, dar, obraznic lucru îndrăznind, oarecare l-a scris deasupra: „Lui David, prin Ieremia", adăugînd şi aceea, adică: „Nescris deasupra la Evrei." Ci însăşi plăsmuirea aceasta a deasupra-scrierii propovăduieşte nebunia celui ce a scris-o: căci Ieremia nu s-a dus în Babilon în robie împreună cu ceilalți, ci, petrecînd puțină vreme în Ierusalim, s-a împărtăşit de călătoria în Egipt împreună cu Iudeii cei fără de lege care l-au silit a-i urma. Deci cum se potriveşte Ieremiei să zică: „La rîul Babilonului, acolo am şezut şi am plîns"? Că Psalmul nu se cuvine nicidecum Proorocului aceluia este arătat din cele zise, dar pricina Psalmului este vădită, că cei ce au fost duşi robi şi au dobîndit întoarcerea povestesc cele ce li s-au întîmplat în Babilon.

La rîurile Babilonului, acolo am şezut şi am plîns cînd ne-am adus aminte de Sion.

Cei mîhniți obişnuiesc a apuca locurile cele mai pustii şi a-şi tîngui acolo ale lor primejdii. Deci şi aceştia, şezînd lîngă țărmurile rîurilor şi gîndind la pustiirea mitropoliei lor, multe lacrimi vărsau, ce urmau curgerilor apei.

2 În sălcii în mijlocul lor am spînzurat organele noastre.

Că acestea le erau cu totul netrebnice, fiindcă Legea *le poruncea să împlinească slujba lui Dumnezeu într-un singur loc.*

3 Că acolo ne-au întrebat pe noi cuvinte de cîntări cei ce ne-au robit pe noi şi cei ce ne-au dus pe noi: Cîntare cîntați nouă din cîntările Sionului!

Luîndu-ne în batjocură şi punîndu-se asupra primejdiilor noastre, ne porunceau să le cîntăm şi să-i veselim cu cîntările noastre, nu ca să ia de aici vreun folos, ci ca pe ale noastre să le rîdă.

4 Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?

Iar noi, ştiind nelegiuirea celor ce ne porunceau, nu ne-am supus lor. Însă acestea sînt mustrare a Iudeilor celor fără de lege care se sîrguiau a împlini Legea *şi săvîrşeau cele după* Lege *afară de locurile legiuite.*

5 De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea!
6 Să se lipească limba mea de grumazul meu de nu-mi voi aduce aminte de tine,

Acestea se învață de Proorocul să le zică, ca să aibă neuitată pomenirea sfințitei cetăți şi, mîngîindu-se cu nădejdile întoarcerii, să nu deprindă păgînătatea celor ce i-au robit. Deci zic: Chiar departe de tine fiind – o Ierusalime! – nu am dat uitării pomenirea ta, iar de aş face aşa, aceasta să pătimesc şi să nu dobîndesc ajutorul cel de sus. Că pe acesta îl numeşte „dreaptă".

de nu voi pune înainte-mi Ierusalimul ca început al veseliei mele.

Zice: Cap al veseliei mele am vederea ta, şi a ta înnoire şi praznicele dintru tine, că prin acelea dobîndesc eu adevărata veselie.

7 Adu-Ți aminte, Doamne, de fiii lui Edom, în ziua dărîmării Ierusalimului, care ziceau: Stricați-l, stricați-l pînă la temeliile lui!

Idumeii, ce se trăgeau din Isav, au rămas ținînd părintească vrăjmăşie. Aceştia, cînd Ierusalimul se ardea şi se risipea de Haldei, ziceau bucurîndu-se: „Stricați-l, stricați-l pînă la temeliile lui!", în loc de: Răsturnați-l din temelie pe dînsul, cît nici înseşi urmele temeliilor să nu rămînă!

8 Fiica Babilonului, ticăloasă!

Aşa, după ce a dat lui Dumnezeu judecata Iudeilor, mai-nainte grăieşte şi pieirea ce avea să fie cetății Babilonului, şi o numeşte pe dînsa „ticăloasă" ca pe ceea ce avea să fie mişea[335]. Iar Achila, în loc de „ticăloasă", a zis : „mai-nainte prădată".

Fericit este care va răsplăti ție răsplătirea ta care ai răsplătit nouă!

Şi ce este aceasta?

9 Fericit este care va apuca şi va lovi pruncii tăi de piatră!

Că, de vreme ce şi ei i-au omorît cu cruzime pe pruncii Iudeilor, Proorocul mai-nainte le vesteşte lor pedeapsa cea întocmai. Deci se fericeşte Chir, care i-a muncit pe aceia şi i-a slobozit pe aceştia, nu că ar fi fost ucenic al curatei şi adevăratei bune-credințe, ci pentru că l-a învrednicit pe norodul cel bine-credincios de slobozenie şi a poruncit a se zidi dumnezeiasca Biserică. Că Dumnezeu primeşte roadele cele puține şi dăruieşte răsplătirile cele mari, cum a lăudat şi a propovăduit cei doi bani ai văduvei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 137

Lui David.

După întoarcerea din Babilon, surpînd cu dumnezeiescul ajutor neamurile ce s-au ridicat asupra lor, Iudeii aduc laudă de mulțumire lui Dumnezeu. Deci pe acestea le mai-nainte vesteşte dumnezeiescul David.

Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea

N-au fost nemulțumitori către Făcătorul de bine, ci - aducîndu-I rugăciune, şi dobîndind ajutor - pentru facerile de bine Îi răsplătesc cu cele după putere, şi Îi aduc laude.

şi înaintea Îngerilor voi cînta Ție.

Zice: Vom urma noroadele Îngerilor şi, precum în ceruri aceia laudă pe Dumnezeul tuturor dănțuind, aşa şi noi, pe pămînt, vom aduce Ție cîntare duhovnicească de laudă.

2 Închina-mă-voi către Biserica cea sfîntă a Ta, pentru mila Ta şi adevărul Tău,

Şi Biserica afierosită numelui Tău îmi va fi mie în loc de cer. Întru aceea mă voi închina Ție şi voi face slavoslovia de mulțumire, văzînd iubirea de oameni către mine şi dreptatea făcută asupra războinicilor: că, uneltind adevărul, asupra acelora ai hotărît pierzare, ca asupra unor nedrepți şi asupritori, iar pe mine m-ai mîntuit cu mila Ta.

că ai mărit peste tot numele cel sfînt al Tău.

Că prin toate este cinstit numele Tău, şi se cîntă de toți cei ce au văzut tăria Ta.

3 Ori în ce zi Te voi chema, degrab mă auzi!

Mă rog a dobîndi totdeauna veselia aceasta.

De multă purtare de grijă vei învrednici sufletul meu întru puterea Ta.

Adică: Întru puterea Ta vei face multă purtare de grijă pentru sufletul meu şi îl vei umple de mîngîiere şi de îndrăzneală. Iar Simmah, aşa: „M-ai întărit cu puterea sufletului meu." M-ai învrednicit - zice - de mult ajutor şi purtare de grijă.

335 „mişel" - „sărman", „nemernic", „ticălos", „netrebnic"

4 Mărturisească-se Ție, Doamne, toți împărații pământului, că au auzit graiurile gurii mele!

Şi atunci, cunoscînd acea prea-mare biruință, s-au minunat toți de puterea Dumnezeului tuturor, dar împărații şi domnii Îl laudă pe Făcătorul tuturor mai cu covîrşire abia după înomenirea Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru. Însă întru biruința aceea nu au auzit graiuri, ci au văzut lucruri prea-slăvite, iar acum au auzit graiuri şi se îndulcesc de evangheliceştile propovăduiri.

5 Şi să cînte întru căile Domnului, că mare este mărirea Domnului!

Rugător le zice pe cele ce or să fie şi mai-nainte grăieşte schimbarea lucrurilor, zicînd că toți se vor minuna de purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi de iconomie - căci „căi" numeşte iconomiile.

6 Că înalt este Domnul, şi spre cele smerite priveşte,

Aceasta a zis şi întru alt Psalm: „Cel ce întru cele înalte locuieşte, şi spre cele smerite priveşte." Şi zice că, fiind înalt şi negrăit din fire, nu Se leneveşte nici de cei prea-mici, ci şi pe aceia îi învredniceşte de a Sa purtare de grijă.

şi pe cele înalte de departe le cunoaşte.

Că le cunoaşte pe toate mai-nainte de facerea lor şi, de departe văzîndu-i pe cei dintru stăpînii, aduce fiecăruia doctoriile potrivite.

7 De voi merge în mijlocul necazului, mă vei via.

Glasul este cel al adevăratei credințe: Nădăjduiesc – zice – că, şi de m-aş împresura din toate părțile de primejdii, voi fi mai înalt decît cele grele şi din ajutorul Tău voi dobîndi viață.

Peste mînia vrăjmaşilor ai întins mîinile Tale, şi m-a mîntuit dreapta Ta.

Că, mîniindu-Te asupra neprietenilor mei, pe aceia i-ai dat pedepsei, iar pe mine m-ai învrednicit de mîntuire. Şi de aici este arătat că „mînă" numeşte lucrarea, iar „dreaptă": lucrarea cea bună, fiindcă „mîna" a înjugat-o cu pedeapsa vrăjmaşilor, iar „dreapta" cu facerea de bine spre dînsul.

8 Domnul va răsplăti pentru mine.

Zice: Om fiind şi în păcate tăvălindu-mă, eu nu pot a-I răsplăti facerile de bine, încît Domnul Însuşi, Cel ce S-a făcut dăruitor al acestora, înomenindu-Se şi luînd asupră-Şi a mea fire, va plăti datoria mea. Şi împreună-glăsuieşte cu acestea şi dumnezeiescul Apostol, zicînd că Stăpînul Hristos a şters zapisul împotriva noastră.

Doamne, mila Ta este în veac, lucrurile mîinilor Tale să nu le treci cu vederea!

Deci: De vreme ce mila Ta este nemăsurată şi se întinde împreună cu veacul, dăruieşte făpturilor Tale grabnică mîntuire! Proorocul a adus şi această rugăciune învățîndu-se de darul Preasfîntului Duh că Făcătorul firii va plăti datoria firii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 138

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Întru unele din pre-scrieri este adăugat: „al Zahariei, întru risipire." Aceasta nu am aflat-o nici la Evreul*, nici la Cei 70, nici la ceilalți tălmăcitori, ci oarecare a făcut adăugarea deasupra-scrierii, înțelegînd Psalmul precum a voit.*

Iar Psalmul are mai-nainte grăirea împăratului Iosia. Că, odrăslind din tată rău-credincios[336] şi fiind încă nepot al unui moş ca acesta[337] (adică rău-credincios), el a urît păgînătatea acelora, şi a călătorit prin toată fapta bună; şi, înfocîndu-se cu rîvnă dumnezeiască, i-a omorît pe toţi preoţii idolilor, iar pe cei ce îmbrăţişau buna-credinţă i-a învrednicit de toată căutarea şi cinstea. Pe acestea mai-nainte le zice Psalmul, şi proorocescul cuvînt îl aduce pe dînsul în mijloc rugîndu-se şi spăimîntîndu-se de mai-nainte cunoştinţa pentru dînsul.

Doamne, cercatu-m-ai, şi m-ai cunoscut.

Cercare a faptei bune nu este numai sărăcia şi mîhniciunea, ci şi împărăţia şi buna-norocire: că - precum întru cele de mîhniciune ne lămurim, dacă putem suferi cu vitejie cele de scîrbă ce ni se întîmplă - aşa şi întru bunele-norociri ne iscusim şi ne arătăm: că ori ne înălţăm împreună cu bunele-norociri, ori ajungem a cunoaşte firea acestora. Deci, încredinţîndu-se împărăţia Fericitului Iosia şi chivernisind-o el cu bună-credinţă, după cuviinţă a zis: „Doamne, cercatu-m-ai, şi m-ai cunoscut."

2 Tu ai cunoscut şederea mea şi scularea mea.

Pe toate – zice – le-a cunoscut cu de-amănuntul: pe care le lucram şezînd şi pe care le făceam sculîndu-mă - că prin „şedere" şi prin „sculare" a arătat toată viaţa. Şi graiurile acestea sînt ale sufletului curat şi ale ştiinţei sănătoase. Şi - de vreme ce a zis: „cercatu-m-ai, şi m-ai cunoscut" - ca să nu prepuie cineva că Dumnezeu cunoaşte cele făcute după sfîrşitul lucrurilor, a adăugat foarte potrivit:

3 Tu ai priceput gîndurile mele de departe.

Că - de demult, şi dintru început şi mai-nainte cu multe neamuri de plăsmuirea mea - nu numai că ai văzut mai-nainte faptele mele, ci ai şi cunoscut mai-nainte gîndurile ce aveau să fie.

Cărarea mea şi funia mea Tu ai iscodit-o

Iar Teodotion, aşa: „cărarea mea şi calea mea Tu ai iscodit-o." „Cale" şi „cărare" numeşte faptele, iar „funie" – îndreptarea acestora, din metafora celor ce zidesc şi îndreaptă pereţii cu o sfoară. Ai cunoscut – zice – cu de-amănuntul faptele mele, şi nimic dintru ale mele nu s-a tăinuit de cunoştinţa Ta.

4 şi toate căile mele mai-nainte le-ai văzut, că nu este vicleşug pe limba mea.

Dumnezeul tuturor nu numai că le-a văzut mai-nainte, ci le-a şi spus mai-nainte prin Prooroci. Şi lui Ieroboam, ce jertfea şi aducea dumnezeiasca cinste junicilor, mai-nainte i-a vestit că se va scula fiul lui David, Iosia, şi va da morţii pe preoţii idolilor şi în acea capişte le va arde oasele de tot.

5 Iată, Doamne, Tu ai cunoscut toate cele de pe urmă şi cele de demult.

Prin înseşi lucrurile m-am învăţat că ai toată cunoştinţa, şi a celor făcute de demult, şi a celor nefăcute încă.

Tu m-ai zidit şi ai pus peste mine mîna Ta.

Căci cum este cu putinţă să se tăinuiască ceva dintru ale mele de Făcătorul meu, Care m-a închipuit pe mine în lăuntru, în pîntecele maicii mele, şi m-a învrednicit de toată purtarea de grijă?

336 Amon, vezi *Cartea a doua a Cronicilor*.
337 Manase, vezi *Cartea a doua a Cronicilor*.

Iar acest „ai pus peste mine mîna Ta” se aseamănă cu: „Mîinile Tale m-au făcut şi m-au zidit”, însemnînd totodată şi purtarea de grijă de după zidire.

6 Minunată s-a făcut cunoştința Ta dintru mine; întăritu-s-a, nu voi putea spre dînsa.

Dintru cele făcute către mine, am cunoscut puterea Ta, şi - voind a lăuda înțelepciunea Ta, dar nenimerind vrednicia - îmi mărturisesc biruirea. Aşa – povestind acestea, şi minunîndu-se de cunoştința şi de mai-nainte cunoştința Dumnezeului tuturor, şi că nu s-a tăinuit nimic de Dînsul, nici din cele făcute, nici din cele ce vor să fie - se mută către altă noimă:

7 Unde mă voi duce de la Duhul Tău? Şi de la fața Ta unde voi fugi?

De Cel ce le ştie pe toate aşa de vădit, unde este cu putință să se tăinuiască cel ce fuge? Şi ni se cuvine a însemna cum învață că şi Dumnezeu, şi Preasfîntul Duh au aceeaşi lucrare: „Unde mă voi duce – zice – de la Duhul Tău, şi de la fața Ta unde voi fugi?” Şi a cărora lucrare este una, una cu adevărat - şi puterea; şi a cărora putere este una, una - şi firea; deci cu adevărat una este şi firea lui Dumnezeu, şi a Duhului.

8 De mă voi sui în cer, Tu acolo eşti. De mă voi pogorî în iad, de față eşti.

Pe toate – zice – le împlineşti: pe cele de sus şi pe cele de jos, că acela este marginea cea mai de pe urmă a înălțimii, iar celălalt - a adîncului. Şi bine l-a înjugat cu cerul pe acest „Tu acolo eşti”, şi cu iadul pe acest „de față eşti”: că Se odihneşte peste Îngerii care petrec în ceruri, şi pretutindeni este de față, şi înainte le stă tuturor, şi „întru Dînsul trăim - după dumnezeiescul Apostol – şi ne mişcăm şi sîntem.”

9 De voi lua aripile mele de dimineață şi mă voi sălăşlui la marginile mării,
10 şi acolo mîna Ta mă va povățui şi mă va ține dreapta Ta.

„Dimineață” a numit răsăriturile, iar „margini ale mării” – apusurile; pentru că, pe lîngă înălțime şi adînc, a adăugat lungimea şi lățimea, învățîndu-ne că dumnezeiasca fire este nescrisă împrejur. Încă şi Iona Proorocul a cercat puterea acesteia: că, ispitindu-se a fugi de Dumnezeul tuturor, s-a prins, şi s-a legat cu valurile, şi s-a închis în chit ca într-o temniță şi s-a povățuit către cetatea la care se trimisese. Deci graiurile proorociei se arată adevărate şi aici, că, „dacă mă voi sălăşlui la marginile mării, acolo mîna Ta mă va povățui şi mă va ține dreapta Ta”.

11 Şi am zis: Poate întunericul mă va acoperi, şi noaptea este luminare întru desfătarea mea.

Iar Simmah, aşa: „Aş zice: Poate întunericul mă va acoperi - dar şi noaptea este luminoasă împrejurul meu.” Zice: Măcar către răsărit, măcar către apusul soarelui de voi fugi, nu voi scăpa de puterea Ta. Măcar întru întunericul nopții de mă voi ispiti să mă acopăr, nici aşa nu mă voi tăinui, că Ție şi întunericul Îți este lumină.

12 Că întunericul nu se va întuneca la Tine, şi noaptea ca ziua va lumina.

Iar Simmah, aşa: „Nici întunericul întunecat nu va fi peste Tine, încă şi noaptea ca ziua se va lumina.” Zice: Întunericul îmi este întuneric mie, că eu am deosebire a luminii şi a întunericului; iar Ție, Luminii celei gîndite, şi noaptea Îți este prea-luminoasă şi mai luminătoare decît toată amiaza zilei.

Precum este întunericul ei, aşa şi lumina ei.

Că, precum îmi este mie noaptea de întunecoasă, aşa Îți este de luminoasă Ție.

13 Că Tu ai zidit rărunchii mei,

Zice: Şi acestea nu le zic aşa prost, ci fiind luminat cu darul Tău şi primind în gînduri strălucirea Ta. Că „rărunchi" a numit aici gîndurile, de vreme ce partea poftitoare este lipită de rărunchi, şi gîndurile primesc asupreala acesteia.

sprijinitu-m-ai din pîntecele maicii mele.

Tu Te-ai făcut şi pedagog al meu, şi dascăl, că am dobîndit a Ta purtare de grijă îndată ce am ieşit din pîntece.

14 Mărturisi-mă-voi Ţie, că cu înfricoşare Te-ai făcut minunat. Minunate sînt lucrurile Tale şi sufletul meu le cunoaşte foarte.

Şi pentru aceasta petrec lăudîndu-Te, strălucindu-mă cu ale Tale mari lucrări şi ridicîndu-mă către acestea.

15 Nu s-a ascuns de Tine osul meu, pe care l-ai făcut întru ascuns, şi statul meu întru cele mai de jos ale pămîntului.

Zice: Cunoşti cu de-amănuntul toate cele pentru mine, că Tu m-ai zidit în pîntecele maicii mele şi m-ai adus la lumină ca din marginea cea mai de pe urmă a pămîntului. Că aşa a tălmăcit şi Achila: „Nu s-a acoperit osul meu de Tine, cu care am fost făcut întru ascuns; în multe feluri m-am închipuit, ca întru o parte prea de jos a pămîntului." Nimic - zice - nu se poate tăinui de Tine, Care ai plăsmuit firea oamenilor în prăvălia[338] cea ascunsă a firii.

16 Cele nelucrate ale mele le-au văzut ochii Tăi, şi în cartea Ta toţi se vor scrie; zile se vor zidi, şi nimeni întru dînşii.

Iar Simmah, aşa: „Încă nefiind închipuit eu, ochii Tăi mai-nainte m-au văzut împreună cu toţi cei scrişi în cartea Ta, celor ce se zidesc nelipsindu-le nici o zi." Zice: Mai-nainte de a mă zidi şi a mă închipui, m-ai văzut pe mine la fel ca pe cei născuţi şi desăvîrşiţi, care nu sînt lipsiţi de nici o zi, şi sînt scrişi în cărţile Tale. De cărţile acestea face pomenire şi Fericitul Daniil, că zice: „Judecătorul a şezut şi cărţile s-au deschis." Şi Domnul zice, întru sfinţitele Evanghelii*: „Iar ai voştri, şi perii capului toţi sînt număraţi." Iar prin „cărţi", se cuvine a înţelege atotcuprinzătoarea cunoştinţă a lui Dumnezeu şi netăinuita pomenire a lui Dumnezeu.*

Aşa, după ce le-a povestit pe cele dumnezeieşti, de aici îşi descoperă al său scop, necăutînd iubire de cinste şi de slavă, ci punîndu-se înainte drept întîi chip şi pildă de folos:

17 Iar mie foarte îmi sînt cinstiţi prietenii Tăi, Dumnezeule! Foarte s-au întărit stăpîniile lor.

Şi istoria ne învaţă arătat acest lucru, Dumnezeu învrednicindu-i pe dumnezeieştii preoţi de toată cinstea şi căutarea, că toţi au auzit făgăduinţele făcute lui Avraam: „Voi blagoslovi – zice – pe cei ce te binecuvîntează pe tine, şi îi voi blestema pe cei ce te blestemă." Iar pe acest „s-au întărit stăpîniile lor", Teodotion l-a tălmăcit aşa: „s-au întărit săracii lor", fiindcă cei ce, pentru nelegiuirile împăraţilor celor rău-credincioşi, au petrecut de demult întru prostime şi sărăcie au dobîndit înaintea Iosiei toată cinstea.

18 Număra-voi pe dînşii, şi mai mult decît nisipul se vor înmulţi.

Pentru că, luminîndu-se la minte prin bună-credinţa împăratului, cei ce demult erau rău-credincioşi s-au întors către buna-credinţă şi au îmbrăţişat petrecerea după Lege*, şi cei ce de demult erau număraţi lesne s-au făcut mai înalţi decît numărul. Cuvîntul mai-nainte vesteşte încă*

338 „Atelier" zicem noi acum, nesuferit cuvînt franţuzesc şi franc-masonic.

şi schimbarea lumii ce s-a făcut după înomenirea Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru, că cei ce se grijesc de slujba lui Dumnezeu biruiesc numărul în fiecare cetate şi țară.

Sculatu-m-am şi încă sînt cu Tine.

Iar Simmah, aşa: „Deştepta-mă-voi şi de-a pururea voi fi cu Tine." Că, de-a pururea deşteptîndu-mă pe sine-mi, voi lepăda somnul trîndăviei şi voi păzi în minte a Ta pomenire, dobîndind a Ta purtare de grijă.

19 De vei ucide pe păcătoşi, Dumnezeule! Bărbații sîngiurilor, depărtați-vă de la mine! - că pricinuitori sînteți întru gînduri.

Osebirea celor ce iubesc pe cei buni este a se îngrețoşa de cei împotrivnici. Pentru care zice: Dacă Tu, Iubitorul de oameni, îi ucizi pe păcătoşi, cu mult mai vîrtos mă voi întoarce eu de împreunarea acestora, ştiind socoteala lor cea prigonitoare, că nu suferă şi nu primesc sfătuirile cele bune, ci le leapădă prin învîrtoşarea socotelii.

20 Lua-vor întru deşertăciune cetățile Tale.

Şi - zice - nu fără dreptate îi vei ucide pe dînşii, ci pentru că vor locui în deşert cetățile Tale, nedobîndind nici un folos din legile Tale.

21 Au nu pe cei ce Te urăsc pe Tine, Doamne, i-am urît, şi asupra vrăjmaşilor Tăi m-am topit?
22 Cu urîciune desăvîrşită i-am urît pe ei, vrăjmaşi s-au făcut mie.

De dragostea Ta sînt spînzurat – o Stăpîne! – şi pe aceleaşi cu Tine voiesc şi să le iubesc, şi să le urăsc. Pentru aceasta, îi iubesc şi îi cinstesc pe cei ce se țin de a Ta slujbă şi credință, iar pe cei ce Te urăsc nu numai că îi urăsc, ci mă şi necăjesc şi mă topesc pentru ei: că îi urăsc ca pe nişte călcători de Lege*, dar îmi este milă de ei ca de nişte oameni. Şi sînt silit a plînge pentru dînşii pentru fireasca împreună-pătimire, dar iarăşi mă îngrețoşez de dînşii pentru multa lor răutate.*

23 Ispiteşte-mă, Dumnezeule, şi cunoaşte inima mea! Cearcă-mă, şi cunoaşte cărările mele!
24 Şi vezi de este calea fărădelegii întru mine şi mă povățuieşte în calea cea veşnică.

Acestea eu aşa socotesc că le ai, însă Te rog pe Tine, Doctorul sufletelor cel prea-bun, să iscodeşti cu de-amănuntul viața mea şi să cerci mişcările inimii mele; şi, de se va afla ceva împotrivnic legilor Tale, mă rog a se îndrepta de a Ta înțelepciune şi a se povățui către călătoria cea veşnică. Acestea s-au zis de Fericitul David, dar mai-nainte s-au grăit pentru Iosia bine-credinciosul; sînt puse înainte încă şi tuturor celor ce voiesc pricină de mîntuire.

TÎLCUIREA PSALMULUI 139

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Fiind gonit de Saul, Fericitul David cheamă spre ajutor pe Dumnezeul tuturor:

Scoate-mă, Doamne, de la omul rău, de la bărbatul nedrept izbăveşte-mă!

Nedrept era Saul şi nemulțumitor către făcătorul de bine, că pe dumnezeiescul David - cel ce nu numai că nu-l nedreptățise cu nimic, ci i se şi făcuse pricinuitor al multor bunătăți - el se sîrguia să-l ucidă.

2 Care a gîndit nedreptate în inimă, toată ziua rînduia războaie.

Nu numai că a gîndit rele, ci lîngă gînduri a adăugat şi lucrurile. Iar pe acest „toată ziua”, Simmah l-a tălmăcit: „în fiecare zi”.

3 Ascuțitu-şi-au limba lor ca de şarpe, venin de aspidă sub buzele lor.

De multe ori s-au ispitit a-l ucide pe dînsul cu vicleşug şi de multe ori, jurîndu-se şi grăindu-i cuvinte prieteneşti, au călcat jurămintele. Deci după cuviință a asemănat socoteala vicleană şi vicleşugul ascuns cu veninul fiarelor tîrîtoare.

4 Păzeşte-mă, Doamne, de mîna păcătosului, de la oamenii nedrepți mă scoate!

Rugăciunea aceasta este cuviincioasă omului drept, că nu cere pieirea vrăjmaşilor, ci mîntuirea lui-şi.

Care au gîndit să împiedice paşii mei.

Gonindu-se de Saul, Fericitul David a fugit către cei de altă semințe, iar aceia erau păgîni şi lucrători a toată fărădelegea. Deci şi pentru aceasta este vrednic de minune, căci pretutindeni era păzitor al bunei-credințe şi nu suferea a sluji nevoilor şi vremilor. Şi zice: Acesta care mă goneşte puțin a lipsit de nu mi-a împiedicat paşii bunei mele credințe.

5 Ascuns-au cei mîndri cursă mie şi cu funii au întins cursă picioarelor mele, pe lîngă cărare sminteli mi-au pus mie.

„Mîndru” numeşte pe însuşi Saul, iar „curse”, şi „funii” şi „sminteli” - bîntuielile de multe feluri, năpădirile, pîndirile. Şi le-a zis pe acestea cu închipuire, din metafora celor ce vînează şi întind lațuri, şi curse şi mreji.

6 Zis-am Domnului: Dumnezeul meu eşti Tu,

Iar eu, defăimînd toate cele omeneşti, m-am dăruit pe sine-mi Ție, şi pe Tine Te ştiu Domn şi Dumnezeu al meu şi de la Tine aştept ajutorul.

ascultă, Doamne, glasul cererii mele!

7 Doamne Doamne, puterea mîntuirii mele,

Repetarea este a celui ce crede şi iubeşte, că zice: Întru Tine am nădejdea mîntuirii mele, că Tu singur poți da mîntuire.

umbrit-ai peste capul meu în ziua de război.

Şi acest lucru l-am deprins cu iscusul: pentru că - şi cînd am primit asupră-mi monomahia[339] (adică lupta) cu Goliat, şi cînd m-am sîrguit la război cu cei ce de altă semințe - cu ajutorul Tău m-am îngrădit împrejur ca şi cu o pavăză.

8 Să nu mă dai, Doamne, de la dorirea mea, celui păcătos!

Iar Simmah, aşa: „Să nu dai, Doamne, poftele călcătorului de Lege*!” Aşa au tălmăcit încă şi Teodotion şi Achila: „Să nu-i dai împlinirea poftei celui ce pofteşte a mea junghiere.” Iar după Cei 70, aşa se cuvine a înțelege: „Să nu-şi dobîndească prin mine acelea pe care le pofteşte.” Că eu vreau să mă mîntuiesc, iar acela vrea să mă ucidă, deci acea poftă să nu o dai aceluia.*

339 Luptă unul la unul între cei mai puternici războinici ai unei armate, prin care se hotăra soarta războiului. La noi, o pildă de monomahie este înfruntarea lui Preda Buzescu cu hanul tătar.

Gîndit-au asupra mea, să nu mă părăseşti, ca nu cîndva să se înalțe!

Tot gîndul îl pornesc asupra junghierii mele, deci să nu mă lipseşti de a Ta purtare de grijă, ca să nu le dai lor pricină de trufie.

9 Capul înconjurărilor şi ostenelile buzelor lor îi va acoperi pe dînşii.

De aici, mai-nainte zice relele ce se vor întîmpla lor. Iar Simmah a tălmăcit acest stih mai descoperit: „Amărăciunea celor ce mă înconjură, truda buzelor lor, să-i acopere pe ei!" Zice: Să cadă întru ale lor pîndiri, şi ei să pătimească ceea ce lucrează asupra mea şi desăvîrşit să-i acopere amărăciunea măiestrită de ei asupra mea! Aceasta se aseamănă cu ceea ce a zis în Psalmul al 7-lea: „Groapă a săpat, şi a deschis-o pe dînsa, şi va cădea în groapa pe care a lucrat-o."

10 Cădea-vor peste dînşii cărbuni, în foc îi vei surpa pe ei,

Căci ca şi cu un foc îi vei cheltui pe dînşii de tot cu urgia Ta.

întru ticăloşii, şi nu vor putea răbda.

Cădea-vor în primejdii, şi nu se vor înălța deasupra lor. Şi acestea s-au întîmplat lui Saul întru războiul împotriva celor de altă semințe, că, după ce a fost junghiat, acolo a primit sfîrşitul vieții.

11 Bărbatul limbut nu se va îndrepta pe pămînt,

Prin acestea îi însemnează pe cei ce îl cleveteau la Saul: pe Doic, pe Zifei, pe alții care au rostit multe clevetiri asupra lui. Şi ne învață că cei ce uneltesc cuvîntări mincinoase pentru bogăție şi pentru silnicie nu-şi nimeresc scopul şi nu dobîndesc cele dorite.

pe bărbatul nedrept relele îl vor vîna întru stricăciune.

Şi acestea le-a pătimit şi Saul: că a fost prins în război şi a luat rana aducătoare de moarte.

12 Cunoscut-am că va face Domnul judecată săracilor şi izbîndă lipsiților,

Am învățat dreptatea dumnezeieştii hotărîri - zice - şi ştiu că nu-i va lăsa spre vătămare vrăjmaşilor pe cei lipsiți de ajutorul omenesc, ci îi va pedepsi pe cei nedrepți după vrednicie.

13 iar drepții se vor mărturisi numelui Tău şi vor locui drepții cu fața Ta.

Deci, dobîndind de la Tine această purtare de grijă, ceata drepților Te laudă şi iubesc a Ta stăruire, pururea nălucindu-Te pe Tine şi părîndu-li-se lor că văd a Ta față. Într-acest fel este şi cea zisă în Psalmul 15: „Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea mea totdeauna, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clătesc."

TÎLCUIREA PSALMULUI 140

Psalmul lui David.

Psalmul acesta are aceeaşi înțelegere cu cel mai-nainte rînduit: că, fiind gonit de Saul, David roagă pe Dumnezeu:

Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă!

„Strigare" numeşte cu adevărat osîrdia sufletului, că şi lui Moisi, tăcînd aşa, i-a zis Dumnezeu:

„Ce strigi către Mine?”

Ia aminte glasul rugăciunii mele cînd strig către Tine!

Zice: O Stăpîne! – primeşte rugăciunea mea cu milostivire.

2 Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta; ridicarea mîinilor mele - jertfă de seară.

Cu rugăciunea a înjugat şi lucrarea faptei bune: că „ridicarea mîinilor” pe aceasta o arată, fiindcă mîinilor li s-a încredințat lucrarea. Şi se roagă să i se înalțe rugăciunea asemenea fumului tămîiei şi să urmeze buna mireasmă a aceleia; la fel, şi întinderea mîinilor să se arate asemănată jertfei de seară. A pomenit de seară, nu de dimineață, căci era în primejdii şi în scîrbe, iar primejdia se aseamănă întunericului şi nopții.

3 Pune, Doamne, strajă gurii mele şi uşă de îngrădire împrejurul buzelor mele!

Ziditorul a dat limbii două ziduri: unul al dinților şi altul al buzelor, oprind pornirile ei necuvîntătoare[340]. Dar Proorocul se roagă să dobîndească şi altă străjuire, temîndu-se să nu grăiască ceva necuvios pe cînd îşi plînge a sa nevoie. Iar că nu suferea niciodată a zice ceva de hulă nici cînd era gonit de Saul, mărturiseşte istoria: căci, şi cînd ai lui (ai lui David) s-au ispitit a-l ucide pe dînsul (pe Saul), el l-a numit „uns al Domnului”; şi, vorbind către dînsul, s-a numit pe sine-şi „rob al lui”; şi l-a ucis pe cel ce i-a vestit junghierea lui Saul şi se făIea că el a făcut-o, zicînd: „Sîngele tău asupra capului tău, că ai zis că tu ai ucis pe unsul Domnului.”

4 Să nu abați inima mea spre cuvinte de răutate, ca să pricinuiască pricini întru păcate!

Se roagă a i se păzi nu numai limba, ci şi înseşi mişcările minții, ca nici întru acelea să nu se afle alt gînd afară de dumnezeieştile legi. Iar în loc de: „ca să pricinuiască pricini întru păcate”, Simmah a zis: „gînduri nelegiuite”. Iar după Cei 70, aşa se cuvine încă a înțelege: Ar fi putut să gîndească Fericitul David că Saul îi era vrăjmaş şi războinic şi dorea junghierea lui, şi deci a-l ucide nu era lucru fără dreptate, că Legea *poruncea: „Vei iubi pe vecinul şi vei urî pe vrăjmaşul tău!” Dar el, mai-nainte văzînd evanghelicească petrecere, voia să viețuiască după dînsa, şi se roagă să nu ia nici o pricină spre păcat.*

Cu oamenii ce lucrează fărădelegea nu mă voi însoți, şi cu aleşii lor.

Că - zice - pe acestea le lucrează lucrătorii nelegiuirii, iar mie să nu-mi fie vreo împărtăşire cu dînşii, măcar de ar şi avea ei desăvîrşita bună-norocire. Că „aleşi”, aici, îi numeşte pe cei răi care sînt bine-norociți.

5 Certa-mă-va dreptul cu milă şi mă va mustra, iar untul de lemn al păcătosului să nu-mi ungă capul meu;

Mai plăcute - zice - îmi sînt mie mustrările de scîrbă care mi se fac de cei drepți pentru învățătură şi folos, decît cele dulci aduse de cei păcătoşi, măcar de îmi şi dăruiesc acestea viață mai dulce decît untdelemnul ce îmi străluceşte capul; aleg a fi certat de cei drepți, în loc de a fi cinstit de cei păcătoşi.

că încă şi rugăciunea mea este întru bune vrerile lor.

Iar Simmah, aşa: „încă şi rugăciunea mea este întru răutățile lor.” Că atît de departe stau eu de a rîvni buna lor norocire, încît mă rog să se schimbe: ca, schimbîndu-se aceea, să-şi schimbe

340 Adică neraționale.

şi ei răutatea.

6 Înghiţitu-s-au lîngă piatră judecătorii lor.

Nu după multă vreme - zice - se vor face deşerţi, şi cei ce se află suiţi întru stăpînirea cea desăvîrşită vor fi cufundaţi asemenea stîncilor acoperite de ape - în loc de: Se vor da uitării.

Auzi-se-vor graiurile mele, că s-au îndulcit.

Şi, învăţîndu-se cu iscusul adevărul graiurilor mele, vor simţi dulceaţa şi folosul acestora.

7 Ca grosimea pămîntului s-au rupt pe pămînt, risipitu-s-au oasele lor lîngă iad.

„Grosimea pămîntului" numeşte desimea pămîntului care, tăindu-se cu plugul, se desparte în bulgări. Deci – zice - cei ce acum stau se vor împrăştia cu moartea, asemenea bulgărilor acestora, şi oasele lor se vor risipi în morminte. Că „lîngă iad" a numit mormintele.

8 Căci către Tine, Doamne Doamne, ochii mei; spre Tine am nădăjduit, să nu iei sufletul meu!

Iar eu nu mă bizui nici unui ajutor omenesc, ci aştept ajutorul Tău şi mă rog ca sufletul meu să nu se lipsească de acesta.

9 Păzeşte-mă de cursa care mi-au pus mie şi de smintelile celor ce fac fărădelege!

Cursele şi smintelile acestea le-a pomenit şi în Psalmul de mai-nainte. Iar „curse" şi „sminteli" numeşte bîntuielile, de care se roagă să se izbăvească.

10 Cădea-vor în mreaja Lui păcătoşii,

Adică a lui Dumnezeu, că cei ce întind curse altora se vor prinde întru dumnezeiasca pedeapsă ca întru nişte laţuri, şi vor suferi acelea pe care le lucrează şi vor pătimi acelea pe care le aduc asupra altora.

deosebi sînt eu pînă ce voi trece.

Iar eu voi petrece despărţit de aceştia pînă ce voi primi sfîrşitul vieţii mele.

TÎLCUIREA PSALMULUI 141

Al priceperii lui David, cînd era el în peşteră rugîndu-se.

Pricina Psalmului este arătată: că, gonit fiind de Saul, dumnezeiescul David scapă în peşteră şi se ascunde întru cele mai din lăuntru locuri ale ei. Apoi, văzîndu-l venit acolo pe Saul obosit, a izgonit din minte temerea şi a chemat dumnezeiescul ajutor, pe care l-a şi dobîndit.

Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu către Domnul m-am rugat.

Şi de aici este arătat că „strigare" numeşte sîrguinţa minţii, căci cum ar fi strigat cu glas cel ascuns, care se sîrguia a se tăinui? Deci zice: Cu toată sîrguinţa am rugat pe Dumnezeu.

2 Vărsa-voi înaintea Lui rugăciunea mea, necazul meu înaintea Lui voi vesti.

Zice: Am arătat Lui primejdia şi l-am adus cu sîrguinţă rugăciune pentru aceasta. Şi a arătat tăria rugăciunii prin acest „vărsa-voi".

3 Cînd lipsea dintru mine duhul meu.

Şi făceam acestea văzînd covîrşirea relelor, că mă sălăşluiam lîngă însăşi moartea.

Şi Tu ai cunoscut cărările mele.

Toate ale mele sînt arătate Ţie şi nimic din faptele mele nu s-a tăinuit de ochiul Tău.

În calea aceasta în care umblam ascuns-au cursă mie.

Şi vînătorii urmăresc urmele fiarelor şi întru acelea aşează cursele. Urmîndu-i pe aceştia, Saul iscodea cele pentru David şi, unde se înştiința că petrece, acolo îl pîndea. Şi diavolul lucrează aceasta: şi, celui ce călătoreşte pe calea întregii înțelepciuni, îi pune cursa iubirii de dezmierdări; celui ce se bucură de milostenie, lațul măririi deşarte; celui neiubitor de bani, pricinile lăcomiei de arginți; fecioriei, trufia; şi, în scurt să zic, fiecărei viețuiri, pîndirea cea lesne vînătoare.

4 Luat-am seama de-a dreapta şi am privit, şi nu era cine să mă cunoască.

Zice: De nicăieri nu am văzut nici un ajutor - că „dreaptă" a numit lucrul celor iubiți.

Pierit-a fuga de la mine, şi nu este cel ce caută sufletul meu.

Am căzut întru încurcături nescăpate şi nu aflu drum de fugă, nici pe cine să-mi ajute.

5 Strigat-am către Tine, Doamne, zis-am: Tu eşti nădejdea mea,

Deci Te rog pe Tine, de Care am spînzurat ale mele nădejdi.

partea mea eşti în pămîntul celor vii!

6 Ia aminte spre rugăciunea mea, că m-am smerit foarte!

Dumnezeiescul David a numit de multe ori „parte" a sa pe Dumnezeu, şi acum a făcut acest lucru iarăşi, zicînd: Nu am nici un alt ajutor, ci pe Tine doar Te ştiu, şi prin Tine mă rog a dobîndi viața. Iar „smerenie" numeşte aici primejdiile, că şi Simmah a arătat aceasta, zicînd: „Ascultă-mi graiurile mele, că am obosit foarte!"

Izbăveşte-mă de cei ce mă gonesc, că s-au întărit mai mult decît mine!

Războinicii s-au făcut mai tari decît mine, dar cu ajutorul Tău voi scăpa din mîinile lor.

7 Scoate din temniță sufletul meu, ca să se mărturisească numelui Tău!

Iar Achila, aşa: „Scoate din închisoare sufletul meu!" Căci, războinicii fiind tăbărîți lîngă uşa peşterii, era ținut ca într-o puşcărie şi ca în temniță. Şi făgăduieşte că, după ce va dobîndi mîntuire, va răsplăti facerile de bine cu laude.

Pe mine mă aşteaptă drepții pînă ce vei răsplăti mie.

Iar Simmah, aşa: „Drepții vor încununa numele Tău, după ce îmi vei face mie bine", pentru că vor lua facerea de bine către mine drept zălog al mîntuirii lor, şi pe Tine, Dreptul Judecător, Te vor lăuda.

TÎLCUIREA PSALMULUI 142

Psalmul lui David, cînd îl gonea pe el Avesalom, fiul său.

Întru unele din pre-scrieri am aflat aşa: „în vremea cînd pe dînsul l-a gonit Avesalom, fiul lui". Şi nici la Evreu*, nici la ceilalți tălmăcitori nu am aflat adăugirea aceasta, dar se ține de adevăr, că*

această pricină are Psalmul.

Doamne, auzi rugăciunea mea, ia în urechi cererea mea întru adevărul Tău, auzi-mă întru dreptatea Ta!

Dumnezeiescul David a căzut întru rele plătind osînde pentru cele greşite. Dar Avesalom era nedrept, şi nelegiuit, şi rău-credincios şi ucigător de tată, voind junghierea celui ce l-a născut, şi de aceea Fericitul David roagă pe Dumnezeu să fie auzit întru adevărul şi dreptatea rugăciunii.

2 Şi să nu intri la judecată cu robul Tău, că nu se va îndrepta înaintea Ta tot cel viu!

Zice: Întru adevăr şi întru dreptate Te-am rugat pe Tine cu ale mele cuvinte, dar nu dreptății mele bizuindu-mă, ci ştiind nelegiuirea războinicilor. Şi ştiu că e cu neputință să fie cineva atît de nevinovat, încît să scape de divanul Tău: că, dacă ai alătura dreptarul legilor puse de Tine lîngă viața oamenilor, nimeni nu se va afla că a viețuit după dînsul. Iar dacă vei aduce în mijloc şi facerile Tale de bine şi cîte bunătăți ai dăruit oamenilor, iarăşi, care dreptate omenească se va face deopotrivă cu darurile Tale?

3 Că a gonit vrăjmaşul sufletul meu, smerit-a la pămînt viața mea,

Deci mă rog să dobîndesc al Tău adevăr şi dreptate nu intrînd eu şi cu Tine întru judecată, ci judecîndu-ne eu şi vrăjmaşii mei, care m-au scos din împărăție şi m-au izgonit din patrie. Şi istoria arată smerenia aceasta a lui, că mergea desculț, şi acoperit şi lăcrimînd.

aşezatu-m-a întru cele întunecate, ca pe morții veacului.

Că, fiind gonit şi silit a petrece în locuri pustii, nu mă deosebesc cu nimic de mortul închis întru întuneric.

4 Şi s-a mîhnit întru mine duhul meu,

Pentru aceasta, m-am umplut de multă mîhnire şi întristare - că „duh" numeşte aici sufletul.

întru mine s-a tulburat inima mea.

Toate gîndurile mele - zice - s-au umplut de tulburare şi de furtună.

5 Adusu-mi-am aminte de zilele de demult, cugetat-am la toate lucrurile Tale, la faptele mîinilor Tale am gîndit.

Am luat în minte - zice - de cîte primejdii i-ai slobozit pe strămoşii noştri şi nu i-ai lăsat a se face lesne prinşi războinicilor: şi mi-am adus aminte de cele pentru Avraam, de cele pentru Isaac, de cele pentru Iacov, de cele pentru Iosif, de cele pentru Moisi, şi de aici am luat mîngîiere.

6 Tins-am către Tine mîinile mele,

În loc de: Am făcut rugăciunea cu toată sîrguința.

sufletul meu, ca un pămînt fără de apă, Ție.

Şi aşa însetez de ajutorul Tău, precum aşteaptă ploaia pămîntul fără apă.

7 Degrab auzi-mă, Doamne, slăbit-a duhul meu!

Prin acestea a arătat covîrşirea mîhnirii, patima aceasta fiind osebită acelora ce se mîhnesc foarte.

Să nu întorci fața Ta de la mine, să nu mă asemăn celor ce se pogoară în groapă!

Că, dacă Te vei îngreţoşa de rugăciunea mea, pentru păcatul meu, numaidecît voi fi dat la moarte. Căci „groapă" a numit cu închipuire moartea: că, precum cel închis în groapă nu poate să scape fără ajutor, tot aşa, nevrînd Dumnezeu, este din cele cu neputinţă a mai învia cel mort.

8 Auzită fă mie dimineaţa mila Ta, că spre Tine am nădăjduit!

Vesteşte mie - zice - a Ta iubire de oameni, şi să nu mă înşel de nădejde! Iar „dimineaţa" a numit aici grăbnicia.

Cunoscută fă-mi mie, Doamne, calea întru care voi merge, că spre Tine am ridicat sufletul meu!

Fă-Te mie povăţuitor - zice - şi arată-mi cărarea cea dreaptă, că, depărtînd sufletul meu de la toate cele omeneşti, Ţie Ţi l-am adus pe acesta – o Stăpîne!

9 Scoate-mă de la vrăjmaşii mei, Doamne, că la Tine am scăpat!

Fugind de războinici, pe Tine Te am loc de scăpare, şi mă rog a mă izbăvi de bîntuirea acelora.

10 Învaţă-mă să fac voia Ta, că Tu eşti Dumnezeul meu!

Te rog încă şi aceasta: ca nu numai să ştiu ceea ce voieşti, ci să şi lucrez cele pe care le voieşti, fiindcă pe Tine Te ştiu Dumnezeu şi Stăpîn al meu.

Duhul Tău cel bun mă va povăţui la pămîntul cel drept.

Şi de aici ne-am învăţat vrednicia Duhului: că, precum Dumnezeu este bun, aşa şi Duhul S-a numit bun; şi, precum L-a rugat el pe Dumnezeu să-l povăţuiască, aşa se roagă să dobîndească şi povăţuirea Duhului, încît nimic să nu se arate lui rîpos, nici nelesnicios, ci să călătorească pe calea cea dreaptă, şi netedă şi izbăvită de rătăcire.

11 Pentru numele Tău, Doamne, mă vei via,

Tu m-ai pus împărat, a Ta hotărîre şi hirotonie am dobîndit, şi mă tem să nu fiu trecut cu vederea de Tine, facîndu-mă pricinuitor de hulă numelui Tău. Deci să nu cauţi la vrednicia mea, ci pentru buna-cuvîntare a numelui Tău împărtăşeşte-mă de mîntuire.

întru dreptatea Ta, vei scoate din necaz sufletul meu!

Că, după ce vei judeca între mine şi războinici, după dreptate mă vei izbăvi de primejdiile aduse asupră-mi de aceia.

12 Şi, întru mila Ta, de tot vei prăpădi pe vrăjmaşii mei şi vei pierde pe toţi cei ce necăjesc sufletul meu, că eu sînt robul Tău!

În Psalmul 135 a zis: „Celui ce a bătut Egiptul cu cei întîi-născuţi ai lui, că în veac este mila Lui", iar aici a zis: „întru mila Ta, de tot vei prăpădi pe vrăjmaşii mei", pentru că mila către cel nedreptăţit aduce pieirea asupra celui ce îl nedreptăţeşte. Aşa, şi prea-bunul lucrător de pămînt smulge din rădăcină mărăcinii, iar sadurile le adapă şi le sapă, adică le prăşeşte.

TÎLCUIREA PSALMULUI 143

Psalmul lui David.

Întru unele din pre-scrieri, lîngă scrierea-deasupra am aflat adăugat: „împotriva lui Goliat", dar nici la Evreu*, nici la ceilalți tălmăcitori, nici la Cei 70 în* Exapla*.*

Şi are pricina aceasta. Mulți din Prooroci au pomenit de neamurile ce s-au sculat asupra Iudeilor după întoarcerea din Babilon, dar mai pe larg decît ceilalți - dumnezeiescul Iezechil, care zice şi acestea, împreună cu altele multe: „În anii de pe urmă, te vei găti şi vei veni pe pămîntul cel întors de la sabie, adunat din noroade multe, pe pămîntul Ierusalimului, care s-a fost făcut cu totul pustiu. Şi ei din neamuri au venit, şi vor locui în pace ei toți. Şi te vei sui ca o ploaie, şi vei veni ca un vifor şi ca un nor ca să acoperi pămîntul, şi vei cădea tu, şi toți cei din prejurul tău şi neamuri multe cu tine." Apoi, după multe, ne învață şi chipul morții lui: „Şi voi chema asupra lui frică de sabie întru toți munții Mei - zice Adonai Domnul. Sabia omului asupra fratelui său va fi, şi-l voi judeca pe dînsul cu moarte, şi cu sînge, şi cu ploaie ce puhoieşte şi cu pietre de grindină. Şi foc şi pucioasă voi ploua peste dînşii, şi peste toți cei împreună cu dînsul şi peste neamuri multe ce sînt împreună cu dînsul." Şi cel ce voieşte poate să le deprindă pe acestea mai cu de-amănuntul, dacă va citi proorocia lui. Pe acestea mai-nainte le vesteşte şi Psalmul de față, că zice: „Pleacă, Doamne, cerurile şi Te pogoară! Atinge-Te de munți, şi vor fumega! Fulgeră-Ți fulgerul Tău, şi-i vei risipi pe ei! Trimite săgețile Tale, şi-i vei tulbura pe dînşii!" Însă tîlcuirea din parte şi de-a rîndul ne va învăța acestea mai descoperit:

Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeul meu, Cel ce învață mîinile mele spre oştire, degetele mele spre război!

Pentru că se întorseseră de curînd din Babilon şi erau lipsiți de arme şi de îngrădiri, i-au biruit pe neprietenii ce veniseră asupră-le cu ajutor dumnezeiesc. Cele zise se potrivesc încă şi nouă, căci, izbăvindu-ne de tirania diavolului, ne-am învățat de Dumnezeu a bate războiul: cu mîinile lucrînd dreptatea, iar cu degetele punînd pecetea Crucii pe frunțile noastre.

2 Mila mea şi Scăparea mea, Sprijinitorul meu, Scutitorul meu şi Izbăvitorul meu, spre Dînsul am nădăjduit,

Din lucruri a făcut numirile, că zice: Tu eşti mila mea, că de la Tine am primit izvoarele milei; Tu eşti scăparea mea, căci m-am mîntuit scăpînd către Tine; Tu – scutitorul meu, că, dobîndind ajutorul Tău, m-am înălțat deasupra războinicilor; Tu – izbăvitorul meu şi sprijinitorul meu, că Tu m-ai îngrădit cînd mi se da război şi m-ai izbăvit fiind înconjurat de vrăjmaşi. Deci voi avea nădejdea întemeiată întru Tine.

Cel ce supune norodul meu sub mine.

Acest cuvînt se potriveşte lui Zorobabel şi lui Iisus preotul, că aceştia povățuiau norodul atunci.

3 Doamne, ce este omul că Te–ai făcut cunoscut lui? Sau fiul omului, că-l socoteşti pe el?

În loc de „Te-ai făcut cunoscut", Simmah a tălmăcit: „Te faci cunoscut". Foarte mă minunez - zice - de nemăsurata Ta iubire de oameni: că, fiind Dumnezeu şi Ziditor al tuturor, faci atîta purtare de grijă pentru această jivină proastă. Apoi, arată şi stricăciunea firii:

4 Omul deşertăciunii s-a asemănat, zilele lui ca umbra trec.

Iar Teodotion zice: „omul fumului s-a asemănat", şi Simmah: „aburului". Căci, ca aburul ce se ridică şi se risipeşte, aşa de lesne se strică firea oamenilor, şi viața lor umblă asemenea umbrei. Deci, de vreme ce Îți pasă atît de mult de oamenii aceştia stricăcioşi:

5 Doamne, pleacă cerurile Tale şi Te pogoară!

Omeneşte a folosit cuvintele acestea, ştiind că dumnezeiasca fire nu este împrejur-scrisă în cer, ci chemîndu-L pe Ajutător spre pedeapsa războinicilor.

Atinge-Te de munți, şi vor fumega!

Acest lucru s-a făcut şi în muntele Sinaiului, că - zice - „muntele se afuma".

6 Fulgeră-Ți fulger, şi-i vei risipi pe dînşii! Trimite săgețile Tale, şi-i vei tulbura pe dînşii!

Închipuie cuvintele în rugăciune, dar mai-nainte spune cele ce or să fie, pe care mai-nainte le-a zis Dumnezeu prin Proorocul Iezechil, că aşa i-a cheltuit pe toți aceia.

7 Trimite-Ți mîna Ta dintru înălțime,

Învățîndu-ne că Tu poți să dai mîntuirea celor ce o cer făcînd doar semn. Iar „mînă" a numit lucrarea, după cum am zis de multe ori.

scoate-mă şi mă izbăveşte din ape multe,

„Ape multe" a numit mulțimea războinicilor. Aşa a zis şi în Psalmul 123: „Pîrîu a trecut sufletul nostru, apa cea fără de stare." Şi, învățîndu-ne că pe vrăjmaşi i-a numit cu închipuire „ape", a adăugat:

din mîna fiilor celor străini,

Şi i-a numit pe dînşii „străini" nu ca pe unii de altă semințe, ci ca pe nişte rău-credincioşi.

8 a căror gură a grăit deşertăciune,

Hule – zice – au grăit asupra slavei Tale, o Stăpîne!

şi dreapta lor – dreaptă a strîmbătății.

Şi cu cuvintele lor se unesc şi lucrurile: că, precum hulesc cu cuvintele, aşa şi nedreptățesc cu lucrurile, că această „dreaptă" a lor nu lucrează nimic drept, ci s-a arătat unealtă a nedreptății.

9 Dumnezeule, cîntare nouă voi cînta Ție, în psaltire cu zece strune voi cînta Ție,

Că, dacă voi dobîndi mîntuire, nu voi fi nemulțumitor, ci voi plăti lauda de mulțumire întrebuințînd organele muziceşti obişnuite.

10 Celui ce dai mîntuire împăraților,

Că - zice - aşa i-ai mîntuit şi pe strămoşii noştri cărora li s-a încredințat de Tine împărăția, şi i-ai arătat purtători de biruință ai războinicilor ce se ridicau asupră-le: pe David, pe Iosafat, pe Ezechia şi pe oricare altul care a cerut de la Tine ajutorul.

Celui ce izbăveşti pe David, robul Tău,

Că pentru tocmelile cu aceia faci toată purtarea de grijă pentru noi.

de sabie cumplită.

11 Izbăveşte-mă şi mă scoate din mîna fiilor celor străini,

„Sabie cumplită" a numit socoteala nebunească şi fierească a celor ce veneau asupră-i. Pe aceiaşi îi numeşte încă şi „fii străini", ca pe nişte rău-credincioşi.

a căror gură a grăit deşertăciune, şi dreapta lor – dreaptă a nedreptății;

Nu în zadar a întrebuințat aceeaşi cuvîntare, ci, vrînd să povestească buna lor norocire, a repetat prihănirea răutății, deşteptîndu-L spre ajutor pe Dumnezeu. Că zice: Celor ce Te grăiesc de rău astfel şi trăiesc cu nedreptate şi cu răutate, le merge bine, şi se îmbelşughează şi, primind de la Tine îndestularea bunătăților, fac din buna-norocire merinde de nedreptate.

12 ai căror fii sînt ca nişte tinere odrasle înfipte întru tinerețile lor;

Au dobîndit – zice - multă naştere şi buna-naştere de fii şi, înconjurați de dînşii, se aseamănă sadurilor de curînd odrăslite.

fetele lor - înfrumusețate, împodobite ca asemănarea bisericii;

Că se înfrumusețează nu numai cu frumusețea firească, ci se înfăşură şi cu podoaba cea din mult meşteşug, încît se aseamănă bisericilor celor împodobite spre cinstea idolilor. Şi într-acest fel este frumusețea cea sulemenită şi curvească.

13 cămările lor - pline, vărsîndu-se dintr-una într-alta;

Căci, cînd văd că vasele se umplu mai presus decît trebuința, întru altele mută iarăşi cele ce prisosesc, după cel ce zicea: „Strica-voi hambarele mele, şi mai mari le voi zidi!”

oile lor - mult-fătătoare, înmulțindu-se întru ieşirea lor;
14 boii lor - graşi.

Şi grase şi mult-fătătoare sînt dobitoacele lor.

Nu este cădere de gard, nici trecere, nici strigare în ulițele lor.

Iar Simmah, aşa: „Nici curmare, nici scoatere afară, nici plîngere nu este în ulițele lor.” Aşa zic încă şi ceilalți tălmăcitori. Că cei ce n-au luat cercare de cele rele petrec întru desfătare şi rîs, pentru multa îmbelşugare şi pentru îndestularea bunătăților. Acestea a zis şi în Psalmul 72: „Nu este semn în sus întru moartea lor şi întărire întru bătaia lor. Întru ostenelile oamenilor nu sînt şi cu oamenii nu vor lua bătăi.” Încă şi la ceilalți Prooroci aflăm multe asemenea acestora, însă toți aduc pe urmă şi dezlegarea celor ce sînt cu îndoială. Aceasta a făcut-o încă şi aici dumnezeiescul David, că a adăugat:

15 Fericit-a pe norodul ale căruia sînt acestea, dar fericit este norodul al căruia Domnul este Dumnezeul lui.

Că cei ce sînt neînvățați adevărul nu ştiu să deosebească firea lucrurilor, ci cu desfătarea, şi cu bogăția şi cu silnicia hotărăsc buna-norocire, şi pe cei ce dobîndesc acestea îi numesc bine-norociți şi fericiți. Iar tăinuitorii faptei bune, fiind împărtăşiți de dumnezeiasca înțelepciune, fericesc norodul cel grijit de Tine şi cinstesc a Ta purtare de grijă mai mult decît toată viața. Şi Domnul ne-a învățat pe noi nişte fericiri ca acestea, zicînd: „Fericiți – cei săraci cu duhul, fericiți – cei ce flămînzesc şi însetoşează de dreptate, fericiți – cei ce plîng şi fericiți – cei goniți pentru dreptate, că a unora ca ei este Împărăția cerurilor!” Iar cei ce aleg dezmierdarea vieții, la puțină vreme după ce au dobîndit-o, vor culege din scurta dezmierdare chinuirea cea lungă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 144

Lauda lui David.

Scrierea-deasupra a Psalmului arată scopul lui, că ne porunceşte a lăuda pe Dumnezeul tuturor pomenind puterea Lui, şi lucrarea Lui cea mare, şi Împărăția şi marea cuviință. Darul Duhului a făcut încă şi alți Psalmi într-acest fel, deşteptînd norodul acela spre mulțumire şi bună cunoştință. Are încă şi proorocie a chemării şi a cunoştinței neamurilor.

Înălța-Te-voi, Dumnezeul meu, Împăratul meu, şi bine voi cuvînta numele Tău în veac şi în veacul veacului.

Dumnezeu este înalt după fire şi nu are înălțimea adusă din afară, şi ucenicii bunei-credințe propovăduiesc aceasta şi îi învață pe cei ce nu ştiu. La fel este şi cea zisă de Hristos în Evanghelii*: „Părinte, proslăveşte numele Tău pe pămînt!", după puține învățîndu-ne că nu I-a dat Lui slava pe care nu ar fi avut-o mai înainte, ci a arătat-o pe cea avută, că zice: „Am arătat numele Tău oamenilor." Aşa, nici Tatăl nu a dat Fiului slava pe care Acesta nu ar fi avut-o mai înainte, ci i-a învățat pe cei ce nu o ştiau slava pe care o avea, că zice: „Proslăveşte-Mă Tu, Părinte, cu slava pe care o aveam la Tine mai-nainte de a se face lumea." Deci nu a luat ceea ce nu avea, ci aceea pe care o avea s-a făcut arătată celor ce nu ştiau. Drept aceea, nici aici Proorocul nu se făgăduieşte să Îl înalțe pe Dumnezeu, ci să arate înălțimea Lui oamenilor, după cît este cu putință. Şi Îl numeşte pe Dumnezeul tuturor şi Dumnezeu, şi Împărat al său, fiind împins de dragoste a face acest lucru.*

2 În toate zilele bine Te voi cuvînta, şi voi lăuda numele Tău în veac şi în veacul veacului!

Zice: Pururea lăudîndu-Te voi petrece şi nu voi lăsa nici o zi neîmpărtăşită de cîntarea Ta de laudă.

3 Mare este Domnul şi lăudat foarte, şi măririi Lui nu este sfîrşit.

Fiindcă toată mărimea simțită - măsurîndu-se după lungime, şi după lățime şi după adîncime - se arată mare, după cuviință a adăugat că măririi Lui nu este sfîrşit, ca să-L arate fără de trup şi nescris împrejur pe Cel lăudat. Că - zice - mare Îl ştiu pe Dînsul, însă nu ajuns, nici măsurat, că nici început, nici sfîrşit al mărimii nu aflu, că nemărginită este aceasta şi covîrşeşte toată înțelegerea minții.

4 Neamul şi neamul vor lăuda lucrurile Tale şi puterea Ta vor vesti.

Aici, mai-nainte a propovăduit dumnezeiasca cunoştință a neamurilor, că zice: Nu numai noi, cei din Israil, Te vom lăuda pe Tine, Făcătorul de bine, prin neamul acesta; ci şi alt neam, adică Biserica cea din neamuri, va propovădui lucrarea cea mare a lucrurilor Tale.

5 Mare cuviința slavei sfințirii Tale vor grăi, şi minunile Tale vor povesti.

Firea Celui lăudat biruieşte puterea Proorocului, căci - căutînd numiri vrednice şi potrivite, şi nenimerind - împleteşte împreună multe nume deodată, zicînd: „slavă şi mare cuviință a sfințeniei". Mai-nainte grăieşte însă că acestea se vor propovădui de alt neam.

6 Şi puterea celor înfricoşate ale Tale vor spune, şi mărirea Ta vor povesti.

Se pare că rosteşte aceeaşi cuvîntare, dar arată deosebire: că „minunate" zice minunile săvîrşite spre facerile de bine ale unora - cum s-a întîmplat în pustie, cînd a dat mană norodului, şi i-a împiedicat pe cîrstei şi a puhoit-o pe cea fără de apă - iar acestea au pornit spre minunare limbile celor mulțumitori; iar „puterea celor înfricoşate" numeşte marile lucrări arătate spre pedeapsa altora, precum a adus bătăile cele de multe feluri asupra Egiptului, prin dumnezeiescul

Moisi. Şi dumnezeiescul Apostol a făcut această despărțire, zicînd că de la Preasfîntul Duh se dau nu numai darurile tămăduirilor, ci şi lucrările puterilor: şi numeşte daruri ale tămăduirilor umblarea şchiopilor, însănătoşirea bolnavilor, învierea morților şi cîte ca acestea; iar lucrări ale puterilor - orbirea lui Elima, moartea Ananiei şi a Safirei, şi pe cei dați satanei ca să se pedepsească pentru hulă.

7 Pomenirea mulțimii bunătății Tale vor vesti şi de dreptatea Ta se vor bucura.

Proorocul voieşte să arate bogăția dumnezeieştii bunătăți şi a puterii, dar, folosind limbă omenească, nu izbuteşte, şi iarăşi împreunează mai multe nume şi mai-nainte zice mulțumirea şi buna-cunoştință a neamului ce va să fie. Că, desfătîndu-se întru dumnezeieştile cuvinte, aduce povestirea dumnezeieştii iubiri de oameni ca pe nişte izbucniri. Aceasta pătimeşte încă şi dumnezeiescul Apostol şi, neputînd povesti cele dumnezeieşti după vrednicie, se ispiteşte să facă acest lucru prin mai multe nume, zicînd: „bogăția cea mare a darului Lui". Iar aiurea, mărturiseşte biruirea: „Cît sînt de necercate judecățile Lui, şi de neurmate căile Lui!"

8 Îndurat şi milostiv este Domnul, îndelung-răbdător şi mult-milostiv!

Proorocul a pătimit aceeaşi şi aici: că - luînd în minte în ce chip a zidit Dumnezeu firea oamenilor şi de cîtă cinste şi purtare de grijă a învrednicit-o, că a rînduit şi a aşezat toată zidirea cea văzută pentru trebuința lor; că, în fiecare zi greşind ei, îi suferă, şi răsare soarele Său peste cei răi şi peste cei buni şi plouă peste cei drepți şi peste cei nedrepți - Îl numeşte nu numai „îndurat", ci şi „milostiv", şi „îndelung-răbdător" şi „mult-milostiv". Căci cu nemăsurată bunătate a depărtat de la noi fărădelegile noastre pe cît se depărtează răsăriturile de la apusuri şi aşa a iubit lumea, încît pe Fiul Său cel unul-născut L-a dat pentru dînsa.

9 Bun este Domnul tuturor, şi îndurările Lui - peste toate lucrurile Lui.

Că nu numai de Iudei a făcut purtare de grijă, ci şi spre toți oamenii a revărsat iubirea Sa. Şi nu numai de oameni, ci şi de dobitoace Se grijeşte şi tuturor le dă trebuințele cele potrivite.

10 Mărturisească-se Ție, Doamne, toate lucrurile Tale, şi cuvioşii Tăi bine să Te cuvînteze!

Nu cele neînsuflețite Îl laudă pe Dumnezeu, nici dobitoacele nu slobozesc glas cuvîntător, ci cei cuvîntători şi iubitori de Dumnezeu alcătuiesc prin acestea cîntarea de laudă şi, căutînd spre fiecare din cele făcute de Dînsul şi văzînd marea lucrare a înțelepciunii Sale, îşi pornesc limba spre slavoslovie.

11 Mărirea împărăției Tale vor spune şi puterea Ta vor grăi,

12 ca să facă cunoscută fiilor oamenilor puterea Ta şi mărirea marii cuviințe a Împărăției Tale.

Căci cuvioşii aceştia - ori Proorocii, ori Apostolii şi cei ce după aceia au urmat slujba propovăduirii - vor învăța pe toți oamenii veşnica Împărăție şi negrăita putere, că nu vor aduce numai Iudeilor învățătura aceasta, ci şi la toată firea oamenilor.

13 Împărăția Ta este împărăție a tuturor veacurilor, şi stăpînirea Ta este întru tot neamul şi neamul.

Nemărginită ai stăpînirea şi de-a pururea vecuitoare Împărăția, nici începîndu-se, nici încetîndu-se.

Credincios este Domnul întru toate cuvintele Sale şi cuvios întru toate lucrurile Sale.

Că adevărul străluceşte mai-nainte de cuvinte, adeverit fiind cu lucrurile, iar acestea sînt

împodobite cu dreptatea.

14 Sprijineşte Domnul pe toți cei ce cad şi îndreptează pe toți cei surpați.

Că se grijeşte nu numai de ucenicii dreptății, ci şi de cei ce alunecă, şi de cei căzuți şi de cei ce primesc rănile păcatului. Că, proptindu-i, pe primii nu-i lasă să cadă, iar pe cei căzuți îi ridică tinzîndu-le dreapta.

15 Ochii tuturor spre Tine nădăjduiesc, şi Tu le dai hrana lor în bună vreme.

Pe acest „nădăjduiesc", nu l-a pus aici pentru cugetul tuturor[341], că nici cei ce trăiesc întru rea-credință nu au această nădejde, nici neamurile celor necuvîntătoare nu au simțire cuvîntătoare: ci învață că fiecare primeşte de la Dînsul trebuința potrivită. Apoi, arată şi lesnirea dăruirii:

16 Deschizi Tu mîna Ta, şi saturi pe tot viețuitorul de bunăvoință.

Fiecare dobîndeşte bunătățile dăruite de Tine îndată ce voieşti, că, precum nouă ne este lesne a întinde degetele strînse şi a desface mîna, aşa uşor Îți este Ție a dărui belşugul bunătăților întru o cîrtă de vreme.

17 Drept este Domnul întru toate căile Lui şi cuvios întru toate lucrurile Lui.

Şi - zice - întru toate iconomiile Tale străluceşte dreptatea - căci „căi" a numit iconomiile.

18 Aproape este Domnul de toți cei ce Îl cheamă pe El, de toți cei ce Îl cheamă pe El întru adevăr.

Acest „aproape" nu însemnează apropierea locului - că Dumnezeu este din fire pretutindeni de față, că „întru Dînsul trăim, şi ne mişcăm şi sîntem", după dumnezeiescul Apostol - ci prin aceasta a arătat ținerea şi aşezămîntul. Bună încă este şi adăugarea adevărului, că nu Se apropie de cei ce Îl cheamă aşa prost, ci de cei ce întru adevăr voiesc a face aceasta, „că nu tot cel ce-Mi zice Mie: Doamne Doamne! va intra întru Împărăția lui Dumnezeu, ci cel ce face voia Tatălui Meu din ceruri." Pentru aceea a şi adăugat:

19 Voia celor ce se tem de El o va face, şi rugăciunea lor o va auzi şi-i va mîntui pe dînşii.

Cei ce au frica dumnezeiască fac ei mai întîi voia lui Dumnezeu. Deci, fiindcă scopul lor se uneşte cu voia dumnezeiască, negreşit Stăpînul împlineşte voile lor, că ei nu voiesc nimic împotrivnic celor pe care le voieşte El.

20 Păzeşte Domnul pe toți cei ce-L iubesc pe El, şi pe toți păcătoşii va pierde.

A arătat cît de drept este Domnul întru toate căile Lui, că osebirea celui drept este să dea fiecăruia potrivită răsplătire: de aceea, El îi păzeşte pe cei ce au dragoste către Dînsul, şi-i străjuieşte şi îi slobozeşte de pînditori; iar pe cei ce îmbrățişează calea împotrivnică îi pedepseşte.

21 Lauda Domnului va grăi gura mea, şi bine să cuvînteze tot trupul numele cel sfînt al Lui în veac şi în veacul veacului!

Deci eu – zice - am scris lauda aceasta, dar se cuvine ca toată firea oamenilor să cinstească pururea cu slavoslovie pe Făcătorul şi cinste potrivită să aducă dumnezeiescului nume. Ni se cuvine însă a mai însemna că nici aici nu dă lauda ludeilor, ci cheamă tot trupul spre cîntare de laudă. Deci arătată este mai-nainte grăirea care mărturiseşte împlinirii, că Dumnezeul tuturor Se laudă, după proorocie, întru toate neamurile de prin lume.

---

341 „aşezare", „aplecare", „bună-voință" - din elinescul „diathesis"

TÎLCUIREA PSALMULUI 145

Aliluia.

Întru unele din izvoade este adăugat: „al lui Agheu şi al Zahariei”, dar aceasta nici la Evreu*, nici la ceilalți tălmăcitori, nici la Cei 70 în* Exapla *nu am aflat-o. Şi Psalmul acesta porunceşte a lăuda pe Dumnezeul tuturor, că aceasta arată şi scrierea-deasupra, acest „aliluia” tălmăcindu-se: „lăudați pe Domnul”, după cum am zis de multe ori.*

Laudă, suflete al meu, pe Domnul!

Darul Duhului ne porunceşte tuturor a ne deştepta pe noi înşine spre slavoslovia lui Dumnezeu.

Lăuda-voi pe Domnul în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi.

În Psalmul al 6-lea, a zis: „Că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine, şi în iad cine se va mărturisi Ție?” De aceea ne învățăm a-L lăuda pe Dumnezeu în vremea vieții de acum, înainte de a primi sfîrşitul vieții.

Nu vă nădăjduiți spre boieri,

Bună este sfătuirea, că nici boierii nu sînt boieri de-a pururea, ci au stăpînire vremelnică, nici nu cinstesc toți boierii dreptatea. Şi, ca să fie de față amîndouă, se cuvine a cunoaşte stricăciunea firii, că aceasta aduce pe urmă:

2 spre fiii oamenilor, întru care nu este mîntuire!

Vezi firea, şi nu te bizui stăpînirii, că omul „s-a asemănat deşertăciunii” şi „omul - ca iarba, zilele lui – ca floarea cîmpului”.

3 Ieşi-va duhul lui, şi se va întoarce în pămîntul său.

„Duh” numeşte aici sufletul. Şi, ieşind acesta, trupul se duce către a sa rudenie, după dumnezeiasca hotărîre: „Pămînt eşti, şi în pămînt te vei duce!”

În ziua aceea, vor pieri toate gîndurile lui.

Pentru că, desjugîndu-se sufletul şi trupul risipindu-se în țărînă, se arată nălucirea deşartă a gîndurilor. Domnul ne-a învățat aceasta şi prin pildă: că - aducîndu-l în mijloc pe bogatul căruia i-a rodit țarina, care socotea să strice hambarele şi mai mari să le zidească – i-a zis: „Nebune, în noaptea aceasta vor cere sufletul tău de la tine, şi cele ce ai gătit cui vor fi?” Şi din ceilalți oameni încă, unii nălucesc boierii şi stăpînii, alții averi de țarini şi de zidituri, alții nălucesc ca într-un vis biruințe în războaie, iar alții lucrează pieirea vrăjmaşilor; ci, venind fără de veste moartea asupră-le, lasă nălucirea gîndurilor nesăvîrşită. Aşa, după ce a arătat deşertăciunea nădejdii spre oameni, arată folosul nădăjduirii spre Dumnezeu:

4 Fericit este al căruia Dumnezeul lui Iacov este ajutorul lui, nădejdea lui - spre Domnul Dumnezeul lui,

Nu L-a numit „Dumnezeu al lui Iacov” aşa prost, ci porunceşte să nădăjduim spre „Dumnezeul lui Iacov” aducîndu-ne aminte cîtă purtare de grjă a dobîndit acesta nădăjduind spre Dumnezeu şi ce fel şi cîte roade ale nădejdii a secerat. Şi Îl numeşte pe Dînsul „Domn” şi „Dumnezeu”, şi prin

amîndouă Îi propovăduieşte puterea. Apoi, ne învaţă bunătatea şi puterea Lui din zidirea făpturilor:

5 spre Cel ce a făcut cerul şi pămîntul, marea şi toate cele ce sînt întru dînsele;

În scurt, a cuprins cu cuvîntul toată zidirea văzută şi nevăzută, că n-a pomenit numai cerul, şi pămîntul şi marea, ci şi toate cele dintru dînsele: şi în cer sînt Îngerii, şi firea celor nevăzute, şi soarele, şi luna şi mulţimea stelelor; iar pe pămînt şi în mare - oamenii şi neamurile celor necuvîntătoare. Iată cît de mare - zice - este puterea Făcătorului tuturor, deci vezi cîtă deosebire este între Dînsul şi boierii cei stricăcioşi! Aşa, după ce a arătat pe Ziditorul tuturor, Îl arată că Se şi grijeşte de cele pe care le-a făcut:

6 spre Cel ce păzeşte adevărul în veac, spre Cel ce face judecată celor năpăstuiţi, spre Cel ce dă hrană celor flămînzi.

Că Cel ce Se făgăduieşte este nemincinos şi iubitor de adevăr, şi împlineşte făgăduinţele, şi izbîndeşte celor năpăstuiţi, şi judecă cu dreptate, încă şi tuturor flămînzilor le dă hrana potrivită. De aici, mai-nainte zice şi facerile de bine săvîrşite prin înomenirea Mîntuitorului nostru:

7 Domnul dezleagă pe cei ferecaţi în obezi, Domnul înţelepţeşte orbii, Domnul ridică pe cei surpaţi,

Dumnezeul tuturor a mai-nainte grăit acestea şi prin Isaia Proorocul: că, după ce a zis: „Te-am dat pe Tine spre lumină neamurilor", a adăugat: „ca să deschizi ochii orbilor, să scoţi din legături pe cei legaţi şi din casa păzirii pe cei ce şed întru întuneric." Şi, la alt loc, a zis despre faţa Stăpînului Hristos: „Duhul Domnului peste Mine, pentru care M-a uns ca să bine-vestesc săracilor, M-a trimis să vindec pe cei zdrobiţi cu inima, să propovăduiesc celor robiţi lăsare, orbilor - vedere." Şi, aiurea: „Atunci vor auzi surzii cuvintele cărţii, şi ochii orbilor, ce sînt întru întuneric şi în negură, vor vedea."

Domnul iubeşte pe cei drepţi;

8 Domnul păzeşte pe cei nemernici,

Domnul tuturor aduce fiecăruia cele potrivite: drepţilor ce Îl iubesc pe El, le răsplăteşte cu daruri deopotrivă, arătînd către dînşii dragoste şi iubire părintească; iar pe cei ce au fugit de părintească păgînătate şi se apropie cu credinţă la Dînsul, îi învredniceşte de toată paza şi purtarea de grijă. Căci „nemernici" îi numeşte pe cei străini. Aşa a zis şi Fericitul Pavel: „Oarecînd eram fără de Hristos, înstrăinaţi de petrecerea lui Israil şi străini de testamenturi, neavînd nădejdea făgăduinţei, dar, cei ce atunci eram departe, aproape ne-am făcut."

pe sărman şi pe văduvă va primi, şi calea păcătoşilor o va pierde.

De la purtarea de grijă de obşte, a pogorît cuvîntul către cele din parte: şi zice că Ocîrmuitorul tuturor nu lasă pe nimeni negrijit, ci îi învredniceşte de toată grijirea pe cei lipsiţi de omenească purtare de grijă şi risipeşte pîndirile asupra lor.

9 Împărăţi-va Domnul în veac, Dumnezeul tău, Sioane, în neam şi în neam!

Că veşnică are stăpînirea şi pururea vecuitoare Cel ce acum - o Sioane! - Se socoteşte a fi numai al tău Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 146

Aliluia.

Aici ne-am învățat arătat tălmăcirea lui „aliluia”, pentru că Evreul *îl zice: „lăudați pe Domnul”; iar Simmah, în primul stih, l-a lăsat încă şi netălmăcit, zicînd aşa: „aliluia, că este bun Psalmul”; iar Teodotion: „lăudați pe El”. Deci şi Psalmul acesta ne porunceşte a-L lăuda. Şi mai-nainte vesteşte întoarcerea din Babilon şi zidirea Ierusalimului făcută după aceea, că Ierusalimul nu se va mai zidi iarăşi, după cum aşteaptă Iudeii, ci proorocescul cuvînt mai-nainte vesteşte zidirea făcută atunci de Zorobabel.*[342]

Lăudați pe Domnul, că este bun Psalmul, Dumnezeului nostru să I se îndulcească lauda!

Folositoare – zice - este cîntarea de laudă şi pricinuitoare de bunătăți. Şi nu lauda Îi este dulce lui Dumnezeu, ci scopul celor ce laudă, că El este nelipsit, însă Se bucură de mîntuirea oamenilor.

2 Zidind Ierusalimul Domnul, risipirile lui Israil va aduna

Şi pentru aceasta - zice - se cuvine a fi El lăudat, căci va zidi Ierusalimul cel surpat, şi pe cei duşi robiți îi va învrednici de întoarcere. Şi, dacă nu s-au întors toți, dumnezeiescul cuvînt n-a mințit, ci răutatea acelora s-a vădit: că, prin Chir, El a poruncit tuturor a se întoarce, iar ei, avînd socoteală vîrtoasă şi împotrivnică, au ales țara cea străină mai mult decît patria lor.

3 Cel ce vindecă pe cei zdrobiți cu inima şi leagă rănile lor;

Cu cele trupeşti, le-a împreunat pe cele duhovniceşti, şi a arătat că El nu numai dăruieşte slobozenia celor robiți, ci şi hărăzeşte vindecarea celor ce au primit rănile păcatelor.

4 Cel ce numără mulțimea stelelor şi tuturor numele le cheamă.

Prin toate propovăduieşte puterea lui Dumnezeu. Iar acest „Cel ce numără” a numit aici cunoştința, iar „nume ale stelelor” - deosebirile stelelor, şi starea acestora, şi rînduiala şi ținerea unora către altele. Că Dumnezeul tuturor nu cheamă stelele punîndu-le nume, că acestea sînt neînsuflețite şi lipsite de cuvîntare, ci oamenii, avînd socoteală păgînească, au pus nume stelelor din basmele închipuite de dînşii.

5 Mare este Dumnezeul nostru, şi mare este tăria Lui şi priceperii Lui nu este număr;

Nemăsurate sînt toate: şi mărimea, şi tăria şi lauda, dar Îl lăudăm pe cît putem.

6 Cel ce primeşte pe cei blînzi, Domnul, şi smereşte pînă la pămînt pe cei păcătoşi.

Iar Simmah a zis: „Cel ce răsuflă şi mîngîie”. Şi aceasta este altă osebire a dumnezeieştii Pronii: că, pe cei ce se vrăjmăşuiesc de oarecari pentru blîndețe, îi învredniceşte de purtare de grijă; iar pe cei ce năvălesc cu nedreptate asupra lor, îi trimite la moarte. Şi pe aceia îi face vestiți şi străluciți, iar celorlalți le dă uitării pomenirea: aşa s-a făcut de-a pururea pomenită ceata Sfinților Apostoli; aşa, sînt mult-lăudate soboarele Mucenicilor, iar pomenirea celor ce le-au dat război acestora s-a dat uitării.

7 Începeți a cînta Domnului întru mărturisire, cîntați Dumnezeului nostru întru alăută!

Deci - ştiind bunătatea, şi înțelepciunea şi puterea aceasta a lui Dumnezeu - începeți cîntarea de laudă, întrebuințînd obişnuitele organe muziceşti.

8 Celui ce îmbracă cerul cu norii, Celui ce găteşte pămîntului ploaie;

---

342 Şi nici nu s-a mai ridicat cetatea Ierusalimului, măcar că Iudeii risipiți în toată lumea şi-au plăsmuit în 1947 un fel de țară în Palestina. Ce se va zidi cu adevărat şi cît de curînd în Ierusalim, pe locul Bisericii lui Solomon, e capiştea în care va fi încoronat şi înscăunat Antihristul ca împărat al lumii.

Amîndouă sînt dovezi ale puterii şi ale bunătății: căci Se grijeşte de cele de pe pămînt ca un Bun şi Iubitor de oameni, iar ca un Atotputernic aduce firea apelor sus întru înălțime şi acoperă vederea cerului, făcînd între cer şi pămînt un acoperămînt din nori şi adăpînd cu naşterile acestora pămîntul. Apoi, arată trebuința ce răsare de aici:

Celui ce răsare în munți iarbă şi buruieni spre slujba oamenilor;

Că adapă nu numai pămîntul lucrat de oameni, ci şi munții şi locurile pustii, aducînd dobitoacelor păşunea odrăslită întru acestea. Şi săvîrşeşte acest lucru pentru facerea de bine către oameni, că a poruncit ca dobitoacele să slujească oamenilor.

9 Celui ce dă dobitoacelor hrana lor şi puilor corbilor ce Îl cheamă pe El.

Firea corbilor nu este cuvîntătoare şi ei nu cheamă pe Făcătorul cu cuvîntare, ci strigarea lor pentru hrană se aseamănă cu o cerere. De aici socotesc că, lăsînd pomenirea celorlalte păsări, i-a pomenit pe corbi şi Stăpînul Hristos, zicînd ucenicilor: „Căutați la corbi, că nu seamănă, nici nu adună în hambare, şi Tatăl vostru cel ceresc îi hrăneşte pe dînşii.”

10 Nu întru puterea calului va voi, nici în pulpele bărbatului bine Îi va plăcea.
11 Bine va voi Domnul întru cei ce se tem de Dînsul şi întru cei ce nădăjduiesc spre mila Lui.

Dumnezeu - zice - nu Se veseleşte de vîrtutea trupului, şi de meşteşugul călăriei şi de grăbnicia picioarelor, ci de faptele bune a cărora ziditoare este evlavia. Şi nu Se grijeşte cu sîrguință numai de aceştia - ci şi de cei ce au căzut în păcate, şi se pocăiesc şi se întăresc cu nădejdea iubirii de oameni - căci nu a zis că Dumnezeu binevoieşte numai întru nevoitorii cei desăvîrşiți ai faptei bune, ci şi întru cei ce aşteaptă dumnezeiasca milă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 147

Aliluia.

Cuvîntul cel proorocesc porunceşte şi aici a lăuda. Mai-nainte zice încă şi biruința făcută după întoarcere, iar lîngă aceasta mai-nainte vesteşte şi propovedaniile Apostolilor, care au străbătut prea-degrab toată lumea.

Laudă, Ierusalime, pe Domnul, laudă pe Dumnezeul tău, Sioane! -
2 că a întărit încuietorile porților tale,

Izbăvindu-te de războinici cu ajutorul cel nebiruit al lui Dumnezeu şi rămînînd neînconjurată[343], cu laude răsplăteşte-I Făcătorului de bine, o Ierusalime! Iar „Ierusalim” nu numeşte zidirile cetății, ci pe locuitorii acesteia.

blagoslovit-a pe fiii tăi întru tine

Că, luînd binecuvîntarea de bună-naştere şi de multă-facere de copii, întru mulțime ai crescut.

3 Cel ce a pus în hotarele tale pace

Ți-a dăruit şi pace despre toate părțile: că, înfricoşîndu-se de frica celor ucişi, alții nu îndrăznesc a mai veni iarăşi asupră–ți.

343 E vorba de cetate.

şi cu grăsime de grîu te-a săturat;

Şi te-a împresurat cu bunătăţile pămîntului. Că „grăsime de grîu” a numit îndestularea roadelor, din parte numind totul: fiindcă acest nume, „pyros”, înseamnă „grîu”, iar „grăsime de grîu” – pîinea cea prea-bună, pîinea aceasta arătînd şi celelalte roade.

Ci această purtare de grijă dobîndeau de demult Iudeii, iar după ce s-au turbat asupra Mîntuitorului s-au făcut pustii de toate bunătăţile. De aceea şi proorocescul cuvînt, vorbind pentru aceia, mai-nainte vesteşte mîntuirea neamurilor:

4 Cel ce trimite cuvîntul Său pămîntului. Degrab aleargă cuvîntul Lui,

„Cuvînt” a numit aici evanghelicească propovedanie, pe care a trimis-o nu numai Iudeilor, ci şi tuturor celorlalţi oameni, că zice: „Mergînd, învăţaţi toate neamurile!” A arătat încă şi iuţimea drumului, că întru puţină vreme a umplut de învăţătură tot pămîntul şi marea. Mai-nainte văzînd acest lucru, Proorocul a zis: „prea-degrab aleargă cuvîntul Lui”. Şi nu e nici un lucru nou, nici prea-slăvit, că toate se supun dumnezeieştii voiri. Drept aceea, dacă vrea, El preface îndată firea apelor, una fiind ea, întru nenumărate chipuri:

5 al Celui ce dă zăpada ca lîna, al Celui ce presară negura ca cenuşa,
6 al Celui ce pune gheaţa Sa ca pîinile.

Pentru că din una şi singura fiinţă a apelor se face şi gheaţa vîrtoasă, şi zăpada rară şi moale ca frîntura lînii, dar se face şi praf umed, că într-acest fel este firea negurii.

Împotriva feţei gerului Lui cine va suferi?

Încă şi aerul îl preface cu lesnire: şi, pe cel înfocat acum, după puţin îl face geros.

7 Trimite-va cuvîntul Său, şi le va topi pe ele; sufla-va Duhul Lui, şi vor curge ape.

Dar, iarăşi voind, topeşte cu lesnire apa îngheţată şi o face să curgă ca pîraiele: pentru că, suflînd austrul, se topeşte şi zăpada, şi gheaţa. Şi nu aşa prost a făcut povestirea acestora, ci ca prin ele să însemneze altele: că - precum zăpada, căzînd, umple munţii, iar după ce se topeşte se aduce întru rîurile slobozite dintru dînşii şi ajunge să adape alte locuri - aşa şi belşugul bunătăţilor date de Dumnezeu s-a adus întîi Iudeilor, după care, gonind şi alungînd aceia darul, adăparea învăţăturii s-a adus neamurilor, ca prin nişte rîuri, prin Sfinţiţii Apostoli.

8 Cel ce trimite cuvîntul Său lui Iacov, îndreptările şi judecăţile Sale lui Israil

De demult - Legea*, iar după aceea şi Darul, dar s-au arătat nevrednici de amîndouă.*

9 n-a făcut aşa la tot neamul şi judecăţile Sale nu le-a arătat lor.

Că nici unuia din neamuri nu a dat Legea *cea prin Moisi şi nu a adus folosul cel prin Prooroci, ci numai pe Iudei i-a învrednicit de o astfel de adăpare. Cu toate acestea, aceia s-au făcut nemulţumitori către Făcătorul de bine, iar neamurile, primind strălucirea luminii celei gîndite prin Sfinţiţii Apostoli, L-au cunoscut pe al lor Ziditor şi totdeauna Îi aduc cinstea Acestuia.*

TÎLCUIREA PSALMULUI 148

Aliluia, aliluia.

Proorocul a îndoit poruncirea, ascuţind sufletele spre mai multă sîrguinţă. Şi aceasta este altă

laudă care deşteaptă toată zidirea - şi cea gîndită, şi cea simțită, şi cea cuvîntătoare, şi cea necuvîntătoare, cea însuflețită şi cea neînsuflețită – spre împreună-glăsuirea cîntării de laudă. Porunceşte să-I aducă laudă şi cerul, şi pămîntul, şi adîncurile, şi luminătorii de pe cer, şi munții, şi sadurile, şi celelalte ca acestea şi cîte sînt împărtăşite de suflet şi de cuvîntare, zicînd însă că cei cuvîntători trebuie să caute la acestea şi, deprinzînd înțelepciunea ce se arată întru dînsele, să laude pe Făcătorul.

Lăudați-L pe Domnul, din ceruri lăudați-L pe El întru cele înalte!

Marele Moisi ne-a învățat că două ceruri s-au zidit de Dumnezeu: acesta făcut împreună cu pămîntul, şi cel după acesta, care s-a rînduit să fie mijlocitor între ape, pe care l-a numit şi „tărie". Pentru aceasta a poruncit a lăuda pe Dumnezeu „din ceruri" şi „întru cele înalte", în loc de: „cetele celor fără de trupuri, care şi întru acesta, şi întru acela petrec". Şi, fiindcă dumnezeiescul Moisi nu ne-a învățat nimic pentru zidirea firilor gîndite, de nevoie a făcut aici Proorocul pomenirea acestora. Pentru aceea şi porunceşte a aduce laudele Făcătorului, că aceasta este datoria făpturilor, şi toată făptura făcută de Dînsul şi cinstită cu cuvîntarea se cuvine a o plăti. Şi - dacă laudă cele ce au fire zidită, şi nici Fiul, nici Preasfîntul Duh nu S-au rînduit împreună cu cele ce laudă - arătat este că Ei nu sînt din firea cea zidită; că, altfel, L-ar fi lăudat pe Făcătorul mai-nainte de celelalte, ca nişte izvoare ale dreptății cinstind Dreptatea. Dar nici Fiul nu laudă, nici Sfîntul Duh, deci nici Fiul, nici Preasfîntul Duh nu are fire zidită. Apoi: cu adevărat Se laudă şi El, şi Sfîntul Duh, căci nu este nimic altceva între cei ce laudă şi Cei ce Se laudă, numai zidirea laudă, şi numai Ziditorul Se laudă. Şi, dacă cineva nu-L laudă pe Ziditorul, ca un nemulțumitor nu-L laudă. Ci acestea le-am vorbit mai pe larg în cuvintele pentru Sfîntul Duh. Drept aceea, să călătorim spre cele de aici înainte ale tălmăcirii:

2 Lăudați-L pe El, toți Îngerii Lui, lăudați-L pe El, toate Puterile Lui!

„Îngeri" şi „Puteri" numeşte firile gîndite: „Îngeri", ca pe cei ce trec către oameni dumnezeieştile graiuri[344]; iar „Puteri", ca cele ce sînt slobode de patimile trupeşti şi ca cele ce pot împlini poruncile, că zice: „cei puternici întru tărie, care faceți cuvîntul Lui." Însă prin numele acestea a cuprins toată firea celor gîndite, şi foarte potrivit a chemat spre cîntarea de laudă întîi cetele cereşti.

3 Lăudați-L pe El, soarele şi luna, lăudați-L pe El, toate stelele şi lumina!

Iar Simmah, aşa: „lăudați-L pe El, toate stelele luminii"; aşa încă şi ceilalți. Iar după Cei 70, se cuvine a înțelege aşa: Dumnezeu a zidit lumina în ziua dintîi, iar întru a patra – luminătorii, şi pentru aceasta i-a pomenit deosebi de lumină, nu că ea ar sta singură prin sine-şi, ci pentru că s-a împărțit întru luminători. Iar pe acestea, după cum am zis şi mai sus, nu le cheamă ca pe nişte însuflețite şi cuvîntătoare, ci ne porunceşte a privi la ele, şi a deprinde înțelepciunea lui Dumnezeu şi prin toate a-I împleti Lui cîntare de laudă.

4 Lăudați-L pe El, cerurile cerurilor!

5 Şi apa cea mai presus de ceruri

Dumnezeu a despărțit firea apelor cu cerul ce se numeşte „tărie", prin negrăita Lui înțelepciune meşteşugindu-le lor statornicia cea în lungă vreme, şi a poruncit a călători peste apele închegate focul nemărginit al luminătorilor. Iar apa şi focul sînt împotrivnice una alteia, dar, cu toate acestea, nici focul nu se stinge de ape, nici apa cea închegată nu se topeşte de focul cel nemărginit, şi acestea arată negrăita putere a lui Dumnezeu. Şi a numit cerul cu număr de multe, nu că ar fi ştiut

344 „Înger" vine din elinescul „anghelos", însemnînd „vestitor".

de mai multe, ci urmînd limbii evreieşti: că ei le numesc pe acestea cu număr de multe, precum noi zicem: „Atenele" şi „Tebele". Deci, ce a numit aici „ceruri ale cerurilor", într-alt loc l-a zis: „cerul cerului", că zice: „cerul cerului Domnului".

să laude numele Domnului, că El a zis, şi s-a făcut; El a poruncit, şi s-a zidit!

Că - zice - vrednic lucru este a lăuda pe Cel ce le-a lucrat cu cuvîntul pe toate acestea.

6 Pusu-le-a pe ele în veac şi în veacul veacului: poruncă a pus, şi nu va trece.

Şi nu numai că le-a zidit, ci le şi poartă de grijă. De aici au şi statornicia, după cum a voit El Însuşi, că nu vor putea să treacă hotarele aşezate de Dînsul. Deci cele neînsufleţite şi neamurile celorlalte necuvîntătoare se ruşinează de legile aşezate, şi numai singură firea oamenilor cea cinstită cu cuvîntarea calcă legile: marea ştie hotarele sale şi se ruşinează de nisip, noaptea şi ziua păzesc măsurile puse lor, iar oamenii defaimă dumnezeieştile legi.

Şi aşa, după ce le-a chemat spre împărtăşirea cîntării de laudă pe cele din cer şi pe cele cereşti, se mută spre pămînt, maica de obşte a oamenilor şi a celor necuvîntătoare:

7 Lăudaţi-L pe Domnul de pe pămînt:

Apoi, din parte:

balaurii şi toate adîncurile;

Marea este parte a pămîntului, şi întru aceasta sînt chiţii. Şi vrednică de minunare este şi această purtare de grijă a Ziditorului: că, după ce a zidit jivinele cele prea-mari şi prea-covîrşitoare, le-a închis întru noianurile cele neînotate, arătîndu-le oamenilor şi înfricoşîndu-i cu pomenirea lor, dar, propovăduind bunătatea, a oprit vătămarea pe care ar fi putut-o ele pricinui.

8 focul, grindina, zăpada, gheaţa, duhul cel de vifor,

Şi acestea îşi au pricina din apă. Şi în aer se face şi grindină, şi zăpadă, şi gheaţă, şi vînturile cele iuţi, că pe acestea le-a numit „vifore". La fel, este cu putinţă a vedea focul arătîndu-se încă nu numai în pămînt, ci şi în aer, pentru că din aer se slobozesc şi fulgere, şi trăznete şi flăcări.

cele ce fac cuvîntul Lui;

Încă şi acestea – zice - se supun semnului Său, nu ca nişte însufleţite şi cuvîntătoare, ci urmînd voii Lui.

9 munţii şi toate dealurile, lemnele cele roditoare şi toţi cedri;

Şi acestea ne fac a porni limbile noastre spre mulţumire, căci nu numai mărimea lor este vrednică de minunare, ci şi trebuinţa ce răsare de aici, că prea-multă este şi de multe feluri.

10 fiarele, şi toate dobitoacele

Le-a despărţit şi pe acestea: că nu aşa prost a zis de cele cu cîte patru picioare, ci a deosebit pe cele sălbatice de cele domestice. Şi ne porunceşte să lăudăm pe Făcătorul şi prin unele, şi prin altele, că toate sînt de prisos şi nemulţumitoare dacă scapă de cunoştinţa noastră[345]*.*

cele tîrîtoare şi păsările zburătoare;

Cu pomenirea tîrîtoarelor s-a înjugat şi firea celor înotătoare, că acelea se tîrăsc în ape. Aşa le-a numit pe dînsele chiar Dumnezeu, că a zis: „Să scoată apele tîrîtoare cu suflete vii!"

345 Fiindcă toate au fost zidite pentru om.

După acestea toate, îl cheamă pe cel ce laudă prin toate pe Ziditor, că omul s-a învrednicit de dumnezeiasca zidire în urma tuturor. Şi îl adună după adunări, aducînd în lăuntru mai întîi ceata împăraților, apoi popoarele supuşilor. Şi zice:

11 împărații pămîntului şi toate noroadele,

Şi nu-i lipseşte de cîntarea de laudă nici pe domnii de al doilea (rang), nici pe judecătorii cei rînduiți după aceştia, ci îi împărtăşeşte şi pe ei de folosul ivit de aici:

domnii şi toți judecătorii pămîntului;

Porunceşte să facă acest lucru încă şi fiecare vîrstă, şi amîndouă neamurile[346], adică partea bărbătească şi cea femeiască. Şi - întîi pe cei ce sînt desăvîrşiți cu vîrsta:

12 tinerii şi fecioarele,

Apoi, amîndouă căpătîiele:

bătrînii şi cei mai tineri să laude numele Domnului,

Zice: Şi vîrsta cea fără de vreme şi crudă, şi cea peste vreme (adică îmbătrînită) să laude pe Dumnezeu!

13 că s-a înălțat numele Lui unuia!

Că s-a stins pomenirea dumnezeilor cu nume mincinos şi s-a arătat cinstit doar numele Celui ce este singur Dumnezeu.

14 Mărturisiți-vă Lui pe pămînt şi în cer!

Că nu-L mai laudă pe Dînsul doar cele cereşti, ci s-a umplut tot pămîntul de a-L cunoaşte pe Domnul, cît ca nişte apă multă a acoperit mările.

Şi va înălța cornul norodului Său.

Şi - zice - va arăta norodul Său nebiruit şi vestit - căci „corn" a numit tăria, din metafora dobitoacelor purtătoare de coarne, care se fălesc că întru acelea au tăria.

Cîntare - tuturor cuvioşilor Lui,

Că, pe cei ce cred întru Dînsul, îi face nu numai tari, ci şi de-a pururea pomeniți la toți.

fiilor lui Israil, norodului ce se apropie de Dînsul!

Şi această bună laudă a dobîndit-o Israil cînd s-a apropiat de Dumnezeu, dar acum s-a mutat împreună cu buna-credință şi strălucirea, iar ei s-au golit de aceasta, şi neamurile se bucură de dumnezeieştile daruri.

TÎLCUIREA PSALMULUI 149

Aliluia, aliluia.

Această laudă o poruncesc a aduce cei ce au biruit după întoarcere neamurile acelea multe prin dumnezeiescul ajutor. Are încă şi proorocie a celor săvîrşite de Macabei.

346 „Genurile", din elinescul „ghenos".

Cîntați Domnului cîntare nouă, lauda Lui este în Biserica cuvioşilor!

Că a lăuda pe Dumnezeu este osebirea cuvioşilor, nu a celor fără de lege.

2 Veselească-se Israil de Cel ce l-a făcut pe el, şi fiii Sionului să se bucure de Împăratul lor!

Dumnezeul a toate este Dumnezeu al tuturor, dar cu deosebire Se numea Împărat al Israilitenilor. Deci, îndată ce s-au bolnăvit cu nemulțumire şi au cerut alt împărat, Dumnezeu a zis către Samuil: „Nu pe tine te-au defăimat, ci pe Mine, ca să nu împărățesc peste dînşii."

3 Să laude numele Lui în horă, în timpan şi în psaltire să-I cînte Lui!

Zice: După Legea *noastră, să lăudăm pe Făcătorul de bine cu toate uneltele de cîntare!*

4 Că binevoieşte Domnul întru norodul Său,

Zice: Ne-a învrednicit de multă iubire de oameni şi ne-a arătat a Sa bunătate.

şi va înălța pe cei blînzi întru mîntuire.

Iar pe cei lipsiți de ajutor care au năravuri bune, îi va arăta înalți şi vestiți.

5 Lăuda-se-vor cuvioşii întru mărire şi se vor bucura întru aşternuturile lor.

Şi cei ce cinstesc dreptatea vor fi întru bună laudă, îndulcindu-se de multă odihnă. Că „aşternut" a numit odihna, că patul este însemnător de odihnă.

6 Înălțările lui Dumnezeu - în gîtlejul lor,

Şi totdeauna propovăduiesc dumnezeieştile faceri de bine şi Îl laudă pe pricinuitorul unora ca acestea.

şi săbii cu două ascuțişuri - în mîinile lor,
7 ca să facă izbîndă întru neamuri, mustrări întru noroade;

Biruința întru războaie nu este lucru potrivnic odihnei, că biruința este mai dulce decît toată odihna. Iar prin acestea mai-nainte vesteşte bărbăția Macabeilor, prin care i-au supus pe megieşii locuitori pe aproape şi i-au biruit pe Machidoneni.

8 ca să lege pe împărații lor cu obezi, şi pe slăviții lor cu cătuşe de fier;

Istoria Macabeilor ne învață că multe ca acestea s-au isprăvit de dînşii, şi lesne le este celor ce voiesc să citească a învăța adevărul proorociei.

9 ca să facă întru dînşii judecată scrisă.

Că, cele făcute după dreptate acelora, s-au pus în scrieri, şi lauda lor a rămas pururea pomenită pînă în ziua de astăzi. Că aceasta a adăugat:

Mărirea aceasta va fi tuturor cuvioşilor Lui.

Căci cuvioşia este maică a bunei-laude, şi lucrătorii acesteia vor fi pomeniți de-a pururea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 150

Aliluia, aliluia.

De biruință este şi lauda aceasta, şi mai-nainte vesteşte cunoştința de Dumnezeu ce avea să

fie la toți oamenii.

Lăudați pe Dumnezeu întru Sfinții Săi,

Puternică pricină spre cîntarea de laudă este aceasta: că - dacă ni s-a poruncit a lua pricină spre mulțumire de la saduri, şi de la fiare şi de la tîrîtoare - cu mult mai vîrtos este mai cu dreptate a privi la Sfinți şi a-L lăuda pe Dumnezeul acestora. Că - învățîndu-se cele pentru Fericitul Pavel, ori cele pentru dumnezeiescul Petru, ori cele pentru prea-dumnezeiescul Ioan, ori cele pentru ceilalți Apostoli, ori cele pentru purtătorii de biruință Mucenici, ori cele pentru ceilalți Sfinți, ori cele pentru nevoitorii de acum ai faptei bune - cine nu-şi porneşte limba spre cîntarea de laudă a Celui ce a dăruit oamenilor atîta îndestulare de bunătăți?

lăudați-L pe El întru tăria puterii Lui!

Iar Simmah, aşa: „Lăudați-L pe El întru tăria cea nebiruită a Lui!" Că numai El singur are stăpînirea tare, şi nepieritoare şi veşnică.

2 Lăudați-L pe El întru puterile Lui,

Că negrăite sînt cele săvîrşite totdeauna prin Sfinții Lui.

lăudați-L pe El după mulțimea măririi Lui!

Acest stih se aseamănă cu cele tîlcuite de noi mai-nainte, că nu este sfîrşit măririi Lui. Că - zice - nemărginită este mărirea Lui, nemăsurată puterea, deci să petreceți lăudîndu-L pe Dînsul pentru toate.

3 Lăudați-L pe El în glas de trîmbiță,

Organul acesta era preoțesc, căci preoții întrebuințau trîmbițele făcînd pomenire de trîmbițele ce s-au auzit în muntele Sinai.

lăudați-L pe El în psaltire şi în alăută!

4 Lăudați-L pe El în timpan şi în horă, lăudați-L pe el în strune şi în organe!

5 Lăudați-L pe El în chimvale bine-răsunătoare, lăudați-L pe El în chimvale de strigare!

De demult, lăudîndu-L pe Dumnezeu în dumnezeiasca Biserică, leviții întrebuințau organele acestea nu pentru că Dumnezeu Se veselea de glasul lor, ci pentru că primea scopul celor făcute. Căci Îl auzim pe Dînsul zicînd Iudeilor că Dumnezeu nu Se veseleşte de cîntări şi de viersuiri: „Depărtează-ți de la Mine glasul cîntărilor tale, şi glasul organelor tale nu-l voi auzi!" Deci a slobozit să se facă acestea vrînd să-i izbăvească pe dînşii de înşelăciunea idolilor: că - de vreme ce erau iubitori de jocuri şi de rîsuri, iar acestea toate se săvîrşeau în capiştile idolilor - i-a iertat să cînte din organe, prin acestea trăgîndu-i (către Sine), şi cu vătămarea mai mică oprind-o pe cea mare şi mai-nainte învățîndu-i cele desăvîrşite prin cele nedesăvîrşite.

Toată suflarea să laude pe Domnul!

Nu Iudeii numai, ci toți oamenii: că, după dumnezeiescul Apostol, Dumnezeu nu este numai al Iudeilor, ci şi al neamurilor. Deci, în Psalmul 144, a zis: „Bine să cuvînteze tot trupul numele cel sfînt al Lui!", iar aici: „Toată suflarea să laude pe Domnul!", dar nici acolo nu a numit trupul singur, nici aici suflarea singură, ci prin amîndouă stihurile ne porunceşte a lăuda pe Dumnezeul tuturor şi cu trupul, şi cu sufletul.

Sfîrşitul a toată neguțătoria Psalmilor este vrednic de minune şi potrivit scopului proorociei. Pentru că proorocia propovăduieşte mîntuirea neamurilor, şi sfîrşitul proorociei porunceşte celor

ce au dobîndit-o pe aceasta a lăuda pe Făcătorul de bine, iar noi nu numai că auzim graiurile, ci vedem înseşi lucrurile: că Dumnezeul tuturor Se laudă în fiecare cetate, şi în oraşe, şi în sate, şi în pustietăți, şi în munți, şi în dealuri şi în locul nelocuit şi cu totul pustiu.

Iar eu îi rog pe cei ce vor citi în cartea aceasta să culeagă dintru acestea folosul ca pe un rod, dacă li se va părea că s-au tîlcuit bine şi drept; iar dacă undeva cumva nu am ajuns tainele cele ascunse ale Duhului, să nu ne prihănească prea-foarte, că fără de zavistie am pus tuturor înainte ceea ce am putut afla şi ne-am sîrguit a aduce celor ce vor fi după noi cele învățate de la Părinți. Şi noi am suferit osteneala, iar altora aducem folos fără de osteneală, pe care îi rog să ne răsplătească osteneala cu rugăciuni, pentru ca, întărindu-ne şi proptindu-ne cu ele, să adăugăm lîngă cuvinte şi lucrurile, şi să dobîndim fericirea ce se alcătuieşte dintru amîndouă. „Că cel ce va face – zice – şi va învăța mare se va chema întru Împărăția cerurilor!" - pe care să ne învrednicim a o dobîndi toți, întru Hristos Iisus Domnul nostru, împreună cu Care se cuvine slavă şi Tatălui, împreună şi Sfîntului Duh, în vecii vecilor. Amin"

Sfîrşit,

şi lui Dumnezeu, slavă

Cuvînt de încheiere
la *Tîlcuirea celor 150 de Psalmi*
a Fericitului Teodorit al Kirului

Se plîngea ucenicul către starețul său: „Părinte, tot citesc la *Psaltire*, şi nimic nu înțeleg!" La care bătrînul i-a răspuns: „Nu-i nimic, fiule, înțeleg dracii şi se cutremură!"

Trei sînt pricinile pentru care nu putem pătrunde înțelesul cuvintelor dumnezeieşti şi avem nevoie de tîlcuiri. Prima e întunecarea minții noastre de oameni căzuți, minte care se află sub înrîurirea duhurilor răutății şi a patimilor noastre gîndite sau trupeşti.

A doua e că *Scripturile* sînt scrise umbrit, *în ghicitură*. După căderea omului şi îndepărtarea lui de Dumnezeu, Ziditorul nu a lăsat făptura Sa întru necunoaştere, dar nici nu S-a descoperit oricui şi oricum. Pentru a ne aduce aminte de starea şi de vrednicia dintru început şi pentru a ne arăta calea de întoarcere la Sine, adică mîntuirea, răscumpărarea din robia celui rău, Dumnezeu S-a arătat drepților Săi - Patriarhi, Prooroci, Apostoli, Sfinți Părinți - şi prin ei ne-a dat *Sfintele* Sale *Scripturi*: *Vechiul* şi *Noul Testament*, la care se adaugă scrierile Sfinților Părinți insuflați de Duhul Sfînt. Şi, fiindcă grăieşte tainele ascunse minții şi ochiului nostru, e lesne de înțeles că Preasfîntul Duh nu poate vorbi decît tainic, urmînd ca tot darul Său să ne descopere înțelesul, prin cărțile de tîlcuire alcătuite de alți aleşi ai Săi *curați cu inima*, singurii care pot vedea şi înțelege pe Dumnezeu.

Dar nevoia de tîlcuiri are şi altă pricină. Trebuie să înțelegem că nimic nu urăşte mai mult vicleanul stăpînitor al lumii acesteia decît Adevărul. Iar Adevărul nu este *ceva*, el este *Cineva*, este Însuşi Hristos, Dumnezeul şi Mîntuitorul nostru, şi toate dumnezeieştile scripturi vorbesc despre El,

Răscumpărătorul neamului omenesc şi Biruitorul îngerului căzut şi al puterilor lui. De aceea vrăjmaşul, „tatăl minciunii", se străduieşte din răsputeri să oprească răspîndirea cuvîntului Adevărului, sau cel puțin să strîmbe învățătura predată de sfinții purtători de Duh Sfînt - Prooroci, Apostoli, Părinți ai Bisericii – încît să o schimbe în minciună şi să o întoarcă împotriva dreptei credințe. Aşa se face că satana este cel mai mare editor de biblii măsluite de pe fața pămîntului, mai ales de cînd a inventat tiparul, anume pentru asta. Să ne aducem aminte că tiparul cu litere mobile347, zis al lui Gutemberg, a fost pus în lucrare în Germania pentru a răspîndi otrava protestantă în toată lumea, în miliarde de copii, aşa cum se întîmplă şi azi, cînd la orice colț de stradă sectanții baptişti, adventişti etc. (copiii luteranilor şi calvinilor) te ispitesc cu cîte o *Biblie* tipărită desăvîrşit şi… de pomană (acum au pus pe copertă şi crucea).

Măsluirea cărților *Vechiului Testament* a început după Patimile, Învierea şi Înălțarea Mîntuitorului, odată ce Iudeii s-au pus cu desăvîrşire, de bună voie, în slujba satanei.

Aceasta trebuia să se întîmple negreşit, căci, prin petrecerea în trup a Dumnezeu-Cuvîntului, se împliniseră proorociile despre Mesia ale *Vechiului Aşezămînt*. Cărturarii, fariseii şi preoții ştiau asta, ştiau că Iisus este Hristosul, căci slujba lor era tocmai să citească norodului *Legea* şi să o tîlcuiască. Aşadar, *Cărțile Sfinte* erau de acum împotriva lor şi trebuiau să fie schimbate, pentru a acoperi acea nemaiauzită lepădare şi ucidere de Dumnezeu.

Pentru a înțelege cele spuse pînă acum, să vedem în scurt istoria scrierilor de care e vorba în cartea Fericitului Teodorit, apoi pe aceea a tîlcuirilor la *Psalmi*, urmînd ca la sfîrşit să spunem cîte ceva despre *Tîlcuirea* de față.

Tălmăcitorii *Vechiului Testament*

Septuaginta

Se păstrează scrisoarea lui Aristeas348, prefectul gărzii împărăteşti egiptene, către fratele său Filocrat, în care îi povesteşte cum Dimitrios Falireus - bibliotecarul împărătesc de la curtea faraonului Ptolemeu Filadelf (283-246 înainte de Hristos), filosof şi istoric atenian, ucenic al lui Aristotel - l-a sfătuit pe faraon „să adune multe felurite cărți, de se poate chiar toate cărțile din lume". Aristeas ne spune că în acea vreme erau în lume „ca la 50 de zeci de mii" (500.000) de cărți (scrieri)". Aristeas îi cere fratelui său să mijlocească pe lîngă arhiereul Eleazar pentru a aduce din Palestina cărțile Iudeilor. Pentru a-şi atinge scopul, faraonul le-a făcut un hatîr Iudeilor şi a eliberat toți robii din neamul lor, în număr de 120.000. Mulțimea acestora în Alexandria şi în tot Egiptul se datora cuceririi Iudeeii şi Ierusalimului de către Ptolemeu Sotir (323-285 înainte de Hristos). Se poate crede aşadar că nevoia de a se tălmăci în elineşte cărțile *Vechiului Testament* era şi a comunității evreieşti din Egiptul acelor ani, aflată într-un puternic proces de elenizare, aşa cum se întîmpla cu întreaga lume mediteraneană.

Aristeas a fost trimis apoi cu scrisori şi daruri către arhiereul Eleazar, de la care a căpătat cîte şase înțelepți din fiecare seminție a lui Israil, în total 72349, care au adus cu ei *Sfînta Scriptură a*

347 Chinezii aflaseră de mult această metodă de imprimare, dar nu au folosit-o niciodată pentru copierea cărților, pînă ce s-au occidentalizat şi ei.

348 *Aristeae epistula ad Philocratem*, ed. A. Pelletier, *Lettre d'Aristée a Philocrate* [Sources chrétiennes 89, Paris: Cerf, 1962] pag. 100-240.

349 Numele tuturor celor 72 sînt menționate atît de Aristeas (sect. 47-50), cît şi de Sfîntul Epifanie de Salamina, în

Vechiului Testament scrisă cu litere de aur. Văzînd cărțile, faraonul a stat multă vreme uimit în fața lor şi li s-a închinat de şapte ori, mulțumindu-le celor ce le aduseseră, după care a pus fiecărura dintre aceştia cîte 72 de întrebări, pentru a le ispiti priceperea şi meşteşugirea la lucrarea pe care o începeau. Cei 72 de înțelepți au fost aşezați pe insula Faros, lîngă Alexandria, unde au început a tălmăci în elineşte scripturile Iudeilor. Ei se sfătuiau cu privire la cele mai bune înțelesuri elineşti asupra cuvintelor *Scripturii*, şi apoi dictau lui Dimitrios Falireus. Lucrarea s-a încheiat în 72 de zile, după care Falireus le-a citit înțelepților tălmăcirea, pe care toți au încuviințat-o ca fiind bună şi curată, şi au pus blestem asupra cui ar îndrăzni să o schimbe. Tălmăcirea Celor 72 a fost lăsată în Biblioteca din Alexandria350, iar ei s-au întors cu multe daruri împărăteşti în Palestina.

Istoricul Evsevie din Kesaria citează pe un filosof aristotelic de la jumătatea veacului al doilea înainte de Hristos, Aristovul Iudeul, care întăreşte informațiile despre Cei 72, aducînd ceva nou, anume că tălmăciri parțiale din *Vechiul Testament* în greaca veche existau chiar în vremea lui Pythagora, Socrate şi Platon, care le-au folosit neîncetat ca izvor al înțelepciunii lor351. Această istorie este întărită de Iosif Flavius352, care o reia cu amănunte în *Antichitățile* sale.

Filosoful Evreu Filon din Alexandria, povestind aceleaşi întîmplări353, spune că fiecare din tălmăcitori ar fi lucrat la întreaga *Scriptură a Vechiului Testament*, iar atunci cînd cele 72 de texte au fost puse față în față, ele s-au aflat întocmai la fel, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Filon laudă tălmăcirea lor şi îi numeşte pe tălmăcitori „arătători de cele sfinte şi Prooroci”354. Şi adaugă o informație de preț, anume că, în vremea sa, în fiecare an se prăznuia în insula Faros o sărbătoare pentru aducerea aminte a minunii făcute de Dumnezeu cu Cei 72.

Sfîntul Mucenic Iustin Filosoful mai adaugă355 că Cei 72 au lucrat deosebi unul de altul, în 72 de chilii, ale căror rămăşițe încă puteau fi văzute în vremea sa. Iar Sfîntul Epifanie spune356 că ar fi fost cîte doi în cîte o chilie, dictînd tălmăcirea unui tahigraf.

Toți Sfinții Părinți întăresc insuflarea dumnezeiască ce i-a călăuzit pe Cei 72 (Sfîntul Mucenic Iustin Filosoful, Climent Alexandrinul357, Sfîntul Irineu din Lugdunum358, Sfîntul Epifanie din

---

De mensuris et ponderibus, lin. 237-252 (ed. E. Moutsoulas, rev. *Θεολογια*, nr. 44 (1973), cu 3 diferențe.

350 Arsă la anul 650 de califul Omar.

351 Vezi A.-M. Denis, *Fragmenta pseudepigraphorum quae supersunt Graeca* [*Pseudepigrapha veteris testamenti Graece 3*, Leiden: Brill, 1970], p. 217-228.

352 *Antichități iudaice*, cartea a XII-a, cap. 2, vol. II, Ed. Hasefer, Bucureşti, 2001, pag. 62-76.

353 *De vita Mosis* (lib. i-ii), ed. L. Cohn, *Philonis Alexandrini opera quae supersunt*, vol. 4, Berlin: Reimer, 1902 (repr. De Gruyter, 1962), cartea a II-a, sect. 37.

354 *De vita Mosis*, cartea a 2-a, cap. 40.

355 *Cohortatio ad gentiles*, ed. J.C.T. Otto, *Corpus apologetarum Christianorum saeculi secundi*, vol. 3, 3rd edn. Jena: Mauke, 1879 (repr. Wiesbaden: Sandig, 1971), pag. 13.

356 *De mensuris et ponderibus*, III, PG. 43, col. 241.

357 *Stromate*, Cartea I, cap. 22, PG 8, col. 889.

358 „καὶ τὰ παρόντα ἔθνη γνῶναι ὅτι κατ΄ ἐπίπνοιαν τοῦ Θεοῦ εἰσιν ἡρμηνευμένναι αἱ γραφαί.” („… şi să cunoască neamurile de față că după insuflarea lui Dumnezeu sînt traduse *Scripturile*): Irénée de Lyon, *Adversus haereses*, III, 31, vol. 2 [Sources chrıtiennes 211, Paris: Cerf, 1974].

Salamina, Sfîntul Chiril al Ierusalimului359, Fericitul Theodorit360, Tertullian361, Fericitul Augustin362 şi alții). Şi scriitorii păgîni întăresc istorisirea de mai sus, cu mai multe sau mai puține amănunte: Filohorus363, Plutarh364, Polyaenus Ritorul365 etc.

Tălmăcirea Celor 72 a primit numele de *Septuaginta* („cei 70")366, care a fost socotită *Cartea Legii Vechi* a întregii creştinătăți. Sfinții Apostoli scriitori ai *Noului Testament* au folosit *Septuaginta*, iar după ei ucenicii lor, şi după aceştia toți Sfinții Părinți ai Bisericii Ortodoxe.

Se pune o întrebare: Care anume au fost cărțile *Vechiului Testament* tălmăcite de Cei 72 (căci o parte din canonul VT existent azi a fost scris după vremea lucrării lor)? Deşi răspunsul e încă departe de a fi aflat, nu putem decît să spunem că o parte din cărți (*1 Ezra*, *Iudith*, *1 Maccabei*, *2 Maccabei 1-2*, *Psalmul 151*, *Psalmii lui Solomon*, *Ecclesiastul*, *Tobit*) au fost scrise în aramaică la o dată ulterioară vremii lui Ptolemeu Filadelful, iar o altă parte (*2 Maccabei 2, 19,* cărțile 3 şi 4 *Maccabei*, *Înțelepciunea lui Solomon*) au fost scrise de-a dreptul în elină. Ne însuşim judecata Părinților Bisericii că *Pentateuhul*, cărțile istorice, *Proorocii* şi cărțile poetice mai mari au fost tălmăcite de către Cei 72, mai ales că o analiză lingvistică a elinei *Septuagintei* oferă o mulțime de argumente pentru susținerea acestui punct de vedere.

Canonul 85 al Sfinților Apostoli şi Canonul 60 al Sinodului local de la Laodikia (anul 363 după Hristos), primit mai apoi de toate Sinoadele Ecumenice, au stabilit canonul cărților *Vechiului Testament* (de asemenea şi pe cel al *Noului Testament*), în care majoritare erau cărțile tălmăcite de Cei 72. Era deci firesc ca noul corpus să primească acelaşi nume, adică *Septuaginta*, „scriptura celor 70".

O relatare neconfirmată de alte surse istorice, cea a lui Seneca367, ne dă de ştire că în vremea războiului lui Iulius Caesar cu Egiptenii biblioteca din Alexandria a ars şi că s-au distrus în acel foc 400.000 de cărți. Cu toate acestea, Sfîntul Irineu, pe la anul 180, spune că lucrarea Celor 72 se afla încă în Alexandria Egiptului, care ferise de pieire cuvîntul lui Dumnezeu aşa cum îi ferise pe Israil şi pe fiii săi de foame, iar pe Dumnezeu-Cuvîntul de prigoana lui Irod. Tertullian368 susține că *Septuaginta* încă se mai găsea în vremea lui în Alexandria. Acelaşi lucru îl susține şi Sfîntul Epifanie369 spre sfîrşitul veacului al 4-lea după Hristos.

---

359 Cateheza a IV-a, 34: *Catecheses ad illuminandos* 1-18, ed. W.C. Reischl and J. Rupp, *Cyrilli Hierosolymorum archiepiscopi opera quae supersunt omnia*, 2 vols. Munich: Lentner, 1:1848; 2:1860 (repr. Hildesheim: Olms, 1967).

360 Vezi prologul acestei cărți.

361 *Apologeticum adversus gentes*, cap. 18, în Tertullian, *Despre idolatrie şi alte scrieri morale*, Ed. Amarcord, Timişoara, 2001.

362 *De civitatis Dei*, Cartea 18, cap. 42, PL 61, col. 602.

363 *Fragmenta*, FGrH 328: 3B:98-160. fr. 98: P. Oxy. 10.1241. fr. 229: P. Oxy. 6.853. (Pap: 17,343: Epist., Hist.).

364 *Regum et imperatorum apophthegmata* (172b-208a), ed. W. Nachstadt, *Plutarchi moralia*, vol. 2.1, Leipzig: Teubner, 1935, p. 189.

365 *Strategemata*, ed. E. Woelfflin and J. Melber, *Polyaeni strategematon,* libri viii, Leipzig: Teubner, 1887 (repr. Stuttgart: 1970), cartea a IV-a.

366 Isidor Onciul, *Manual de introducere în sîntele cărți ale Testamentului Vechiu*, Cernăuți, 1889, pag. 281.

367 „Quadraginta milia librorum Alexandriae arserunt. Pulcherrimum regiae opulentiae monumentum alius laudauerit, sicut et Liuius, qui elegantiae regum curaeque egregium id opus ait fuisse." Seneca, *Ad Serenum de Tranquillitate animi*, IX, 5.

368 „Astfel, aceste opere de seamă, traduse în limba elină, se văd şi astăzi la Serapeum [templul lui Serapis], în biblioteca lui Ptolemaeus, împreună cu originalele lor ebraice" *Apologeticum*, cap. 18, 8, în Tertullian, *Despre idolatrie şi alte scrieri morale*, Ed. Amarcord, Timişoara, 2001, p. 213

369 op. cit., loc cit.

O ultimă informație istorică (veacul al 12-lea) ne aduce Nichifor Callist Xanthopulos370, un preot din Constantinopol de la începutul veacului al 14-lea. El ne spune că dintre Cei 72, unul singur, anume Simeon, ajungînd la locul din Isaia (7:14) unde este scris: „Iată, Fecioara va avea în pîntece, şi va naşte fiu şi vei chema numele lui Emanuil" şi neînțelegînd aceste cuvinte, a şters „Fecioara", vrînd să scrie „tînăra". Dar Îngerul Domnului i s-a arătat şi i-a ținut mîna, zicînd: „Nu fi necredincios față de cele scrise, a căror împlinire singur o vei vedea! Pentru că nu vei gusta moartea pînă ce nu vei vedea pe Cel ce Se va naşte din Curata Fecioară, Hristos Domnul!" Iar proorocia Îngerului s-a împlinit după mai mult de 270 de ani, cînd a fost adus la Biserică Mîntuitorul Hristos pentru a fi tăiat împrejur a opta zi, după cum poruncea *Legea veche*. Atunci, Dreptul Simeon L-a primit pe Prunc şi a rostit acea prea-frumoasă rugăciune: „Acum slobozeşte pe robul Tău, Stăpîne!" Această istorisire este o frumoasă înțelegere a cuvintelor scrise la *Evanghelia după Luca* (2:25): „Şi, iată, era un om în Ierusalim, anume Simeon, şi omul acela era drept şi temător de Dumnezeu, aşteptînd mîngîierea lui Israil, şi Duhul Sfînt era peste dînsul." Iar despre adevărul ei nu ne îndoim nici o clipă, cîtă vreme ştim că prin venirea lui Hristos nu au fost descoperite oamenilor toate tainele Dumnezeirii, ci multe din ele s-au dăruit mai apoi plăcuților Săi.

Itala şi *Vulgata*

Toate cuvintele Mîntuitorului Hristos luate din *Vechiul Testament* îşi au izvorul în *Septuaginta*. De asemenea, propovăduirea Sfinților Apostoli către neamuri s-a făcut folosind *Septuaginta*, toți ucenicii Mîntuitorului fiind Evrei (nu numai ei au făcut aceasta, ci şi Filon Iudeul şi Iosif Flavius, contemporani cu ucenicii Mîntuitorului). Cărțile *Septuagintei*, împreună cu cele ale *Noului Testament*, au fost tălmăcite în limba latină încă din veacul al doilea după Hristos, într-o tălmăcire cu numele de *Itala*, care a fost de căpătîi pentru creştinătatea apuseană pînă în veacul al nouălea, chiar dacă din textul ei reiese că lucrarea a fost făcută de mai mulți tălmăcitori, în locuri diferite.

La sfîrşitul veacului al patrulea, Fericitul Ieronim a revizuit după criterii filologice vechea tălmăcire în latină a *Scripturii*, lucrarea sa primind numele de *Vulgata*. Pentru aceasta, a învățat limba ebraică şi a folosit *Hexapla* lui Orighen, despre care vom vorbi mai jos. Deşi Părinții Bisericii din Apus au osîndit *Vulgata* în scrierile lor371, ca nepotrivindu-se cu *Septuaginta* şi avînd şi alte scăderi, totuşi, după ce *Vulgata* a trecut nebăgată în seamă vreme de 400 de ani, şcoala lui Carol cel Mare, izvorul ereziilor pe care se întemeiază papalitatea de atunci şi pînă azi, a impus-o Bisericii de Apus372. Însă manuscrisele *Italei* au continuat să fie folosite în Apus pînă cînd, prin apariția tiparului, *Vulgata* a devenit text standard. Cu toate acestea au mai fost rîvnitori ai adevărului care au ales mai degrabă să cumpere ori să-şi copieze un exemplar plin de greşeli de copiere al *Italei*, cu care să-i poată înțelege pe Sfinții Părinți răsăriteni sau apuseni, decît să folosească un text al Scripturii care să nu se potrivească cu citatele lor. Pentru oarecare pretexe, într-un conciliu la Trent, în 1546, papalitatea a oprit cu desăvîrşire folosirea *Italei*, punînd sub blestem pe cei care vor mai folosi pentru citirea Scripturilor

370 Relatarea sa a fost prescurtată de Sfîntul Dimitrie al Rostovului, care a inclus-o în corpusul *Vieților Sfinților*, traduse şi în româneşte în mai multe ediții. Vezi ziua de 3 februarie.

371 Fericitului Augustin trebuie să-i fim recunoscători pentru a fi văzut de pe atunci urmările lucrării lui Ieronim, căci îl mustră pentru că nu a luat în calcul faptul că noua sa traducere va aduce diferențe între bisericile unde se folosea latina şi cele care urmau textul grecesc, şi că acolo unde Iudeii vor obiecta cu privire la anumite texte, Ieronim nu va mai putea fi de față pentru a-şi apăra munca, iar un altul cu greu se va găsi (*Scrisoarea* 71 în PL 33, col. 0241-243).

372 Ar fi interesant de studiat textele scripturistice ale *Vulgatei* care au argumentat despărțirea Apusului de Răsărit.

alt text decît *Vulgata*.

Textul masoretic

Textul evreiesc al *Vechiului Testament* (*Tanakh*) s-a păstrat de către Evrei într-o formă numită „text masoretic". Masoreții[373] au fost cei ce au adăugat vocalele, punctuația şi paragrafele textului *Scripturii*, lucrînd cu o acrivie nebunească (se spune că numărau semnele fiecărei copii şi, dacă nu ieşeau la fel, distrugeau copia). Ei au folosit alfabetul aramaic, renunțînd la cel paleo-ebraic. De altfel, după întoarcerea din robia Babiloniană (sfîrşitul veacului al 6-lea înainte de Hristos), Iudeii au renunțat la folosirea limbii ebraice, îmbrățişînd aramaica, ebraica fiind folosită numai în sinagogi. Adoptarea alfabetului aramaic în veacurile 1 – 2 după Hristos pentru textele scripturistice a fost una din primele reforme talmudice.

Ne-am putea aştepta ca textul masoretic să fie unul şi acelaşi cu cel al *Septuagintei*, pentru că şi aceasta a fost tălmăcită din ebraică. Dar adevărul este altul: în comparație cu cel al *Septuagintei*, el e plin de omisiuni şi de adaosuri. Şi - ținînd seama de certurile dintre Creştini şi Iudei, din vremea ucenicilor Sfinților Apostoli, cu privire la anumite pasaje din *Vechiul Testament* - afirmăm că Iudeii de la sfîrşitul primului veac începuseră schimbarea textului *Scripturii*, sub foarte atenta purtare de grijă a unor rabini cu multă ură față de adevărul *Scripturii*, cărora vrăjmaşul le-a întunecat mintea, astfel încît au făcut numeroase greşeli. Deşi numărul neînsemnat de deosebiri între manuscrisele masoretice existente azi poate mira, ele fiind copiate în vremuri şi locuri diferite, faptul este totuşi de înțeles ținînd seama de procedeul folosit la copiere descris mai sus şi prin ideea că a existat un izvod unic, compus de acei rabini urîtori de Hristos, buni cunoscători ai *Scripturii*, care au impus un singur tip de text, distrugîndu-le pe cele anterioare.

Dăm aici cîteva pilde de stihuri în care deosebirile între texte sînt mai vădite.[374]

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facere 1:9	Şi numi Dumnezeu întăritura - cer. Şi văzu Dumnezeu că este bine. Şi se făcu seară şi se făcu dimineață: zi a doua.	Dumnezeu a numit întinderea cer. Astfel a fost seară şi a fost dimineață: ziua a doua.

Pentru Iudeii masoreți, Dumnezeu nu a mai văzut că ceea ce a făcut „este bine".

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facere 1:10	Şi se adună apa cea de sub cer la adunările ei şi se ivi uscatul.	- lipsă -

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facere	Şi-i blagoslovi Dumnezeu	Dumnezeu i-a binecuvîntat şi

373 De la „masora", însemnările marginale privind citirea corectă a textului.

374 Am folosit pentru *Septuaginta* ediția Bucureşti, 1688 (cu uşoare îndreptări pentru înțelegerea textului), iar pentru textul masoretic ediția Cornilescu; am folosit numerotarea din *Biblia* lui Şerban.

1:30	pe dînşii, zicînd: Creşteţi-vă, şi vă înmulţiţi, şi umpleţi pămîntul şi domniţi-l pe dînsul; şi stăpîniţi peştilor mării, şi păsărilor cerului, şi tuturor dobitoacelor, şi tot pămîntul şi tuturor tîrîtoarelor ce se tîrăsc asupra pămîntului.	Dumnezeu le-a zis: Fiţi roditori, înmulţiţi-vă, umpleţi pămîntul şi supuneţi-l; şi stăpîniţi peste peştii mării, peste păsările cerului şi peste orice vieţuitoare care se mişcă pe pămînt.

Pentru masoreți, menirea omului pe pămînt este reproducerea spiței umane, nu creşterea duhovnicească a omului şi mîntuirea sa. Aici avem un temei „scripturistic" al mentalității generale de azi. Şi putem vedea şi cine a izvodit-o.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facere 4:7	De nu drept vei aduce, iar pe drept nu vei împărți; greşit-ai, linişteşte-te: către tine este întoarcerea lui şi tu îl vei stăpîni pe dînsul.	Dacă faci bine nu vei fi primit? Dar, dacă nu faci bine, păcatul stă culcat la uşă; dorința lui se ține după tine, dar tu trebuie să-l stăpîneşti.

„Greşit-ai, linişteşte-te" este al doilea temei scripturistic pentru lucrarea minții, pentru isihasm, la care Dumnezeu a îndemnat pe om, chiar şi după cădere; primul este dat încă din Rai, încă înainte de a-i da lui femeie, cînd l-a pus să lucreze Raiul şi să-l păzească. De aceea spun Părinții Bisericii că Raiul este lucrarea minții şi paza minții, pe care era dator să le săvîrşească Adam. Se vede aici încă o dată cît de trupeşti au fost masoreții.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facere 4:13	Şi zise Cain către Domnul Dumnezeu: Mai mare este vina mea decît a mi se ierta mie.	Cain a zis Domnului: Pedeapsa mea e prea mare ca s-o pot suferi.

Masoreții au introdus obrăznicia şi hula împotriva Domnului încă de la Cain.

Nu mai dăm aici anii pe care i-au trăit Adam şi fiii săi (*Facere* 5) după cele două versiuni. Un scurt calcul ne arată că după textul masoretic ies lipsă la numărătoare mai bine de 1000 de ani. Ne oprim în a mai da exemple grosiere din miile de deosebiri dintre *Septuaginta* şi textul masoretic. Vom da doar cîteva din cele care apar în *Psaltire*375. Pentru a înțelege lucrarea cea rea a acestor vrăjmaşi ai lui Dumnezeu numiți „masoreți", se pot verifica textele de mai jos cu tîlcuirea la Psalmi scrisă de Fericitul Theodorit.

	Septuaginta	Textul Masoretic

375 Textul folosit aici a fost chiar cel luat din *Tîlcuirea* Fericitului Theodorit, tradusă de Episcopul Iosif al Argeşului.

Psalmi 16:11	Izgonindu-mă, acum m-au încunjurat, ochii lor şi-au pus ca să-i plece la pământ.	Se țin de paşii noştri, ne înconjoară chiar, ne pîndesc ca să ne trîntească la pământ.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 21:17,18	Că m-au încunjurat cîini mulți: adunarea celor vicleni m-a cuprins. Săpat-au mîi-nile mele şi picioarele mele.	Căci nişte cîini mă încon-joară, o ceată de răufăcători m-a împresurat; mi-au străpuns mîinile şi picioarele.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 29:13	Auzit-a Domnul, şi m-a miluit; Domnul a fost ajutorul meu.	Ascultă, Doamne, ai milă de mine! Doamne, fii ajutorul meu!

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 39:9	Jertfa şi prinosul nu ai voit: iar trupul mi-ai săvîrşit.	Tu care nu doreşti nici jertfă, nici dar de mîncare, ci mi-ai străpuns urechile.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 48:12	Şi omul, în cinste fiind, nu a priceput, alăturatu-s-a cu dobitoacele cele fără de minte şi s-a asemănat lor.	Dar omul pus în cinste nu rămîne, ci este ca dobitoacele care pier.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 70:7	Întru Tine m-am întărit din pîntece, din mitrasul maicii mele Tu eşti acoperitorul meu.	Pe Tine mă sprijin din pîntecele mamei mele. Tu eşti binefăcătorul meu încă din pîntecele mamei.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 117:8	Bine este a nădăjdui spre Domnul, decît a nădăjdui spre om.	Mai bine este să cauți adăpost în Domnul, decît să te încrezi în om.

	Septuaginta	Textul Masoretic

Psalmi 118:118	Călcători de lege am socotit pe toți păcătoşii pământului: pentru aceasta am iubit mărturiile Tale.	Ca spuma iei pe toți cei răi de pe pământ; de aceea eu iubesc mărturiile Tale.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 125:1	Cînd a întors Domnul robia Sionului, făcutu-ne-am ca nişte mîngîiați.	Cînd a adus Domnul înapoi pe captivii Sionului, parcă visam.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 137:1	Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea, şi înaintea Îngerilor voi cînta Ție: că ai auzit toate graiurile gurii mele.	Te voi lăuda din toată inima, Îți voi cînta psalmi înaintea dumnezeilor.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 144:5	Mare cuviința slavei sfințirii Tale vor grăi, şi minunile Tale vor povesti.	Voi spune strălucirea slăvită a măreției Tale şi a lucrărilor Tale minunate.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 144:13,14	Împărăția Ta este împărăție a tuturor veacurilor, şi stăpînia Ta întru tot neamul şi neamul. Credincios este Domnul întru toate cuvintele Sale, şi cuvios întru toate lucrurile Sale.	Împărăția Ta este o împărăție veşnică şi stăpînirea Ta este în toate generațiile.

La acest din urmă exemplu, în ediția Cornilescu se spune (fără de ruşine) că „Psalmul 145 este alfabetic [prin acrostih], cu litera a paisprezecea [*nun*] omisă”. În limba elină nu s-a putut respecta forma de acrostih din ebraică, dar în textul masoretic, care respectă această formă, lipseşte tocmai stihul care începe cu litera ebraică ’nun’. Precizăm aici că toate exemplele de diferențe dintre textul *Septuagintei* şi textul masoretic care au fost date aici sînt luate din cartea *The Dead Sea Scrolls Bible*, de Abegg, Flint şi Ulrich, ed. Harper Collins, 1999. În această carte, ca şi în altele asemenea ei, care au publicat textele scripturistice găsite la Marea Moartă (despre care va fi vorba

mai jos) se poate vedea cu uşurinţă înşelătoria masoreţilor.

O altă reformă a masoreţilor a fost înlocuirea cuvîntului 'YHWH' (Yahveh) cu 'ADN' (Adōnai). Pentru lumea elenistică şi implicit pentru cea europeană actuală, ele se tălmăcesc simplu cu „Domnul"; dar pentru Evreii *Vechiului Testament*, „Ia" (după Sfîntul Epifanie de Salamina, Evreu, contemporan cu Sfîntul Ioan Gură de Aur) „[înseamnă] «Domnul», Adōnai [înseamnă] «Cel ce este Domn», Iave [înseamnă] «Cel ce era, şi este şi Care pururea este», după cum zice Moisi: «Cel ce este m-a trimis pe mine, vei zice lor»" [v. Ieşire 3:13-15]376. Acest lucru poate fi observat în sute de locuri din *Vechiul Testament*. Dăm aici cîteva locuri din *Psaltire* unde s-a făcut această schimbare: Psalmii 2:3; 15:2; 21:21,34; 29:8; 34:16,22; 36:13; 37:9,15,22; 38:8; 39:23; 43:24; 50:16; 53:4; 54:9; 56:12; 58:12; 61:11; 65:17; 67:11,17,19,22,26,32; 72:20; 76:7; 77:66; 78:12; 85:3,5,8,9,12,15; 88:49,50; 89:1,18; 109:5; 129:1,4. La Psalmii 29:8 şi 76:2 s-a înlocuit „Elohim" cu „Adonai", iar la Psalmii 13:5 şi 52:6 s-a scris „Elohim" în loc de „YHWH". Pentru edificare, se pot consulta aceste trimiteri cu *Tîlcuirea* Fericitului Theodorit, care a prins pe hîrtie părerea Tradiţiei, a Bisericii, despre aceşti Psalmi377.

Peshitta

Se pare că o parte din scrierile *Vechiului Testament* au fost tălmăcite în limba aramaică (vorbită de asirieni) încă dinainte de Hristos. Cercetători nu s-au pus de acord în această privinţă, mai ales că nu au fost găsite dovezi materiale. Este însă aproape sigur că în primele veacuri de creştinism mare parte din canonul *Vechiului Testament* era tălmăcit în aramaică, direct din ebraică. Ne-am putea aştepta la un mare număr de asemănări ale textului aramaic cu cel masoretic, însă nu e deloc aşa, ci, în cea mai mare parte, textul aramaic se potriveşte cu *Septuaginta*, nu cu textul masoretic378.

Un ucenic al Sfîntului Mucenic Iustin Filosoful, Tatian Asirianul, părăsind Roma, a tălmăcit spre anul 140 după Hristos scrierile celor patru *Evanghelii* în aramaică/siriacă, punînd evenimentele în ordine cronologică şi alcătuind o „Evanghelie prescurtată" intitulată *Diatessaron*, care a fost normativă pînă la începutul veacului al 5-lea după Hristos. Această versiune a fost foarte populară; Sfîntul Efrem Sirul a tîlcuit-o în întregime. *Diatessaronul* şi *Vechiul Testament* în aramaică au fost prinse într-un corpus intitulat *Peshitto* (simplu), pentru simplitatea şi accesibilitatea textului.

Sub influenţa uriaşei rîvne a lui Theodor de Mopsuestia, care a dat o tîlcuire stih cu stih la toată *Sfînta Scriptură*, atît a *Noului*, cît şi a *Vechiului Testament*, la Edessa şi Nissibe şcolile teologice au întregit canonul *Vechiului Testament*, desăvîrşind tălmăcirile mai vechi şi înlocuindu-le cu unele noi, după *Septuaginta*, la iniţiativa Episcopului Ravvula de Edessa (411-435). Canonul scripturistic s-a încheiat pe la anul 500, cînd au fost tălmăcite la Nissibe epistolele sobornicesti *2 Petru*, 2 şi 3 *Ioan*, *Iuda* şi *Apocalipsa*.

Talmudul

376„τὸ Ἰὰ κύριος, τὸ Αδωναϊ ὁ ὢν κύριος, τὸ Ιαβὲ ὃς ἦν καὶ ἔστιν ὁ ἀεὶ ὤν, ὡς ἑρμηνεύει τῷ Μωυσῇ ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με, ἐρεῖς πρὸς αὐτούς" Sfîntul Epifanie, Panarion, cap. 20:5.

377 Stihurile puse aici sînt luate din *The Dead Sea Scrolls Bible*, citată mai sus.

378 Würthwein, Ernst, „The Aramaic Targums" and „The Syriac Version." În *The Text of the Old Testament*. 4th or 5th edition. Grand Rapids: Eerdmans, 1979, 1995.

Începînd cu vremea propovăduirii Sfinților Apostoli, ura vrăjmaşului diavol i-a găsit împreună-lucrători pe cărturarii şi fariseii cei urîtori de Hristos, care, pentru a opri propovăduirea ucenicilor Domnului, au început să măsluiască textul *Sfintei Scripturi a Vechiului Testament*, în mii de locuri, pentru a ascunde proorociile mesianice şi orice altă legătură ce s-ar fi putut face între *Legea Veche* şi creştinism. Astfel, în dialogul cu Iudeul Trifon379 (cam la anul 150), putem citi cum Sfîntul Mucenic Iustin Filosoful îl mustră pe acela pentru o seamă de schimbări aduse de Evrei textului *Sfintei Scripturi a Vechiului Testament*, mai cu seamă proorociilor despre Întruparea, Propovăduirea, Patimile, Învierea şi Înălțarea la cer a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Dar schimbările făcute de Iudei asupra cărților *Vechiului Testament* au continuat pînă la alcătuirea unei forme finale, căreia i s-au adus şi comentarii în acelaşi duh, şi aşa s-a ivit ceea ce se cheamă *Talmudul*, cartea de căpetenie a Evreilor de pretutindeni. Cărțile *Vechiului Testament*, atît originalul, cît şi copiile cu modificările ulterioare, au fost distruse sistematic de Iudei pînă la stabilirea unei forme îndeajuns de convenabile pentru a nu mai exista nici o legătură între *Tanakh* şi *Septuaginta*; cele mai vechi texte ebraice păstrate sînt codexul de la Petersburg (integral, anul 1008 după Hristos) şi trei manuscrise din veacul X (anume codexul din Allep, codexul de la Cairo şi cel de la British Museum; nici unul dintre ele nu conține întregul canon scripturistic), cînd alcătuirea *Talmudului* era de multă vreme încheiată şi conținutul său pus în lucrare.

Akila (Ἀκύλας)

De vreme ce modificările aduse textului *Sfintei Scripturi a Vechiului Testament* ajunseseră vădite, iar certurile între Iudei şi Creştini asupra acestui subiect luaseră amploare, iudeii, pentru a-şi susține minciunile, aveau nevoie de o nouă tălmăcire în limba elină380, întrucît cea veche le era cu totul potrivnică. Şi atunci, la începutul veacului al II-lea, au apelat la Akila381 din Pont382, din cetatea Sinope383, un prozelit iudeu, care, după ce primise Sfîntul Botez la Ierusalim, a fost amăgit de Evrei şi s-a lepădat de creştinism384. Acesta a încercat, pe la anul 130 după Hristos, să transpună pînă şi etimologia cuvintelor evreieşti şi să tălmăcească şi acele particule cărora în elină nu le corespundea nici un cuvînt. Deşi noua tălmăcire era de neînțeles pentru un vorbitor obişnuit al limbii eline, ea a fost bine primită de Evrei, care l-au încurajat pe Akila să facă o nouă ediție.

Cu adevărat, tălmăcirea lui Akila nu a slujit deloc Creştinilor, ci Iudeilor care au comandat-o. În ea sînt elemente care se regăsesc pînă azi în edițiile *Bibliei* folosite de vrăjmaşii Adevărului şi ai Credinței, cum ar fi textul Proorocului Isaia (7:14): „Iată, Fecioara va avea în pîntece, şi va naşte Fiu", tălmăcit de urîtorii de Hristos: „Iată, tînăra va lua în pîntece…"

Tălmăcirea lui Akila, care între timp s-a pierdut, neavînd vreo valoare în sine, foloseşte astăzi, prin fragmentele care se mai păstrează, pentru a demonstra vechimea unor elemente ale textului

379 *Dialogul cu iudeul Trifon*, cap. 72, 84, 137, în vol. *Apologeți de limbă greacă*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti, 1997.

380 Isidor Onciul, op. cit., p. 285.

381 „Θεοδοτίων ... ὁ Εφέσιος καὶ Ακύλας ὁ Ποντικός, ἀμφότεροι Ιουδαῖοι προσήλυτοι": Sfîntul Irineu, *Adversus haereses*, cartea a III-a, cap. 21.

382 Tot din Pont era şi Marchion, întemeietorul unei secte gnostice care a dat multă bătaie de cap Sfinților Părinți ai primelor veacuri.

383 Mihail Psellos – Poemul 54, 104: *Poemata*, ed. L.G. Westerink, *Michaelis Pselli poemata*. Stuttgart: Teubner, 1992.

384 Idem, Poemul 54, 109.

masoretic, cu alte cuvinte pentru a arăta faptul că modificarea de către Evrei a *Vechiului Testament* are o vechime aproape egală cu a creştinismului.

Theodotion (Θεοδοτίων)

Numaidecît după Akila, pe la 170 după Hristos, un alt prozelit ludeu, Theodotion din Efes, s-a apucat, cu acelaşi scop ca şi Akila, de o nouă tălmăcire. Sfîntul Irineu îi învinuieşte pe amîndoi de a le fi dat temei evioniților (o sectă egipteană) să afirme că naşterea Mîntuitorului nu a fost din Fecioară385. În veacul XI, Mihail Psellos afirmă că Theodotion era din secta marchioniților386. Cu siguranță ştim că şi el s-a lepădat de creştinism, după cum ne spune Sfîntul Irineu, nu la mulți ani după cele întîmplate.

Theodotion a urmat cît a putut de mult textul *Septuagintei*387. Nu era un cunoscător prea bun al ebraicii şi se pare că nu şi-a propus decît o îndreptare a tălmăcirii Celor 72. Fericitul Ieronim, pe la anul 400, mărturiseşte că Biserica a primit din lucrarea lui Theodotion tălmăcirea *Cărții Proorocului Daniil*; este însă singurul care spune aceasta. Origen (care a strîns manuscrisele folosite apoi de Fericitul Ieronim), mai tîrziu Evsevie din Kesareea şi Fericitul Theodorit al Kirului, care au folosit manuscrisele lui Origen şi au scris tîlcuiri la cărți ale *Vechiului Testament*, nu confirmă spusele Fericitului Ieronim.

Simmah (Σύμμαχος)

Evsevie din Kesareea şi Fericitul Ieronim îl numesc pe Simmah şi ludeu, şi evionit. Sfîntul Athanasie cel Mare388, Sfîntul Epifanie389 şi Mihail Psellos390 zic că era Samaritean şi că a trăit în vremea împăratului Roman Severus (193-211). Sfîntul Athanasie spune că şi-a făcut tălmăcirea la 56 de ani după Akila, fiind bolnav de iubirea de stăpînie, iar Sfîntul Epifanie însemnează că, după ce şi-a încheiat lucrarea, Simmah s-a convertit şi el la legea iudaică.

Simmah s-a străduit să nu facă o tălmăcire după literă, ci să exprime textul ebraic391 pe înțelesul cititorilor de limbă elină. A apucat să-şi revadă lucrarea şi să dea o a doua ediție. Nici tălmăcirea lui nu s-a păstrat, ci au supraviețuit numai fragmente.

Trebuie făcută o remarcă: fiecare din aceste trei tălmăciri diferă mult între ele, şi aceasta arată că nici unul din ei nu a avut la îndemînă textul la zi al rabinilor, care cu fiecare generație înmulțeau diferențele dintre textul lor şi adevărul păstrat în *Septuaginta*.

Origen şi *Exapla*

Întrucît - prin multa copiere a *Sfintei Scripturi* de către Creştini şi prin modificarea rău-voitoare a textului *Septuagintei* de către Evreii Elini - apăruseră cu vremea deosebiri între feluritele copii, s-a

385 În textul ebraic de la Isaia 7:14 a fost scris în toate vremurile, inclusiv în edițiile masoretice, textul: „Iată fecioara...", nu „Iată tînăra..." şi deci vinovații cei mari au fost traducătorii în elineşte.
386 Idem, Poemul 54, 655.
387 Isidor Onciul, op. cit., pag. 288.
388 *Synopsis scripturae sacrae*, PG 28, col. 436.
389 *De mensuris et ponderibus*, PG, 43, col. 264.
390 Poemul 54, 115.
391 Isidor Onciul, op. cit., pag. 289.

simțit nevoia alcătuirii unui text standard, după care să se facă următoarele ediții. Lucrarea aceasta a încercat-o un învățat din Alexandria, Orighen, în prima jumătate a veacului al III-lea după Hristos.

Orighen ar fi putut să scoată din Biblioteca din Alexandria originalul Celor 72 şi să-l răspîndească, însuşindu-şi învățătura Bisericii că tălmăcirea lor fusese insuflată de Dumnezeu, nemaifiind deci nevoie de vreo îndreptare a ei. Dar el, fiind o fire îndoielnică (precum uşor rezultă din toate scrierile sale) a procedat altfel, filologic şi critic, am spune noi astăzi, gîndindu-se să compare tălmăcirile existente şi să stabilească el un text temeinic. Nu cunoaştem toate criteriile după care a lucrat; în parte ele se văd din rezultatul muncii sale392, din care s-au păstrat cîteva fragmente. Un fapt trebuie ştiut, anume că foarte mulți dintre Părinții Bisericii din acea vreme s-au opus cu tărie lucrării filologice şi critice a lui Orighen, care s-a îndoit de autoritatea tălmăcirii Celor 72.

În dorința lui de cunoaştere a *Scripturii Vechiului Testament*, în tinerețe Orighen fusese ucenic la un rabin, pricină pentru care mai apoi i s-a spus de către Creştini „Iudeul", dar tot el s-a luptat cu tot sufletul pentru a ridica Biserica din catacombe şi a propovădui învățătura ei la arătare, în fața învățaților Elini păgîni. Pentru aceea, a reuşit să aducă la Hristos mulți cărturari care căutau răspunsuri la problemele vieții cercetîndu-i pe filosofii alexandrini. Rînduiala dumnezeiască a fost astfel încît aceşti ucenici ai lui Orighen, primind Sfîntul Botez şi intrînd în tainele Creştinismului, să se lepede de dascălul lor, văzînd că acesta este departe de calea cea dumnezeiască a Părinților Bisericii.

În 28 de ani, Orighen a adunat toate ediții ele ineşti ale *Vechiului Testament* pe care le-a putut afla. La anul 231, aşezîndu-se în Kesaria Palestinei împreună cu cîteva ajutoare – după ce fusese silit să părăsească Alexandria din pricina învățăturii sale intelectualiste, care amesteca Predania Bisericii cu teoriile filosofilor păgîni – Orighen a început lucrul la noua ediție a *Septuagintei*. Părinții393 îl acuză că nu a fi avut ca text de bază tălmăcirea Celor 72, care se păstra la Alexandria, ci pe cea a lui Theodotion. El şi-a aşezat lucrarea pe şase coloane (de aici numele de *Exapla*):

1. textul evreiesc scris cu litere evreieşti
2. textul evreiesc scris cu litere elineşti
3. tălmăcirea lui Akila
4. tălmăcirea lui Simmah
5. *Septuaginta*
6. tălmăcirea lui Theodotion

La acestea, a adăugat uneori din alte trei tălmăciri anonime la unele cărți ale *Vechiului Testament*.

Cîteva copii ale lucrării au fost răspîndite de Sfîntul Mucenic Pamfil şi de episcopul cărturar Evsevie din Kesaria. *Exapla* s-a pierdut la anul 635, cînd Palestina a fost ocupată de arabi.

Exapla nu a fost primită de Biserică. Pentru a da, totuşi un text cu autoritate, preotul Luchian din Antiohia (mort ca mucenic la anul 311) a reluat munca lui Orighen, folosind *Exapla*, din care a scos doar textul Septuagintei pe care l-a verificat cu un text evreiesc vechi, altul decît al lui Orighen. „A făcut a sa întreagă tălmăcire pentru Creştini, care nu avea nimic de lipsă, nici de prisos, şi s-a aflat în Nicomidia de însăşi mîna sa scrisă, în lăuntru într-un turn mic zidit cu var, în urma nevoinței lui, în vremea Marelui Constantin împăratul. Această tălmăcire este împreună-glăsuitoare cu a Celor

392 Pentru amănunte, vezi Isidor Onciul, op. cit., pag. 293-294.
393 Printre ei, Fericitul Augustin, în scrisoarea citată mai sus.

Şaptezeci, care leapădă şi îndreptează toate zicerile cîte de ceilalți tălmăcitori erau stricate."394 Lucrarea sa s-a răspîndit de la Constantinopol pînă în Siria (se pare că un exemplar s-a tipărit pentru prima dată la anul 1517 - ediția Complutensiană).

Cam în aceeaşi vreme sau ceva mai devreme, ierarhul Egiptean Isihie (ce ar putea să fie acelaşi care l-a gonit pe Origen din Alexandria) a luat din biblioteca din Alexandria textul Celor 72 pe care l-a editat în multe copii, ce au dobîndit o mare autoritate. Un asemenea exemplar este cel numit *Alexandrinus*, din veacul 5 (tipărit pentru prima dată la anul 1519 - ediția aldină), şi care se găseşte azi la Brittish Museum (Royal 1 D).

Toți Sfinții Părinți ai Bisericii au folosit aceste ediții şi ele au fost şi au rămas în Biserica Ortodoxă edițiile de bază ale textului *Sfintei Scripturi*.

Alte ediții

Cuviosul Eftimie Zigadinos (în veacul al 12) spune în prefața *Tîlcuirii* sale la *Psaltire* (cap. 13) că au mai fost cîteva tălmăciri ale *Scripturii Vechiului Testament*. Astfel:

„5. Tălmăcire a *Scripturii* s-a aflat în Ieriho, ascunsă într-un chiup în vremea împăratului Carol, iar autorul este nearătat.395

6. Tălmăcire a *Scripturii* care nu are cunoscut pe autorul ei; s-a aflat în Nicopolea cea de la malul mării, în vremea lui Alexandru din Mammaia [~ 210 după Hristos]."

Sfîntul Nicodim Aghioritul numeşte *Octapla* alăturarea acestor două versiuni la *Exapla* lui Origen (în notă la spusele Cuviosului Eftimie).

Societatea biblică

Cu vremea, după apariția tiparului, mai ales prin lucrarea ereticilor protestanți şi romano-catolici, s-a impus aproape în toate limbile o nouă tălmăcire a *Vechiului Testament*, după textul masoretic. Acest text al *Vechiului Testament* este substanțial diferit de cel al *Septuagintei*, precum am arătat mai sus. Motivul pentru care s-a renunțat la *Septuaginta* a fost necredința, necredința că creştinătatea ar avea adevărul. Bunul simț nu a mai lucrat (căci dacă nu avem adevărul în *Vechiul Testament* primit de la Apostoli şi de la Părinți, înseamnă că tot creştinismul este în minciună de la începuturi şi pînă azi), şi ereticii au tipărit ediție după ediție din rătăcirea iudaică numită *Tanakh*. Nici Ortodoxia nu a rămas neatinsă de ispită, prima ediție a acestei înşelătorii fiind tipărită de Sinodul rusesc la anul 1751, sub influența iluministă a apusenilor. Şi în limba română, prin presiunile Societății Biblice, instituție transnațională înființată în Marea Britanie de anglicani, s-au publicat, din 1873 pînă azi, tălmăciri făcute după textul masoretic al *Vechiului Testament*. În 1938, s-a tipărit, cu încuviințarea Sinodului Bisericii Ortodoxe Române, prima *Biblie* în care *Vechiul Testament* s-a tălmăcit după textul masoretic, tălmăcire făcută de preoții Gala Galaction şi Vasile Radu (la drept vorbind, nu i se poate atribui nici măcar pretenția de a fi urmat textul masoretic, atîta vreme cît Gala Galaction mărturiseşte în jurnalul său396 că a tălmăcit *Vechiul Testament* din franceză). Neinsistînd asupra inutilității acestei ediții a *Sfintei Scripturi* şi a edițiilor care i-au urmat pînă astăzi, spunem doar că ultima ediție a *Scripturii* în

394 Cuviosul Eftimie Zigadinos, *Tîlcuirea Psaltirii*, Iaşi, 1850, cap. 13, pag. 29

395 Nichita [David; veacul al 13-lea după Hristos] însă şi alții zic că în vremea lui Caracal împăratul Romei celei noi s-a aflat [nota Sfîntului Nicodim Aghioritul].

396 Gala Galaction, *Jurnal*; Ed. Albatros, Bucureşti, 1996.

care *Vechiul Testament* este tălmăcit în româneşte după *Septuaginta* este aceea Sinodală de la 1914.

Celor ce ar putea să invoce „libertatea spiritului", „eliberarea de vechile concepte", „eliberarea de rigorismul Celor 72" şi altele asemenea, în sprijinul folosirii în Biserică şi în viaţa Creştinului de rînd a textului masoretic, le dăruim un cuvînt al Sfîntului Theofan Zăvorîtul: „Ce vor gîndi Creştinii ortodocşi citind în noua tălmăcire rusă unele noţiuni, iar în cea slavonă tradiţională cu totul altele? Aceasta nu poate să nu clatine credinţa. Cuvîntul lui Dumnezeu nu poate vorbi aşa ori altfel: el este unul. De aceea, ori *Biblia* evreiască vorbeşte adevărul, şi atunci trebuie să o urmăm pe ea; ori cea grecească, şi atunci trebuie să o aruncăm pe cea evreiască. Cînd însă păstrezi în cărţile bisericeşti citirile după textul grecesc397, iar în mînă ţi se dă cea evreiască, diferită de prima, atunci ce ţi se impune prin aceasta? Dacă nu se poate spune că adevărul este acolo şi aici, nu va fi mai lesne de spus că adevărul nu există nici acolo, nici aici? Adică fiecare, îndoindu-se de tălmăcire, va începe să cugete că adevărul nu este în *Scriptura* Bisericii, şi nu va putea scăpa de ispita de a crede că Biserica nu învaţă adevărul398, că acest adevăr trebuie căutat în altă parte, şi se va lepăda de Biserică. Iar cine este mai hotărît se va lăsa de orice credinţă!... La noi e lege [canonul 19 al celui de-al şaselea Sfînt Sinod Ecumenic – anul 692] ca în tîlcuirea cuvîntului lui Dumnezeu să ne sprijinim pe Sfinţii Părinţi. Iar Sfinţii Părinţi tîlcuiesc *Scripturile* aşa cum sînt ele în *Septuaginta*. Pentru aceea, noua tălmăcire ne lipseşte de mijlocul de a înţelege ortodox cuvîntul lui Dumnezeu, pentru că ne aduce un text deosebit de cel pe care îl foloseau Sfinţii Părinţi. ...Tălmăcirea din ebraică ne zdruncină din temelii. Rezultă noi gînduri, o nouă Biserică, o nouă eră. Iată deci urmările acestei tălmăciri."399

Sulurile de la Qumran

Prin purtarea de grijă dumnezeiască, s-a rînduit ca acum, la sfîrşitul veacurilor, între 1947 şi 1952, să se descopere la Qumran, lîngă Marea Moartă, în peşterile folosite altădată de secta iudaică a esenienilor, o mulţime de manuscrise datate între anii 250 înainte de Hristos şi anul 68 după Hristos, care conţin mare parte din textul evreiesc al *Vechiului Testament* şi scrieri ale esenienilor400, nepomeniţi în *Noul Testament* şi în istoriile clasice, ci doar la Filon din Alexandria, la istoricul Evreu Iosif Flaviu şi la scriitorul Roman Pliniu cel Bătrîn. Deşi cîteva suluri ale manuscriselor fuseseră la început cumpărate de iacobiţi şi de papistaşii dominicani, de la păstorii palestinieni care le-au descoperit, prin ameninţări cu moartea, şantaj, cumpărări etc., cărturarii noului stat Israel au adunat *toate* manuscrisele de la Qumran. Aşa se face că, din 1947 pînă în

397 Din păcate, în Biserica Ortodoxă Română acestea au fost de multă vreme schimbate cu citirile din textul masoretic.

398 „Studenţii teologi se deprind de la început să vadă în Vechiul Testament ebraic depozitul cel adevărat al revelaţiunii vechi-testamentare, iar pe toate celelalte versiuni (adică traduceri vechi şi noi ale Vechiului Testament) să le aşeze mai prejos decît Biblia Ebraică" (Gala Galaction, dedicaţie către Regele Carol al II-lea la începutul *Bibliei* de la 1938, pag. VII).

399 Apud. Archim. Seraphim (Aleksiev), Archim. Sergius (Yazadzhiev) – *Ortodoxia şi ecumenismul*, M-rea Slătioara, 1997, p. 279.

400 Era o sectă ascetică avînd aceleaşi obsesii ca şi celelalte două secte iudaice – saducheii şi fariseii – anume cele ţinînd de ritual, mai ales cele privitoare la curăţenie, şi credinţa predestinării lor ca adevărată seminţie a lui Iuda, fariseii şi saducheii fiind, în concepţia lor, seminţiile lui Efraim şi Manasi, pe care le-a lepădat Dumnezeu; pentru ei, prima zi a săptămînii era cea de miercuri, cînd Dumnezeu a zidit luminătorii bolţii cereşti.

1991, nu au fost publicate decît scrieri mărunte ale sectei esenienilor - prin care s-a încercat defăimarea Sfîntului Ioan Botezătorul şi a Mîntuitorului Hristos, ca aparţinînd acestei comunităţi – dar nici un text scripturistic. Pricina a fost una singură: deosebirile grosolane între textul masoretic şi textele de la Qumran.

Dar, pentru că adevărul nu poate fi ascuns sub obroc, el a ieşit la lumină în toamna lui 1991, cînd biblioteca Huntington din California a anunţat accesul public la fotografiile manuscriselor (obţinute pe căi foarte lăturalnice). În 1992 s-au publicat fotografiile lor şi o tălmăcire în engleză401. În curînd, statul Israel a trebuit să îngăduie cercetarea manuscriselor şi altor cărturari din lumea academică. Prin studierea sulurilor, fie şi numai fotografică, s-a văzut că manuscrisele scripturistice se împart în cîteva categorii:

- texte proprii sectei esenienilor (pe care cu obrăznicie cercetătorii statului Israel au încercat să le atribuie şi Creştinilor);
- *Pentateuhul* samaritean;
- texte scripturistice evreieşti de dinainte de Hristos, cuprinzînd aproape toate cărţile canonice ale *Vechiului Testament*.

Astfel, s-a putut vedea că, de pildă, sulurile Proorocului Isaia din peştera 1, scrise pe la anii 130-120 înainte de Hristos, au un număr de 1375 (!) de deosebiri faţă de textul masoretic şi urmează întru totul textul *Septuagintei*. Sulul Psalmilor din Peştera 11 conţine 41 de psalmi canonici şi 7 apocrifi; altă descoperire e că aceşti Psalmi respectă ordinea din *Septuaginta*, nu cea din textul masoretic.402

Publicarea textelor scripturistice de la Qumran a făcut ca majoritatea cercetătorilor să ajungă astăzi la înţelepciunea Sfinţilor Părinţi, recunoscînd că *Septuaginta* cuprinde adevărul aşa cum a fost el descoperit Sfinţilor Prooroci în vremea *Vechiului Testament*. De aici, oricine poate trage încheierea că, după venirea Mîntuitorului, cărturarii şi învăţătorii Evrei au prefăcut textul *Sfintei Scripturi* a *Vechiului Testament*, pentru ca nici un Evreu să nu mai poată recunoaşte în el proorociile despre Naşterea, Patimile şi Învierea Mîntuitorului Iisus Hristos.

Tîlcuitorii *Psaltirii*

Dat fiindcă *Psaltirea* stă la temelia întregii lucrări duhovniceşti, destul de devreme au apărut tîlcuiri ale unor stihuri sau chiar a unor Psalmi întregi, din nevoia de a-i ajuta pe cei rîvnitori să se roage şi să cînte Psalmi „şi cu duhul, şi cu mintea”.403 Aceste tîlcuiri au făcut parte din tradiţia orală, pe care mai apoi Părinţii şi Dascălii Bisericii au aşezat-o în scris. Aproape toată *Psaltirea* este tîlcuită de întîii Părinţi şi Dascăli ai Bisericii, şi poate că ar merita osteneala de a aduna la un loc aceste tîlcuiri din scrieri precum *Păstorul* lui Hermas, din scrierile Sfîntului Clement Romanul, ale Sfîntului Mucenic Iustin Filosoful, ale Sfîntului Irineu de Lugdunum, ale lui Tertulian, ale lui Clement Alexandrinul, ale Sfîntului Ippolit Romanul, ale Sfîntului Ciprian al Cartaginei, ale altor Dascăli ai Bisericii primelor veacuri, şi de asemenea din primele acte martirice şi vieţi ale Sfinţilor.

---

401 Robert Eisenman & Michael Wise, *The Dead Sea Scrolls Uncovered*, London & New York: Penguin Books, 1992.

402 *The Dead Sea Scrolls Bible*, translated by Abegg, Flint, and Ulrich. Published by Haper, San Francisco, 1999; cartea conţine toate diferenţele dintre manuscrisele de la Marea Moartă şi textul masoretic.

403 „προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ” („mă voi ruga cu duhul, mă voi ruga şi cu mintea; voi cînta cu duhul, voi cînta şi cu mintea”) 1 Cor. 14:15.

Pricina pentru care nu s-au scris tîlcuiri la *Psaltire* sau la alte cărți ale *Sfintei Scripturi* în primele veacuri este aceea că pe atunci creştinismul nu era atît unul harismatic, cum ne înşeală astăzi tratatele de istorie, ci un creştinism în care grija de căpetenie era împlinirea *Scripturilor* dumnezeieşti. Iar pentru că aceasta le era cea mai de preț nevoință, Dumnezeu le răsplătea credincioşilor cu daruri îmbelşugate, între care şi acela al tîlcuirii *Scripturilor*. Este bine să ştim că nu oricui i se dă acest dar, ci numai unora404. Cum spuneam, întotdeauna au existat în Biserică tîlcuitori purtători de Duh Sfînt, Cel ce a insuflat *Scripturile*, şi aceştia niciodată nu au spus ceva de la ei, ci de la Duhul Sfînt, şi mai ales nu s-au împotrivit unii altora, Unul fiind Duhul care îi insufla. Iar dacă vreodată au spus ceva deosebit, aceasta nu a fost o altă tîlcuire, ci doar o întregire a ceea ce se ştia deja.

Cine vrea să se mîntuiască trebuie neapărat să cunoască cugetul Bisericii cu privire la tîlcuirea *Sfintelor Scripturi*. El a fost prins în canonul 19 de la al şaselea Sinod Ecumenic, care porunceşte astfel: „Se cuvine ca, în toate zilele, iar mai cu deosebire în Duminici, proestoşii bisericilor să învețe pe toți clericii şi pe norod cuvintele bunei credințe, culegînd din *Dumnezeiasca Scriptură* înțelesurile adevărului şi judecățile. Şi să nu calce hotarele cele acum puse, sau predania cea de la purtătorii de Dumnezeu Părinți. Ci, şi cuvînt scripturistic de s-ar porni, pe acesta să-l tîlcuiască nu alt fel decît precum au aşezat luminătorii şi învățătorii Bisericii prin cărțile lor. Şi mai mult să sporească întru acestea decît alcătuind cuvinte ale lor, ca nu, poate cîndva, nefiind îndestulați la aceasta, să cadă din cuviință. Că, prin învățătura Părinților mai înainte zişi, noroadele, învățîndu-se despre cele alese şi bune şi despre cele nefolositoare şi vrednice de lepădat, îşi vor îndrepta viața spre mai bine şi nu se vor vîna de patima necunoştinței, ci luînd aminte la învățătură se vor ascuți pe sine-şi spre a nu pătimi rău, şi îşi vor lucra mîntuirea de frica muncilor celor ce se gătesc." Canonul ne spune deci limpede că:

– dreptul de a tîlcui *Scripturile* pe înțelesul celorlalți este doar al mai-marilor Bisericii, arhierei, preoți şi alți învățători numiți de Biserică (clerici şi monahi);

– cei dornici să afle tîlcuirea *Scripturilor* trebuie să se adape **numai** din învățăturile Sfinților Părinți şi Dascăli ai Bisericii, iar nu din alte învățături;

– cel ce tîlcuieşte *Scripturile* după învățătura Bisericii să facă aceasta sporind în lucrarea, în punerea în faptă a acestei învățături, dar şi în cunoştința ei.

Vom înțelege de ce Biserica ne-a poruncit, prin voia cea dumnezeiesțe stăpînitoare, să ținem acest canon citind mai departe despre tîlcuitorii Psaltirii:

Orighen (~185-254). Primul care a scris o tîlcuire sistematică a *Psalmilor* (la cererea celor care îi dădeau bani pentru a-şi întregi studiile filologice asupra *Sfintei Scripturi*) a fost filosoful Orighen, ucenic al unor rabini şi al unor filosofi Elini. Şi-a scris lucrarea pe la anul 244, într-un stil literar-alegoric, intelectual, iar nu duhovnicesc.

Misiunea acestui începător al marilor erezii de mai tîrziu a fost de a amesteca, prin puterea scrisului său, filosofia elină, rătăcirile iudaice şi părerile minții sale cu învățătura creştină, care începuse să se lămurească în lupta cu diferitele erezii şi curente filosofice. Pentru aceea nici tîlcuirea

404 „În privința aceasta avem mult de vorbit şi lucruri grele de tîlcuit, de vreme ce v-ați făcut greoi la auzit» (Evrei 5:11). «Nici o proorocie a Scripturii nu se tîlcuieşte după socotința fiecăruia; pentru că niciodată proorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit, purtați fiind de Duhul Sfînt" (I Petru 1:20-21).

pe care a făcut-o la *Psalmi*405 nu este ferită de rătăciri406 şi nu a fost primită de Biserică întru totul; mai ales din vremea cînd Sfinții Părinți s-au nevoit să ne dea în scris tîlcuiri ortodoxe ale *Psalmilor*, cartea sa a fost lepădată cu totul de Biserică, şi de aceea nu au mai scăpat din ea decît rămăşițe. Toți Sfinții Părinți ai vremii care a urmat s-au nevoit a vădi greşelile lui Origen. Scrierile lui au făcut (şi din păcate încă mai fac) mult rău Bisericii, fiind foarte iubite de cărturarii care cred mai mult cugetului lor decît cugetului Bisericii. De aceea la al cincilea Sinod Ecumenic, care s-a ținut în Constantinopol la anul 536, Origen a fost dat anatemei împreună cu toată opera sa, pentru nu mai puțin de 15 erezii.

Evsevie din Kesaria († 339), marele istoric al Bisericii, a fost ucenic al lui Origen şi propovăduitor al semiarianismului. Între scrierile sale exegetice are o tîlcuire uriaşă la *Psaltire*407, curat istorică şi filologică, lucrînd pe *Exapla* lui Origen. În ea trece aproape cu totul sub tăcere partea proorocească, duhovnicească şi morală a *Psaltirii*, pentru care e mustrat de Fericitul Theodorit, fără să-i dea numele, ca unul a cărui tîlcuire „slujeşte mai mult ludeilor decît Creştinilor". Ca şi celelalte scrieri exegetice ale sale, şi tîlcuirea la *Psaltire* este o completare a *Istoriei Bisericeşti* pe care a scris-o.

Asterie Kapadokianul († ~342). O primă încercare de a tîlcui duhovniceşte *Psalmii* a făcut-o sofistul Asterie din Kapadokia, menționat la Sinodul din 341 de la Constantinopol ca adversar al arianului Markel din Ankira. Asterie a încercat la acel sinod să ajungă episcop al unei eparhii, dar pentru că jertfise idolilor în vremea prigoanei lui Maximian nu a fost primit între arhierei408. Se pare că mai tîrziu a fost dat uitării, ca făcînd parte dintre semiarieni. Însă o parte din tîlcuirea sa la *Psalmi*409, scrisă sub formă de omilii, a străbătut veacurile avîndu-l ca aşa-zis autor pe Sfîntul Ioan Gură de Aur. S-au păstrat 31 de omilii la primii 18 Psalmi, scrise într-un frumos stil retoric, în care se vede şi însemnătatea proorocească şi duhovnicească a *Psalmilor*.

Sfîntul Athanasie cel Mare (~295-373). Cu multă grăbire de a îndrepta lucrurile de pînă la el, Sfîntul Athanasie - ucenicul Sfîntului Antonie cel Mare, apărătorul şi teologul Ortodoxiei de la primul Sinod Ecumenic de la Nikeia (325) - a scris o tîlcuire la întreaga *Psaltire*410, în care a pus la un loc tradiția Bisericii de pînă atunci şi lămuririle primite de la marii nevoitori ai pustiei Egiptului din acea vreme. Deşi nu toate stihurile *Psalmilor* sînt tîlcuite, lucrarea Sfîntului Athanasie a fost una dintre cele mai iubite şi mai copiate din toate vremurile. Tîlcuirea sa este întîi una proorocească şi duhovnicească, şi apoi una istorică.

---

405 *Fragmenta in Psalmos 1-150*, ed. J.B. Pitra, *Analecta sacra spicilegio Solesmensi parata*, vol. 2 şi 3, Paris - Tusculum, 1884 şi *Excerpta in Psalmos*, PG 17: 105-149.

406 Chiar din tîlcuirea primului Psalm, Origen ne aruncă în erezie, spunînd că „nu se vor învrednici necredincioşii de judecata învierii, precum nici păcătoşii de sfatul drepților". De vreme ce Mîntuitorul ne-a spus limpede că „vor ieşi cei ce au făcut cele bune spre învierea vieții şi cei ce au făcut cele rele spre învierea osîndei" (Ioan 5:29), Sfinții Părinți au lepădat aceste vorbe, mai ales că bărbatul pe care îl fericeşte primul Psalm este întîi Hristos şi apoi tot creştinul care trăieşte în Hristos.

407 PG 23-24: 23,66-1396; 24,9-76.

408 Socrate Scolasticul, *Istoria bisericească*, Cartea 1, cap 35.

409 *Commentarii in Psalmos* (homiliae 31), ed. M. Richard, *Asterii sophistae commentariorum in Psalmos quae supersunt* [Symbolae Osloenses, fasc. Suppl. 16, Oslo: Brogger, 1956]: 3-245.

410 *Expositiones in Psalmos*, PG 27: 60-545, 548-589.

Sfîntul Vasilie cel Mare (329-379). Dumnezeiescul soare al Bisericii, Sfîntul Vasilie, ca şi alți Sfinți Părinți şi Dascăli, a tîlcuit întreaga *Psaltire* în scrierile sale, însă sistematic nu a adunat decît tîlcuirile a 14 Psalmi411, mai grei şi mai adînci în înțelesuri. Sfîntul Vasilie foloseşte toate stilurile de tîlcuire, însă întîi de toate, lucrarea sa este una duhovnicească. Pentru aceea, a fost foarte iubită de călugării şi nevoitorii lui Hristos din toate vremurile.

Sfîntul Grigorie de Nyssa (331-394). Sfîntul Grigorie, frate al marelui Vasilie, a întregit, prin multe din lucrările sale, scrierile acestuia. Aşa stau lucrurile şi cu tîlcuirile Psalmilor, care, dacă ar fi adunate din scrierile Sfîntului Vasilie, ar putea ieşi o tîlcuire întreagă a lor. La aceştia, Sfîntul Grigorie de Nyssa ne-a lăsat o foarte adîncă tîlcuire a suprascrierilor412.

Apolinarie din Laodikia (~310-392). Acest mare eretic al veacului al IV-lea a scris o tîlcuire la *Psalmi*413, distrusă de Biserică încă din acele zile, din care ni s-au mai păstrat scurte fragmente, în care se vede că a încercat o tîlcuire proorocească şi duhovnicească.

Diodor din Tars (~392). Profesor la şcoala antiohiană, dascăl al Sfîntului Ioan Gură de Aur şi al ereticului Theodor de Mopsuestia, Diodor a încercat să lupte cu lumea păgînă, eretică şi iudaică a acelei vremi scriind tîlcuiri la aproape toată *Sfînta Scriptură*. A scris şi un amplu comentariu al Psalmilor. Excesul de metodă istorico-gramaticală a tîlcuirii sale şi cîteva păreri greşite l-au dus la erezie şi aceasta i-a adus mai apoi osîndirea Bisericii. Nu se mai păstrează decît fragmente din scrierile sale414. Unii cercetători415 afirmă că mai mult decît Evsevie din Kesaria şi Theodor din Mopsuestia, tîlcuirea ierarhului din Tars a fost cea care l-a îndemnat pe Fericitul Theodorit să-şi scrie tîlcuirea la Psalmi.

Didim cel Orb (~313-398). Ereticul Didim a fost ultimul mare conducător al şcolii catehetice din Alexandria. A fost foarte preocupat de a tîlcui duhovniceşte cărțile *Sfintei Scripturi*. A încercat să meargă mai departe decît Sfîntul Athanasie cel Mare, însă, prin amestecul său intelectualist în neoplatonism, a ieşit de sub adumbrirea harului şi a repetat greşelile lui Origen. Din cele ce se păstrează se poate vedea că a scris într-un stil filosofic alegoric416. Se afirmă417 că în aceeaşi vreme cu el un nevoitor al pustiei, Evagrie Ponticul, ar fi scris şi el o tîlcuire a *Psalmilor*. Împreună cu Origen, la al cincilea Sinod Ecumenic, Didim şi Evagrie au fost dați anatemei pentru cele scrise, şi foarte puține din lucrările lor au supraviețuit.

Theodor de Mopsuestia (~350-428). Theodor, coleg de şcoală cu Sfîntul Ioan Gură de Aur, nu s-a

411 Sfîntul Vasilie cel Mare, *Tîlcuire duhovnicească la Psalmi*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti, 2000.
412 *In inscriptiones Psalmorum*, ed. J. McDonough, *Gregorii Nysseni opera*, vol. 5. Leiden: Brill, 1962.
413 *Fragmenta in Psalmos* (in catenis), ed. E. Móhlenberg, *Psalmenkommentare aus der Katenenóberlieferung*, vol. 1 [PTS 15. Berlin: De Gruyter, 1975]: 3-118.
414 Ders., *Etudes preliminaires a l'edition du Commentaire de Diodor de Tars sur les Psaumes*, ebd. 1933.
415 Jean Guinot, *L'en Psalmos de Theodoret: une relecture critique du commentaire de Diodore de Tarse*, în vol. *Le Psautier chez les Peres*; ed by J. Erigoin, a.o., p. 97-134.
416 *Papyrologische Texte und Abhandlungen* 4,6,7,8,12.
417 Marie-Josephe Rondeau, *Le commentaire sur les Psaumes d'Evagre le Pontique*, *OrChrP* 26, 1960, p. 307-340.

ridicat peste tradiția şcolii antiohiene, o şcoală de tîlcuire literală şi istorică. Poate că firea Sirienilor, foarte practică, a avut nevoie de o asemenea direcție în tîlcuirea *Scripturilor*. Şi această şcoală, ca şi cea din Alexandria, a dat un mare număr de eretici şi de erezii. Mai mare decît toți, ca volum de scrieri[418], ca număr de rătăciri[419] şi poate şi ca viață personală[420], Theodor de Mopsuestia a fost foarte rece primit în lumea bizantină, dar nu şi în Siria, unde a fost tălmăcit în întregime de şcoala din Nisibe, şi în Apusul Europei, unde mare parte din scrierile sale au fost tălmăcite în latină încă din vremea vieții[421]. La al cincilea Sinod Ecumenic a fost dat anatemei împreună cu toată opera sa[422].

Tîlcuirea pe care a făcut-o[423] la *Psalmi* este foarte scurtă şi curat istorică, nicidecum proorocească sau duhovnicească, slujind, ca şi cea a lui Evsevie din Kesaria sau Diodor din Tars, mai mult Iudeilor decît Creştinilor. Dintre toate tîlcuirile la *Psalmi* de pînă la acea vreme, cea a ierarhului din Mopsuestia era cea mai smintitoare. De pildă, după părerea ereticului Theodor, există doar patru Psalmi prooroceşti, numiți „mesianici", anume Psalmii 2, 44, 88 şi 109.

Sfîntul Ioan Gură de Aur (344-407). Pentru a îndrepta rătăcirile lui Theodor, Sfîntul Ioan Gură de Aur a scris foarte pe larg, sub formă de omilii, o altă tîlcuire la întreaga *Psaltire*[424], în care foloseşte desăvîrşit cele patru feluri de tîlcuire[425], urmărind, ca de obicei, folosul duhovnicesc nemijlocit al cititorului (aşa cum mai tîrziu va face Sfîntul Maxim Mărturisitorul). El adaugă la tîlcuirea *Psalmilor* istorisiri de mult folos din *Scriptură* şi din istoria creştinismului (şi nu numai), pilde din viața morală a acelui veac şi, altele, aşa cum am văzut din tălmăcirile româneşti publicate pînă acum[426]. Cu această tîlcuire el a dărîmat toate teoriile lui Theodor din Mopsuestia. Stilul său, prin excelență retoric, a cucerit şi continuă să cucerească lumea celor care însetează după cuvîntul lui Dumnezeu. Cu toate că a fost una din cele mai iubite dintre tîlcuirile *Psaltirii* scrise vreodată, din pricina lungimii sale nu a fost atît de copiată ca aceea a Sfîntului Athanasie ori a Fericitului Theodorit, şi de aceea nu ni s-a păstrat integral.

Sfîntul Chiril al Alexandriei (~375-444). După Sfîntul Ioan Gură de Aur, un alt mare ierarh al Bisericii, luptînd prin scrierile sale împotriva rătăcirilor din vremea sa, a fost Sfîntul Chiril. Se spune că şi-a scris tîlcuirea pe la anul 428. Tîlcuirea sa vorbeşte aproape peste tot de Mîntuitorul Hristos, ca Proniator, Ziditor, Lucrător mai înainte de vremi şi sub vremi, cu alte cuvinte, lucrarea Sfîntului Chiril

418 A scris foarte mult, îndeosebi tîlcuiri la întreaga Sfîntă Scriptură. Deşi lucrările sale au fost sistematic distruse ca depozitare de o mulțime de erezii, încă s-au mai păstrat suficiente fragmente ca să umple tomul 66 din PG.

419 Unii Părinți i-au găsit aproape 70 de erezii în lucrările sale.

420 Pentru aceasta şi pentru celelalte toate îl mustră Sfîntul Ioan Gură de Aur în scrierea sa „*Către Theodor cel căzut*".

421 Se păstrează traducerile în latină, făcute de Iulian Aeclanensis († 454).

422 Evagrie Scholasticul, *Historia ecclesiastica*, ed. J. Bidez and L. Parmentier, *The ecclesiastical history of Evagrius with the scholia*. London: Methuen, 1898 (repr. New York: AMS Press, 1979), p. 187.

423 *Theodori Mopsuesteni Expositionis in psalmos Iuliano Aeclanensi interprete in latinum uersae quae supersunt*, SL 88A (L. De Coninck, 1977), p. 5-191.

424 *Expositiones in Psalmos*, PG 55: 39-498.

425 Acestea sînt: *istoric*, adică potrivit literei şi după istorie; *anagogic*, adică după înalta înțelegere; *alegoric*, adică sub cele spuse se înțeleg altele, ascunse; şi *tropologic*, adică pentru îndreptarea năravurilor (Sfîntul Theofilact de Ohrida, *Tîlcuirea Sfintei Evanghelii după Matei*, cap. 12:6-7, ed. Sofia, Bucureşti, 2002, p. 267-268).

426 Considerăm că sînt edificatoare edițiile scoase de Editura Institutului Biblic şi de Misiune al BOR, în ultimii 20 de ani, din acest mare şi dumnezeiesc Ierarh: *Tîlcuire la Cartea Facerii*, *Tîlcuire la Evanghelia după Matei* (PSB 21, 22, 23), *Despre preoție*, *Despre feciorie*, *Despre pocăință*, *Predici la Praznice împărăteşti şi la Sfinți*, *Scrieri alese*, etc., mai ales în traducerea răposatului Pr. Dumitru Fecioru.

este orientată aproape cu totul hristologic. Din păcate, nu are tîlcuite toate stihurile Psalmilor, iar din pricina lungimii ei şi a greutății de a fi înțeleasă de toți, nu ni s-a păstrat în întregime, ultima parte (Psalmii 119-150) fiind aproape desăvîrşit pierdută.

În sfîrşit, **Fericitul Theodorit al Kirului** (393-460), despre care vom vorbi peste cîteva rînduri într-un capitol osebit.

Nu vom face prezentarea celorlalte tîlcuiri la *Psalmi*, ci doar îi vom enumera pe autorii lor. Se va putea observa că timp de 7 veacuri literatura creştină din Răsărit nu a simțit nevoia unei alte tîlcuiri a *Psalmilor* (şi aceasta s-a petrecut şi cu celelalte cărți ale *Scripturii*), mai cu seamă pentru că în veacurile IV şi V au fost alcătuite catenele la *Vechiul* şi *Noul Testament*, nişte uriaşe colecții de citate patristice la toate stihurile *Sfintei Scripturi*. În aceste colecții au fost adunați la un loc nu numai Sfinții Părinți şi Dascăli ai Bisericii, ci şi ereticii. Catenele au fost îmbogățite cu vremea, însă temeiul lor s-a pus în acel veac. Avînd la îndemînă acest prețios instrument, cei ce au dorit mai apoi să cerceteze în adîncime duhul Ortodox al Bisericii, în comparație cu părerile ereticilor, au putut să cunoască adevărul despre cuvîntul dumnezeiesc al *Sfintelor Scripturi*. Faptul că nu s-au mai scris tîlcuiri noi la Psalmi, care să îmbogățească ceea ce era cunoscut mai înainte, ne arată o slăbire a creştinismului care s-a petrecut o dată cu depărtarea de vremea venirii în trup a Mîntuitorului Hristos, dar aceasta nu înseamnă nicidecum că Duhul Sfînt nu a lucrat în Sfinții Săi; dimpotrivă, aceştia au spus şi au scris ceea ce Dumnezeu le-a descoperit, cu atît mai mult cu cît puterea *Sfintei Scripturi* rămîne aceeaşi, în veac, iar datoria noastră de a o împlini rămîne pînă la sfîrşitul acestei lumi. Pînă în zilele noastre au fost tîlcuitori ai *Scripturii* insuflați de Duhul Sfînt, între care mulți din părinții români pe care i-am amintit mai sus, în prima parte a acestui cuvînt.

Aşadar, după Fericitul Theodorit au mai scris tîlcuiri la *Psalmi*:

Sfîntul Isihie al Ierusalimului († ~450)427

Sfîntul Ghenadie al Constantinopolei († ~471)428

Eftimie Zigadinos († ~1118)429

Nichifor Vlemmides († 1272)430

Au mai fost şi alți tîlcuitori ai *Psalmilor*, după anul 1453, considerat de referință şi pentru istoria literaturii bizantine, nu numai pentru istoria Bizanțului, dar nu îi mai pomenim aici, pentru că lucrările lor nu s-au bucurat de aceeaşi autoritate în lumea ortodoxă.

Biserica a avut şi scriitori de limbă latină care au tîlcuit *Psalmii*, însă de cele mai multe ori ei au fost tributari Răsăritului. Îi amintim pe cei mai importanți dintre ei:

Ilarie din Pictavium (315-367)431

Rufin (345-410)432

Augustin (354-430)433

Arnobie cel Tînăr († ~455)434

427 PG 27, 849-1344 şi PG 93, 1179-1340.
428 *Fragmente*, în PG 85, 1665-1668.
429 PG 128, 41-1326.
430 PG 142, 1321-1622.
431 CSEL 22.
432 *In LXXV Davidis psalmos commentarius*, Lyon, 1570.
433 PL 36 şi 37, şi PL 34, 245-468 (glose).
434 *Anecdota Maredsolana* 3,3, Oxford 1903.

Cassiodor (~485-580)435

După veacul al şaselea, dar mai ales din vremea lui Carol cel Mare (768-814), Apusul s-a îndepărtat cu totul de Duhul Sfînt, de Duhul Bisericii: s-a scris mult în Apus de atunci pînă azi, chiar şi tîlcuiri la Psalmi, însă toate aceste scrieri sînt o sumă de înțelepciune lumească, iar nu duhovnicească. Niciodată retorica nu vor putea fi numărată între stilurile de tîlcuire a *Scripturilor*; silogismul, metafora, parabola şi celelalte atribute ale retoricii țin de estetica unui text, dar niciodată de adîncimea sa. Scriitori ca Alcuin, Theodulf, Albert Magnus, Thoma din Aquino, Bonaventura, au umplut văzduhul de hule şi cuvinte eretice ale înțelepciunii lor trupeşti436. Pentru aceea, putem considera fără greşeală că Ortodoxia şi lucrarea Duhului Sfînt a încetat în Apusul Europei cu mai bine de 200 de ani înainte de anul 1054; ruptura duhovnicească a fost înainte-mergătoare cu 200 ani rupturii politice a Apusului de Biserica Ortodoxă.

Fericitul Teodorit şi însemnătatea *Tîlcuirii* sale

Fericitul Theodorit a fost una din cele mai mari personalități duhovniceşti şi teologice ale vremii în care a trăit. S-a nevoit din răsputeri să se ferească de rătăcirile şcolii antiohiene, în care a studiat şi s-a desăvîrşit atît în teologie, cît şi în literatura vechilor Elini, pricină pentru care mai apoi, cînd a ajuns episcop al Kirului, s-a străduit, prin scrierile sale, să aducă la creştinism şi ortodoxie pe cît mai mulți dintre păgîni, ludei, necredincioşi şi eretici.

L-a urmat în învățătura dogmatică şi în arta scrisului pe Sfîntul Ioan Gură de Aur. Pentru aceea, în tîlcuirea sa la *Psaltire* 437 şi-a propus să dea o prescurtare a comentariului marelui dascăl al Bisericii. Se spune438 că a lucrat la această tîlcuire între anii 441-449, socotind-o poate cea mai importantă dintre lucrările sale exegetice. Împreună cu tîlcuirea Sfîntului Athanasie cel Mare, această lucrare a Fericitului Theodorit a fost una din cele mai copiate din istoria creştinismului.

Tîlcuirea de care vorbim descoperă încă de la prima vedere cîteva trăsături proprii. Întîi - acrivia filologică. Fericitul s-a străduit să compare toate sursele pe care le-a cunoscut: *Exapla*, cu cele 6 tălmăciri, la care se adaugă altele 2 pentru *Psalmi*, numite *A cincea* şi *A şasea*; după aceea, o tălmăcire evreiască, numită de el *Evreul*, şi una siriană, *Sirianul*. Ca text de plecare al tuturor tîlcuirilor, el ia întotdeauna *Septuaginta*, punînd în lumină lucrarea Duhului Sfînt, apoi îşi caută sprijin la Simmah, Achila şi Teodotion, cei trei tălmăcitori mai mult sau mai puțin iudaizanți. Este vrednic de luat în seamă acest procedeu retoric, argumentarea care se sprijină tocmai pe cuvîntul mai slab.439

Trebuie spus însă că Fericitul Teodorit nu face doar comparativism, el nu alege cu orice preț varianta întemeiată filologic (la prima vedere), *ci pe aceea care con-sună cu întreaga Sfîntă Scriptură a Vechiului şi Noului Testament.* Acest lucru se vede cel mai limpede în tîlcuirea

435 *Expositio in psalterium*, PL 70.

436 „Căci înțelepciunea lumii acesteia este nebunie înaintea lui Dumnezeu, pentru că scris este: El prinde pe cei înțelepți în viclenia lor. Şi iarăşi: Domnul cunoaşte gîndurile înțelepților că sînt deşarte" (1 Cor. 3:19-20). Şi „Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sînt nebunie şi nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovniceşte" (1 Cor. 2:14).

437 *Interpretatio in Psalmos*, PG 80: 857-1997.

438 M. F. A. Brok, *Touchant la date du commentaire sur le psautier de Thıodoret de Cyr*: RHE 44 (1949), 552-556.

439 Metoda fusese probată în lupta contra întunecimilor neînchipuit de viclene ale filosofiei eline. Din această pricină, Împăratul Iulian Apostatul interzisese creştinilor („galileenilor", cum le zicea el) să urmeze şcoli publice, spunînd că nu mai vrea ca ei să „îi bată pe elini (păgîni) cu propriile lor pene".

Psalmului 21, dar şi în alte nenumărate locuri în care se pleacă de la filologie, dar se ajunge la autoritatea Sfinților Prooroci, a Sfinților Apostoli, a Sfinților Părinți, într-un cuvînt, a Sfîntului Duh.

Al doilea lucru care îl osebeşte pe Fericitul Teodorit de alți tîlcuitori e că izbuteşte în puține cuvinte să dea o tîlcuire încheiată pe toate cele patru planuri ale înțelegerii, pe care le-am pomenit: cel istoric, cel teologic sau duhovnicesc, cel alegoric şi cel moral. Luați de pildă Psalmii despre Împăratul Iezechia şi Asirianul (Senaherib) (Psalmii 13, 19, 28). Peste tot, faptul istoric este judecat din toate aceste puncte de vedere, şi se ajunge la înțelesuri cu totul nebănuite. La fel, recitiți tîlcuirea la Psalmul 73, care vorbeşte despre robia şi fuga din Egipt, de robia Babiloniană şi de pieirea Ierusalimului prin Romani. Sau, mai bine, luați întîi acel cuvînt atît de frumos despre păcat, pedeapsă şi răscumpărare, din tîlcuirea stihului 7 al Psalmului 50.

Aceasta este "istoria": în spatele fiecărui fapt văzut se deschide tărîmul nevăzut decît de Sfinți, prin Duhul Sfînt, al tainei iconomiei mîntuirii. Aşa înțelegem petrecerea omului pe pămînt: căderea şi dez-omenirea urmaşilor lui Adam; alegerea norodului lui Dumnezeu, prin Avraam, cel care a găzduit pe Sfînta Treime; ridicarea prin *Legea* dată lui Moisi; nenumăratele alte căderi (chiar din clipa cînd degetul lui Dumnezeu scria tablele de piatră); prăbuşirea din Vinerea Patimilor, cînd omul a fost cu desăvîrşire asemeni satanei; dar şi nemaivăzuta lui ridicare prin Noul Adam, căci tot atunci firea omenească s-a aşezat pe scaunul slavei, alături de Dumnezeu-Tatăl şi satana a fost biruit; în sfîrşit, alegerea unui alt norod al lui Dumnezeu, cel creştinesc, şi întoarcerea în sînul Tatălui, prin Sfintele Taine ale Bisericii, al cărei cap e Însuşi Hristos-Dumnezeu. Toate acestea sînt stră-văzute de Fericitul Teodorit în cartea sa.

A treia trăsătură a lucrării, care nu poate fi trecută cu vederea, este stăruința cu care dezvăluie la tot pasul teologia Treimii şi, mai ales, hristologia cuprinsă în *Cartea Psalmilor*, adică tocmai ceea ce se străduiesc să ascundă toți luptătorii împotriva lui Hristos: arhiereii şi cărturarii, filosofii, liber-cugetătorii şi ereticii.440

La drept vorbind, toate scrierile Fericitului Teodorit au ca țintă lupta împotriva acestui balaur cu trei capete ridicat împotriva Adevărului-Hristos: minciuna iudaică, minciuna filosofilor păgîni şi minciuna ereticilor. Dar *Tîlcuirea la Psalmi* este cu osebire o mărturisire a „atot-tainei Bisericii Ortodoxe, şi anume: În zilele cele mai de pe urmă, Dumnezeu-Cuvîntul S-a arătat în trup (Cuviosul Iustin Popovici).” Pentru că *Psalmii* Fericitului Împărat şi Prooroc David (asemeni întregului *Vechi Testament*) nu sînt decît „umbra” sau înainte-vestirea Buneivestiri a Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Căruia - slava, cinstea şi închinăciunea, acum, şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvînt alcătuit de Filoteu monahul şi fratele Florin, azi, opt noiembrie, anul 7511 de la facerea lumii şi 2003 al mîntuirii noastre.

Sfinților Arhangheli, Mihaile şi Gavriile, rugați-vă lui Dumnezeu pentru noi! Fericite Teodorit şi Fericite Davide, rugați-vă lui Dumnezeu pentru noi!

---

440 Să adăugăm că Fericitul Teodorit s-a născut în 393, la un an după ce bine-credinciosul Împărat Teodosie cel Mare oprise printr-un edict practicarea cultelor păgîne, *chiar şi privată*, hotărîre căreia i-a urmat distrugerea masivă a capiştilor idoleşti. Uşor ne putem închipui turbarea satanei, văzînd că i se dărîmă locurile de închinare. Urmarea a fost izbucnirea cu putere şi cu viclenie a duhului păgînesc prin înmulțirea ereticilor, adică a luptătorilor împotriva lui Hristos ieşiți din rîndul Bisericii. Aşa se face că în 427, cînd ajunge Episcop al Kirului, Fericitul Teodorit are de înfruntat furia sectelor, îndeosebi a marcioniților şi arienilor.